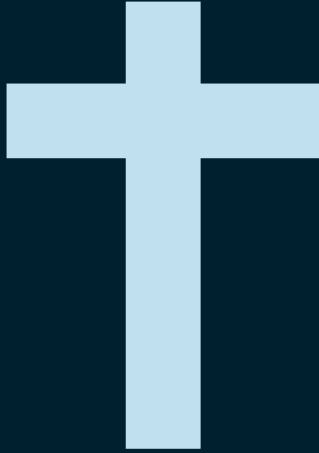

Kálaad Zembî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sɔ́ á Gúgwáan

New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	34
Lúkas	55
Yuánes	90
Misóólúgá	115
Buud ó Róma	147
1 Buud ó Kōrênt	163
2 Buud ó Kōrênt	178
Buud ó Galátia	188
Buud ó Ifêz	194
Buud ó Filipî	200
Buud ó Kolósia	204
1 Buud ó Tesalonika	208
2 Buud ó Tesalonika	212
1 Timotê	214
2 Timotê	219
Títus	223
Fəlmōŋ	226
Wəhebərə	227
Zhâk	239
1 Pyêr	243
2 Pyêr	248
1 Yuánes	251
2 Yuánes	255
3 Yuánes	256
Yûdə	257
Mbégúlú	259

Jɔɔɔŋá Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isá í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Krist. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú nə Oyúden bwə mpúg nə Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ́ jja məwúm mətáson.

Jɔɔɔ Kéel mə Matiyô jí nə jé nkúmba sá nə nyə á sɛɛŋg fwámé məma kow lú minjígúalá mí Yésus tɔ́ŋ icé í kaand itáson:

- (1) Kaand nyə á lás mbúŋ dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí nə (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúalá myá váal bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔŋg yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sá á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyonɔ́ í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔŋg dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váal múúd mə jálá nə jí mpwándód nə Faan mə Zembí í bá ntɔ́ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyədí Jɔɔɔ Kéel dí nə Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá nə buud bwə nyíig Faan dɔɔŋg dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúalá.

Impáámbə í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔ́ɔlə impáámbə í Yésus-Krist, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə á byá *Izaag. Izaag mə byá *Yákwb. Yákwb mú byá Yúda bə́nɔ́ŋ omínyonɔ́ bə. ³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyooŋgú wáŋ wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obəd. Obəd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byá Sálamun. ⁷ Sálamun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bə́nɔ́ŋ omínyonɔ́ bə. Ja

jooŋgá wə buud ə *Izurəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² Núŋ Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátiyel. Salátiyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwb. ¹⁶ Yákwb byá Yóseb, ngwúm mə Mariya. Mariya wooŋgú wə nyə á byá Yésus, bwə də jəw nə Krist, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntə ikala í búúd í á byél wúm nə inɔ́, téédúlə wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inɔ́ wúlə wə Dávid kə jé ja buud ə Izurəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí Babilon yí. Bil wúm nə inɔ́ í á nyingə byél tééd ja bwə á kə míkwám dí yí kə jé wə Krist.

Byélé mə Yésus-Krist

¹⁸ Byélé mə Yésus-Krist í á bə ntága: Nyooŋgú yé Mariya bá Yóseb bwə á bə nə cɛɛlá bá. Nji bwə kú fwo mpuya, Mariya mú ŋwa bum nə ŋkul mə Nkɛ́ŋkɛ́ Shishim. ¹⁹ Yóseb nyə mú táduga nə a wény cɛɛlá bá wooŋgú. Nji nda nyə á bə tátalí muud nə nyə á cɛel béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwón. ²⁰ A ngə táduga ntə, *éngales mə Yawé wú zə lésha nə nyə ntáməd nə: «Yé Yóseb Mwán mə *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwə dí éne ngə zhu wə Nkɛ́ŋkɛ́ Shishim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwíid nyə nə Yésus, nəcé nyə wə bá kə cug kúl búúd jé nə *misám.» ²² Sólógú ní wəsh í á bwəma nə ciyá Zembí nyə á bwey ci mpu mə *múúd micúndə yé dí yí, nə:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyé í bá ŋwa bum, í mú byá mwámudúm.

Bwə bá də jəw nyə nə Imanuwél.

Jínə dɔɔŋg í kə nə Zembí jisə sádi.

²⁴ Ja Yóseb mə juum yí, a mú sá nda éngales mə Yawé nyə ámə ci nə nyə nə. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwə kú sɛɛŋgya, kə jé ja Mariya mə byá mwámudúm yí. Yóseb mú námə gwíid Mwán wooŋgú nə Yésus.

2

Ompuye ə isá bwə kə gúmal Yésus

¹ Yésus nyə á byél ngwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ngə jwú nə loom. Ja Yésus mə shín byél yí, bə́l búúd bwə á zhu ŋɛɛ kóómb jwəw í də cúwo yí, zə jé Yurásəlem. Buud bə́ɔŋgú bwə á bə məma ompuye ə isá, bwə á də bigas wəacén-cení. ² Bwə á ka ngə jí nə: «Njwú *Oyúden ngə kúnəw byél yé, jí ŋgow? Sə á dúg acén-cení yé kóómb jwəw í də cúwo yí.

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31 1:2 Mət 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24 1:3 Mət 38.29-30; Rut 4.18-22 1:5 Ráhab: Zho 2.1-2.24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4 1:6 2Sa 11-12 1:7 2Ib 11.1-13.22 1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1 1:9 1Ib 26.1-28.27 1:10 2Ib 29.1-33.25 1:11 2Ib 34.1-36.21 1:16 Luk 1.27 1:18 Luk 1.35 1:21 Sóm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * 1:21 Kál lé Oyúden dí, jínə lé Yésus í kə nə Cugye buud. 1:23 Iza 7.14 1:25 1.21 2:2 Luk 2.4-7 Njwú Oyúden: Mat 27.11

Só mǎ ká zǎ yǎ nyǎ gúmǎ.» ³ Lǎñ ni í á ka zǎ tǐ Njwú-buud Herod mákuú shí, bǎnǎñ buud wǎ Yurásalem bĕsh. ⁴ Ntǎ a mú jǎw mǐlúúú myǎ ofada ná *Oyǐngali ó mǎcĕĕ wǎ kúl búúú *Izurǎyĕl. A mú jí bwǎ ná bwǎ jááwug nyǎ kúl í á bǎ ná *Kříst ná bá byĕl yí. ⁵ Bwǎ ná né ná: «Betulehem, ñgwǎla á Yudea.» Sá jǎwǎ gǎ wǎ *múúú micúndǎ nyǎ á cilǎ yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ñgwǎla á Yudea, Wo kú dúg ná wo wǎ mǎ búl cwǎáguwo mǐngwǎla myǎ Yudea myĕsh dí, nǎcé wúl mbyǎgǎ wǎ í bá bǎ cí anúní. Nyǎ wǎ mǎ bá wíl kúl búúú jǎm Izurǎyĕl.

⁷ Ntǎ Herod mǎ jǎw ómpuyǎ ó isǎ óni shwoó, ná bwǎ mpúg jaaw nyǎ baan ácén-cení wǎwǎngǎ nyǎ á tééd nyínǎlé jon dí yí. ⁸ Né ndéé nyǎ mú kǎnd bwo Betulehem. Nyǎ ná: «Kagǎ. Bi kǎg mpu wǎmbulǎ kúl Mwǎn wǎwǎng jís ó yí. Bǐ mǎ kǎ kwey nyǎ, bǐ mǐsǎ zǎ jaaw mǎ, mǎ bǎg ná mǎ kǎ yǎ nyǎ gúmǎ.»

⁹ Ja bwǎ mǎ shǐn gwǎgǎla njwú-buud yí, bwǎ mú kyey. Bwǎ mú kwo dúg ácén-cení bwǎ á fwo dúg kóómb jwǎw í ðu cúwo yé, a ñgwǎ kǎ bwo shwǎg. A mú kǎ ná ndéé, kǎ jé kúl mwǎn nyǎ á bǎ yí, a mú shǐgula cǐnǎng gwǎw. ¹⁰ Ja bwǎ mǎ dúg ntǎ yí, bwǎ mú bul shwas. ¹¹ Bwǎ mú nyí njǎw, dúg mwǎn bá nyǎwǎng yé Mariya. Bwǎ mú kúd mǎmpwoombǎ shí, yǎ mwǎn gúmǎ. Né ndéé bwǎ mú juw iwǎle byǎñ, ñwa isǎ í gúmǎ bwǎ á zǎ ná ndí yí, cwǎmbulǎ nyǎ. Isǎ byǎwǎng í á bǎ, ná or, ná *cǎá ná *mǐr.

¹² Né ndéé, Zembí mú kǎwǎli bwǎw ntámǎd ná bwǎ kú ná kwo kǎ nyǎ Herod. Ntǎ bwǎ mú kyey zhǐ shúsǎd, nyǐngǎlá kǎ bwǎdí.

Bwǎ kǎ shwaaw ná mwǎn Igrǐpten

¹³ Ja ómpuyǎ ó isǎ bwǎ mǎ shǐn kyey yí, *éngǎles mǎ Yawé mú zǎ lésha ná Yóseb ntámǎd. Nyǎ ná: «Wǎlǎg, wo ñwǎg Mwǎn bá nyǎwǎng, wo wúg ná bwo wa, bǐ kyéyug, kǎ shwaaw shí á Igrǐpten, nǎcé Herod nyǎ é sǎ ná a gwú mwǎn. Bǐ é kǎ jí nǐñ, kǎ wǎóóó ja mǎ bá cí ná bǐ nyǐngǎg zǎ yí.» ¹⁴ Yóseb mú wǎol, ñwa Mwǎn bá nyǎwǎng ná mǎs búlú nííd, bwǎ mú kyey kǎ shwaaw shí á Igrǐpten. ¹⁵ Bwǎ á jí wu, kǎ jé ja Herod nyǎ á yǎ yí. Sóólúgǎ ní wĕsh í á bwǎma nda Yawé nyǎ á bwey lǎs wǎ *muud micúndǎ yé ná, ná: «Mǎ á jǎw Mwǎn wǎam, ná a wúg shí á Igrǐpten.»

¹⁶ Ja Herod mǎ dúg ná ómpuyǎ ó isǎ bwǎ mǎ shǐng nyǎ yí, a mú jǎg gwǎg bǎw. A mú kǎnd buud bĕ Betulehem ná mǎnd má kúnǎ-kúnǎ, ná bwǎ kǎg gwú bwǎbudúm bĕsh, tééd ikény kǎ jé bǎwǎng wǎ mǐmbú mǐmbá. Nyǎ a féesh ntǎ bĕĕlá baan ómpuyǎ ó isǎ bwǎ á jaaw nyǎ yí. ¹⁷ Ntǎ sǎ múúú micúndǎ Zheremǐ nyǎ á bwey cí yí í mú zǎ bwǎma. Nyǎ á cí ná:

¹⁸ Buud bwǎ á gwǎg ñkwiimbyé ñgwǎla á Rama ná mǎyǎ ná mǐmbúgú mǐ áyíyáág. Rashel nyǎ á ñgwǎ jí bwǎn bĕ, a ñgwǎ ban ná muud kú cweel nyǎ mpimbǎ, nǎcé bwǎn bwǎ cǐgǎ ná.

¹⁹ Mpúsǎ shwiy mǎ Herod, Yóseb njúl ná shí á Igrǐpten, éngǎles mǎ Yawé mú kǎ lésha ná nyǎ ntámǎd. ²⁰ Nyǎ ná né ná: «Tǎwǎg! Nwǎng Mwǎn bá nyǎwǎng, wo nyǐngǎg ná bwo, kǎ shí á *Izurǎyĕl, nǎcé buud bwǎ á ñgwǎ cĕel gwú Mwǎn wǎ, bwǎ mǎ shǐn yǎ.» ²¹ Yóseb mú tǎw, ñwa Mwǎn bá nyǎwǎng, a mú nyǐngǎ ná bwo, kǎ shí á Izurǎyĕl. ²² Njǎ a mú gwǎng ná Mwǎn mǎ Herod bwǎ á ðu jǎw ná Arkeláwos yé wǎ mǎ shǐgula ná cí yǎ Yudea. A mú fúndǎ kǎla wu. Zembí nyǎ á zǎ kǎwǎli nyǎ ntámǎd, a mú kǎ shí á Galilé, ²³ kǎ jí ñgwǎla á Nazarĕt. Í á síy ntǎ shú ná bwǎ bǎg ðu jǎw nyǎ ná: «Muud á Nazarĕt». Ntǎ, sǎ búúú ó micúndǎ bwǎ á bwey cí yí, í mǐsǎ bwǎma.

3

Iséy í Yuǎnes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwǎla dí, Yuǎnes Nduu-buud nyǎ á wǎóó shí a shwéeshǎ á Yudea. A mú ñgwǎ cúndǎ ná: ² «Céndúgǎ mǐtǎdúgǎ nǎcé Faan á gwǎw mú kúnǎ-kúnǎ.»

³ Muud micúndǎ Izayí nyǎ á shí bwey jaaw lǎñ mǎ Yuǎnes ní ná:

Muud ñgwǎ cúndǎ shí a shwéeshǎd, a ñgwǎ cí ná: «Kwambulǎgǎ zhǐ mǎ Cwǎmba, bǐ sǎ íkwúñ byé ná sandǎñ.»

⁴ Káándǎ Yuǎnes nyǎ á ðu bwǎád yí, í á bǎ síyǎ ná mǐmyǎgǎ mǐ *shamó, kǎndǎ yé á kug ná kúúúú cúúú. Nyǎ á ðu ða ikǎjalǎ ná kwaan. ⁵ Ntǎ buud ó Yurásalem ná bǎwǎng wǎ shí á Yudea tǎo bǎwǎng wǎ fuundú ñgwǎg Zhurdĕ bĕsh bwǎ á ðu kǎ nyǎdí, ⁶ kǎ ðu magulǎ *mǐsǎm tǎm buud, Yuǎnes mǐsǎ kǎ ðu duu bwo ñgwǎg Zhurdĕ.

⁷ Né ndéé, ná *Ofarizyĕñ ná *Osadwisyĕñ bwǎ á ðu zǎ ñkǐ bulya ná Yuǎnes dúúg bwo. Nda nyǎ á dúg ntǎ ná, nyǎ á ka ñkáánd ná bwo ná: «Yé iyǎlakag íga! Bǐ mǎ bǎle fúndǎ mpimbǎ Zembí mǎ bá lwǎoya yí? Zǎ á mǎ kǎwǎli bǐ éne? ⁸ Wúmǎgǎ fwámé mpúmǎ*, í lwǎgǎlǎ ná bǐ mǎ cǎnd mǐtǎdúgǎ yí. ⁹ Kúgǎ bĕ njǐ dúlǎ tǎduga ná: “Sǎ bǎñ sǎ bǐ mpwonj buud mǎ *Aburǎham” nǎcé mǎ mpú jaaw bǐ ná Zembí jí ná ñkul shwǎzǎla mǎkwóógǎ mǎga, sǎ mwo bwǎn ó Aburǎham. ¹⁰ Mpugǎ ná zǎñ í wǎl zǎ sǎmb mǐkǎlǎlǎ mǐ ílí mǎshugud. Bwǎ é cal lí jĕsh í áde wúmǎ fwámé mpúmǎ yí, bwǎ kul gwo kudad. ¹¹ Mĕe mǎ ñgwǎ dúu bǐ ná mǎjǎwó shú lwǎlǎ ná bǐ mǎ cǎnd mǐtǎdúgǎ.

2:6 Msh 5.2; Yuá 7.42 2:15 Ozĕ 11.1 2:18 Zhe 31.15-16 2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 3:2 4.17; Luk 3.3 3:3 Iza 40.3 3:4 20j 1.8 3:7 iyalakag; 12.34; 23.33 mpimbǎ Zembí mǎ bá lwǎoya yí: 24.15-25, 37-39 3:8 Mpumǎ nyǎwǎng wǎ mǐsǎlǎgǎ. 3:9 Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 3:10 7.19 3:11 Luk 3.16

Nji ngwól múúd ngə zə mə mpəsə. A ji nə mpífá cǝ mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə məngwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə bɛ́ég búúd nda bwá du fyaf nkááándá ná. A ŋwa fwámé mpúmá nyé wá ŋkundád; a yíl ílwáásá, shwu kuda jí kú bwele jimé yíid.»

Nduwán má Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntɔ́ Yésus nyə a wú shí á Galilé, kə ngwɔ́ɔ́ Zhurdɛ́ wá Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wá dúúg mə, kú bə ná mə wá dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bɛ́sa ná: «Maguləg ná í yidag bə nda má ngə ci ná, nəcé í jəla ná sá jəsh í síyág nda Zembí má céel ná.» Yuánes múa magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shín duu Yésus yí, Yésus ngə ná wú májúwó dí, jonj í mú bəŋ. A mú dúg Shíshim má Zembí í ngə shulə nda faf, zə jí nyə nyúúlúd. ¹⁷ Ná má wəla dɔ́ɔ́ngú, kál í mú cúwo jonud, í ngə ci ná: «Mwān waamə alá m wá éga. Nyádí wá lám wām wəsh wúsá yé.»

4

Sátan mə bwówólá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kág bwówulə nyə. ² Yésus mú ci idəw wu təŋ mwəw məwúm mánɔ́, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbálán mú zə wósá nyádí. Nyə nə né ná: «Ŋkí wo jí *Mwān má Zembí, cíg nə məkwóógú mąga ná má nyéég idəw.» ⁴ Yésus mú yidá bɛ́sa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idəw.
Nji muud má cugə nə ciyá jəsh í wú mpu má Zembí dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ngwála má Zembí. A mú kə təl nyə zhwááŋgɛ́ *Mpáánzə Zembí dí gwəw. ⁶ Nyə nə né ná: «Ŋkí wo jí Mwān má Zembí, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Zembí mə bá ləsha ná *wəngəles bə shú dwô. Bwá é ŋkényo wo məbwád shú ná kuú wó í nda bwíim bɔ́ogú.»

⁷ Yésus mú bɛ́sa nə né ná: «Jí ná má cilyá ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembí woó Yawé.”»

⁸ Njwú məjamb mú nyiŋgə ŋwa nyə, kə nə nyə wú mama mbəŋ dí gwəw. A mú lwágulə nyə məfaan məsh má shí nə gúmsá jəŋ. ⁹ Nyə nə né ná: «Ŋkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshád, yə mə gúmsá, mə yə wo isá ini

byəsh.» ¹⁰ Yésus mú bɛ́sa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshád! Jí ná má cilyá ná: Dugú kúd mpwoombú shí nji wá Zembí woó Yawé.

Nji nyə wá wó dúg yə gúmsá yé.» ¹¹ Ja Njwú məjamb má gwág ntúni yí, a mú bíd Yésus. Wəngəles bwá mú wósá, bwá mú ka zə sɛ́y nə Yésus.

Matéédúlé má ísɛ́y má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyə a gwág nə bwá má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilé.

¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ngwála á Nazarət. Nyə á yida ka jí ngwála á Kapernawúm wúsə məŋ dí koogú, mpwə má məshí má Zabulon nə Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á kə jí nŋŋ shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwámag. Izayí nyə á ci ná:

¹⁵ Məshí má Zabulon nə Neftali, mɔ́ɔ́ng mí ŋgɛ́ məŋ dí má, məsá ná má fuundú ngwɔ́ɔ́ Zhurdɛ́ má, kóómb Galilé íkul ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó máshí mɔ́ɔ́ngə, bwá á du jí yidúgúd. Bwá má dúg máŋkenya!
Bwá á du cugə shwagə shwiy dí.
Məŋkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shín jé Galilé yí, nyə a tɛ́éd ŋgələ cúndə ná: «Céndúgá mítádúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

Yésus má jəw oshweye ó óshú ónɔ́
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwəw, Yésus ngə kyey ncindye məŋ má Galilé, nyə a dúg óminyɔ́ŋə óbá, Shímun, bwá du jəw ná Pyér yé, bá mínyɔ́ŋə yé Andrɛ́ bwá ngə wusa wód májúwód. Bwá á du julə oshú nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bɛ́gá mə, mə é sá ná bí dúg julə búud.»

²⁰ Ná má cé nə cé, bwá mú lúgə məwód, bɛ́ nyə. ²¹ Bwá mú cǝ kə shwóg. Yésus mú nyiŋgə dúg bóól óminyɔ́ŋə óbá, Yuánes bá Zhák, bwān ó Zhébedé. Bánɔ́ŋ sóóŋgú wəŋ bwá á bə byóólúd, bwá ngə kwambələ məwód məŋ. Yésus mú jəw bwo. ²² Cé nə cé, bwá mú lúgə byóól dán, nə sóóŋgú wəŋ, bɛ́ nyə.

Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)

²³ Ná ndéé Yésus nyə á ngə kyey shí á Galilé nyəsh, a ngə jíŋgali buud *mámpáanzə má mínjúgúgá má *Oyúden dí, a ngə cúndə Jɔ́ɔ́ Kéél á Faan má Zembí, a ngə ná má lwag buud məbwəs mímbíí nyəsh, tɔ́ ijám. ²⁴ Ləŋ yé í á jwɔ́ shí á Sirí nyəsh. Buud bwá mú zə nyə nə mímbəl nyəsh, buud bwá á bə nə məváiál má mábwəs məsh nə məváiál má ófímal məsh, tɔ́ mímbúbmbwúgú, tɔ́ wəáfudə íbwúg, tɔ́

3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbá 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sóm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sóm 91.11-12 **4:7** Mbá 6.16 **4:8** 5.1 **4:10** Mbá 6.13; 5.9 **4:12** 14.3 **4:13** Yuá 2.12 **4:14** Iza 9.1-2 **4:16** Luk 1.79 **4:17** 3.2; 4.23; 6.10; 10.7 **4:20** 8.21-22 **4:23** 9.35; 4.17

bœŋg bwé á ngə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zə bɛ Yésus áncuncuma, bósól bwé ngə wú shí á Galilé, bósólúgá shí á Dekapwól. Bósólúgá bwé mú wú Yurúsalem nə shí á Yúdéa, nə nyœŋg shí nyísá ngwəqə Zhurdɛ fanwiny yí.

5

*Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbánú, kə jí shí. *Ompwúin bé bwé mú shísh nyádi.

² A mú tééd jígúílá ntúga:

³ Buud bwé ngə mpu ná *mishishim myáŋ misə nə məbúwa wé Zembí wá, bwé má jəla,

nəcə bwé wé búsa búúd wá Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nə macey milámú wá, bwé má jəla, nəcə Zembí mə bá cweel bwo milám.

⁵ Buud bwé ádé *búgula mənkuł máŋ wá, bwé má jəla,

nəcə bwé bá lúg nə shí ga.

⁶ Buud bwé ngə gwág cug á tútəlí zha nə yêsh wá, bwé má jəla,

nəcə bwé bá jíla.

⁷ Buud bwé ngə gwág búúd nkúnkwónú wá, bwé má jəla,

nəcə Zembí mə bá námə gwág bwo nkúnkwónú.

⁸ Buud bí nə milám fúbán wá, bwé má jəla, nəcə bwé wé bwé bá dúg Zembí.

⁹ Buud bwé dá sá ná buud bwé cugəg ná shee wá, bwé má jəla,

nəcə bwé bá jôw bwo ná «Bwán ó Zembí».

¹⁰ Buud bwé ngə bwama nə cúwálí nəcə otətəlí ó Zembí wá, bwé má jəla,

nəcə bwé wé búsa búúd wá Faan á gwôw.

¹¹ «Ja buud bwé lwíy bí, bwé lwágula bí cúwálí, bwé lás nə bí ilís-lís nəcə mə yí, bí má jəla. ¹² Gwágúgá mashusəg, bí kœs, ná bí mə bá kə bə nə məma myána gwôw.

Nəcə ntúni námə wé bwé á sá nə *buud ó mícúndá bwé á tééd zə nə bí wá; bwé á lwágula bwo cúwálí.»

*Kaaná ca
(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)*

¹³ «Bí bí nə buud námə nda ca dásé nə idəw ná. Nkí ca í cwál, ye bí bí nə nkul kwo sá nə í gwáməg? Mbô, í cúgə nə nkul nyingə séy. Bwé yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

*Kaaná mənkenya
(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)*

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ngwála wúsə mbámbánú dí gwôw yí, í cúgə nə nkul bə kú nyín. ¹⁵ Mbií ngwú d nə lámba, ja bwé dá jida dwo yí, bwé ádé kú dwo mpú d. Bwé yida dá tál dwo cé lámba dí, í ngə faan, buud ó njôw bəsh bwé dúg mənkenya. ¹⁶ Ntô, mənkenya mán má jəlá nə nyín búúd dí. Bwé dúgúg jəjə mísóólúgú mín, bwé mú ságusə Sósngú wán jí gwôw yé.

Məcɛɛ má Zembí

¹⁷ «Bí kú ngə téduga ná mə má zə nyaal Məcɛɛ má Moyíz nə minjígúla mí *búúd ó mícúndá. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida zə sá ná mí bwámag. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, té wəsh gwôw nə shí í ngə ná bə yí, tœ kangá ngwú á *mbwoomb məcɛɛ nkí cúcwán í ábúlé bwele wú, kə jé jwôw byésh í bá fwo bwama yí. ¹⁹ Ntô wé jí ná, múúd mə ká mpyəny cúcɛɛ ngwú d, nkí ná á julə búúd ná bwé ság ntô, muud wœŋgá mə bá bul bə bíbýa Faan á gwôwú d. Nji muud mə bá bɛ məcɛɛ, a julə búúd nə bwé ság ntô yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwôwú d. ²⁰ Má mpu jaaw bí ná Zembí jí nə nkul magulə múúd Faan dé d nji muud tútəlí yé mə cə nyœŋg á *Ofarizyɛŋ nə *Oyígulí ó məcɛɛ yé.»

*Sá í dúgyá nə milámusa yí
(Mak 11.25; Luk 12.57-59)*

²¹ «Bí a shí gwág ná bwé á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwé tál nyə kœdud.” ²² Nji mœ má ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyonə yé, a tšw námə kœdud. Múúd mə ká lwíy mínyonə yé, bwé kə nə né *Mpáanzá milású á Zembí. Múúd mə ká jôw mínyonə yé ná mpúfú, á jəlá nə kə *Gehén kuda á kandugəd. ²³ Í ká wós ná wo ngə kə *alatár dí ná wo kə yí Zembí gul sá, wo kə téduga ná ngwól mínyonə wó ngə gwág wo mpimbə, ²⁴ lúgəg sá jœŋgú na kúná-kúna nə alatár, wo tééd fwo kə kwambalə nə mínyonə wó. Cínongú, wo mú ka tœem zə yé Zembí sá wo yé nyə yí.

²⁵ «Nkí wo má byaagulə nə ngwól múúd ná ndeé á cœl kə nə wo mpáanzá milású, leelug kwambalə nə né té bí ná zhúú ngəle kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wé sémye milású, sémye milású mú kənd wo wé fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ²⁶ Búbálé má jaaw wo ná, wo cugə nə nkul wú mímbwug myœŋgád, té wəsh wo afwóyé shín jəna tŋ nyésh, fáda ngwú d kú lúg yí.»

*Nyá minœmb
(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)*

5:1 Luk 6.20-49	5:1 4.8; 14.23; 15.29; 17.1; 28.16	5:3 Iza 57.15; 61.1	5:4 Sôm 126.5	5:5 Sôm 37.11	5:7
18.33; Zhk 2.13	5:8 Sôm 24.3-5	5:9 Heb 12.14	5:10 1Pr 3.14	5:11 10.22; Luk 6.22	5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mís 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10
2.15; 1Pr 2.12	5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31	5:18 Zhk 2.10	5:21 MmN 20.13; Lav 24.17	5:22 1Yn 3.15	
5:24 6.14-15	5:25 Luk 12.58-59	5:26 18.34	5:27 MmN 20.14	5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14	

²⁷ «Bi a shí gwág ná bwó á ci ná: “Muud kú sá mínɔmb.” ²⁸ Nji má jaaw bí ná múdúm má ká dúg múdá nkán madúgya má wámbála nya, a má bwey sá mínɔmb ná mudá wɔɔng nyádfí lámád. ²⁹ Ná ndéé, í ká bə ná jús dwó á mænwúm í du sá ná wo sáág *sám, tífg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nacé í bul jəla ná wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwó, ntɔ ná bwó wúsəg nyúul nywô ncindí kuda á kandəgəd. ³⁰ Ntɔ nkí mbwə wó á mænwúm í du sá ná wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nacé í bul jəla ná wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwó, ntɔ ná nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandəgəd.»

Məgwú mə bá
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ «Gúl ciyá jí námá ná: “Nkí mudúm má cɛɛl yíl mudá yé bə, á jəlá nə yə mudá wɔɔngá fəb lú məgwú má bá.” ³² Nji mɛɛ má jaaw bí ná, muud yəsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínɔmb yé, mudá wɔɔng mə ká kə dúl báád íf, ɲgwúm yé wə má cindal nyə ná a sáág mínɔmb. Múúd má ká bá mudá bwə ámə yíl bá yé, muud wɔɔng mə sá námá mínɔmb.»

Nyá mənkaan

³³ «Bi a shí námá gwág ná bwó á ci nə odá ná: “Wó ká kɛɛn Zembí gúl sá dí, ság sá jɔɔngá kú bíd.” ³⁴ Nji mɛɛ má jaaw bí ná bi kú ná du kɛɛn tɔɔ sá. Bi kú kɛɛn jɔɲ lú gwów nacé dúsé *caangé mə Zembí. ³⁵ Bi kú kɛɛn shí nacé cínɔng wə á du tál məkuú yé. Bi kú kɛɛn Yurúsəlem nacé jísə dánd mə Zembí, Njwú-buud ánní. ³⁶ Wó kú kɛɛn lúú wó, nacé wo cúgé nə ɲkul shwópla tɔɔ ntand shilú ɲgwúd ná í fúməg ɲkí ná í yindəg. ³⁷ Ntɔ jí ná wó ká ci nə wo sá gúl sá, ciŋ ɲji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sá, ciŋ ɲji ná: “Mbə, mə asáyé”. Ciyá jəsh wó kwádulə na gwów yí, í zhu wə Mbəwálú múúd.»

Muud nda du bweel

³⁸ «Bi a shí gwág ná bwó á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mɛɛ má ci ná, muud kú kə nə lal lúú wə sóól məbədw. Nkí muud mə nyífə wo bɔ́ɔnz mbán á mæncwúməd, yəg námə nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə kə nə wo ɲjów mílósú nə a mánda wo nə wáma gwó á cwú, bídúg a kág námə nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yámbuli wo nə wo ɲkényúg nyə mbag, cé kilomáda ɲgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okilómáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwaám wo sá, yəg nyə; nyɔɔng mə zə kwalád wódfí yé, wo kú ban.»

Dúla cɛɛl mizhízhíj
(Luk 6.27-28; 32-36)

⁴³ «Bi a shí gwág ná bwó á ci ná: “Wó jəlá nə cɛɛl múúd yəsh jísə wo kúná-kúnə yé, wo mpii zhízhíj wó”. ⁴⁴ Nji mɛɛ má ci nə bí ná cɛɛlúgá mizhízhíj mín, bí jəgula nə Zembí shú bɔɔng bwə ɲgə lwágulə bí cúwáli wá. ⁴⁵ Ntɔ í é mpúy ná bí búsa bwán ó Sónŋgú wán jí gwów yé. Nacé Zembí má du sá nə yásə í fáánŋg shú buud bəsh, tɔɔ bɔɔng ó ányunywaá tɔɔ bɔɔng ó abúbdw. A du námə sá nə mpú nywóg shú búúd bəsh, tɔɔ bɔɔng ó átútalí tɔɔ bɔɔng bwə cúgé tátəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cɛɛl ɲji buud bwə cɛ́ɛl námə bí wá, bí mə mpiyá nə máyé myána? Nŋaá buud bwə du ɲwa otóya wá bwə du námə sá ntɔ? ⁴⁷ Nkí bí má du bəda ɲji omínyonə bún, ye gúl sá ágúgwáan wə cí? Nŋaá íkúl ishús í du námə sá ntɔ? ⁴⁸ Bəg mbii í jəla yí, námə nda Sónŋgú wán jí gwów yé, a jí mbii í jəla yí.»

6

Yála Zembí gúmá

¹ «Ja bí má du sá misóólúgú myá Zembí yí, sǵgá ná í kú du bə lwóyá. Bí má ká du lwóya búúd dí, Sónŋgú wán jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myána.

² «Í ká bə nə wo yə mbúmbúwá *mwaané, wo kú bəngula nə sá jɔɔngá nda búúd ó mákəŋ bwə du sá *mámpáanzə mə mínjígúla, nə mázhií mázhií ná. Bwə du sá ntɔ nə buud bwə yəg bwo gúmá. Bábəlé mə jaaw bí ná, myán myána myəsh wə míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúmbúwá mwaané yí, ság ná mbwə makóól wó í bəg kú mpu sá mbwə mæncwúm í ɲgə sá yí. ⁴ Nacé yána dwó í jəlá nə síy shwoód. Sónŋgú woó mə du dúg sá jəsh jí shwoód yé, mə bá fáágula wo.»

Sála məjəgula
(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá məjəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəŋ. Bwə bul cɛɛl du sá məjəgula, bwə tál ótútalí *mámpáanzə mə mínjígúla nə mázhií mázhií shú nə buud bwə dúg dúg bwo. Bábəlé mə jaaw bí ná, myán myána myəsh wə míni. ⁶ Nji wɛɛ, wó ká cɛɛl jəgula nə Zembí, kag nyíi wódfí kúl fúm. Wó fad mbə, wo mú ka jəgula nə Sónŋgú woó nacé a jí na kúl búúd bwə cúgé yí. Ntɔ Sónŋgú woó mə du dúg isá í shwoó byəsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá məjəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúmbálé yí. Íkúl ishús wə í du sá ntɔ. Bwə du tsəgula nə Zembí má du gwágulə bwo nacé zhwoŋ íciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nacé Sónŋgú wán mə du bwey mpu sá bí ɲgə jii yí,

5:29 18.8-9; Mak 9.43-47 5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 5:33 23.16-22; Zhk 5.12 5:33 Lev 19.12; Ilŋ 30.3 5:34 Iza 66.1; Mis 7.49 5:35 Sóm 48.3 5:37 2Kr 1.17-19
5:38 MmN 21.24 5:39 Rom 12.17 5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34 5:43 Lev 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27
5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛɛlúgá mizhízhíj mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9
5:45 Ifz 5.1 5:48 Lev 19.2 6:1 23.5 6:8 6.32; Luk 12.30 6:9 Eze 36.23

bi njúl kú fwo gwáámb nyə gwo. ⁹ Bí ó bân dɔgá jəgula ntága:

“Yé Sónɔ́ngá wúsú jí gwów yé, jíná d̀wó í bəg nə gúmá ntɔ́ sá jəsh.

¹⁰ Ijwúga byó í zəg,

buud bwá bɛ́g micɛ́ɛ́lá myò shí gaád, nəmá nda í d̀u sɔ́y gwów ná.

¹¹ Yág sá idáw í jálá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagula məsú nómá nda sá ngá juu buud bwá ngá byaagula nə sá ná.

¹³ Wo kú bíd nə məbwábulán mə ntɔ́g sá ŋkul. Sáág nə sá fáámug məbwá mə Mbúwálú múúd dí.

*[Nacé ijwúga nə ŋkul nə gúmá bísa isá byò, kandɔ́gə á kandɔ́gə. Amen.]

¹⁴ «Mpuɡá nɔ́ bí mə ká d̀u juu búúd nə iwushí byán, Sónɔ́ngá wán jí gwów yé nyə bá nómá d̀u juu bí nə iwushí bín. ¹⁵ Nji bí mə ká bə kú juu búúd nə iwushí, Sónɔ́ngá wán nyə abáɛ́le nómá juu bí nə iwushí bín.»

Ici í idáw

¹⁶ «ŋkí bí mə ci idáw ná bí mə yé Zembí gúmá, bí ajáláyé nə ngə jí ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mákə́ŋ. Buud bəonɔ́gú bwá d̀u nywadulə məŋkágá nə bwá lwóya nə bwá ngə ci idáw. Bábálé mə jaaw bí ná, myán myána myəsh wə míni. ¹⁷ Nji wɛɛ, wó ká ci idáw ná wo yá Zembí gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nə sá nə buud bwá kú mpu ná wo ngə ci idáw. Ntó Sónɔ́ngá woó mə d̀u dág isá í shwoó byəsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byoog (Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byoog shí gaád, kúl óshé nə myángulá í d̀u də isá yí, ijúwál d̀u búgə mímpumbé d̀u júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byoog gwów, kúl óshé nə myángulá í ádé də isá yí, ijúwál kú d̀u búgə mímpumbé d̀u júwo yí, ²¹ nacé kúl byoog d̀wó mbwúg yí, cinonɔ́g wə lám wó í é bə nómá yé.

²² «Jús dásə lámba á nyúul. Jús í ká bə kú nə bwás íí, nyúúl nyəsh bə məŋkenyad. ²³ Nji, mísh mwó mə ká bə ŋkí bəw, nyúúl nywó bə yidágúd. Ntó, ŋkí mísh mwó mə adágé tɛɛm bə sá, á waguwólə ján yidágú!»

Búgúlála Zembí (Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nə ŋkul sɛ́y nə omása óbá ja ŋgwúd, nacé nyə é mpii ŋgwól, a cɛɛl ŋgwól; gúl ja nyə é gwág nə ŋgwól, a mpyənyə ŋgwól.

6:10 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34
6:12 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá tga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl micilyá mí ayág mí á kwádulə ná nə «bí ŋgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8 **6:33** 10j 3.11-14; Sóm 37.4-5 **6:34** MmN 16.4, 19-20 **7:1** Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 **7:2** Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12

Bí cúgé nə ŋkul sɛ́y nə Zembí bí ngə sɛ́y nə *mwaaanə ja ŋgwúd.»

²⁵ «Má ka ci ná bí ná, bí kú d̀u yáguwo cug jín ná bí é də jíí. Bí kú yáguwo mányúul mán ná bí é bwaád jí. Ngaá nə cug í ntɔ́ idáw, nyúul ntɔ́ míkáándá. ²⁶ Mpuɡá dág inunú. Í ádé bɛ́ məmpag, kú mwáágulə mpúmb, kú ná sá bwá wá ówaag ɔ́ idáwud. Nji Sónɔ́ngá wán jí gwów yé ngə wíil byo. Ngaá, bí bí nə mfíí cɔ́ inunú byoɔ́ŋgá? ²⁷ Zó á ná bídí jí nə ŋkul bə ná, nacé a ŋgála yágúwó, a kwádulə jwów ŋgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nacé jí bí mə d̀u sá yáguwo mímbwéedí yí? Mpuɡá dág nda ofuláwa bwá d̀u wíy máncugú ná. Bwó ádé yíŋga nə iséy, kú tɔ́ŋ míkáándá. ²⁹ Nji mə mpú jaaw bí ná ci Sólumun nyə á tɛɛm jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwelɛ bwaád nda ofuláwa. ³⁰ Nkámúsá Zembí mə fwó bwéed zhizhe sá nda akánda á jugá jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ŋkəmsa nə bí. Ye bí wə nyə é bə kú bul mpu bwéed wá? Yé búud wá tag búgə óga! ³¹ Kúgá d̀u yáguwo ná: “Sá é də jí, sá é ŋgul jí, sá é bwaád jí?” ³² Ikúl ishús wə í d̀u ŋgə wáduga sɔ́ isá íni byəsh. Bí báá kúgá d̀u sɔ́ byo, nacé Sónɔ́ngá wán jí gwów yé mə mpú ná í jí bí isá byoɔ́ŋg. ³³ Yidagá d̀u fwo tál isá í dúgyá nə Faan mə Zembí yí shwó, bí cugə tətəl mísh mɛ́d, Zembí ka d̀u kwádulə bí isá íni byəsh. ³⁴ Ntó bí kú yáguwo sá í bá sɔ́y mán yí, nacé isá yá mán í é bá nómá mpúy mán. Micúnnyə yá ŋkúmba jwów mí kwaga ná d̀əŋ jwów.»

7

Ságá buud mənywa (Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá d̀u jéég búúd minjagá, bwá bəg nómá d̀u bə kú jéég bí minjagá. ² Bwá bá d̀u jéég bí minjagá mbií ŋgwúd bí é d̀u jéég bəól búúd minjagá yí. Nacé byug bí é d̀u yigula bəól búúd nə ndí yí, gwá nómá wə bwá bá d̀u yigula bí nə ndí yí. ³ Nacé jí wó ngə mpu dág ntand shwú jí mínyoná woó jús dí yí, nji wo kú dág mbwúŋ wí d̀wó jús dí yí? ⁴ Ntadélé wó jí nə ŋkul ci ná wo yíl mínyoná woó ntand shwú júsúd yé, wɛɛ njúl nə mbwúŋ d̀wó júsúd? ⁵ Yé múúd məkə́ŋ, fwog yíl mbwúŋ wódí júsúd; ja joonɔ́g wə wó é ka dág nda wó jí nə ŋkul yíl mínyoná woó ntand shwú júsúd ná.

⁶ «Kúgá yə ompyá isá í Zembí, nacé bwá á bá yid zə kwagula bí. Bí kú kul ŋkuú ijimá í

mækwóógú má álal-kus bwá du jôw ná pêrlá yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembí, nyé é yə bí; sǝgá, nyé e lwó bí; kudagá mbê, nyé é juw. ⁸ Nacé muud má gwáámb yé, nyé é bíi. Muud má sǝ yé, nyé é kwey. Múúd má ká kudi mpumbé, bwá juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwân má ká gwáámb sóónǝgú buléd, ye sóónǝgú nyé é yə nyə kwóóǝgú? ¹⁰ Nkí ná a gwáámb shú, ye sóónǝgú nyé é yə nyə kuwó nywá? ¹¹ Nkámúsá bí, tɛɛm bæ nda bí búsa nə mbíya mílám ni, bí má du yə bwân bún isá í ányunywaá. Nkámusa nə Sóónǝgú wán a gwów, bí má ká gwáámb nyé sá ányunywaá, a yə bí.

¹² «Ságá buud sá jêsh bí má céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wó *mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí *búúd ó micúndá mí ngə ci yé.»

Məzhí mása mábá

¹³ «Nyíǝgá mpumbé ámámánda dí, nacé mpumbé í ká micúny myá kandugə dí yí wúsa nkí bwaag; zhíí á wu nkí laasawo. Bulyála búúd bwá ngə ka wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhíí ákukwuwála, í kənd búúd cug á kandugə dí. Buud bwá kə wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá du mpu lí nə mpumá nyé

¹⁵ «Bí ɔ káálǝgə nə *buud ɔ micúndə wá məshǝgá. Bwá du zə nyíi gwoonǝg jínád, bwá njúl ná shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl ná búsa nkí wagawo nda onkweny. ¹⁶ Bí mə bá du mpu bwo nə kuú njəond wán. Ye bwá du mwáág mábudá ngwúdáánz dí, nkí ná ifumbí byaag dí? ¹⁷ Mpugá ná fwámé lí í du wúmə fwámé íbumá, líí ábúǝbǝw í wúmə nji íbumá í ábúǝbǝw. ¹⁸ Fwámé líí í cúǝgə nə nkul wúmə íbumá í ábúǝbǝw; líí ábúǝbǝw kú námə wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambá má du cal líí jêsh í áde wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bí mə bá ka du mpu bwo nə kuú njəond wán.

²¹ «Buud bwá ngə ci nə mə ná: “Yé Cwámab! Yé Cwámab!” óni, bêsh dí Zembí mə bá magulə nyé dí Faan dí wá. Nji boonǝg bwá ngə cugə nda Sóónǝgú wám jí gwów yé má céel ná, bwá wá á bá magulə wá. ²² Nacé jwǝw Zembí mə bá sámɔ búúd mílǝsú yí, zhwoɔg buud bwá bá ci nə mə ná: “Yé Cwámab! Yé Cwámab! Dugí, sá á shí cúndə micúndá mí Zembí nə nkul nywó. Sə yíl məjamb nə nkul nywó, sə sá námə zhwoɔg *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bɛsa nə bwo ná ngəǝn ná: “Mə a shíǝgə bwele mpu bí buud wá kú bish máccɛɛ óga, wúgá mə ná.”»

Yuug kəñ bá lad (Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lésú mə má lás ni, a sá nda mə ngə ci ná, a ji nda kəñ nyə á shumə njǝw kwóóǝgúđ gwów yé. ²⁵ Ompú bwá á nywǝ, mpun wóós máncúwóđ, onkwǝ bwá á kunǝ, isá íni byêsh du nyífa njǝw wəonǝgúđ, nji njǝw kú búg, nacé nyə á shumə wə málal dí, kwóóǝgúđ gwów. ²⁶ Njíí, múúd mə ká gwág lésú mə má lás ni, a kú sá nda mə ngə ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njǝw shɛ dí yé. ²⁷ Ompú bwá á nywǝ, mpun wóós máncúwóđ, onkwǝ bwá kunǝ. Isá íni byêsh du nyífa njǝw wəonǝgúđ, njǝw í mú búg, shugula shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá nkul íjwúga

²⁸ Ja Yésus mə shín lás yí, ncúlyá buud bwá á bæ cínəɔg wá bwá mú bul káam mbíi nyə á ngə jíǝguli yí, ²⁹ nacé nyə á ngə jíǝguli nə kéénd, kú bæ nda *Oyǝguli ó máccɛɛ bən.

8

Yésus mə lwag zúzaamá

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shula, wú mbámɔbáǝnád, buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. ² Bwá ngə shula, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wá Yésus, zə kúđow shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámab, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndǝn.» ³ Yésus mú séémb mbwá, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magula. Nyúúl í bǝg wo ná səndǝn!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bæ nyə ná səndǝn. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má síy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó mísdə ná, wo ka wá *mátúnaga Moyíz nyə á cilə má. Bwá mpúg ná wo mú mpwoǝg.»

Búg mə lúluú ózimbi tad

(Luk 7.1-10; Yuú 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wóós Kapernawúm. A ká námə wóós ntáni, wúl lúluú á ízimbi tad í mú zə téeg nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwámab, sóol məsáal waamá mbwug kəga njǝw; a músa mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músa ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúluú á ízimbi mú bɛsa ná: «Cwámab, mə ampílyáyé ná wo nyíǝ mádí njǝw. Jeg lás lásúg, sóol məsáal waamá yálǝg. ⁹ Nacé mə ji nə omásə bwá ngə jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi má ngə jwú nə ndí wá. Nyoonǝg yêsh má é ci ná a kyéyug yé, a ka; nyoonǝg má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntáni yí, a mú bul bí. Nyə nə buud bwá á ngə bɛ nyə wá ná: «Bábálé

7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mís 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21 7:28 Mak 1.22; Luk 4.32 7:28 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1 8:4 Lev 14.2-32; Mat 12.16; Mak 7.36; Luk 17.14 8:11 Iza 25.6

má jaaw bí ná, má afwóyé bwele dúg múúd ná fwwámé búgá nda nyíga, teem bæ kúl búúđ *Izarəyêl dî. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwog ikúl í búúđ í bá zhu kóómb jwəw í dū cūwo yí, zhu kóómb í dū jíma yí, bwá zə seɛŋgya nə ímpáámbs bísú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówád, bə́nónɔ́ bwá mú də dína. ¹² Nji buud bwá á jala nə bæ nə ɲkəw Faan á gwów dí wá, bwá bá wusəw yídúgúđ tóón. Bwá bá bæ cínɔ́ŋg, nji bwá ɲgə bwam nə məyá.»

¹³ Yésus músə ci nə lúúlú á ízimbi éne ná: «Wɛɛ kag ɲjów. Í bág nda wó ɲgə *búgula ná.» Námə baan dɔ́ɔ́ŋgá, sɔ́l masáal mú yál.

Yésus má lwag mimbəl Pyêr dí ɲjów
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí ɲjów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayɔ́ŋ nə yɔ́ŋ má bií yé. ¹⁵ Yésus mú kúnya nə nya mbwád. Ayɔ́ŋ nə yɔ́ŋ mú shín nya. A mú wəol, a tééd ntág séyáulə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwá mú zə nə zhwog mimbəl mí mājamb. Yésus mú ɲgə yíl bwo bəw-bəw míshíshim myɔ́ɔ́ŋgá nji nə iciyá yá mpu, a shín námə lwag míl mimbəl myésh.

¹⁷ Nyə á ɲgə cug buud ntó shú ná cúndá má Zembí Izayí nyə á cúndá yí, í bwámag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjám, a yíl sé ofimál ó mábwas.»

Bɛ́ɛ́lə Yésus
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgúla Yésus nyə á dúg buud bwá á lyɛ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé ná bə́nónɔ́ bwá líínág máŋ kə faɲwíny. ¹⁹ Ngwól Yíguli məcɛɛ mú ntág shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíguli, má zə bá dū bɛ wo kúl jəsh wó bá dū kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə míku, inunú nə maage, nji *Mwán mə Múúđ cugé nə ɲkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíin má Yésus mú ci nə né ná: «Cwámba, fwog bíd mə, mə kág dul sɔ́ɔ́ŋgá waamə.» ²² Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ bɛg mə. Bídúg mímbimbə mí dálug mim-bimbə myáj.»

Yésus má ɲkáánd nə ɲkwə
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúđ, ompwíin bé bwá mú bɛ nyə. ²⁴ Né ndéɛ ɲkwə mú zə kuɲg máŋ nə ɲkulú, ikwə dū bád kə gwəw, dū shwiy byóólúđ, nji Yésus ɲjúl gwáđ. ²⁵ Ntó, ompwíin bwá mú kə juuməshí nyə, bwá nə né ná: «Cugug sá, yé Cwámba! Sá wál zə ya.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbii ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə tów, ɲkáánd nə ɲkwə nə máŋ, byésh í mú saləwo ná sheɛ. ²⁷ Buud bɔ́ɔ́ŋgá bwá mú bul bí. Bwá ná: «Wáyé mbii

muud ga! Təw ɲkwə təw máŋ í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus má yíl mājamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shín líina máŋ, jé shí á Gadarɛn yí, buud obá bwá mú cūwo ban məshwɔ́ŋ, məjamb má ɲgə lwáfala bwo, bwá mú zə bwəma nə nyə. Buud bɔ́ɔ́ŋgá bwá á dū bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jíəw nə a cɔ́ kúl bwá á dū bæ yí. ²⁹ Bwá mú zə nə ɲkwiimbyé wə Yésus, bwá ɲgə ci ná: «Shé bāŋ nə ínɛy, yé *Mwán mə Zembí? Wo wól lɛɛl zə təl sá cwúnd dí fwála dɔ́ɔ́ŋgá kú fwo wóós í?»

³⁰ Na, məma sɔ́ɔ́nz ɔ́ŋkuú í á bæ fwámé cicé nə bwo, í ɲgə də. ³¹ Məjamb mú mú kə téég Yésus məbwə ná: «ɲkí wo yíl sá wa búúđ ɔ́ga dí, kəndúg sá nūŋ ɔ́ŋkuúđ.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb má mú wú búúđ ɔ́ni mánnyúúlúđ, kə nyí ɔ́ŋkuúđ. Sɔ́ɔ́nz ɔ́ŋkuú ní jəsh mú bumb nə mikál, wú kúl í á bæ mbúmbəŋ dí yí, kə juwa máŋ, bəsh bwá mú ɲgul məjúwó, fudə.

³³ Né ndéɛ, buud bwá á ɲgə baagula ɲkuú wá, bwá mú wɛɛnz kə kwáádá, kə bwiɲŋ búúđ sá í ámə sɪy nə ɲkuú yí. Bwá bwiɲŋ námə lāŋ búúđ bwá á bæ nə məjamb wá.

³⁴ Buud ɔ́ ɲgwála bəsh bwá mú tí, kə bwəma nə Yésus. Ja bwá mə dúg nyə yí, bwá mú téég nyə məbwə ná a wúg bwá dí ləwud.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúđ, nyɲŋgə líina máŋ, kə nyáđí ɲgwála. ² A ɲgə námə jé, buud bwá mú zə nyáđí, bwá ɲgə ɲkəny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bɔ́ɔ́ŋgá búəə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwán waam! Salug lám shí! Mə má juu wo nə *misəm myó.» ³ Bóól *Oyíguli ó məcɛɛ bwá mú ɲgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ɲgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sá bwá á ɲgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcé jí bí má bəw bíw mitádúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bæ kúnə-kúna? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misəm myó”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ⁶ Má kə cɛɛl ná bí mpúg ná *Mwán mə Múúđ jí nə ɲkul íwúga ná a juu búúđ nə misəm myáj.» Ntó, a mú yid wá mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəólúg, wo ɲkənyúg táádə gwó, wo nyíngəg kə ɲjów.» ⁷ Muud wəɔ́ŋgá mú wəol, kyey kə ɲjów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ní yí, bwá mú gwág ikukwendɛ, bwá mú ságusa Zembí, nəcé a yálə búúđ mbii ɲkul íwúga nyəɔ́ŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ngó cò kúl búúd bwá ða jóna tóya yí, a mú dág ngwól múúd njúl cínɔng shí. Muud wɔɔngá nyá á bə nə jíná ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyá ná: «Bɛg mə.» A mú tɔw, bɛ nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ngó ðə, zhwoɔ ɔɲwenye ɔ tóya nə bɔ́l ósɔ́l ó mábɔw bwá mú námá zə, bənɔɲ nyə nə *ompwíín bé zə ðə. ¹¹ Ja *Ofarizyɛɲ bwá á ka dág ntáni yí, bwá á ci nə ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí Yííguli wán ngó bále ðə nə ɔɲwenye ɔ tóya nə bɔ́l ósɔ́l ó mábɔw yí?» ¹² Yésus mú gwág sá bwá á ngó ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí ða jí jwɔwɔda, í ðə bə mímbál. ¹³ Mpugá táduga sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Má bul jí nə buud bwá gwágúg buud cey lámúd, ntɔ ná bwá dág sá mə *mátúnuga.” Ntɔ jí ná mə a shígé zə jów ótátəl ɔ búúd. Mə á yida zə jów ósɔ́l ɔ mábɔw.»

*Nyá ici í idáw
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ *Ompwíín ó Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wá Yésus zə jí nyə ná: «Sánɔɲ *Ofarizyɛɲ sə má ðə ci idáw yálə Zembí gúmá nji ompwíín bwɔ́l bāɲ kú ci. Í jí sá ntɔ?» ¹⁵ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ɲwa bá yí, a təl zāɲ, a jów óshwá bɛ; ye oshwá bɛ bwá yidá zə nə macey lámúd bənɔɲ muud bá bwá njúl kúl ngwúd? Mbá! Nji mɔ́l mwɔ́w má ɲgə zə, bwá bá yíl bwo muud bá yí. Mwɔ́w mɔɔɲgá dí wá óshwá bɛ bwá ka bá ci idáw. ¹⁶ Mpugá ná bwá ádɛ ɲwa kúl káándá ágúgwáan * kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá ðɔɔɲ í ká juli, í tɔw, í yida bweeg luun lú káándá. ¹⁷ Ntɔ námá, bwá ádɛ ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyadí; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwə ðə wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáannd. Ná ndɛɛ, nə lenya nə mɛlwəg byɛsh í mú cugə.»

*Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)*

¹⁸ Yésus ngó ná lás ntáni, ngwól njwú *Oyúden mú jə. A mú kúðw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jám má kúnɔw yə. Má cɛɛl ná wo zág kə keel nyə mbwə, a cúgəg.» ¹⁹ Yésus mú tɔw shí bənɔɲ ompwíín bɛ bwá músə bɛ nyə. ²⁰ Bwá ngó ná kə, ngwól múdá mú lɛɛl bɛ nyə mpəsə. Mudá macíí má á ðə wú nyə nyúúlúd tɛ mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shish Yésus mpəsə kwon, kúnya nə nyə lwá lú káándá, ²¹ a ngó táduga ná: «Má ká jísɔw kúnya nə káándá ná Yésus, mə e yál.» ²² Yésus mú yid mpəsə, dág mudá éne, nyə nə

nə ná: «Shilə wám, səlug lám shí. Wo má *dág cug nacé búgə gwə.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə ná ndɛɛ, kə nyíi njwú dí njów. A mú kwey, buud bwá ngó lwɔ́l mílaag, bwo ngó sá saaguwo mímbíi mímbíi. ²⁴ Yésus mú ɲkáánd nə buud ná bwá cúwɔg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyɛ yə, á yidá bə gwád.» Bwá mú yida ɲgə cágulə nyə. ²⁵ Ja bwá má shín wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wɔɔl. ²⁶ Ntɔ, lāɲ ni í mú zə jwɔ́ shí nyɔɔɲ nyɛsh.

Yésus má bəny wəancím-nɔ́m mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ngó kə ntáni, wəancím-nɔ́m óbá bwá mú bɛ nyə nə ɔɲkwimbyɛ. Bwá ná: «Yé Mwān má *Dávid, bwágúg sə ná ɲkwonjál!»

²⁸ Ntɔ, Yésus mú kə jé njów, wəancím-nɔ́m bwá mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ɲgə *búgula ná mə jí nə ɲkul sá ntɔ?» Bwá ná: «Haaw, yé Cwámaba, sə má búgula.» ²⁹ Yésus músə ka kúnya nə bwo míshád. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ɲgə búgula ná.» ³⁰ Mísh má músə bāɲ bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágula. Bí kú jaaw tɔɔ muud sá í má bə ga.» ³¹ Nji bwá bāɲ, wúlə bwá á wú cinɔng yí, bwá á shwal kə ɲgə bāngula nə lāɲ wɔɔɲgá kúkúl jəsh.

Yésus má lwag fífi

³² Ná ndɛɛ cúwólə bwá á cúwo tóón yí, bɔ́l búúd bwá mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mánɲkədád ná a bág fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tɛéd lásúlə. Buud bwá á bə cinɔng áncuncuma wá, bwá mú bul káam ná: «Sá a bwalé dág mbii sá ga shí *Izəɲyél.» ³⁴ *Ofarizyɛɲ bāɲ, bwá mú ci ná: «A ɲgə yíl məjamb nə ɲkul má njwú məjamb.»

Ósɔ́l ó mäsáal bwá ɲgə fíáfə

³⁵ Ntɔ Yésus nyə á ɲgə kə míngwála míngwála, nə mákwáádá mákwáádá. Nyə á ɲgə jííguli buud *məmpáánz má mínjígulá má *Oyúden dí, á ɲgə cúnnda Jɔ́j Kéél á Faan má Zembí, a ngó námá lwag buud məbwas mímbíi myɛsh, tɔɔ íjám. ³⁶ Yésus nyə á ðə ɲgə dág buud bəsh nyə á ðə bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwə cey lámúd nə dúgúlə ná bwá á ɲgə cugə mántágula dí, bwá má shín námá tag nda sɔɔnz íncwəmbɛ í cugé nə mbaagulə yí. ³⁷ Ntɔ nyə á fá nə *ompwíín bé ná: «Dugá, idáw í má t ci mbə lámúd mənɲkund, nji buud bwá kə saag wá búsə cíg-cíg. ³⁸ Ntɔ wá

9:10 11.19; Mak 2.15; Luk 5.29; 7.34; 15.1-2; 19.7 **9:13** Ozé 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10 **9:14** 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **9:15** 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbá 19.7 * **9:16** Na jí kúl káándá í afwóyɛ kə məjówó ná ndɛɛ í juli yí. † **9:17** Oyúden bwá á ðə sá lenya nə kúúúú cúdú. **9:20** Lav 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 **9:22** 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 **9:24** Yuá 11.11-13 **9:25** Mak 5.41 **9:27** 20.29-34 **9:29** 8.13 **9:30** 12.16; Mak 7.36 **9:31** Mak 7.36 **9:32** 12.22-24 **9:34** 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 **9:35** 4.23 **9:36** 11ɲ 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

má cí nááa: jégulagá nê amádí fambé ná a ntág buud, bwá kég saag.»

10

Buud ɔ lwámá wúm nê óbá

(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntô Yésus mú jôw *ómpwíin wúm nê óbá bé. A mú yá bwo ñkul á dúlá yíl búúd bôw-bôw míshíshim, lwag mábwás mímbíi myêsh, tɔɔ ijâm. ² *Buud ɔ lwámá wúm nê óbá Yésus nyê á jôw wá, míná máñ wé mága: tééd nê Shímun bwá á ðu jôw ná Pyêr yé, kala nê mínyonjá yé André; zê keel Zhâk bá mínyonjá yé Yuánes bwân ɔ Zhébedé. ³ A jôw námá Fílip bá Batelamí nê Tómas bá Matiyô ñwenye tóya. A jôw námá Zhâk, Mwân má Alfê bá Tadé, ⁴ nê Shímun kambale loom bá Yúdas Iskariyôt, muud nya á kusha nê Yésus yé.

⁵ Ná ndéé Yésus mú kænd búúd wúm nê óbá ðni lwámád, a má fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí má kê yí, bí kú kê ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bí kú kê míngwála mí búúd ɔ Samariya. ⁶ Yidagá kê búúd ɔ *Izarayêl dí, bwá má jág zhú nda íncwembe bí kú ná mbaagulé yí. ⁷ Ja bí ñgá kê yí, bí ɔ ká ñgá cúndá ná Faan má Zembí mú kúná-kúná. ⁸ Lwagagá mimbál, bí gwúmushi mímbimba, bí lwag námá mízúzaamá, bí yíl búúd májamb. Bí má ñwa ñkul ga ashwá, kágá námá sêy nê ndí ashwá. ⁹ Muud kú kê ná *mwaanê bwúgúd, tɔɔ or, tɔɔ wú mbii mwaanê wêsh. ¹⁰ Muud kú ñwa baamatálá, ñkí ishimi íbá, ñkí bóól ósilúfaas, ñkí wagatíg, nácé muud ñgá sêy yé má jalá nê yéw idáw.

¹¹ «Ja bí má jé wúl ñgwála ñkí wúl loom dí yí, bí fwo sô ñkí bí bí nê ñkul kwey múúd jí nê lám má báágulé bí, bí ɔ jí nyédí kê wósó jwôw bí má bá cý yí. ¹² Njôw wêsh bí má nyíi yí, bí ɔ bádá ná: “Zembí sáág ná bí bóg ná shee.” ¹³ Ñkí buud ɔ njôw wáonjá, bwá lág bí, Zembí bále sá ná bwá bág ná shee. Njí ñkí bwá bá kú lág bí, Zembí kú námá sá ná bwá bág ná shee. ¹⁴ Búúd ɔ wúl njôw ñkí wúl ñgwála bwá ká bê kú lág bí, kú gwágulé kél dán, ja bí má wú cínong yí, bí kude fumbyá í ámá nada bí mákuú dí yí. ¹⁵ Búbálé má jaaw bí ná, jwôw Zembí má bá zê sámb búúd mílássá yí, a bá jagulé búúd ɔ Sódóm nê Gomor ntɔ ñgwála wáonjg.»

Yésus ñgá kéwuli buud ɔ lwámá bé

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, má má kænd bí nda íncwembe mpádágá onkweny. Bí má jalá nê kê nda

onywá, bí kê nê tédúgá ñgwúd nda mɔfaf. ¹⁷ Dúgá jí nê buud kuú kalá; bwá bá ðu kusha nê bí mábwá má osémbye ɔ mílássád, bwá ðu fyámasá bí milwón *mámpáanzé má mínjígulá má *Oyúden dí. ¹⁸ Bí má bá ðu kaad mísh má búúd ɔ anúní nê ojwú ɔ loom dí ná, ná bí kég bwaagulé sá bí má mpú shú jíná dâm yí, bí bwaagulé námá ikúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá ðu kusha nê bí yí, bí kú bá ðu yágawo mbii bí má bá ðu kaad yí, kú yágawo icyá í kɔɔd. Icyá í bá námá ðu jé bí cé jɔonjád, ²⁰ nácé bí dí má bá ðu lás, Shíshim má Sónjgá wán Zembí wé má bá lás mímpu mínúd.

²¹ «Mínyonjá má bá kusha nê mínyonjá yé ná bwá kég gwú nyê. Sónjgá má bá kusha nê mwân; bwân bwá lúmbulí nê obyól, ñgá gwú bwo. ²² Buud bêsh bwá bá mpíi bí nácé jíná dâm. Njí, muud má bá jisaw kê wósó máshínéd yé, a bá cugá.» ²³ Bwá ká lwágulé bí cúwúli wúl ñgwála dí, fúndágá, bí kê ñgwála shúsúd. Búbálé má jaaw bí ná, *Mwân má Múúd má bá nyinjo zê, bí njúl kú fwo shín jaand míngwála myá *Izarayêl myêsh.

²⁴ «*Mpwíin nyê ádé bwele ntɔ yíguli, lwaá kú ntɔ mása. ²⁵ Buud bwá ðu dúg *ómpwíin námá nda bwá dúg yíguli ná, bwá dúg námá lwaá nda bwá dúg mása yé ná. Ñkámásá bwá lwíy sónjgá njôw ná Beluzebul, ñkámusa nê bwân.»

Muud fúndág nji Zembí

(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bí kú ðu fúndá bwo; nácé kú nê sá á mbúdúlá í bá bwên kú báguli, ñkí sá á *ndimba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sá má jaaw bí yídúgád yí, kágá lás gwo máñkenyad. Sá má nyímbúlá nê bí lwád yí, kágá ñgá cúndá gwo íkwálmínúd. ²⁸ Kúgá ðu fúndá búúd bí nê ñkul gwú nji nyúul, nji kú nê ñkul gwú *jím wá. Yidagá fúndá Zembí. Nyê wá jí nê ñkul gwíilya múúd ncindí, nê nyúul nê jím, a wusa byêsh kuda á kandugád. ²⁹ Ñgá ná bwá ðu kusha mímbá-kwáádá mímbá susánj *mwaanê ñgwúd. Tɛsm bê ntɔ mbá-kwáádá ñgwúd cúgé nê ñkul kud shí, Sónjgá wán kú fwo magula. ³⁰ Bí bân ntág íí, Zembí má mpú bímbí lá íntand í shilú bísbí bí mílúúd yí. ³¹ Ná ndéé, kúgá ðu fúndá. Mpugá ná bí má cey Zembí lámúd cý mímbá-kwáádá ñkí bulya.

³² «Muud yêsh má mágúlé má mísh má búúd dí yé, má é magulá námá nyê mísh má Dá jí gwów yéd. ³³ Njí muud má kíilyá má mísh má

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwá á ðu kuda fumbyá mákuú dí yí, bwá á ðu lwágulé ná, kákkál shí bwá ámá tál mákuú máñ yí, bwá má kál gwo nê buud bí cínontj wá ná bwá míssa sá nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34 **10:26** Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbá 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12

búúd dí yé, mǎ é kíflya námǎ nyǎ mísh mǎ Dǎ jí gwǒw yéd.»

*Béǵlǎ Yésus wúśǎ dǎomb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Bí kú ngǎ tǎduga ná mǎ mǎ zǎ sǎ ná buud bwǎ cǎgǎg ná shǎe shí gaád. Mbǎ! Mǎ azǎyé sǎ ntǎ. Mǎ mǎ yida zǎ ná dǎomb. ³⁵ Mǎ mǎ zǎ wǎ ifumaga mínjǒw mí búúúúú, mwǎn nyǎ é lúmbuli ná sǒngǎ, sás lúmbuli ná nyǒngǎ, cǒl lúmbuli ná mpǒómbǎlú. ³⁶ Nǎ ndéé, buud ǒ njǒw mǎ múúúú ǒ bwǎ bá lúmbuli ná muud.

³⁷ «Múúúú mǎ céél sǒngǎ njí nyǒngǎ cǒ mǎ yé, a cǎgǎ ná njul bǎ *mpwíín waamǎ. Nyǒngǎ mǎ céél ncwǎmǎ dé njí sás dé cǒ mǎ yé, a cǎgǎ ná njul bǎ mpwíín waamǎ. ³⁸ Múúúú mǎ kǎ bǎ kú njǎny kwolǒs jé bǎ mǎ, a cǎgǎ ná njul bǎ mpwíín waamǎ. ³⁹ Muud mǎ sǒ ná a kaambulǎ ná cǎg jé yé, a jímbal gwo. Nyǒngǎ mǎ jímbal cǎg jé nǎcé mǎ yé, a mǎ yidǎ kaambulǎ ná gwo.»

*Lǎgǎlǎ búúúú ǒ Zembí
(Mak 9.41)*

⁴⁰ «Muud mǎ lǎg bí yé mǎ lǎg mǎ. Muud mǎ lǎg ntǎg mǎ yé mǎ lǎg múúúú nyǎ á nti mǎ yé. ⁴¹ Múúúú mǎ kǎ lǎg *múúúú micúndǎ mǎ Zembí nǎcé mpúǎ ná muud micúndǎ, muud wǒngǎ ná nyǎ myǎna mí jǎlá ná búúúú ǒ micúndǎ myǎ. Nyǒngǎ mǎ lǎg múúúú jí tǎtǎlí mísh mǎ Zembí dí yé nǎcé mpúǎ ná tǎtǎlí muud íí, nyǎny nyǎ myǎna mí jǎlá ná otǎtǎlí ǒ búúúú myǎ. ⁴² Muud mǎ bá yǎna tǒo nji lǎá mǎjúwǒ mǎtǎlá ngwúú, ngulal ngwǎl zhizhe muud éga nǎcé bǎlá *mpwíín waamǎ yé, búúúú mǎ jaaw bí ná, muud wǒngǎnyǎ abúle shúb myǎna myǎ cínǒng.»

11

¹ Yésus mǎ shín cwíny *ompwíín wúm ná óbǎ bǎ ntǎni. A mǎsǎ kyey, kǎ ngǎ yǎ buud mínjǎgǎlǎ, ngǎ cúndǎ bwǎdí mǎngwǎla.

*Yésus bǎnǎny ompwíín ǒ Yuǎnes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)*

² Ja Yuǎnes Nduu-buud nyǎ á bǎ mímbwug dí yí, nyǎ a gwǎg misǒólǎgǎ *Krist nyǎ á ngǎ sǎ myǎ. A mú kǎnd bóól ǒmpwíín bǎ ná bwǎ kǎg jí Yésus ná:

³ «Ye wo wǎ muud sǎ ngǎ bwǎnd ná a bá zǎ ye? Ye sǎ kwǒg ná bwǎnd íshúś?»

⁴ Yésus mú bǎsa ná bwo ná: «Kǎgǎ jaaw Yuǎnes sǎ bí mǎ gwǎg yí ná sǎ bí mǎ dǎg yí. ⁵ Wǎncím-ncím bwǎ ngǎ mpu dǎgya; mímbúmbwúgǎ mí ngǎ kyey tǎtǎlí, mízǎzaamǎ mí ngǎ yǎl, wǎakúmǎlwǎ bwǎ ngǎ mpú gwǎg, mímbímǎ mí ngǎ gwúm,

ínkúnkwǒngǎlǎ í búúúú í mú ngǎ gwǎg Jǎjǎ Kéel. ⁶ Muud nyǎ é bǎ kú bwǎma ná bǒogǎ mádí yé, nywǎá mǎ jǎla.»

⁷ Ja ompwíín ǒ Yuǎnes bwǎ mǎ nyingǎ yí, Yésus mú zǎ lésha ná buud bwǎ á bǎ cínǒng ǎncuncuma wǎ; a mú cí ná bwo shú mǎ Yuǎnes ná: «Ja bí á du kǎ shí a shwéeshǎ dí yí, bí á du kǎ dǎg jí? Ye gúl kǎ í dǎgǎ ntǎny ná fǎfǎ? ⁸ Njí í á shígé bǎ ntǎ, bí á du kǎ dǎg jí? Ye ngwǎl múúúú dǎgǎ bwǎád íjimǎ í mímbwéédí? Mbǎ, buud bwǎ dǎ bwǎád íjimǎ í mímbwéédí wǎ bwǎ du bǎ mínjǒw mí ǒjwú-buudǎd. ⁹ Kǎ bí á du kǎ dǎg jí? Ye *muud micúndǎ mǎ Zembí? Haaw, mǎ jaaw bí ná nyǒngǎ bí á kǎ du dǎg yé mǎ ntǎ njkwǒny múúúú micúndǎ mǎ Zembí. ¹⁰ Nǎcé nyǎ wǎ Zembí nyǎ á cí ndǎ jíśǎ cílyǎ nyǎdí Kǎlaad dí ná, ná: “Dugí! Mǎe mǎ zǎ kǎnd mbwiingye lǎny waamǎ ná a kǎg wo shwǒg kǎ kwambulǎ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyingǎ cí ná: «Búbǎlé mǎ jaaw bí ná, mpǎdǎgǎ buud bǎsh bwǎ mǎ byél mímwǒ mí búúúú wǎ, kú ná nyǒngǎ mǎ fwo bwele ntǒ Yuǎnes. Nji tǎem bǎ ntǎ, muud mǎ búl bǎ zhizhe Faan á gwǒw dí yé, á ntǒ Yuǎnes. ¹² Nǎ ndéé, wúlǎ fwǎla mǎ Yuǎnes Nduu-buud zǎ wǒś mǎús íí, Faan á gwǒw í mú ngǎ bǎ sǎ njúl, buud bwǎ ngǎ lǎl ínkwúnkwanz wǎ, bwǎ wǎ bwǎ ngǎ nyǎ dwo. ¹³ Mbwoomb mǎcǎǎ ná micilyǎ mí búúúú ǒ micúndǎ bǎsh mí á ngǎ cúndǎ Faan mǎ Zembí zǎ jé baan mǎ Yuǎnes. ¹⁴ Njí bí búśǎ cún ná mǎ, mpugǎ ná Yuǎnes wǎ jíśǎ Eli bwǎ á bwiing ná a bá zǎ yé. ¹⁵ Muud jí ná mǎlwǎ mǎ gwǎg yé, a gwǎg.

¹⁶ «Mǎ kǎg yǎga kala búúúú á múúúú ná ozǎ? Jí ndǎ ikǎgǎ bíśǎ shishǎ íseenyǎ dí yí, bíl í ngǎ kǎmbulǎ ná bílǎgǎ ná: ¹⁷ “Sǎ mǎ lwǒ bí ílúlwǒny í ábulya mǎkǎl, bí kú sǎág; sǎ mǎ nyingǎ wǎ míngwa mí shwíy, bí kú tǎdǎwa.” ¹⁸ Ntǎ wǎ í ngǎ bǎ éga; Yuǎnes nyǎ á zǎ, kú dǎ ídíy-díy, a kú njul; buud ná: “A jí ná jamb.” ¹⁹ *Mwǎn mǎ Múúúú mǎ zǎ, a ngǎ dǎ, a ngǎ njul; bwǎ ná: “Nyíne nye jíśǎ ndǎl dǎg, ngule mǎlwǎg, a jí námǎ shwǎ ǒnyenyeny ǒ tǒya ná osǒl ǒ *mísám.” Nji mǎ jaaw bí ná fǎg í ngǎ nyín míśǒlǎgǎ nyéd ná sǎny.»

Yésus mǎ njǎkǎnd ná míl míngwǎla

²⁰ Yésus nyǎ a njǎkǎnd ná buud ǒ míl míngwǎla nǎcé, nyǎ á tǎem ngǎ sǎ ncúlyǎ *mǎshimbǎ bwǎdí, bwǎ á shígé cénd mítǎdǎgǎ. Nyǎ a njǎkǎnd ná bwo ná: ²¹ «Mǎntǎgula ná bí buud ǒ Korazín. Mǎntǎgula ná bí buud ǒ Betusayida námǎ. Nǎcé bímbí lí mǎshimbǎ mǎ mǎ síy bídí má, mǎ á mbǎm síy Tir ná Sidon, buud ǒ núnj bwǎ

10:34 Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbǎ 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuǎ 12.25-26 **10:40** 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuǎ 13.20; Gal 4.14 **11:1** 7.28 **11:2** 14.3 **11:3** Yuǎ 1.15, 27; 3.31; 11.27 **11:5** Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18 **11:10** Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 **11:14** 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13 **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir ná Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20

á mbễm námá bwey bwáád miñkud, ji ifií ðí ná bwá cénd mitádúgá. ²² Ná ndéé, má jaaw bí ná, jwôw lá cigulé milásá, intúgúli í Tir nê Sodom í ábálé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bi bân buud ó Kapernawúm, bí ngə tóduga ná bi mē bá kə gwôw? Mbô, bi mē bá yidá shula kə ban minjîm. Nacé bímbí lá máshimbá mē mē sîy bídí má, mē á mbễm sîy ngwála á Sódóm, ñki ngwála wəon̄gá wúsé ná mpwogé. ²⁴ Gwé wá má mpu jaaw bí ná, jwôw Zembí mē bá za sám̄b búúd milásá yí, bi mē bá bə nê intúgúli ñki yáág ntə búúd ó Sódóm.»

*Mbag á yíyúsa
(Luk 10.21-22)*

²⁵ Yésus nyə á ka lás jân ja ná: «Pupa, Cwám̄ba á gwôw nê shí, mē yé wo gúmbá nacé wo á shweel ompuye bə́n̄n̄j buud ó fug isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ó búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntó wé wó á cɛɛl ná í bág yé.

²⁷ «Dá nyə a cwám̄bulə mē isá byêsh. Kú nê muud mē wám̄bulə mpu Zembí Mwân ñji Són̄ngá, kú námá nê muud mē wám̄bulə mpu Zembí Són̄ngá, ñji Mwân, nê muud yêsh Mwân mē cɛ́ɛl sá nê á mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nê mimbag mí ájijilə wá, zəgá mēdí, mē é sá nê bí wogag. ²⁹ Maguləgá nê shé sáág iséy byám fulá, bí zəg ñwa ñjígulá wám. Mə ñi nê jə lám, mē kú nê intúgúli. Bí é yidá mpu yowula, ³⁰ nacé iséy byám í akwówáláyé, mbag wám wí ñki yúsa.»

12

*Yésus nê məcɛɛ mē Sábaad
(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)*

¹ Dúl fwála í á bə nê, Yésus bə́n̄n̄j *ompwíin bē bwá á ngə líina ifambó í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwá á ka gwág zha, bwá mú ka ngə búgə mikun̄g mí blé, ngə də. ² *Ofarizyɛ̃n̄ bwá mú dúg sósólúgá wəon̄gá. Bwá mú ci nê Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwó bwá ngə sá sá məcɛɛ mē amágúláyé nê muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Ñji Yésus mú bɛsa nê bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele l̄j sá *Dávid nyə á sá ja bə́n̄n̄j buud bē bwá á gwág zha yí? ⁴ Nê nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yəla Zembí gúmbá yí; í ñjúl nê tə nyə tə buud bē bwá á shígé bə nê zhíí nê bwá dág byo. Ngəá, məcɛɛ mē də ci ná ñji ofada wé bwá dúg də byo, kú nê ngwól múúd shús? ⁵ Bi mē də bwey l̄j məcɛɛ mē Moyiz. Ngəá mē ngə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwá də s̄y *Mpáánzə Zembí dí? Ntó ji ná bwá də ntə cɛɛ á jwôw lú Sábaad, ñji Zembí kú yé bwo məbɛɛ. ⁶ Mē jaaw bí nê shé músə nê gúl sá shé mē jalá nê ságusə ntə Mpáánzə Zembí yí. ⁷ Káalaad Zembí ngə ci ná: “Má bul

ji ná buud bwá gwágúg buud cey lámád, ntə ná bwá dúg sá mē matúnuga.” Bi mbâm ngə mpu gwág ciyá ni, ñki bi shígé fanda yé buud óni məbɛɛ ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mē Múúd ngə jwú nê məcɛɛ mē Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jîni kúlád, a mú kyeey kə nyíi *mpáánzə minjígulá dí. ¹⁰ A mú kə kwey ngwól múúd cínəngú ná mbwə í mē shín shwáamb. Ofarizyɛ̃n̄ bwá á ka ngə s̄j zhíí ná bwá jéég Yésus ñjagə, bwá á ka jî nyə ná: «Ye məcɛɛ mēshé mē magulə ná bwá lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nê bwo ná: «Ñki ngwól múúd á na gwoon̄g jínúdí ji nê taw ngwúd nê bín, taw jəon̄gá ka kud bídí jwôw lú Sábaad, ngəá nyə e kə bíí gwo, a bân, yíl gwo bídí? ¹² Ngəá muud ji nê mfií c̄j taw? Ntó ji ná, məcɛɛ mēshé mē magulə ná sá sáág buud manywa jwôw lú Sábaad.»

¹³ A mú ci nê muud á shwáambulə mbwə ná: «Kwéégug mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyɛ̃n̄ bwá mú wóós tóón, kə sá shwushwaga, s̄lə zhíí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus mē mpu yuug jəon̄g yí, a mú wú cínəng. Buud bwá mú b̄j nyə áncuncuma. Yésus mú ngə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ngə báásulə bwo ná bwá kú bwele sá nê buud bwá mpúg mbii váál múúd á jís yí. ¹⁷ Ntó kéel mē Zembí, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembí nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wám wé éga, nyə wé mē á fɛ́ɛsh yé.

A ji abábə waamá, lám wám wêsh wúsé nyódí. Mə bá yé nyə Shíshim wám.

Nyə wé mē bá za lwágulə ilwon̄j í búúd tútəlí mē Zembí.

¹⁹ Nyə abulé də shuya nê buud, a kú saagawo,

kú nê muud mē bá gwáduga kál dé mán̄kumbə mē búúd dí yé.

²⁰ Nyə á búle lal lám nda muud mē kə casulə mbwu í mē bwey lán̄guwo yí, tə nda muud mē jímə ngwiile lám̄ba í mē shín tag yí.

A bá bə nê j̄j lám ntáni kə jé ja búúd bēsh bwá bá mpu tútəlí mē Zembí yí.

²¹ Ilwon̄j í búúd byêsh í bá ngə bwánd sósólúgú yé nê búgá.

*Bôw á kú na ijuugá
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)*

²² Mpúsə na, buud bwá mú za nê wúl mbəl wé Yésus. Jamb í á wá nyə mán̄kadad ná a b̄g, nyə ancím-ncím, nyə fífi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námá lás. ²³ Buud bwá á bə cínəng áncuncuma wá, bwá

11:23 Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Lev 24.5-9 **12:5** Iñ 28.9-10 **12:7** 9.13 **12:9** Mak 2.27-28 **12:11** Luk 13.15-16; 14.5 **12:14** Yuá 5.16, 18
12:16 8.4; 9.30; Mak 7.36 **12:17** Iza 42.1-4 **12:18** 3.17 **12:22** 9.32-34 **12:23** 20.30-31

mú bul káam. Bwó ná: «Mwân mæ *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyêḡ bwó má gwág ciyá jooḡg yí, bwó mú shwána, bwó ná: «Muud éne ḡga yíl məjamb nə ḡkul mə Beluzebul, njwú mwáməb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítádúgá myáḡ, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúđ ɔ dúl faan bwó ká bóḡḡ ḡgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dooḡḡ í é jéḡ nə mpaá. Buud wá wúl ḡgwála bwó ká béḡgya, lúmbuli bwámé nə bwámé, ḡgwála wooḡḡá í shín bwíl. Ntó námá, búúđ ɔ wúl njów bwó ká bóḡḡ ḡgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúđ wooḡḡ ḡgə ábúlé bwey nə jímbulá. ²⁶ Nki *Sátan má yida nyingə cuwo, ḡgə yíl nyáméfwó, ntó ji nə a má bəoḡ, faan dé í ka tów na ntədəl? ²⁷ Nki Beluzebul wə ḡḡó yə mə ḡkul nə mə ḡḡóḡ yíl buud məjamb nda bí ḡḡó ci nə, zə nyé ḡḡə yə buud bən ḡkul nyooḡḡá? Nḡaá bwáméfwó bwó ḡḡə mpu lwágulá bí ná sáḡ ná bí búsa nə məbɛḡ? ²⁸ Nji, ḡki Shíshim má Zembí wə ḡḡó yə mə ḡkul nə mə yiláḡ buud məjamb íi, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa.

²⁹ «Muud cúḡé nə ḡkul nyíi njów má ḡkuḡkúl, dééḡ nyə isá byé, a kú fwo fiḡə ḡkuḡkúl wooḡḡ shí, wóla nyə məḡkəda. Nji, á ká shín wóla nyə məḡkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bə kú kɛem mə yé, a ḡḡə lúmbuli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwbə ná səná sə sééḡḡug yé, a ḡḡə yida caam. ³¹ Sá jooḡḡ wə mə jaaw bí ná Zembí mə bá juu búúđ *mísisəm nə *bwaasúla mpu bwó ḡḡó sá yí. Nji, múúđ mə ká kə nə bwaasúla mpu wə Shíshim, muud wooḡḡá nyə abúle bwele bə nə ijuugá. ³² Múúđ mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúđ, Zembí juu nyə. Nji múúđ mə ká jág lás nə Nkəḡkə Shíshim, muud wooḡḡá nyə abúle bwele bə nə ijuugá tɔə wa cug ga dí, tɔə jooḡḡ í ḡḡó zə yíd.

³³ «Bí má ká ci nə líi jí fwámé líi, bí má ci nə íbumá byé bísa fwámé íbumá; bí má ká ci nə líi jí bów-bów líi, bí má ci nə íbumá byé bísa bów-bów íbumá. ³⁴ Yé iyəlukag íga, bí njúl íbów-bów í búúđ, bí búsa nə ḡkul ci fwámé íciyá na ntədəl? Sá múúđ ḡḡó bul tədəḡa lámúđ yí, ḡwə wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jjəḡ múúđ lám yé wúsa nə jəjə kwəḡḡá, í ka du wéeshuli jəjə isá; bów-bów múúđ yé lám nə bów-bów kwəḡḡá, ka námá du wéeshuli bów-bów isá. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwów Zembí mə bá zə sámb buud mílúsá yí, muud yésh mə bá tów kooḡḡud nə íciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ḡwa ḡkaam ḡki məbɛḡ íciyá byò dí.»

Kala búúđ ámakuu-mə-sómbá
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Nə ndéé, bóól *Oyḡḡuli ó məcɛɛ bənḡḡ bóól *Ofarizyêḡ bwó mú ci nə Yésus ná: «Yé Yḡḡuli sə má cɛɛl nə wó lwóg sə dúl *shimbá sə dágúḡ.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúđ í njúl ḡki bów, nə mítádúgá olíḡḡ í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwó ábúle dág dúl shimbá, nji dooḡḡ í á bə nə Zhwónas *muud micúndá má Zembí yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ilóol nə mimwásá mílól shú ánání dí mwḡ dí ná, ntó námá wə *Mwân mə Múúđ mə bá já ibulú ilóol nə mimwásá mílól mándalú dí cwú yé. ⁴¹ Jwów Zembí mə bá zə sámb búúđ mílúsá yí, buud ó Ninivə bwó bá tów tətáli yə kala búúđ ga məbɛḡ. Nəcé báá, bwó á cénd mítádúgá ja bwó á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúnda yí. Dugá, sá í ntə Zhwónas yí jisə wa. ⁴² Cí ámuđá í á wú *mákóól má jwów * yí í bá námá tów tətáli yə kala búúđ ga məbɛḡ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug má Sálamun. Dugá, sá í ntə Sálamun yí jisə wa.

⁴³ «Ja bów-bów shíshim í du wú múúđ nyúúldúđ yí, í du ka ḡḡə jéḡla máshí má mish-wééshá ḡḡə sə wogá. Nji ḡki í bə kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú tədəḡa ná: “Mə zə nyingə kə mádí njów, kál má á fwo du jí yí.” Í ká zə kwey njów cwúđ, nji ḡḡəmbúlá, sá jəsh jə kwambulá, ⁴⁵ í é kə ḡwa mílúḡá míshíshim zangbá mí njúl nə ḡkúđ ntə wáméfwó, bənḡḡ bəsh bwó mú kə nyíi njów, kwambulə jiya cinooḡ. Nə ndéé, cug mə múúđ wooḡḡá í mú nyingə jág bów, ntə mbií í á fwó du bə yí. Má jaaw bí ná kala búúđ ábúbów ga í bá shúḡula mbií wooḡḡá.»

Fwámé njów búúđ mə Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ḡḡó ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyooḡḡá yé bənḡḡ omínyoḡú bə bwó mú jé. Bwó músa tów tóón, bwó ḡḡó sə ná bwó lésha nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúđ mú kə jaaw Yésus ná: «Nyooḡḡá woo bənḡḡ omínyoḡú bwó búsa na tóón, bwó ḡḡə cɛɛl lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyooḡḡá waamə wə zə? Omínyoḡú báamə wə ózə?» ⁴⁹ A músa séémb mbwə ḡḡeɛ *ómpwíin bə dí. Nyə ná: «Dugá, nyooḡḡá waamə nə omínyoḡú báamə, bwó wə óḡa! ⁵⁰ Muud yésh mə du sá sá Sóoḡḡá waamə a ḡwów mə jíi yé, nyə wə jí mínyoḡú waamə, ḡki kóól waamə ḡki ntəḡ nyooḡḡá waamə.»

13

Kanda mbəol məmpəḡ
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námá jwów ni dí, Yésus nyə a wú njów, kə ncindyə mán, kə jí shí. ² Buud bwó mú kə sɛɛḡḡya nyádí ḡki jág bulya nə ndéé, a mú tów

12:24	10:25	12:28	Luk 17.21	12:29	Iza 49.24	12:30	Mak 9.40; Luk 9.50	12:31	12.24	12:33	7.16-18
12:34	3.7	12:36	Zhk 3.6-10	12:38	16.1-4; Mak 8.11-12	12:38	Yuá 6.30; 1Kr 1.22	12:40	Zhn 2.1; Mat 27.63	12:41	Zhn 3.5
		12:42	10j 10.1-10	*12:42	mákóól má jwów: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey fɛ́l-ɛ́lɛ́l yé ḡkwə á ofɛ́l-ɛ́lɛ́l ó íciyá dí.	12:45	2Pr 2.20	12:50	6.10		

kə kəwa byóólád, kə ji shí, buud bāñ cínúú.
³ A mú ngə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəól məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. ⁴ Ja á má ngə myeeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhíí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywò. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwóógúú, kú nə fwámé mándəlú cínəŋg. Í mú námá leel wéesh míngwu, nəcé mándəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, míngwu mi mpwásá mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé mikəólá. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəəŋg í mú leel juwo nə ndéé káda íkəlá í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú dí, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumá təd, dúga íbumá məwúm məsaman, dúlúgá məwúm máólól.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

*Nəcé jí Yésus ngə jígúli mikanda dí yí
 (Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bé bwə mú shísh nyədí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ngə jígúli buud mikanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembí nyə á má sá nə bí báá mpúg mindimba myá Faan á gwəw; nji nyə á shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalə fug yé, Zembí mə bá kwədələ nyə nywo, a mūsə bul nyiŋgə bə nə ndí. Nji nyəəŋg cúgə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə búbaalə á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ngə jígúli bwo nə mikanda nəcé básə bwə tɛɛm kənd mísh, bwə kú dúg, bwə tɛɛm gwágula, bwə kú gwág kú námá wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembí, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma shú dáŋ. Kéel dəəŋg dí ná:

Bi mə bá du kənd məlwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí du kənd mísh, nji bi kú bwelə dúg;

¹⁵ nəcé kúl búúg ga í má shín lal mílám,

bwə má shín juwal məlwə,

wə búdal mísh;

nə mísh máŋ mə á bá dúg,

məlwə máŋ mə á bá gwág,

mílám myáŋ mí á bá wámbulə.

Ŋkwunɡá bwə á bá cénd kuú njəənd,

nə ndéé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Bí bāñ, mísh mún má má jala nəcé má ngə gwág; məlwə mún jəla nəcé má ngə gwág. ¹⁷ Búbólé má jaaw bí ná, zhwog *buud ə mícúndə nə otútálí ə búúúd bwə á bə nə yéesh ná bwə dúg sá bí ngə dúg yí, nji bwə áshígé dúg. Bwə á bə nə yéesh ná bwə gwág sá bí ngə gwág yí, nji bwə áshígé gwág.»

*Féel-féelí á kanda mbəól məmpəg
 (Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ «Kagá gwágulə nda kanda mbəól məmpəg í kə ná. ¹⁹ Muúúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwəw nji a kú wámbulə, Mbúwálú muúúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í á má lámád yí: ntó jí nə nyíni jísə táŋ mpəg í á shugula zhíí nə zhíí yí. ²⁰ Muud jísə táŋ nda mpəg í á shugula shí á məkwóógúú dí yé, jísə nyəəŋg jí ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a ləg myə nə məshusug; ²¹ nji a kú nə mikəólá nyədí cəgud, a kú wá nadə, á bə Mílésú mí Zembí nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwálí nəcé Mílésú mí Zembí, a julə nyúul. ²² Muud jísə táŋ nda mpəg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jísə nyəəŋg á nə, a gwág Mílésú mí Zembí, njíí, yágúwó isá yá máŋ mwəw, nə wúmbulə məbíi í mú zə káda Mílésú mí Zembí, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jísə táŋ nda mpəg í á shugula shí átutagú dí yé, jísə nyəəŋg á nə, a gwág Mílésú mí Zembí, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumá təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm máólól.»

Kanda bəw-bəw ká

²⁴ Yésus nyə á nyingə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwəw dúsə nda láŋ ga: Ŋgwól muúúd nyə á zə sá fambə, a myeeg jə mpəg idəw. ²⁵ Nji, mpwə-bulú, búúúd bəsh bwə njúl ígwəd íí, wúl zhízhíj mūsə zə bə gúl bəw-bəw ká na fambə níid nə ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpəg í á kə, í wá məbaga yí, bəw-bəw ká í á kə námə, í mūsə nyín. ²⁷ Nə ndéé, amádí fambə osóol ə mósáal bé bwə mú kə jí nyə ná: “Mása, ngə wo á bə nji mpəg ányunywaá wódí fambə? Ká, bəw-bəw káá jāŋ í ngə wú ngəw?” ²⁸ A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíj wám wə í á jəla nə zə sá ntúni.” Bwə nə né ná: “Ye sá kəg tí yíl íkáá byəəŋgá?” ²⁹ Nyə ná: “Mbò! Kúgá kə. Bí á bá ngə bəduga íkáá nə fwámé idəw, byəsh í mú ngə táw. ³⁰ Bídúgá idəw nə káá abúbəw byəsh í wíyúg, kə wósə ja búúúd bwə bá zə saag idəw yí. Mə é bá ci nə buud bəəŋg nə bwə téédúg tí íkáá í abúbəw, bwə wósə byo mimbwəomb, kə bá jígal. Bwə ka tɛɛm zə kwós idəw, kə wá ŋkundád.”»

Kaanə búbumə mpəg

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kəaanə ná: «Faan á gwəw dúsə nda búbumə *mutarud ngwól muúúd nyə á myeeg nyədí fambə yí. ³² Búbumə jəəŋg wə í búl cwáəgawo nə bíl íbumá í məmpəg byəsh. Nji ja í dú kə yí, í du gwaa cə mósólúgá məmpəg má fambə; í bə fwámé lílí, inunú zə jí nyədí mílówud.»

Kaanə ləvur

(Luk 13.20-21)

13:9 11.15 **13:12** 25.29 * **13:12** Na ngə cəel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fug má Zembí yé, nyə é nyingə bul bə nə fug nyəəŋg; muud cúgə nə yéesh jəəŋg yé, nyə é ngə yida jímbal búbaalə fug á jí nə ndí yí. **13:14** Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mís 28.26-27 **13:17** 1Pr 1.10-12 **13:22** 1Tm 6.9-10 **13:30** 3.12; Mbú 14.14-15 **13:31** 17.20; Luk 17.6
13:32 Eze 17.23 **13:33** 1Kr 5.6; Gal 5.9

33 A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dásə nda fuú *lavur. Ja múdá má ŋwa wə, a fugə nə məmpíí má ŋgug buléd málóól yí, í é sá ná ŋgug wəŋŋ wəsh í búndəwug.»

Nacé jí Yésus ŋgá jíguli mikaanádi yí (Mak 4.33-34)

34 Yésus nyə á ŋgə ci buud isá ini byəsh mikaanáđ, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaaná. 35 Nyə á ŋgə sá ntó ná iciyá í ŋgwól *múúid micúndá í bwəmag mbií nyə á cila yí, ná:

Mə bá lésha nə bwo mikaanáđ.

Mə bá wéesh isá búúid bwə afwóyé bwele mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féel-féeli á kanda bəw-bəw káa

36 Yésus músə wú kúl búúid bwə á bə áncuncuma yí, kyekey kə njów. *Ompwiín bé bwə mú shísh nyádi. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bəw-bəw káa í á bə fambá yí.»

37 A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg idəw yé, nyə wə *Mwān mə Múúid.

38 Fambá wə shí búúid bwə njúl ga. Jə mpəg wə buud búsə Faan á gwówúw wá. Bəw-bəw íkáá wə buud bwə ŋgə bə Mbúwúlú múúid wá. 39 Zhizhij í á bə bəw-bəw íkáá wə Njwú məjamb. Saagúla bwə bá saag idəw fambá yí, wə məshíné má shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wə *wəéngəles. 40 Nda bwə də tí íkáá í abábəw, bwə jígál byo bágəd ná, ntó námá wə í bá bə məshíné má shí dí yé. 41 Mwān mə Múúid mə bá nti wəéngəles bé, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúid bwə ŋgə ndény ból mələám wá, nə bəŋŋ búsə kú bish məcəç wá. 42 Bwə kə kul bəsh kuda ánání dí. Bwə bá bə cínəŋ, nji bwə ŋgə bwam nə məyá. 43 Ntó otátəlí ɔ búúid wá Zembí bwə bá də faan nda yásə Faan mə Sónŋgú wənjúđ. Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

Kanda jimá lú sá

44 «Faan á gwôw dásə nda gúl jimá lú sá jisə shwoó dí gúl fambá yí. Muud má kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusug, a kə kusha məbíi mé mēsh ná ndéé a mú kə kusə fambá jəŋŋ.»

Kaaná kwóógú álal-kus

45 «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda lāŋ ga: ŋgwól múúid nyə á də kusə ijimá í məkwoógú bwə də lúlə isá í nyanŋá nə ndí yí, ná a ká də kusha. 46 Muud wəŋŋgú mú ka kwey dəŋŋ í búl bə nə mfíí cə məsólúgá mēsh yí, a músə kə kusha isá byé byəsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəŋŋ.»

Kaaná wód

47 «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda wód bwə má wusə májúwód yí. Í bii óshú mímbíí mímbíí. 48 Ja í má lwánd yí, bwə mú jula, kə nə dwo cínú. Bwə mú kə jí shí, féesh fwámé óshú, wá mímanŋgad. Bwə yíl óshú ɔ abábəw, myaas. 49 Ntó námá wə í bá bə məshíné má shí dí yé. *Wəéngəles bwə bá bégé mímbiya mí búúid bəŋŋ otátəlí ɔ búúid. 50 Bwə bá kul ósól ɔ məbəw kuda ánání dí. Cínəŋ mə bá bə bwo, nji bwə ŋgə bwam nə məyá.»

51 Yésus mú jí *ompwiín bé ná: «Ye bi shí mpu gwág isá ini byəsh?» Bwə ná: «Haaw.»

52 Nyə nə bwo ná: «Gwə wə má jaaw hí ná, Yíguli məcəç yəsh mə jíg isá yá Faan á gwôw yé, a jí nda ŋgwól sóŋŋgú jisə nə jə kwəzú yé. A jí nə ŋkul wéesh isá í acwúlú nə í agúgwáan cínəŋ kwəzú dəŋŋgúđ.»

Buud ɔ Nazarət bwə abúgúláyé Yésus (Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Ja Yésus mə shín jíguli búúid nə mikanda míni yí, a mú wú na, 54 kə nyádi kwáádá. A mú ká də yə búúid minjígulá bwədí *mpáánzə minjígulá, mbií í á ná buud bəsh bwə á də káam, bwəsh ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ŋgow? 55 Mwān mə kábíndá dí éga? Nyəŋŋgú dí Mariya? Omínyəŋú bé wə *Yákwb bəŋŋ Yósh á də Shímun nə Yúde? 56 Ngaá, okól bé bəsh búsə wa sádí? Məma isá ini byəsh í á wú nyə ŋgow?» 57 A mú bə bwo kwal-bəŋgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má də námá bwəma nə mpyóŋ nji nyádi kwáádá nə nyádi njów búúid.» 58 Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəŋ, nacé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiý mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

1 Mwôw məŋŋgú dí, Herod á Tatarák* nyə á gwág bwiŋŋyá má Yésus, a mú ka ci nə ósól ɔ mäsáal bé ná: 2 «Yuánes Nduu-buud mə gwúm. Sá jəŋŋ wə á músə nə mpífə á ŋgə sá *məshimbá ntáni ni.»

3 Herod nyə á ci ntó nacé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wólə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nacé lésá mə Herodyád, mudá mə mínyəŋú yé Filíp. 4 Nacé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ŋwa mudá éne ná wo bá.» 5 Herod nyə á ka də cəç gwú Yuánes, nji a ká də fúnda buud nacé nda bwə á də gwôç Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

6 Ná ndéé, jwôw Herod nyə a tál zan byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáág cwánúđ,

13:34 13.10-17 13:35 Sóm 78.2 13:40 7.19; Yuá 15.6 13:41 24.31; Mak 13.27 13:42 8.12 13:43 Dan 12.3; OoM 5.31; Mat 11.15 13:44 Flp 3.7-14 13:50 8.12 13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dégúg námá Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. 14:2 16.14 14:3 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6

Herod mûsê bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágula wo sá jêsh wó é gwaám̄b mə yí.» A keen ŋkaaná kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni mûsə bɛ ishwambulə í nyóóŋgá, Nyə nə Njwú-buud ná: «Yág mə lúú mə Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud mûsə gwág ŋgwóómbúlú wóóŋgá cey lámúd; nji nda nyə á bwey keen ŋkaaná mish má ójón dí ná, a mú magulə ná bʷə yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cigə Yuánes cún. ¹¹ Bʷə mûsə zə nə lúú yé yáásád, zə yə shilə ni, a mûsə kə nə wə, kə cwámbulə nyóóŋgá. ¹² Ompwíin í Yuánes bʷə mûsə kə ŋkény kug nyúul, kə dul. Bʷə mí kə nə lán̄ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yó búúú idaw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə á gwág mbii Herod nyə á ŋgə táduga yí, nyə a wú cínɔŋ, kə kəwa byóólád kyey ná a ká jí nyáméfwó bugád kál búúú bʷə cúgə yí. Nji buud bʷə mú mpu ntó, bʷə mûsə zə áncuncuma, bʷə ŋgə zhu míngwála, bʷə ŋgə kyey ncindye nə ncindye ŋgəlá bɛ nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dág mán̄kúmbə mə búúú mání; a mú gwág bwo cey lámúd, a mûsə lwag mímbəl̄ myáŋ. ¹⁵ Ja kugú má bii shí yí, *ompwíin bʷə mú shísh nyə kúná-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sá búəsə wa bugád, kugú námá óga, bídíg mán̄kúmbə mə búúú mága, bʷə kág mákwáádá, kə kusa sá má dá.» ¹⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bʷə kág. Bíméfwó, yágá bwo sá má dá.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugə ná sá wa, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bɛsh nə bʷə jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bân mish gwów, yə Zembí akíba. A mûsə fɛy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bʷə mûsə kə kaaw búúú. ²⁰ Buud bɛsh bʷə mú də, jíla, idaw lúg. Byóoŋg í á lúg yí, í mûsə lwánd mábwmú wúm nə mábá. ²¹ Buud bʷə á də wá, bʷə á jee bə budúm otóóshin otóon, kú ló búdá nə ikágá.

Yésus mə kyey májúwó dí gwów

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námá nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíin ná bʷə kəwag byóólád, bʷə línág kə nyə shwóg mán̄ faŋwiny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwog buud bʷə á bə óni yí. ²³ Yésus mú shín bíd búúú, a mûsə bád mbún̄jád nyáméfwó ná a ká jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dāŋ í á bə í má wú bwún̄jád fwámé cé. Nji ikwó í á ŋgə bul jág ntágulə bwo nəcé ŋkwó nyə á ŋgə yida wú kóómb bʷə á ŋgə kə yí. ²⁵ Ngeɛ míngwúm mí

kúwo mí ashúshwóóg dí, a mûsə zə bɛ bwo, a ŋgə kyey nə makuú májúwó dí gwów.

²⁶ Ja ompwíin bʷə má dág a ŋgə kyey nə makuú májúwó dí gwów yí, bʷə mú jág bul fúnda, bʷə ŋgə táduga ná jísə *jím. Bʷə mûsə ka ŋgə bul bʷú ópkwimbyé nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlagá milám shí. Mə wá éne, kúgá fúnda.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ŋkí jísə wo, cíŋ ná mə kyéyug májúwó dí gwów zə nəŋ wódí.»

²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólád, a mûsə ŋgə kyey májúwó dí gwów, ŋgə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á má dág nda ŋkwó ŋgə bul kunŋ ná, a mú nyiŋgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwó, a mûsə leel kám ná: «Yé Dá, cugug mə.» ³¹ Yésus mú námá leel séém̄b mbwə, kə bii nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgá gwó jí ná ŋkí tag. Nacé jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bʷə mûsə kəwa byóólád, ŋkwó mú ntág shín. ³³ Bəoŋg bʷə á bə byóólád wá, bʷə mú kúd Yésus məbwóŋ shí, yə nyə gúma, bʷə ná: «Wo jí bále bə *Mwán má Zembí.»

³⁴ Bʷə má shín lína mán̄, bʷə mú jé loom á Genezarét. ³⁵ Buud wá kúkál jəoŋg bʷə má yag Yésus, bʷə mú kyey nə lán̄ mán̄d má kúná-kúnə mēshud. Buud bʷə mú zə nyə nə mímbəl̄ myésh. ³⁶ Bʷə mú téég nyə məbwə ná a bídíg ná bʷə jísówug ŋgə kún̄ya nji nə *mbwaag káándá yé. Bəoŋg bʷə á ŋgə kún̄ya nə nyə wá bʷə mú ŋgə yál.

15

Məfúlú mə ímpáábə nə məcɛɛ mə Zembí
(Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyēŋ nə *Oyíguli í mácɛɛ bʷə á wú Yurúsalem wá, bʷə á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíin bwó bʷə ŋgə ntə məcum má ímpáábə, bʷə ŋgə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Nacé jí bí bân ŋgə ntə mpándí má Zembí, bí ŋgə yida baagula məcum má ímpáábə yí?» ⁴ Zembí nyə á ci ná: «Gúmálug sóŋgú wóo nə nyóoŋgú wóo.» A nyiŋgə námá ci ná: «Múúú mə ká lweem sóŋgú yé ŋkí nyóoŋgú yé, bʷə jəlá nə gwú múúú wóoŋgá.» ⁵ Nji bí bân bí ŋgə ci ná: «Múúú mə ká jaaw sóŋgú ŋkí nyóoŋgú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwiínd wo nə ndí yí í mûsə məyóna shú má Zembí;’ ⁶ í cúgə bwele bə múúú wóoŋgú obuluga ná a yág sóŋgú ŋkí nyóoŋgú gúma.’ Ngeá ná bí ŋgə sá nə Milésá mí Zembí mí bág ŋkán̄gúg, məcum mún̄ yidá mpu yáág?’ ⁷ Bi búəsə nə məkán̄! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúnda shú dánúú ná:

⁸ Kúl búúú ga í ŋgə gúmal mə nji mímpú dí, milám myáŋ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán̄ ŋgəlá ságusə bʷə ŋgə ságusə mə yí wúəsə ntó ŋgwas.

14:13 15.32-39 14:14 9.36 14:20 20j 4.43-44

14:30 8.26 14:31 6.30; 8.26; 16.8; 17.20; Luk 12.28

Luk 11.38-39 15:4 MmN 20.12; 21.17 15:7 Iza 29.13

14:23 5.1; Luk 5.16

14:25 Zhb 9.8

14:26 Luk 24.37

14:33 16.16; 27.54; Mak 15.39 14:36 9.20 15:2 23.25;

Bwá ngə yida jǵguli buud minjǵgúlá myá mǎmpándí má búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínǵngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá mǎlwə, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í də nyí múúd mpu dí yí, gwə dí í də wá múúd mǎlwəagawo mísh má Zembí dí; nji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwə wə í də wá nyə mǎlwəagawo.»

¹² Ompwíin bwá mú shísh nyédí kúná-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ní í ámə bul ntágulə Ofarizyēn?»

¹³ A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jēsh sóǵngú waamə nyə a shígé bə yí, í bá tǎw nə mikǵplá.

¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwá ngə bii bóól wəancím-ncím mbwád nə bwá jaand nə bwo. Njki ngwól áncím-ncím má jaand nə ngwól, bēsh bwá é búla búíd.»

¹⁵ Pyēr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ní.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsa námə kú mpu gwág isá? ¹⁷ Ye bi agwágé nə sâ jēsh í nyí múúd mpu dí yí, í də kə mwǵ dí, í músə cǵ kə búíd? ¹⁸ Nji isá í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámúd, byó wə í də wá múúd mǎlwəagawo mísh má Zembí dí. ¹⁹ Nəcé lámúd wá bów-bów mítádúgá mí də zhu yé, nə mǎgwú mə búúd, nə minəomb, nə janǵa, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúle mpu. ²⁰ Isá í dú wá múúd mǎlwəagawo mísh má Zembí dí wə ínı. Dələ idǎw kú gusa mǎbwá í ádé wá múúd mǎlwəagawo.»

Búgá má múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kóómb shí á Tir nə Sidon. ²² Ngwól múdá á nún, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyédí a ngə kím ná: «Yé Cwámba, Mwān má *Dávid, bwǵgúg mə nə njkwonú. Jamb í má jág bul bii shilə wām.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíin bwá mú shísh Yésus kúná-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wǵngúg nyə, a ngə sá kǎngá bəǵlə sə nə njkwimbyé.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə á nti mə shú incwambe í *Izurayél, í mú ngə cwagúwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóómbú shí wə Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwámba, shwǵgá má.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «Jwála idǎw í bwān ó njǵw, wusə yə ómpyá, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə ntó. Ká, Cwámba, ompyá bwá də námə cwála mǎmpulú má dú kud tǎwuli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sâ wó ngə jii yí, í bəg námə ntó.» Námə wəla dǵngú dí, mwān mə mudá éne músə yál.

²⁹ Yésus músə wú kél nííd. A mú ngə bə ncindye mǎn mə Galilə nə ndeé a kə bád

wúl mbánǵd, kə ji shí. ³⁰ Buud bwá mú zə sɛɛngya na nyédí áncuncuma; bwá ngə zə nə buud bwá á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúmalwə nə buud wá ijám, nə míl zhwog mimbál. Bwá mú zə ngə bwǵg myo Yésus dí shí mǎkuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwá á bul ngə káam íffí ngəlé bále lás, buud ó jám bwá ngə bə mpwogé, bǵng bwá á də nyás wá bwá ngə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwá ngə mpu dúg; bwá mú ngə sǵusə Zembí á Izurayél.

Yésus má nyingə yə búúd idǎw (Mak 8.1-10)

³² Yésus músə jǵw *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga njkúnkwónú ná nə sá má də. Mə acéélé nying bwo ntáni zha, bwá á bá kə tag nə mǎntambuli zhííd.» ³³ Ompwíin bwá mú ci nə nyə ná: «Sé é sá ntudélé nə sá bəg nə bimbí lú idǎw mə yó zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsa nə íbuléd íné?» Bwá ná: «Zangbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá jǵg shí. ³⁶ Ndeé a músə njwa íbuléd zangbá byǵngú nə oshú, a yə Zembí akiba, a féy byo ikál ikál, yə ómpwíin bə, bwá mú kə ngə kaaw buud. ³⁷ Muud yesh mú də nə ndeé jila. Zhwog ikál í mú lúg tǎn mǎkúdá zangbá. ³⁸ Buud bwá á də wá, bwá á bə buud otóóshin onǵ, nji budúm kú lǵ búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd nə buud bwá nyingəg, nyə mú kəwa byóólúd, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyēn bwá jǵ shimbá (Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Bóól *Ofarizyēn nə *Osadwisyeŋ bwá á zə jǵ Yésus njǵgá mǎbwábulán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwǵw. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi má də ba, bí má ká dǵg mpwó-kugú nə jon dúsə títtí nə zhwun, bi nə jwǵw á mán í bá bə nə sǎj. ³ Njki ná, kúndə mán, bí má ká dǵg jon njki shila, bí mpu ná mpú nyə é nywǵ. Bi má də mpu yag íyuuɡ í jon; nji bi kú mpu yag sá í ngə sǵy mwǵw mága dí yí. ⁴ Mbɛɛ kala búúd í njúl njki bów, nə mítádúgá olííngí í bále jí nə mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábulé dǵg dúl shimbá, nji dǵng í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

Bów Ofarizyēn bǎnǵ Osadwisyeŋ minjǵgúlá (Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíin bwá á wusa njwáalə íbuléd ja bǎnǵ bwá á líina mǎn kə fanjwíny yí. ⁶ Yésus

15:11 Mis 10.15; 1Tm 4.4; Tit 1.15 15:14 23.16, 24; Luk 6.39; Rom 2.19 15:19 Gal 5.19-21 15:22 20.30-31
15:24 10.6; Rom 15.8 15:28 8.13 15:29 5.1 15:32 14.13-21 15:32 9.36 16:1 12.38-39; Luk 11.16,
29-30 16:1 Yuá 6.30 * 16:4 Sǵ jǵng jísa nə Zhwónas nyə á já mwǵw mǎlǵl mwǵ shúđ. 16:6 Luk 12.1 16:7
Mak 6.52

mú ci nê bwo ná: «Jigá ncê nê *Ofarizyên bônôn *Osadwisyên *lævur wân.» ⁷ Bwé mú ka ngæ nyímbula bwámé nê bwámé ná: «A lás ntáni nacé nda sá shigé za nê ibulééd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwé á ngæ téduga yí, a mú ci nê bwo ná: «Buud bâm tagúla ná búgá jín éé! Jí tédúgá wúsé bí nji nê bí shigé ngæ ibulééd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bí anyíngáyé ná téduga ibulééd itóon búúd otóshin otóon bwé á dæ yí, nê bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lág nê ndí má? ¹⁰ Ye bí kú téduga ibulééd zangbá búúd otóshin onô bwé á dæ yí nê bímbí lú mákúús má íkúl bí á lág nê ndí má? ¹¹ Nacé jí bí má cá gwág nê má anghé nê lás lésú ibulééd yí? Mæ ngæ ci ná: «Jigá ncê nê Ofarizyên bônôn Osadwisyên lævur wân.» ¹² Bwé mú ka tæm mpu gwág ná nyæ á shigé ngæ lás nê bwo lésú lævur á ibulééd. Nyæ á ngæ yida ci ná bwé béyug minjígúla Ofarizyên nê Osadwisyên bwé ngæ jíguli myá.

Yésus jisæ Mesí

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwé má kæ jé shí á Sezaré má Fílíp yí, Yésus mú ngæ jí *ompwíin bé ná: «Buud bwé ngæ ci ná *Mwân mæ Múúud jisæ zá?» ¹⁴ Bwé mú bþsa ná: «Bóól búúd bwé ngæ ci ná jisæ Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisæ Eli, bóólúgá ná Zheremí nkí ntâg ngwól *múúud micúndá.» ¹⁵ Nyæ nê bwo ná: «Ká bí bân, bí ngæ ci ná má jisæ zá?» ¹⁶ Shímun Pyêr músæ þsa ná: «Wo jisæ *Kríst, *Mwân má Zembí á kuwô.» ¹⁷ Yésus músæ nyíngæ lás, nyæ nê Pyêr ná: «Wæe má jæla, yé Shímun Mwân má Zhwónas. Muud dí nyæ áma lwágulæ wo sá wó má ci ní. Sónngá wâm jisæ lwágwé wé nyæ áma lwágulæ wo gwo. ¹⁸ Mæe má ka jaaw wo ná wo wé Pyêr. Wo má bæle bæ kwóógú. Nda bwé dæ lwé njów kwóógú dí gwów ná, mæ bá seæng *Dó lú óbúgula dâm kwóógú dwó dí gwów. Tæm bæ shíwiy í ábúle sá bwo sá. ¹⁹ Mæ bá yæ wo ijuwuga yá Faan á gwów. Sá jêsh wó bá cæglæ shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jooŋg wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bæ ntó gwów.» ²⁰ Nê ndeé, a mú ka mpu báásulæ ómpwíin ná bwé kú bwæle jaaw múúud ná á jisæ Kríst.

Yésus mæ bá yæ, a nyíngæ gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músæ ka tééd jaawulé *ómpwíin bé ná í jii ná á kæg Yurúsalem, ná ocúmbá buud wá loom nê milúluú myá ofada nê *Oyíguli ó máccæ bwé jéla nê kæ jág jugushi nyæ, bwé gwú ntâg nyæ. Nji á bá gwúm shwon dí jwów lá léel. ²² Pyêr músæ kæ

næ nyæ koogú, kæ lás nê nyæ ná: «Mbó! Zembí kyémug wo, Cwámbla! Mbii sá wæŋgá í abúle bæ nê wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, nkáánd nê nyæ ná: «Wúg má næ, *Sátan! Wo jí má mæma bœógú. Mitádúgá myó mí cúgé mitádúgá mí Zembí, misæ nji mitádúgá myá buud.» ²⁴ A músæ ka ci nê ompwíin bé ná: «ŋkí muud má cæel þe má, a bæg kú jagulæ nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé, a þe má. ²⁵ Nacé, múúud má ká kaambulæ næ cug jé, a yida jímbal gwo. Nyæŋg mæ jímبال cug jé nacé má yé, a má yidá kaambulæ næ gwo. ²⁶ Nkí muud má bii mábii mæsh má shí ga ná ndeé *shíshim yé jím, wáyé mfií nyé é bæ nê ndí cinŋng yí? Muud jí nê ŋkul wá jí shú ná a nyíngæg bii shíshim yé? ²⁷ Nacé *Mwân mæ Múúud má bá za á ngæ ŋkænawa nda sóŋngá yé, bônôn *wæŋgales, a bá za yæ búúud myána mí misóólúgá bwé á sá myá. ²⁸ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd básé wa óga, bwé ábúle bwæle ya, bwé kú fwo dág *Mwân mæ Múúud má za ngæ jiya ícú jé.»

17

Yésus mæ lwóyá mílwáná myé

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpúsæ mwów mánsaman, Yésus mú ngæ Pyêr nê Zhák bá mýŋŋá Yuánes. A mú wú nê bwo búúud dí, bwé kæ bád wúl mæma mbúnád. ² Nyúúul nyé mú shwóŋla bwo míshád, mpwoombá í mú ngæ ŋkænawa nyæ nda jwów, mikáándá myé mí mú ngæ faan nda mæŋkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwé má wóós, za ngó lésha ná nyæ. ⁴ Pyêr músæ ka ci ná: «Cwámbla, nywaaálé ngálæ jí wa. Nkí wó magulæ, nê shumæ mábanda mælóol, ŋgwúud shú dwó, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ngé ná lás ntáni, seegya nji gúndá á ŋkæŋkænawá í má za búdal bæsh. Bwé mú gwág kál í ngé wú gúndá jooŋg dí ná: «Mwân waamá abábæ wé éga. Nyádí wé lám wâm wêsh wúsé yé. Sága nyæ mægwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwé má gwág kál dœŋg yí, bwé mú bul bæ nê ifwaas, bwé mú wusæ mányúúul shí ombúmbudí. ⁷ Yésus músæ shish, za kúnya nê bwo, a mú ci nê bwo ná: «Bánúgá! Kúgá ná kwo gwág ifwaas.» ⁸ Bwé mú bân mámpwoombá, bwé mú dág nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bônôn bwé má ka ngæ shulæ wú mbún dí yí, a mú lás nê bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúud sá bí áma dág yí, kæ wóós ja *Mwân mæ Múúud má bá gwúm shwon dí yí.»

¹⁰ Nê ndeé bwé músæ jí nyæ ná: «Nacé jí *Oyíguli ó máccæ bwé dæ ci ná í jii ná Eli fwóg

16:8 14.31 **16:9** 14.20 **16:10** 15.37 **16:14** 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 **16:19** Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sóm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbá 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1 **17:2** 2Pr 1.16-18; Mbá 1.16 **17:5** 3.17 **17:9** 16.20 **17:10** Mal 4.5; Mat 16.14 **17:12** 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21

tééd zə yí?» ¹¹ A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jalá nə fwo za, zə tál isá byésh ícé byáñúd. ¹² Sâ ngwúdí, mee má jaaw bí ná Eli nyə á shí za. Buud bwá á shígé yag nyə, bwá á sá nyə mbií wêsh bwá á ccel yí. Ntó námá Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máñúd.» ¹³ Ompwíín bwá músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wá á ñga ci yé.

Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwá mə kə wóos máñkúmbə mə búúd dí yí, ñgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamə ñkúnkwónjálə. A du fudə lwbwúg, a ñgə bul jug. A mú du kal nyúúl təo kuda dí təo májúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ompwíín bwó dí, ñji bwá shígé kwag lwagúla nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúla bí mítádúgá e! Mə e bá kə nə bí ntúni kə wóos ñgow? Mə é bá jisow bí kə kumə jáyɛ ja? Zəgá mə nə mwân wəonj ká.»

¹⁸ Yésus mú ñkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúúlúd, ncúncwámá jəonj músə yál námé cé nə cé.

¹⁹ Ná ndéé ompwíín bwá músə shísh wə Yésus, zə nyím̄bala nə nyə ná: «Nacé jí sá bəñ shígé kwag yílálə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nacé bí cugé nə fwámé búgá. Búbálé mə jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgə təo ñji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbəñ ga ná: “Táwúg na, wo kəg təw wáádə”, mbún bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bí ñkul. ²¹ * [Ñji, mbií jamb ni í du wú ñji wo mə fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci idáw.]»

²² Ja bə́nón bwá á ñgə kyey shí á Gallíe yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii nə *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwá bəg gwú nyə. Ñji á bá gwúm jwəw áléel.» Ompwíín bwá músə ka bul gwág sá jəonjə cey lámúd.

Yésus mə jána tóya

²⁴ Ja bwá mə ka kə wóos Kapernawúm yí, búúd bwá á du ñwa tóya á *Mpáanzə Zembí wá bwá mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wán mə du námá jána tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr mə ka nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wée mə dúg ná jí? Ozá bwá du jána ójwú ə shí otóya nə ongasamāñ? Ye mimbyágá mí máshí māñ, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Jjigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ñgaá, ntó jí ná mimbyágá mí áde jána? ²⁷ Ñji, shú ná sə kú ntágulə bwo, kaág māñ, kə wusə ñgwéye; shú

wó é tééd tí yé, wo bēny nyə mpu, wo mú kwey sañ *mwaanə í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ñwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wō.»

18

Muud mə búl bə nə mfií Faan mə Zembí dí

yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dəonjə dí, *ompwíín bwá á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zá mə búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jəw kúkágá, zə tál bwo míshád, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ñkí bí mə bə kú cénd kuú ñjənd nə bí bəg nda ikúkágá, bí abulé bwele nyíi Faan á gwówúd. ⁴ Gwá wə jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə mə bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə ləg ntəg gúl kúkágá nda jiga jínə dām dí yé, a mə ləg mə. ⁶ Ñji, ikúkágá í ñgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəgú, í bul jəla ná bwá kəlug muud wəonjə məma kwóógá cəñúd, bwá kul nyə nə dwo māñ, a kú ná cwánawo.

⁷ « [Ñkúnkwónjálə búúd nacé bulyálə məbəgú. Cug í cugé nə ñkul bə kú nə məbəgú, ñji ñkwée muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə nə mbwə wə ñkí kuú wə í ñgə kwal wo bəgú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nacé í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandəgə wo njúl nə kál mbwə ñkí kál kuú, ntə nə wo bəg nə məbwə nə məkuú mwó mēsh wo mú kə kuda á kandəgə dí. ⁹ Ñkí jús dwó í ñgə kwal wo bəgú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg na wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandəgə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə nə wo bəg nə mísh mwó mēsh, bwá bá kə kul wo kuda á kandəgəd.

¹⁰ «Bí ə bey ná bí mpyényúg gúl múmwántombú ga, nacé mə mpú ci nə bí ná *wəéngales bəñ bwá tal ja jəsh mísh má Dá jisə gwów yéd. ¹¹ * [Nacé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á mə jimb nə zhií wá.] ¹² Bí mə tódúgá ná jí? Ñkí ñgwól múúd jí nə íncwəmbə təd, ñgwúd í mú wú səonj dí kə ñgə jéçla. Ngaá nə nyə e lúgə byəonj yá məwúm íbuú nə íbuu kál í ñgə dá yí, a fwo kə sə jəonj í ámə kə ñgə jéçla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé mə jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusug nə gwo ntə yá məwúm íbuú nə íbuu í shígé kə ñgə jéçla yí. ¹⁴ Námə mbií wəonjə, Sónjəg wán jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

Ñkwambulə misám

¹⁵ « [Ñkí ñgwól mínyəñá woó mə sá *səm, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág

17:17 Mbá 32.5, 20 17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 * 17:21 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyáy íga. 17:22 16.21 17:24 MmN 30.13 18:1 Luk 22.24 18:3 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 18:4 23.12
18:5 Luk 10.16 18:8 5.29-30 18:10 Yuá 10.11-15 * 18:11 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyáy íga. 18:14 6.10 18:15 Lav 19.17; Gal 6.1 18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kř 13.1; 1Tm 5.19

wo, wo mǎ sǎ nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ŋkí nyə amágúlayé gwág wo, kaág jǒw múúd ŋgwúd ŋkí obá, binǒŋ bi kǒg lás nǎ nyə, í bǎg nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, nǎ: “Ŋkwambula nyésh í jǎlá nǎ sǎy nǎ owúshined obá ŋkí ólǒól”. ¹⁷ A ká ban nǎ nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dǒ lú óbúgula. A ká nǎmǎ ban gwág Dǒ lú óbúgula, dǔgúg nyə nda muud nyǎ ampúyé fwámé Zembí yé, nda ŋwenye tóya. ¹⁸ Bábálé mǎ jaaw bí ná, sǎ jǎsh bí mǎ cǔǔlǎ shí ga dí yí, í bá bǎ ntǒ gwǒw. Jǒŋŋ jǎsh bí mǎ bá wiinzǎ shí ga dí yí, í bá bwey bǎ ntǒ gwǒw. ¹⁹ Bábálé mǎ nyingǎ jaaw bí ná, ŋkí buud obá wǎ gwoong jǎn ni bǎw mpú bwaama cǔŋ ŋgwúd shí gaád nǎ bǎw gwaámǎ Zembí gúl sǎ, tǔem bǎ jí tǔem bǎ jí, Sǒŋgǎ waam jí gwǒw yé nyə é yǎ bwo gwo. ²⁰ Nǎcé kúl búúd obá ŋkí ólǒól bǎw mǎ sǔeŋgya shú dǎm dí yí, sǎnǒŋ nǎ bwo wǎ básé cínǒŋgǎ.»

Fwámé íjuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wǎ Yésus, kǎ jí nyə nǎ: «Cwámǎ e, ŋkí mǎnyǒŋǎ waamǎ mǎ sǎ mǎ mǎbǒw, mǎ jǎlá nǎ juu nyə ija iné? Ye ija zǎŋbǎ?» ²² Yésus mǎ bǔsa nǎ: «Mǎ acíyé nǎ wo ná kǎ shúg ija zǎŋbǎ, mǎ cí nǎ kǎ kumǎ mǎwúm zǎŋbǎ ija zǎŋbǎ. ²³ Gwǎ wǎ jí ná, Faan á gwǒw dǎsǎ nda yuug ga: wúl njwú-buud í a zǎ kǎ sǎ osóól ó mǎsǎal bǎ shítǒg. ²⁴ Ja á mǎ ŋgǎ sǎ shítǒg wǒŋŋ yí, ŋgwól sǒól mǎsǎal mǎsǎ biil nǎ mpwǎlá ŋkí jǎg bulya *mwaané, tǎŋ búás nǎ ŋkul jǎna nǎ íbwéy otǒóshin otǒóshin yí. ²⁵ Nda sǒól mǎsǎal éne nyə á shígé bǎ nǎ ŋkul nying mpwǎlá ná, mǎsa mǎsǎ cí nǎ bǎw bíig nyə nǎ mudá nǎ bwǎn bǎ bǎsh, bǎw kúshag bwo, tǔem bǎ ísǎ byǎŋ byésh, mwaané wǒŋŋǎ zǎg jǎna mpwǎlá. ²⁶ Sǒól mǎsǎal éne mǎsǎ zǎ kǎsǎwa mǎsa yé shí mǎkuú, zǎ jǎgula nǎ nyə nǎ: “Dǎ, jísǒwǎg mǎ, mǎ é jǎna wo mpwǎlá ni nyésh.” ²⁷ Ŋkúŋkwon í mǎsǎ biil mǎsa lám, a mǎsa bíd nyə nǎ mpwǎlá nyésh, kú ná jí tǔem bǎ sǎ. ²⁸ Ja sǒól mǎsǎal éne mǎ wǒós tǒón yí, a mǎ bwǎma nǎ ŋgwól shwǎ yé bá bǎw á dǎ sǔy yé, nyə á bǎ nǎ nyə mwaané nji odanarí tǎd. A mǎsa biil shwǎ yé éne cǎŋúd, yímbuli nyə nǎ: “Nyingúg mǎ mwaané waam yésh.” ²⁹ Shwǎ yé mǎsǎ tǔég nyə mǎbǎw nǎ: “Jísǒwǎg mǎ, mǎ é jǎna wo mpwǎlá nywǒ.” ³⁰ Nji sǒól mǎsǎal éne kú magulǎ. A mú kand shwǎ yé mǎmbwug dí shú ná a jǎnǎg nyə mpwǎlá nyé. ³¹ Ja bǒól óshwǎ bǎŋ bǎnǒŋ bǎw á dǎ sǔy wǎ bǎw mǎ dǔg sǒólǎgú wǒŋŋǎ yí, bǎw mǎ bul gwág cey lámúd, bǎw mú kǎ jaaw mǎsa wǎŋ sǎ í mǎ sǔy yí. ³² Ná ndéé mǎsa mǎsǎ jǒw nyə, zǎ cí nǎ nyə nǎ: “Wo jí bǒw-bǒw sǒól mǎsǎal. Mǎ ámǎ bíd wo nǎ mpwǎlá nywǒ nyésh, mǎ yíl lám nǎcé nda wo ámǎ tǔég mǎ mǎbǎw ná. ³³ Ŋgaá,

wo ámǎ jǎlá nǎ gwág shwǎ woó ŋkúŋkwǒŋǎlá nǎmǎ nda mǎ ámǎ gwág wo ŋkúŋkwǒŋǎlá ná.” ³⁴ Mǎsa yé mǎsǎ kǔenzh nyə nǎ wǎalal-mǎbag nǎ a fwǒg nǎmǎ nying nyə nyé mpwǎlá nyésh. ³⁵ Ntǒ nǎmǎ wǎ Dǎ á gwǒw mǎ bá dǎ sǎ bí yé, ŋkí bi mǎ bá kú dǎ juu óminyǒŋǎ bǎn ijuugá nǎ bí yíl lám kandǔgǎ.»

19

Yésus nǎ mǎgwú mǎ bá

(Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shǎn lás ntǎni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kǎ shí á Yudéa, Zhurdǔ faŋwiny. ² Buud bǎw á bǔ nyə nǔŋ ŋkí jǎg bulya, a mú ŋgǎ lwag mǎmbǎl myǎŋ, mí shǎn ŋgǎ yál. ³ Bǒól *Ofarizyén bǎw á zǎ kǎ nyǎdí, kǎ bǎwǎlǎ nyə, bǎw nǎ: «Ye mǎcǔǔ mǎshé mǎ ŋgǎ cí nǎ muud jí nǎ ŋkul yíl múdá yé bá nǎ mbii mǎbyaagula wésh?» ⁴ A mú bǔsa nǎ bwo nǎ: «Bǎ a fwǒyé lǔ mǎcilyád nǎ ja Zembí nyə á tǎ ísǎ byésh yí, nyə a sǎ mudúm bá mudá, ⁵ a mǎsǎ cí nǎ: “Nda mǎ mǎ sǎ bwo ntǎní nǎ, mudúm mǎ bá lǔgǎ sǒŋŋǎ bá nyǒŋŋǎ, a kǎ leedya nǎ mudá yé, bá obá bǎw mú bǎ nyúul ŋgwúdǎ.” ⁶ Ntǒ jí nǎ bǎw cǔgé ná búúd obá, bǎw mǎsǎ muud ŋgwúd. Muud nyə ajǎláyé nǎ ka bǔég sǎ Zembí mǎ laad yí.» ⁷ Ofarizyén bǎw mú nying jí nyə nǎ: «Kǎ nǎcé jí Moyiz nyé nyə á cilǎ nǎ múúd mǎ kǎ cǔel yíl múdá yé bá, a yǎ nyə kálaad mǎgwú mǎ bá yí?» ⁸ Yésus mú bǔsa nǎ: «Moyiz nyə á magulǎ nǎ muud jéeg yíl múdá yé bá nǎcé lal bí milám. Í á shígé dǎ fwo sǎy ntǒ mǎtédédúled. ⁹ Mǎe mǎ ka jaaw bí ná, ŋkí muud mǎ yíl múdá yé bá, mudá kú fwo sǎ mǎnǒmb, a bá múdá shús í, muud wǒŋŋ mǎ sǎ mǎnǒmb.» ¹⁰ *Ompwiín bǎw mú lǎs nǎ: «Ŋkí ntǎni wǎ cǔǔ lǎ bá í dǎ bii múdúm yé, í yidá bul jǎla ná buud bǎw jig kú béya.» ¹¹ A mú bǔsa nǎ bwo nǎ: «Buud bǎsh dí bí nǎ ŋkul gwág lǎsú ga, nji bǒŋŋ Zembí mǎ yǎ ŋkúŋ kwon wǎ. ¹² Nǎcé bǒól búúd bǎw njul mimyáágǎ zhu byélé dǎŋúd; bǒól bǎw á sǔy mimyáágǎ kukúg; bǒólǎgǎ bǎŋ bǎw njul nda mimyáágǎ shú ná bǎw mpúg wǎ milám Faan á gwǒwǎd. Múúd jí nǎ ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágǎ

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bǒól búúd bǎw á ka zǎ nǎ ikúkágǎ wǎ Yésus nǎ a bǎdǔg byo mǎbǎw, sǎ mǎjǎgula shú dǎŋúd. Nji *ompwiín bǎw mú lǎs nǎ bwo. ¹⁴ Yésus mǎsǎ cí nǎ: «Bídúgǎ ikúkágǎ í zǎg mǎdí, kúgǎ kaambula nǎ bwo, nǎcé Faan á gwǒw dǎsǎ sǎ á mbii búúd wǎŋ.» ¹⁵ A mú bǎd bwo mǎbǎw nǎ ndéé a mú cǔ cínǒŋgǎ.

Ncwǎmǎ á bulya mǎbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

18:17 Tit 3.10	18:18 16.19; Yuá 20.23	18:19 7.7	18:20 28.20	18:22 Mǎt 4.24	18:23 25.19	18:27
Luk 7.42	18:33 5.7	18:34 5.26	18:35 6.12, 15; Ifz 4.32; Kol 3.13; Zhk 2.13	19:1 7.28; Luk 9.51	19:4	
Mat 1.27	19:5 Mat 2.24; Ifz 5.31	19:7 5.31	19:9 5.32; Luk 16.18	19:10 1Kr 7.1	19:14 18.3	

¹⁶ Njgwól múúd nyə á ka shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Yíngali, jáyé jə sá mə sáág shú ná mə bág nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci na nyə ná: «Nacé jí wó zə jí mə njigá shú jə sá yí? Muud njgwú wə jí jə múúd. Nkí wó cɛɛl nyíi cug dí ság nda məcə́ mə njgə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé məcə́ɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mĩnɔomb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí» ¹⁹ gúmal sɔ́ngú woó nə nyɔ́ngú woó, ka námé cɛɛl múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda wó cɛ́ɛl wómɛ́fwó ná.» ²⁰ Ncwámá ní nə Yésus ná: «Mə njgə bwey bɛ məcə́ɛɛ máni mēsh. Gú jí í njgə ná fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nkí wó jí mpu bə nda Zembí mə cɛ́ɛl ná, kaá kusha isá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mĩmbúmbúwá *mwaanə wɔ́ngú, wo ka bá kə bə nə məbii gɔ́w; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²² Nji ncwámá dɔ́ng mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nacé nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíin bɛ ná: «Bábálé mə jaaw bí ná, jísə kwowulála nə buud bí nə məbii wá bwə nyíng Faan á gwówúd. ²⁴ Mə nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúná-kúnə nə *shamó nyíng luun lú ndundu dí, ntə nə muud á bulya məbii nyíng Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ómpwíin bwə á gwág ntáni yí, bwə á bul káam, bwə ná: «Ká zə jí nə njkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kand mĩsh bwádí, a mú ci nə bwə ná: «Muud cugé nə njkul sá jini jáng, nji Zembí nywáá jí nə njkul sá sá jêsh.» ²⁷ Pyér mú ka ci nə Yésus ná: «Sə buud sá á mə shĩn lúgə isá byêsh, sə zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sə bān ntudele?» ²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bábálé mə jaaw bí ná, ja isá byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá jí nyádí *caangə á milwanád yí, bí báá buud njgə bɛ mə wá, bí mə bá jí bĩn ícaangə wũm nə íbáád, bí ka sámb íbɛend wũm nə íbá yá *Izarəyél milásá. ²⁹ Nkí muud mə sá ná, tɔ́ minjɔ́w, tɔ́ məshí, tɔ́ omĩnyɔ́ngú, tɔ́ okóól, tɔ́ sɔ́ngú, tɔ́ nyɔ́ngú, tɔ́ bwān, a lúgə byo shú dām, a bá nyingə bí byo, sá njgwúd ija təd; muud wɔ́ngú ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwə təl shwóg wá, bwə bá tɔ́w mpúsə, bɔ́ng bwə təl mpúsə wá, bwə bá tɔ́w shwóg.»

20

Myəna myə bímbí njgwú

¹ «Faan á gɔ́w dúsə nda lān ga: njgwólúgá múúd nyə á bə nə fambə *vinyə. Muud wɔ́ngú nyə á ka jóg mpámán mpámán nə a kə sɔ́ búúd bwə kág sɛy nyádí fambá. ² Bə́nɔ́ng bwə mú kwambulə ná a bá jəna nə bwo *danarí njgwúd njkumba jwɔ́w nda í du bwey bə ná, a mūsə kənd bwo iséyúd nyádí fambá. ³ Muud éne mú nyingə wóós njgɛ məwəla

ibuú. A mú dúg bóól ósól ó māsáal bwə njúl tām dānd kú nə sá bwə sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: «Kəgá námə sɛy mədí fambá, mə é yə bí sá í jála yí.» ⁵ Báni bwə mú kə. A mú nyingə wóós njgɛ tólóg dí, a nyingə námə wóós njgɛ məwəla malól, a njgə námə kənd buud fambá. ⁶ Njgɛ məwəla mətɔ́on mā mpwó-kugú, a mú nyingə wóós, a mú kə kwey bóól bwə təl námə tām dānd. Nyə nə bwo ná: «Nacé jí bí mə shĩnal jwɔ́w ncindí na kú nə sá bí njgə sá yí?» ⁷ Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Nacé kú nə muud mə njwá sá iséyúd.» Nyə nə bwo ná: «Kəgá námə sɛy mədí fambá.»

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú ci nə muud nyə á du vyee nyə júš isá dí yé ná: «Jówúg ósól ɔ́ māsáal, wo yág bwo myəna myán. Wo é tééd nə bɔ́ng bwə ámə shúgula zə jé mpámúsə wá, wo ka kə shúgula nə bɔ́ng bwə ámə tééd zə shúshwóóg wá.» ⁹ Bɔ́ng bwə á njwa iséy njgɛ məwəla mətɔ́on dí wá, bwə mú njwa myəna myán, muud yêsh danarí njgwú. ¹⁰ Bɔ́ng bwə á tééd zə shúshwóóg wá bwə mú shĩsh jáng ja, bwə njgə téduga nə myán myəna mí é njwá bulya; nji bwə mú námə njwa muud yêsh danarí njgwú. ¹¹ Ja búni bwə mə lég bímbí dɔ́ng yí, bwə mú njgə cwaduga nə amádí fambá. ¹² Bwə ná: «Bɔ́ng bwə ámə zə mpámúsə wá, bwə mə sɛy nji wəla njgwú, wo mú yida yə bwo myəna bímbí njgwú nə sá, í njúl nə sá bān sá mə jísow mwásé ncindí nə lal-lal yás.» ¹³ Amádí fambá mú bɛsa nə njgwól ná: «Wey, kwába cúgə na. Njgá shwə ámə bwey bə cún ná wo é sɛy mwásé ncindí, mə mú yə wo danarí njgwú? ¹⁴ Njwagú kɔw dwó, wo kyéyug. Mə cɛɛl yə bíná muud a mpámúsə bímbí njgwú. ¹⁵ Nə jí, mə ajáláyé nə sá byɔ́og dām nda mə cɛ́ɛl nə? Ye wo gwág bɔ́w nə mə bəle nə jə lām?» ¹⁶ Ntó námə wə búúd wá mpúsə bwə bá tɔ́w shwóg, bɔ́ng wá shwóg tɔ́w mpúsə yé.»

*Yésus mə jaaw nə a bá yə
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)*

¹⁷ Yésus nyə á ka njgə bád kə Yurúsalem; na zhíd í, nyə á njwa *ompwíin wũm nə óbá bɛ, a wú nə bwo búúd dí, bə́nɔ́ng kə njgə kyey koogá, a mú njgə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá njgə bád kə Yurúsalem óga; mpugá nə *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúluú myə ofada ná *Oyíngali ó məcə́ɛɛ. Bwə é cɛ́ɛlə nyə shwiý, ¹⁹ bwə mú kɛenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúnd nə bwə kóg cágula nyə, bwə yíd nyə nə mílwón, bwə bwambulə nyə kwolós dí. Nə ndɛé, jwɔ́w álɛɛl, a bá gwũm shwóngud.»

19:18 MmN 20.12-16; Ləv 19.18 19:19 22.39 19:21 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 19:22 Sóm 62.11 19:26 Zak 8.6; Luk 1.37 19:28 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbá 3.21 19:29 10.37 19:30 20.16; Mak 10.31; Luk 13.30
20:8 Ləv 19.13; Mbá 24.15 20:16 19.30 20:17 16.21; 27.26-31

Ngwóombúlú má nyooŋgá má bwân ó Zhébedé
(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyooŋgá wán nyô á njwa bwo, bánónj ka shísh wá Yésus. Nda nyô á ngə kə ngwóombúlú ná, nyô á kúđow shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyô ná: «Wó jii jí?» Nyô ná: «Yág bwân bām óbá óga wáda ná bwá bāg ji wo, nyíga mbwá mənəcwūm, nyíga mbwá məkóól, Faan dwô dī.» ²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jí yí. Ye bi bí ná njkul ngul bálá má wál zə njgul yí?» Bwá ná: «Haaw. Sə bí ná njkul njgul.» ²³ Yésus mú ka ci ná bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá njgul bálá jám. Nji, kóómb á ná bí jíg má nyíga mbwá mənəcwūm nyíga mbwá məkóól, má dí jí ná njkul njwa wáni cigálá, ijíya byooŋg bísa shú booŋg Sóóŋgá waamá nyô á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíin wūm bwá á gwág ntó yí, bwá á gwág óminyooŋá óbá booŋg bōw. ²⁵ Yésus mú jōw bwo, lás ná bwo ná: «Ŋgaá bi má mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwá ngə nteŋg ijwúga byāŋ, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá du bə ntó bí bāŋ dī. Nyooŋg yēsh má céél bə fwó múúd gwoong jín dí yé, yídag sēy ná bóól. ²⁷ Nyooŋg má céél tōw bí shwóg yé, bāg bí lwaá. ²⁸ Sā jooŋgá wá jísə ná *Mwān má Múúd nyaməfwó nyô á shígé zə ná bwá séyúg ná nyô. Nyô á yida zə sēy ná buud, á yána námə cəg jé shú ná nculýá buud bwá bāg ofulí.»*

Yésus má lwag wáancím-ncím óbá Zheriko
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwá á ngə wú Zheriko yí, buud bwá á bę Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwá á bə zhíí dí koogá, bwá mú gwáduga ná Yésus ngə cə. Bwá mú ngə kím ná: «Cwámba, Mwān má *Dávid, bwíígúg sé ná njkwonj.» ³¹ Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú ngə njkáánd ná bwo ná bwá jíg kúl-kúl, nji bāŋ bwá mú yidá mpu bān mákál gwōw ná: «Cwámba, Mwān má Dávid, bwíígúg sé ná njkwonj.» ³² Yésus mú shigula, á mú jōw bwo, jí bwo ná: «Bí má jii ná má sáág bí jí?» ³³ Bwá ná né ná: «Cwámba, ság ná mish mäsú má bāŋúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, á músə kúnya ná bwo mish; námə cé ná cé mish má mú nyiŋgə dúgya bwo, bwá mú bę nyə.

20:22 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11
20:23 Mis 12.2
* **20:28** Bwá á du jéna njkumba tāj shú ná njkumba kwám í bág faálí.
Tāj nyooŋg wá Yésus nyə á jéna ná cəg jé shú búúd bēsh yí.
22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42
21:5 Iza 62.11; Zak 9.9
* **21:5** Siyôn: Nyô á bə məmə mbāŋ bwá á lwə ngwála á Yurásalem cínong gwōw yí.
21:8 20j.9.13
21:9 Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31
21:11 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16
21:13 Iza 56.7; Zhe 7.11

21

Cí Yésus má wósó Yurásalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwá á ngə shísh kúnə-kúnə ná Yurásalem yí, bwá á kə wósó ngéé Betufazhe, *Mbāŋ wəolivyé dī. Yésus mú lwām *ómpwíin óbá. ² Nyô ná bwo ná: «Kagá ná dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé bí kwey myoolú jakáás cęflá, ná mwān yé. Bi ó ciny byo, zə má ná byo. ³ Nkí muud má jí bí sá, bí bęsa ná nyə ná: “Cwámba wá ngə jí byo.” Muud wəooŋgá nyô é leel námə bíd ná bí zəg ná byo.»

⁴ Í á siy ntó shú ná ciyá má *múúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cigá ná buud ó Siyôn * ná:
«Dugá, njwú wán ngə zə bídí.
A jí ná lám ná shee, á mbəd myoolú jakáásud, cwə jakáás, mwān cúdu anjkeny mimbag dī.»

⁶ Ompwíin bwá mú námə kə sá nda Yésus nyô ámə ci ná bwo ná. ⁷ Bwá mú zə ná myoolú jakáás ná mwān, bwá ngə yíl mikáándé myāŋ ngə jeel bwo mikwoŋud. Yésus músə jí gwōw.

⁸ Bóól nculýá buud bwá á bə cínong wá, bwá ngə taalə mikáándé myāŋ zhíí ná zhíí, bóól bwá ngə búgə məmpúnzú má ílíh ngə zə taalə zhíid. ⁹ Shwíinzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá ná booŋg bwá á ngə bę mpásə wá bwá á ngə wá ngwa ná:
Hosána ná Mwān má *Dávid!
Gúmá í bāg ná nyooŋg ngə zə jínə wá Cwámba dí yé!

Hosána jonj lu gwōw dí cwú!
¹⁰ Ja Yésus nyô á kumə Yurásalem yí, ngwála wēsh í á tōw otátəlí, buud bwá ngə jí ná: «Zə nyô éne?» ¹¹ Bóól zhwoŋ buud bwá ngə bęsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilé.»

Yésus má wíŋg búúd ó mikus Mpáanzé Zembí
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lunj má Zembí, á mú kə wíŋg búúd bwá á ngə sá mikus cínong wá. A shín lwág ítáwuli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaanə wá, ná ishíya í booŋg bwá á ngə kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás ná bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwá bá du jōw njōw wām ná njōw májəgala?” Ká bí bāŋ má yida sá ná í bág daage lú íjwál.»

¹⁴ Ná ndeé wəancím-ncím ná wa íjām bwá mú shísh nyódí ná Lunj dí cwú, á músə lwag

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48
20:28 Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19
20:29 9.27-30
20:30 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42
21:5 Iza 62.11; Zak 9.9
* **21:5** Siyôn: Nyô á bə məmə mbāŋ bwá á lwə ngwála á Yurásalem cínong gwōw yí.
21:8 20j.9.13
21:9 Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31
21:11 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16
21:13 Iza 56.7; Zhe 7.11
21:15 20.30-31
21:16 Sôm 8.3

bwo. ¹⁵ Nji milúúú myá ofada na *Oyígúli ó máccɛɛ bwá á gwág bôw na *mashimbá Yésus nyá á ngə sá má, bwá gwág námá bôw na iyángá ikákágá í á ngə wá Luŋ dí cwú yí ná: «Hosána, Mwân má Dávid». ¹⁶ Bwá mú ci ná nyá ná: «Ye wo ngə námá gwág sá bwá ngə ci yí?» Nyá ná bwo ná: «Haaw. Ye bi bəŋ bi afwóyé l̥j cilyá ga ná: “Wo a wéesh gú má mímpu mí ikákágə ná ikény í bəl dí?”» ¹⁷ Nə ndeé á mú lúga bwo, wú ngwála dí, kə Betaní, kúl nyá é j̥a yí.

Kundú figyê
(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyá á ngə kə ngwála yí, nyá á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dág shug lu *figyê njwón dí koogá, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá ná ikáá. A músə ci ná figyê ná: «Wo abálé ná nyingə bwelə wúmə təə bumá.» Cé ná cé, figyê músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwiín bwá má dág ntáni yí, bwá mú bul káam, bwá jí Yésus ná: «Figyê éga má ka leel shwáás cé ná cé ntudél?» ²¹ Yésus mú ntág ci ná bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mbəm bə ná búgá kú ná mashwán, bí sá námá sá má má sá figyê éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci ná mbəŋ ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa m̥n̥j”, í bále námá s̥y ntó.» ²² Sá jəsh bí má bá gwáamb məjəgula dí ná búgá yí, bi mə bá bii gwo.

Nkul ijwúga mə Yésus
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyá á ka kə nyíi *Luŋ má Zembí dí, á mú ngə yə buud m̥nj̥j̥gúlá. Nə ndeé, milúúú myá ofada nə cúbmbá buud wə ləəm bwá mú kə nyádí kə jí nyá ná: «Nyáyé ŋkul wó ngə sá isá íni nə ndí yí? Zá nyá ámə yə wo ŋkul nyəŋngá?» ²⁴ A músə bəsa ná bwo ná: «Mə zá námá fwo jí bí njigá. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyá á ngə duu buud yí, í á bə ná nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembí, ye ŋkul á buud?» Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sə má ci ná “gwów”, nyá e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí á shígé *búgula nyá yí?”» ²⁶ Sə má ká m̥eɛl ci ná í á bə ŋkul á buud íí, ŋkwéé sá! Buud bəsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyá á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwá mú bəsa ná Yésus ná: «sá amptúyé.» A mú námá ci ná bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyingə ci ná bwo ná: «Nda wúga l̥n̥j bi mə téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyá á bə ná bwân óbá. A músə ci ná ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag s̥y fambá *vínyə

múús.” ²⁹ Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpúmpúsá, a mú cénd mítádúgá, a músə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú lésha nə ngwól mwân mbii ngwúd. Nyāŋ mú bəsa ná: “Dá, mə zá kə.” Nji á kú kə. ³¹ Bwân óbá óniíd, nyáyé má sá nda sóŋgá wáŋ nyá ámə c̥eɛl nə?» Bwá mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci ná bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Oŋwenye ó tóya nə budá bwá j̥n̥gá fali wá bwá bá c̥j̥ bí, bwá ká kumə Faan má Zembí dí. ³² Nəcé Yuánes nyá á zə bídí, zə lwágulə bí zhií a tátali, nji bi á shígé *búgula nyá. Oŋwenye ó tóya nə budá ó jaŋga, báá bwá á búgula nyá. Bi á t̥eɛm dág ntó, bi á shígé cénd mítádúgá, búgula nyá.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbáw
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyá á bə ná shí. A mú sá fambá *vínyə, wá gwo luŋgula dí. A fáag bí dílə bá nyáam mpú má, a lw̥j cwámáb ísándálé, a mú yə búúd fambá j̥əŋg máccé. A músə kə nj̥əndəd. ³⁴ Ja mámwáágulə má á wósó yí, nyá á kənd ósól ó mäsáal bə ná bwá kəg n̥ya nyá dé kəw lu mpú má búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud b̥əŋgú bwá mú yida kə bii ósól ó mäsáal, bwá d̥əŋgulə cú ngwól, bwá gwú ngwól, bwá lúmə ngwólúgá makwóógú ná ndeé á fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, c̥j̥ wə ashúshwóógá. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú námá sá bwo nji mbii ngwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwân yé, a ngə téduga ná bwá é gw̥j̥ nyá ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dág mwán éne yí, bwá á ngə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyá, shé b̥əg l̥g nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntág bíi nyá, sh̥eɛnz̥h̥ jula wú nə nyá fambá, kə gwú nyá ncá.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá má bá zə yí, a bá zə sá búúd b̥əŋgú ntudél?» ⁴¹ Bwá mú bəsa ná nyá ná: «A bá gwú búúd b̥əŋgú kú ná ŋkúnk̥wɔŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, b̥əŋg bwá bá d̥ə yə nyá dé kəw ja í j̥əla wá.» ⁴² Yésus mú ci ná bwo ná: «Ye bi abwélé l̥j̥ micilyá mí Kálad Zembí dí ná: Kwóógú ólw̥j̥yɛ bwá á m̥yaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lúmuğa†. Cwám̥ba sóólúgú yé wə ní. Jísə *sá m̥imbúgú sádí m̥ishúđ í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci ná bwo ná: «Gwá wə má jáaw bí ná, Zembí mə bá yil Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá m̥pu wúmə mpú má yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú d̥əŋg dí yé mə bá kweshuli búg;

21:19 Luk 13.6 21:21 17.20; Luk 17.6 21:22 7.7 21:26 14.5 21:28 7.21 21:28 Luk 15.11 21:31 6.10 21:32 Luk 7.29-30 21:33 Iza 5.1-2 21:35 22.6 21:39 Heb 13.12 21:41 22.7 21:42 Sóm 118.22-23 † 21:42 kwóógú lú lúmuğa: í á d̥ə bə kwóógú bwá á d̥ə t̥ééd̥ jil mándalúd yí, dwó wə bwá á d̥ə b̥ɛ ja bwá lám m̥ənyung mə njów yí. 21:43 Dan 2.34-35, 44-45 ‡ 21:44 Mí micilyá mú ayág mí cugé nə icyá íni.

nyooŋg kwóógú dooŋg í bá káda yé mæ bá cuguli.】

⁴⁵Ja mílúluú myá ofada bónôŋ *Ofarizyêŋ bwá á shîn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wá Yésus ñgá lás nê ndí wá. ⁴⁶Bwá mú tééd ñgála sŋ məzhií ná bwá bíi nya. Nji, bwá á ka ñgə fúnda məŋkúmbə mə búúđ nəcé buud bəsh bwá á də űwa Yésus ná *muud micúnda má Zembí.

22

Kanda zanŋ bá (Luk 14.15-24)

¹Yésus nyə á nyingə námá lás nə bwo mikándá ná ²«Faan á gwów dúsa nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwān yé zanŋ bá yí. ³Nyə á ka kənd osóol ó məsáal bē ná bwá kág jōw búúđ nyə á jōw zāŋ dí wá; nji buud bəoŋgú bwá á shígé cēl zə. ⁴A mú nyingə kənd bóól ósól ó məsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má ámə jōw wá ná, mə má shîn kwəməsa dína. Mə má cígə ínteny nə ocúdu wá məwón. Isá byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵Nji buud bəoŋgú kú bish njúwúlú mə cí, bwá mú yida ñgə bwálya, nyāŋ kə nyádí fambá, nyāŋ kə məkíd méđ, ⁶bóólúgá bwá bíi námá *búúđ ó lwámá ó cí, bwá cūg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músa kənd ózimbi bē, kə jaŋgula ógwúl ó búúđ bəoŋgú ná ndéé jígal ñgwála wāŋ. ⁸A músa zə ci nə osól ó məsáal bē ná: “Dína í má shîn bə kwəməsá, nji buud má á jōw wá bwá á shígé mpiya ná ndí. ⁹Kəgá məmaan məmaan, bí kág ñgə jōw buud bēsh bí é ñgə kwey wá, bwá zəg zāŋp.” ¹⁰Osól ó məsáal óni bwá mú kə məzhií məzhií, kə ñgə űwa buud bēsh bwá á ñgə kwey wá, tə mimbəwúlú tə ijə́ jí búúđ. Njōw zāŋ í mú lwánd nə buud ná cwóš.

¹¹«Njwú-buud mú zə nyí njōw zāŋ ná a zə dūg búúđ bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ñgə dūg ná ndéé á músa kwey ñgwól múúđ kú nə káánds zāŋ. ¹²A mú cí nə muud wəoŋg ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káánds zāŋ yé?” Muud wəoŋg nji kúl-kúl ná kufəg, kú mpu nda á bəsg ná. ¹³Ntó, njwú-buud mú cí nə osól ó məsáal bē ná: “Wálúlgá nyə məbwə ná məkuú, bí wúsəg nyə tóŋ yídúgúđ, kúl á bá kə bə nji a ñgə bwam nə məyá yí.” ¹⁴Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúđ nki bulya, nji bəoŋg bí féeshá wá búsa cíg-cíg.»

Tóya mə Káazel (Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵Ná ndéé *Ofarizyêŋ bwá mú kə shwush-wagád, kála sŋ nda búsa nə űkul bwéel Yésus ná a bílŋg nə iciyá byé ná. ¹⁶Bwá mú űwa bóól *ómpwíin bāŋ nə bóól búúđ ó gwoonŋ í

á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo, bwá kə cí nə Yésus ná: «Yíguli! Sə ñgə mpu ná wo ji bábálé muud. Wo ñgə jíguli sə cug á Zembí bábálé. Wo áde námá bēemb sá bóól búúđ bwá é cí yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbii múúđ wá nə űkul tōw wo míshúd yí. ¹⁷Ntó, jaawug sə. Ye məcəŋ məshé mə ñgə magulə ná sə jánag tóya mə *Káazel, ye mə aŋgə nə magulə?» ¹⁸Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wāŋ. A mú cí nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúđ ó mákán óga? ¹⁹Lwógá ná mə *mwaané bwá də jóna tóya ná ndí yé.» Bwá mú zə nyə nə sanŋ *danarí. ²⁰A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú ná jíná bwá á lúlə wa ga?» ²¹Bwá nə né ná: «Jísə Káazel». A mú ka cí nə bwo ná: «Yəgá Káazel isá í Káazel, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²²Ja bwá mə gwág mpəsa ní yí, bwá mú bul káam bwá mú kyey, bēégya nə nyə.

Osadwisyeŋ bwá láambulə Yésus (Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³Námá jwów ñgwúđ ní, *Osadwisyeŋ, buud bwá də cí nə mimbimbə mí ábulé gwúm məshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴«Yíguli, Moyíz nyə á cí ná: “Nki muud mə yə kundú, mínyonŋ yé mə jəlá nə shúgula nə kús yé, a byág nyooŋg mə yə yé mpwon buud.” ²⁵Ká gúl sá í á bə sə wa, bóól omínyonŋá bwá á byél zanŋbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá mudá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwān ná, a mú lúgə mínyonŋá yé nə mudá. ²⁶Nyíne mú námá yə kú nə mwān, a lúgə ñgwól nə mudá. Í á ñgə kə ntáni ná ndéé, bēsh zanŋbá mbii ñgwúđ. ²⁷Mudá mú námá zə yə bwádí mpəsa. ²⁸Ja búúđ bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonŋá zanŋbá mə bá ka űwa mudá? Ngaá ná bēsh bwá á shí bə ógwúm bē?» ²⁹Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ñgə kwab nəcé bí ampúyé sá Káaal Zembí ñgə cí yí, bí kú námá mpu mpífə mə Zembí. ³⁰Ja búúđ bwá bá gwúm məshwon dí yí, budúm bwá ábulé ná bá budá, budá nda ná kə məbáád. Bwá bá ji nda *wəəngales ó Zembí bwá njúl jonŋ dí ná. ³¹Kóšmb á mimbimbə bálə gwúm məshwon dí, ye bí afwóyé lŋ sá Zembí nyə á lás nə bí yí? Ngaá nyə á cí ná: ³²“Mə ji Zembí mə *Aburahaman, Zembí mə *Izaaw, Zembí mə *Yákwab.” Ntó jí nə Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ñgə cugə wá.» ³³Məŋkúmbə mə búud mə á ñgə gwág nyə má má á ñgə bul káam njígulá yé.

Shug lú məcəŋ (Mak 12.28-34)

³⁴Ja *Ofarizyêŋ bwá mə gwág ná Yésus mə juwal Osadwisyeŋ mimpu yí, bwá mú sēəngya ná ndéé bwá mú kə nyádí. ³⁵Ñgwól múúđ á gwoonŋ ján njúl Nkume məcəŋ mú

za bôwôwulê Yésus, nyê nê né ná: ³⁶ «Yíguli, mácçé mîshé mêsh dí, dáyé í ntô mól mêsh?» ³⁷ Yésus mú bęsa nê nyê ná: «Wó jêlá nê cêel Zembí wóo Yawé nê lám wô wêsh, nê *shîshim wô wêsh, nê lúú wô wêsh. ³⁸ Dáni cçé wá í ntô mól mêsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dooŋg í ká námé nyinggê bê nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cêel múúđ yêsh jísá wo kúnákúná yé nda woméfwó. ⁴⁰ Mácçé mabá mání wá másá shug á *mbwoomb mácçé wêsh nê minjígulá mí *búúđ ò micúndá myêsh.»

*Krîst, Mwân mæ Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Nda *Ofarizyên bwá á bê scęngyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ngæ ná ci *Krîst* ná jí? A jí Mwân mæ zé?» Bwá ná: «Mwân mæ *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nê bwo ná: «Ká ntudelé Dávid nê nkul mæ Shîshim, nyê á jôw Krîst ná Cwámba yé? Ngæá Dávid nyê á ci ná: ⁴⁴ Cwámba† nyê á ci nê Cwámba wám ná: “Jígú shí wa mэдí mbwá mæncwóm, kæ wósá ja mæ é culushi mîzhîzhîg myô, wo nyaál myo nê mækuú yí!”

⁴⁵ «Ŋkí Dávid mæ bwey jôw Krîst ná Cwámba, nyê é ka bê Dávid mwân nê ntudelé?» ⁴⁶ Kú nê muud nyê á bê nê nkul bęsa sá yé. Tééd jwôw ní, muud a shígé ná bwele jí Yésus njíga.

23

Yésus ngæ ŋkáánd nê Oyíguli ó mácçé bánôŋ Ofarizyên

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus mûsa ka ci nê mæŋkumbê mæ búúđ nê *ompwín bé ná: ² «Oyíguli ó mácçé bánôŋ *Ofarizyên bwá njúl jiya mæ Moyíz dí ná bwá dúg jíguli búúđ mácçé mæ Zembí. ³ Ntô, ságá bwo mægwág, bí bę minjígulá myán. Nji, bí kú ŋwa kúú njoand wán; nacé bwá mpú nji mælás, kú ka du sá. ⁴ Bwá du kççlê jilê-jilê mímbug, du zhimb búúđ zámabag; nji bwáméfwó kú súsal tœ nyinê ná bwá kwiy myo. ⁵ Misóslágú myán myêsh mîsa nji dúle sô mîsh. Bwá du bweeg byán *ŋgwabí í mácçé ntô bôól búúđ byán. Bwá bul námá du gweesh myán mímbug mæ káánd. ⁶ Bwá cêel du jí nji lúú túwáli dí ja bwá dú kæ ídína dí yí; ja búús *mæmpáanzá mæ minjígulá mæ *Oyúden dí yí, bwá cêel kæ du jí nji jiya yá shwóg. ⁷ Bwá cêel ná buud bwá dúg bôda bwo mæbá dá mæ gúmb mæŋkumba mæ búúđ dí. Bwá cêel námá ná buud bwá dúg jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bí

bân, kúgá sô ná buud bwá jówág bí ná: *Rabi nacé Rabi wán jí nji ngwúđ; bí búsa omínyonâ mpádúgá nyínúđ. ⁹ Kúgá jôw múúđ shí ga dí ná sóónjú waamá nacé sóónjú wán jí ngwúđ, nji nyooŋg jísá gwów yé. ¹⁰ Kúgá sô ná buud bwá jówág bí ná omása, nacé mása jísá ngwúđ, nji *Krîst. ¹¹ Nyooŋg yêsh mál bul bê fwámé múúđ mpádúgá nyín dí yé, á jêlá nê sêy nê bôól. ¹² Muud mæ bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá sál nyê shí; nyooŋg mæ sál nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyê gwôw.

¹³ «Mântágula nê bí Oyíguli ó mácçé nê Ofarizyên. Bí bí nê makón. Mântágula nacé bí mæ laa búúđ zhí á Faan á gwôw. Í mûsa, biméfwó kú nyii, bí kú námá nyinggê bíđ nê boŋg bwá ngó cêel nyii wá, bwá nyiiŋ.

¹⁴ *«Mântágula nê bí *Onkumê ó mácçé nê Ofarizyên. Bí bí nê makón. Mântágula nacé bí ngæ mánđá mikúsá mí búdá nê minjów myán, bí ka du sá ígwaa-gwaa í mæjágula ná bwá dúgúg ná bí bí ijçç í búúđ. Bí mæ bá bwama nê intégulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Mântágula nê bí Oyíguli ó mácçé nê Ofarizyên. Bí bí nê makón. Mântágula nacé bí ngæ ntô mîshwú ntô mækwamb ngólê sô muud ngwúđ jí nê nkul cénd mîtsádúgá za nyii mîsoon wánúđ yé. Ja bí mæ ka jíga dúg mbii múúđ wooŋg yí, bí mú sá ná á bæg nji muud mæ jêlá nê kæ kuda á kandugad, nacé bí é sá ná á nyinggag bul sá bôw-bôw isá ntô bí.

¹⁶ «Mântágula nê bí, wæncím-ncím bí mæ tów shwóg ná bí mæ lwágulê búúđ zhí wá, mântágula nacé bí ngæ ci ná ŋkí muud mæ keen *Mpáanzá Zembí, sá nyê á mæ keen yí, í cugé nyê yímbulí. Nji, múúđ mæ ká keen or á Mpáanzá Zembí, sá nyê á mæ keen yí, jí nyê yímbulí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wæncím-ncím óga! Jí í ntô gúlúgá, ye or, ye Mpáanzá Zembí í ngó sá ná or bæg or mæ Zembí yí? ¹⁸ Bí ngæ námá ci ná muud mæ ká keen *alatâr, sá nyê á mæ keen yí, í cugé nyê yímbulí. Nji, múúđ mæ ká keen sá ná Zembí í mbwúg alatâr dí yí, sá nyê á mæ keen yí, jí nyê yímbulí. ¹⁹ Yé wæncím-ncím óga! Jí í ntô gúlúgá, ye sá í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mæ sá ná sá jooŋg í bæg shú mæ Zembí yí? ²⁰ Ntô, muud mæ kéén alatâr yé, á keen alatâr nê sá jêsh í mbwúg alatâr dí yí. ²¹ Muud mæ kéén Mpáanzá Zembí yé, á keen Mpáanzá Zembí nê Zembí muud njúl cínong yé. ²² Muud mæ kéén jonŋ lu gwów yé, mæ keen jiya ící mæ Zembí nê Zembí muud njúl cínong yé.

22:39 Læv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Krîst: Na jîsa "Mesi", muud Zembí nyê á gwáágulê mawúds mæ íjwúga ná ndeé a nti yé. **22:44** Sôm 110.1; Mîs 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámba: Wa, jíná lú Cwámba dáse "Yawé", mbii í ngó wú Sôm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40 **23:3** Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1 **23:8** Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nê icyiá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37 **23:21** 10j 8.13 **23:23** Læv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** mánt nê anis nê kumín: Jísa ikáá bwá du lugushi jáám nê ndí yí, isá nda masab.

23 «Məntágula nə bí Oyúguli ó mǎcɛɛ nə Ofarizyɛn. Bi bí nə məkǎn. Məntágula nə bí nəcɛ bí nǵə yə Zembî *nǵəw wúm á isâ nda mǎnt nə anis nə kumín†, ikáá bí má du teegushi idǎw nə ndí yí. Nji bí yida mpyèny mǎonǵ mǎcɛɛ má búl ntǵ má, nda cǵgála nə buud tǔtǎli, nə gwágúla búúd cey lámúd nə búgúlála Zembî. Sâ bí á jala nə sá wá ni, kú yida mpyèny byoǵnǵ bí nǵə bwey sá yí. 24 Yé ólwóye ɔ zhíí wǎancim-ncím óga. Bi má du sál mǎlwəg, yíl ncincínǵ jí cínǵnǵ yí, nji bí minə *shamô ncindi.

25 «Məntágula nə bí Oyúguli ó mǎcɛɛ nə Ofarizyɛn. Bi bí nə məkǎn. Məntágula nəcɛ bí nǵə gusa bálá nə shúyá nji kwoǵud, cwú nye njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbǔw-bǔw isâ í má nǵwa bí milám yí. 26 Yé áncim-ncím Farizyɛn! Fwog tééd gusa bálá cwú shú nə kwoǵnǵ bǵə nǎmá nǵi nǵkɛ.

27 «Məntágula nə bí Oyúguli ó mǎcɛɛ nə Ofarizyɛn. Bi búsa nə məkǎn. Məntágula nəcɛ bí búsa nda məshwoǵ bwǎ má wá fém má, nǵi nywa dúg tǔón, nji cwú njúl lwándúlá nə iyasá í búúd nə bíl isâ í áduðanâ mimbii mimbii. 28 Bi búsa nǎmá ntǵ, mísh má búúd dí, bí nǵə nyín nda buud búsa ótǔtǎli wá; í njúl nə milám mín misə bí nə kwába nə fúlú a kú bish mǎcɛɛ nə cwǔs.

29 «Məntágula nə bí Oyúguli ó mǎcɛɛ nə Ofarizyɛn. Bi búsa nə məkǎn. Məntágula nəcɛ bí nǵə lwǵ məshwoǵ nə *búúd ɔ micúnda, bí nǵə lugushi ikúl ótǔtǎli ó búúd bwǎ á dǔw yí. 30 Bí nǵə cǵi ná bi a mbəm bə ja impáámǎb bín í á cǵə yí, bí a shígɛ nywá du wá məbwə kúl bwǎ á du gwú búúd ɔ micúnda yí. 31 Ciyá jín ɔonǵ í nǵə bwaagula nə bí búsa bwǎn ó búúd bwǎ á du gwú buud ɔ micúnda wá. 32 Ká jí, mǎelugá casula sâ impáámǎb bín í á tééd yí. 33 Bi búsa mbɛɛ ónywá, iyəlukag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandagú dí? Í bá bə ntudele? 34 Gwǎ wǎ í bá bə ná, mə é du nti bí buud ɔ micúnda, mə nti búúd ó fag, nti Oyúguli ó mǎcɛɛ; bí mə bá gwú bóól, bí bwambələ bóól ikwolóó dí, bí yid bóól nə milwóǵ bídí mǎmpáanzǵ mə múnǵígúlád, bí mə bá julya nə bóól mǵngwála mǵngwála. 35 Í bá nǎmá du sǵy ntǎni nə ndɛɛ, ótǔtǎli ó búúd bəsh bwǎ á gwúyow wá, mǎcii mǎǵ shwiy bí milúúú; tééd mǎcii má Abel, tǔtǎli múúú, zə wóós mǎcii má Zakari má Baraki bí á gwú mpǎdǵgá Mpáanzǵ Zembî nə alatǎr yé. 36 Búbálé, má jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intúgúli byoǵnǵ byəsh.»

*Yésus nǵə lígya shú Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

37 «Eéé Yurúsalem nǵə gwú *buud ɔ micúnda éga! Eéé Yurúsalem! Wo nǵə sá ná, buud Zembî nǵə nti lwámád wódí wá, wo nǵə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyála má á tééd nə má sɛnǵ bwǎn bwǔ nda ábiyá kúwó má du sɛnǵ bwǎn bé máfaafugá dí ná! Nji, bí kú magula ntó. 38 Ká, dúgá njǔw wán í zǎ lúg wuul. 39 Nacé mə mpú jaaw bí ná tééd nǎmá kǎkídíga, bí ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyinǵə nyín nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bǵə nə nyoǵnǵ nǵə zə jíná má Cwámaba dí yé.”»

24

*Intúgúli í bá bə yí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

1 Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luj má Zembî, cúwo tǔón. A nǵə kə ntǎni, *ompwíin bwǎ mú shish nyádí, kǎlə cɛel sá ná a dúgúg mbii mǎlwǵga búúd bwǎ á lwǵ cínǵnǵ Luj má Zembî má. 2 A mú yida cǵi nə bwo ná: «Bí má dúg dí isâ íni byəsh í? Búbálé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwǔw. Na yəsh mə bá bə icǎmí icǎmí.»

3 A mú ka kə *Mbúǵ wǔolivyé dí, kə jí shí. Ompwíin bé bwǎ mú shish nyádí kə jí nyə bǎnǔǵ bwǎmé ná: «Jaawǵ sǎ, isâ íni í bá bə jáyɛ ja? Jí í bá ka lwágula sə ná wo wál zə, nə cǵə á shí ga í wál zə shín?»

4 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ó bɛy nə buud bwǎ bǵə shiiǵ bí, bí mú bɛ bǔw-bǔw zhíí. 5 Nacé buud nǵi bulya bwǎ bá du zə nə jíná dǎm, zə du cǵi ná: “Í má yida cǵi nə bwo ná: Məshigá mǎǵ mǎonǵ mə bá kand zhwog buud jugú. 6 Bí mə bá du gwág milǎǵ mí móomb, bí gwáduga ncíndǵ dǔomb. Bí kú bá du kənd milám gwǔw; í bá jii ná isâ íni í bǵə. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. 7 Gúl lwonǵ í bá lúmbáli nə gúl, dúl faan lúmbáli nə dúl. Zha á ifii mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá nǎmá du ntǎnǵaba bíl íkúlád. 8 Isâ íni byəsh í bá ná bə nji mǎtǎéédúlé mə mǎcɛy mə byéyí. 9 Bwǎ bá du kusha nə bí nə bí bwǎmag nə məntágula, bwǎ du gwú bí. Ilwonǵ byəsh í bá mpíi bí nacé jíná dǎm. 10 Ntǵ, zhwog buud bwǎ bá jímb, bwǎ cwaguwa zhíí abábǔwud. Buud bwǎ bá bə, bóól kusha nə bóól, mpǎdǵgá nyǎǵúd nji zhíǵ nə zhíǵ. 11 Zhwog *buud ɔ micúnda ó məshigá bwǎ bá zə, zə sá ná buud nǵi bulya bwǎ bǵə bǔw-bǔw zhíí. 12 Nə ndɛɛ, fúlú á kú bish mǎcɛɛ í bá nǵə mpyáanz, zhwog buud cɛelí mú bá nǵə shín. 13 Nji muud mə bá jísow kə wóós məshínéd yé, a bá cǵə. 14 Bwǎ bá cúnda Jǵǵ Kéél ni kúl jəsh shú nə ilwonǵ byəsh í gwágúg; nə ndɛɛ məshíné mə músa bə.

15 «Gwǎ wǎ jí ná, bí mə bá dúg ájəlǎnǵkǵnǵkwǵ múúú micúnda Danyél nyə á bwey jaaw yé.

23:24 15.14 23:25 Mak 7.4 23:26 Yuá 9.40 23:28 Luk 16.15 23:30 5.12; Mis 7.52 23:33 3.7 23:34 1Te 2.15 23:35 Mat 4.8-10 23:38 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 23:39 Sóm 118.26 24:2 Luk 19.44 24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 24:7 2Ib 15.6; Iza 19.2 24:9 10.17-22; Yuá 16.1-4 24:9 5.11 24:10 10.35; Luk 12.52-53 24:11 7.15 24:12 2Tm 3.1-5 24:13 Mbá 13.10 24:14 28.19 24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11

Ja á bá kə ɲwa jiya kál í búl bæ ci yí, muud ɲǵó lǵ cilyá ga yé, kə mpú gwáǵ! ¹⁶ Ja bí má bá dúǵ isá byəɔɲg yí, buud bwə bá bæ Yudéa wá, bwə bǵ fúnda, kə mímbúmbúǵúd! ¹⁷ Muud mə bá bæ kwáminú* yé kú bá shulə nə kə ɲjów kə ɲwa sá. ¹⁸ Nyəɔɲg mə bá bæ fambá yé, kú ná kwo kə kwáǵás nə kə ɲwa kúú. ¹⁹ ɲkwéé budá bwə bá bæ nə məbum, nə bəɔɲg bwə bá ɲǵə nyééɲg bwǵn mwǵw məɔɲg dí wá! Bwə bá bul ɲkúɲkwon. ²⁰ Jəǵulagá nə Zembí nə mítúǵ mɔɔɲg mí kú bá bæ bí ɲkwánú, ɲkí jwǵw lú Sábaad. ²¹ Nəcé *incwaw í ntug í bá bæ mwǵw məɔɲg dí mbii í abwélé bæ té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbii wəɔɲg. ²² Í á mbám bæ Cwámba kú cunal mwǵw mə incwaw í ntug məɔɲgá, tə muud kú faam. ɲji á bá cunal mwǵw məɔɲgá nəcé buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntǵ, ɲkí ɲgwól múúd mə ci nə bí nə: “Dugá! Mesí jisə wa”, ɲkí nə: “a jisə wá”, kúǵa magulə. ²⁴ Nəcé omesí ó máshúǵá nə buud ó micúndá wá məshúǵá bwə bá du wóós. Bwə bá du sá məma *məshimbá, nə *isá í mímbúǵú mbii wúsó nə ɲkí fúǵ sá jí nə ɲkul bæ ntǵ, buud Zembí mə bwey féésh wá bwə bə bǵw-bǵw zhíí. ²⁵ Bí ó bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwə ká ci nə bí nə: “Dugá, Mesí jí nǵ shí á shwééshád”, bí kú kə wu. ɲkí bwə ci nə: “A jí ká nyúl fúmú”, shwánagá, bí kú magulə, ²⁷ nəcé *Mwǵn mə Múú mə bá zə nda ɲjəs í du yas kóómb jwǵw í du cúwo yí, í nyín kóómb jwǵw í du jíma yí. ²⁸ Kúǵ mbimbə wúsó yí, cínɔɲg wə ómpal ó du seɲɲya yé.

²⁹ «Í bá bæ, mwǵw mə incwaw í ntug məɔɲg mə ká nómə shín cǵ, jwǵw í bá shila nə ɲkwed kú ná kwo faan; ɲkwond kú ná wééshali mánkenya; wəacén-céni bwə bá du bí shí; isá byésh bí sə nə mpífə jon dí yí í bá kúɲgula. ³⁰ Ja jəɔɲǵá, sá í bá lwáǵulə nə Mwǵn mə Múú wál zə yí í mú cúwo jon dí; ikúǵ í búú byésh yá shí ga í mú ɲǵə təduwa; bwə músa dúǵ Mwǵn mə Múú ɲǵə zə míɲkúúú, a zǵ nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá ntí *wəéɲǵales bé nə məmá laag í du lás nə ɲkulú yí, bwə zə seɲɲg búúú Zembí nyə á fěésh wá, ikóómb ínǵ byésh, tééd bíl íjuma í shíd kə wóós bíléǵád.

³² «ɲwagá fúǵ nə yuug bí mə du dúǵ nə líí *figyé yí. Í du bæ, ja mpúnzə nyé í mú nə budbud, mənccuug mə agúǵwáan mə ɲǵó kǵ yí, bí mú mpu nə ompú bwə mú kúnə-kúna. ³³ Ntǵ nómə, ja bí mə bá dúǵ isá byəɔɲg byésh í ɲǵó síy yí, mpugá nə zíyé mə Mwǵn mə Múúú

í mú kúnə-kúna, í mú cé máyíndə mə nyá. ³⁴ Búbálé, má jaaw bí nə, kala búúú ga í ábúlé cǵ, isá íni byésh kú fwo síy. ³⁵ Gwǵw nə shí í bá cǵ, ɲji iciyá byám kú cǵ.»

Muud mǵ jalá nə jí ɲkwəmasá
(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sá í dúǵyá nə jwǵw nə wəla isá byəɔɲg í bá síy yí, kú nə muud mə mpú; tɛem bæ wəéɲǵales bú sá wə Zembí wá bwə ampúyé; tɛem bæ Mwǵn nyə ampúyé; ɲji Sóɲǵú wə má mpú. ³⁷ Ja *Mwǵn mə Múúú mə bá zə yí, isá í bá síy námə nda í á síy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóóǵú nə mpun í búdáǵ shí nyésh, buud bwə á du də, du ɲgul, bwə béya, béǵushi námə bwǵn bǵh nə ndéé kə wóós jwǵw *Nówe nyə á nyín mǵa byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shíǵé du bɛemb tə sá, kə wóós ja mpun í á zə janǵulə bwo bəsh yí. Ntǵ námə wá í bá bæ ja Mwǵn mə Múúú mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bæ, budúúm óbá bwə ɲǵó sɛy fambá, ɲgwúú ɲwiny, ɲgwól lúǵ. ⁴¹ Budá óbá bwə ɲǵó jí isá kwóóǵú ɲgwúú dí, ɲgwúú ɲwiny, ɲgwól lúǵ.

⁴² «Ntǵ, jíǵá ɲkasá! Bí ampúyé jwǵw Cwámba wǵn mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí ɲjów mbám du mpu wala lu búúú júwál í é zə yí, ɲkí á du jí ɲkasá, a kú bíú nə júwál í búǵǵ nyə ɲjów, júwo isá. ⁴⁴ Ntǵ, bí mə jalá nə du jí ɲkwəmasá, nəcé Mwǵn mə Múúú mə bá zə wəla bí abúlé ɲǵə téduga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sóól məsáal wúsó abúǵúlǵ a ɲjúl ɲkí kə mása mə təl nə a bǵ lúǵúú á buud ó ɲjów a du yə wə idaw wala í jalá yí? ⁴⁶ Sóól məsáal wəɔɲg nywá mə jalə nəcé mása nyə é zə kwey a ɲǵó sá iséy byé. ⁴⁷ Búbálé, mə jaaw bí nə, mása nyə é jí ɲ nyə nə a jwúǵ nə bíl isá í ɲjów byésh. ⁴⁸ ɲji ɲkí a jisə bǵw-bǵw sóól məsáal, nyə é ci nə: “Cwámba waamá nyə áǵéǵé nyíɲǵə”. ⁴⁹ Nə ndéé a mú ka jí yídálə búúú bəɔɲh bwə ɲǵó sɛy wá, nə dálə dǵ, bəɔɲh oshwéyge ó məlwəǵ ɲji ɲǵólə ɲgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wóós nyə dúú jwǵwúú məseeyá, wəla á shíǵé ɲǵə téduga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə íntúǵálí í ányinyaanə, a kənd nyə kál búúú ó məkǵn bwə ɲǵó gwəma nə ɲkád yí; nyə é bæ cínɔɲǵú, ɲji a ɲǵó bwam nə məyá.»

25

Oncwíyé ó mǵsás wúm

¹ «Ntǵ, Faan á gwǵw í bá bæ nda lǵn ga: oncwíyé ó mǵsás wúm mə á ɲwa məlámba, zə kə nə mə kə lǵg múúú nyə á bæ nə a zə bwéémb

24:17 Luk 17.31 * **24:17** Ja bwə á du lwǵó minjów yí, bwə á du mǵ kwáminú nómə nda mənyun. Kwáminú í á du bæ ɲkí lal, buud kə du ɲǵə kyey wu gwǵw, muud jee námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbá 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbá 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbá 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbá 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbá 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbá 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4 **24:50** 24.42 **24:51** 8.12 **25:1** Luk 12.35-36

shwá wán yé. ² Mésás wúm mání dí, mátóon má á bæ ilad, mátóon okánj. ³ Məonj má á bæ ilad má má á nja malámba kú bwey nja mósól mawúda kə nə mwó. ⁴ Nji okánj bá, bwá á nja malámba, bwá kə námə nə ifuundú í mawúda ná bwá bá kə nja kwádula. ⁵ Muud nyə á bæ ná a zə bwéém múdá yé, nyə á shígé jǝwa zə; masás wúm mání mēsh má mú tag nə jiya ná ndéé má shín kə gwád. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú siy ná: “Muud bá wá zág e; kəgá lég nyə!” ⁷ Oncwíyē ó mäsás wúm mání mēsh má músə juum, má ka zə kwəməsa malámba. ⁸ Məonj má á bæ ilad má, má mú ci nə okánj ná: “Yágá sə baalé mawúda, mäsú malámba má wál jíma.” ⁹ Okánj nə bwo ná: “Mbð! Məwúda má ákwagayé nə shé bēsh; kəgá ikál bwá du nja kusha yí, bi kág kusə mán.” ¹⁰ Té ilad íni á í nja kə ná í kə kusə mawúda yí, muud bá mú wós. Bánñ nja bwo bwá á bæ okánj wá, bwá mú nyii njǝw zánj, bwá fad mbē. ¹¹ Mäsás má ilad má á ka zə wós nə mpámpásé, ka zə nja jǝw ná: “Mása, Mása, juwág sə mbē.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə nja ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bi.” ¹³ Ntú, jigá njkasá, nacé bi ampúyé jwǝw nə wəla *Mwān mə Múud mə bá zə yí.»

*Osól ó mäsáal ólól
(Luk 19.12-27)*

¹⁴ «Í bá bæ nda muud nyə á kə njəond dí yé. Ja á má bæ ná a zə tí yí, a mú jǝw osól ó mäsáal bē, zə yə bwo məbii mé tǝn nda macé. ¹⁵ A mú nja yə bwo námá nda bwá á nja bæ nə njul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mimbēesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb nǝwúd. Nyə a shín yə bwo ntáni ná ndéé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwá á shín lég *mwaané yí, nyəonj nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaané; a músə nyingé bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəonj nyə á bæ nə mímbá yé mú námə nyingé bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəonj nyə á bæ nə nǝwúd yé nyə nyə á kə faág bí mándəlúd, a mú shweel mwaané mə mäsə yé cínənj. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cǝ yí, mäsə nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó mäsáal bē shitóg. ²⁰ Nyəonj nyə á lég mimbwoomb mí mimbēesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mimbēesh mítóon; dugí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wá míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Uháñ. Wo ji jǝjǝ sósól mäsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábululyá dí. Zaá ji mǝshusəg mə mäsə woó dí.” ²² Nyəonj nyə á lég mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mimbēesh mímbá; dugí,

mí mimbwoomb mímbá mə á bii wá míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Uháñ. Wo ji jǝjǝ sósól mäsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábululyá dí. Zaá ji mǝshusəg mə mäsə woó dí.” ²⁴ Nyəonj nyə á lég nji mimbwoomb nǝwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mēe mə á bwey mpu ná wo ji njki nyaan, wó du mwáágulə mpúmá kúl wó á shígé bē yí, wo du shwo idáw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí; ²⁵ Gwá wá má á fúnda yí, mə músə kə shweel mbwoomb mimbēesh wó mándəlúd. Légúg, sá gwó wá ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Wo ji bǝw-bǝw sósól mäsáal. Wo ji mbéé lam. Njki wá á mpu ná má du mwáágulə mpúmá kúl má á shígé bē yí, mə du shwo idáw kúl má á shígé myeeg mpəg yí, ²⁷ nja, wo á jəla nə kə wá mə mwaané waamá bǝn dí, ná ja mbéé lam, a mú bul bii, nji nyəonj cúgé nə ndí yé, bwá bá mēel déég súsúsá á ji nə ndí yí. ³⁰ Bigá mbéé bǝw-bǝw sósól mäsáal ga, bi wúsəg nyə tóon, kúl í bá bæ nji a nja mǝyá yí.”»

Sémbyé mílsú á mǝzhúgúlá

³¹ «Ja *Mwān mə Múud mə bá zə nyádi jwúga dí, bǝnñ *wəngəles bēsh yí, a bá zə ji nyádi *caangé á milwanád. ³² Ntú ilwonj byésh yá shí ga í bá sēnjya nyádi mpwóombád. A bá bēég búid igwoonj íbá nda mbaagulé itow má du bēég incwəmbə nə ikála ná. ³³ A bá təl incwəmbə nyádi mbwə mǝncwúm, ikála nyádi mbwə mǝkósól. ³⁴ Ná ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bəonj wá mbwə mǝncwúm ná: “Zəgá, bí buud Sónjǝ wám má yé ócúncésh wá. Zəgá ji Faan dád, zə lég lúgi nyə á bwey bwúg bí námə ja nyə á fwǝ shí nə gwǝw yí. ³⁵ Nacé mə a gwág zha, bí á yə mə idáw; mə a gwág shwáásulé minú, bí á ngulal mə; mə á bæ njǝn, bí á nja mə bídí; ³⁶ mə á bæ shushwáás, bí a bwéed mə mikáandé; mə á bwás, bí á zə dúg mə; mə á bæ mimbwugud, bí á kə dúg mə.” ³⁷ Ja jəonjǝ wó otútəlí o búud bwá bá bəsa nə né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sǝ mú yə wo idáw, sǝ dúg wo nə shwáásulé minú sǝ ngulal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njǝn sǝ mú nja wo sádí yí; njki ná wo njúl shushwáás sǝ mú bwéed wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo nja bwás njki ná wo ji mimbwugud sǝ mú kə dúg wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, má jaaw bí ná, ja jēsh bí á sá gúl míminyǝnjǝ jám wú sósólúgá ní yí, mə wé bí á sá wə yé.” ⁴¹ «A músə bá ci nə bəonj wá nyádi mbwə mǝkósól ná: “Wúgá mə míshád. Bi básə

25:10 9.15 25:11 Luk 13.25 25:12 7.23 25:13 24.42 25:14 Mak 13.34 25:15 Rom 12.6 25:19 18.23 25:21 24.45-47; Luk 16.10 25:29 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26 25:30 8.12 25:31 16.27 25:31 Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14 25:35 Iza 58.7 25:40 Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10
25:41 Yúd 7; Mbá 20.10, 15

nə məzhúngálú má Zembí. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəməsa shú Njwú məjamb bə́nə́nə́ wə́ngə́les bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bi a shigé yə mə idaw; mə á gwág shwáásúla miná, bi a shigé ngulal mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə njòŋ, bi a shigé nyə mə bídí; mə shushwáás bi kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugud, bi kú kə dág mə.” ⁴⁴ Ntó, bwá bá námá jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á bwelē dág wo, wo ngó yə nə zha ŋkí shwáásúla miná, ŋkí ntág ná sá á dág wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ngó bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugud sá kú bish wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bę́sa nə bwo ná: “Búbálé, má jaaw bí ná, ja jěsh bí á bə kú sá ngwól míminyənə́ waamə́ wúl sósólúgú ní yí, mə wə́ bí á bə kú sá mánywa mə́ong yé”. ⁴⁶ Ná ndeé, búni bwá bá kə ntágúli yá kandugə kandugə dí; otútəlí ɔ búúd bə́nə́nə́ bwá kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shín lás isá ini byěsh yí, nyə á ka ci nə *ompwiín bé ná: ² «Bi mə mpú ná í má lág mwódw mə́bá nə *Páska bə́g. Mpugá nə *Mwán mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwá bə́g bwambələ́ nyə kwolós dí.» ³ Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá loom bwá á ka kə seŋgya luŋ mə Kayíf, Ajaláci á ofada. ⁴ Bwá mú kə cwə́ jyuug ná bwá bii Yésus mákə́ŋúd, gwú nyə. ⁵ Nji, bwá á ŋgə ci ná: «Í ajəláyé nə síy fwála lu zə́nə́, buud bwá á bá bul sá ícucu.»

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betaní, Shímun á zúzaamá dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátra* mú shísh wə́ Yésus. Fúfuundú jə́ong í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ŋgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wə́ong lúúd. ⁸ Ja *ompwiín bwá má dág ntáni yí, bwá mú gwág bów, bwá mú ŋgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntága yí? ⁹ Í ámə jə́la nə bwá kúshag labínda ní ŋkí lal kus, bwá mú kwíind mímbúmbúwá nə *mwaané wə́ong.» ¹⁰ Yésus nya á ka mpu ná bwá ŋgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntágúlú múdá éne yí? Sá mánywa wə́ á má sá mə ní. ¹¹ Nəcə binə́nə́ mímbúmbúwá bí é də jí mwódw mēsh, nji sənə́nə́ bí sá abúlé jí mwódw mēsh. ¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlúd ní, nyə ámə bwey kwə́məsa mə də́wələ́ má bá zə də́w yí. ¹³ Búbálé, má jaaw bí ná, kál jěsh bwá

bá cúndə́ Jə́jə́ Kéel ga shí nyěsh dí yí, bwá bá námá də́ jaaw sá múdá éga má sá mə́ yí, buud də́ téduga nyə.»

¹⁴ Mpásə́ na, ŋgwól múúd á gwoong ɔmpwín wúm nə óbá, nyə́ong bwá á də́ jə́w ná Yúdas Iskariyót yé, músə́ kə dę́gya nə milúlúú myá ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə́ ká sá ná bí bííg Yésus, bí yə́ mə́ jí?» Bwá mú ntág lə́ misan mí mwaané mə́wúm má́lól, bwá yə́ nyə. ¹⁶ Tééd baan də́ongú dí, Yúdas músə́ ŋgə́ sə́ fwámé́ fwála á jí nə ŋkul sá ná bwá bííg Yésus yí.

Yésus bə́nə́nə́ ompwiín bé bwá sá Páska (Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwódw mátéédulé má zə́nə́ mú ka zə́ wós, jwə́w bwá á jə́la nə tééd dála íbuléd yá kú nə *lə́wur yí, *ompwiín bwá á ka jí Yésus ná: «Wó cə́el ná sá kə́g kwísha dína *Páska ŋgow?» ¹⁸ Yésus mú bę́sa nə bwo ná: «Kagá ŋgwála, wə́ mbéé; bí kə́g ci nə nyə́ ná: “Yíiguli má ci nə baan dé í mú kúná-kúnə́. Bə́nə́nə́ ompwiín bé bwá é zə́ sá Páska wa wódí.”» ¹⁹ Ompwiín bwá á kə́ námə́ kə́ sá nda Yésus nyə́ á ci nə bwo ná, bwá mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə́ á kə́ jí shí, bə́nə́nə́ *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bé, kələ́ də. ²¹ Bwá ŋgə́ də, Yésus mú ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí nyə́ é kusha nə mə́.» ²² Ompwiín bwá mú bíl gwág sá jə́ongú cey lámúd, bwá mú ŋgə́ jí nyə́, múúd yěsh ná: «Cwám̄ba, yə́ mə́?» ²³ Yésus mú bę́sa ná: «Muud səná sá ámə́ juwo mə́bwə́ shúyád yé, nyə́ wə́ nyə́ é kusha nə mə́. ²⁴ Mwán mə́ Múúd nywáá, nyə́ é kə́ námə́ nda jíś bwey bə́ cilyá shú dé dí ná. Nji mə́ntə́gula nə múúd mə́ kéénzŋ nyə́ yé; í á yida nywá bul jə́la ná muud wə́ongú kú yéł.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə́ á kusha nə nyə́ yé mú námə́ lás, a jí nyə́ ná: «*Rabi e, yə́ mə́?» Yésus mú bę́sa nə nyə́ ná: «Wo má ci wə́ ní.»

²⁶ Bwá ŋgə́ də ntáni, Yésus mú nyə́ buléd, a yə́ Zembí cúncə́sh ná ndeé, a mú fə́y buléd, yə́ ɔmpwiín bé, nyə́ nə bwo ná: «Ŋwagá, bí də́g. Nyúul nyám wə́ ga.» ²⁷ Ná ndeé, a mú nyə́ bálá wáan, a yə́ Zembí cúncə́sh, a yə́ ntág ɔmpwiín bé, nyə́ nə bwo ná: «Bí bə́sh ŋgulə́g. ²⁸ Mə́cií mə́m wə́ mə́ni, mə́cií má sə́, má zə́ shwiy shí má, zə́ cé búúd ŋkí bulya, ná bwá bə́g nə jjuuga í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, mə́ abulé ná kwo ngul wáan ní kə́ wós ja shé má bá ngul ncuncumbə́ Faan má Sósŋgú waam dí yí.» ³⁰ Bwá mú ka sey Zembí isusa í gúmsá ná ndeé bwá músə́ kyey kə́ *Mbáŋ wə́olivyé dí.

25:46 Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 26:1 7.28 26:2 16.21 26:4 21.46 26:6 Luk 7.37-38 * 26:7 alubátra: Nyə́ á bə́ dúl váál kwóógá, bwá á də́ mé ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. 26:11 Mbá 15.11 26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 26:17 MmN 12.1-20 26:20 Yuá 13.2, 21-30 26:23 Sóm 41.10 26:24 Sóm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 26:26 1Kr 10.16 26:28 MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 26:30 Luk 22.39; Yuá 18.1

Pyêr nyà e káfilya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Nà ndeé, Yésus mú ci ná *ompwíín bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánghuwo búgòd nacé má. Sà jòongá wá jísá cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mà é nyífè mbaagulé itòw, incwámbe í sòonz í mú shín cüma.” ³² Nji, ja má bá gwúm yí, má bá tééd ka Galilè, bí kà bá kwey má nùŋ.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Teeŋ bá ná bóólúgá bësh bwá lánghuwo búgòd nacé wo, mee má abúlè bwele lánghuwo.» ³⁴ Yésus mú bęsa ná nyà ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóogá ná ngwúm kúwo kwááágú, wo e káfilya má ija ilóol.» ³⁵ Pyêr ná né ná: «Teeŋ bá ná í wóós ná shwá yág shwiy ngwúdà, má kú bwele káfilya wo.» Bóól òmpwíín bësh bwá mú námá ngà ci ntó.

Yésus má jàgula ná Zembí Getsemáne
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Nà ndeé, Yésus bánòŋ *ompwíín bé bwá mǔsà kumá kúl bwá ða jòw ná Getsemáne yí. A mú ci ná bwo ná: «Jígá wa shí, má fwo kà wá shwóg, kà sá májàgula.» ³⁷ A mǔsà jòw Pyêr ná bwàn ó Zhébedé óbá, bánòŋ bwá mú kà; a mú tééd ngálá bul gwág mǔcey má lám, mbòom í ngà shwiy nyà nyúúlú. ³⁸ A mú ka ci ná bwo ná: «Lám wǔsà má ná mǔcey kí má é yà. Jígá ñkasá wa shí, bi nyéélóg má.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a ñwá shísh shwóg, a mǔsà kà wusé nyúúl shí, a kúd mpwoombú mǔndalúd, jàgula ná Zembí ná: «Pupá e, ñkí jí ná ñkul jàla ntó, magulag ná má bág kú ngul bálá mǔcey ga. Nji, í síyág nda wó céel ná, kú bá nda má céel ná.» ⁴⁰ A mǔsà zà kóómb òmpwíín bwá á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A mǔsə lás ná Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé ná ñkul jí ñkasá ná má tóo ñji wəla ñgwúdà? ⁴¹ Jígá ñkasá, jàgula ná Zembí, bí bág kú biil mǔbwábulánúd. Lám wǔsə ná yéesh má kyéy jə kúu ñjòond; ñji nyúul í cugé ná ñkul kwag kúu ñjòond wòŋŋ.» ⁴² A mǔsə nyiŋgə shísh shwóg ja ábèé, kə jàgula ná Zembí ná: «Pupa, ñkí tǔdúgá wó í cugé ná wo yíl má bálá ga má kú ngul, í síyág nda wó céel ná.» ⁴³ A mǔsə nyiŋgə zə òmpwíín bé dí, zə námá nyiŋgə kwey bwo ígwád nacé mísh má á ngə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá májàgula ja áléel, májàgula mampúd á ngə bwey sá má. ⁴⁵ A mǔsə nyiŋgə zə òmpwíín bé dí, a mú ci ná bwo ná: «Ye bí bǎŋ bí é bə wa ñji gwá ná gwá ñji ngálá woga? Dugá! Wəla í mú kúnó-kúna, wəla *Mwàn má Múúd má zə kaanz mǔbwə má ósól ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha ná má wá zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ngà ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyà á bə námá gwoonŋ *òmpwíín wúm ná óbá dí yé mú cüwo, a ngə zə ná mǔma kında búúd, bwó ná ikafwele ná mǔbála. Milúúú myá ofada ná ocúmbá buud wá lóom wá bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyà á kusha ná nyà yé, nyà a bwey kwambala ná buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wó éne, bí ó bii nyə.» ⁴⁹ Námá ñji Yúdas nyà á cüwo yí, nyà a cɔ kə ñji wá Yésus, nyà ná né ná: «Rabi, wo ó lás o!» A mú fúlal nyà. ⁵⁰ Yésus mú ci ná nyà ná: «Wey e, ság sà wo ámá zə sá yí.» Buud bwá mú cíg, zə kə Yésus, bwá mú bii nyà.

⁵¹ Seegya ná ngwól múúd gwoonŋ má Yésus má wéem kafwele jé, taad ngwól sóol mǔsáal má Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁵² Yésus mǔsə ci ná nyə ná: «Nyíngəg fəen kafwele gwò jiya yé; nacé muud yəsh má bálán ná kafwele jé, a bá námá bwəma ná shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mǔ ji ná ñkul gwáám b Dá kwíindyá, a léel námá nti má mǔma íkında í *wəéngales wúm ná íbá? ⁵⁴ Ká, ñkí isá í síy ntó, micilyá myá Kálaad Zembí mí é ka bwəma ntudélé? Sà í ngə síy ga í ngə lwándalə micilyá myəonŋ.»

⁵⁵ Yésus mǔsə ka ci ná buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ngə zə ná ikafwele ná mǔbála zálə bii má, má jisə zhilunŋaanó ñ? Nŋaá ná shé á ðu bə jəwəw dəsh kúl ngwúd, má ngə jíguli buud *Luŋ má Zembí dí, bí kú séém mbwə ná bí má bii má. ⁵⁶ Isá íga byəsh í ngə síy ntúga ná isá *búúd ó micúndə bwá á cilə yí í bwámag.» Mpásə wəonŋá, òmpwíín bé bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus tal kòodud wá Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə ná nyə wá Kayíf, Ajeláci á ofada, kúl *Oyúguli ó mǔcɛɛ né ocúmbá buud wá lóom bwá á kə seenŋa yí. ⁵⁸ Pyêr nyə nyə á ngə bə bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wóós nùŋ luŋ. A mú nyíí ná á cəel fwo wámبالə sá í é bə yí. A mú kə jí shí, bánòŋ bíl ífulish kúl ngwúd.

⁵⁹ Té ni, milúúú myá ofada, bánòŋ *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembí jəsh bwá á ngə sɔ mpwəne bwá yág nyə ná ndeé bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwog buud bwá á teeŋ ngə zə ná íjɔ ngə zə nyə òmpwəne, í á shigé bə ná tóo sá á shwiy. Bóól búúd ó òmpwəne óbá bwá mú zə cüwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a jí ná ñkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndeé a kwo sá ñji mǔwəw málóol shumálə nyúl.» ⁶² Ajeláci á ofada mú

26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 26:32 28.7, 16 26:34 Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38 26:34 26.75 26:36 Luk 5.16; Heb 5.7-8 26:39 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9 26:41 Ifz 6.18; Heb 2.18 26:44 2Kr 12.8 26:45 Yuá 12.23; 13.1; 17.1 26:52 Mat 9.6 26:55 Luk 19.47 26:56 Mat 26.31; Luk 24.46 26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14

tôw tâtélí, nyê ná Yésus ná: «Wo abésáyé búúð ógá sâ bwá ngó bwaagula wo ní?» ⁶³ Yésus njúl nji kál-kál. Ajaláci mú kwo ci ná nyê ná: «Jaawug sá búbálé má Zembí á kuwô, ye wo ji *Křist, *Mwân má Zembí?» ⁶⁴ Yésus mú bęsa ná nyê ná: «Wo má ci ôni. Má ka jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bí é dúg *Mwân má Múúð njúl shí mbwâ mancwúm má Zembí á ŋkul nyêsh dí, bí má bá námá dúg nyê, a ngó zé míŋkúúdí.» ⁶⁵ Ajaláci mwá nyaa mikáándá, nyê ná: «A má *lás ná Zembí bwaasúle mpu, jí shé má kwo sý owúshined yí? Biméfwó bí má gwág nda á má lás ná Zembí bwaasúle mpu ná. ⁶⁶ Bí má dúg ná jí? Bwá ná: «A jalá ná ya.» ⁶⁷ Bwá mú ka ngé sey nyê mantэнд mpwóómbúð, bwá ngó wá nyê ikúda; bóól bwá ngó tí nyê mampóónz, ⁶⁸ bwá ngó ci ná nyê ná: «Yé Křist, lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyê áma yíd wo yé.»

Pyêr má kílya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadá dí, dúl sás í á du sý na Ajaláci á ofada yí, í mwá shísh nyédí zé ci ná nyê ná: «Wo á bę námá gwoonj má Yésus muud á Galilé éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kílya nyê tám buud, nyê ná: «Má ampúyé sá wo ngó ci yí.» ⁷¹ A mú ka tów shí, ngé kę gęe mbé kóógúlad. Dúl sás í á du námá sý cínonj yí í mú yag nyê, a mú ci ná buud bwá á bę cínonj wá ná: «Muud éga nyê á bę gwoonj má Yésus á Nazaret dí.» ⁷² Pyêr mú kwo kílya nyê, a kęen ná: «Búbálé, má ampúyé múúð éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwá á bę cínonj wá bwá mú shísh nyédí, zé ci ná nyê ná: «Wo jí bále bę múúð á gwoonj jooŋgá; kál lú lésú dwó í ngé bwey lwágula ntó ná sáŋ.» ⁷⁴ Pyêr mú kílya nyê ná mama ŋkaaná, nyê ná: «ŋkí má bwiŋŋ ijóó, ŋkwaal ná má. Má ampúyé múúð éne.» Námá nji nyê á ci ntáni yí, ŋgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyê á ci ná nyê yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwo kwáágúg, wo e kílya má ija ilóol.» A mú cúwo tóón kę du ság ná yá.

27

Bwá cęęlô Yésus shwiý

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán malám, ná námá mpámán mpámán, milúluú myá ofada ná ocúmbá buud wá loom bwá mú sá shwushwaga ná ndeé bwá sámb ná Yésus má jalá ná ya. ² Bwá mú

wóólé nyê męŋkæda ná ndeé bwá kę cwámbála ŋgwámuna Pilát.

Yúdas má gwálya nyúú

³ Ja Yúdas muud nyê á kusha ná nyê yé má dúg ná bwá má sámb ná Yésus má jalá ná ya yí, lám í mú cey nyê cwú ná sóólúgú nyê á sá yí. A mú kę ná a kę nyŋj milúluú myá ofada ná ocúmbá buud misan mí *mwaané mawúm malóól myán, ⁴ nyê ná bwo ná: «Má má sém ná kushála ná muud njúl kú ná mabyaagula.» Bwá mú ci ná nyê ná: «Sá abíshé. Wóó lésú ôni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaané cínonj shí *Mpáánz Zembí dí, a mú kyey kę kál kwoolú cúnúð ná ndeé ya. ⁶ Milúluú myá ofada mí mú wásule mwaané woonj, bwá ná: «Mwaané éga jí mwaané macíi. Í á jaláyé ná wáág nyê manja á Mpáánz Zembí dí; męcęcę mású má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwá mú ka sá shwushwaga ná ndeé bwá mú kę ná mwaané woonj, kę kusé kál shí má mool mampíi, bwá sá kál shí jooŋgá ban mashwonj ójôn. ⁸ Sá jooŋgá í á sá ná bwá dúg jów kál shí jooŋg ná fambá macíi. Jíná doonj dúsé ná zé kumá múús. ⁹ Ntó, sá *múúð micúndá Zheremí nyê á ci yí í mú bwama. Nacé nyê á ci ná: Bwá á ŋwa misan mí mwaané mawúm malóól; tãŋ bwán ó Izaráyél bwá á cigé ná í kwaga ná muud woonjgá yí. ¹⁰ Bwá mú kusé kál shí má mool mampíi ná ndí, námá nda Dá Zembí nyê á ci ná má ná.

Yésus tál kooðud wá Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwá á ka kę ná Yésus wé njwú-buud. Njwú-buud mú ngé jí nyê minjigá; a mú jí nyê ná: «Ye wo jisé Njwú *Oyúden?» Yésus ná né ná: «Wo má ci ôni.» ¹² Nji ja milúluú myá ofada ná ocúmbá buud wá loom bwá búgá Yésus lésú yí, Yésus kú bęsa. ¹³ Ntó Pilát mú jí nyê ná: «Ye wo anjé ná gwág isá byêsh bwá ngó bwaagula wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bęsa ná nyê tóó sá. Ŋgwámuna mú bul káam.

¹⁵ Ŋgwámuna nyê á du bę ná, ja jêsh zãŋ nyísá yí, a bíð mbwug ŋgwúð, woonj loom í áma gwáám nyê yí. ¹⁶ Bwá á ka bę ná wúl mbúmbén mbwug ná jíná ná Barábas. ¹⁷ Nda búúð bwá á bę seengyá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Má bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí ná jíná ná *Křist yé?» ¹⁸ Pilát nyê a jí ntó nacé nyê á bwey mpu ná bwá ngé kusha ná Yésus zhiŋúð. ¹⁹ Ja Pilát nyê á bę a njúl jiya milású jéd a ngé lás lésú má Yésus ní, mudá yé nyê á nti nyê macwama ná: «Wo kú tééd nyíi lésú nííð. Muud éne jí

26:63 kál-kál: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwân má Zembí: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 **26:64** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **26:65** nyaa mikáándá: Ilj 14.6; Esd 9.3 lás ná Zembí bwaasúle mpu: Lav 24.16; Yuá 19.7 **26:67** Iza 50.6; 53.5 **26:68** 21.11 **26:75** 26.34 **27:3** 26.15 **27:9** Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 **27:11** 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 **27:12** Yuá 19.9; Mat 26.63 **27:19** Luk 23.47 **27:20** Mis 3.13-14

tútali muud. Mə mə bul wádaga nə ntamə nyé bilúú gaád.» ²⁰ Milúúú myá ofada ná ocúmbá buud wá loəm bân bwá mə shîn bwey cwîny loəm ná bwá gwaámbug Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwámuna mú lás, nyə ná: «Búud obá ógag, mə bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» ²² Pilát mú jí ná: «Ká Yésus jí nə jíná nə Kríst éga nye, mə saág nyə ntádele?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwámbulag nyə kwolós dí.» ²³ Ngwámuna mú jí ná: «Dáyé bôw á mə sá yí?» Bwá mú kîm gwôw gwôw ná: «Bwá bwámbulag nyə kwolós dí.» ²⁴ Pilát mú dúg ná nyə e tæem wá nadá, sá í ábulé cénd, icucu í é ngə yáág yáágúg. A mú ka nwa májúwó, zə gusa məbwə mísh mə búúduđ, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagula, shwiy dé í adágé mə. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bêsh bwá mú magulə ná: «Ųkwaal á shwiy dé bəg nə sá, kala nə bwán búú.» ²⁶ Pilát mú bíđ bwo Barábas. A mú sá nə bwá fyámásəg Yésus milwónə nə ndeé a mú yə bwo nyə nə bwá kəg bwambulə nyə kwolós dí.

Ozimbi bwá cágulə Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi ɔ ngwámuna bwá mú ka kə nə Yésus luŋ mə ngwámuna. Bwá mú jôw ózimbi bêsh bwá zə seŋgya cínəng. ²⁸ Bwá mú yíl nyə mikáándá, bwá bwééd nyə fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú nwa isá yá magwaagulé, bwá lwɔ́ *túm gúmá nə ndeé jil nyə lúúđ, bwá wá nyə kál mbwu mbwə mənəcwúmúđ. Bwá ka zə ngə kúd nyə məbwón, ngə cágula nyə, ngə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúđen, sə ngə báag nə wo.» ³⁰ Bwá mú sey nyə mantand, bwá nwa kál mbwu, ɔ nyífé nyə lúúđ. ³¹ Ja bwá á ka shîn cágula nyə ntáni yí, bwá á ka yíl nyə jud átítí, bwá bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə kálə bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwá ngə wú nə nyə ngwála ntáni, bwá mú bwəma nə ngwól múúđ á Sirén nə jíná nə Shímun. Ozimbi bwá mú yámbuli nyə ná a nkényúg Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kə kumə kál bwá dá jôw ná Golgota yí. Jíná dəng í kə ná «kál á bwundú lúu.» ³⁴ Bwá mú ngulal nyə wáan fulá nə wúl myámá í njúl nkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban nə nyə angúlé. ³⁵ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambá nə bwá kawula mikáándá myé. ³⁶ Bwá mú sá ka jí shí ɔ nyéle nyə. ³⁷ Shú ná buud bwá mpúg cwooomb bwá gwú nyə ná ndé yí, bwá á cila, bwá bwambulə nyádí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wə Yésus, Njwú Oyúđen.» ³⁸ Bwá á bwambulə bə́nəŋ

izhilunəganə íbá, jéga nyádí mbwə mənəcwúm, jéga mbwə makóól.

³⁹ Buud bwá á ngə cɔ́ cínəng wá bwá á ngə lwíy nyə bwá ngə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwá ngə lás nə nyə ná: «Wec muud jí nə nkul búgə *Mpáánzə Zembí nə ndeé wo kwo sá nji mwów máłłól shumále nyúl yé, cugug wóméfwó na. Nkí wo jí *Mwán mə Zembí, wúg nə kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúúú myá ofada bə́nəŋ *Oyúguli ó mácéɛ nə ocúmbá buud bwá mú nəmá ngə cágula nyə, bwá ngə ci ná: ⁴² «Nyə á ɔ́ cug buud oshús, nji a káád cágula nyáméfwó. Nkí a jí Njwú-buud á *Izarəyél, a shúləg nə kwolós dí sá búgúlág nyə. ⁴³ Nyə á shîn shwu nyúul nə Zembí jí nə nyə, a ɔ́ nəmá ci ná: “Mə jí Mwán mə Zembí”. Ntə, nkí Zembí mə cəel nyə, a cágug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tæem bə izhilunəganə bə́nəŋ bwá á bə́kwolós dí yí, í a ngə nəmá lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyésh nə nkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məłól má mpwó-kugú. ⁴⁶ Ngéé məwəla məłól dí, Yésus mú sə kám nə nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntə mə kə ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə nə jí?» ⁴⁷ Ja bóól búúđ bwá á bə́ cínəng wá bwá á gwág ntə yí, bwá ná: «A ngə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúđ wəŋ mú tí kúlá kə nwa eponzh juwo málwəg mə ábbyenzhú, a fæen gwo líí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ngúlúg. ⁴⁹ Bóólúgá búúđ bwá mú ci ná: «Bwándúg, sə fwóg dúg nkí Eli nyə é zə cug nyə.» ⁵⁰ Ja jəngú, Yésus mú nyingə kím nə nkulú nə ndeé a mú nying kənd *jím jé wə Zembí. ⁵¹ Seegyá nə məmá *sanda í á ɔ́ kaləwo *Mpáánzə Zembí yí í mú seel tútám nə cəŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntəŋsə, məkwóógú mə ngə seel. ⁵² Məshwoŋ mə mú ngə bəŋ; bóól zhwoŋ buud bwá á yə bwá njúl buud ó Zembí wá mimbimbə myəŋ mí mú gwúm. ⁵³ Bwá mú wú máshwoŋ máŋúđ nə ndeé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwá mú kə nyíi Yurúsalem, ngwála mə Zembí. Ncúlýa buud bwá á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúúú ízimbi nə bə́ŋg bə́nəŋ bwá á ngə nyéle Yésus wá bwá mə dúg nda shí í mə ntəŋsə ná, nə sá jésh í mə sŋy yí, bwá mú bə nə inŋukúúnd, bwá mú lás ná: «Bábálé, muud éga nyə á bə́ Mwán mə Zembí.» ⁵⁵ Bóólúgá búdá nkí bulya bwá á bə́ cínəng bwá tál shwóg-shwóg ka ɔ́ dúg. Búdá bə́ŋg bwá á ngə bə́ Yésus tɛ́ Galilé, bwá ngə səy nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóŋgə mə Zhák bá

27:24 Mbá 21.6-9; Sòm 26.6 27:25 Mis 5.28 27:26 20.19 27:28 Luk 23.11 27:29 27.11 27:30 26.67
 27:35 Sòm 22.19 27:37 27.11 27:38 Iza 53.12 27:39 Sòm 22.8; 109.25 27:40 26.61, 63 27:42 27.11
 27:43 Sòm 22.9; Mat 26.63 27:45 Amo 8.9 27:46 Sòm 22.1 27:48 Sòm 69.22 27:51 MmN 26.3; Heb
 10.19-20 27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39

Yóseb, nà nyooŋgú mæ bwân ó Zhébedé bwá á bə gwoonŋ budá bəonŋ dí.

Bwá kə dul Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ngwól múúd nà jíná ná Yóseb, a njúl big múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bə námá *mpwíin mæ Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wá Pilát, kə jì nyə ná á cœel nŋwa mbimbə mæ Yésus. Pilát mú lwám búúd, bwá kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú nŋwa mbimbə mæ Yésus, a músə fúla wə ndómbó ágúgwáan dí, ⁶⁰ ná ndeé a mú kə dul shwonŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwá bwáŋuləŋ kwóóŋgú shú dé nyáméfwó yí. A mú bingal mæma kwóóŋgú, juwal shwonŋ* ná ndeé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwá á bə bwá njúl cínəŋŋ ná bœendya ná shwonŋ.

Ozimbi bwá ka baagusa shwonŋ

⁶² Mán máləm á mpəsə jwǝw bwá də kwəməsa Sábaad yí, milúluú myá ofada nə *Ofarizyēn bwá á kə wá Pilát sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sé má kə táduga ná muud məshīgá éne nyə á də ci ja nyə á də ná cəgə yí ná: “Mə bá gwúm mpəsə mwǝw máləól”. ⁶⁴ Cīg ná buud bwá kəŋ baagusa shwonŋ kə wóós jwǝw álél, *ompwíin bə bwá á bá kə júwo mbimbə ná ndeé bwá kə jaaw búúd ná: “A má gwúm”; mǝn məshīgá mǝ á bá bul ntǝ mə ashúshwóóŋgú.» ⁶⁵ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wá óni. Nwagá bwo, bi kəŋ baagusa shwonŋ nda bí má dág ná.» ⁶⁶ Bwá mú kə kwambələ mbaagusa á shwonŋ; bwá wá máyigyé mǝn kwóóŋgú í á bə mpu shwonŋ dí yí, bwá tǝl ózimbi tǝn nda isándálé ná bwá mpúŋ nŋə dág.

28

Yésus má gwúm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cǝ yí, ná námá mpámán mpámán á jwǝw shwénde mə dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ngwól Mariya bwá á weelya kə ná bwá kə dág shwonŋ. ² Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa nəcə *ēŋgəles mæ Yawé nyə á shulə wú gwǝw, zə bingal mæma kwóóŋgú ná ndeé a jì cínəŋŋ gwǝw. ³ Ŋgəles wəonŋgú nyə á nŋə ŋkənwə nda nŋəs, mikáándə myé mí njúl ŋkí jág fumə. ⁴ Isándálé í mú jág bul fúnda, bwá mú nŋə lilya ná ndeé bwá shín kǝn nda mimbimbə. ⁵ Ŋgəles mú lás, ci nə budá ná: «Bi bǝn, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí nŋə sǝ Yésus bwá á

bwambələ kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dág kúl nyə á mǝ də bə a mbwúŋ yí. ⁷ Nə ndeé, ləelugá kə, kə jaaw *ómpwíin bə ná a má gwúm, a má kə shwóŋ kə bwánd bí Galilé. Nún wə bínón bí é dáŋŋ yé. Sá má ámə bə ná má jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwá mú ləel wú shwonŋ dí, bwá njúl lám nə ifwaas lám nə məshusəŋ. Bwá mú kə ná bwá kə jaaw ómpwíin bə məkəl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ó lás ə.» Bwá mú shish nyádí kə kúdcəw shí bí nyə məkuú, yə nyə gúma. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwáŋuləŋ ná bwá kəŋ Galilé. Nún wə sánón bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwá njúl ná zhúđ í, bíl isándálé í mə ləel kə nŋwəla kə jaaw milúluú myá ofada sǝ jəsh í á mə sý yí. ¹² Milúluú myá ofada mí mú kə seŋŋya nə ocúmbá buud, bwá mú yə isándálé fwámé bímbí lú *mwaanə, ¹³ bwá nə bwo ná: «Bi ə bá nŋə jaaw ná: “Wey éne ompwíin bə bwá á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sé njúl ígwád”. ¹⁴ Ŋkí lǝn wəonŋ í gwíŋŋ málwə mə nŋwámuna dí, sé wə mə bá cweel nyə lám, bí bǝŋ bə kú bwəma nə intúgúli.» ¹⁵ Isándálé í mú nŋwa mwaanə ná ndeé bwá mú námá kə nŋə jaaw nda í á ciy ná bwá nŋəŋ nə jaaw ná. *Oyúden bwá á nŋə kala lǝn wəonŋgú zə wóós múus.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíin wúm nə nŋwúđ bwá á ka kə Galilé, kə kumə mbún Yésus nyə á ci ná bwá bǝŋ kə yí. ¹⁷ Ja bwá á dág nyə yí, bwá á kúđ məmpwoombú shí, yə nyə gúma. Nji, bwá á nŋə bə kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus músə shish bwádí kúná-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí mə yə mə ŋkul ná mə jwúŋ nə isá byəsh, tǝə ya jon dí, tǝə ya shí ga. ¹⁹ Ntǝ, kəgá nŋə sá ná mə bǝŋ nə ompwíin ikúl nə ilwonŋ byəsh dí, bi nŋə duu bwo jíná mə Zembí Sóonŋgú, nə Mwán, nə Ŋkəŋkə Shíshim dí, ²⁰ bi nŋə jíguli bwo ná bwá bəŋ sǝ jəsh mə á ci nə bí yí. Mpugá ná mə jì nə bí jwǝw dēsh kə kumə məshíné mə shí.»

27:57 Mbá 21.22-23 * 27:60 Dúgúŋ ivuguli í shwonŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 27:63 12.40 27:64 28.13 28:6 16.21 28:7 26.32 28:10 12.50; Yuá 20.17 28:13 27.64 28:16 5.1; 26.32; 28.10 28:17 14.31 28:18 Dan 7.14; Mat 11.27 28:19 ikúl nə ilwonŋ byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbá 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jíná mə Zembí Sóonŋgú, nə Mwán, nə Ŋkəŋkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 28:20 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isà í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ɲgə lwó cug múud mə Yésus. A ɲgə bul lwó nə Yésus ji sɔɔl məsáal mə Zembí. Nyə á zə shú ikúl nə ilwoŋ byésh, kú bul bə ɲji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú dí íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkəgula shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísəy. Márkus ɲgə bul lwó ɲkul mə Yésus, tééd nə ɲgəla jɔw buud ná bwə bég nyə, kala ná mínjígúla dí, kumə nə ɲgəla yálushi buud məbwás dí.

Kómb kəw ábée á micilyá myé dí, Márkus ɲgə lwó nda Yésus ɲgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiŋgə gwúm Yurúsalem ná.

A kə wóos Yurúsalem bwə ɲgə lág nyə nda məma cí, a kə wíŋŋ búúd bwə á du sá mikus Mpáanzə Zembí wá; a mú bwəma nə zhíy á shwíy cínɔŋ (líu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda ɲjwú ozimbí á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarét nyə á bəle mpu bə Mwán mə Zembí.»

Cúndə mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Matéédálé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Krist, *Mwán mə Zembí wə mɔga: ² Námə nda jisá cilyá káalaad mə Izayí *muud micúndə dí ná, ná:

Dugí! Mee mə zə kənd mbwiinye lāŋ waamə ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.

³ Jísə kál mə múúd ɲgə cúndə shí a shwéeshád yé,

a ɲgə cí ná: «Kwambuləgá zhií mə Cwámba, bí sá íkwūŋ byé ná səndɔŋ.»

⁴ Ná ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ɲgə cúndə ná buud bwə céndág mitádúgá, bwə zə duwan, Zembí yilég misəm myáŋ lámúd.

⁵ Ntó, buud ó shí á Yudea nə bəŋŋ wá Yurúsalem bəsh bwə á du kə nyádí, ká du magulə misəm myáŋ tām buud. Yuánes mú du duu wo ɲgwɔɔ Zhurdé dí.

⁶ Káándə Yuánes nyə á du bwáád yí í á bə síyá nə mímɔɔ mí *shamò, kəndá yé á kug ná kúúúú cúúú. Nyə á du á ikájalá nə kwaan.

⁷ Nyə á du cúndə ná: «ɲgwól múúd ɲgə zə mə mpásə, a ji nə mpifó cɔ mə. Nda mee, mə ampíyáyé ná mə kúúúwúg shí, ciny nyə mikwoolú mí mánŋwub. ⁸ Mee ɲgə duu bí nə məjúwó, ɲji nyə mə bá duu bí nə Nkəŋkə Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwəw məŋŋá dí, Yésus mú zə wóos, a ɲgə wú Nazarét, shí a Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ɲgə cúwo wú məjúwó íí, a mú dúg jɔŋ mə bāŋ, Shíshim mə Zembí mú ɲgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúúú. ¹¹ Kál mú cúwo wú jɔŋ dí ná: «Wo wə Mwán waamə aláŋ. Lám wám wəsh wúsə wódí.»

Sátan mə bwəwulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntáni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembí mú cínal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwəw məwúm mánŋ, *Sátan ɲgə bwəwulə nyə. Bánɔŋ ocúúú ó anyinyaanə wə bwə á du ji, *wəéŋgales bwə ɲgə sēy nə nyə.

Yésus mə tééd jɔwulə ómpwíŋ (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwə á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ɲgə cúndə Jɔɔ Kéel mə Zembí. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóos. Faan mə Zembí í mú kúnə-kúna, céndúgá mitádúgá! *Maguləgá Jɔɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwəw, Yésus ɲgə cɔ ncindyə mən mā Galilé, nyə á dúg Shímun bá mínyɔŋá yé André, bwə ɲgə wusə wód məjúwó. Bwə á du julə oshú nə məwó. ¹⁷ Yésus mú cí nə bwo ná: «Bégá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúú.»

¹⁸ Námə cé nə cé bwə mú lúgə məwó, bə nyə. ¹⁹ Ja bwə mə ɲwá shísh shwóg yí, Yésus múšə nyiŋgə dúg Zhák bá mínyɔŋá yé Yuánes, bwán ó Zhébedé, bwə ɲjúl námə byóólád, bwə ɲgə kwambulə məwó. ²⁰ Cé nə cé a mú námə jɔw bwo. Bwə mú lúgə sɔŋŋá wáŋ Zhébedé bənɔŋ osɔɔl ó məsáal byóólád, bə nyə.

Yésus mə lwóyá ɲkúl ijwúga (Luk 4.31-37)

²¹ Bánɔŋ bwə mú kə Kapernawúm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáanzə mínjígúla jwəw lú Sábaad, kə yə búúú mínjígúla. ²² Buud bwə mú bul káam mbii nyə á ɲgə jíguli yí, náce nyə á ɲgə jíguli ná kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó máCɛɛ.

²³ Cínɔŋ mpáanzə mínjígúla dí, ɲgwólúgá múúd nyə á bə nə bəw-bəw shíshim í du lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarét! Shé bāŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sə? Mee mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembí.»

²⁵ Yésus mú ɲkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúúú!» ²⁶ Bəw-bəw shíshim wəŋŋú í mú juŋŋ múúd éne nə ɲkulú, í kím məma ɲkwimbyé ná ndéé wóos tóón. ²⁷ Buud bəsh bwə mú bul káam, bwə ɲgə nyímbulə ná: «Jáyé ga? Míga mínjígúla mí mə bə gúgwáan é! Nə məma kéénd! A ká

1:1 15.39; Heb 2.3 1:2 Mal 3.1; MmN 23.20; Mat 11.10; Luk 1.76; 7.27 1:3 Iza 40.3 1:4 Luk 3.3 1:6 20j 1.8 1:11 Sóm 2.7; Iza 42.1; Mak 9.7; 12.6 1:18 Mat 8.21-22 1:22 Mat 7.28-29 1:24 3.11

námá lás, tɔɔ íbɔw-bɔw míshíshim mí ngɔ́ bále sá nyà mǎgwágl!» 28 Jímá dé í mú jwǎ lɔɔm á Galilé wêsh dí.

Yésus má lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

29 Yésus bánɔŋ Zhâk nâ Yuáneŋ bwá mú zâ wú mpáánzɔ́ mǎnjígulá, kâ Shímun bá André dí njɔw. 30 Í á bâ, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayɔŋ nâ yɔŋ má bii nyâ. Bwá ka læl jaaw Yésus námá nji bwá á nyíi njɔw yí. 31 A mú shísh mudá kúná-kúná, bii nyâ mbwád, tɛl nyâ tútɛlí, ayɔŋ nâ yɔŋ mú shwal shín. Mudá wɔɔŋg mú zâ tééd séyúle nâ bwo. 32 Mpwó-kugú shí, buud ɔ́ ngwála bwá mú zâ nâ mimbâl myêsh nyádi, tɔɔ mimbâl mí májamb. 33 Ntɔ́ bwá mú zâ njkúndɔw mpumbéd né jéd. 34 Cínɔŋg Yésus mú lwag zhwoŋ mimbâl mí á bâ nâ mabwas mímbii mímbii myá, myêsh mí yâl. A yíl námá zhwoŋ buud məjamb, a kú bíd nâ májamb mɔɔŋgá má lásúg, nâcé má á ngɔ́ mpú nyâ.

Yésus ngɔ́ jaaw Jɔjɔ́ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

35 Ntɔ́, ná mpámán mpámán, jwɔw kú fwo sâŋ, Yésus mú zâ wɔɔl, wɔ́sɔs tɔ́ɔn, kâ gúl kál í á shígé bâ nâ buud yí, kâ jɔgala nâ Zembí. 36 Nyâ ngɔ́ ná jɔgala wu, Shímun bánɔŋ bóól *ɔ́mpwíín bwá mú kâ sɔ́ nyâ. 37 Ja bwá má kwey nyâ yí, bwá mú cí nâ né ná: «Buud bêsh, bwá ngɔ́ sɔ́ wo.» 38 Ntɔ́ Yésus mú cí nâ bwo ná: «Injkenâ! Shé kág mɔ́ól mánd mássé wa mákoogú mákoogú má! Má jalá nâ cúnda námá Jɔjɔ́ Kéél wu, nâcé sá jɔɔŋg wá má á zâ sá yí.» 39 Ntɔ́ a mú kâ shí á Galilé nyêshud, kâ ngɔ́ cúnda *mámpáánzɔ́ má mǎnjígulá má *Oyúden dí, nyâ ngɔ́ yíl buud məjamb.

Yésus má lwag zázaaam
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Wúl zázaaam í á ka zâ wá Yésus, zâ kúd mábwɔŋ shí, téég nyâ məbwâ, cí nâ nyâ ná, «ŋkí wó magulá wo je lwag má, nyúúl bâ má ná sândɔŋ.» 41 Yésus mú gwág nyâ njkúnkwɔŋ, nyâ séémb mbwâ, kúnnya ná né. Nyâ ná: «Má magula. Nyúúl í bág wo ná sândɔŋ!» 42 Cé nâ cé jɔɔŋgá zaaam í mú shín múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bâ nyâ ná sândɔŋ. 43-44 Yésus mú báásulá nyâ, a ngɔ́ njkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má síy yí. Yidagá kâ lwágula fada nda wó mús ná, wo ka wá sá Moyíz nyâ á cí yí shú yálúla wó má yâl ní. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nâ cé nyâ mú nying muud éne. 45 Yésus nyâ á tɛɛm báásulá muud éne ntáni, muud éne nyâ á kâ ngɔ́ jaaw lân wɔɔŋgá kúl jêsh, a ngɔ́ bángula nâ sá í á síy nâ nyâ yí. Sá jɔɔŋgá wá Yésus nyâ a shígé ná kwo bâ nâ njkul ná a nyíng wúl ngwála dí buud bwá ngɔ́ dág nyâ yí. Nyâ á shwal dá jì nji íkul búúd

bwá á shígé dá bâ yí. Buud yidá dá wú íkul íkul, dá zâ kwey nyâ cínɔŋg.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgá
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

1 Mpáés baalé mwɔw, Yésus mú nyingá zâ Kapernawúm. Buud bwá mú zâ mpu ná a jì cínɔŋg njɔw. 2 Bwá mú zâ seɛŋgya áncuncuma, wáál á ná kú nâ tɔɔ cé kuú tɔ́ɔn balánda dí. Yésus mú ngɔ́ bwiing bwo Milású mí Zembí cínɔŋgá. 3 A ngɔ́ bwiing ntáni, bóól búúd onɔ́ bwá mú zâ nyádi, bwá ngɔ́ njkény mbúmbwúgá. 4 Bwá á shígé dág kál bí nâ njkul cɔ́ nâ mbâl wán yí nâcé buud bále áncuncuma. Bwá mú kâ cúwo luun kwáminú ná beendýá nâ kál Yésus nyâ á bâ yí, bwá mú shul mbúmbwúgá wán cínɔŋg. 5 Yésus mú dág ná buud bɔɔŋgá búásé nâ fwámé búgá, a mú cí nâ mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Má má juu wo nâ *misám myó!» 6 Í njúl ná bóól *Oyígulí ɔ́ mácéɛɛ bwá á bâ cínɔŋg bwá njúl shí, bwá ngɔ́ lás mílam dí ná: 7 «Nâcé jì múúd éne má mpú lás ntáni yí? A ngɔ́ *lás nâ Zembí bwaasulá mpu. Zâ ngwól jì nâ njkul juu búúd misám myéd kwɔŋ Zembí nyáméfwó yé?» 8 Yésus mú lælé mpu sá bwá á ngɔ́ lás bwádi mílam dí yí. A mú cí nâ bwo ná: «Nâcé jì bí ngɔ́ lás ntáni bídí mílam dí yí? 9 Jì í búl bâ kúná-kúná? Ye cíle nâ mbúmbwúgá ná: “Má má juu wo nâ misám myó”, ye cíle nâ nyâ ná: “Wɔɔlúg wo njwág tanjá gwó, wo kyéyug?” 10 Má ka ceel ná bí mpúg ná *Mwân má Múúd jì nâ njkul ijwúga ná a juu búúd nâ misám myán wa shí.» Nâ ndeé a mú cí nâ mbúmbwúgá ná 11 «Má cí nâ wo ná wɔɔlúg, wo báágúg tanjá gwó, wo nyinggɔg, kâ njɔw». 12 Cé nâ cé, muud wɔɔŋgá mú wɔɔl, báág tanjá jé, kyey buud bêsh bwá ngɔ́ dág. Bêsh bwá mú ngɔ́ káam, bwá mú yâ Zembí gúmá, bwá ná: «Sá abwélé dág gúlúgá sâ ntága!»

Yésus má jɔw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Mpáés cínɔŋg, Yésus mú nyingá kâ ngéé mán, áncuncuma buud ngɔ́ bɛ nyâ, a ngɔ́ jígulí bwo Milású mí Zembí. 14 Nyâ ngɔ́ kyey, a mú dág Lévi, mwân má Alfé, ngɔ́ séy wú bwá dá jéna ótɔ́ya wá. Yésus mú cí nâ né ná: «Bɛg má.» A mú tɔw, bɛ Yésus. 15 Í á ka za bâ ná, Yésus njúl Lévi dí njɔw a ngɔ́ dá, zhwoŋ onɔwɛnyɛ ɔ́ tɔ́ya nâ bóól ósól ɔ́ mábɔw bwá mú námá zâ, bánɔŋ nyâ nâ ompwíín bé zâ dá, nâcé mimbii mí búúd myɔɔŋgá njkí bulya mí á ngɔ́ bɛ nyâ. 16 *Oyígulí ɔ́ mácéɛɛ bwá á bâ *Ofarizyɛŋ wá, bwá á bâ námá cínɔŋg. Bwá mú dág ná Yésus ngɔ́ dá kúl ngwúnd nâ ósól ɔ́ mábɔw nâ onɔwɛnyɛ ɔ́ ótɔ́ya. Bwá mú jì ɔ́mpwíín bé ná: «Nâcé jì á ngɔ́ bále dá nâ

onwenye o tóya nà bósól ósósól ó mábòw yí?»
17 Yésus mú gwág sà bwá á ngò ci yí. Nyè mú ci nà bwo ná: «Mikanz dí mí ðu jii jwòwuda, í ðu ða mím̀b̀l. Mə a shígé za jòw ótátəlí o búúd. Mə á yida zə jòw ósósól ə mábòw.»

Ici í idáw nə mən̄gul
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

18 Ompwíin ó Yuánes bə̀n̄n̄h Ofarizyēh, bwá á ngə ci idáw yá̀lə Zembí gúmá. Buud bwá mú ka kə jí Yésus ná: «Nəcé jí ómpwíin ó Yuánes bə̀n̄n̄h *Ofarizyēh bwá ngə ci idáw yá̀lə Zembí gúmá, wee bwò bā̀h kú ci yí?»
19 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ja múúd mə́ n̄wa bā yí, a təl zā̀h, a jòw óshwá b́e; ye oshwá b́e bwá yidá za nə məcəy lámád bə̀n̄n̄h muud bā bwá njúl kúl ngwúd? Mb̀. Té wəsh bə̀n̄n̄h muud nyó áma n̄wa bá yé búasó yí, bwá cúgə nə n̄kul ci dálə. 20 Nji mósól mwòw mə́ ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bá yí. Mwòw məcəyú dí ó óshwá b́e bwá ka bá ci idáw yí. 21 Mpugá ná bwá áde n̄wa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándəd; bágá dəcəy í é bá juli, í taw, í yida bweeg luun lu káándá. 22 Ntó námá, muud cugé nə n̄kul n̄wa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byēsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan ilenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə məcəy mə́ Sábaad
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Í a wósós dúlúgá jwòw lú Sábaad dí ná Yésus bə̀n̄n̄h ompwíin b́e bwá á ngə líina ifambó í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə míkəy mí blé. 24 Ná ndéé, bósól *Ofarizyēh bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ómpwíin bwò bwá ngə sá sá məcəy mə́ amágúláyé ná muud sáag jwòw lú Sábaad yí?»
25 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele ló sá *Dávid nyə á sá ja idáw í á fúfə nyə bə̀n̄n̄h buud b́e bwá ngə gwág zha yí? 26 Ná nyə á kə nyí banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bə́le ðə íbuléd í á bə ci shú yá̀lə Zembí gúmá a yə námá búúd b́e bwá ðə námá; í njúl ná məcəy mə́ ðə ci ná n̄ji ofada wó bwá dúg ðə byo.»
27 Yésus mú n̄yngə ci nə bwo ná: «Zembí nyə á təl jwòw lú sábaad shú mánywa mə́ múúd. Nyə á shígé kwambulə múúd nəcé jwòw dəcəyú. 28 Ntó jí ná, *Mwán Mə Múúd ngə námá jwú nə məcəy mə́ Sábaad.»

3

Yésus mə́ lwag búúd jwòw lú Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

1 Yésus mú n̄yngə kə nyí *mpáánzə m̄njígúlá. Ngwól múúd nyə á bə cínəy nə mbwə́ í mə́ sh̄n shwáám̄b. 2 Bósólúgá búúd bwá á bə námá cínəy, bwá ngə fáf ná kə Yésus nyə é lwag múúd wəcəyá jwòw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. 3 Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə́ shwáám̄búlə ná: «Tówúg tútalí nà tám buud!»
4 Yésus mú jí búúd bwá á bə mpáánzə wá ná: «Məcəy mə́shé mə́ magulə ná jí í síyúg jwòw lú Sábaad? Ye ná sá sáag mánywa, ye ná sá sáag məbòw, ye ná sá cúgúg buud, ye sá gwúg?»
Bəsh bwá mú jí ná kufəg!
5 A mú cing mpwóómbú ngə dúg bəsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dúg ná búasə n̄kí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáám̄búlə mbwə́ ná: «Kwéégúg mbwə́.»
A mú kwéég mbwə́, í mú bə mpwogé. 6 Ofarizyēh bə̀n̄n̄h buud wá gwoon̄g í á ðə ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntág wósós tóón, kə sá shwushwaga, s̄plə zhí ná bwá cęçlə Yésus shwiy.

Buud bwá zə wə́ Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

7 Yésus bə̀n̄n̄h *ompwíin b́e bwá mú wú cínəy, kə m̄n̄, buud bwá ngə bę nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bósólúgá wú shí á Yudéa, 8 búga wú ngéé ngwála Yurúsalem, bósólúgá wú loom Idume, bósólúgá wú cínú Zhurdé, bósólúgá wú kúnə-kúnə nə m̄ngwála myá Tir nə Sidon. Buud bəcəyá bwá á ngə bę nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ngə gwág isá byēsh nyə á ngə sá yí. 9 Nyə a ka ci nə ompwíin ná bwá bwúgúg nyə n̄kúmba bíbyósól, nyə é ðə jí cínəy cwú ncúlýá buud ón̄i bwá nda shúsə nyə. 10 Nəcə í á ðə bə ná, nda nyə á ðə lwag zhwoy buud ná, buud bəsh bwá á bə nə məbwas wá bwá á ngə shwə́ nə bwá kúnýá nə nyə. 11 Bów-bòw m̄shishim* mí á ka dúg Yésus, mí mú kə wusə mányúúl nyádí shí mákuú, mí ngə kím ná: «Wo wə́ Mwán mə́ Zembí.»
12 Nji Yésus mú mpu báásulə myə ná mí kú bwele sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jisə yí.

Yésus mə́ féesh búúd ə lwámá b́e
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Yésus mú wú na, kə bád mbám̄búh̄ud. A mú jòw búúd nyə á cę́l wá. Bwá mú kə nyádí. 14 A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ə lwámá b́e, ná bwá ðə námá bə nyádí koogú, a ðə kənd bwo kə ðə cúnðə jə̀jə́ Kéél. 15 A mú námá yə bwo n̄kul ná bwá kág ngə yíl buud məjamb. 16 Nyə a féesh bwo ntəga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyē, 17 a féesh Zhāk, bá m̄nyon̄h yé,

2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jí kúl káándá í afwóyé kə mə́júwó ná ndéé í juli yí. † 2:22 lenya: Oyúden bwá á ðə sá lenya nə kúúúú cúúú. 2:23 Mbá 23.25 2:24 MmN 20.8-10 2:25 15a 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 3:1 2.27-28 3:6 Yuá 5.16, 18 3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * 3:11 Bów-bòw m̄shishim míni mí á ðə jí buud mányúúúd, buud bəcəy wə́ bwá á ðə wusə mányúúúl shí. 3:12 1.34; Luk 4.41 3:16 Mís 1.13; Yuá 1.40-44

Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má ká ná «Bwân ó Nkél Mpú»,¹⁸ a féesh námá André bánñh Fílíp na Batałumí, na Matiyô bánñh Tómas na Zhâk, mwân má Alfê, ná Tadê na Shímun muud nyà á bə «Kambule loom» yé,¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyà á kusha na Yésus yé.

Yésus bá Beluzebul

(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Mprésə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə seengya cinəng mbii á ná bánñh *ompwíin bé bwá á shígé bə na baan ná bwá dág.²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jooŋgá. Bwá mú zə ná bwá zə nwa nyə na ŋkul, nəcé bwá á nğə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó məcəç bwá á ka shulə wú Yurúsalem wá bwá mú nğə nyímbula bwámé na bwámé ná: «Beluzebul má tów nyə lúúđ. A nğə yíl buud məjamb na ŋkul má Beluzebul wooŋgá, njwú məjamb.»²³ Yésus mú ka jów bwo ná bwá shíshúg nyáđí. Nyə mú lás na bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí na ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg nğə lúmbuli bwámé na bwámé, faan dooŋg í ámpúyé ná tów. ²⁵ Búúđ ɔ wúl njów bwá ká bóóg nğə lúmbuli bwámé na bwámé, njów búúđ wooŋg í ábúlé bwey ná jímbála. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyingə cuwo, nğə yíl nyaméfwo, a má bóóg wə ní, a cugé ná na ŋkul tów, a jəç. ²⁷ Muud cúgé na ŋkul nyíi njów má ŋkunkul, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkunkul wooŋg shí, wənlə nyə məŋkada. Nji, á ká shín wóolə nyə məŋkəda, a mú ka tɛɛm sha nyə njów. ²⁸ Búbálé, má jaaw bí ná, *misám myésh búúđ bwá sá myá, na bímbí lú *bwaasúla mpu dəsh bwá bá sá yí, í bá bə na ijuugá. ²⁹ Nji, múúđ yésh mə bá kə na bwaasúla mpu wá Nkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwele bə na ijuugá. Nyíni múúđ má sá sóm á kandugə candúç.»³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á nğə ci ná: «A jí na bów-bów shíshim.»

Nyooŋgá na omínyoŋh á Yésus

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Nyooŋgá mə Yésus bánñh omínyoŋh bé bwá á ka jé, bwá mú tów tóón, ka lwám muud ná a kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə məŋkúmbə mə búúđ dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyooŋgá woó bánñh omínyoŋh bwó† bí na tóón, bwá nğə sọ wo.»³³ Yésus mú bəsa na bwo, nyə ná: «Nyooŋgá waamə wə zə? Omínyoŋh báamə wə ozə?»³⁴ A mú kənd mísh dúg búúđ bwá á nğə lyç nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyooŋgá waamə na omínyoŋh báamə, bwá wə óga!»³⁵ Muud yésh má du sá sá Zembí

mə jí yé, nyə wə jí mínyoŋh waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyooŋgá waamə.»

4

Kanda mbəəl mampəg

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Dúlúgá jwəw, Yésus nyə á nğə nyingə jííguli buud, bwá njúl ncindye mán. Buud bwá á ka seengya nyáđí ŋkí jág bulya na ndeé, a mú tów kə kəwa byóólád, jí shí, buud bəŋ cindú. ² A mú nğə jííguli bwo zhwo isá míkandad. Nyə na bwo nyáđí njígúlad ná: ³ «Bényúgá məlwá, bí mpúg gwágula! Nğwól mbəəl mampəg nyə á kə myeeg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a nğə myeeg íf, nyúl mpumú mú shugula zhí na zhí. Inunú í mú zə, zə shín lúu nywó. ⁵ Nyúl mpumú í mú shugula shí á məkwóógúđ, kú na fwámé mändəlú cinəng. Í mú námá leel wéesh míngwu, nəcé mändəlú má á shígé fifa. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, míngwu mí mpwásó mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú na fwámé míkəól. ⁷ Nyúl mpumú í mú shugula íbiin-biinud. Ibiin-biin byooŋg í mú leel juwo ná ndeé káda íkəlá í mpəg, í mú bə kú wúmə tə bumá. ⁸ Nji, nyúl mpumú í á shugula tag-tag shí dí, í mú kə, mpu wáy. Í mú nğə wúmə, dúl shug ibumá məwúm məlól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá tad.»⁹ Yésus mú ci na bwo ná: «Muud jí na məlwá má gwág yé, a gwág!»

Féel-féel á kanda mbəəl mampəg

(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á má kə bə nyáméfwo yí, *ompwíin bé wúm na óbá ná buud bánñh bwá á bə wá, bwá mú jí nyə ná a jáawəg bwo nda míkanda mí kə ná. ¹¹ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə a má yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ɔ tóón bəŋ bwá é du gwág nji míkanda ¹² shú ná bwá dúg bə, bwá tɛɛm kənd mísh, bwá kú dúg; bwá tɛɛm gwágula, bwá kú wámula, ŋkwanjə bwá á bá cənd kuú njooŋd, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntudéle? ¹⁴ Mbəəl mampəg má du bə Mílósú mí Zembí. ¹⁵ Buud básé tən nda zhí na zhí kúl mpəg Mílósú mí Zembí í á myeegya yí, jisə booŋg bwá á bə ná, bwá ká námə shín gwág Mílósú mí Zembí, *Sátan leel ntəg námá zə, zə yí bwo mpəg í áma kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námá, bóól búsa nda bwá du lég mpəg shí á məkwóógúđ. Ja bwá gwág Mílósú mí Zembí, bwá tééd fwo lég myə na məshusug; ¹⁷ nji bwá kú na míkəólə bwáđí cugud, bwá kú wá nadá, bwá bə Mílósú mí Zembí nji kəkúl baan, bwá ká námə bwəma na məntágula ŋkí cúwáli nəcé Mílósú mí Zembí, bwá julə mányúul. ¹⁸ Bóól

bwé du lég mpæg íbiin-biin dí. Bân búsə ná, bwé gwág Mílésú mí Zembí, ¹⁹ nji, yágúwó ísá yá mǎŋ mwōw, nə wímbúla mǎbii, nə bíl zhwoŋ iwímbúg yá cug í mú zə káda Mílésú mí Zembí, mí mú bə nda wúmə. ²⁰ Bóól báá búsə nda bwé du lég mpæg shí átutagú dí. Bân búsə ná, bwé gwág Mílésú mí Zembí, bwé lég myə, bwé wú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumá məwúm málóol, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaanə lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwé du jida lámba nə bwé kə kú dwo mpííd? Yé bwé du kə təl shí gwonǎ? Ngáa jí yida bə ná í tówúg cə lámba dí? ²² Kú nə sá á *ndimba í bá bwèn kú nyín, ŋkí sá á shwoó í bwèn kú wóós mǎŋkenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Jígá kuú nə kalá nə sá bí mə du gwág yí! Nəcə yuug bí é du yígula bóól búúd nə ndí yí, gwé námá wə bwé bá du yígula bí nə ndí yí, bwé wá məbádí. ²⁵ Muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyóonŋ cúgə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə bábaalé á jí nə ndí yí.»

Kaanə mpæg í du kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci nə: «Faan mə Zembí dúsə nda yuug ga. Ngwól mútúd mə wyeg mpæg nyé dí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wóol mímwásá. Mpæg jáá í é kál nə ndeé, í ŋgə wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ŋgə sty ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpæg kəŋ íkáá, í wá məbəga, mpúmá lwánd məbəga dí. ²⁹ Nə ndeé, ja mpúmá mə tí yí, bwé mú saag fambá, nəcə fwála bwé jéllá nə saag yí í mə wóós.»

*Kaanə búbumá mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingə ci nə: «Shé bí nə ŋkul ci nə Faan mə Zembí dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yíiga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumá *mutárud. Búbumá joonŋ wə í búl cwaáguwo nə bíl íbumá í mǎmpæg byésh. ³² Nji ja bwé bə gwo yí, í du gwaa cə mólúgá mǎmpæg má fambá; í wá mílǔw nə ŋkudá, mbii á nə inunú bí nə ŋkul zə lwə maage cínonŋ nyé dí gúgúwád.» ³³ Míl zhwoŋ mikaanə mbii nid wə nyə á du lás nə buud yé, námá mbii bwé á bə nə ŋkul du gwág yí. ³⁴ Nyə á shigé du bwele lás nə bwo kú kand kaanə. Nji nyə á du kə féel isá byésh, ja bəndŋ *ompwíin bə bwé mə kə bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə ŋkáánd nə ŋkwə
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ŋgwúd doonŋá mpwó-kugú, Yésus mú ci nə *ompwíin bə ná: «Shé líná gá mǎŋ,

kə fanwíny!» ³⁶ Ompwíin bwé mú béegya nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólúd. Bónón bwé mú kə nə dwo. Mólúgá mól má á bə námá mákoogú, mə ŋgə bə bwo. ³⁷ Bwé ŋgə kə, seegya nə mama ŋkwə mú tééd kuŋgula, ikwə í májúwó í mú ŋgə shwiy byóólúd, byóól mú tééd lwándulé nə məjúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúg bǎn byóólúd, a ŋgə já, lúu mbwúg filo dí. Ompwíin bə bwé mú juumashi nyə. Bwé nə né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye sá joonŋá í aciyé wo tóo sá?» ³⁹ Yésus mú wóol, nyə ŋkáánd nə ŋkwə. Nyə nə mǎŋ ná: «Saluwóg, jígú nə shee!» Nji nyə á shín lás ntáni yí, ŋkwə mú shwal shín, mǎŋ bə nə shee. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci nə ompwíin bə ná: «Wáyé mbii ífwaas ní? Ye bi cúgə nə búgə nə Zembí?» ⁴¹ Inkuŋkúund í mú jág bii bwo, kə jé bwé mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé mútúd éga nyé! Tóo ŋkwə, tóo mǎŋ í bálé sá nyə məgwág í?»

5

*Yésus mə yíl məjamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntó bwé mú kə wóós cínúú fanwíny shí á Ogerazeniyé. ² Yésus mú shulə byóólúd. A kə námá shín təl məkuú shí, ŋgwólúgá mútúd mú wú məshwoŋ dí, bów-bów *shíshim ŋgə lwáfulə nyə, zə bwama nə Yésus. ³ Muud wóonŋá nyə á du jí ban məshwoŋ. Tóo muud ŋgwúd nyə á shigé ná bə nə ŋkul mə wálulé nyə, teem bə nə mímbwagə mí ŋkwánz. ⁴ Ija ŋkí bulya bwé á du teem wóola nyə məbwə nə mikwoolú mí ŋkwánz, bwé wá nyə mímbwagə məkuú, nji nyə á du tí isá íni byésh. Tóo muud ŋgwúd nyə á shigé bə nə ŋkul mə káágúlə nyə. ⁵ Bulú nə mwásə nyə á du bul bə nji ban məshwoŋ nə mímbúnú, kə du kím, a ŋgə bəwəli nyúú nyé nə makwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dág Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwónŋ jí, jəgula nə nyə, ⁷ a ŋgə kím ná: «Yésus, *Mwán mə Zembí á gwów-gwów, shwə bǎŋ nə iney? Mə jəgula nə wo jínə mə Zembí dí ná, wo kú təl mə cwúndud.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcə Yésus nyə á ŋgə ci nə nyə ná: «bów-bów shíshim, wúg nyə nyúúúlud.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwo wə zə?» Nyə ná: «Jíná dām wə “Kínda”, nəcə sá bí ŋkí bulya.» ¹⁰ Bwé mú téég Yésus məbwə ná a kú yíl bwo loom dí kənd kál shús.

¹¹ Na, məmə səonz óŋkuú, í á ŋgə də mbábmbúnú. ¹² Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a nyíngálúg mwo óŋkuú bəonŋúd. ¹³ A mú magula ná í síyág ntó. Bów-bów míshíshim myəonŋá, mí mú zə wú mútúd wəonŋá nyúúúlud, kə nyí óŋkuú. Səonz óŋkuú ní, je bə ótósoshin óbá, jəsh mú shwal bumb

nə mikúlá, wú mbámbánjád, kə juwa mánjád. Bwá mú ngul májwó ná ndéé fuda.

¹⁴ Buud bwá á ngə baagula onkuú wá, bwá mú weenzh kə ngə jaaw buud ngwəla nə mílɔm mílɔm. Buud bwá mú zə, zə dúg sá í ámə síy yí. ¹⁵ Bwá mú zə wós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwá dúg múúd məjamb mə á du lwáfulə yé, a njúl cínɔng shí nə jɔjɔ mikáándə, a njúl námá nə shee. Bwá mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwá á dúg sósólúgú í á síy wá bwá mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wɔɔngú nə onkuú yí. ¹⁷ Ntɔ bwá mú téég Yésus məbwə nə a wúg bwádí lɔɔmud.

¹⁸ Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə nə a ngwág nyə nyádí gwoɔngud. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magula. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádə kə jaaw búúd bwó sá jəsh Cwamba mə sá wo yí, nda á mə gwág wo njúkɔkwónjúlə ná.» ²⁰ Muud éne mused kyey, kə ngə jaaw buud wá Dekapwól sá jəsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bɔɔng bəsh bwá á gwág wá bwá mú bul káam.

Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus mə sɔw kə fanjwíny byóól dí yí, buud bwá mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a njúl ná bwúnjád. ²² Ngwól njwú á *mpáánzə minjígúla, nə jínə nə Zharus mú wós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwónj shí, ²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jám í ngə júgula. Mə jégula nə wo ná wo zág kə keel nyə məbwə, a bég mpwogé, a cágag.» ²⁴ Bá Yésus bwá mú kə, buud bwá ngə bɛ bwo áncuncuma, bwá ngə shúsə Yésus ikósomb byəsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínɔng, məcií mə á du wú nyə nyúúúlúđ té mímú wúm nə mímá. ²⁶ Nyə á bul dúg cúj ncúlýa ojwówuda dí sɔlə ná a yál, a shín keenzh *mwaañé yé yəsh. Nji, a kú yál, bwás ngə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lánj mə Yésus ná, nyə á kə Yésus mpəsə kwonj na áncuncuma buud dí, kə kúnýa nə nyə káándá, ²⁸ a ngə táduga ná: «Nkí mə kúnýa nə nji káándá mə Yésus, mə yál.» ²⁹ Nji nyə á kúnýa nə nyə káándá yí, məcií tɔw ntág nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd nə a mə yál. ³⁰ Yésus mú gwáduga nə nyúl mpífə mə wú nyə nyúúúlúđ. A mú yág mpəsə búúd dí, jí ná: «Zə mə kúnýa mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíñ bə bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wo ngə dúg buud ó ngə shúsə wo ikósomb byəsh, wo nyinjə jí ná: “Zə mə kúnýa nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ngə kənd mísh məkoogú məkoogú nə a dúg múúd nyə ámə sá sósólúgú wɔɔngú yé. ³³ Mudá éne nyə á ngə lílya nə ífwaas, nəcé nyə á mpu sá í ámə síy nə nyə

yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mp-wóombúđ, jaaw nyə búbálé yəsh. ³⁴ Ntɔ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo mə *dúg cug nəcé búgə gwó. Kaág ná shee. Bwas í shínjég wo!»

³⁵ Yésus ngə ná lás ntáni, buud bwá mú wós wúla wə njwú á mpáánzə minjígúla zə ci nə nyə ná: «Shilə wó mə yə. Wó ka kwo ngə ntágula Yíguli nə jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bish sá bwá á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛeg fúnda, bəg nji nə búgə.» ³⁷ A mú ci nə tɔɔ muud kú bɛ nyə, a kə nə nji Pyər nə Zhák bá mínyɔñá yé Yuánes. ³⁸ Ja bwá mə jé njwú á mpáánzə minjígúla dí njów yí, Yésus mú dúg buud bwá ngə sá saaguwo mímíí mímíí, bwá ngə jí, bwá ngə kám. ³⁹ A mú nyíí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jí nə ngə sá bímbí lú saaguwo ní nəcé jí? Mwán nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwá mú yida ngə cágula nyə. Nə ndéé a mú wéesháli bəsh tóón, lúgə nji sósónjə nə nyɔɔngú mə mwán, nə buud ó gwoong jé. Bwá mú nyíí fúm, kál mwán nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bíí mwán wɔɔngú mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntɔ mə kə ná «Mwámuda! Mə ci nə wo ná: wóólúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wɔɔng wú wól, tééd kyeyúle, nəcé nyə á bə nə mímíí wúm nə mímá. Ja bwá mə dúg ntáni yí, bwá mú ngə káam mbíí á nə fag jímb lúúđ. ⁴³ Ntɔ Yésus mú bul báásulə bwo ná bwá kú bwiinjé múú sá í mə síy yí. A mú ci nə bwá yég nyə sá mə dá.

6

Buud ó Nazarət bwá ban Yésus
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bəñɔñ *ompwíñ bə bwá mú kə nyádí kwáádə. ² Ja jwów lú Sábaad í á wós yí, nyə á kə *mpáánzə minjígúla, kə ngə yə buud minjígúla. Ncúlýa buud bwá á ngə gwágula nyə wá bwá mú ngə bul káam, bwá ngə jí ná: «Bíga isá í á wú nyə ngow? Dúga váal fúg wə jí? A ngə mpu sá dúga váal *máshimbá wa ntudélé? ³ Kábínda á mwán mə Maríya dí éga? Mínyɔñá mə Zhák, bəñɔñ Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngəá okóól bə búse wa sódí!» A mú bə bwo kwal-bɔɔg. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə mə du námə bwəma nə mpyónj nji nyádí kwáádə, nə nyádí məwónjgód, nə nyádí njów búúduđ.» ⁵ Nyə a shígé bə nə nkul sá tɔɔ *shimbá cínɔng nyádí kwáádə, nji baalé mímíí nyə a keel məbwə, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwá á bə kú *búgula nyə ná. Nə ndéé a mú cɔ, ngə kə məkwáádə mēsh má faan dɔɔngúđ kə ngə yə buud minjígúla.

Yésus mə lwám ompwíñ wúm nə óbá
(Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

7 Ja isa íni í má cʒ yí, Yésus mú jʒw *ómpwíín wúm ná óbá bé, a mú zə ngə lwám bwo óbá óbá. A shín yə bwo njkul á dúlə yíl búúđ bów-bów míshíshim. 8 A báásulə bwo ná: «Ja bí má ká yí, bí kú njwa íbaduga í njəənd, ka nji wagatig. Bí kú njwa buléd, təə baamutálá. Bí kú kə nə *mwaanə. 9 Bí bwáád osilúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» 10 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl njgwála dí yí, bí ó ji njów bí ámə nyíi yíí, kə jé jwəw bí má bá lə yí. 11 Búúđ bwá ká bá bə kú lág bí gúl kúlúđ, bwá kú cəel gwág sá bí má jááw bwo yí, bí ɔ bá wú cínəngú, bí kudə fumbýá í ámə nada bí mákuú dí yí. * Sólúgú wəəngá í lwágulə bwo ná bwá má byaagulə.» 12 Nə ndeé ompwíín bé bwá mú zə kə, kə njgə cúndə nə buud bwá cəndág mítədúgá. 13 Bwá mú námá yíl buud zhwog məjamb má á njgə ntágulə bwo má. Bwá gwaágulə zhwog mímbál məwúdə, njgə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

14 Njwú-buud Herod mú gwág jínə má Yésus njgə jag bul jwə, bóólúgá búúđ bwá á njgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sá jəəng wə á músə nə mpífá á njgə sá *məshimbá ntáni ní.» 15 Bóólúgá ná: «Jísə Eli.» Bóólúgá ná: «Jísə Zembí njgwól *múúđ micúndá yé, nda bəəng ó ayág.»

16 Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cəń wə éne! A má gwúm shwənjəd!» 17 Nəcə Herod nyəməfwo nyə á njwa Herodyád, mudá má mínyənjə yé Fílip, bá. Lású wəəng wə í á sá nə Herod lwáməg buud kə bíi Yuánes, wóolə nyə mənjədə, kə wá nyə mímbwugud. 18 Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə njwa mudá má mínyənjə woo ná wo bá!» 19 Herodyád nyə á ka du fam Yuánes, a mú du sý məzhíí ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bándə 20 nəcə Herod nyə á du mpu ná Yuánes ji tátəlí muud mísh má Zembí dí, a njúl muud Zembí, nyə á ka du gwəɔ nyə. Sá jəəng wə nyə á du kəem nyə yí. Nə ndeé, tɛem bə nə íciyá í Yuánes í á du shul nyə lámúđ, nyə á yida námə du gwágulə nyə nə məshusug.

21 Nə ndeé, Herodyád nyə á tə dúg zhíí má gwú Yuánes jwəw Herod nyə á zəl zan byélé dé yí. Herod nyə á jəw milúlúú myá loəm nə myá izimbi, a jəw námə ótəwə ó shwóg wá Galilé. 22 Í á ka bə, Herod bəńəńjə buud bəəngú bwá njúl shí, shílə má Herodyád mú nyíi cínəng, tédéd sáágulə cwánúđ. Kuú zəń yé mú zə bul nywa Herod bəńəńjə buud óní míshúđ. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawág mə sá jəsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.»

23 A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Tɛem bə nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» 24 Shilə ní kú fwo bəsa, a mú wóós tóón, kə jí nyóónghá ná: «Mə gwaáambúg jí?» Nyəəngú mú bəsa na nyə ná: «Gwaáambúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» 25 A mú ləel ntág jéél nyingə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Má jii ná wo yág mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd wá kíkídíga.» 26 Njgwoómbúlú ní mú shul Njwú-buud lámúđ. Nji nda nyə á bwey kəen njkaanə mísh má ójón dí ná, nyə á shígé nywá nyingə ban ná nyə ayáyé nyə sá nyə ámə gwaáamb yí. 27 Námə cé nə cé, a mú kənd njgwólúgá zimbi ná: «Záá mə ní lúú má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəəngú mú kə cígə Yuánes cəń. 28 A mú zə nə lúú yáásəd, zə yə shilə ní. Shilə ní mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóónghá. 29 Nə ndeé *ompwíín ó Yuánes bwá mú gwág sóólúgú wəəngú. Bwá mú kə njkəny kug nyúul má Yuánes kə wá shwənjəd.

Yésus mə yə búúđ idəw (Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

30 Ja *búúđ ó lwámá ó Yésus bwá á nyingə yí, bwá á zə bwiing Yésus sá jəsh bwá á kə njgə sá yí, nə sá bwá á njgə jíguli buud yí. 31 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kál búúđ bwá cúgə yí njwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcə buud bwá á bə cínəng njí bulya, bóól ó njgə kə, bóól ó njgə nyingə, mbíí á nə bəńəńjə ompwíín bé bwá á shígé bə nə fwála ná bwá dág. 32 Bwá á ka kəwa byóólúđ, kyey ná bwá ká jí lwáməfwo bugád kál búúđ bwá cúgə yí. 33 Nji buud njí bulya bwá á dúg bwá njgə kə byóólúđ, bwá mú yag bwo. Buud bwá á ka njgə wu míngwəla myésh dí, njgə kə nə mikúlə, kə sámb Yésus bəńəńjə ompwíín bé shwóg kə tédéd jé.

34 Ja bwá mə shulə byóól dí yí, a mú dúg məńjkúmbə mə búúđ mání, a mú gwág bwo cey lámúđ nəcə bwá á bə nda soənz incwambə í cúgə nə mbaagulə yí. Ntó a mú njgə jíguli bwo isá njí bulya. 35 Nda kugá í á ka jé ná, ompwíín bwá mú kə ci nə nyə ná: «Sə búse wa bugád, kugú námə óga. 36 Bídúg búúđ óga, bwá kág íbaafə nə məkwáádə məsə wa kúnə-kúnə má, kə kusa sá má də.» 37 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bíməfwo yágə bwo sá má də.» Bwá mú jí nyə ná: «Sə é sá ntadelé ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jí ódanarí míted mímbál!» 38 A mú jí bwo ná: «Bí búsa nə íbuléd ínéy? Kəgá dúg!» Bwá mú kə lə. Bwá mú zə jaaw nyə ná: «Sə búse nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

39 Yésus mú ci nə bwo ná bwá jílug buud shí ikínda ikínda ákándə dí. 40 Bwá mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl

* 6:11 Ja Oyúden bwá á du kudə fumbýá mákuú dí yí, bwá á du lwágulə ná, kíkál shí bwá ámə tál mákuú máń yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəng wá ná bwá músa sá nyéé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Lev 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 6:23 Est 5.3, 6; 7.2 6:30 Luk 6.13; 10.17 6:32 8.1-10 6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí njgwúđ í á du kwaga nə myána myá njkúmba jwəw.

nə buud məwûm mətəson. ⁴¹ Ja buúd bwə mə shîn ji shí yí, Yésus mú ka nwa íbuléd ítəon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fəy íbuléd, yə ómpwíin bé. Bwə mú kaaw buúd. A mú námə kaaw oshú mbii ngwúd. ⁴² Buud bəsh bwə mú da, jila, idáw lág. ⁴³ Ompwíin bwə mú seeng íkál í buléd nə íkál í óshú í á lág yí, byəsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwə á da íbuléd byəong wá, bwə á bə budúm otóshin otəon.

*Yésus mə kyey májúwó dí gwəw
(Mat 14.22-33; Yuú 6.16-21)*

⁴⁵ Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíin bé nə bwə kəwag byóólú, bwə línág kə nyə shwóg Betasayída, māj fanwiny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwə á bə óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shîn bíd buúd, a músə bád mbáwúd nə a kə jəgala nə Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey nə byóól mú tám māj, nyə mə lág cindú nyəmé. ⁴⁸ Nyə á ka dúg nə júgə í ngə bə ompwíin cúy nə cúy, nəcé nkəwə nyə á ngə yida wú kóóm bəw á ngə kə yí. Ngeé míngwúm mí kúwó mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwəw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bāj bwə mə dúg a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwəw yí, bwə mə tədəga nə jisa *jím, bwə mú bwú ónkwiimbyé. ⁵⁰ Nəcé bəsh bwə a dúg nyə, ínkunjúnd í mú bii bəsh. Yésus mú ləel cí nə bwo ná: «Səlugá mílám shí. Mə wə énc, kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólú, kwey bwo, nkəwə mú ntəg shîn. Bwə mú káam mbii á ná fug da jimb lúúd. ⁵² Bwə á bul káam nəcé bwə á shígé fwo mpu gwág mbii múúd mə Yésus. Sá jəongá ə í á sá ná bwə kú wáməbala sə nyə á cəel jíguli bwo ja nyə á sá ná íbuléd í búlyag yí. Bwə á bə ná nkí jila mílúu.

*Yésus mə lwag mímbəl Genezarət
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwə mə shîn lífina māj, bwə mú jé ləom á Genezarət, bwə mú səl byóól. ⁵⁴ Námə shulələ bwə á shulə byóólúdí yí, buud bwə mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwə mú kə nə mikúlə kə ngə bəngula shí nyəong nyəsh dí. Bwə mú ngə nkény mimbəl ítanjad, ngə kə nə myo kúl jəsh bwə á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey məkwáádə nə míngwála, tə íbaafə. Buud bwə mú ngə kə bwág mimbəl myán mímbaadəd, íkál nyə é ngə cə yí. Bwə mú ngə tégé nyə məbwə ná a bídúg ná bwə jisəwág ngə kúnnya nji nə *mbwaag káandə yé. Bəong bwə á ngə kúnnya nə nyə wá bwə mú ngə yál.

7

*Ofarizyən nə íjəm nə íjag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyən nə bóólúgá *Oyíguli ó məcəçə bwə á wú Yurúsəlem, kə wə Yésus. ² Bwə mú zə dúg ná bóólúgá *ómpwíin bé bwə á da da idáw məbwə nə məbwam. Ntə ji ná bwə á shígé da gusa mwo mbii məcum mə *Oyúden mə ngə jíguli yí. ³ Í njúl nə Ofarizyən námə nda Oyúden bəsh bwə á shígé da da, bwə kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwə á da yáag nə məcum ímpáám bə í á lág má. ⁴ Ja bwə nyíngə míkus dí yí, bwə cúgə nə nkul da kú fwo gusa. Bwə á da námə baagula bílúgá íjəm nə íjag nda dala gusa íbalá nə mikáágə nə iwəngə.

⁵ Ja Ofarizyən nə Oyíguli ó məcəçə bwə á dúg ntáni yí, bwə mú cí nə Yésus ná: «Ompwíin bwó bāj bwə angə nə baagula məcum mə ímpáám bə, bwə ngə da kú gusa məbwə. Jí í sá ntə?» ⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Izayí nyə á bə nə nkəam ja nyə á cündə shú dán, bí buud ə məkənj mbii wúsə cilyá yí, ná: Kúl buúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí, mílam myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáj ngələ ságusə bwə ngə ságusə mə yí wúsə ntə ngwas.

Bwə ngə yida jíguli buud minjígulá myá məmpándí mə búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə nyə: «Bí mə myaas məcəçə mə Zembí, yida nywálya nə məcum mún.» ⁹ A kwo námə cí ná: «Bí mə mpú da ntə mpándí mə Zembí ná bí mə yida baagula məcum mún. ¹⁰ Moyíz nyə á cí ná: “Gúmalúg sósəngú wə nə nyəongú wə.” A nyíngə námə cí ná: “Múúd mə kə lweem sósəngú yé nkí nyəongú yé, bwə jalə nə gwú múúd wəongú.”

¹¹ «Nji bí bāj bí ngə cí ná: “Múúd mə kə jaaw sósəngú nkí nyəongú ná: “Sə mə əmə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntə mə kə ná nkəwə nyəong í músə mayána shú mə Zembí);” ¹² bí kú cindal múúd wəong ná a ságə sá shú mə sósəngú nkí nyəongú. ¹³ Ngaa ntə ji ná bí ngə sá ná Mílésú mí Zembí mí bəg nkənjúg, məcum mún yida mpu yáag? Bí ngə námə nyíngə sá bíl zhwog isá í abábəw!»

*Isá í da wá múúd məlwaagwə yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, ləsha nə buud bwə á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bəsh bényúgá məlwə, mpu gwágula. ¹⁵ Sá í dá wú tón, nyí múúd nyúúlúdí yí, gwə dí í dá wá múúd məlwaagwə mísh mə Zembí dí; nji byəong í wú nyədí lámúdí yí, byó wə í dá wá nyə məlwaagwə. ¹⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bəndə *ompwíin bé bwə mú nyíngə kə njəw. Cínəng bwə mú zə jí nyə ná a fəélúg bwo kaaná wəongú. ¹⁸ A mú ka cí nə bwo ná: «Ye bí búsə námə kú mpu gwág isá? Ye bí agwágé ná sá jəsh í wú tón nyí múúd nyúúlúdí yí, í

cúgέ nə ɲkul wá nyə məlwaaguwo mísh má Zembí dí. ¹⁹ Nəcə í ányíyíe nyə lámúd. Í yida kə nyə mwǝ dí ná ndeé í mú wós kə bííd.» (Ntǝ má cɛɛl ci ná idáw í cúgέ nə məlwaaguwo mísh má Zembí dí.) ²⁰ Nyə mú nyingǝ ci ná: «Sá í wós wú múúd dí yí, gwá wá í wá nyə məlwaaguwo mísh má Zembí dí. ²¹ Nəcə lám má múúd dí wá bǝw-bǝw mítádúgá mí dǝ zhu yé, nə janǝ, nə júwo, nə mǝgwú mǝ búúd, ²² nə mínǝmb, nə yéesh mábii, nə mbíya lám, nə mǝkǝɲ, nə asiy-siy, nə zhiɲ, nə *bwaasúla mpu, nə dúlǝ ɲkǝny nyúúl, nə cug ímpwúfú. ²³ Isá íni byésh í wú lám má múúd dí cwú, byó wá í dú wá múúd məlwaaguwo mísh má Zembí dí.»

Mudá ikúl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)

²⁴ Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá ɲjǝwád, nyə ɲǝǝ sǝ ná muud kú mpu ná nyə jí cínǝɲ. Nji buud bə wá bále náǝm mpu. ²⁵ Kú náǝmá bwey, ɲgwǝlúgá mudá mú gwág ná Yésus má jé cínǝɲ. Mudá wǝɲǝgá, bǝw-bǝw shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kúl nyúúl Yésus dí shí mǝkú. ²⁶ Mudá wǝɲǝgá nyə á bə shilə Ogarék, nyə á byél loom á Fenisí, shí á Sirí. Nyə á ka zə jagula nə Yésus ná á yílúg shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd ná bwǝn ó ɲjǝw bǝw dǝg ná ndeé, jíla. Nəcə ɲwálə idáw í bwǝn ó ɲjǝw, wusə yə ómpyǝ, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zə bǝsa nə nyə ná: «Ká, Cwámba, ómpyǝ bǝw dǝ náǝmá cwála mámpulú má dú kud túwáli bwǝn dí shí má.» ²⁹ Ntǝ Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo má mpu bə nə zény ná, nyingǝg kə wódí ɲjǝw; mǝjamb má á ɲǝ lwáfalə shilə wǝ má, má má wú nyə nyúúlú.» ³⁰ Mudá wǝɲǝgá mú nyingǝ, kə nyádí ɲjǝw, kə kwey Mwǝn mbwúg shí, mǝjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwǝ

³¹ Mpásə na, Yésus mú wú ɲgwála á Tir, ciɲgya Sidon. Nyə á lína mpál shí á miɲgwála wúm kə ɲǝɛ máɲ má Galilé. ³² Cínǝɲ bǝw mú zə nyə nə ɲgwól akúmálwǝ á ɲjúl náǝmá fífi. Bǝw mú jǝgula nə Yésus ná á bǝdug nyə mǝbwǝ. ³³ Ntǝ Yésus mú zə ɲwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bǝw á shígé bə yí. A mú jíla nyə inyíná málwád, a yíl. A sey mántǝnd nyádí inyíná ná ndeé á cilə múúd éne júmúd. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl fǝm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efata!» (Ntǝ má ká ná «bǝɲúg!») ³⁵ Cé nə cé jǝɲǝgúd, muud éne mǝlwé má mú bǝn, téémbí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ɲǝǝ lás. Yésus mú nyingǝ nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntǝ Yésus mú báásulə bwo ná bǝw kú bwele jaaw tǝ

muud. Nyə á tǝem báásulə bwo ntǝni, í mú yida bə nda nyə á ɲǝ lwám bwo ná bǝw ɲǝǝg nə cúnda. ³⁷ Buud bəsh bǝw mú bul bí, bǝw ɲǝǝ ci ná: «Isá byésh nyə ɲǝǝ sá yí bisə ɲkí bul nywa! Nyə bále sá ná wǝakúmálwǝ bǝw gwágúg, miffí mí lásúg!»

8

Yésus má nyingǝ yə búúd idáw
(Mat 15.32-39)

¹ Mwǝw mǝɲǝgá dí, áncuncma buud nyə á zə sɛɲgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bǝw á shígélé bə nə sá má dǝ ná, Yésus mú jǝw *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná ² «Mə ɲǝǝ gwág buud óga ɲkúɲkwǝɲǝlǝ nəcə sǝnǝn sǝ má jí mwǝw málóol, ja gaad bǝw cúgé ná nə sá má dǝ. ³ ɲkí má nyingǝ bwo ntǝni zha ná bǝw kǝg bǝwádí, bǝw é kə tag nə mǝntambali zhííd, nəcə bóólúgá ɲkí bulya bǝw ɲǝǝ gwaa zhu.» ⁴ Ómpwíin bə bǝw mú bǝsa nə nyə ná: «Sá é wíl bwo ntǝdelé ná bǝw jíla wa bugád?» ⁵ Yésus mú jí bwo ná: «Bí búśə nə íbuléd íné?» Bǝw ná: «Zangbá.» ⁶ Yésus músə ka ci ná buud bǝw jíg shí. Ná ndeé á músə ɲwa íbuléd zangbá byǝɲǝgá, a yə Zembí akíba, a fɛy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bə ná bǝw kǝg ɲǝǝ kaaw, bǝw mú kə kaaw búúd. ⁷ Bǝw á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ɲwa náǝm, yə Zembí akíba. Nyə nə ómpwíin bə ná bǝw kááwag náǝm byo. ⁸ Buud bǝw mú dǝ ná ndeé, jíla. Zhwoɲ ikúl í mú lúg táɲ mǝkúdǝ zangbá. ⁹ Í ɲjúl ná buud bǝw á jee bə ótǝshin onǝ. Yésus mú nyingǝ búúd ná bǝw kǝg ɲǝǝ kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólúđ, bǝnǝɲ ómpwíin bə bǝw mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyɛɲ bǝw jí dǝg sá mímbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bǝw má kə jé wu yí, *Ofarizyɛɲ bǝw mú zə shúsə Yésus nə mínjǝgá mí mábwǝbalán, bǝw zə jí nyə ná á lwǝg bwo dúl *shimbá í ɲǝǝ zhu gwǝw. ¹² Yésus mú səl fǝm nə mǝtag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcə jí bí kala buud ga bí ɲǝǝ cǝfí dǝg shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábulé bwele dǝg tǝw sál!» ¹³ A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólúđ ná á lína, kə cínúđ fanwíny.

Ompwíin búśə ná jág
(Mat 16.5-12; Luk 12.1)

¹⁴ *Ómpwíin bǝw á ka wusə ɲwaalə íbuléd ja bǝnǝɲ bǝw á kəwa byóól dí yí, bǝw á bə nə nji ɲgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə ná *Ofarizyɛɲ *lǝur wǝn, tǝw yé má Herod.» ¹⁶ Bǝw mú ɲǝǝ nyímbala bǝwámé ná bǝwámé ná: «A lás ntǝni nəcə sǝ cúgé nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sá bǝw á ɲǝǝ ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tǝdúgá wúsá bí nji ná bí

shígé n̄wa íbuléd yí? Jí bí m̄s cá gwág ntáni yí? Kú wámbulə isá! Bì anyíngáyé ná bə nə fug íí? ¹⁸ Bì búəsə nə mísh, n̄jì bí kú dág íí? Bì búəsə nə málwá, n̄jì bí kú gwág íí? ¹⁹ Bì anyíngáyé ná táduga ja m̄s á f̄yí íbuléd ítóon buud otósshin otóon da yí? Bì á lwándulə m̄sbwumú mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí? Bw̄s ná: «Wúm nə mábá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja m̄s á f̄yí íbuléd zangbá buud otósshin on̄ḡ də yí, bí á lwándulə m̄sbwumú mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bw̄s ná: «Zangbá.» ²¹ Yésus mú cì nə bwo ná: «Ká jí bí m̄s cá gwág yí?»

Yésus m̄s lwag áncím-ncím

²² Nt̄s bw̄s mú kə jé Betsayída. Buud bw̄s mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téég Yésus m̄sbw̄s ná á kúnyág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím w̄oḡḡú mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bw̄s á kə yí, nyə á n̄wa m̄antənd, bw̄iid múúd éne míshúd, a bəd nyə m̄sbw̄s. A mú jí nyə ná: «Ye wo n̄gə n̄wá dág?» ²⁴ Áncím-ncím mú b̄eny mísh, nyə ná: «Mə n̄gə dág buud. Búsə nda ilí, n̄jì í n̄gə jaand.» ²⁵ Yésus mú n̄yíngə kwo kéel múúd éne m̄sbw̄s míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág isá bȳesh ná n̄gəḡ. ²⁶ Yésus mú cì nə nyə ná: «N̄yíngəḡ, wo kág bídí; wo kú n̄yíngə kə kwáádá níid.»

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus b̄án̄ḡḡ *ompwíin b̄é bw̄s músə c̄ḡ na, kə n̄geɛ m̄kwáádá m̄s Sezaré m̄s Fílíp. A mú n̄gə jí ómpwíin b̄é n̄ḡḡ zhíid ná: «Buud bw̄s n̄gə cì ná m̄s jisə z̄s?» ²⁸ Bw̄s mú b̄esa nə nyə ná: «Bóólúgá búúid bw̄s n̄gə cì ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli. Bóólúgá bw̄s n̄gə n̄ámá cì ná wo jisə ngwól *múúid micúndá.» ²⁹ A mú n̄yíngə jí bwo ná: «Ká bí b̄āḡ n̄gə cì ná m̄s jisə z̄s?» Pȳer músə b̄esa nə nyə ná: «Wo jisə *K̄rist. *» ³⁰ Ná ndeé, a mú báásulə bwo ná cì bw̄s kú bwele jaaw múúid s̄á á jis̄s yí.

Yésus m̄s bá yə, a n̄yíngə gwúm

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú kə tééd jíḡḡúílə bwo ná: «Í jíi shú m̄s *Mw̄an m̄s Múúid ná ocúmbá buud wá loom nə milúúú myá ofada nə *Oyíḡulí ó m̄ácɛɛ bw̄s kág jág jugushi nyə, bw̄s kuduwa nyə, bw̄s gwú ntág nyə. N̄jì a bá gwúm shwoḡ dí mpúsə m̄wów málóól.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwáó. Pȳer músə kə nə nyə koogú, kə lás ná nyə. ³³ Yésus músə yid, dág *ompwíin b̄é, a mú n̄káánd nə Pȳer ná: «Wúḡ m̄s na, *Sátan! Mítédúgá myó mí cúgé mítédúgá mí Zembí, m̄sə n̄jì mítédúgá myá buud.»

³⁴ A mú kə j̄ow ncúlyá buud bw̄s á bə cín̄ḡḡ wá b̄án̄ḡḡ ompwíin b̄é, nyə nə bwo ná: «N̄kí muud m̄s c̄eɛl b̄ɛ m̄s, a b̄ag kú jagulə nyáméfwó; a n̄kényág kwolós jé, a b̄ɛ m̄s. ³⁵ N̄acé, múúid m̄s ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. N̄yoḡḡ m̄s jímbal cug jé n̄acé m̄s nə shú J̄oḡḡ Kéél yé, a faam. ³⁶ N̄kí muud m̄s bii m̄sbii m̄esh m̄s shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé m̄fíí nyá é bə nə ndí cín̄ḡḡ yí? ³⁷ Muud jí nə n̄kul wá jí shú ná a n̄yíngəḡ bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud m̄s bá gwág m̄s shw̄on, gwág íciyá byám shw̄on kala búúid á mítédúgá olíḡḡḡ í n̄gə sá m̄sbw̄s ga dí yé, Mw̄an m̄s Múúid m̄s bá námá gwág nyə shw̄on ja á bá zə a n̄gə n̄kəḡḡwə m̄n̄kəḡḡwə m̄s Sóḡḡḡ yé, b̄án̄ḡḡ m̄fíééshá mí w̄éḡḡəles yí.»

9

¹ A mú n̄yíngə cì nə bwo ná: «Búbálé m̄s jaaw bí ná, bóól búúid búás wa óga, bw̄s abulé bwele yə, bw̄s kú fwo dág Faan m̄s Zembí m̄s wós nə n̄kul.»

Yésus m̄s lwóyá m̄lwanó myé (Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Mpúsə m̄wów m̄saman, Yésus mú n̄wa Pȳer nə Zhák bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúid dí, bw̄s kə bád wú m̄ma mb̄áḡúd, n̄jì b̄án̄ḡḡ kú nə ngwól múúid. Nyúúil nyé mú shw̄z̄əla bwo míshúd, ³ m̄káándá myé mí mú n̄gə jág bul faan nə mbii m̄sfumá m̄s ná, t̄o muud cúgé nə n̄kul gwa m̄káándá ná ndeé mí fumə nt̄s. ⁴ Cín̄ḡḡḡḡ, Moyíz bá Eli bw̄s mú wós, zə n̄gə lésha nə Yésus. ⁵ Pȳer músə ka cì nə Yésus ná: «*Rabi, nywaaálə n̄gəlé jí wa. Sə shúm̄m̄gá m̄əbanda málóól, ngwúd shú dw̄ó, dúl shú m̄s Moyíz, dúlúgá shú m̄s Eli.» ⁶ Pȳer nyə a shígé mpu sá á cíg yí, n̄acé b̄án̄ḡḡ bóólúgá *ompwíin bw̄s á bul gwág ífwaas nda bw̄s nyé. ⁷ Seegya n̄jì gúndá í m̄s zə búdal b̄esh. Bw̄s mú gwág kál í n̄gə wú gúndá j̄oḡḡ dí ná: «Mw̄an waamə abábə wə éga. Ságá nyə m̄agwág.» ⁸ Ompwíin bw̄s mú ntág n̄gə yáguwa, bw̄s kú ná dág t̄o muud shús, n̄jì b̄án̄ḡḡ Yésus wá bw̄s á bə.

⁹ Ja b̄án̄ḡḡ bw̄s m̄s kə n̄gə shulə wú mb̄āḡ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Cì bí kú jaaw múúid s̄á bí amə dág yí, kə wós ja *Mw̄an m̄s Múúid m̄s bá gwúm shwoḡ dí yí.» ¹⁰ Bw̄s mú baagulə cì ní, n̄jì bw̄s mú n̄gə nyímbula bw̄ámé nə bw̄ámé ná: «Gwúmála m̄shwoḡ dí á n̄gə cì ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndeé bw̄s músə jí nyə ná: «N̄acé jí *Oyíḡulí ó m̄ácɛɛ bw̄s du cì ná í jíi ná Eli f̄wóg tééd zə yí?» ¹² A mú b̄esa ná: «Jí b̄éle bə nt̄s ná Eli m̄s jalá nə fwo zə, zə t̄əl isá bȳesh ícə bȳāḡúd. Ká n̄acé jí jis̄s cilyá Kálaad

8:18 Zhe 5.21 **8:20** 8.8-9 **8:23** 7.33; Yuá 9.6 **8:28** 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 **8:29** Mat 16.16 * **8:29** K̄rist: K̄rist m̄s kə nə «kwíidyə buud Zembí nyə á kaag yé.» **8:30** 9.9 **8:31** 9.30-32; 10.32-34 **8:34** Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 **8:34** 1Pr 2.21 **8:38** Mat 10.33; Luk 12.9 **9:1** Mat 16.28 **9:7** 1.11 Ságá nyə m̄agwág: Mbá 18.15 **9:9** 7.36; 8.30 **9:11** Mal 4.5; Mak 8.28 **9:13** Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21

Zembí dí ná bwá bá mpyèny Mwân mæ Múud, bwá bul jugushi nyæ yí? ¹³ Sâ ngwúúdu, mæé má jaaw bí ná Eli nyæ a shí bwey zæ. Buud bwá á sá nyæ mbií wêsh bwá á cæel yí, námá nda jí cilyá shú dé dí ná.»

Yésus má yíl ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

¹⁴ Ja bwá má kæ wóós *ómpwíin dí yí, bwá mú kwey mánjkumbæ mæ búúd má má lyæ bwo, bánón Oyúguli s mæcéé bwá ngó sényasa mækál. ¹⁵ Nji mánjkumbæ mæ búúd mání má má dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ngæ kæ ná mikálá, kæ ngæ báda nyæ. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jáyé bínón buud óga ngó sényasa mækál næ ndí yí?» ¹⁷ Na zhwoog buud éne dí, ngwól múúd mú bæsa næ nyæ ná: «Yúguli má áma zæ næ mwân waamá wódí, wúl shíshim í má sá ná a bæg kú ná lás. ¹⁸ Í má ntág ka ða ba, kúl jêsh í áma wóós ná í bii nyæ yí, í jumæ nyæ shí, ifúlug lwánd nyæ mpu, a ngó fúgal mæjæ, a shwal nyánawo. Má áma jí ómpwíin bwó ná bwá yílug nyæ jamb ðoongá, bwá shigé kwag.» ¹⁹ Yésus mûsá bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mæ e bá kæ næ bí ntáni kæ wóós ngow? Mæ e bá jisow bí kæ kumæ jáyé ja? Zægá mæ næ mwân wæong.» ²⁰ Bwá mú kæ ná nyæ. Nji shíshim ní* í má dúg Yésus yí, í mú junj mwân næ njkulú, a mú juma shí, ngæ bingula, ifúlug í ngó wóós nyæ mpud. ²¹ Yésus mú jí sóngú mwân ná: «Í á tééd nyæ jáyé ja?» A mú bæsa ná: «Í á tééd nyæ, a njúl ná mwántombú. ²² Í ða cæel gwú nyæ. Í ða kul nyæ tæ kuda dí tæ májwóúdí ija ija. Njí wo jí næ njkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sá nkúnkwónála, kwíindág sâ.» ²³ Yésus mú yagula nyæ ná: «Íkí wo jí næ njkul!» Ntó, a mú jaaw nyæ ná: «Múúd yêsh má *búgála Zembí yé jí næ njkul sá sâ jêsh.» ²⁴ Cé næ cé sóngú mwân mú lás gwów gwów ná: «Mæ ngæ *búgála! Nji, yág mæ njkul ná mæ mpúg bæ næ búgá!» ²⁵ Buud bwá mú zæ sɛɛngya áncuncuma kúl bwá á bæ yí. Ntó Yésus mú njkáand næ shíshim ábábów wæong ná: «Wo shíshim ngó juwo mwân mælwé næ mpu ga! Mæ yímbáí wo ná, wúg nyæ nyúúúdí! Ci wo kú ná bá nyingæ nyí nyæ nyúúúdí!» ²⁶ Í mú kím næ njkulú, í junj mwân ná ndeé wú nyæ nyúúúdí. Mwân mú cɔ fudud ná nyágúsá, zhwoog buud bwá ngó cí ná: «A má yæ.» ²⁷ Nji Yésus mú bíí nyæ mbwá, wæel nyæ. Mwân mú tów tátáli. ²⁸ Ná ndeé, Yésus mú kæ nyí njów. Ompwíin bé bwá mú kæ jí nyæ wu bánón bwáméfwó ná: «Nacé jí sá bán shigé kwag yílálá shíshim ní yí?» ²⁹ A mú bæsa bwo ná, bwá ða yíl mbií ní nji næ mæjægala.

Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá yæ, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Bwá mú za lɔ na. Bwá líina Galilé. Yésus nyæ a shigé cæel ná buud bwá mpúg kúl bwá á bæ yí, ³¹ nacé nyæ á ngæ júguli *ómpwíin bé. Ná ndeé, a mú ngó jaaw bwo ná: «Í jí ná *Mwân mæ Múúd bæg kaanz mæbwá má búúd dí, bwá bæg gwú nyæ. Nji mpúsæ shwiy dé, nyæ bá já shwoog dí mwów mábá, a mú gwúm jwów áléel.» ³² Nji Yésus nyæ á tæem ngæ jaaw bwo ntó, bwá á shigé mpu gwág. Bwá mú bul gwág ifwaas. Bwá ngó fúndé jilæ nyæ ná nyæ féélúg bwo isá nyæ ngó jaaw bwo yí.

Zájí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwá mú kæ jí Kapernawúm. Cínong bwá mú nyí wúl njówúdí. Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jí gwáméfwó bí áma ngæ sényasa mækál næ gwo zhíí næ zhíí yí?» ³⁴ Bwá mú jí ná kufug, nacé zhíí næ zhíí, bwá á ngæ shwæ ná bwá cæel mpu nyæong jí bul bæ fwámé múúd bwá dí gwoong dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zæ jí shí. Nyæ jów *ómpwíin wúm næ óbá bé. Nyæ næ bwo ná: «Múúd mæ céél bæ tówé shwóg á gwoong jín yé, nyé jalá næ bæ múúd a mpúsæ, nyæ bæ námá sóól mæsáal á gwoong jínúdí.» ³⁶ Nyé ká shín lás ntó, nyæ mú zæ njwa gúl kákágá, tál bwo nyæ míshád, a mú njwa nyæ nyá dí mábwád. Nyæ næ bwo ná: ³⁷ «Muud mæ lég gúl kákágá nda jíga jínó ðám dí yé, a má lég mæ. Muud má lég ntág má yé, nyæ alégé mæ, a lég múúd nyæ á nti má yé.»

Buud wá shé dí kóómbúd

(Luk 9.49-50)

³⁸ Na Yuánes mú cí næ Yésus ná: «Yúguli, sá áma dúg ngwól múúd ngó balan næ jínó ðwó, ngæ yíl buud mæjamb næ ndí. Sá áma ka kaambulé næ nyæ ná a kú ná ngæ sá nacé a cugé sá dí gwoong dí.» ³⁹ Yésus mú bæsa næ nyæ ná: «Kúgá ða kaambulé ná a kú ngæ sá. Muud cúgé næ njkul balan næ jínó ðám, sá *máshimbá næ ndí, ná ndeé nyæ nyingæ kæ ngæ lás næ mæ njkí bów. ⁴⁰ Nacé muud nyé angé næ mpíi shé yé, jí shé dí kóómbúd. ⁴¹ Muud mæ bá yána tæ ní láá májúwó ngwúdí, ngulal bí mádí jínád nacé bí bálé búúd s *Kríst yé, bábálé, má jaaw bí ná, muud wæongá nyæ abulé shúb myána myá cínong.»

Sóm í bul jilá

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² «Nji, ikákágá í ngó *búgala mæ íga, múúd mæ ká kwal gúl bægú, í bul jalá ná bwá kálug muud wæongá mæma kwóógú cúnúdí, bwá kul nyæ næ ðwo mân. ⁴³ Ntó, í ká bæ ná mbwá wó njkí kuú wó í ngæ kwal wo bægú, sámbúg wæ, nacé í bul jalá ná wo cúgag cug á kandugæ wo

* 9:20 Bóól bwá ngæ cí ná ná: «Ja mwân nyæ a dúg Yésus yí.»

9:27 5.41

9:30 8.31

9:33 Luk 22.24

9:35

10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26

9:37 Mat 10.40; Luk 10.16; Yuá 13.20

9:40 Mat 12.30; Luk 11.23

9:43 Mat

njúl nê kúl mbwâ ñkí kúl kuú, ⁴⁴ ntɔ́ ná wo bág nê mæbwâ mwó mêsh wo mú kê kuda á kandugê jís kú jímæ yíd. ⁴⁵ Í ká bæ ná kuú wó í ngê kwal wo bɔɔgú, sámbug wæ, næcé í bul jêla ná wo cúgag cug á kandugê wo njúl nê kúl kuú, ⁴⁶ ntɔ́ ná wo bág nê mækuú mwó mêsh wo mú kê kuda á kandugê jís kú jímæ yíd. ⁴⁷ Ñkí jús dwó í ngê kwal wo bɔɔgú, tíg dwo. Í bul jêla ná wo nyíig Faan má Zembí dí nê ncwaan jús, ntɔ́ ná wo bág nê mísh mwó mêsh bwá bá kê kul wo kuda á kandugêd. ⁴⁸ Cínɔng kuda jɔɔngúd ilúmágé í dæ dæ nyúul yí í ádé fudæ. Kuda kú námé bwelê jímæ. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yêsh mægwám námé nda ca í dæ wá mægwám ídæw dí ná. ⁵⁰ Ca dásê jɔ́ sâ. Sâ ngwúdâ, ñkí ca í sósomb, jí í bá nyíngæ wá dwo mægwám? Bágá námé nda jɔ́ ca mpádúgá búúd, bí mú ka bæ nê ñkul jí mpwogé mpádúgá biméfwó nê biméfwó.»

10

Yésus nê mægwú mæ bâ
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Ná ndéé, Yésus nyê á ka wú na, kê shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. Buud bwá mú zæ áncuncuma zæ ñkúndow cínɔng nyádí. A mú ngê jíguli bwo nda nyê á dæ sá ná. ² Ból *Ofarizyên bwá á zæ kê nyádí, kê bwówulæ nyê, bwá ná: «Ye mæcêç míshé má ngê ci ná muud jí nê ñkul yíl múdá yé bâ?» ³ Ntó nyê mú bêsá bwo ná: «Moyíz nyê á báásulê bí ná jí?» ⁴ Bwá nê nyê ná: «Moyíz nyê nyê á cila ná múúd mæ ká cæel yíl múdá yé bâ, a yê nyê kálaad mægwú mæ bâ.» ⁵ Yésus mú ci nê bwo ná: «Moyíz nyê á yê bí cêç dɔɔngú næcé lal bí milâm. ⁶ Sâ ngwúdâ, ja Zembí nyê á té isá byêsh yí, nyê á sá mudúm bá mudá. Ntó nyê á ci ná: ⁷ «Nda mæ má sá bwo ntúni ná, mudúm mæ bá lúgê sósɔngú bá nyɔɔngá, a kê leedya nê mudá yé, ⁸ bá obá bwá mú bæ nyúul ngwúdâ.» Ntó jí ná bwá cúgê ná búúd obá, bwá músæ muud ngwúd. ⁹ Muud nyê ajóláyé nê ka bégé sá Zembí mæ laad yí.»

¹⁰ Ja bánɔn *ompwíin bé bwá mæ kê wóós ñjów yí, bwá mú kwo jí nyê ná á féélág bwo lésú wɔɔngá. ¹¹ Ntó wá nyê á ci nê bwo ná: «Ñkí muud mæ yíl múdá yé bâ, a bá múdá shús í, muud wɔɔng mæ sá míncæmb mísh má múdá nyê á mæ yíl yéd. ¹² Tɔ́ mudá, á ká wú bâ, a nyíngæ kê dúl báád í, a mæ sá námé míncæmb.»

Yésus má bad bwân óntombú mæbwâ
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Ból búúd bwá á ka zæ nê ikúkágé wá Yésus ná a kúnýag nê byo. Njí *ompwíin bwá mú lás nê bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyê á dúg

ntó ná, nyê á lámusa nê ompwíin bé, nyê nê bwo ná: «Bídúgá ikúkágé í zág mádí, kúgá kaambulæ nê bwo, næcé Faan má Zembí dásæ sá á mbii búúd wán. ¹⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh nyê amágúláyé Faan má Zembí mæmægulá mæ kúkágé yé, muud wɔɔngú cúgê nê ñkul nyíi cínɔng.» ¹⁶ A mú ñkény bwan bɔɔngá, ngê bad bwo mæbwâ, ngê yê bwo ocúncêsh.

Yésus bá muud byɔɔg
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yésus mú zæ cɔ́ na. A ngê kê zhúú, ngwól múúd mú zæ nê kúlá, zæ kúdw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jɔ́jɔ́ Yíguli, jáyé jɔ́ sâ má sáág ná mæ bíig cug á kandugê kandugá yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nê nyê ná: «Næcé jí wó jów mæ ná jɔ́jɔ́ múúd yí? Kú nê muud jí jɔ́ múúd, ní Zembí nyáméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí mæcêç mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá míncæmb, kú júwo, kú yê múúd mpwene á sá nyé ampúyé yí, kú shúg múúd, gúmal sósɔngú woó nê nyɔɔngú woó.” ²⁰ Muud éne mú bêsá nê nyê ná: «Yíguli! Kê ngê bê mæcêç máni mêsh, tééd ikúgád zæ kumæ múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyê ná figé-figé, a mú gwág nyê cey lámúd. Nyê nê ná: «Í ngê ná fúfú wo sâ ngwúd. Kaá kusha isá byêsh wó jí nê ndí yí, wo yê mímúmbúwá *mwaaanê wɔɔngá, wo ka bá kê bæ nê mæbii gwów; ság ntó wo ka zæ bê mæ.» ²² Muud wɔɔng mú shúsula nê mpesá má Yésus, a mú ntág kyey, næcé nyê á bæ nê zhwo mæbii.

²³ Yésus mú cing mpwóómbú dúg nyádí mákoogú ná ndéé, a mú ci nê *ompwíin bé ná: «A kwowulálæ ná buud bí nê mæbii wá bwá nyíig Faan má Zembí dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwá mú káam ciyá jɔɔng, Yésus mú nyíngæ ci nê bwo ná: «Yé bwân bâm! A kwowulálæ ná muud nyíig Faan má Zembí dí eé! ²⁵ Í yida nywá bá kúná-kúná ná *shamó nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ́ ná muud á bulya mæbii nyíig Faan má Zembí dí.» ²⁶ Njí bwá á gwág ntúni yí, bwá á bul káam, bwá mú ngê nyimbála bwámé nê bwámé ná: «Ká zé jí nê ñkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kænd mísh bwádí, a mú ci nê bwo ná: «Muud cúgê nê ñkul sá jini jân, ní Zembí; næcé Zembí nywáá jí nê ñkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lésú, nyê ná: «Ká, dúgí! Sê báá sá á má shín lúgê isá byêsh, sê zæ bê wo.» ²⁹ Yésus mú bêsá ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñkí muud mæ sá ná, tɔ́ minjów, tɔ́ mæshí, tɔ́ omínyɔnê, tɔ́ okóól, tɔ́ nyɔɔngá, tɔ́ sósɔngú, tɔ́ bwân, a lúgê byo shú dâm, nê shú bwíingúlé Jɔ́jɔ́ Kéél, ³⁰ nyê é nyíngæ bíi isá byɔɔng byêsh ija tæd té nyé é ngê cugá wa shí yí: tɔ́ minjów, tɔ́ mæshí, tɔ́ omínyɔnê nê

9:47 Mat 5.29 9:48 Iza 66.24 9:49 Lev 2.13 9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te 5.13; Rom 12.18 10:1 Luk 9.51
 10:3 Mat 5.31 10:6 Mat 1.27 10:7 Mat 2.24 10:11 Mat 5.32; Luk 16.18; 1Kr 7.10-11 10:15 Mat 18.3
 10:19 MmN 20.12-16; Mbá 24.14 10:21 Mat 19.21 10:22 Sóm 62.11 10:27 Mat 19.26 10:29 Mat 10.37

okóól, nà nyooŋgá, nà bwân, ija tэд, a bwama námá nà cúwáli cinɔŋg, ná ndeé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yííd. ³¹ Bóól ncutýá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tšw mpáse, bəoŋg bwá tál mpáse wá, bwá bá tšw shwóg.»

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá ya, a mú gwúm
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwá á ka ngə bád kə Yurúsalem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwá ngə bə nyə mpáse, mílám mí kál bwo gwòw ná ifwaas. Təo buud bwá á ngə bə bwo wá, bwá á ngə námá beemb. Yésus mú nwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bənoŋ kə ngə kyey koogá, a mú ngə jaaw bwo isá í bá zə sŷy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə mə mílúluú myá ofada nə *Oyúguli ó məcééd. Bwá é cəçlə nyə shwiŷ, bwá mú kəenzh nyə mábwə mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwá wá bwá bá cágule nyə, bwá sey nyə məntənd mpwóombúd, bwá fyámusa nyə mílwón, bwá mú gwo nyə. Nji nyə bá gwúm shwoŋ dí jwòw áléel.»

Zá jífwó múúd
(Mat 20.20-28)

³⁵ Ná ndeé, Zhák bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwá mú zə shísh wá Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yúguli, sə má téég wo məbwə, ság sá sá sə é jí wo yí.» ³⁶ A mused jí bwo ná: «Bí má jíi ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwá mú bəsa ná: «Yág sə wada ná sə bəg jí wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə mancwúm ja wó bá kə jí wódí jíya gúmad yí.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jíi yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá má é ŋgul yí, ŋkí ná bí duwan nduwan má é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sə bí nə ŋkul ŋgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zə ŋgul yí, bí é ŋgul gwo, təo nduwan má zə duwan yí, bí é duwan námə wə. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə mancwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ŋkul nwa wáni cigulá, íjiiya byəoŋg bíse shú búúd í á bwey kwəmusəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ompwíin wúm bwá á gwág ntó yí, bwá á gwág Zhák bá Yuánes bəw. ⁴² Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná buud bwá ngə wúmə nə jíya tšwe shwóg íkúl ishús dí wá bwə ngə nteŋŋe njwúga byán, ofwó búúd bwə ngə lwóya nji mpál. ⁴³ Í ajəláyé nə bə ntó bí bəŋ dí. Nyooŋg yəsh mə céel bə fwó múúd gwooŋg jín dí yé, yídag səy nə bóól. ⁴⁴ Nyooŋg mə céel tšw bí shwóg yé, bəg bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sá joŋgá wá jíis ná *Mwân mə Múúd nyəmfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nə nyə. Nyə á yida zə səy nə buud,

a yána námá cug je shú ná ncutýá buud bwá bəg ofulí*.»

Yésus mə bəny Bartimé mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Ntó, Yésus bənoŋ ómpwíin bé bwá mú kə kumə Zheriko. Bwá mú ngə lə ngwála wəoŋgá; buud bwá á ngə bə bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogá, a ngə gwáamb buud isá. Muud wəoŋgá nyə á bə nə jíinə ná Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wá ngə cə éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíígúg mə ná ŋkwoŋgá.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ngə ŋkáand nə nyə. Təo ntó nyə mú mpu bān kál gwòw ná: «Yé Mwān mə Dávid, bwíígúg mə ná ŋkwoŋgá.» ⁴⁹ Yésus mú shigala. Nyə ná buud ná: «jówúgá mə nyə.» Bwá mused jəw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Sələg lám shí! Tówúg! A ngə jəw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogá. A mú bumb, leel kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jíi ná mə sáág wo jí?» Áncím-ncím mú bəsa ná: «Ye yúguli, ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo mə *díng cug nəcé búgə gwò.» Cé nə cé, mísh mə mú nyíngə dúgya nyə. A mused bə nyə.

11

Yésus mə nyú Yurúsalem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwá á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsalem yí, bwá á kə wósə ŋgeé Betufazhe, *Mbán wəolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwə jakáás cəçlá, í njúl ná təo muud kú fwo bwele kawa nyə kwonud.» ³ Bí ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: «Cwámə wá ngə jíi gwo.» Muud wəoŋgá nyə é leel námá bíd ná bí zəg nə gwo.» ⁴ Ompwíin bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwə jakáás cəçlá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogá. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cinəŋ wá, bwá mú jíi bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí má ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwá mused bəsa mbíi Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəoŋg bwá mú bíd ná bwá kəg nə ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwá ngə yíl mikáándsə myán ngə jəel gwo kwonud. Yésus mused jí gwəw. ⁸ Ncutýá buud bwá mú ngə taalə mikáándsə myán zhí nə zhíí, bóól bwá ngə búgə mampúnzə mə ílíí məkoogá ngə zə taalə zhíí. ⁹ Shwíinzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəoŋg bwá á ngə bə mpásé

10:31 Mat 19.30 10:32 8.31 10:34 15.15-20 10:38 Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11
10:39 Mis 12.2 10:43 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 10:45 Mat 20.28 * 10:45 Bwá á də júna ŋkúmba təŋ shú ná ŋkúmba kwám í bəg fulí. Təŋ nyooŋg wá Yésus nyə a jəna nə cug je shú búúd bəsh yí. 10:47 Mat 20.30-31 10:52 Mat 9.22 11:8 20j.9.13 11:9 Sóm 118.26

wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bág na nyoonng ngə zə jíná má Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág na ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jon lu gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ mə Zembí, a mūsə kand miš Luŋ dēshud. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyingə kə nə ompwíin bé wúm nə óbá Betaní.

Yésus mə shwó lí figyé (Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwá mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lá *figyé shwóg-shwóg í njúl ná nkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínong. Nji, ja á má kə wósó lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá ná ikáá, nəc é á shígé fwo bə baan lu mpúmá. ¹⁴ A mūsə ci nə figyé ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwele dá tɔɔ bumá gwó.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíin bé bwá ngə gwág.

Yésus mə wíng búúd ó mikus Luŋ mə Zembí (Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsalem. Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembí, a mú kə wíng búúd bwá á ngə sá mikus cínong wá. A shín lwág ítúwáli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəonng bwá á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná lína nə mbag Luŋ mə Zembí dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə ya bwo njúgúla, nyə ná: Ngaá jí cilya Kálad Zembí dí ná: «Bwá bá du jów njów wám ná: “njów məjəgula á ikúl nə ilwon byésh?” Ká bí bān mə yida sá ná í bág daage lú íjúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá mú gwág sósólúgú wəonngá. Bwá mú ngə sɔ məzhií ná bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúndə nəcə njúgúla yé á ngə bul nyíi buud milámúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bə́nəŋ *ompwíin bé bwá mūsə wú ngwála.

Njúgúla búgú nə dúla sá məjəgula (Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwá mú nyingə kə ngwála, bwá mú dág lí *figyé, í má shín shwáás kə jé mikɔ́léd. ²¹ Pyēr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dúgí! Figyé wó ámə shwó yé má shwáás.» ²² Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembí! ²³ Búbálé, má jaaw bí má bá gwáamb məjəgula dí yí, bəgá nə búgú ná bí mə bii, bí dúg í bá námá nda bí ámə gwáamb ná. ²⁵ Ja bí tál tútál ngə sá məjəgula yí, nki muud má

tédúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəonngá. Ságá ntó, Sósingú wán jisá gwów yé júúg námá bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, nki bí mə bə kú du juu bóól búúd íi, Sósingú wán jisá gwów yé kú námá du juu bí nə məbəw bí mə du sá má.]

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə wú ngow (Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwá mú zə jé Yurúsalem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembí dí cwú ná ndeé, milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ nə ocumbá buud bwá mú kə nyódi. ²⁸ Bwá mú jí nyə ná: «Nyáyé nkuł wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə ya wo nkuł ná wo zág ngə sá byo?» ²⁹ A mūsə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí nkuł má ngə sá misósólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkuł? Ye nkuł á gwów wó Zembí, ye nkuł á buud? Bəsağá mə.» ³¹ Bwá mú téduga ná: «Nki sá mə ci nə “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí á shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə má ká məl ci ná í á bə nkuł á buud íi, nkwéé sə! Buud bəsh bwá ngə magula nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwá mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí nkuł má ngə sá misósólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó məsáal ó abábəw (Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myá ofada nə *Orkume ó məcɛɛ nə ocumbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vinya, wá gwo lungula dí. A fáág bíi dúla bá nyáam mpúmá, a lwɔ́ cwámá isándálé, a mú ya búúd fambá jəonng məcéd. A mūsə kə njoonəd. ² Fwála lú məmwáágula dí, nyə á kənd ngwól sól məsáal yé ná a kág nwa nyə dé kow lu mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəonngá, bwá mú yida bii sól məsáal wəonngá, dangula ná ndeé nying nyə məbáw məbáw. ⁴ Muud fambá mú nyingə kənd ngwól sól məsáal yé. Bwá mú wá nyə fəŋ lúúd, sémbulí námá nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyingə kənd muud shús. Bwá mú kə gwú nyəŋ. Nyə mú nyingə kənd bóól nki bulya, bwá mú námá sá bwo nda bəonng wə ashúshwóógá: bwá cú búga, bwá gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwán yé nyə á du bul du cɛl yé. A mú ka zə jána kənd mwán yé wəonng búúd bəonng dí, nyə ngə téduga ná gúl ja, buud óni bwá é gwɔ́ɔ nyə ná mwán yé. ⁷ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwán éne yí, bwá á ngə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá!

11:10 Sóm 148.1; Mat 20.30-31 11:13 Luk 13.6 11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11 11:18 12.12; 14.1-2 11:23 Mat 17.20; Luk 17.6 11:24 Mat 7.7; Luk 11.9 11:25 Mat 7.1; Luk 6.37 * 11:26 Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə mpánzə ní. 11:32 Mat 14.5 12:1 Iza 5.1-2 12:6 1.11

Muud mə bá lág nə lágí óni. Shé gwúgá nyə, shé bəg lág nə lágí jé.”⁸ Bwá mú zə bií nyə, gwú nyə nə ndeé wusə ncâ fambá.»⁹ Yésus mú jí milúluú myá ofada nə Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí má dág ná muud fambá mə bá zə sá jí? Mɛɛ má dág ná a bá zə, zə gwú búúd bwá á lág nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé.»¹⁰ Bi afwóyé bwele lɔ́ mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná: Kwóógú ólwəyɛ bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.
¹¹ Cwám̄ba sósólúgú yé wé ná.

Jísə *sá mimbúgú sádf míshúd íi?»
¹² Milúluú myá ofada bənɔŋ *Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni bwá mú tééd ngáɔ sɔ́ məzhií ná bwá bií nyə, nəcɛ́ bwá á mpu ná lésú wáj wá Yésus nyə á ngə lás kandad ni. Nji, nda bwá á ngə fúnda məŋkúmbə mə búúd ná, bwá mú béegyá na nyə, bwá mú kyey.

*Mwaanə tóya mə Káázel
 (Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Bwá mú ka nwa bóól *Ofarizyən nə bóól búúd wá gwoonɔ́ í á du ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádf ná bwá kág bwówulə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá bye.
¹⁴ Ja bwá mə jé nyádf yí, bwá mə ci nə né ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná wo jí búbálé muud. Wo ádf bɛɛmb sá bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tɔ́w wo míshúd yí. Wo ngə jíiguli sɔ́ cug á Zembí búbálé. Ntɔ́, jaawug sá. Ye mácçç máshé mə ngə magulə ná sɔ́ jóná tóya mə *Káázel, ye mə anɔ́ɛ nə magulə? Ye sɔ́ dág jóna, ye sɔ́ nda du jóna?»¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jáŋ jooŋɔ́, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcɛ́ jí? Zagá ná mə nə sarj *danarí†, mə dágug.»¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zá jí nə wəguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázel.»¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwá mú bul káam mpɛ́sá nyé nyooŋgá.

*Gwúmúlə búúd bwá bá gwúm yí
 (Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)*

¹⁸ *Osadwisyən, buud bwá du ci nə mimbə mí ábúle gwúm məshwoŋ dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyíz nyə á yə sɔ́ çç ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyoŋú yé mə jəlá nə shúgula nə kúsú yé, a byág nyooŋɔ́ mə yə yé mpwoŋ buud.”²⁰ Bóól ómínyoŋú bwá á byél wa zəŋgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə kú nə mwán. ²¹ Nyooŋɔ́ nyə á bç nə nyə yé, mú bá kúsú acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námá yə

kú nə mwán. Mbií ngwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bə bəsh, ka jé mwán á məzhúgúlá. Bəsh, bwá á bá mudá ngwúd wooŋgá, bəsh shín yə, bwá kú lúgə mwán. Mpúsə wáj, mudá wooŋɔ́ mú námá zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá nwa mudá? Ngáá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bɛ́?»

²⁴ Yésus mú bçsa nə bwo ná: «Ŋgáá bí mə kwab, nəcɛ́ bí ampúyé sá Kálaad Zembí ngə ci yí, bí kú námá mpu mpífs mə Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwúm məshwoŋ dí yí, budúm bwá ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə məbáád. Bwá bá jí nda *wəəngəles ó Zembí bwá njúl joŋ dí ná. ²⁶ Kósóm á mimbimbə bálə gwúm məshwoŋ dí, ngáá nə Kálaad mácçç mə Moyíz dí, bí mə du lɔ́ kúl í ngə lwágulə nda nyə á kwey ngwiile ŋkaŋ dí yí. Ngáá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí mə *Aburraham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab.”²⁷ Ntɔ́ jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ngə cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

*Cçç í ntɔ́ mácçç məsh yí
 (Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)*

²⁸ Ngwól Yíguli mácçç nyə á ngə gwág nda bwá á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dág ná Yésus ngə mpu bçsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Mácçç míshé məsh dí, dáyé í tál mósól məsh shwóg?»²⁹ Yésus mú bçsa nə nyə ná: «Cçç í tál mósól məsh shwóg yí, dí ná: Gwágúləg, Izurəyél! Zembí wúsú, Cwám̄ba, jísə Zembí nji nyaméfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cɛɛl Zembí wó Cwám̄ba nə lám wó wəsh, nə *shishim wó wəsh, nə lúú wó wəsh, nə ŋkul nywó nyəsh!»

³¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Cçç ábɛ́ɛ́ dásə ná: Wo cɛɛl múúd yəsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tɔ́ ççç í ntɔ́ máni.»

³² Yíguli mácçç ntág nə nyə ná: «Haaw! Wo mə mpu lás! Sá wó ngə ci yí, jísə tátəlí. Zembí jísə nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpúsə nyə. ³³ Muud mə jəlá nə wá lám yé wəsh wó Zembí, a cɛɛl nyə nə fəg nyé nyəsh, nə ŋkul nyé nyəsh. A jəlá nə cɛɛl námá muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyaméfwó. Ntɔ́ wá jísə mpwogé, çɔ́ jígálúlə Zembí ocúdu nə sálə nyə mósól *mátúnuga məsh.»³⁴ Nda Yésus nyə á dág ná nyə á mpu bçsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í ábúlé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan mə Zembí dí.» Nə ndeé, tɔ́ muud nyə á shígé ná nyiŋgə jí Yésus njígá.

*Mesí bá Dávíd
 (Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)*

12:10 Sóm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á du bə kwóógú bwá á du tééd jíí mándalúú yí, dwó wá bwá á du bç ja bwá lám mənyunɔ́ mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaanə á Rom, bwá á du jóna tóya nə ndí yí, wo je dág Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **12:26** MmN 3.2, 6 **12:29** Mbá 6.4-5 **12:31** Ləv 19.18; Mat 22.39 **12:32** Luk 20.39 **12:33** 1Sa 15.22; Ozé 6.6 **12:34** Mat 22.46; Luk 20.40 **12:35** Mat 20.30-31 **12:36** Mat 22.44

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíǵguli buud *Luŋ má Zembí dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyǵguli ó máccɛɛ bí nə ŋkul ci ná *Kříst jí Mwán má *Dávid yí? ³⁶ Ngáá *Dávid, nyəmɛfwó, nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim, má ci ná: Cwámabɛ nyə á ci nə Cwámabə wám ná: “Jig shí wa mádí mbwə mənɔwúm, kə wósó ja mə é culushi mizhízhíŋ myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!” ³⁷ Dávid nyəmɛfwó nyə á jôw *Kříst ná Cwámabə. Ká nyə é ka bə Dávid mwán na ntudé?» Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə á bul gwág məshusúŋ ná lésú yé.

*Yésus mə kéwúli búud
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)*

³⁸ Nə ndéé, a mú kə shwóg nə jíǵgúlílə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgá nə Oyǵguli ó máccɛɛ! Bwə cɛl dúlɛ məɣla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjɔd, nə dúlɛ sɔ́ nə buud bwə dúg bəda bwo məbədá má gúmá mánkúmbə mə búúd dí. ³⁹ Bwə cɛl nómá kə du jí nji íjiya yá shwóg ja búús *mámpáánzə má mínjíǵgúlá má *Oyúden dí yí; bwə cɛl nómá du kə jí nji lúú túwáli dí ja bwə dú kə ídina dí yí. ⁴⁰ Bwə déég míkúsú mí búdá isá byáŋ byésh. Bwə nyiŋgə du sá ígwaa-gaa í májəgala, lwóyála nə búásə ijɔ́ í búúd. Intǵgúli byáŋ í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

*Yána mə kúsú múdá
(Luk 21.1-4)*

⁴¹ Yésus nyə á ka kə jí ná bɛɛndyá nə jaadə máyána má *Mpáánzə Zembí, a ka ngə dúg nda búúd bwə á ngə wá məyána ná. Ofwó búúd bwə á ngə wá ŋkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúmbúwá kúsú múdá, í á zə wá isasáŋ íbá, tán á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jôw *omp-wíin bɛ, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsú múdá ní mə wá máyána cɔ́ buud bɛsh bwə ámə ngə wá wá. ⁴⁴ Nəcé buud bɛsh bwə ámə ngə wá óni, bwə ámə ngə ŋwa mámpugə má byoɔg dánjúd. Ká nye, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dɛsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dɛsh í ámə bə ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

3

*Məshíné má shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)*

¹ Nda Yésus nyə á ngə cúwo wú *Luŋ má Zembí ná, ngwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yǵguli, fwog dúg jɔ́jɔ́ mákwóógú máni, nə məma lwóyá ní!» ² Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔ́jɔ́ mákwóógú nə məma lwóyá wó dúg ní, tɔ́ kwóógú ngwúd í ábúlé nyiŋgə lág í mbəd na dúlúgá dí gwów, məsh má bá shugala shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbúŋ wóolivyé dí, kə jí shí, ngə dúg kóómb Luŋ má Zembí. Pyɛr, Zhák, Yuánes nə André, bónɔŋ bwə á bə bwámɛfwó wá, bwə mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sá, isá íni í bá bá jáyɛ ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná isá byoɔŋg í wál bá ngə zə bwama yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ɔ bey ná buud bwə bág shiig bí. ⁶ Nəcé buud ŋkí bulya bwə bá du zə nə jíns dām; nyāŋ wósó, nyə ná: “Mə wə *Kříst”. Bwə bá kənd zhwoɔg buud jugá. ⁷ Bi mə bá du gwág míláj mí mósomb, bí gwáduga ncíndə dɔomb, bí kú bá du kənd mílám gwów; í bá jí nə isá íni í bág. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné má shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá nómá du ntaŋsa bí íkúléd. zha á ífíi mpu í bá bə. Isá íni byésh í bá ná bə nji mətɛédúlé má mácyə mə byéyí.

⁹ «Bí ɔ du bey. Bwə bá du kusha nə bí məbwə má osɛmbye ó mílásúd, bwə du fyáməsə bí mílwón *mámpáánzə má mínjíǵgúlá má *Oyúden dí. Bi mə bá du kaad mísh má búúd ɔ anání nə ojwú ɔ loom dí ná, bí kág bwaagula sá bí má mpú shú jíns dām yí. ¹⁰ Í fwo tɛéd jíi ná bwə cúndəg Jɔ́jɔ́ Kéél íkúl nə ilwon byésh dí. ¹¹ Ja bwə bá du kusha nə bí yí, bí kú bá du bwey yágwəw ícay í kəod. Bi ɔ bá du lás sá í é bá du jé bí cé joɔngúd ná bí lásúg yí; nəcé bí dí má bá du lás, í bá du bə Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹² Mínyoŋú má bá kusha nə mínyoŋú yé ná bwə kág gwú nyə. Sóóŋgú mə bá kusha nə mwán; bwán bwə lúmbuli nə obyól, ngə gwú wə. ¹³ Buud bɛsh bwə bá mpú bí nəcé jíns dām. Nji, muud mə bá jísoɔw kə wósó məshínéd yé, á bá cugə.»

*Incwaw í ntug í bá bə
(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)*

¹⁴ «Ja bí má bá dúg ájəlŋkúŋkwɔ́ má kə ŋwa jíya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lɔ́ cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí má bá dúg isá byoɔŋg yí, buud bwə bá bə Yudéa wá, bwə bág fúndə, kə mímbúbúŋjúd! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sá. ¹⁶ Nyəoŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁷ Nkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə boɔŋg bwə bá ngə nyééŋg bwán mwów məoŋg dí wá! Bwə bá bul ŋkúŋkwon. ¹⁸ Jəgalagá nə Zembí ná isá íni í kú bá wósó bí ŋkwánád. ¹⁹ Nəcé *incwaw í ntug í bá bə mwów məoŋg dí mbií í abwélé bə tɛ Zembí nyə á tɛ gwów nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəoŋg. ²⁰ Í á mbəm íbə Cwámabə kú cunal mwów má incwaw í ntug məoŋgá, tɔ́ muud kú faam. Nji, a bá cunal mwów məoŋgá shú buud nyə á fɛésh ná bwə bág bɛ wá. ²¹ Ntó, ŋkí ngwól múúd má ci nə

‡ **12:36** Wa, jíns lé Cwámabə dása “Yawé”, mbií í ngə wú Sóm 110.1 dí yí. **12:38** Luk 11.43 **12:41** 20j 12.10 **12:44** 2Kr 8.12 **13:2** Luk 19.44 **13:8** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **13:9** Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 **13:11** Luk 12.11-12 **13:12** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **13:13** Yuá 15.21; Mbú 13.10 **13:14** Dan 9.27 **13:15** Luk 17.31 **13:19** Dan 12.1; Mbú 7.14 **13:21** Luk 17.23-24 **13:22** Mat 24.24

bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ñkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magula. ²² Omesí ó máshügá nə *buud ó micúndə wá məshügá bwə bá ða wóós. Bwə bá ða sá *máshimbá nə *isá í ntó búúd ñkwón yí mbii wúsé ná ñkí gúl sá jí nə ñkul bə ntó, buud Zembí má bwey féesh wá bwə bə bów-bów zhíí. ²³ Bí ó bey! Mə má bwey jaaw bí isá byésh wá ni.

²⁴ «Má jaaw bí ná mwðw məwngá ði, mwðw má incwaw í ntug məwng má ká námə shín cə, jwów í bá shila ná ñkwed kú ná kwo faan; ñkwoond kú ná wéeshuli máñkenya; ²⁵ wəacén-cení bwə bá ða bí shí; isá byésh bí sá mpífə jon ðí yí í bá kúngula. ²⁶ Ja jəwngá, bwə bá ka dóg *Mwán mə Muúd ngə cúwo jonð, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁷ A bá ntí *wəéngəles bé bwə zə seeng búúd Zembí nyə á féesh wá ikóomb inə byésh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

Yuug á lí figyé
(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «ñwagá fag nə yuug bí má ða dóg nə líí *figyé yí. Í ða bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənccuug má agúgwáan má ngə kó yí, bí mú mpu né ompú bwə mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntó námə, ja bí má bá dóg isá byəwng í ngə sity yí, mpugá ná zíyé má *Mwán mə Muúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé məyíndə mə nyə. ³⁰ Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə isá ini byésh kú fwo sity. ³¹ Gwów nə shí í bá cə, ñji icyíy byám kú cə.

³² «Shú sá í dúgyá nə jwðw nə wəla isá byəwng í bá sity yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bə *wəéngəles bú sá wə Zembí wá bwə ampúyé; tɛɛm bə Mwán nyə ampúyé; ñji Sónngá wə má mpú. ³³ Bí ó mpú ji ñkasé! Nəcə bí ampúyé baan ðəwngá. ³⁴ Í bá bə nda muud mə zə tí ná a ké ñjənd ðí, a lúgə ñjów búúd yé, a yə ósól ó məsáal ñkul ngəlá sá isá, nyə nə mbaagulé mbé ná a jig ñkasə. ³⁵ Ntó, jigá ñkasé! Bí ampúyé baan amádí ñjów má bá zə yí. A ji nə ñkul zə mpwó-kugá, tə tām bulú, ñkí ná ngwúm kúwó ashúshwóógú, tə mán má lām. ³⁶ Sásúlégá ná a zəg məseegyá, zə kwey bí ígwád. ³⁷ Sá má ngə jaaw bí ga, jisə shú buud bəsh. Jigá ñkasé!»

14

Shwushwaga á shwiy mə Yésus
(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

¹ Ná ndéé, í á lúg mwðw mábá ná *Páska nə zan bwə á ða ða íbuléd yá kú nə *ləvur yí í bwámag. Milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó máccəfə bwə á ngə sə məzhíí ná bwə bíi Yésus mákəñjúd, bwə gwú nyə. ² Nəcə bwə á ngə

nyímbula ná: «Shé ajáláyé nə bíi nyə baan lú zán, ñkwangá buud bwə á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bə Betaní Shímun á zəzaamə ðí ñjów. Ngwól mudá mbíd fúfuundú *alabátrə* mú shish wá Yésus. Fúfuundú jəwng í á bə lwándúlá nə labína álal-kus. Bwə ða sá labína jəwngá nə mikəplé mí nár†. Ná ndéé, bwə ngə ða, mudá wəwngá mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labína lúú.

⁴ Bóólégá búúd bwə á bə cínəng wá, bwə mú gwág bów, bwə mú ngə láwə mpədúgá nyəñ ná: «Wúga mbii yúúdúgá wə jí? ⁵ Í mbám jəla ná bwə kusha labína ni odanarí mitəd milól, bwə kwíind mímíbumbúwá nə ndí.» Bwə mú bul jum mudá wəwngá. ⁶ Yésus mú cí nə bwo ná: «Bídúgá nyə ná shéé! Jí bí ngə lúg nyə lám ntúni yí? A má sá mə jəjə sóólégú. ⁷ Binəñ mímíbumbúwá bí ñjul jwów dəsh, bí bí nə ñkul sá bwo mənywa ja jəsh bí má cɛɛl yí. Nji sánəñ bí sá ábúlé jí mwðw məsh. ⁸ Mudá éga má sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə má bwey gwáagulé mə labína nyúúléd, shú mədalya mām. ⁹ Bábálé, má jaaw bí ná, kál jəsh bwə bá cúnda Jəjə Kéel ga shí nyésh ði yí, bwə bá námə ða jaaw sá mudá éga má sá mə yí, buud ða téduga nyə.»

Yúdas má kusha nə Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Ná ndéé, Yúdas Iskariyót, ngwól múúd á gwoong *ompwíin wúm nə óbá, mú sə kə dúgya nə milúluú myá ofada ná a ké kusha bwo nə Yésus. ¹¹ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə mú gwág nywa. Bwə mú kaag ná bwə é yə nyə *mwaañé. Yúdas mú sə zə fwmé fwála á jí nə ñkul sá ná bwə bíig Yésus yí.

Yésus bənəñ ompwíin bé bwə sá Páska
(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)

¹² Jwðw lú *Páska *Oyúden í á ka jə. Jwðw ðəwngá wə bwə á ða cigə ncwəmbə Páska, í ñjúl námə jwðw á shúshwóógú á zan íbuléd yá kú nə *ləvur yí. Ntó wə *ompwíin ó Yésus bwə á zə jí nyə ná: «Jáyé kúl wó cɛɛl ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwám ompwíin bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kagá ngwəla! Bí é bwəma nə ngwól múúd, a ngə ñkəny káágə məjúwó. Bí ó bə nyə! ¹⁴ Njów nyə é kə nyíi yí, bí cí nə amádí ñjów nə Yíguli má cí ná wo lwógé sá kúl bənəñ ompwíin bé bwə é ða dína Páska yí. ¹⁵ Nyə e lwágulé bí fúm ánání ñjów á gwówúd, í ñjúl kwambulá. Cínəng wə bí é kwísha shé zan Páska yé.» ¹⁶ Ompwíin bwə mú kə jə ngwála, kə kwey isá byésh mbii nyə á jaaw bwo yí. Bwə mú shín kwísha dína Páska.

13:24 Mat 24.29 13:26 Mat 24.30 13:30 Mat 16.28 13:32 Mis 1.7 13:33 14.42 13:34 Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 14:1 11.18 14:3 Luk 7.37-38 * 14:3 alabátrə: Nyə á bə díl wáal kwóógú, bwə á ða mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. † 14:3 nár: Kəplə wəwng í ða mpə námə nda ntangə. 14:12 MmN 12.1-14 14:12 MmN 12.15-20 14:17 Yuá 13.2, 21-30 14:18 Sóm 41.10

17 Ja kugá í a bii shí yí, bânôn *buud ó lwámá bé wúm na óbá bwá mú jê. 18 Ntá, bwá ngə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí, shénón ngá də wa yé, nyə é kusha nə mə.» 19 Ompwíín bwá mú gwág sá jəonǵə cey lámúd, bwá mú ngə jí nyə ngwúd ngwúd ná: «Ye jísə mə?» 20 Nyə mú bəsa nə bwo ná: «Jísə ngwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəonǵə sóná ngə juwo məbwá shúyá ngwúd dí yé. 21 *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji mantágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə múud wəonǵú kú byél.»

22 Bwá ngə də ntáni, Yésus mú nwa buléd, yə Zembí cuncésh ná ndéé, a mú fəy buléd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyám wə ga.» 23 Mpásə nə, nyə mú nwa bálá wáan, yə Zembí akíba, nyə mú kala bwo. Bəsh bwá mú ngul. 24 Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə máni, məcií mā sə, mə zə shwiy shí, zə cé búúd nǵi bulya má. 25 Búbálé, má jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ngul wáan ni, kə wósə ja má bá ngul ncuncúmbə Faan mə Zembí dí yí.»

Pyêr nyə é kúlya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

26 Bwá mú ka sey Zembí isusa i gúma ná ndéé bwá músə kwey kə *Mbún wəolivyé dí. 27 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánǵuwo búgád nəcé mə. Sá jəonǵú wə jísə cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyifə mbaagulé itəw, incwəmbe í səonǵ í mú shín ciima.” 28 Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nǵj.» 29 Pyêr mú ci nə né ná: «Təem bə ná bóólúgá bəsh bwá lánǵuwo búgád nəcé wo, məe mə abúlé bwele lánǵuwo.» 30 Ntá wə Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kúlya mə nja ílól búlú gaád, ngwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeé.» 31 Pyêr mú nyingə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Təem bə ná í wósə nə shwá yág shwiy ngwúdú, mə kú bwele kúlya wo.» Bóól *ómpwíín bəsh bwá mú námá ngə ci ntó.

Yésus mə jəgula nə Zembí Getsemane

(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Ná ndéé, Yésus bânôn *ompwíín bé bwá músə kumə kúl bwá dǵ jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jígá wa shí, té má ká sá məjəgula yí.» 33 A músə jəw Pyêr, nə Zhák, nə Yuánes, bânôn bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ngə bə kú ná gwáduga lám nə shee, mbəom í ngə shwiy nyə nyúúlúd. 34 Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcey ki mə é yə. Jígá nkasə wa shí.» 35 A mú nwa shish shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúmbudí. A mú jəgula

nə Zembí ná, nǵi jí nə nǵul bə ntó, a kəndəg nyə baan lú mácey nə ifwaas ni shwóg-shwóg. 36 Nyə ná: «Abba! Pupa! Sá í áde káad wo. Yílúg mə bálá mácey ga! Təem bə ntó, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» 37 Nyə mú wəol shí, zə kwey ompwíín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ngə bále kə gwád í? Wo cugé nə nǵul ji nkasə təə nji wəla ngwúdú?» 38 Jígá nkasə, jəgula nə Zembí, bí bág kú biil məbwábúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kúu njəonǵ; nji nyúul í cúgé nə nǵul kwag kúu njəonǵ wəonǵ.» 39 A mú nyingə shish shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembí, mbii nyə ámə fwo jəgula yí. 40 A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, zə námá nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ngə ntámə bwo, bwá kú ná mpu sá bwá bí nə nǵul jaaw nyə yí. 41 Ja áléel nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í mə shín. Baan í mə jê. Bwá zə kəenzh *Mwân mə Múúd məbwá mə ósól ó məbəw dí. 42 Təwúgá, sé kyéyug. Muud mə kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

43 Yésus ngə ná lás ntáni, seegyə ná, Yúdas nyə á bə námá gwoonǵ *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ngə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbála. Milúluú myá ofada, nə *Oyíguli ó máceɛ, nə ocúmbá buud wá loom wə bwá á nti bwo. 44 Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambələ nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sə sənya mímpu yé, nyə wə éne, bí ó bíi nyə, bí ó kə ná nyə kú wúya.» 45 Námá nji: Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə. 46 Buud óni bwá mú ntág kə Yésus, bwá mú bíi nyə. 47 Nji, ngwól múud gwoonǵ mə Yésus mə wéem kafwele jé, taad ngwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá. 48 Nə ndéé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbála zála bíi mə, mə jísə zhilnǵaanə? 49 Ngáá nə shé á də bə jwəw dəsh kúl ngwúd, mə ngə jíguli buud *Luŋ mə Zembí dí, bí kú séémb mbwə ná bí má bíi mə. Nji bí má bíi mə ja gaád, shú nə sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag.» 50 Ompwíín bəsh bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda. 51 Wúl shwanzá í á ngə bə nyə mpásə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwá á nwa námá bíi nyə ná, 52 a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

53 Bwá mú kə nə Yésus wə Ajəláci á ofada. Milúluú myá ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó máceɛ, bəsh bwá mú kə seenǵya

14:23 1Kr 10.16 14:24 Mat 26.28 14:26 Luk 22.39; Yuá 18.1 14:27 Zak 13.7; Mak 14.50-52; Yuá 16.32
 14:28 16.7 14:30 14.72 14:32 Luk 5.16; Heb 5.7-8 14:35 Yuá 12.27 14:36 10.38; Mat 6.10; Yuá 18.11;
 Heb 10.9 14:38 Ifz 6.18; Heb 2.18 14:49 Luk 24.46 14:50 14.27

cínɔŋg. ⁵⁴Pyêr nye nyə á ngə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wós núnj lunj. A mú kə jí shí, bánɔŋ bíl ifulísh, ngə gwáalə kuda.

⁵⁵Té ní, milúlúú myá ofada, bánɔŋ *Gwoonjg ósémbye ó milású wá Zembí jêsh bwá á ngə sɔ njagə bwá jéég nyə ná ndéé bwá gwú nyə ná ndí yí. Njɪ, bwá á shígé kwey. ⁵⁶Ncúlyá buud bwá á ngə búgə nyə milású, njɪ isá bwá á ngə ci yí í kú ngə bwəma. ⁵⁷Ntɔ, bóól búúd bwá mú tɔw otátəlɪ, zə búgə nyə ná: ⁵⁸«Sá á gwág a ngə ci ná, nyə e búgə *Mpáanzá Zembí búúd bwá á lwɔ ná məbwə ga. Ná ndéé, nyə é shumə Mpáanzá íshús njɪ mwów máláól, nyāŋ í kú bə ná məbwə mə búúd wə mə shúma.» ⁵⁹Njɪ bwá á tɛem ci ntɔ, milású myáŋ mí á shígé bwəma.

⁶⁰Ntɔ, Ajəláci á ofada mú tɔw tətəlɪ mísh mə buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abɛsáyé búúd óga sá bwá ngə bwaagula wo ní?» Yésus njúl njɪ kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sá. ⁶¹Ntɔ, Ajəláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Krist, *Mwān mə Zembí sá ngə gúmal yé?» ⁶²Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntɔ, bi é dág *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə məncwúm mə Zembí á ŋkul nyésh dí, bi mə bá námá dág nyə, a ngə zə mɪŋkúdad.»

⁶³Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshinéd yí? ⁶⁴Biméfwó bí mə gwág nda á mə *lás nə Zembí bwaasúla mpu ná. Bí mə dág ní jí?» Bêsh bwá mú sámb ná á jalá na yə. ⁶⁵Ná ndéé, bóólúgá búúd wá cínɔŋg bwá mú tééd ngələ sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá cɛɛlə nyə sá mishád, ngə wá nyə ikúda, bwá ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawng sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulísh í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶Pyêr njúl na shí, mbaadé dí, seegya ná ngwól múdá mə du sɛy wá Ajəláci á ofada mú wós. ⁶⁷Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dág nyə ná figg-figg. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoonjg mə Yésus muud á Nazarét dí.» ⁶⁸Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ngə cɛel ci yl.» Ntɔ, nyə mú wú cínɔŋg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbé dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹Mudá wəonjg mú nyingə dág Pyêr cínɔŋgú, nyə nə buud bwá á bə nyádfi koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonjg jáŋ.» ⁷⁰Pyêr mú nyingə kílyá. Kú bwey ná, buud bwá á bə cínɔŋg wá, bwá mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbáálé ná wo jisə muud á gwoonjg jáŋ, nəcé wo jisə námá múúd

á Galilé.» ⁷¹Pyêr mú kílyá nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «Ŋkí mə bwiing ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.» ⁷²Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábɛé. Pyêr mú tóduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛé, wo e kílyá mə ija ílól.» A mú cwíl nə yə.

15

Yésus tal kədad wá Pilát
(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹Mán məlám, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá ləom, nə *Oyígúli ó máccɛ nə *Gwoonjg ósémbye ó milású wá Zembí bwá mú sɛɛngya ná bwá zə sámb lósú mə Yésus. Bwá mú wólə Yésus məŋkəda, kə cwámbulə Pilát. ²Ntɔ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə cí óni.» ³Milúlúú myá ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lású. ⁴Pilát mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dág bímbí milású bwá ngə búgə wo myá. Ná wo abɛsáyé?» ⁵Yésus kú bɛsa tɔɔ ciyá. Pilát mú káam.

⁶Pilát nyə á du bə ná, ja jêsh zāŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wəonjg ləom í ámə gwáamb nyə yl. ⁷Í á ka bə, ngwól múúd nə jíné ná Barábas bánɔŋ bóól búúd bwá á sá nə buud bwá sáag mɪŋgáádá nə ijwú, bwá gwú múúd cínɔŋg, bwá mú ka kə mɪmbwugud. ⁸Ntɔ, áncuncuma buud mí bád mbāŋ í du kə mpáanzá milású yí, kə jí Pilát nə nyə sáág bwo sá nyə dú bwey sá nə ŋkəndí yí. ⁹Pilát mú jí bwo ná: «Ye bí mə jíi nə mə bídúg bí Njwú Oyúden?» ¹⁰Nyə á cí ntɔ nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myá ofada mí ngə kusha nə Yésus zhíŋád. ¹¹Ja Pilát mə jí bwo ntáni yí, milúlúú myá ofada mí mə shwígúli ləom ná Pilát bídúg Barábas. ¹²Pilát mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyəonjg bí ngə jɔw ná Njwú Oyúden yé ntudéle?» ¹³Bwá mú nyingə kím gwów-gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁴Pilát mú ná: «Dáyé bəw á mə sá yí?» Bwá mú kwo kím gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁵Nda Pilát nyə á cɛel cweel ləom mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwám búúd nə bwá fyámáség Yésus milwój. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kág bwambula nyə kwolós dí.

¹⁶Ozimbi bwá mú kə nə Yésus lunj mə Pilát dí cwú. Bwá mú sɛɛng ózimbi bɛsh cínɔŋg. ¹⁷Bwá mú bweéd nyə káándé ící atítí. Bwá ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwɔ *túm gúms, jíl nyə lúúd. ¹⁸Bwá mú ngə báda nyə məbədə mə cóógú ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ngə háág nə

14:56 Sóm 35.11 14:58 15.29; Mat 26.61 14:61 Yésus njúl njɪ kúl-kúl: Iza 53.7; Mak 15.3-5 Mwān mə Zembí: 15.39
14:62 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 14:63 Mat 26.65 14:65 Iza 50.6; 53.5; Luk 7.16 14:72
14.30 15:2 Mat 27.11 15:3 Yuá 19.9; Mak 14.61 15:9 Mat 27.11 15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34
15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19 14.65

wo.» ¹⁹ Bwá mú nyíáf nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ngə kúnd məbwón shí nyádí mpwóómbúd nda bwá ngə yə nyə gúnmá. ²⁰ Ja bwá má shín cágulə nyə ntáni yí, bwá mú yíl nyə káánds ícǐ atítí, bwééd nyə míkáánds myé, bwá mú kə nə nyə, kála bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

²¹ Bwá ngə kə ntáni, bwá mú bwəma nə ngwól múúd ngə wó ífambá, Shímun, muud á Sirén, sósóngú má Aləguzándrə bá Rúfus. Bwá mú yímbuli nyə ná nyə nkényug Yésus kwolós. ²² Bwá mú ngə kə nə Yésus kə jé kúl bwá du jəw ná Gəlgota yí. Jíná dəonj í kə ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwá mú njwá yə nyə wáan fulá nə mír* ná a ngúlug, a mú ban. ²⁴ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambə ná bwá kawula míkáánds myé, muud yəsh á gwoonj jánj bə nə kəw. ²⁵ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, jwəw í mú məbaan ibuu má mpámán mpámán. ²⁶ Bwá á cilə cwoomb bwá á gwú nyə nə ndí yí nyádí kwolós dí ná «Njwú *Oyúden wá éga». ²⁷ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, bəndj izhiləngaanə íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí bwá məncwúm, jíga jéd nyádí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwəma ná: «Bwá á lǐ nyə gwoonj izhiləngaanəd.»]

²⁹ Buud bwá mú ngə lǎ cínənj, bwá ngə lwíy nyə, bwá ngə sagəsə milúu nə məzhwámá. Bwá nə né ná: «Ná wo wá éga! Wo muud jǐ nə njkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndeé wo kwo sá njǐ mwów məlól shumála nyúl yé, ³⁰ cəgug woméfwó, shulág, wú kwolós níid». ³¹ Milúúlúú myá ofada nə *Oyúguli ó məcəx bwá mú nómə ngə cágulə nyə, bwá ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Nyə á du cəg buud oshús, njǐ a káád cəgúlə nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izərayél! shuləg shí kíkídíga, sə dágug ná, sə ka *búgula wo». Təem bə búúd bəndj bwá á bə íkwolós dí wá, bwá á ngə nómə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus
(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyəsh ná njkwed, tééd tólóg dí kə wósó məwala məlól má mpwó-kugú. ³⁴ Məwəla məlól dí, Yésus músa kím nə njkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má kə ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə ná jí?» ³⁵ Ja bóól búúd bwá

á bə cínənj wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «Gwágá, a ngə jəw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúlá, kə njwa eponzh, juwo məlwəg má ábībənzhú dí, a fəen shwóg lú lííd. A mú kənd ná Yésus ngúlug. Nyə ná: «Bwándéga! shé fwógá ná dəg jǐni, njǐ Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kím nə njkulú, a mú jímál. ³⁸ Seegya ná mamá *sanda í á du kaləwo *Mpáánzə Zembí yí í mú seel títám ná cənj wú gwəw wósó shí. ³⁹ Lúúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dəg mbíí Yésus nyə á jímál yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwán mə Zembí.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwá á bə cínənj bwá tál shwóg-shwóg ka du dəg. Mariya á Magudála, nə Mariya nyəonjú má Yózes bá Zhák á ntombú, zə keel Salúma, bwá á bə gwoonj búdá jəonj dí. ⁴¹ Budá bəonjú bwá á du sey nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá njǐ bulya bəndj bwá á bád zə Yurúsələm wá, bwá á bə nómə cínənj.

Bwá kə dul Yésus
(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jíná ná Yóseb, muud á Arimatə, nyə á bə nómə gwoonj milúúlúú myá loom dí. Nyə á du bwánd Faan mə Zembí. Jwəw dəonjú, kugú í mú ngə bíi shí, baan bwá du kwísha isá yá Sábəad* yí, Yóseb wəonjú mú kə nə njkánj wə Pilát, kə gwáámə mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Njǐ Pilát nyə á gwág ná Yésus mə leelá yə yí, a mú bul bí. A mú jəw lúúlúú ízimbi, zə wámbulə njǐ Yésus mə njwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á má shín gwág mpəsá má lúúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kəg njwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wósólə wə ndómbó wəonjúd, kə dul shwónj dí. Bwá á lúmə shwonj nyəonjú fífim məkwóonj. A mú bíngal məma kwóógú, juwal shwónj. ⁴⁷ Mariya á Magudála bá Mariya nyəonjú mə Zhák, bwá mú ngə mpu dəg kúl bwá á dul nyə yí.

16

Yésus mə gwúm
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábəad mə shín yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magudála, nə Salúma, nə Mariya nyəonjú mə Zhák, bwá mú kə kusə ólabínda ná bwá bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. ² Ná ndeé, jwəw shwénde má dú tééd yí, bwá mú kə wósó shwonj dí ná nómə mpámán mpámán, lúú jwəw í ngə kúnəw cwííl. ³ Bwá mú ngə jí bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bíngal

15:21 Rom 16.13 * **15:23** mír: Nyə á bə mósól məkúl mə líí bwá á du sá bóól ólabínda nə míl mímyudú ná ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé njkow á oféél-féélí ó ícǐyá dí. **15:24** Sóm 22.19 **15:26** Mat 27.11 **15:27** Iza 53.12 † **15:28** Míl micilyá mí ayág mí cugé ná ícǐyá íni. **15:29** Sóm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11 **15:33** Amo 8.9 **15:34** Sóm 22.1 **15:36** Sóm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 ‡ **15:42-43** Jwəw lu Sábəad í á du bə, tééd mpwó-kugú shí á jwəw lú fláəd, kə jí kugú á súsəadé. Oyúden bwá á shígé du sey jwəw dəonjúd.

shé kwóógú dúsá shwoŋ dí yí?» ⁴ Bwé ka bân mísh, bwé mú dúg m̄ama kwóógú ní í mbwúg koogú. ⁵ Bwé mú nyí shwoŋ dí, kə kwey wúl shwanzá í njúl njínjílí, kósóm̄b á mbwə m̄ancwúm, nyə nə mikáánds mí áfufumá. Bwé mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzá ní mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ŋgə sɔ́ Yésus, muud á Nazarət bwé á bwambulə kwolós dí yé! A cúgé wa, a m̄á gwúm. Dugá kúl bwé á bwíig nyə yí. ⁷ Nə ndéé, lɛɛlɛgá kə, kə jaaw *ómpwín bé nə Pyér ná a m̄á kə shwóg, kə bwánd bí Galilé. Nūŋ wá bínóŋ bí é dúgya yé, námá nda nyə á bwiing bí ná.» ⁸ Ntó, bwé mú wɛɛnzɔ́ wú shwoŋ dí bwé ŋgá lilya, mílám kú bə ná shɛɛ; í mú sá ná bwé nda jaaw təə muud.

Yésus m̄a lwóya nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwúm mpámán mpámán a jwəw lú shwéndɛ. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wá Mariya á Magudála, mudá nyə á yíl m̄ajamb zəŋgbá yé. ¹⁰ Mudá wəəŋgú mú kə jaaw buud ɔ́ gwoonɔ́ Yésus sá jəəŋgá, nəcɛ bwé á bə nə m̄acɛy mílámúd, bwé ka ŋgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus m̄á gwúm, nyə shí námá dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛɛm jaaw bwo ntó, bwé á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, b́ól ómpwín bé óbá, bwé ŋgá kə bwé dí kwáádə, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl mbii shús. ¹³ Buud obá bəəŋgú bwé mú nyingə nə mpúsə, kə jaaw bəəŋgú ómpwín bwé á lúgə Yurúsələm wá, bāŋ námá nji m̄əshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyingə lwóya nyúul nyé ómpwín wúm nə ŋgwúd dí, bwé ŋgə də. Cínəŋ a mú jum bwo nəcɛ bwé á shígé *magulə kéel búúd bwé á jaaw bwo ná a m̄á gwúm shwoŋ dí yí. Bwé á bə ŋkí lal mílám. ¹⁵ Nə ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyésh, bí kág cúndə Jɔ́ɔ́ Kéel, muud yésh gwágúg. ¹⁶ Nyəəŋg m̄á b́á *búgula, bwé juwo nyə yé, nyə wá m̄á b́á *dúg cug yé. Nyəəŋg m̄á b́á bə kú búgula yé, nyə b́á bwəma nə intúgúlí yá kandugə. ¹⁷ Ntó, bəəŋg bwé b́á búgula wá, bwé b́á d̄u sá *m̄áshimbá: bwé b́á d̄u yíl búúd m̄ajamb jíná dáámud, bwé lás m̄ákál m̄əshús, ¹⁸ bwé bii ónywá nə m̄əbwə. Ŋkí bwé d́á gwoog, sá kú sá bwo. Bwé kéel mimbəl m̄əbwə, mimbəl myəəŋgú mí yál.»

Yésus m̄a ká gwəw

¹⁹ Ja Yésus m̄á shín lás nə bwo ntáni yí, a mú ŋkəŋ kə gwəw, kə ji mbwə m̄ancwúm m̄á Zɛmbí dí. ²⁰ Nə ndéé, *ómpwín bé bwé mú nyingə, kə ŋgə cúndə Jɔ́ɔ́ Kéel ikál byésh. Cwám̄ba Yésus nyə á d̄u yə bwo ŋkul ísɛy byáŋúd. A lwágulə ná minjígúla myáŋ mí á bə t́átəlí nəcɛ bwé á d̄u sá m̄áshimbá.]

16:6 8.31 16:7 14.28; Luk 24.34 * 16:9 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kuma 20. 16:15 Mat 28.19 16:16 Mis 2.38 16:17 Mis 8.7; 16.17 m̄ákál m̄əshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 16:18 ónywá: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yál: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 16:19 Mat 22.44 16:20 Heb 2.4

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isà í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyoffil kálaad éga. Njii, teem bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shígé bə mímbýágá mí Oyúden wá, bəɔɔɔg bwə á du lás Garék wá. A ngə féel bwo iciyá bíśə nə nɔkɔl yáág bwo gwágúlé dí yí, nə isà í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bə icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaad námá nda Matiyó bá Márkus.

- (1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bə nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).
- (2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).
- (3) Njəond Yésus nyə á kyeey kála Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sóólúgá nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmél nyə á gwúm shwoɔ dí yí (22-24).

Sə bí nə nɔkɔl ci né lúú ciyá á kálaad wúśə 19.10: «Mwán mə Múúú nyə á zə sɔɔ bəɔɔɔg bwə á jímb wá, zə cug bwo.» Zembí mə mpú né buud bəsh bwə ngə cugə kú nə nyə wá búśə njímbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Krist yí, né a zág cug bəɔɔɔg bəsh bwə é lág nyə wá. Yésus mə du bul julə búúú bwə ngə bwəma nə mpyóɔ wá, nda: osóol ɔ mísám, ikúkágá, mímbúmbúwá, mímbəl nə ojínə ɔ búúú.

Matéédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyoffil lwám múúú, zhwog buud bwə á mə ngə she cilə nɔkɔmba lán yí isà í á sɔy wa sódí yí. ² Bwə á ngə jaaw isà námá nda búúú bwə á dúg byo tééd matéédúléd wá bwə á bwiing sá né. Buud bəɔɔɔgá wə bwə ngə sá iséy í bwiingúlə mílúsá mí Zembí. ³ Né ndeé mə mə ka námá kwey né mə jélá nə cilə wo isà byəɔɔɔgá téegyá nda í á ngə sɔy ná. Mə zə cilə nə mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jəsh tééd matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg nə mɔnjúgúlá wó á nwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Ngwól fada nyə á bə né Zakarí ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wəɔɔɔgá bəndɔɔn Abiya wə bwə á bə ján gwoɔɔɔg. Mudá yé nyə á bə né Ilisabet, a njúl shílə bag ɔ Arəɔn. ⁶ Bəsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otátəlɔ ɔ búúú mish mə Zembí dí, bwə dúgá mpu sá Zembí magwág, du bə isá byəsh Cwámba ngə ci né í bág yí nə məcçé mə mēsh mbii á kú nə sá á jumég. ⁷ Nji bwə áshígé bə

nə mwán nəcé Ilisabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntág bwə mú icwúcwúúú.

⁸ Dúlúgá jwów di íí, Zakarí nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwanga á gwoɔɔɔg ján ná. ⁹ Ofada bwə á du wusə mpaambə né bwə féesh nyəɔɔɔg kəg nyii *Mpáanzə Zembí yé. Bwə á ka námá wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarí ná nyə wə kəg nyii kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lu jígalúlə cáá ni di, buud ɔ kúl búúú bəsh bwə á bə tóón bwə ngə jəgula nə Zembí ¹¹ Ngwól *éngales mə Yawé mú zə lwóya nyúúú wə Zakarí, zə tów nyə ngə mbwə mənəcwúm, *alatar bwə du jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitódúgá mí á búbulə Zakarí lúúú nə dúgúlə nyə á dúg éngales yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Nji, éngales mú ci nə nyə ná: «Zakarí, kú bəeg fúndə, nəcé Zembí mə nwa májəgula mwó. Mudá woó mə bá byá wo mwámúúú, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəɔs nə mashusəg, nɔcúlá buud bwə bá námá bə nə mashusəg nə byélúlə mwán wəɔɔɔg mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcé a bá bə fwámé múúú mish mə Zembí dí. Nyə abulé bwelə ngul málwəg kú ngul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkəɔkɔ Shishim a njúl ná mwó mə nyóóɔɔgú. ¹⁶ A bá námá sá né bəól búúú wə bag ɔ *Izarayél bwə nyiingəg zə wə Zembí wán Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lán mə Zembí nə *shishim nə nɔkɔl Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá nkwambulə mpádúgá osóóɔɔg bəndɔɔn bwán. A bá námá sá né bəɔɔɔg bwə á du bə nə məlwə wá bwə céndúg kuu njəond, bwə bə nə fəg á otátəlɔ ɔ búúú. Ntá, a bá kwəmsa Cwámba kúl búúú í njúl nyə fwámé kwééshá.» ¹⁸ Zakarí mú ci nə éngales ná: «Mə músə cwúcwúúú, mudá waamə mə námá jaas; mə e bá wámbulə sá wə ngə ci ni ntudélé?» ¹⁹ Éngales mú bəsa nə nyə ná: «Mə wə Gabryél, mə ji mish mə Zembí dí, mə ngə sɔy nə nyə. Nyə á mə nti mə né mə zág lésha nə wo, zə jaaw wo jɔɔɔ məkál máni. ²⁰ Nji, nda wó mə ka bə kú *magulə iciyá byám ná, wə é bə fífi. Wo bá ji kú lás kə wóós jwów isá mə á mə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcé byáá í bá bwəma dán wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúú ján í ngə bwánd Zakarí. Buud bwə mú ngə káam ná a mə bul bwey nún Mpáanzə Zembí dí cwú.

²² Ja Zakarí nyə á ka cúwo tóón yí, nyə á bə kú ná nə nɔkɔl mə lésha nə buud. Bwə mú mpu ná a shí dúg gúl sá nún fúm á ci dí. Nyə á ngə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fífi. ²³ Ja nyə á shínal mə mwó mə iséy yá Mpáanzə Zembí yí, nyə á ka nyingə kə bwádf.

²⁴ Fwála mú cɔ, mudá yé Ilisabet músə bə nə bum. A mú shwaaw tán nɔkwoond otóon kú lwóya nyúúú, a ngə ci ná: ²⁵ «Sá Cwámba mə

sá mæ wé ga. A mæ nti mísh mé módí zæ yíl mæ shwón mæ á bæ næ ndí búúd bâm dí yí.»

Yésus mæ bá byél

26 Ja bum mæ wóss Ilisabet ñkwoond saman dí yí, Zembí mú kænd *éngales Gabryél ñgwála á Galilé bwó ðu jów ná Nazarét yí.

27 Nyæ á kænd nyæ ná á kág lésna næ ncwíyé sás lú múdá í á bæ wu ná Mariya yí. Sás ðoong í á bæ næ cęglá bá næ Yóseb, muud á bag o *Dávid.

28 Engales mú nyí Mariya njów ci næ nyæ ná: «Mæ báág næ wo, Yawé ji næ wo, a mæ sá mpaam næ jǝ lám.»

29 Iciyá íni í mú sá Mariya mitódúgá búbulá kúúd. A mú ñgæ jǝ lámúd ná wâñ mbií mábódá í ká ná ji.

30 Engales mú ci næ nyæ ná: «Mariya, kú beeg fúndæ. Næcé wo mæ bwæma næ ocuncésh ó Zembí.

31 Dugí, wo zó bæ næ bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyæ ná Yésus.

32 A bá bæ fwámé múúd. Bwó bá ðu jów nyæ ná *Mwân mæ Zembí a gwów-gwów. Zembí wúsú Yawé mæ bá yæ nyæ ijwúga í mpáámá jé Dávid.

33 A bá jwú næ bag o *Yákwab kandugæ á kandugæ, ijwúga byé í ábúlé bæ næ mæshíné.»

34 Mariya mú ci næ éngales ná: «Jâñ í bá bæ ntudelé, mæc kú fwo mpu múdúm?»

35 Engales mú bæsa næ nyæ ná «Ñkëñkë Shíshim mæ bá zæ wódí, ñkul mæ Zembí a gwów-gwów í mú búdal wo nda gúgúwá í ðu búdal múúd ná. Gwó wé í bá sá ná mwân wó bá byá yé mæ bá bæ féeshá, bwó ðu jów nyæ ná Mwân mæ Zembí.

36 Dugí, mbyél wó Ilisabet mæ zæ bæ næ bum ícwúúlúd. A bá námá byá mwámudúm. Nyæ muud bwó á ðu ci ná á ji kundú yé, bum mú nyæ ñkwoond saman dí.

37 Mpuğ ná sá cúgæ næ ñkul bwelé ntǝ Zembí.»

38 Mariya mú ci ná: «Mæ ji sóol mæsáal mæ Yawé. A sáág mæ nda wó mæ ci ná.» Engales mú kyey.

Mariya mæ ká dúg Ilisabet

39 Námá fwála ðoongú dí, Mariya mú ñwa zhí leelulé kæ ñgwála á kóóm Yudea jisó mímábún mímábún yí.

40 A mú kæ nyí Zakarí dí njów, bédá Ilisabet.

41 Ja Ilisabet nyæ á gwág mábódá mæ Mariya yí, mwân nyæ á lugusa nyæ mwó ði, Ilisabet músæ lwánd næ Ñkëñkë Shíshim ná cwóó.

42 A mú kâm mæma ñkwimbyé, nyæ ná: «Wo ji næ íbwádán ntǝ bósólúgá búdá bësh, mwân jí wo mwó dí yé ji námá næ íbwádán.

43 Jí í mpú sá ná nyooñgú mæ Cwámba waamá zág módí yí.

44 Næcé dugí, ñji málwé mâm mæ ámæ gwág mábódá mwó yí, mwân nyæ ámæ lugusa mæ næ mæshusug mwó dí.

45 Wæc mæ jala, wæc muud mæ *búgula ná sá jêsh Cwámba mæ sá ná bwó jááwug wo yí í é bwæma yé.»

Mariya mæ ságúsó Zembí

46 Mariya mú ci ná:

Zembí waam, wo ji mæma Zembí.

47 Shíshim wâm í ñga kóos næ mæshusug næcé cugye waamá Zembí.

48 Næcé á mæ bále nti mísh dúg zhizhe lwaá dé á mudá.

Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byêsh bwó bá ðu ci ná: «mæc mæ jala.»

49 Næcé Zembí á ñkul nyêsh mæ sá mæ mæma isá.

Jíná dé dúsæ næ gúmá ntǝ sá jêsh.

50 Lám mácey yé wúsæ ná bagó shú búúd bwó ñwá nyæ næ fúndúgá wá kæ wóss ikala ikala.

51 A mæ lwóya ñkul nyé.

A mæ sá ná buud bwó ðu ñkény mányúúl wá bwó címagá.

52 A mæ yíl ñkácí ði búúd íjiya í ící byáñúd wusæ shí,

a bân ózhizhe o búúd gwów.

53 Buud bwó á bæ næ máfufá wá, a mæ yæ bwo zhwog tóom

a nyiñg búúd z tóom mæbwæ ocwúd.

54 A mæ zó kwiid bag o sóol mæsáal yé *Izurayél,

a mæ téduga lám mácey yé,

55 nda nyæ á kaag ímpáámá bísú

shú mæ *Abraham bánñj mpuwoñ buud nyé kandugá á kandugæ ná.

56 Mariya bá Ilisabet bwó á já je bæ ñkwoond olóol ná ndéé Mariya músæ nyiñgæ kæ bwódí.

Byélé mæ Yuánes Nduu-buud

57 Wala lu byeyí í á ka wóss Ilisabet. A mú byá mwámudúm.

58 Næ buud bánñj bwó á bæ jáñ ban wá, næ mímbyél nyé bwó mú gwág ná Yawé mæ bul gwág nyæ cey lámúd. Bánñj bwó mú ka zæ taag.

59 Jwów mwân nyæ á wóss mwów mwóamb yí, bwó mú zæ ná bwó zé sá nyæ ábiwáág. Bwó mú cæl gwiid nyæ ná Zakarí nda sóñgú.

60 Nji nyooñgú mú ci ná: «Mbó! Jíná dé wé Yuánes.»

61 Bwó mú ci næ nyæ ná: «Muud ñgwúd næ ñgwúd cugé næ jíná lú Yuánes njów búúd wán wêsh dí.»

62 Bwó mú ðu lésna næ sóñgú mwân ðu fufé ñji mæbwé jílæ nyæ jíná á céll cewl mwân yí.

63 Sóñgú mwân mú gwaám ná bwó yág nyæ kwóógú ná a zág cílæ cínoñg. A mú cílæ ná: «Jíná dé wé Yuánes.»

Buud bësh bwó mú bul káam.

64 Seegya ntág ná Zakarí mpu mæ bân, júm mú nyæ fulí ná a je lás. A mú shwal bán kál ñgæ yæ Zembí mæshwúmb.

65 Buud ó ban bé bwó mú bæ næ fúndúgú. Ná ndéé buud bwó mú ñgæ bwiñg lán á isá í á síy íni shí Yudea á mímábún nyêsh.

66 Buud bësh bwó á gwág lán wóoñg wá bwó á bæ kú bwelé yíl lám cínoñg. Bwó mú ðu jí ná:

1:27 Mat 1.16 1:31 Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31 1:33 Dan 7.14
 1:35 Mat 1.18; Luk 4.18 1:37 Mæt 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27 1:46 1Sa 2.1-10 1:50 Sóm 103.13,
 17 1:51 Mbá 5.15; 26.8 1:52 Sóm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10 1:53 Sóm 107.9; 34.11 1:54 Msh 7.20; Sóm
 98.3; Mæt 17.7; 22.17 1:59 Mat 17.12-13 1:60 1.13

«Múmwán jəɔŋg í bá bə jí e? Búbálé, ŋkul má Yawé í á ŋgə nyín cug mə mwán wəɔŋgád.»

Zakarí mə cündə cündə má Zembí

⁶⁷ Mwán sósŋgú yé Zakarí mú lwánd nə Nkəŋkə Shíshim nə cwóó, a mú cündə cündə má Zembí, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembí á *Izarəyéí nəcé a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo mənəyámád.

⁶⁹ A má wéeshuli sá ŋkácid cəgye mpwəŋ buud mə sóól məsáal yé *Dávid dí.

⁷⁰ Nyə á shí bwey du jaaw kéel dəɔŋgú, *buud ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá du jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yíl sá mənəyámá má mízhízhíh mísúd,

a yíl sá məbwə mə bəɔŋg bwə ŋgə mpii sá wád.

⁷² A má lwágulə ná a ji nə lám məcéy nə odá; a má táduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcə nyə á kéen búbálé nə Dá *Aburaham ná í bá bə ná

⁷⁴ á ká shín yíl sá məbwə mə búúd bwə ŋgə lúmbuli nə sá wá dí,

sá má bá du yə nyə gúmá kú nə ifwaas,

⁷⁵ sá ŋgə lwóya ná sá búsa buud bé,

sá ŋgə cəgə tátəlí nyədí míshúd, ŋgə cəgə nda búúd ɔ kúl jé bwə jálá nə cəgə ná,

sá bə ntó mwəw mə cug məsú mēsh.

⁷⁶ Múmwán, bwə bá du jəw wo ná *muud micúndá má Zembí á gwəw-gwəw.

Nəcə wo bá ká Cwamba shwóg, kə kwambula nyə zhií

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg ná a ŋgə zə ná a zə cug bwo,

juu bwo nə *misám myán.

⁷⁸ Zembí wúsú ji bul bə nə lám məcéy.

A má nti sá məŋkenya mə ŋgə zhu gwəw

nda məɔŋg mə jəwəŋ ja í du cúwo yí,

⁷⁹ má zəg kwan bəɔŋg bwə ŋgə cəgə yídúgá shwiy dí wá,

má zəg sá ná sá cəgəgí ná shee.

⁸⁰ Mwán nyə á ka námá ŋgə wəy, *shíshim yé ŋgə ŋwa ŋkul. Nyə á du ji məshí má shwéeshá nə ndéé kə wóós jəwəŋ nyə á kə lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

¹ Í á zə bə máni mwəw di, *Káázəl Ogust nyə á cilə ná buud ɔ shí mishwun bēsh bwə kəg cilya ílāŋ dí. ² Ílāŋ bwelélə síy wə cí. Í á bə Kirínus njúl ŋgwámuna á faan lá Sirí. ³ Ntó buud bēsh bwə á ka kə ŋgə cilya, muud

kə ŋgwála í dúgyá nə bəend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarət faan lá Galilé, bád kə Betulehem, ŋgwála mə *Dávid faan lá Yudéa, nəcé nyə á bə mwán á njəw búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ŋgə kə ílāŋ dí, bá Mariya, mudá í á bə ná bá bwə zə béya yé, Mariya wəɔŋg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwə njúl nún, fwála lu byeyí mú wóós Mariya. ⁷ A mú byá mwán yé acumbá, mwámudúm. A mú wá nyə bwámád a bwíg nyə kúl bwə á du wá itəw idəw ná í dúg də yí, nəcé bwə áshígé bə nə bwágə njəw ójəŋ.

Obaagula ɔ itəw bwə dúg wəéŋgales

⁸ Obaagula ɔ itəw bwə á bə shí nyəɔŋgád bwə ŋgə ji mifum tóón íbugád ŋgə baagula itəw byán. ⁹ Ŋgwól *éŋgales mə Yawé mú zə wóós bwo nə, məŋkəŋwə mə Cwamba mə mú lyə bwo nə məŋkenya ná késh. Ifwaas í músa jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éŋgales mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúnda, nəcé mə ŋgə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jəsh məma məshusug yí.

¹¹ Cəgye mə byél bí múús ŋgwála mə *Dávid. Nyə wə *Kříst Cwamba. ¹² Bí é yag nyə nə məyigyé mága: bí é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwə du wá itəw idəw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéŋgales wə gwəw bwə mú zə kwey nyíni bwə ŋgə yə Zembí gúmá susad ná:

¹⁴ Zembí bág nə gúmá jəŋ á gwəw-gwəwád; wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwə cəgəg ná shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéŋgales bwə mə béégya nə bwo kə jəŋ dí yí, obaagula ɔ itəw bwə mú cí bwámé nə bwámé ná: «Sá kəgá Betulehem kə dúg sá í má síy Zembí ná sá ná sá mpúg ga.» ¹⁶ Bwə mú ŋgə kə ná cá-cá, bwə mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwə du wá itəw idəw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwə má dúg nyə yí, bwə mú bwiing sá éŋgales nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔŋg yí. ¹⁸ Buud bēsh bwə á ŋgə gwág bwo wá bwə á ŋgə bul káam sá bwə á ŋgə bwiing yí. ¹⁹ Mariya nyə nyə á baagulə isá byəɔŋg lámúd, a ŋgə bigas byo. ²⁰ Ná ndéé obaagula ɔ itəw bwə mú nyiŋgə bwə ŋgə yə Zembí gúmá, ŋgə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwə ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námə nji nda éŋgales nyə á jaaw bwo ná.

Bwə kə ná kúkény Yésus mpáanzó

²¹ Ja jəwəŋ lú mwəɔmb í á wóós yí, í mú bə fwála ná bwə sáag mwán ábiwáag. Bwə mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éŋgales nyə á jaaw Mariya a kú fwo ŋwa bum yí.

1:68 Sóm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sóm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sóm 106.10 **1:72** Sóm 106.45; 105.8-9; Lev 26.42 **1:73** Mat 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2 **1:79** Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16 **2:4** Mat 2.1; Yuá 7.42 **2:11** Mat 20.30-32; Yuá 4.42; Mis 5.31; 13.23; 2Pr 1.11 **2:14** Iza 57.19; Mat 10.13, 34; Mak 9.50; Luk 1.79; 10.5-6; 12.51; 19.38, 42; 24.36; Yuá 4.27; Mis 10.36; Ifz 2.14, 17 **2:19** 2.51 **2:21** 1.31 **2:22** Ləv 12; Ilh 18.15-16

22 Nə ndeé í mú zə bə fwála ná bwə saág ŋgusa íci Moyiz nyə a ci yí. Bwə mú bád kə nə mwān Yurúsəlem kálə lwóya nyə wə Yawé, 23 námá nda jí cilyá *mbwoomb máccɛɛ dí ná, nɔ: «Mwámudúm yēsh mə tééd byél yé, bwə kənd nyə koogú ná a bág shú mə Yawé.» 24 Í á jí ná bwə kág yána lífím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb máccɛɛ dí ná, bwə kə nə məwúwo məbá ŋkí icwə í máfap íbá.

25 Ŋgwól múúd nyə á du bə Yurúsəlem ná Simuyon. Nyə á bə tətálí muud, nyə a wá lám wə Zembí. Nyə á bə nə Nkɛŋkɛ Shishim. Nyə á du bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izarəyél milám shí yé. 26 Nkɛŋkɛ Shishim í á lwágulə nyə ntámád ná nyə abúle yə a kú fwo dág *Kříst Yawé mə bá nti yé. 27 Muud wəɔŋgú Nkɛŋkɛ Shishim í á sá ná a kág *Luŋ mə Zembí. Ja obyál ɔ Yésus bwə á zə nə mwān Luŋ ná bwə zə sá nyə nda mbwoomb máccɛɛ í ŋgə ci ná, 28 nyə á ŋwa mwān nyádí məbwəd a mú yə Zembí cúncəsh, nyə nɔ:

29 Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwó í yəg ná shee

nda wó á ci ná, 30 nəcé mísh mām mə mə dág nda wó zə cug sá ná,

31 cugúlə wó á kwəmasa ikúl í búúd byēsh í ŋgə dág yí.

32 Jísa məŋkenya mə bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí,

kúl gwó Izarəyél í bəg nə gúmá yí.

33 Yésus sóɔŋgú nə nyəɔŋgú bwə á ŋgə káam sá jēsh Símuyon nyə á ŋgə ci shú dé dí yí. 34 Símuyon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyəɔŋgú mə Yésus nɔ: «Mwān éga Zembí mə ntí nyə ná a zəg sá ná zhwog buud ɔ Izarəyél bwə búlag, zhwog buud wəɔl. A bá bə gúl sá mə Zembí í bá ntə búúd ŋkul yí, sá búúd bwə ábúle magulə yí. 35 A bá zə sá ná zhwog buud mitédégá myáŋ mí mpúyég. Wɛɛ ntəg íí, məccɛy mə bá nyisali wo lámád nda kafwele.»

36 Ŋgwól *múúd micúndá ámutá nyə á bə námá cínɔŋg ná Ana, a njúl shilə mə Fanuél beend mə Azər dí. Mudá wəɔŋgú nyə á bə a mə bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nə ŋgwúm mimbú zəŋgbá. 37 Nyə á jí kúsə kə wós mimbú məwúm mwəɔmb nə míná. Nyə a shígé du bwelé kə shwóg-shwóg nə Luŋ mə Zembí. Nyə á du sá Zembí iséy byé nə mwásə nə bulú a dágə ci ídáv, du yə Zembí gúmá. 38 Nyə á bə námá cínɔŋgú ja bwə á bə nə Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembí akíba; buud bēsh bwə á ŋgə bwánd ná Zembí mə bá zə yí Yurúsəlem mánnyámád wá, Ana nyə á ŋgə jaaw lāŋ mə mwān.

39 Ja obyál ɔ Yésus bwə á shín sá isá byēsh Máccɛɛ mə Yawé mə ŋgə ci yí, bwə á ka nyingə kə bwədí ŋgwála Nazarét, faan lu Galilé. 40 Mwān nyə á ka námá ŋgə wiy, *shishim yé ŋgə ŋwa ŋkul, a njúl mpaam mə Zembí dí.

Yésus mə nyín mpáánzə Zembí a njúl kúkágə

41 Obyál ɔ Yésus bwə á du kə zāŋ páska dí Yurúsəlem mbú wēsh. 42 Bwə á ka námá kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbú wúm nə mímbá, bwə mú kə nə nyə. 43 Ja zāŋ í á shín yí, obyál bə bwə mú nyingə. Yésus mú lág Yurúsəlem bwə kú mpu. 44 Bwə á ŋgə téduga ná Yésus bənɔŋ buud ɔ gwoɔŋg búasə zháf. Bwə músə kyey mwásə ncindi. Nə ndeé bwə mú ka zə ŋgə sɔ nyə mímbýél nə mímbíí myáŋ dí. 45 Nda bwə áshígé kwey nyə ná, bwə mú nyingə nə məsɔ́gú kə Yurúsəlem. 46 Í á ka zə bə, bwə mə sɔ nyə ná sɔ sɔ tāŋ mwōw máláɔl, bwə mú kə kwey nyə a njúl tām oyíguli ɔ máccɛɛ *Luŋ mə Zembí, a ŋgə gwágulə bwo, a ŋgə jí bwo minjígá. 47 Buud bēsh bwə á ŋgə gwág nyə wá bwə á ŋgə káam fúg nyé nə məmpɛsá mé. Bwə á ŋgə káam mbíí á ná fəg du jimb lúúd. 48 Ja obyál bə bwə á dág nyə yí, bwə á jág bul káam. Nyəɔŋgú mú ci nə nyə nɔ: «Mwān waam, jí wó mə sá sá ntáni ni? Wo mpú ná sá shwóɔŋgá sə mə ŋgə sɔ wo nə milám gwōw?» 49 Nyə mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ŋgə sɔ mə nə jí? Bi ampúyé ná mə jalá nə du bə isá í Dá dí?» 50 Nji: bāŋ bwə áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. 51 Yésus bənɔŋ bwo bwə mú shulə kə Nazarét, a ŋgə magulə ijwúga byáŋ. Nyəɔŋgú mú baagulə isá ini byēsh lámúd. 52 Yésus nyə á ka ŋgə wəɔf, fəg ŋgə kwiduli, mpaam mə Zembí ŋgə kwiduli, a ŋgə bə jə kágə mísh mə Zembí nə mísh mə búúduɔd.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)

1 Í á ka zə bə, ijwúga í *Káázel Tiber í mə wós mbú wúm nə tóón dí, Pons Pilát mú bə ŋgwámuna á faan lú Yudeá, Herod nyə Tatarák* á Galilé, mínyəŋá yé Filíp nə faan lú Ityuré nə Trakonitídí, Lisanayəs nə faan lú Abilen. 2 Í á bə Hána njúl Ajeláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəɔŋgú, kéel mə Zembí í á wós wə Yuánes mwān mə Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

3 Nyə á ka zə ŋgə kyey shí nyēsh á fundú ŋgwəɔ Zhurdé, ŋgə cúndə ná: «Céndégá mitédégá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *misəm mín.» 4 Í á bə ntə nda jíś cilyá kálaad mə *múúd micúndá Izayi dí ná. Nəcé jíśə nɔ: Muud ŋgə cúndə shí a shwééshád, a ŋgə ci nɔ:

2:23 MmN 13.2 2:30 Iza 52.10 2:32 Iza 42.6; 49.6; 46.13 2:34 Iza 8.14; 1Pr 2.8 2:37 1Tm 5.5; Mat 6.16-17 2:38 Iza 52.9 2:41 MmN 12.1-27; 23.14-17 2:49 Yuá 2.16 2:51 2.19 2:52 1Sa 2.26 * 3:1 Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nɔ á ŋkúmba faan yé». Déguég námá Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. 3:3 Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 3:4 Iza 40.3-5

«Kwambulagá zhíí mǎ Cwám̄ba,
bí súg kwúŋ jé.
5 Bulalagá íb̄í byêsh,
bí bwú mím̄búŋ mí anún̄í nǎ mi acíg-cíg
myêsh sǎl shí,

bí súg mábúgǎ.
Sandulagá ikál í ákukwowlá, sǎ byo nǎ
sǎndôŋ

6 muud yêsh ka bá dág cugúlǎ Zembí mǎ bá
cug búúd yí.»

7 Buud bwǎ á dǎ zǎ wǎ Yuánes áncuncuma
zǎlǎ dǎ duwan wǎ, nyǎ á ka dǎ cǐ nǎ bwo ná:
«Yé iyalukag íga! Bí mǎ bǎle fúndǎ mpimbǎ
Zembí mǎ bá lwóya yí? Zǎ áma kéwuli bí
éne? 8 Kágá wúmǎ fwámé mpúmǎ† í lwágúlǎ
ná bí mǎ cénd mǐtádúgá yí. Kúgá bǎ nji dúlǎ
táduga ná: “Sǎ bǎŋ sǎ bí mpwoŋ buud mǎ
*Aburaham” nǎcé mǎ mpú jaaw bí ná Zembí
jí nǎ ŋkul shwǎpla mákwóógǎ mága, sǎ mwo
bwán ó Aburaham. 9 Mpugá ná zǎŋ í wál zǎ
sǎmb mǐkǎlǎ mí ílíf máshugud. Bwǎ é cal líf
jêsh í ádé wúmǎ fwámé mpúmǎ yí, bwǎ kul
gwo kudad.»

10 Buud bwǎ mú zǎ jí nyǎ ná: «Sǎ mǎ jǎlá
nǎ sǎ jí?» 11 A mú bǎsa nǎ bwo ná: «Muud jí
nǎ ishimí íbá yé kéínzhug ŋgwúd yǎ nyǎoŋg
cúgǎ nǎ ndí yé. Muud jí nǎ idǎw yé sǎág námǎ
ntǎ.» 12 Oŋwenye ǎ tóya bwǎ mú námǎ zǎ nǎ
bwǎ zǎ duwan. Bwǎ mú jí nyǎ ná: «Yíguli e,
sǎ mǎ jǎlá nǎ sǎ jí?» 13 Nyǎ nǎ bwo ná: «Dúgá jí
búúd nji sǎ mácéç má yǎ bí ŋkul nǎ bí dág jí yí,
bí kú nteŋg.» 14 Ozimbí bwǎ mú námǎ jí nyǎ
ná: «Sǎ bǎŋ sǎ mǎ jǎlá nǎ sǎ jí?» Nyǎ nǎ bwo
ná: «Kúgá mánda múúd nǎ sǎ jé ŋkí ntǎg nǎ
bí mǎ lwó múúd mpǎl. Magulagá ná myǎna
bwǎ ŋgǎ jǎna nǎ bí má mǎ jǎla.»

15 Nda búúd bwǎ á ŋgǎ bwánd bwǎ ŋgǎ
táduga ná Yuánes ǎ mǎ jéé bǎ Mesí ná,
16 Yuánes nyǎ á cǐ nǎ bwo ná: «Mee mǎ ŋgǎ
duu bí nǎ majúwó. Nji ŋgwǎl múúd ŋgǎ zǎ, a
jí nǎ mpífǎ cǎ mǎ. Mǎ ampíyáyé ná mǎ cínýug
nyǎ mǐkwoolú mí mǎŋgwub. Nywǎá mǎ bá
duu bí nǎ Nkǎŋkǎ Shíshim nǎ kuda. 17 A mbid
fwafuga mbwǎd. A bá zǎ bǎég búúd nda bwǎ
dǎ fyaf ŋkwáándǎ ná; a ŋwa fwámé mpúmǎ
wǎ ŋkundǎ déd, a yíl ílwáásǎ shwu kuda jí kú
bwele jíma yíid.» 18 Yuánes nyǎ á kwo námǎ
ŋgǎ jaaw bwo Jǎŋ Kéel, a ŋgǎ yáág nǎ bwo
ná bwǎ mágulǎg. 19 Í á ka zǎ wóós ná, nyǎ á
jum Herod á Tatarák nǎcé lǎsú mǎ Herodyád,
mudǎ mǎ mǐnyoŋǎ nǎ mǎól mábǎw mǎsh nyǎ
á dǎ sǎ má. 20 Herod mú kwádulǎ dúl bǎw
cínŋg gwǎw, wǎ Yuánes mím̄bwugud.

21 Í á ka bǎ gúl ja ná, nda búúd bǎsh bwǎ
á ŋgǎ duwan ná, Yésus mú námǎ kǎ duwan.
Nǎ ndéé, ja nyǎ á ŋgǎ jǎgula yí, joŋ í mú bǎŋ,
22 Nkǎŋkǎ Shíshim mú nyín nǎ nyúul nda faf í

mú shulǎ nyǎ nyúúlǎd. Kál í mú zhu joŋ dí
ná: «Wo wǎ Mwán waamǎ alám. Lám wám
wêsh wúsǎ wódí.»

*Impáábǎ í Yésus
(Mat 1.1-17)*

23 Ja Yésus nyǎ a tééd sǎal dé yí, nyǎ
á bǎ kala múúd á je bǎ mím̄bú mǎwúm
mǎlǎl. Buud bwǎ á ŋgǎ táduga ná a jí
mwán mǎ Yóseb, Yóseb mwán mǎ Heli, 24 Heli
mwán mǎ Matat, Matat mwán mǎ Lévi, Lévi
mwán mǎ Melukí, Melukí mwán mǎ Yanay,
Yanay mwán mǎ Yóseb. 25 Yóseb mwán mǎ
Matatíyas, Matatíyas mwán mǎ Amos, Amos
mwán mǎ Nahum, Nahum mwán mǎ Hesuli,
Hesuli mwán mǎ Nagay, 26 Nagay mwán mǎ
Maad, Maad mwán mǎ Matatíyas, Matatíyas
mwán mǎ Símuoyon, Símuoyon mwán mǎ
Yósek, Yósek mwán mǎ Yoda. 27 Yoda mwán
mǎ Yoanan, Yoanan mwán mǎ Résa, Résa
mwán mǎ Zorobábel, Zorobábel mwán mǎ
Salátíyel, Salátíyel mwán mǎ Neri; 28 Neri
mwán mǎ Melukí, Melukí mwán mǎ Adi,
Adi mwán mǎ Kosam, Kosam mwán mǎ
Elumadam, Elumadam mwán mǎ Er. 29 Er
mwán mǎ Yésus, Yésus mwán mǎ Elyazar,
Elyazar mwán mǎ Yorím, Yorím mwán mǎ
Matat, Matat mwán mǎ Lévi. 30 Lévi mwán
mǎ Símuoyon, Símuoyon mwán mǎ Yúda,
Yúda mwán mǎ Yóseb, Yóseb mwán mǎ Yonam,
Yonam mwán mǎ Eliyakim. 31 Eliyakim
mwán mǎ Mǎleya, Mǎleya mwán mǎ Mena,
Mena mwán mǎ Matata, Matata mwán mǎ
Natan, Natan mwán mǎ *Dávid. 32 Dávid
mwán mǎ Yése, Yése mwán mǎ Yobed, Yobed
mwán mǎ Bowaz, Bowaz mwán mǎ Sala,
Sala mwán mǎ Naáson. 33 Naáson mwán mǎ
Aminadab, Aminadab mwán mǎ Adúmin,
Adúmin mwán mǎ Arni, Arni mwán mǎ
Hesuron, Hesuron mwán mǎ Fares, Fares
mwán mǎ Yúda; 34 Yúda mwán mǎ *Yákwab,
Yákwab mwán mǎ *Izaag, Izaag mwán mǎ
*Aburaham, Aburaham mwán mǎ Tara,
Tara mwán mǎ Nakor; 35 Nakor mwán mǎ
Seruk, Seruk mwán mǎ Ragow, Ragow mwán
mǎ Falek, Falek mwán mǎ Eber, Eber mwán
mǎ Sala; 36 Sala mwán mǎ Kaynam, Kaynam
mwán mǎ Arfagusaad, Arfagusaad mwán
mǎ Sem, Sem mwán mǎ *Nówe, Nówe mwán
mǎ Lamek; 37 Lamek mwán mǎ Matusalem,
Matusalem mwán mǎ Inoog, Inoog mwán mǎ
Yared, Yared mwán mǎ Maluleel, Maluleel
mwán mǎ Kaynam. 38 Kaynam mwán mǎ
Inos, Inos mwán mǎ Set, Set mwán mǎ
Adam, Adam mwán mǎ Zembí.

3:6 2.30-31; Mis 28.28 3:7 Mat 3.7; Luk 21.5-36 3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpúmǎ nyǎoŋg wǎ mǐssólǎgǎ.
3:9 Mat 7.19 3:16 Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 3:21 5.16 3:22
4.18 Mwán: Sǎm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 3:30 Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14 3:31
Natan: 2Sa 5.14 3:33 Mat 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32

4

*Sátan mæ bwówulá Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹Yésus nyæ a wú Zhurdê a má shîn lwánd nê Nkêñkê Shîshim ná cwóó. Nkêñkê Shîshim mú kə nə nyæ shí a shwéeshád. ²Njwú məjamb mú kə bwówulə nyæ wu tãñ mwóð mæwúm mánñ. Yésus nyæ a shígé də tóó sá mwów mæwngúd ná ndeé ja mwów mæwng mś á shîn yí a mú gwág zha. ³Njwú məjamb mú ci nə nyæ ná: «ŋkí wo jí *Mwân mś Zembí, chíg nə kwóógú ga ná í nyéégú idáw.» ⁴Yésus mú yidá bęsa nə nyæ ná: «jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idáw.”»

⁵Njwú məjamb mú kə nə nyæ gwów-gwów. A mú lwágulə nyæ mafaan má shí mishwun mēsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶A mú ci nə nyæ ná: «Mə é yə wo ijwúga ná wo jwúg nə mafaan mání mēsh wo ŋwa gúms jáñ, nəcé mə wə jí nə byo. Mə jí nə ŋkul yána byo yə múúd yēsh mś céél yə yé. ⁷Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mə gúms, byēsh í é bə isá byó.» ⁸Yésus mú bęsa nə nyæ ná: «jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wə Zembí woó Yawé. Nji nyæ wə wó dág yə gúms yé.”»

⁹*Sátan mú kə nə nyæ Yurásəlem, kə təl nyæ zhwaáŋgə *Mpáánzə Zembí dí gwów. A mú ci nə nyæ ná: «ŋkí wo jí Mwân mś Zembí, bídag nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰nəcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Zembí mə bá lésa nə *wəéngales bé ná bwə bááguləg wo. ¹¹Bwə é ŋkény wo məbwəd, kuú wó í nda bwíim boogá.”»

¹²Yésus mú bęsa nə né ná: «Ciyá jísə ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembí woó Yawé.”»

¹³Ja Njwú məjamb má shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntáni yí, a mú kyey béégya nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

*Matéédulé má tséy má Yésus
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴Yésus mú nyiŋgə kə Galilé a njúl nə ŋkul á Nkêñkê Shîshim. Jíná dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yēsh. ¹⁵Nyæ á ŋgə yə buud minjígulá *məmpáánzə mś minjígulá mś *Oyúden dí, buud bēsh bwə ŋgə yə nyæ gúms.

¹⁶Ná ndeé nyæ á ka kə Nazarēt wú nyæ á wəof wá. A mú kə nyíi *mpáánzə minjígulá jwów lú Sábaad nda nyæ á du bwey sá ná. Nyæ á ka tów tətélí ná a lú Kálaad Zembí. ¹⁷Bwə mú yə nyæ ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndə nyæ á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisə cilyá ná:

¹⁸Shîshim mə Yawé wúsa módí nəcé nyə a gwaágulə mə mawúde ná mə zəg bwiŋng mimbúmbúwá Jəjə Kéel.

Nyæ á nti mə ná mə zəg jaaw mímbwug ná: «Bí mś wú mímbwug dí», mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh mś mś bāñ bí».

Nyæ á nti mə ná mə zəg fəeməshí búúd bwə cúgə nə ŋkul shwə mánnyúul wá,

¹⁹mə zə cúndə mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰Nyæ á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembí, a mú jí shí. Buud bēsh bwə á bə mpáánzə minjígulá wá bwə mú mpu kənd mísh nyədí. ²¹A mú tééd lásulə nə bwo, nyæ ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembí bí áma gwág mə áme lə ní í mə bwama mús.»

²²Buud bēsh bwə á ŋgə ságusa nyæ. Bēsh bwə á ŋgə káam jəjə iciyá í á ŋgə wú nyədí mpu dí yí, bwə ŋgə ci ná: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaaná í du ci ná: “Yé jwówada, lwagug wóməfwó” yí. Sə á shí gwág isá wə á sá Kapernawúm yí. Sáag námə búo wa wódí kwáádə.» ²⁴A mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bwə abwélé mpu lég múúd micúndə nyədí kwáádə. ²⁵Mə jaaw bí búubé ná, ja Eli ná a bə yí, ja jon í á feed tãñ mimbú mílól nə oŋkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyēsh yí, zhwoğ mikúsə mí búdá mí á bə *Izarəyél. ²⁶Nji Zembí nyæ a shígé kənd Eli mikúsə myəwng dí! Cwúdí! kú bə tóó ŋgwúd dí. Nyæ á yida kənd nyæ Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nŋj. ²⁷Mizázaamə mí á bə námə Izarəyél ŋkí bulya ja mś múúd micúndə Elizé nyæ á bə yí. Nji, ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé lwəgawa; í á bə nji Naaman muud á Siri.» ²⁸Buud bēsh bwə á bə mpáánzə minjígulá wá bwə mú nyada nə a lásulə ntó. ²⁹Bwə mú tów shí, wáám bə nə nyæ ŋgwála dí tóón, kə bád nə nyæ mbún dí gwów. Ngwála wəwng í á bə lwóyá mbúnád. Bwə mú kə nə nyæ wu gwów ná bwə kə ságawo nyə wusə mbún dí shí. ³⁰Nji, nywáá mú cə bwo mpədágá ná ndeé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ŋkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹A mú shula kə Kapernawúm, wúl ŋgwála á faan lú Galilé. A mú du yə búúd minjígulá mwów mś ósábaad dí. ³²Buud bwə mú bul káam mbií nyæ á ŋgə jíguli yí, nəcé ciyá jé í á du bə nə kéénd.

³³Ŋgwól múúd nyæ á ka bə *mpáánzə minjígulá a njúl nə bów-bów shîshim jamb, a mú kím nə ŋkulú ná: ³⁴«Eéékyé! Yé Yésus muud á Nazarēt! Shé bāñ nə íney? Ye wo áma zə jangulə sə? Mə mə mpú wo. Wo wə

4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15 4:4 Mbá 8.3 4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 4:8 Mbá 6.13; 5.9 4:10 Sóm 91.11-12 4:12 Mbá 6.16 4:13 22.3, 31 4:14 4.18 4:18 1.68 4:18 Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 4:18 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 4:19 Ləv 25.10 4:22 Yuá 6.42 4:24 Yuá 4.44 4:25 10j 17.1, 8-16 4:27 20j 5.1-14 4:32 Mat 7.28-29 4:34 Mak 3.11

feéshá múúd má Zembí.»³⁵ Yésus mú ñkáánd na jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» Jamb í mú wusə múúd wəɔŋg shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlád kú sá nyə məbəw. ³⁶ Buud bəsh bwá mú bul káam, bwá ñgá ci bwámé na bwámé ná: «Wáyé mbií lású wí ná kéénd na ñkul ijwúga ntúga ga? Muud éga mə ñkáánd na bəw-bəw míshishim, mí wú?»³⁷ Jíná dé í mú jwə kúkúl jəsh faan dəɔŋgúd.

Yésus má lwag ncúlyá mimbəl
(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáanzə minjígúlá, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wəɔŋgú ayəŋ nyə yəŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwá mú ci ná Yésus ná a sáág sá shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagwə nyádí, ñkáánd na ayəŋ nyə yəŋ. Ayəŋ nyə yəŋ mú bíd nyə. Mudá wəɔŋg mú wəol cé nə cé tééd ntág ñgálə nyə njugu wáj.

⁴⁰ Ja jwəw í á ñgə jímə yí, buud bəsh bwá á bə nə mimbəl mimbíi mimbíi wá bwá á zə nə nyə wə Yésus. A mú ñgə bəd nyə məbəw ná ndéé mí ñgə yál. ⁴¹ Zhwoog buud məjamb má á ñgə wú má ñgə kím ná: «Wo ji *Mwān mág Zembí.» A mú ñgə ñkáánd na mwo, a kú magulə ná má ñgə ná lās ntó, nəcé má á ñgə mpu ná a jisa *Krisť.

⁴² Ja mán í á lām yí, Yésus nyə a cúwo tóón kə kál búúd bwá áshígé bə yí. Buud bwá mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndéé bwá mú kə kwey nyə. Bwá mú cəl bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kəg námá bwíiŋg jəjə Kéel á Faan má Zembí míl míŋgwálad. Gwə wə nyə á nti má ná mə zág sá yí.»⁴⁴ Nyə á ka kə ñgə cúnda *mámpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden má Yudéa* dí.

5

Yésus mə tééd jówúla ómpwíŋ
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwəw, Yésus nyə á bə a tál bwúŋ lú cwoogú cínúú á Genezarét; buud bwá á ka zə bul shúsa nyə ñgálə gwágulə Milású mí Zembí. ² A mú dág mósól məbá na ncindye cwoogúd. Buud ó shwey bwá á shulə mósól məɔŋgúd, bwá ka ñgə gusa məwód mán. ³ Yésus mú kəwa dúl byóól dəɔŋgúd. Dāŋ í á bə dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóól bwúŋúd shísh ñgəé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ñgə yə buud minjígúlá.

⁴ Ja nyə á yow lásúla yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Sásálég byóól dwó kál jí ñkí jímə yí bi wúsag məwód məjúwód ná bwá julə óshú.»⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé má ntāŋ búlú ncindí kú bií təw sá. Mə zə wusə

məwód ñji nəcé wo má ci.»⁶ Bwá mú wusə məwód ná ndéé bwá mú bii ncúlyá oshú, məwód mə ñgə nyey. ⁷ Bwá mú də mas búúd ó gwoŋg báj bwá á bə dúl byóólúd wá məbwə ná bwá zág kwíind bwo. Bwá mú zə, bənóŋ bwá mú wá shú məbá mēsh dí ná ndéé má mú tééd ná má nyasula məjúwód.

⁸ Nda Shímun Pyēr nyə á dág ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwóŋ shí, nyə ná: «Cwámba, wúg mə kúná-kúnə nəcé mə ji sóol *mísám.»⁹ Wəɔŋg mbií bwá á bii oshú yí í á sá bənóŋ buud bə bəsh inkuŋkúúnd. ¹⁰ Təem bə Zhāk bá Yuánəs bwān ó Zhébedé bwá á bə buud ó gwoong ə Shímun wá bwá á bə námá nə inkuŋkúúnd. Ná ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bəeg fúnda, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.»¹¹ Bwá mú zə nə mósól cínúú ná ndéé bwá lágə ntág isá byəsh, bə Yésus.

Yésus má lwag zázaamə
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ñgwəla dí. Ngwól múúd nyə á bə cinəŋgú nə zaamə nyúúléd ná jəəd. Ja múúd wəɔŋg nyə á dág Yésus yí, nyə á ləel zə jwaagwə kúd mpwóómbú mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, ñkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndōŋ.»¹³ Yésus mú séémb mbwá, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndōŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúléd.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpándí ná ci a kú jaaw təw muud sá í má siy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músá ná, wo ka wá sá Moyiz nyə á ci yí shú yálálə wó má yál ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»¹⁵ Lāŋ mə Yésus í mú ñgə bul kyei, buud bwá mú bul ñgə səŋgya áncuncuma, ñgə zə gwágulə nyə, ñgə námá zə lwəgəwa məbwəs mán. ¹⁶ Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkál í áshígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Yésus nyə á ñgə yə buud minjígúlá dúl jwəwád. Bóól *Ofarizyēŋ nə *Ōŋkumə ó məcəŋ bwá á zhu míloəm myésh yá Galilə nə Yudéa, bóól zhu námá Yurúsələm. Yésus nyə á bə na ñkul mə Cwámba shú ná buud məbwəs má ñgəg nə yál. ¹⁸ Ká dág ná, bóól búúd bwá mú wósə bwá ñgə ñkény mbúmbwúgú táádád. Bwá mú ñgə sə ná bwá nyíngál nyə njów kənd nyə kál Yésus nyə á bə yí. ¹⁹ Bwá áshígé ka bə nə wú bwá nyíngáləg nyə, nəcé buud bəla áncuncuma. Bwá mú ntág bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwá shul nyə ná táádá jé wá Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dág ná buud bəɔŋgú búsa nə fwámé búgə, a mú ci ná: «Amudúm, mə má

juu wo na *misám myô.» 21 *Oyíguli ó máççë bânônj Ofarizyênj bwá mú tééd ngála lás bwámé na bwámé ná: «Wáyé múúd ngó *lás na Zembí bwaasála mpu éga? Ngwól zé jí na njkul juu búúd na misám myéd kwonj Zembí nyaméfwó?»

22 Yésus músə mpu sá bwá á ngə táduga yí, a mú lás na bwo ná: «Ji bí ngó ci bídí milámúd yí? 23 Jí í búl bæ kúná-kúná? Ye cíla na muud ná: “Mə má juu wo na misám myô”, ye ná: “Woológ, wo kyéyug?” 24 Mə ka ceel ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd ji na njkul ijjwúga ná a juu búúd na misám myáj wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wá mbúmbwúgú, nyə ná nyə ná: «Mə ci na wo ná, woológ, wo nkényáug táádá gwô, wo nyinjəgəg kə njów.» 25 Námá cé na cé, mbúmbwúgú mú wool bwá ngó dúg, a mú nkényú táádá jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúmá. 26 Buud bəsh bwá mú káam mbii á ná fúg dū jimb lúúd. Bwá mú yə Zembí gúmá bwá mú bul bæ na ifwaas, bwá mú ngə lás ná: «Sə má dúg *ísá í mímbégú múús.»

Bwá ádé fula sá ágúgwáan ə acwólú
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

27 Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg njwenye tóya bwá á dū jów ná Lévi yé njúl kúl bwá á dū jéna tóya yí. Yésus mú ci na nyə ná: «Bəg ma.» 28 Lévi mú lúgə ísá byəsh, tów bəç Yésus.

29 A mú kə sá məma dína nyáđi njów. Onwenye ó tóya na bóól búúd bwá á kə cínoŋgə áncuncuma, bəńónj bwá mú kə də. 30 *Ofarizyênj bəńónj *Oyíguli ó máççë bwá mú kə ngə nyímbula na *ompwiín ó Yésus ná: «Nəcə jí bíńónj onwenye ó tóya na bóól osóol ó mábów bí ngó bále də na njkul yí?»

31 Yésus mú bəsa na bwo ná: «Mikanz dí mí dū jii jwówada, í dū bæ mímbəl. 32 Mə a shígé zə jów ótútəlí ó búúd ná bwá céndúg mítédúgá, mə á yida zə jów osóol ó mábów.» 33 Bwá mú ci na nyə ná: «Ompwiín ó Yuánes báá bwá dū ci idáw yálə Zembí gúmá, ompwiín ó Ofarizyênj bwá dū námá sá ntó; wəe bwô bəń ku ci.» 34 Yésus mú bəsa na bwo ná: «Ja múúd má njwa bá yí, a təl zəń, a jów óshwá bə; ye bi búsa na njkul sá ná oshwá bə bwá yidag zə na məçey lámúd bəńónj muud bá bwá njúl kúl ngwúđ? 35 Mbá! Nji mósól mwów mə ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bá yí. Mwów məonjgú dí ó óshwá bə bwá ka bá ci idáw.»

36 A mú námá kənd bwo kaanó ná: «Bwá ádé nyaa káándó ágúgwáan *njwa kúl cínoŋgú, kə wá bága bwoodú káándó. Múúd mə ká sá ntó, í é bæ, a mə nyaa káándó ágúgwáan, kúl jé kú nyinjə mpiya na káándó á bwoodúđ. 37 Ntó námá, bwá ádé njwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; njkwanjə wáan í é sá

na lenya búndúg, wáan shwiy shí. 38 Ntó, í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud. 39 Muud cugé na njkul bæ ná a shín njul málwəg má má lyəń má a nyinjə gwág yéesh íkwan. Mbá! Bwá dū ci ná málwəg má má lyəń má wə məsá fwámé málwəg.»

6

Yésus na məççë mə Sábaad
(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

1 Í á wóós dúlúgá jwów lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ngə lína ifambá í *blé. *Ompwiín bə bwá mú ka ngə búg mikəńj mí blé, ngə nyaməsə ná ndéé ngə də. 2 Bóólúgá búúd wá gwoonj *Ofarizyênj bwá mú lás na bwo ná: «Nəcə jí bí ngó sá sá máççë mə amágáláyé ná muud sáág jwów lú Sábaad yí?»

3 Yésus mú bəsa na bwo ná: «Ye bi afwóyé bwele lə sá *Dávid nyə á sá ja bəńónj buud bə bwá á gwág zha yí? 4 Ná nyə á kə nyii handa *mátúnuga dí, njwa íbuléd í á dū bæ ci shú yálə Zembí gúmá yí də, a yə námá búúd bə bwá də. Í njúl ná məççë mə ngə ci ná nj: ofada wá bwá á jəla na dū də byo, kú na ngwól múúd shús.» 5 A mú ci na bwo ná: «Mwân mə Múúd ngə jwú na məççë mə Sábaad.»

6 Í á nyinjə bæ dúlúgá jwów lú Sábaad dí ná, Yésus nyə a nyii *mpáanzó minjígulá, a mú dū yə búúd minjígulá. Ngwól múúd nyə á bæ cínoŋgú na mbwə məncwúm shwáámbulə. 7 *Oyíguli ó máççë bəńónj Ofarizyênj bwá mú ngə fáf Yésus ná bwá dúg nkí nyə é lwag múúd jwów lú Sábaad, bwá shwámán nyə.

8 Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwá á ngə táduga bwá dí milámúd myá. A mú ci na muud á mbwə shwáámbulə ná: «Tówúg tətəlí, wo kəg tów na tám buud.» Muud wəonj mú kə, kə tów. 9 Yésus mú ci na buud ná: «Mə shíló ná bí ná ye məççë mə magulə ná sá sáág mənywa jwów lú Sábaad, ye ná sá sáág məbów, ye ná sá cúgug buud, ye ná sá gwúg?» 10 A mú cíńj mpwóómbú ngə dúg bəsh nyáđi məkoogú ná ndéé nyə na muud á shwáámbulə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwééé mbwə, í mú bæ mpwogé. 11 *Onkume ó máççë bəńónj Ofarizyênj bwá mú bæ na impimbə nda bwá é cwíil. Bwá mú ngə sənəsa məkəl bwámé na bwámé ngəlá sə sá bí na njkul sá Yésus yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bə
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Í á zə bæ na dúl fwála dí ná, Yésus nyə a báđ mbámúnjúd kə jəgula na Zembí. Nyə a shínal bulú ncíndí a ngə jəgula. 13 Ja mán í á lám yí, nyə a jów ompwiín bə a mú féesh wúm na óbá cínoŋgú, a mú gwiid bwo ná *buud ó

5:24 Yuá 5.36 5:28 Mat 8.21-22 5:29 Mat 9.10 5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34
5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kúl káándó í afwóyé ka məjúwó ná ndéé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10
6:3 1Sa 21.2-7; Lev 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11 Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

lwamá. ¹⁴ Í á bæ, nê Shímun nyê á gwiid ná Pyêr yé, nê André minyongá má Pyêr wöongá, nê Zhák nê Yuánes, nê Fílip, nê Batelumi, ¹⁵ nê Matiyô, nê Tómas, nê Zhák mwân má Alfê, nê Shímun nyê á bæ kaambulê lóom yé, ¹⁶ nê Yúdas mwân má Zhák, zê cêel Yúdas Iskariyôt muud nyê á zê kusha nê Yésus yé.

Yésus má lwag mimbâl
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

¹⁷ Yésus nyê á ka shulê wú nê bwo mbánúád zê tów kúl í á bæ mbwaanulê yí. Ncúlyá *ompwiín bé nê kúde zhwog buud bwê á bæ cínong áncuncuma bwê ngó zhu Yudéa yêsh nê Yurúsalem, bósól zhu fundú mân á kóomb míngwála myá Tir nê Sidon. ¹⁸ Buud böongú bwê á zê nê bwê zê gwágulê Yésus zê ngê lwégwua mabwas máñ. Böong bów-bów míshishim mí á du tál cwúnd dí wá bwê ngó yál. ¹⁹ Buud bêsh bwê á ngê sô nê bwê kúnýá nê Yésus nêcê nyúl nkúl í á ngê wú nyádí ngê lwag bwo bêsh.

Yésus má yá búúd minjígulá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)

²⁰ Yésus mú bân mísh dég *ómpwiín bé, a mú ci nê bwo ná:

Bí buud ó mábúwa bí má jêla, nêcê Faan má Zembí dí shú dán.

²¹ Bí buud bí ngó gwág zha kidíga wá, bí má jêla, nêcê bí má bá bæ nê jílá.

Bí böong bí ngó jii máyá kidíga wá, bí má jêla, nêcê bí má bá bæ nê mæshusug.

²² Buud bwê bá mpíi bí, bwê ban ná bí kú ná du sængya nê bwo, bwê lwîy bí, bwê ñwa mínú máñ nda sá nyêcê nêcê bí ngólê bæ *Mwân má Múúd. Ja í bô nê bí ntó yí, bí má jêla. ²³ Jwów í bô nê bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí ków nê mæshusug,

nêcê bí má bá bæ nê mæma myána gwów. Mpugá ná nda bwê ngó sá bí ni, ntó námá wá ímpáámbé byán í á du sá *buud ó mícúndá yé.

²⁴ Ká mantágula nê bí buud ó kúm, nêcê wán tóom wêsh ó bí bí nê ndí ni.

²⁵ Mantágula nê bí buud bí nê jílá wá, nêcê bí má bá bæ nê zha.

Mantágula nê bí buud bí ngó gwo kidíga wá, nêcê bí má bá tédawa, bí jii máyá.

²⁶ Mantágula nê bí ja búúd bêsh bwê fáág bí, ci nê bí nji mænywa yí.

Mbíi ngwúnd wöong námá wá ímpáámbé byán í á du sá buud ó mícúndá wá mæshügá yí.

²⁷ «Nji, mæc má ci nê bí buud bí ngó gwágulê má wá ná, cælugá mizhízhíñ mín, bí sá böong

bwê ngó mpíi bí wá mænywa. ²⁸ Bwádánúgá nê buud bwê shwó bí wá, bí jagula nê Zembí shú böong bwê ngó cúg bí wá. ²⁹ Njki muud má nyifá wo bóónz mbánúád, yág námá nyê wúl mbán. Njki muud má mándá wo nê kúúnd gwó, wo kú kaambulê nyê nê wáma gwó á cwú. ³⁰ Njki muud má gwáámb wo sá, yág nyê; nyöong má mándá wo na sá gwó yé, bídéug a kág nê gwo. ³¹ Ságá buud sá bí má cêél ná bwê sáág bí yí.

³² «Njki bí má du cæel nji buud bwê cêél námá bí wá, buud bí nê ñkul ka ló bí ntudêlé? Ngáá ná osól ó *mísám bwê du námá cæel nji buud bwê cêél bwo wá? ³³ Njki bí má sá búúd mænywa nji böong bwê sá námá bí mænywa wá, buud bí nê ñkul ka ló bí ntudêlé? Ngáá ná osól ó mísám bwê du námá sá ntó? ³⁴ Njki bí má du kænd ikwalá nji wú bí má bwánd nê búgú ná bwê é nyíng bí wá, buud bí nê ñkul ka ló bí ntudêlé? Ngáá ná osól ó mísám bwê du námá kænd ikwalá nji wú bwê du nyíng bwo tán ngwúnd wá?

³⁵ «Bí bân, cælugá mizhízhíñ mín, dugá sá búúd mænywa, bí du yê búúd ikwalá kú bwánd ná bwê nyíngug bí. Ntô, Zembí má bá yê bí mæma myána; í é mpúy ná bí búá bwán ó Zembí a gwów-gwów. Nêcê nywáá ji nê jô lám tæm bæ shú búúd bwê angê nê yê nyê akíba wá, tæm bæ shú böong wá mbiya milám. ³⁶ Dugá lwóya lám ínkúnkwon nda Sósóngá wán má du lwóya lám ínkúnkwon ná.

³⁷ «Kúgá du jéég búúd minjagá, bwê ka námá bá du bæ kú jéég bí minjagá. Kúgá du yê búúd intúgúli í mæbçé máñ, bwê ka námá bá du bæ kú yê bí intúgúli í mæbçé máñ. Dugá juu búúd nê mæbçé máñ, bwê ka námá bá du juu bí nê mínú mæbçé. ³⁸ Dugá sá yána, bwê bâg námá du sá bí yána. Bwê bá du shwu bí isá mæma kwáám káándód, í njúl njinyá, bwê san í ngó sów. Nêcê yuug bí é du yígula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá ó bwê bá du yígula bí nê ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kænd bwo kaaná ná: «Ngwól áncím-ncím ji nê ñkul jaand nê ngwól? Ngáá ná bêsh bwê é búla búúf?» ⁴⁰ Mpwiín nyê ádé bwelê ntó yíguli; nji, *mpwiín má mpú ñwa njígulá yé má du námá bæ nda yíguli.

⁴¹ «Nêcê jí wó ngó mpu dúg ntand shwú jí minyongá wóó jús dí, nji wo kú dúg mbwún wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntudêlé wó jí nê ñkul ci ná wo yíl minyongá wóó ntand shwú júsád wæc kú dúg mbwún wúsé wo dwó júsád yí? Yé múúd mækán, fwog yíl mbwún wódí júsád; ja jöongá wé wó é ka dúg nda wó jí nê ñkul yíl minyongá wóó ntand shwú júsád ná.

⁴³ «Fwámé líf dí í dú wúmæ íbumá í abúbôw; líf abúbôw kú námá wúmæ fwámé íbumá. ⁴⁴ Líf

6:19 Mat 9.20 6:20 Mat 5-7 6:20 Zhk 2.5 6:21 Mb4 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3 6:22 Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 6:23 Mat 5.12 6:24 Mat 19.23-24; Zhk 5.1 6:25 1Kr 4.8 6:26 Zhk 4.4; Zhe 5.31 6:29 Rom 12.17; 1Kr 6.7 6:35 yê búúd ikwalá: Læv 25.35-36 6:37 Mat 6.14-15; Mak 11.25-26 6:38 Mak 4.24 6:39 Mat 15.14 6:40 Mat 10.24-25

jêsh í ðu mpûy íbumáð. Bwó ádé mwááag ífumbí ðwmpúdáanzá ðí, kú saag mábudá ñgwunúð. ⁴⁵ Jjòj múúd lám yé wúsə nə jòjò kwəzzá, í ka ðu wééshulí jòjò ísá; bów-bów múúd yé lám nə bów-bów kwəzzá, ka námá ðu wééshulí bów-bów ísá. Sá múúd ñgə bul téduga lámúð yí, gwó wə mpu yé í ðú lás yí. ⁴⁶ Bí ñgə jów mə ná Cwámabá! Cwámabá! Ká nəcə jí bí búsbú kú sá sá má ñgə cí yí? ⁴⁷ Muud yêsh mə zə mádí zə gwágulə lósú má ñgə lás ga, a sá nda má ñgə cí ná, muud wəəngú jísbə mbíí múúd má zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A jí nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a tééd fáág shí nı fáág fáág fáág, a mú kə təl mífım kwóógúð. Ja mpanj í wósos yí, kwunjú tɛɛm ðu nyífa njów wəəngúð, í kú bwele shwágusə, nəcə í bálə fwámé shumyá. ⁴⁹ Njí, ñkí muud mə gwágulə lósú má ñgə lás yí, a kú sá nda má ñgə cí ná, a jísbə nda muud mə shumə njów mátag ðí kú fáág ná ndé kə təl mífım kwóógúð yé. Kwunjú mə ká nyífa njów wəəngúð, í búg shugulə shí ná mpuu.»

7

Yésus mə lwag səl məsáal mə wúl lúlúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás lósú yé nə wêsh kúl búúð í ñgə gwág yí, nyə á kyey kə Kapərnawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á ðu jwú nə ozimbí təd yí í á bə nún, lwaá dé á lám í á ñgə bwás ñkí yáág ná í zə ya. ³ Lúlúú ózimbi ní í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd búbaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwə kəg jəgala nə nyə ná a zəg lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bəəng bwə mú kə wósos wə Yésus, kə bul bul téeğ nyə məbwə ná: «Muud éne mə jəla ná wo kwíndúg nyə, ⁵ nəcə á cɛel lwoj búúð jísbú, nyə wə nyə a lwə sə *mpáanzə minjígulá nyísá.»

⁶ Yésus mú ñwa zhíí, bə́nə́nə́ bwə mú kə. Ná bwə wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kənd óshwə bé ná bwə kəg cí nə Yésus ná: «Cwámabə, kú bul ntágulə nyúúl, nəcə mə ampíyáyé ná wo nyííg mádí njów. ⁷ Gwə wə má shígə kwey tətəlí ná mə zəg məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, səl məsáal waamə yálag. ⁸ Nəcə mə jí nə omásə bwə ñgə jwú nə mə wá. Mə jí námá nə ozimbí má ñgə jwú nə ndí wá. Nyəəng yêsh mə é cí ná a kyéyug yé, a kə; nyəəng mə é cí ná a zəg yé, a zə. Má ká cí nə lwaá ðám ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbí éne ja nyə á gwág á má lás ntəni yí. A mú yid dág búúð bwə á ñgə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná mə afwóyé bwəle dág múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bə kúl

búúð *Izəwəyél ðí» ¹⁰ Buud bwə á zə lwámád wá bwə mú nyingə, ka njów má lúlúú ózimbi, bwə mú kə kwey səl məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ñgwála á Nayín, bə́nə́nə́ *ompwíin bé nə bə́səl zhwog buud ə bwə á ñgə kə. ¹² Bwə ñgələ shísh ñgə́ mpumbé ñgwála, dág ná, buud bwə ñgə kə nə mbimbə ná bwə kə ðul. Í á bə cágə lú mwân, nyəəngú njúl kúsə. Zhwog buud ə ñgwála bwə á ñgə lúgal nyə.

¹³ Cwámabə nyə á bul gwog cey lám mwo ðí ja nyə á dág kúsá múdá wəəng yí. A mú cí nə nyə ná: «Kú ná ñgə jí.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnə nə tanjú. Buud bwə á ñgə ñkény wá bwə mú shígula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwámá, juumág! Má cí nə wo ntə.» ¹⁵ Mbimbə mú wəol jí njínjilí, tééd ntág ñgələ lás. Yésus mú ñwa nyə nying yə nyóəngə.

¹⁶ Buud bəsh bwə mú bə nə inkuñkúund. Bwə mú ñgə yə Zembí məshwúmb bwə ñgə cí ná: «Məmə *múúd micúndə má wósos sádí. Zembí má zə kwíid kúl búúð jé.» ¹⁷ Láj mú Yésus í mú ñgə kala ná ndé í mú kyey Yudeá yêsh nə cínəng mákoogú məkoogú yêsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misósləgú míni nyêsh nə *ompwíin bé. Nyə á ka jów óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wə Yésus ná bwə kəg jí nyə ná: «Ye wo wə muud sə ñgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwə mú kə wósos wə Yésus, bwə mú cí nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ñgə nti sə ná sə zəg jí wo ná: “Ye wo wə muud sə á ñgə bwánd ná a bá zə yé, ye sə kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála ðəəngú ðí, Yésus mú lwag zhwog buud məbwás, shínal íjám, yíl məjám, bə́ny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bɛsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má dág yí nə sá bí má gwág yí. Wəancím-ncím bwə ñgə mpu dəgya; mimbúmbwúgú mí ñgə kyey tətəlí, mizúzaamə mí ñgə yál, wəakúmləwə bwə ñgə mpú gwág, mimbimbə mí ñgə gwúm, inkuñkwóngulə í búúð í mú ñgə gwág Jjòj Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəəgú mádí yé, nywáá má jala.»

²⁴ Ja búúð Yuánes nyə á nti wá bwə mə nyingə yí, Yésus mú zə ləsha nə buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá; a mú cí nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á ðu kə shí a shwéeshá ðí yí, bí á ðu kə dág jí? Ye gúl ká í dágə ntəñ nə fufə? ²⁵ Nkí í á shígə bə ntə, bí á ðu kə dág jí? Ye ñgwól múúd dágə bwáád íjimé í mimbwéedí? Mbə, buud bwə dá bwáád íjimé

í mímbwéedí dā cugə cug álal-nkul wá bwə á dā bə mǐnjów mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bi á dā kə dág ji? Ye *muud micúndá má Zembí? Haaw, má jaaw bí ná nyoong bí á kə dā dág yé má ntə nkwoŋ múúd micúndá má Zembí. ²⁷ Nacé nyo wá Zembí nyo á ci nda jisá cilyá nyádfí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lāŋ waamá ná a kəg wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”

²⁸ Mə ka jaaw bí ná, mpádúgá buud bəsh bwə má byél mímwə mí búdá wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tsem bə ntə, muud mə bul bə zhizhe Faan má Zembí dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tsem bə oŋwenye ə tóya bwə á ŋə duwan wə Yuánes wá, báá bwə á ŋə magulə ná Zembí ji tətəli. ³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bəndŋ *Oŋkume ó máccəŋ bāŋ buud bwə á ban ná bwə adúwáné wə Yuánes wá, bwə á ban sá Zembí nyo á yagúlə shú dāŋ dí yí.

³¹ «Mə kág ná yūga kala búúd á múús nə ozə? Mə kág ci nə búəsə ntudele? ³² Búsə nda ikágó bíśó shishé íscēngyá dí yí, bíl í ŋgə kámbulə nə bílúgá ná: “Sə má lwə bí ilúlwōŋ í ábulya məkəl, bi kú sáag; sə má nyingə wá míngwa mí shwiy, bi kú jii”. ³³ Ntə wə í ŋgə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyo á zə, kú də ídý-dý, kú ŋgul məlwəg; bi ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd má zə, a ŋgə də a ŋgə ŋgul, bi ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ŋgule məlwəg. A ji námə shwə oŋwenye ə tóya nə osól ə *mísám.” ³⁵ Nji buud bəsh bwə ŋgə bə fəg má Zembí wá bwə ŋə lwó ná jisə jəjə sá.»

Yésus má juu ŋwól múdá

³⁶ Ŋgwól *Farizyēŋ nyo á jəw Yésus ná a kəg nyádfí njəw bá bwə kə də. Yésus mú kə nyíi njəw má Farizyēŋ wəŋgú kə ŋwa jiya shú dələ. ³⁷ Ŋgwól múdá nyo á dā bə səl *mísám cínəŋ ŋgwála, nyo á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyēŋ éne, a ŋgə də. Ká dág ii, mudá wəŋgə ná wósə, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpásə, ŋge kóšmb məkuú. A mú dā jii, dā bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndeé a fim nyo mwo nə shílú jé, a músə ŋgə ywó nyo mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēŋ nyo á jəw Yésus yé nyo á dág səlúgú wəŋg yí, nyo á ŋgə lás nyádfí lámúd ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndá má Zembí, ŋki a má mpu múdá ŋgə kúnya nə nyo éga mbii múdá á jisá yí, a mpu ná a jisə səl misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyo ná: «Shímun e, má ceel jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yúguli, jaawég.» ⁴¹ «Ŋgwól múúd nyo á bə nə buud obá bwə mbíd nyo mpwálá; ŋgwól nə mpwálá odanarí mítəd mítəŋ, ŋgwólúgá nə odanarí

məwúm mətəŋ. ⁴² Nda bwə áshígé bə nə *mwaané bwə nying nyo yé ná, nyo á shwal bíd bwo nə mpwálá nyoŋg. Búud obá óniíd, nyáyé nyo é bul ceel múúd mpwálá wāŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná: «Mə tədúgá ná í é bə nyoŋg á má bíd nə məma mpwálá yé.» Yésus nə nyo ná: «Wo má sámb mbii í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyo nə Shímun ná: «Wo má dág múdá éga? Mə amə nyíi wa wódi njəw, wo shígé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a má gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shílú jé. ⁴⁵ Wo shígé námə ywó má mpu; nji nywáá, té nyo amə nyíi wa yí, a ji nji a ŋgə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shígé nywə mə məwúdá lúúd; nji nywáá má nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Gwə wə má kə jaaw wo ná, misám myé mí á tsem bulya nda jí, a má bii ijuugá yá misám myəŋg myésh; gwə wə á búl bə nə ceelí nə mə yí. Nacé, muud bwə dā juu nə isá cig-cig yé a dā námə bə nə ceelí cig-cig.» ⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo má bə nə ijuugá yá misám myó.» ⁴⁹ Buud bwə á bə dína dí wá bwə mú ŋgə lás bwədfí mílamúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A balé juu múúd nə misám?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo má *dág cug nacé búgə gwó. Wec kaág ná shee.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpásə isá ini, í á zə bə ná, Yésus nyo á ŋgə kyey míngwála nə mándád ŋgə júguli buud, a ŋgə cúndə Jəjə Kéel á Faan má Zembí. *Buud ə lwámá bə wúm nə obá bwə á ŋgə lúgal nyo, ² nə bósl búdá nyo á yil məjamb wá, nə bósl nyo á lwag wá. Í á bə, nə Mariya bwə á dā jəw nə Mədalina məjamb zəŋgbá má á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyo á dā vyeey jús isá í Herod dí yé, nə Susána, nə bósl búdá. Budá bəŋg bwə á dā ŋgə kwíind Yésus bəndŋ buud ə lwámá bə nə məbii māj.

⁴ Buud bwə á ka zə sēngya ŋki jág bulya, bwə ŋgə wú míngwála myésh, ŋgə zə nyádfí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyo á zə kə myeeg mpəg. Ja á má ŋgə myeeg yí, nyúl mpámí í má shugula zhií nə zhií. Buud bwə mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndeé í mú shwáás nacé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula ibiin-bíinud. Bəndŋ ibiin-bíin bwə mú kə ná ndeé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Nji, nyúlúgá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúma, bumə ŋgwúd wúma íbumá təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12 7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33
7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyo á bə dúl váál kwóógú,
bwə á dā mə ifúfuundú í bwəl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sóm 23.5
7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22 8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41,
47; 16.1, 8 8:8 Mat 11.15

*Féel-féelí á kanda mbəəl mampəg
(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)*

⁹ *Ompwiín bé bwə mú jí nyə nda kanda wəəŋg í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembí nyə a məsá ná bí báá mpúg mindimba myá Faan dé; nji a sá ná bóól bāŋ bwə ŋgəg gwág nji mikaaná; bwə bəg, bwə tɛem kənd mish, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágula, bwə kú wámula.

¹¹ «Kanda ní í kə ntúga: Mpəg wə Milású mí Zembí. ¹² Buud básə ka bə tāj nda zhií nə zhií wá, jisə bəəŋg bwə dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milású mí Zembí lámúd, ná bwə á bá *búgula ná ndeé bwə *bə nə cug. ¹³ Bəəŋg básə tāj nda kwóógúg gwów wá, nyisə bəəŋg básə ná, ja bwə gwág Milású mí Zembí, bwə ləg myə nə məshusəg; nji bwə kú nə mikəələ bwədə cugud, bwə du búgula nji kəkúl baan. Bwə ká bwəma nə məkəgula, bwə julə mányúul. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-biin dí yí, jisə buud básə ná, bwə ká shiŋ gwág Milású mí Zembí, bwə kə, yágúwó nə təəm nə məlug məs cug í mú káda bwo, bwə nda wúmə mpúmə ná ndeé í tī. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átətagú dí yí, nyisə buud báá básə ná, bwə gwág Milású mí Zembí nə jə mílām myá tətəlí, bwə bii myə, bwə mú wúmə mpúmə nəcé bələ nə zény.

*Kaanə lámba
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ŋkí ná a kə tál dwo shí gwoŋá. Bwə du yida tál lámba cə lámba dí ná buud bwə nyii njów wá bwə dúgúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwēn kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwēn kú mpúy, kú wóós máŋkenyad. ¹⁸ Bí ó ka du bey nə mbii bí mə du gwágula isá yí. Mpugá nə muud jí nə baalé fəg yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəəŋg cugé námə fwo bə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə bábaalé á ŋgə *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəəŋgú mə Yésus bəñŋ omínyəŋhú bé bwə músə jē ná bwə sá nyədə. Nji, bwə a shíég bə nə ŋkul mə shish nyə kúnə-kúnə nəcé buud bulələ bulya. ²⁰ Bwə mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəəŋgú woó bəñŋ omínyəŋhú bwó básə na tóón, bwə ŋgə jii dúg wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyəəŋgú waamə ná omínyəŋhú báamə wə buud bwə ŋgə gwág Milású mí Zembí bwə ŋgə sá nda mí ŋgə cí ná.»

*Yésus mə cweel ŋkwə
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)*

²² Í á bə dúlúgá jwówúd ná, Yésus mə kəwa byóólúd bəñŋ ompwiín bə, a mú cí nə bwo ná: «Sə líínágá māj mēga kə faŋwíny.» Bwə músə wú bwúŋúd kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwəd ompwiín bé bwə ŋgə júgə. Məma

ŋkwə músə zə kuŋg māj, məjúwó mə mú lwándula byóólúd, í mú bə bwo ŋkí wagawo. ²⁴ Ompwiín bwə mú kə juumashi nyə ná: «Mása, Mása, sá wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nə ŋkwə, ŋkáánd nə ikwə í májúwó, byésh í mú cwaalawo, māj mə mú bə ná shee. ²⁵ A mú cí nə bwo ná: «Búgú jín jí ŋgow?» Inkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwə ŋgə bul bí. Bwə mú ŋgə nyímula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nye! A ká námə lās, təə ŋkwə, təə məjúwó í bələ sá nyə məgwág ii?»

*Yésus mə yíl njumbálu məjamb
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Bwə mú kə səl byóól shí á Ogerazenyé, ná beendya nə Galilé. ²⁷ Yésus ŋgə námə wú byóólúd tów shí, ŋgwól múúd a ŋgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wəəŋgú nyə á bə nə məjamb. Bweyalə nyə á bwey du jí shushwáás, kú jí mínjów, du jí nji məshwoŋ dí. ²⁸ Dúgúla múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwimbyé a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwān mə Zembí á gwów-gwów, shwə bāŋ nə iney? Mə jagula nə wo, kú beeg tál mə cwúndud.»

²⁹ Nəcé Yésus nyə a lās nə bów-bów shishim mpəl dí ná í wúg muud wəəŋg nyúúlúd. Í á du bád nyə ija ija, bwə dúgə wóla nyə nə mikwoolú mí inkwánz, du wá nyə mimbwagə məkuúud shú ná bwə baagula nyə. Nji nyə á du tí isá íni byésh, jamb í mú du kə nə nyə íkúl í á du bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwó wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə Kínda,» nəcé ncúlyá məjamb mə á bə nyə nyúúlúd. ³¹ Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a kú cí nə bwo mpəl dí ná bwə kəg bí ncíməd. ³² Na, məma səənz óŋkuú í á bə í ŋgə də cíəŋg mbəŋúd. Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a máguləg ná mə kəg nyii óŋkuú. A mú magula. ³³ Məjamb mə músə wú múúd éne dí, kə nyii óŋkuú. Də lú óŋkuú dəəŋg dəsh mú dad wú mbəŋúd kə juwa māj nə ndeé fudə. ³⁴ Buud bwə á ŋgə baagula óŋkuú wá, dúgúla bwə məs dúg sá í amə cə yí, bwə mú wəənz kə ŋgə jaaw buud ŋgwála nə míləəm míləəm. ³⁵ Buud bwə mú wú kwáəd zə, zələ dúg sá í amə cə yí. Bwə mú zə kwey múúd məjamb mə á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí makuú. Bwə mú gwág inkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwə á dúg sóólúgú í á sīy wá bwə mú jaaw bwo nda njumbálu wəəŋg í á *dúg cug ná. ³⁷ Ná ndeé, zhwoŋ buud bəsh wá shí Ogerazenyé bwə mú zə, zə cí nə Yésus ná a kyéyug wú bwód shíd, nəcé í á bə fwámé inkuŋkúúnd í mə bíi bwo. Yésus mú nyingə kəwa byóólúd, nyingə nə mpásə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ŋwág nyə nyədə gwoəŋud.

9

Yésus mú yidá nying nyə ná: ³⁹ «Nyingág kə wódi njów kə jaaw sá jəsh Zembí má sá wo yí.» A músə kyey, lína ɲgwála wəsh a ɲgə jaaw sá jəsh Yésus má sá nyə yí.

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus (Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyingólə Yésus nyə á nyingə yí, buud bwə á shwas nyə áncuncuma, nəc é á bə bwə ɲgə bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ɲgwól múúd nə jíná ná Zharus, a ɲjúl ɲjwú á *mpáánzə minjígúla, má zə ná ndeé zə kúd məbwóɲ shí, téeɣ Yésus məbwə ná a kág nyii nyódi njów. ⁴² Muud wəɲɲgú nyə á bə nə súsású ɲgwúd nə ɲgwódi í ɲjúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jəɲɲgá í á ɲgə júgula.

Ja Yésus má tí ɲjəɲnd kələ wu yí, buud bwə mú zə ɲgə shúsə nyə ikóómb byəsh.

⁴³ ɲgwól mudá nyə á bə cínɲg məcií má á də wú nyə nyúúlúd tɛ mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəɲɲgú nyə á kəɲzh məbii mé mēsh minjów mí məbyaɲ dí ɲji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ɲgeɛ mpúsə kwoɲ, a mú kúnya nə nyə lwə lú káandə, məcií tōw ntáɲ nyə.

⁴⁵ Ná ndeé Yésus mú cí ná: «Zə má kúnya nə mə éne?» Buud bəsh bwə mú ɲgə kífya ná ndeé Pyêr mú cí ná: «Mása, buud bwə ɲgə bɛ wo áncuncuma bwə ɲgə shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú cí ná: «ɲgwól múúd má kúnya nə mə. Mə mə gwáduga nyúl mpifí má wú mə nyúúlúd.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ɲgə lílya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bəsh sá í ámə sá ná a kúnyaɲ nə Yésus yí, a jaaw námá nda nyə ámə yál cɛ nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú cí nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dúg cug nəc búgə gwó. Kaág nə shɛɛ.»

⁴⁹ A ɲgə ná lás ntáni, muud mú wóos wúla wə njwú á mpáánzə minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwó má ya, kú ná bɛɛ ntágula Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú cí nə Zharus ná: «Kú bɛɛ fúnda, bág ɲji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóos njów yí, a mú ban ná ɲgwól múúd shús kú nyii, ɲji Pyêr nə Yuánes nə Zhák nə sóɲɲgú mwán nə nyəɲɲgú mwán. ⁵² Bəsh bwə á ɲgə jii súsású jəɲɲgú, ɲgə tədawa. Yésus mú cí ná: «Kúgá ɲgə jii, nyə afwóyé ya, a ɲgə yida já.» ⁵³ Nda bəɲ bwə á mpu ná súsású má nyə ná, bwə á yida ɲgə cágula Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwəd, a mú cí gwów-gwów ná: «Mwán, wóólág!» ⁵⁵ *Jím mə mwán mú nyingə zə nyə nyúúlúd, a mú wóol cɛ nə cé. Yésus mú cí ná bwə yág nyə sá má dá. ⁵⁶ Obyál ə mwán bwə mú bul káam. Yésus mú báasulə bwo ná cí bwə kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

Yésus má kənd búúd ə lwámá bɛ (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

¹ Yésus nyə á ka jów *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ɲkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ɲkul á dúlə lwag bwo məbwəs. ² A mú kənd bwo ná bwə kág ɲgə cúndə Faan má Zembí, kə ɲgə lwag mimbəl.

³ A mú cí nə bwo ná: «Bí kú ɲwa íbaduga í ɲjəɲnd, tə wagaɲ, tə baamətálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaané; muud kú bwaád ishimi íbá. ⁴ Bí ə jii njów bí ámə nyii yíid, bí ka bá tí cínɲgú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá bə kú lág bí wúl ɲgwála dí, bí wú cínɲgú, bí kude fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólógú wəɲɲgú í lwágula bwo ná bwə má byaagula. ⁶ Buud ə lwámá bəɲɲgú bwə mú kyey, ɲgə kə mílɔəm mílɔəm, ɲgə kə bwiiɲg Jəjə Kéel, bwə ɲgə lwag buud kál jəsh.

Herod mə jág Yésus (Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarák† mú gwág isá byəsh í á ɲgə síy yí. A mú bə kú ná mpu sá á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwə á ɲgə cí ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wə má nyingə lwóya nyúúl éne; bóól ná ɲgwól *múúd micúndá ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú cí ná: «Mə wə mə a cigə Yuánes cún. Nyáyé múúd nyɛ mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ɲgə sə ná a dúg Yésus.

Yésus má yə búúd idaw (Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ə lwámá bwə á ka nyingə. Bwə mú zə jaaw Yésus sá jəsh bwə á sá yí. Yésus mú ɲwa bwo, bəɲɲɲ bwə wú búúd dí, kə bwáméfwó ɲgeɛ ɲgwála bwə dú jów ná Betusayida yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwə mú mpu ná bwə ɲgə kə nún, bwə mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú lág bwo, a mú ɲgə bwiiɲg bwo isá í dúgyá nə Faan má Zembí yí, a ɲgə lwag bəɲɲgú bwə á ɲgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ə lwámá wúm nə óbá bwə mú shísh wə Yésus zə cí nə nyə ná: «Cíg nə bwo ná bwə nyingə, bwə kág ɲgə já mákwáád nə ibaafə yá wa kúná-kúnə, bwə kə sə sá má dá nəc sə bí wa bugád.» ¹³ A mú cí nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sá má dá.» Bwə nə é ná: «Sə cugé nə sá, ɲji íbuléd ítɔɲ nə oshú óbá. Ka ɲji ná sáméfwó sə má kə kusə búúd óga bəsh idaw, í ka tɛəm kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwə á bə cínɲgú yé bə budúm otóshin otɔɲ. Yésus mú cí nə *ompwíin ná bwə jílɲg bwo shí ikínda ikínda, kínda jəsh nə buud yé bə məwúm mótɔɲ. ¹⁵ Bwə mú

8:43 Ləv 15.25-27 8:44 Mat 9.20 8:48 Mat 9.22 8:52 Yuá 11.11-13 8:54 Mak 5.41 8:56 Mak 7.36
9:1 10.1-12 9:2 11.2 9:3 22.35 9:5 Mis 13.51 * 9:5 Ja Oyúden bwə á də kude fumbyá mákuú dí yí, bwə á də lwágula ná, kákúl shí bwə ámə tál mákuú máy yí, bwə má kál gwo nə buud bí cínɲg wá ná bwə músə sá nyéé. 9:7 9.19 † 9:7 Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; ɲji í kə ná «ɲgwáməna nyə á ɲgə jwú nə mpál nə á ɲkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. 9:9 23.8 9:10 Mat 15.32-39 9:10 6.13; 10.17

námá sá ntó, shîn jil búúd bêsh shí. ¹⁶ A mú ka ñwa íbuléd ítóón nà oshú obá òni, a bân mísh gwôw, yà Zembí akiba. A mú fêy byo yà ompwíin bé bwá ka ñgà yà buud. ¹⁷ Buud bêsh bwá mú dâ, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛɛng íkál í á lág yí, wá mábwumúú táñ mábwumú wúm nà mábá.

*Yésus jisà Mesí
(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)*

¹⁸ Í á ka zà bə, a má kə koogú kə jəgula nə Zembí, ompwíin bé bwá mú kə sɛɛngya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ñgà ci ná mə jisə zə?» ¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ñgà ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá nə wo jisə Eli, bóólúgá nə wo jisə ñgwól *múúú micúndá ayág má gwúm yé.» ²⁰ A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bāñ bí ñgà ci ná mə jisə zə?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisə *Křist Zembí nyə á nti yé.»

*Buud bwá bɛ Křist wá
bwá bá námá jug*

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwá kú bwele jaaw múúú ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúú ná ocúmbá buud wá ləəm nə mílúúú myá ofada nə *Oyíguli ó mɛcɛɛ bwá kəg jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwɔn dí jwów lú léel.» ²³ A mú ci nə bêsh ná: «Ñkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ñkényúg kwolós jé jwów dɛsh, bɛ mə. ²⁴ Nəcɛ, múúú mə ká kaambəla nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəɔng mə jímbal cug jé nəcɛ mə yé, a faam. ²⁵ Ñkí muud má bii mábii mɛsh má shí ga, nji a yə, ñkí ntág nə a ntámá cug jé, wáyé mfií nyə é bə nə ndí cínɔng yí? ²⁶ Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byám shwôn yé, Mwân mə Múúú mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ñgá ñkəñəwa məñkəñəwa mé nə məñkəñəwa mə Sónjgá, bəññ míféeshá mí *wəéngales myé dí yí. ²⁷ Búbálé má jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá abulé bwele yə, bwá kú fwo dág Faan má Zembí.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mə shîn lás lésú ni, mwôw mə mú cɔ je bə mwəomb, nyə á ñwa Pyêr nə Yuánes nə Zhák. Bəññ bwá mú bád mbájúúú gwôw kə jəgula nə Zembí. ²⁹ Ja nyə á ñgə jəgula yí, mpwoombú nyé í á shwópla, míkáándá myé mí mú bə ñkí fumə, mí ñgá faan nda ñjəs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwá mú bwá ñgá lésha nə nyə. ³¹ Moyíz bá Eli bwá á lwóyá mənýúúú mílwanád. Bwá

mú ñgə lésha nə Yésus shú shwiy á bá kə yə Yurúsalem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bəññ buud ó gwoong bə bwá mú ígwád ná cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dág Yésus ñgá jág ñkəñəwa, buud obá bwá ñgá lésha nə nyə. ³³ Ja Moyíz bá Eli bwá á ñgə béégya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ñgála ji wa. Sá shúmagá məbanda məlól, ñgwúú shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.» Nyə a shígé mpu sá nyə á ñgə ci yí.

³⁴ A ñgá ná lás ntáni, seegya ná gúndá í má zə búdal bêsh. Injkuñkúúnd í mú bii fwo ja bwá má dág gúndá má búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú dúúú dɔɔng dí ná: «Mwân waam má á fɛésh wá éga. Sága nyə məgwág.» ³⁶ Ja kál í má shîn lás ntáni yí, bwá mú dág Yésus nji nyáméfwó. Bwá mú jí ókál-ókál. Bwá á jí mwôw mɔɔngúú kú jaaw tɔɔ muud sá bwá á dág yí.

*Yésus má lwag wúl mbəl jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

³⁷ Jwôw í á bɛ cínɔng yí, bwá má shulə wú mbáj di, buud bwá mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág íí, ñgwól múúú má kím na məñkúmbə mə búúú dí ná: «Yíguli, má jəgula nə wo, kəndəg mísh dág mwân waamá dí. Mə ji nə nyə nji ñgwúú énc. ³⁹ Jamb í du bii nyə, a mú du kím, ifúlug í dágá wóós nyə mpud. Jamb í du jugushi nyə ná ndɛé í ka tɛem zə ñgə bíd nyə í má fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwá yílúg nyə jamb dɔɔngú, bwá shígé kwag.» ⁴¹ Yésus mú sə káam ná: «Wúú! yé óhááden óga! A bówála bí mítódúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wóós ñgwo? Mə é bá jisow bí kə kuma jáy ja? Záá mə nə mwân woó wəɔng.» ⁴² Mwân ñgá shísh wá Yésus íí, jamb mú kadəwo nyə shí, ñgə jág sagusə nyə. Yésus mú ñkáand nə jamb, a lwag mwân ná ndɛé a nyiñ kənd wá wá sóónjú. ⁴³ Dúgúlə búúú bêsh bwá á dág misóólúgá mí Zembí yí, bwá á káam ntɔ ñkúl.

Buud bêsh bwá ñgá ná káam isá byêsh Yésus nyə á ñgə sá yí, nyc mú ci nə ompwíin bɛ ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lésú má zə lás ga: *Mwân mə Múúú wál bá zə kaanz məbwá má búúúú.» ⁴⁵ Nji bāñ bwá á shígé mpu gwág lésú wəɔngú, á bə bwo shwíilyá ná bwá kú gwág nda í ká ná. Bwá á ka ñgə fúnda jíla nyə lésú wəɔngú.

*Zá sá ntɔ bóól
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)*

⁴⁶ Bwá mú zə tɛéd sɛñúsálə mákál ná bwá cɛel mpu nyəɔng jí bul bə fwámé múúú bwádí gwoong dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu

9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28 9:28 5.16 9:29 2Pr 1.16-18 9:31 9.22; 13.33 9:32 Yuá 1.14 9:35 3.22; Mbá 18.15 9:36 9.21 9:43 9.21-22 9:45 18.34 9:46 22.24-26 9:48 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20

10

sâ bwâ á ngâ téduga bwádí mílámúd yí. A mú nwa gúl kúkágá, tál nyádí kúná-kúna. 48 A mú ci ná bwo ná: «Muud má lég kúkágá ga jíná dâm dí yé, a má lég má. Muud má lég ntâg má yé, nyâ alágé má, a lég múúd nyâ á nti má yé. Mpugá ná muud má nwa nyáméfwó zhizhe mpádúgá nyín yé, nyâ wá jí fwámé múúd ntâ bósól.»

Muud má bá kú lúmbali yé ngâ magula (Mak 9.38-41)

49 Yuánes mú ka zâ lás ci ná: «Mása, sá áme dúg ngwól múúd ngâ balan ná jíná dwô, ngâ yíl buud májamb ná ndí. Sâ áme ka kaambulá ná nyâ ná a kú ná ngâ sá nâcé a cugé sádí gwoong dí.» 50 Yésus mú yidá bęsa ná nyâ ná: «Kúgá du kaambulá ná a kú ngâ sâ, nâcé muud nyâ anjé ná mpii bí yé, jí bídí kóómbúd.» 51 Fwála í á bâ ná Yésus má zâ bá nkân wú shí ga dí yí í á ngâ shísh. Ntô Yésus nyâ á nwa cigulá ná tao jí tao jí a ká Yurúsalem. 52 Nyâ á ka lwâm bósól búúd ná bwâ kág nyâ shwóg. Bwâ mú nwa zhíí, kâ nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwâ ká kwámusa, Yésus bág kâ shigula cínong. 53 Njì, buud ó dánd dónngú bwâ mú ban ná bwâ alágé nyâ nâcé nyâ á ngâ kâ ngéé Yurúsalem. 54 Nda *ómpwíin bé Zhák bá Yuánes bwâ á dúg ntô ná, bwâ á ci ná nyâ ná: «Cwámaba, ye wó jíí ná sá jówúg kuda í shúlag wú gwów zâ cumbal jígal bwo?» 55 Yésus mú yid, nkáánd ná bwo, †[nyâ ná: «Bí ampúyé wóonng shíshim í ngâ shwambalé bí ní.»] 56 Bwâ mú nwa zhíí kâ dúl dándúd.

Bęęla Yésus (Mat 8.19-22)

57 Bwâ ngâ kyey zhíí ná zhíí, ngwól múúd mú ci ná Yésus ná: «Mâ zâ bá du bę wo kál jêsh wó bá du kâ yí.» 58 Yésus mú ci ná nyâ ná: «Ontô bí ná miku, inunú ná maage, njì *Mwân má Múúd cugé ná nkúmba kúl á dúg já yí.» 59 A mú ci ná ngwól múúd ná: «Bęg má.» Nyíni ná né ná: «Cwámaba, fwog bíd má, má kág dúl sónngú waamá.» 60 Yésus mú ci ná nyâ ná: «Bídúg mímbimbâ mí dúlug mímbimbâ nyán. Węę, kaág ngâ bwiing buud Faan má Zembí.» 61 Ngwól múúd mú náme ci ná nyâ ná: «Cwámaba, má zâ bę wo. Njì bwándúg ná má fwóg kâ jóna ná njów búúd wâm.» 62 Yésus mú ci ná nyâ ná: «Múúd má kâ nkényi bōog ná á waad fambá, a nyingg yág dúg mpáse, muud wōonngú cugé ná mfiif Faan má Zembí dí.»

Yésus má kænd búúd mawúm zangbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

1 Ja Cwámaba nyâ a shín lás isâ íni yí, nyâ a cwééd *ómpwíin mawúm zangbá ná óbá* a mú kænd bwo ná bwâ ngóg ná kâ óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyâ á jela ná kâ yí. 2 Nyâ a lás ná bwo ná: «Dugá, idâw í má tí fambá mænkund mænkund, njì buud bwâ kâ saag wá búsa cig-cig. Ntô wâ má cí náóó: jégulagá ná amádí fambá ná a kændug buud, bwâ zég saag. 3 Kęgá, má má kænd bí nda bwán ó íncwambe mpádúgá onkweny. 4 Muud kú kâ ná *mwaané nkí kwáám. Muud kú nwa bósól osílúfaas; muud kú kâ jí mábádád zhíí ná zhíí.

5 «Njów wêsh bí má nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembí sáág ná bí bóg ná shee.” 6 Nkí ngwól muud á ná shee jí cínongú, mábáda mán má kâ nyádí; nkí ntô dí, má nyingg zâ bídí. 7 Bí ó jí njów wōonngú, bí du dá ná ngul isâ bwâ é du yâ bí yí, nâcé sósól mäsäl má jalá ná bá ná mýsna. Bí kú bá dá kyey mínjow minjów.

8 Ngwála wêsh bí é nyíi buud lég bí yí, bí ó dá isâ bwâ yâ bí cínong yí, 9 bí ó lwag mímbâl myâ cínong, bí jaaw bwo ná Faan má Zembí í mú bí kúná-kúna. 10 Wōonng ngwála bí má nyíi buud kú lég bí yí, bí kâ tám dánd kâ lás ná: 11 “Sâ má kudâ yâ bí fumbýá a ngwála wán í áme nada sá mákuú dí yí. Njì mpugá ná Faan má Zembí í má shísh kúná-kúna.”

12 Má mpú jaaw bí ná jwów Zembí má bá zâ sâmb búúd mílása yí, a bá jagulá búúd ó Sódóm ntô ngwála wōonng. 13 Mântágula ná bí buud ó Korazín. Mântágula ná bí buud ó Betusayída námá. Nâcé hímbí lá *máshimbá má má wósós bídí má, má á mbâm wósós Tir ná Sidon, buud ó nún bwâ á mbâm námá bwey bwáád míjku jí ífí dí ná bwâ cénd mítádúgá. 14 Ná ndéé, cigulé mílása dí, íntúgálí í Tir ná Sódóm í ábálé bul nyaan nda bí bín. 15 Bí bân buud ó Kapernawúm, bí ngâ téduga ná bí má bá kâ gwów? Mbô, bí má bá yidá shulá kâ ban minjim. 16 Muud má gwágulá bí yé, má gwágulá má. Muud má bá kú gwágulá bí yé, má bâ kú gwágulá má. Muud má bá ntâg kú gwágulá má yé, a má bá kú gwágulá múúd nyâ á nti má yé.»

Ompwíin bwâ má kâ nyingg ná mashausg (Mat 11.25-27; 13.16-17)

17 *Ompwíin mawúm zangbá ná óbá† bwâ mú kâ nyingg ná mashausg bwâ ngâ ci ná: «Cwámaba, teem bá májamb má áme ngâ bá ná mægwág ná sá ja sâ áme ngâ lás ná mwo jíná

9:50 11.23; Mat 12.30 9:51 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9 9:52 10.33 9:54 20j 1.10, 12 † 9:55 Míl mícilyá mí ayág mí cugé ná icíyá íni. 9:61 10j 19.20 9:62 11.2; Flp 3.13 10:1 9.1-6 * 10:1 Míl mícilyá mí ayág mí ngâ ci ná bwâ á bâ njì mawúm zangbá. 10:4 22.35; 20j 4.29 10:5 2.14 10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 10:9 11.2 10:11 Mis 13.51; 18.6 10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ngâ ci ná bwâ á bâ njì mawúm zangbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbá 12.9 10:19 Sóm 9.1.13

dwô dí yí.»¹⁸ A mú ci nê bwo ná: «Mê á ngə dúg *Sátan ngə kud wú gwôw nda njəs.¹⁹ Mə má yə bí nkul ijwúga ná bí nyáálug onywá nê wəacáalaafá nê makuú, bí nyaal námá mpífá má múúd ngə lúmbulí nê bí yé²⁰ nyêsh, sá kú sá hí. Njɪ bí kú bul gwág məshusug nê məjamb ngələ magulə ijwúga bin, yidagá gwág məshusug nê miná mún bələ cilyá gwôw jon dí.»²¹ Námá wəla doonjé dí, Yésus mú kəos nɪ məshusug má Nkɛŋkɛ Shíshim, a mú ci ná: «Papa, Cwám̄ba á gwôw nê shí, mə yé wo gúmá nəc é wo á shweel ompuyə bə́nɔ́n buud ó fug isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pəpa, ntó wó wó á cɛel ná í bág yé.»²² Dá nyə á cwám̄bulə mə isá byêsh. Kú nê muud mə mpú Zembí Mwān, njɪ Sóónjé; kú námá nê muud mə mpú Zembí Sóónjé, njɪ mwān nê muud yêsh mwān má céél sá ná á mpúg yé.»²³ A mú yág dúg ómpwíin bɛ, ci nê njɪ bwo ná: «Bí bāŋ mísh mún má má jəla nəc é má ngə dúg isá bí ngə dúg íni.»²⁴ Bábálé má jaaw bí ná, zhwog *buud ɔ mícúndé nê minjwú-buud mí á cɛel dúg sá bí ngə dúg yí, njɪ mí áshígé dúg. Bwó á cɛel gwág sá bí ngə gwág yí, njɪ bwó áshígé gwág.»

Kanda Jəjɔ múúd á Samariya (Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dúg ná, ngwól *Nkume məcɛɛ má zə bwówulə nyə jí nyə ná: «Yíguli, mə sáág jí ná mə légúg cug á kanduga kanduga?»²⁶ Nyə ntág nê né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó du lɔ́ cínɔ́ng ná jí?»²⁷ A mú bɛsa ná: «Wó jalá nê cɛel Zembí woó Yawé nê lám wó wêsh, nê *shíshim wó wêsh, nê nkul nywó nyêsh, nê lúú wó wêsh. Wo cɛel námá múúd yêsh jisó wo kúná-kúna yé nda woméfwó.»²⁸ Yésus nê né ná: «Wo má bɛsa mbií í jəla yí. Sáág ntó wo bāg du cug.»²⁹ Nye, cɛelúlə lwágulə ná á jí tútalí, a mú jí Yésus ná: «Muud jí má kúná-kúna wé zó?»

³⁰ Yésus mú nyingə lás, a mú ci ná: «Ngwól múúd nyə á ngə wú Yurúsəlem ngə shulə kə Zheriko. Izhilunjaanó í mú bií nyə zhííd, déég nyə isá byé byêsh, yíd nyə nê ndeé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə.»³¹ Í mú jé nê ngwól fada kyéyug zhíí nyəonjé. A mú dúg múúd wəonjé, a mú cɔ́ lúú tál gwôw.³² Ngwól *Levíit mú námá zə wós kúl jəonjé, a dúg múúd éne, a cɔ́ lúú tál gwôw.³³ Njɪ ngwól múúd á Samariya ngə námá kyey yé njəond í, a mú wós kúl múúd éne nyə á bə á mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú.³⁴ A mú shísh kúná-kúna, a lwag nyə məfəŋ nê məwúde nê wáan ná ndeé á shín wóole. A mú

nkɛny nyə bəd nyádí jakáás dí, kə nə nyə njów ójɔŋ kə kweemb nyə.³⁵ Mán maləm, muud á Samariya mú njwa ódanarí obá, yə múúd njów ójɔŋ. Nyə nê né ná: “Kweembugá mə muud éga. Bímí dɛsh wo é kwo kɛenzh shú dé yí, mə é zə nying wo ja mə é nyingə yí”.³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olóol óni bɛsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhilunjaanó í á yíd yé kúná-kúna yé?»³⁷ Yíguli məcɛɛ ná: «Jísə nyəonjé nyə á gwág nyə cey lámád yé.» Yésus mú ci nê nyə ná: «Kaag, wo kág sá ntó.»

Ləŋ má Máata bá Mariya

³⁸ Ja Yésus bə́nɔ́n *ompwíin bɛ bwó á ngə kyey yí, bwó á kə nyíi dúl dándúd. Ngwól múdá nyə á bə dánd doonjé dí ná Máata, a mú ləg bwo nyádí njów.³⁹ Mudá wəonjé nyə á bə nê mínyonjé ná Mariya. Nyə á zə jí Cwám̄ba shí makuú, du gwágulə ləsá yé.⁴⁰ Máata nye nyə á ngə yíngə nê zhwog iság-ság shú ójɔŋ. A mú ka zə, zə ci nê Cwám̄ba ná: «Ja Mariya má yida bíd ná mə ngəg nê sɛy məmɛfwó ga, sá jəonjé í aciyé wo sá? Cíg nê nyə ná á zəg kwiid mə.»⁴¹ Cwám̄ba mú bɛsa nê nyə ná: «Máata, Máata, wo ngə kənd lám gwôw ngə ntágulə nyúúl nê zhwog isá.⁴² Sá jí nê mfíí yí jí njɪ ngwól. Mariya má féesh sá í búl nywa yí, muud nyə abále kwo njwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwów dí, Yésus nyə á bə gúl kəkúléd a ngə jəgula. Ja nyə á yow jəgúlalə yí, ngwól *mpwíin yé mú ci nê nyə ná: «Cwám̄ba, jígúlig sá jəgúlalə nda Yuánes nya a jíguli bɛ ómpwíin ná.»² Yésus mú ci nê bwo ná: «Ja bí má bá du jəgula yí, bí ɔ́ bá du ci ná:

- Pəpa,
- Jíná dwô í bəg nê gúmá ntɔ́ sá jəsh.
- Ijwúga byó í zəg.
- ³ Yəg sá idəw í jalá nê sá yí jwów dɛsh.
- ⁴ Juug sá *misám misá
- nəc é ngə námá juu buud bwó ngə byaagula nê sá wá.

Wo kú bíd nê məbwábúlán má ntɔ́ sá nkul.»

⁵ A mú nyingə ci nê bwo ná: «Shé fwógá ná ci ná ngwól múúd ná bídí jí nê yé shwó. Muud wəonjé ka kə wə shwó yé mpwó-bulú kə ci nê nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ísól⁶ nəc é ngwól shwə waamə ngə zhu njəond í, a má wós mə ká njów mə kú nê sá má yə nyə.”⁷ Shé fwógá ná ci ná shwó yé má bɛsa nê nyə nún njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sənɔ́n bwān bām sá má bwey já shí, mə cugə nê nkul wól zə yə wo ibuléd.”⁸ Má jaaw bí ná, tɛɛm

† **10:19** múúd ngə lúmbulí nê bí yé: Wa jisə Sátan. **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbá 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12 **10:25** 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 **10:27** Mat 22.37, 39 **10:28** Lav 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17 **10:33** múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mis 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31 **10:38** Yuá 11.2; 12.2-3 **11:1** 5.16 **11:2** Ijwúga byó: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 **11:3** 12.22-32 **11:7** 18.5

bə ná a cugé nə ŋkul wəol zə yə nyə ibaléd ná a ji shwá yé, nyə é wəol nacé ŋgwól sála káŋgá ŋgwóómbúlú, nyə é zə yə nyə sá jēsh á ŋgá gwáamb yí.

9 «Μεε má ka ci nə bí ná: Gwáámbúgá Zembí, nyə é yə bí; sǝgá, nyə e lwó bí; kudəgá mbé, nyə é juw. 10 Nəcə muud mə gwáamb yé nyə é bíi, muud mə sǝ yé nyə é kwey, múúúđ mə ká kudə mpumbé, bwá juw nyə wə. 11 Nyáyé sǝŋgá mwān na bídí gwoonǝ dí jí nə ŋkul sá ná mwān yé gwáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywá yé? 12 Nkí ntǝg ná Mwān yé gwáamb nyə kíí, a yidá yə nyə acálaafá? 13 Nkámúsá bí, teem bə nda bí búsa nə mbíya mílám ni, bí mǝ də yə bwān bún isá í ányunywá. Nkəmsa nə Dá á gwǝw; ŋkí bí mə gwáamb nyə Nkǝŋkǝ Shíshim, a yə bí.»

*Yésus mə lwag ákúmalwá a fífi
(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)*

14 Yésus nyə á ŋgə yíl muud jamb í á wá nyə mǝŋkədád ná a bǝg fífi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəonǝgá nyə a tééd lásúl, buud bēsh bwá mú ŋgə káam. 15 Bóól búúđ wá cínǝŋgá bǝŋ bwá mú yidá cí ná Beluzebul* wá ŋgə yə Yésus ŋkul ná a ŋgəg nə yíl buud məjamb. 16 Bóólǝgá bwá mú zə nə njǝgá mǝbwǝbúlán wə Yésus, zə cí ná a wéeshúg bwo gúl *sá í ntǝ búúđ ŋkwón yí, í ŋgə zhu gwǝw. 17 Nyə mú mpu mítádúgá myán, a mú ka cí nə bwo ná: «Búúđ ǝ dúl faan bwá ká bǝsǝg ŋgə lúmbulí bwámé nə bwámé, faan dəonǝ í é jǝǝ ná mpaá. Búúđ ǝ wúl njǝw bwá ká bǝsǝg ŋgə lúmbulí bwámé nə bwámé, njǝw búúđ wəonǝ jím. 18 Bí ŋgə cí ná Beluzebul wə ŋgə yə mə ŋkul ná mə ŋgəg nə yíl buud məjamb. Ntǝ jí ná *Sátan mə yidá nyinǝ cuwo, ŋgə yíl nyəmfwó. Ká dé faan í é ka tǝw na ntǝdel? 19 Nkí Beluzebul wə ŋgə yə mə ŋkul ná mə ŋgəg yíl buud məjamb nda bí ŋgə cí ná, zə nyə ŋgə yə buud bún ŋkul nyəonǝgá? Nǝgá bwáméfwó bwá ŋgə mpu lwágulə bí ná sǝŋ ná bí búsa nə mǝbǝǝǝ? 20 Njǝ, ŋkí nyinǝ mbwə mə Zembí wə í ŋgə yə mə ŋkul ná mə yílǝg buud məjamb íí, mpugá ná Faan mə Zembí í mú wa. 21 Ja ŋkwǝkúl múúđ wí nə fwámé isá í dǝómb í ŋgə baagulə njǝw yé yí, muud cugé nə ŋkul kúnya nə mǝbíi mé. 22 Njǝ múúđ mə ntǝ nyə ŋkul yé mə ká námá zə, zə figə nyə shí dééŋ nyə mǝkwǝp mə dǝómb á dǝ *búgula má, muud wəonǝgá mú ka teem ŋwa mǝbíi mé ŋgə kaaw buud. 23 Muud mə bǝ kú kǝem mə yé ŋgə lúmbulí nə mə. Muud mə bǝ kú zə wá mǝbwə ná sǝnǝ sǝ sééŋgug yé, a ŋgə yidá caam.»

*Yésus mə yá búúđ minǝgúlá mimbúí mim-
bíi
(Mat 12.43-45)*

24 «Ja bǝw-bǝw shíshim í dǝ wú múúđ nyúúúúđ yí, í dǝ kə ŋgə jǝǝla mǝshí mə mish-wéeshá ŋgələ sǝ wogá. Njǝ ŋkí í bǝ kú kwey wogá, í mú tǝduga ná: “Mə zə nyinǝgə kə mǝdí njǝw kál mə á fwo dǝ jí yí.” 25 Í ká zə kwey njǝw ŋgwámbulá, sá jēsh jǝ kwambulá, 26 í é kə ŋwa mílǝgá mishíshim zǝŋgbá mí njúl nə ŋkád ntǝ wáméfwó, bǝnǝŋ bēsh bwá mú kə nyíí njǝw, kwambulə jiya cínǝŋg. Nə ndéé, cug mə múúđ wəonǝgá í mú nyinǝgə jǝg bǝw, ntǝ mbíi í á fwo dǝ bə yí.»

27 Í á ka zə bə, Yésus ŋgə lás ntáni, ŋgwól múdá mú wéeshulí kál mǝŋkúmbə mə búúđ dí cí nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééŋg wo yé nywáá mə jala.» 28 Yésus nyə mú cí ná: «Buud bwá ŋgə gwág Milású mí Zembí wá, bwá ŋgə sá nda mí ŋgə cí ná, bwó wə bwá mə jala.»

29 Buud bwá á ka ŋgə sǝeŋgya ŋkí bulya. Yésus mú cí nə bwo ná: «Mbeé kala búúđ í njúl ŋkí bǝw, í balé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sá í ntǝ búúđ ŋkwón yí! Bwá abalé dǝg gúl sá í ntǝ búúđ ŋkwón yí, njǝ jəonǝg í á bə nə Zhwónas yí. 30 Nda Zhwónas nyə á bə sá í á ntǝ buud ǝ Ninivə ŋkul ná, ntǝ námá wə *Mwān mə Múúđ nyə é bə sá í ntǝ búúđ ǝ kala ga ŋkul yé. 31 Jwǝw Zembí mə bá zə sǝmb búúđ milású yí, Cí á mudá í á wú *mǝkóól mə jwǝw† yí í bá tǝw tútálí yə kala búúđ ga mǝbǝǝǝ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug mə Sǝlamun. Dugá, sá í ntǝ Sǝlamun yí jisə wa. 32 Buud ǝ Ninivə bwá bá námá tǝw tútálí, yə kala búúđ ga mǝbǝǝǝ. Nəcə báá bwá á cénd mítádúgá ja bwá á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sá í ntǝ Zhwónas yí jisə wa. 33 Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kə shweel dwo shí túwulí. Í dǝ bə a yidá tǝl dwo cé lámba dí ná buud bwá nyíí njǝw wá bwá dǝgúg mǝŋkenya. 34 Júś dwó dásə lámba á nyúúú nywó. Júś dwó í ká bə kú nə bwás íí, nyúúú nywó nyēsh bə mǝŋkenyad. Njǝ, júś dwó í ká bə ŋkí bǝw, nyúúú nywó bə yidǝgúd. 35 Ntǝ, wo ǝ bey ná mǝŋkenya mǝsǝ wódí má mə bǝg yidǝgú. 36 Nkí nyúúú nywó nyēsh í bǝ mǝŋkenya dí kú nə kúkdǝ jisə yidǝgúd yí, nyúúú nywó nyēsh í faan ndá ja lámba í kwan wo nə mǝŋkenya mé yí.»

*Yésus mə lás nə Ofarizyēŋ bǝnǝŋ Onkume ǝ
mǝCǝǝ
(Mat 23; Mak 12.38-39)*

37 Ja Yésus nyə a shín lás yí ŋgwól *Farizyēŋ nyə a jǝw nyə ná a kǝg də nyásdí njǝw. Yésus

11:9 Mat 7.7 11:14 Mat 9.32-34 * 11:15 Beluzebul wá Njwú íbǝw-bǝw í mishíshim. 11:16 Mak 8.11; Mat 16.1 11:20 17.21 11:21 Iza 49.24 11:23 9.50; Mak 9.40 11:26 2Pr 2.20 11:28 8.21 11:29 Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 11:30 Zhn 2.1 11:31 10j 10.1-10 † 11:31 mǝkóól mə jwǝw: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkǝw á oféél-féélí ǝ íciyá dí. 11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38 Mak 7.2-4; Mat 15.2

nyə á ka námə kə, kə ji shí kálə də. ³⁸ Farizyēn éne mú káam ná Yésus nyə á shígé sá ngusa bwə də sá shúshwóógú ná bwə zég də yí. ³⁹ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Bi bān Ofarizyēn bi m̄s də sá ná bí gusa kwonj bálá nə kwonj shúyá, cwú nye njúl bí lwándálá nə isá í mándá, nə bów-bów isá. ⁴⁰ Yé ilad íga! Ngaá ná muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wə nyə a sá cwú? ⁴¹ Yidagá keenzh isá bís cwú yí, yə mímbúbúwá, isá byēsh í mú bə bí nkí nk̄. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyēn nəcé isá nda m̄nt nə ru[‡] nə bí ikáá í dā byēsh, bí n̄gə yə Zembí *n̄kəw w̄m á isá byoongá, bí yida mpyēny cugálə nə buud tútalí nə ceelúə Zembí. Í njúl ná sá bí m̄s jálá nə sá wə ní, kú yida mpyēny byoong bí n̄gə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyēn nəcé bi m̄s ceel kə də ji n̄ji líiya yá shwóg yá bí búś *m̄mpáanzə m̄s m̄njígulá m̄s *Oyúden dí yí; bi m̄s ceel námə ná buud bwə d̄g bəda bí məbádá m̄s gúmbə m̄n̄kúmbə m̄s búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bí búś nda məshwonj m̄s kú nə məyigyé; buud bwə də kyey mwo gwów kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *N̄kume məc̄c̄é mú b̄sa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó n̄gə lās ntáni ní, wo n̄gələ námə lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *On̄kume ó məc̄c̄é námə, nəcé bí m̄s də zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl ná biméfwó bí adé bwele súsál nyiná nə bí m̄s kwiid bwo nə n̄kényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcé bí n̄gə lw̄p məshwonj m̄s *búúd c̄ micúndə ímpáám̄b bín í á d̄ gwú yí. ⁴⁸ Nt̄s jí ná bí n̄gə bwaagulə m̄s s̄lágú mí ímpáám̄b bín, bí n̄gə gwág myo nywa. Bān bwə á gwú, bí mú zə lw̄p məshwonj. ⁴⁹ Gwó wə jí ná, Zembí nyə á ci fúg nyé dí ná: “Mə bá d̄ kənd bwo buud c̄ micúndə nə *buud c̄ lwámá. Bwə bá d̄ gwú bóól wá cín̄n̄gə, bwə lwágulə bóólógá cūwáí. ⁵⁰ Bwə bá d̄ sá nt̄s shú ná kala búúd ga í bāg t̄w kood dí nəcé məcii m̄s búúd c̄ micúndə b̄sh bwə á gw̄yoyw t̄éed mət̄éédulé m̄s shí wá. ⁵¹ Í bá bə, t̄éed məcii m̄s Abel zə wós m̄s Zakarí nyə á gw̄yoyw mpádúgá *alat̄ar nə Njów Zembí yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá t̄w kood dí nəcé məcii m̄soong. ⁵² Məntágula nə bí On̄kume ó məc̄c̄é nəcé bí a m̄s mánda juwuga jí nə n̄kul juw búúd mb̄e ná bwə b̄g nə mpúyá yí. Biméfwó bí anyíyé mpúyá w̄oongád, bí kú námə nyin̄gə bíd ná b̄oong bwə n̄gə ceel nyí wá, bwə nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə á wú njów w̄oong dí cūwo t̄óón yí, *Oyíguli ó məc̄c̄é b̄n̄n̄h Ofarizyēn bwə á n̄gə nándulə nyə nə zhwoɡ mishílí n̄gə jí nyə isá mimbíi mimbíi, ⁵⁴ bwə n̄gə bwéel

nə a lāsúg gúl sá abúb̄ow.

12

Buud bwə jálá nə fúnda n̄ji Zembí (Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja j̄oongá, buud bwə á seengya nkí jág bulya mbíi bwə c̄ugé nə n̄kul l̄ yí, bóól bwə n̄gə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo t̄éed lās nə *ompwíin b̄e ná: «Jigá nc̄ə nə *Ofarizyēn *l̄əvur w̄an, nt̄s jí ná kwába búś nə ndí yí. ² Kú nə sá á mbúdulá í bá bw̄en kú búguli, nkí sá á shwoó í bw̄en kú mp̄yú. ³ Gwó wə jí ná, sá j̄sh bí m̄s lās yidúgú yí, í bá gw̄íg m̄n̄kenyad; j̄oong bí m̄s nyímbúlá nə muud lwád kál fúm yí, bwə bá n̄gə cúnda gwo íkwalúminúud.

⁴ «M̄s ci nə bí oshwə b̄m ná, kúgá d̄ fúnda búúd bí nə n̄kul gwú n̄ji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mp̄úsə w̄oong wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí m̄s jálá nə fúnda yé. Fúndógá muud jí nə n̄kul ijwúga ná a gwú múúda, a kənd námə nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə n̄gə ci ná nyə wə bí m̄s jálá nə fúnda yé. ⁶ Ngaá ná bwə d̄ kusha mímbá-kwáádə m̄t̄óon ífada íbá? T̄em bə nt̄s, Zembí nyə aw̄úsáyé tao mbá-kwáádə n̄gwúud. ⁷ Bi bān nt̄ag í, Zembí mə mpú bímbi lú íntand í shilú bís bí mílúud yí. Nə ndeé, kúgá d̄ fúnda. Mpugá ná bí m̄s cey Zembí lámúd c̄j mimbá-kwáádə nkí bulya.

⁸ «M̄s jaaw bí ná muud yēsh mə mágulə mə mish m̄s búúd dí yé, *Mwán mə Múúd mə bá námə magulə nyə mish mə *w̄éngales ó Zembí dí. ⁹ N̄ji, nyoong mə kílyá mə mish m̄s búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá námə nyə mish mə w̄éngales ó Zembí dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lās nə Mwán mə Múúd yé m̄s bá bə nə ijuugá. N̄ji nyoong mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wə N̄k̄en̄k̄é Sh̄shim yé nyə abúle bə nə ijuugá. ¹¹ Ja bwə bá d̄ kə nə bí *m̄mpáanzə m̄s m̄njígulá m̄s *Oyúden dí, nə ósembye c̄ míl̄sú dí, nkí ójwú ó loom dí yí, bí kú bá d̄ yáguwo mbíi bí m̄s bá shw̄p m̄nyúul yí, kú yáguwo íciyá í kood. ¹² Nəcé N̄k̄en̄k̄é Sh̄shim mə bá d̄ jíguli bí l̄sú bí m̄s bá d̄ lās yí c̄ j̄oongád.»

Fwámé mbíi (Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lās m̄n̄kúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, ciig nə mínyon̄h waamá ná a káawug sá məbíi s̄óongú wúsá nyə á lúgə sá nə ndí m̄s.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə á t̄l mə ná mə d̄g sámb bí míl̄sú d̄ kaaw bí m̄n̄k̄ow?» ¹⁵ A mú ci nə b̄sh ná: «Bí ó bey, bí c̄ káálúg nə n̄k̄óóg. Nəcé, muud

11:41 12.33 11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 ‡ 11:42 m̄nt nə ru: Jísa ikáá bwə d̄ gwushí j̄áamb nə ndí yí, isá nda masəb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39 11:47 Mis 7.52 11:49 6.13 11:51 Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22 11:52 Mat 16.19 11:53 20.20 12:1 Mat 16.6; Mak 8.15 12:2 8.17; Mak 4.22 12:5 Heb 10.31 12:7 21.18 12:9 9.26; Mak 8.38 12:11 21.14-15; Mat 10.19-20; Mak 13.11 12:15 1Tm 6.9-10

teem bæ nə məbii mənjkund mənjkund íí, cug jé í cúgə mábii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bæ nə məshí; məshí mɔɔŋg mə á ka zə wéesháli nyə zhwog məbii. ¹⁷ A mú ka zə nɔɔ jí lámúú ná: “Mə cugə nə kúl mə é n̄kúnd məbii mām yí. Mə é ka sá ntədəl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zó sá ntúga: mə zó cɛ́ég ífwɔɔ byám, mə lwɔɔ byoɔŋg í bul bwaag yí, mə mú n̄kúnd *blé waamə nə məbii mām cínɔɔŋg. ¹⁹ Mə músə ci nə lám wām ná: Yé lám, wo mú nə zhwog məbii mə n̄kúndú nóg wó é du balan nə mwɔ mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dóg wo n̄gul wo zhwimbya.” ²⁰ Zembí mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, n̄kí mə yíl wo cug gwɔ bulú gaád isá wó mə shín n̄kúnd íni í bæ isá í zó?” ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə du n̄kúnd məbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jé lá mísh mə Zembí dí yé, nda í du bæ nə nyə wá ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Má ka ci nə bí ná, bí kú du yáguwo cug jín ná bí é dá jí. Bí kú yáguwo mányúul mán ná bí é bwaád jí. ²³ Cug í ntɔ́ ídāw, nyúul ntɔ́ míkáándá? ²⁴ Mpugá dúg ínkwlɔɔŋkwo. Í ádɛ bɛ məmpɔg, kú mwáágula mpúmá, í cúgə nə ífwɔɔ, kú nə owaag ɔ idāw. N̄ji, Zembí n̄gə wííl byo. N̄kəmusə nə bí, bí búasə nə mfíí cɔ́ ínkwlɔɔŋkwo. ²⁵ Zó á na bídí jí nə n̄kul bæ ná, nəcé á n̄gəlá yágáwó, á kwádulə jwɔw n̄gwúd nyádí cug dí yé? ²⁶ N̄kí bí cugə nə n̄kul sá súsúsá acíg-cíg, bí mə ka du yáguwo bíl nəcé jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwé du w̄y ná. Bwé ádɛ yín̄ga nə iséy, kú tɪŋ míkáándá. N̄ji mə mpú jaaw bí ná cɪ Səlamun nyə á teem jág bul bæ nə gúmá, nyə á shígɛ bwelɛ bwaád nda ófuláwa. ²⁸ N̄kəmásá Zembí mə fwó bwééd zhizhe sá nda akánda jí ná bwé é wusə kuda dí mán yé, n̄kəmusə nə bí; bí wá nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búud wá tag búgə ógal ²⁹ N̄ji bí báá, kúgá du sɔ́ sá bí é dá yí nə sá bí é n̄gul yí; kúgá du yáguwo. ³⁰ Ikúl ishús yá shí m̄shwun wó í dá n̄gə wáduga sɔ́ isá íni byésh. Bí báá kúgá du sɔ́ byo, nəcé Són̄gú wún mə mpú ná í jí bí isá byoɔŋg. ³¹ Yidagá du təl isá í dúgyá ná Faan bí Zembí yí shwóg, Zembí ka du kwádulə bí isá íni.

³² «Yé s̄s̄s̄z̄z̄ú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sá nəcé Són̄gú wún nyə á gwág nywa ná a yó bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bí kááwəg mimbúbúwá *mwaaanɛ wɔɔŋg. Kwəmusagá mimaŋga mí ábúle bwelɛ cɔ́ɔg myá, n̄kúndúgá məkwɔɔzú mə bá bæ kú bósɔ́ mə gwɔw kúl íjúwál í cúgə nə n̄kul kumə, oshé kú námá dá yí. ³⁴ Nəcé kúl byoɔg dán mbwúg yí, cínɔɔŋg wá lám wún í é bæ námá yé.»

Məcum mə jɔɔɔ sɔ́l məsáal (Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúləgá wəáfigusa, bí jí n̄kasə. ³⁶ Bógá nda buud bwé n̄gə bwánd mása wán̄ ná a n̄gə wú zar̄ bí dí wá. Bwé n̄gə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námá kudə mbɛ, bwé ó juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bæ ná, mása wán̄ ká wóós, a zə kwey bwo bwé n̄júl on̄kasá má, məlwaa mɔɔŋg má mə mə jəla. Bábálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo n̄tɔ́ yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jílu bwo shí ná bwé dág, nyə mú ka sɛ́y nə bwo. ³⁸ N̄kí mása mə wóós tām bulú n̄kí n̄gwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaa mə n̄gə bwánd ntɔ́, məlwaa mɔɔŋg mə mə jəla. ³⁹ Mpugá ná amádí n̄jów mbām du mpu wala júwál í é zə yí, a kú bíd ná júwál búgəg nyə n̄jów júwo isá. ⁴⁰ Ntɔ́, bí mə jé lá ná du jí n̄kwəmusá, nəcé *Mwán mə Múúú mə bá zə wəla bí ábúle n̄gə téduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyér músə ka ci ná: «Lású wó n̄gə lás ní, ye í n̄gə dúgya n̄ji nə sá, ye í dúgyá na buud bəsh?» ⁴² Cwám̄ba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dúás abúgúlag í n̄júl n̄kí kɛ́ mása mə təl ná í bág lúluú á osól ɔ məsáal í du yə bwo idāw wəla í jəla yí? ⁴³ Sól məsáal wɔɔŋg nywáá mə jəla nəcé mása nyə é zə kwey í n̄gə sá iséy byé. ⁴⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isá í n̄jów byésh. ⁴⁵ N̄ji n̄kí sɔ́l məsáal mə yida ná: “Cwám̄ba waamə nyə álelele n̄yín̄gə”, a mú ka jí yídulə ósól ɔ məsáal wá budá nə wa budúm, nə dále dág, nə n̄gululə ná ndeé shwág íí, ⁴⁶ mása yé mə bá zə wóós nyə dúl jwɔwád məseegyá, wəla á shígɛ n̄gə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intɔ́gúli í ányinyaanə, a kənd n̄gə kúl búud ó məkán̄ bwé n̄gə bwəma nə n̄kád yí. ⁴⁷ Lwaa dí ná, í n̄gə mpu sá mása yé n̄gə jí yí n̄ji í kú kwəmusə, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dɔɔŋg í du bwama nə bígə áylyáág. ⁴⁸ Dɔɔŋg dí ná, í kú mpu sá mása n̄gə jí yí, í mú n̄gə sá isá í jé lá nə bígə yí nyə é bwama nə bígə kú bul yáág. Muud yésh bwé du yə isá n̄kí bulya yé, nyə námá wá bwé du gwáamb n̄kí bulya yé. Nyɔɔŋg bwé du yə isá kú nə n̄kágulə yé nyə námá wá bwé du jí n̄kí bulya yé.

Yésus mə yá búud min̄jígúla (Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zó jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jí ná kuda jɔɔŋg í jídug. ⁵⁰ Mə jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgə mə ná shee té nduwán wɔɔŋg í afwóyɛ ba yí. ⁵¹ Bí n̄gə téduga ná mə á zə sá ná buud bwé cúgəg ná shee shí ga dí? Mból! Mə jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̄ɔ́. ⁵² Nəcé í zə bá du bæ ná buud otɔɔn bwé n̄gə cugə n̄jów

12:19 Sòm 49.20 12:22 11.3 12:24 Sòm 147.9 12:27 10j 10 12:28 Mat 14.31 12:32 Iza 41.14; Luk 22.29 12:33 Mat 6.19; 6.20; Luk 11.41; 18.22; Mis 2.45; 4.34-37; Kol 3.1-2 12:35 Mat 25.1 12:36 Mbú 3.20 12:39 Mat 24.43 12:40 Mat 24.42 12:42 19.17-19 12:47 Zhk 4.17 12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12

ngwúdâ, bwá beégya; olóól lúmbuli nâ óbá, óbá lúmbuli nâ ólól. ⁵³ Mbéégí máṅkoomá í bá bē; sósóṅgá lúmbuli nâ mwân, mwân lúmbuli nâ sósóṅgá; nyooṅgá lúmbuli nâ sás dé, sás lúmbuli nâ nyooṅgá yē; mpósómbálú á mudá lúmbuli nâ cól, cól lúmbuli nâ mpósómbálú á mudá.»

⁵⁴ Yésus nyâ á ci námá nâ buud bwá á bē áncuncuma wá ná: «Bi má du bē ja bí má dúg ṅkúdú í má bád kóóm jwôw í du jí mē yí, ṅgaá bí ci nâ mpú má zó nywô; mpú nywô námá? ⁵⁵ Ja ṅkwô má dú kunḡ wúlâ ṅgeē *mákóól má jwôw* yí, ṅgaá bí má du ci nâ yás í é yáág, yás yáág námá? ⁵⁶ Bi bí nâ makán. Bi má du mpu yag iyuu i shí nâ ya gwôw; ká nâcé jí bí ampúyé yag sâ í ṅgô síy mwôw mága dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nâ ṅkul mpu sám b ná: “Tútali wá éga.” Nâcé jí? ⁵⁸ ṅkí wo má byaagulé nâ ṅgwól múúd ná ndéé a ṅgâ kâ nâ wo wá sémye milású, sôḡḡ ná wo kwámbuláḡí nâ nyâ zhííd. Nâcé nyâ a bá kâ nâ wo wá sémye milású ná ndéé sémye milású mú kænd wo wá fulísh, fulísh kâ wá wo mímbwugú. ⁵⁹ Mâ mpú jaaw wo ná wo cugé nâ ṅkul wú mímbwug nyooṅgá wú kú fwo tḡ wôṅ jooṅgá kâ wóós fáda á mēshínéd.»

13

Buud bwá jôlá nâ cénd mítádúgá

¹ Bóól búúd bwá mú zâ wóós ja jooṅgá wá jaaw nyâ sâ Pilát nyâ a sâ bóól búúd ó Galilé yí. Ná nyâ a gwú bwo, a fula mácií máṅ nâ mácií má ílám í *mátúnuga byán. ² Yésus mú bēsa nâ bwo ná: «Ye bi má tádúgá ná buud ó Galilé bōoṅg bwá á jēé ntó nâcé bwá bulúlâ bul sâ *mísám ntḡ bóóláḡá búúd ó Galilé bēsh íí? ³ Mbô! Má yida ci nâ bí ná ṅkí bi má bâ kú cénd mítádúgá, bí bēsh má bá námá jēé mbii ṅgwúú wōoṅg. ⁴ ṅkí ntáḡ ná ye buud wúm nâ mwōomb cwámbá á Siloy í á káda í shín gwú wá, bân ḡ bwá á bul bē nâ mábyaagulé ntḡ bóól búúd ó Yurúsalem bēsh? ⁵ Mbô! Má yida ci nâ bí ná ṅkí bi má bâ kú cénd mítádúgá, bí bēsh má bá námá jēé mbii ṅgwúú wōoṅg.»

⁶ A mú námá kænd bwo kanda ga ná: «ṅg-wól múúd nyâ á bē nâ *figyē tál nyádí fambá *víný. Nyâ á ka kâ sḡ mpumá lí jooṅgá a kú kwey. ⁷ A mú ci nâ muud nyâ á du baagulé nyâ fambá yé ná: wo má dúg íí? Mímbú mílól ó míga, má ṅgâ sḡ mpumá wa figyē égaád má kú kwey. Cígálúḡ gwo. Í é ṅgâ fándá laa shí nâ ntó ṅgwas ná jí? ⁸ Mbaagulé fambá mú bēsa nâ nyâ ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mâ e fáág nâ mákoogú mákoogú, má shwu mándalú má kund, ⁹ ja jooṅgá wá í bá jee wúmá yí. ṅkí í ka námá bá nyingē bē kú wúma, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ṅgwól mudá jwôw lú sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lú Sábaad íí, Yésus nyâ á bē nyúl *mpáánzô minjígúla dí. Nyâ á ṅgâ yē buud minjígúla. ¹¹ ṅgwól mudá nyâ á ka bē cínṅgá nâ wúl shíshim í á sâ ná a jámḡ mbámbeelí té mímbú wúm nâ mwōomb, kú bwele ság bē tátali. ¹² Ja Yésus nyâ á dúg mudá wōoṅg yí, nyâ a jôw nyâ ci nâ nyâ ná: «Muda, wo má wú mányámá má jám gwô dí.» ¹³ A mú bād nyâ mabwâ, mudá mú ság námá cé nâ cé, a mú yâ Zembí gú má. ¹⁴ Njwú á mpáánzô minjígúla mú gwág bôw ná Yésus má jáḡ sâ nâ lwagulé múúd jwôw lú sábaad. A mú lámusa ná buud ná: «Mwôw búúd bésá nâ ṅkul séy má māsē mwôw māsaman. Zēḡá du lwēgawa mwôw mōoṅgá; kú bē jwôw lú Sábaad.» ¹⁵ Cwámba mú bēsa nâ nyâ ná: «Bi bí buud ḡ mákán. ṅgaá bí má du bē jwôw lú Sábaad muud yēsh ciny nteny jé ṅkí kabulí jé kúl í du dá yí kâ nâ gwo kâ ṅgulal gwo majúwó? ¹⁶ Ká, ṅkámusa nâ shilâ bag ḡ *Aburaham *Sátan nyâ a má wóla té mímbú wúm nâ mwōomb éga. Ye í shíḡé jêla ná nyé ṅkáda nyooṅg í wíinzhug jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyâ á ci ntó yí, buud bēsh bwá á du lúmbuli nâ nyâ wá bwá á bē nâ shwôn ná ṅkwed. Bóóláḡá zhwoḡ buud bēsh bwá á bē nâ mēshusug nâ *isá í mímbúḡú Yésus nyâ á ṅgâ sâ yí.

Yésus má lwágulá búúd Faan má Zembí mikaanád

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)
¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan má Zembí dúsa nda jí e, má kág ná yúga dwo nâ jí? ¹⁹ Dúsa nda búbumá *mutárad múúd má ṅwá kâ myeeg nyádí fambá yí. Ja í dú kḡ yí, í du gwaa, bē fwámé lílí, inunú zâ lḡw máage nyádí mílówud.» ²⁰ A mú nyingē ci ná: «Mâ yúḡag ná Faan má Zembí nâ jí? ²¹ Dúsa nda fuú *lævur. Ja mudá má ṅwa wâ, a fugâ nâ mēmpíí má ṅgug buléd málól yí, í é sâ nâ ṅgug wōoṅg wēsh í búndawug.»

Mpumbe á múmánda (Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyâ á ka ṅgâ líina mīngwála nâ mánda a ṅgâ yē buud minjígúla, a ṅgâ kâ ṅyēé Yurúsalem. ²³ ṅgwól múúd mú ka ci nâ nyâ ná: «Cwámba, ye nji bábaalé buud wá bwá bá *dúḡ cug?» Cwámba mú ci ná ²⁴ «Yáágúḡá ná bí nyíḡ mpumbe á múmánda dí. Nâcé má jaaw bí ná zhwoḡ buud bwá bá sḡ ná bwá nyíḡ, nji bwá ábulé nyíí. ²⁵ Ja ámádí njów má bá wóol zâ fad mbē bí lúḡ tóón yí, bí má bá tééd kudálâ mbē bí ṅgâ ci ná: “Mása, juwág sé mbē”. A bá ci nâ bí ná: “Mâ ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bi mú bá ci nâ nyâ ná: “ṅgaá ná shé á du dá du ṅgul kul ṅgwúd? Wo á du námá yâ

12:53 Msh 7.6 * 12:55 makóól má jwôw: Í kâ ná Sud; wo é kwey fēl-fēlí yé ṅkōw á ofēl-fēlí ó íciyá dí. 13:3 Sóm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15 13:10 Mak 2.27-28 13:14 MmN 20.9-10 13:15 14.5; Mat 12.11-12 13:16 bag ḡ Aburaham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9 13:19 Eze 17.23; Mat 13.31 13:21 Mat 13.33 13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19

buud minjígulá sádí íkalúd.” 27 Nyɛ nɛ bí ná: “Mə ɲgə ci nɛ bí fwámé ci ná, mɛɛ nɛ ampúyé bí dún shug. Wúgá mɛ na, bí á ɲgə bɛ məzhií má olfinjá.”»

(Mat 8.11-12)

28 «Ja jooŋgá, bi mə bá dúg *Aburaham nɛ *Izaag nɛ *Yákwab bánɔŋ *buud ɔ micúndá bɛsh bwá ɲjúl Faan má Zɛmbí dí, bi bāŋ bi ɲjúl tóón. Bi mə bá ka bə cínɔŋgá ɲji bí ɲgə bwam nɛ mayā. 29 Buud bwá bá zhu kóómb jwów i dɛ cúwo yí, zhu kóómb i dɛ jímə yí, zhu *mánɔwúm má jwów* nɛ *makóól má jwów†, bwá zə jì shí zə də dína Faan má Zɛmbí dí. 30 Ntɔ, bóól nɛulyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpásə, bəɔŋg bwá tál mpásə wá, bwá bá tów shwóg.»

Yésus nɛ Herod

31 Námá wala dɔɔŋgá, bóólúgá *Ofarizyɛŋ bwá mú shísh zə ci nɛ Yésus nɛ: «Kyeyúg, wúg wa nɛcɛ Herod ɲgə cɛɛl gwú wo.» 32 A mú ci nɛ bwo ná: «Kəgá ci nɛ muud kwába wəɔŋg nɛ: “Dugí mə ɲgə yíl buud məjamb mə ɲgə lwag mimbəl múus nɛ mán. Mə bá casulə ísý byám wāŋ mánúd”. 33 Nji i jii ná mə kəg shwóg múus nɛ mán nɛ wāŋ mán. Nɛcɛ i cúgɛ nɛ ɲkul bə ná *muud micúndá bwámagi nɛ shwiý kál shúsád, ɲji Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd (Mat 23.37-39)

34 «Eéé Yurúsəlem ɲgə gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ɲgə sá ná, buud Zɛmbí ɲgə nti lwámád wódí wá, wo ɲgə gwú bwo nɛ məkwóógú! A bweyála mə á tééd ná mə sɛɛŋg bwān bwó nda ábiyá kúwó mə dɛ sɛɛŋg bwān bɛ mafaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntɔ. 35 Ká, dugá ɲjów wán i zə lúg cwúdugá. Nɛcɛ mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyín ɲji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nɛ nyooŋg ɲgə zə jíná mə Cwámba dí yé”.»

14

Yésus mə lwag mbəl jwów lú Sábaad

1 Í á ka zə bə dúl jwów lú Sábaad ná, Yésus nɛ á kə wúl lúluú *Ofarizyɛŋ dí ɲjów kələ də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyɛŋ bwá á ɲgə fáf nɛ. 2 Ka dúg ná, ɲgwól múud nyə á bə a ɲjúl Yésus dí shwóg, muud wəɔŋgú ɲgə bwás ság məjújwó. 3 Yésus mú lás ci nɛ *Onjkume ɔ məcɛɛ bánɔŋ Ofarizyɛŋ ná: «Ye məcɛɛ míshé mə ɲgə magulə ná sá lwágug buud jwów lú Sábaad, ye mə aŋgɛ nɛ magulə ntɔ?»

4 Bwá mú jì okúl-okúl nda bɛsa. Yésus mú ɲwa mbəl, lwag nyə ná ndeé a mú bíd nyə nɛ a kəg. 5 A mú ci nɛ Onjkume ɔ məcɛɛ bánɔŋ Ofarizyɛŋ ná: «Zə jí nɛ ɲkul bə na bídí ná,

mwān yé, ɲkí ntəg nteny jé i kud taamb dí, a kú lɛɛl cáás kə yíl gwo nɛcɛ i bala jwów lú Sábaad yé?» 6 Bwá mú bə kú nɛ ɲkul ná bwá bɛsa nɛ nyə.

Zɛmbí wə mə dɛ bān búud gwów

7 Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bə féeshá ná bwá zág də wá, bwá á ɲgə féesh jílə ɲji jjiya i gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: 8 «Ja múúd mə jów wo zāŋ báád yí, kú kə ɲwa jiya gúmá. Wo ampúyé ɲkí nyə ámə jów námə ɲgwól múúd mə jálá nɛ gúmá ntə wo yé. 9 Ja múúd wəɔŋgú nyə e wóós yí, bwá é ci nɛ wo ná: “Yəg nyə jiya”, i ɲjúl ná bwá ámə jów bíná bɛsh. Wo é ka ɲgə kə nɛ shwón kə ɲwa jiya wəámpyal-kogú. 10 Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaág ɲwa jiya wəámpyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jów wo yé mə wóós yí, a cig nɛ wo ná: “Wey e, shíshíg zə ɲwa fwámé jiya”. Ja jooŋgá, wo é bul ɲwa gúmá mísh mə búud bínɔŋ bí ámə bə féeshá wád. 11 Nɛcɛ, muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shú; nyooŋg mə sál nyáméfwó shí yé, bwá bá bān nyə gwów.»

12 Yésus mú námá ci nɛ *Farizyɛŋ nyə a jów nyə yé ná: «Ja wo cɛɛl yə búud idəŋ ɲkí dína yí, kú ɲgə jów oshwə bwó ɲkí omínyonə bə wó nɛ mimbyél myó. Nda ɲgə jów buud ɔ kúm bínɔŋ búás məbwugálu wá. Nda ɲgə jów mbií búud wəɔŋgá, nɛcɛ bwá á bá námá jów wo ján ja, i mú bə ná bwá mə nyiŋg wo sá wó á sá bwo yí. 13 Nji, ja wó sá dína yí, jówúg mímbúbúwá nɛ ɔ á ijám, nɛ buud bwá dɛ nyésh wá nɛ wəancím-ncím. 14 Wó ká sá ntɔ, wɛɛ mə jala, nɛcɛ bwé cúgə nɛ sá bwá nyiŋg wo mənywa mwó nɛ ndí yí. Zɛmbí nyə é bá nyiŋg wo mwo jwów á bá gwúməshí ótətəl i búud yí.»

Kanda məma zāŋ (Mat 20.1-14)

15 ɲgwól múúd á buud bwá á ɲgə də wá, ja á mə gwág ntəni yí, a mú ci nɛ Yésus ná: «Muud mə bá də idáw Faan má Zɛmbí dí yé nywáá mə jala.» 16 Yésus mú ci nɛ nyə ná: «ɲgwól múúd nyə á kwaməsa ná a sá məma dína; a mú jów búud ɲkí bulya. 17 Nyə á ka kənd sóól məsáal yé ja wala lu dína í a wóós yí, ná a kəg ci nɛ buud nyə á jów wá ná: “Zəgá, isá byésh i mú miteégyá”. 18 Nji, bɛsh bwá mú ɲgə yida lwágulə ná bwá cúgə nɛ fwála ná bwá kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnɔw kusə fambá, i jii ná mə kəg dúg gwo, mə jəgula nɛ wo, bídúg ná mə bəg kú zə.” 19 ɲgwól ná: “Mə má kúnɔw kusə mímbáág mí inteny íbá íbá tāŋ mímbáág mítson; mə kə shee myo, mə jəgula nɛ wo, bídúg ná mə bəg kú zə.” 20 ɲgwólúgá

* 13:29 mənɔwúm má jwów: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ɔ íciya dí. † 13:29 makóól má jwów: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ɔ íciya dí. 13:30 Mat 19.30 13:35 Sóm 118.26; Eze 10.18-19 14:1 Mak 2.27-28 14:5 13.15-16; Mat 12.11 14:7 20.46 14:8 Mik 25.7 14:11 Mat 23.12 14:13 Mbá 14.29 14:15 13.29

15

ná: “Mə mə kúnəw bá múdá, gwə wə mə cúgé nə njkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól məsáal mú nyingə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óní bwá ámə njə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól məsáal yé ná: “Nə cá. Kaág wa njəwála ikúl búúd bwá dá seengya yí, nə mínjwón mínjwón kə njə njwa mimbúbúwá nə ə á ijám, nə wəancím-ncím nə bənjg bwá njə nyésh wá wo zág nə bwo wa.” ²² Nə ndéé sól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúsə ná njów.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág məzhí məzhí nə ífambə kə njə yímbuli buud ná bwá zág nyí, njúud í lwándág mə. ²⁴ Mə jaaw bí ná búud mə ámə jów wá, njwúd nə njwúd nyə ákageé təə sá mádí dínd.”»

Bələ mpwín mə Yésus í cúgé tagú-tagú sá (Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwog mənjkumbə mə búúd mə á njə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «Nkí muud mə zə mádí a nda ceeł mə ntə sónjú bá nyənjú, ntə múdá yé, ntə bwán bə, ntə ómínyənjú bə nə okóól bə, a kú ceeł mə ntə nəmə cug jé gwáméfwó, muud wənjú cugé nə njkul bə *mpwín waamə. ²⁷ Muud mə bə kú njkény kwolós jé nyáméfwó njə bə mə yé, a cugé nə njkul bə mpwín waamə.

²⁸ «Zə jí nə njkul sá na bídí ná ja á cééł lwó cwámabé yí, a tééd nji lwólə kú fwo jí shí fwo bála tán á jəlá nə keenzh yé? A jəlá ná fwo bála, a dóg nkí a jí nə bímbí lá məbíi á jí nə njkul lwó njów nə ndí shínal má. ²⁹ Nəcə í á bá bə ná a shín lím njów ná ndéé a kú nyingə bə nə njkul mə shínal məlwóga. Buud bwá bá dú dóg wá bwá ka bá dá cágula, ³⁰ dá ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwó njów a kú nə njkul mə shínal ísəy.” ³¹ Í kwo námá bə ná, wáyé njwú-buud wúsə nə njkul tí kə lúmbuli dósmb nə wúl cí, a kú fwo jí shí faas yé? Kí á jəlá nə fwo faas nkí nyə nə buud otósshin wúm a jí nə njkul lúmbuli nə nyənjg zág dósmb dí nyádi nə buud otósshin məwúm məbá yé. ³² Nkí a dóg ná a cugé nə njkul lúmbuli dósmb dáənjú, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwə kə jí nyə ná í jí nə bənjə bwá bəg ná shee. ³³ Ntə jí ná, muud yésh jí na bídí ná nyə ayíle lám məbíi méđ yé, muud wənjú cugé nə njkul bə mpwín waamə.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jə sá. Nji nkí ca í cwál, jí bwá é nyingə wá dwo məgwám nə ndí yí? ³⁵ Kú nə sá. Í mú bə kú nə mfíí təə shú mändəlú, təə shú kund; bwá shwu dwo tóón. Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Məshusug ja múúd misám mə cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog onwenye ə tóya nə bósł búúd ə *mísám bəsh bwá á njə zə wə Yésus ná bwá zə gwágula nyə. ² *Ofarizyən bənjənj *Oyíguli ə máccə bwá mú njə nyímbula nə nyə njə cí ná: “Muud éga njə mpu ləg buud ə mísám bənjənj njə dá kul njwúdí!»

Kanda ncwəmbə í á jimb yí (Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə njwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə njkul sá ná, nyə nə íncwəmbə təd, njwúd á cíənjg jimb, a kú sə gwo yé? Nгаа ná nyə é lúgə byənjg yá məwúm ibuú nə lbuu bugád, a fwo kə sənjənj í ámə jimb yí ná ndéé kə wósə ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, njaa ná nyə é bə nə məshusug, a bəd gwo zámabag ⁶ a mú nyingə kə njów, kə seeng óshwə bə nə buud bənjənj búśə məsbwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə mə kwey ncwəmbə jám í ámə jimb yí?” ⁷ Mə jaaw bí ná məshusug mə bá námá bə ntə jon dí nə muud *mísám njwúd mə cénd mítádúgá yé, ntə mbii məsá nə njkul bə nə otətəlí ə búúd məwúm ibuú nə lbuu bwá njə njə ní céndála mítádúgá wá.

Kanda san mwaané í á jimb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyingə cí nə njwól múdá njə bə nə misan mí *mwaané wúm, njwúd mú jimb. Nгаа ná nyə é jida lámabə, a wáámbulə njów njə mpu sə san ná ndéé kə wósə ja nyə é kwey wə yí? ⁹ Ja á kwéy yí, njaa ná nyə é seeng bə óshwə ná budá bənjənj búśə məsbwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə mə kwey san mwaané wám í ámə jimb yí?” ¹⁰ Gwə wə mə jíáaw bí ná məshusug mə dá bə *wəəngəles ə Zembí dí ja múúd *mísám njwúd mə cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwán á caamə-caamə

¹¹ Yésus mú nyingə cí ná: «Njwól múúd nyə á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. ¹² Á ntombú mú cí nə sónjú ná: “Pəpa, yəg mə nyám njəw lú məbíi mə jəlá nə bə nə ndí yí”. Sónjú wáj mú kaaw bwo məbíi mé. ¹³ Baalé mwəw mə mú cə, mwán á ntombú mú kusha nyé njəw lú məbíi ná ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúdí. A mú kə gwiimb cug nūnj ná ndéé shín caam byənjg dé. ¹⁴ Ja nyə á shín keenzh kúm dé yí, mama zha mú zə wósə ləəm wənjúdí. Mwán éne mú zə bə məfúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyí ísəyúd wə wúl mbyágá á shí nyənjg. Muud wənjú mú kənd nyə nyádi məshíd kə dá wíl nyə onkuú. ¹⁶ Ja nyə á njə wíl onkuú bənjənj yí, nyə á dá bə nə yéesh ná a dá mímwag mí mpúmsə njkuú bənjənj bwá á dá dá myá, njí kú nə muud mə yé nyə.

17 «A mú zə nying lām, zə téduga ná: “A zhwog idāw ósól ɔ másáal ɔ sóónjú waam bēsh búás nə ndí yí e! Mee mə ngə fudə nə zha wa? 18 Mə zə nyingə ka wə sóónjú waamā. Mə é kə ci nə nyə ná: Pupa, mə á mə sēm nə Zembí, mə sēm nə wo. 19 Mə ampíyáyé ná nə wo njwág mə ná mwān woó. Njwag mə nda njgwól sóól masáal woó.” 20 Mwān éne mú zə tí kə wə sóónjú.

«A mú njgə kə ná ndeé sóónjú mú dúg nyə a njgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə ná kúló kə shwi nyə nyúúlúd kúlal nyə. 21 Mwān mú ci nə sóónjú ná: “Pupa, mə á mə sēm nə Zembí, mə sēm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo njwag mə ná mwān woó”. 22 Sóónjú mú ci nə ósól ɔ másáal bē ná: “Né cá! Zegá nə káánds í bul bə káánds gúmə yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuúd. 23 Bí ka námá zə nə mwá nteny a wónh zə cigə tāj lúm, sá dág, sá zhwimbya. 24 Nacé mwān waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jimb, a mə nyín.” Bwé mú tééd zənj.

25 «Í á bə na mwān a cúmbá njúl ífambá. Ja nyə á ka njgə nyingə yí, a mú njgə zə, zə wóós kúná-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugá-bwámugə nə isusa. 26 A mú jów njgwól mwá mpáánzə zə jí nyə sá í njgə cý yí. 27 Mwá mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyonh woó mə wóós. Shwóónghə nyə ámə cigə mwá nteny á wónh nacé mínyonh woó mə nyingə zə mpwogé.” 28 Mwān a cúmbá mú gwág bəw, a ban ná nyə anyíyí njów. Sóónjú mú cúwo tóón kə téég nyə məbwé. 29 A mú ci nə sóónjú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwele mpyény ciyá gwó tō njgwúd. Nji, wo abwélé yə mə tō nji mwá tow ná sánsh oshwé bām sə zhwímbyag. 30 Nji, mwān woó nyə á shín kə keenzh wo byoog dwó kələ njgə cugə nə budá á janja éga, ja á mə wóós yí, wo mə cigə nyə mwá nteny a wónh.” 31 Sóónjú mú ci nə nyə ná: “Mwān waam wo njul nə mə wa mwóh mēsh isá byām bisé isá byó. 32 Nji í ámə jii ná sə zhwímbyag nacé mínyonh woó éne, mə njgə dúg nyə na nda nyə á yə ná ndeé a mə gwúm; nyə á jimb, a mə nyín.”»

16

Kanda kulág á injkwíl

1 Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bē ná: «Njgwól múúd byoog nyə á bə nə kulág. Í mú zə búguli wə muud éne ná kulág daonjú í njgə caam nyə mbáii. 2 Muud byoog mú jów kulág zə ci nə nyə ná: “Woonj lān mə njgə gwág ga wí ná ji? Zaá shitóogud, mə wámbulóg nda wó njgə kye yə ná iséy byó ná.” 3 Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág

dí ga, mə e sá ntudé? Mə cugé nə njkul ná mə kág fula mándalú, bə mámpag. Sálə námá shwón nə məbóg muud mīnjgwóombúlú. 4 Mə mə mpu sá mə zə sá yí. Í jii ná ja bwé é yíl mə íkulág dí yí, mə bág nə buud bwé é du njwa mə bwé dí wá.” 5 Buud bwé á njgə bə na Mása yé məmpwá lá wá, a mú njgə jów bwo njgwúd njgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamā mpwá lá taj ne?” 6 Muud mpwá lá ná: “Mə mbid nyə məwúde məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Lógúg, fəb lú mpwá lá dwó wə ga; jigú shí wo léélug cila ná məfwánda məwúm mətóon.” 7 Nye nə njgwól ná: “Wee jí ne mpwá lá taj ne?” Nyíní ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lógúg, fəb lú mpwá lá dwó wə ga. Ciləg nə məwúm mwóomb.” 8 Mása mūsə yə kulág á injkwíl nə məshwúm nacé a sálə sóólúgú mákyé. Nacé í njgə nyín ná buud bwé njgə bə cug á shí ga wá bwé njgə bul kyé mpáédúgá nyán ntə boonj búás búúd ɔ mánkenya wá.»

9 Yésus mú nyingə ci ná: «Mee mə ci nə bí ná, balanugá nə *mwaané injkwíl njgə cçé məshwə nə ndí: ja bí mə bə məfúfə dí yí, oshwé bān boonj bwé bāg njwa bí məbānda mā kandugə kanduga dí.” 10 Muud mə báágulá isúsúsá í acig-cig kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagula námá isá í anání kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón isúsúsá í acig-cig dí yé, nyə é teeg námá búúd məbwón isá í anání dí. 11 Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaané injkwíl yí, zə nyə é yə bí mwaané á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? 12 Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá njkán, zə nyə é yə bí jooonj í jálá nə bə sá jín yé? 13 Lwaábula cugé nə njkul sēy nə omása obá ja njgwúd, nacé nyə é mpii njgwól, a ccel njgwól; gúl ja nyə é gwág nə njgwól, a mpyény njgwól. Bí cugé nə njkul sēy nə Zembí bí njgə sēy nə mwaané ja njgwúd” 14 *Ofarizyēn, nda bwé á du bul ccel mwaané ná, bwé á njgə gwágula lésú ní wēsh bwé njgə cágula Yésus. 15 A mú ci nə bwo ná: “Bí njgə ccel lwóya mísh mə búúd dí ná bí búásə otútəlí ɔ búúd, nji Zembí mə mpú mílām mín; nacé sá búúd bwé dúg ná fwámé sá yí, Zembí nye mə dúg gwo sá nyeé. 16 *Mbwoomb máccçé nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á njgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánés. Kələ wú fwála mə Yuánés í, Jjə Kéel á Faan mə Zembí wə í njgə bwiingya, muud yēsh ka njgə nádəwo nə njkul nyé nyēsh ná á njwa kaw cínəonj. 17 Jisə nkí fwanawo ná gwōw nə shí í cçg, ntə ná gúl lúlandé kanjá á mbwoomb máccçé í jimbúg. 18 Muud yēsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bā múdá shús yé, mə sá mínóomb. Muud mə bā múdá bwé ámə yíl bá yé, mə sá mínóomb.»

15:24 Ifz 2.5 * 16:6 məfwánda wúm: Iciyá í garék í njgə ci gúl sá nda olitres 2100. 16:8 Ifz 5.8 † 16:9 Mól mákál mə njgə ci ná: Zembí bāg njwa bí nyádí njów kanduga kanduga. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23 16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11

Kanda múúd byoog bá Lazâr

¹⁹ «Ŋgwól múúd nyə bə nə byoog, a dúgá bwaád mikáándá mí álal-kus ófwo búúd bwá du bwaád myá. Nyə á du cugə cug áyiyáág, du sá ídina jwów dēsh. ²⁰ Gúl ntágulá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl mǎfǎn mǎfǎn, í á du já múúd byoog wooŋg dí mpumbé. ²¹ Lazâr nyə á du bə nə yeesh ná a dǎ mǎmpulú mǎ á du kud wú múúd byoog dí tǎwali dí yí. Nji, ompyá bwá á du zə jáal nyə mǎfǎn. ²² Ntágulá-ntágula í á ka yə; *wǎéŋgales bwá mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí budud. Muud byoog mú námá yə, a mú dǎw. ²³ Kə wóós nǎŋ ban mǎnjǎm, muud byoog mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl nkááŋgé dí ntǎni, a mú bǎn mǎsh, a mú dúg Lazâr njóóg Aburaham budud. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pǎpá Aburaham, bwǎígúg mǎ ná ŋkwonǎ. Kǎndúg Lazâr kǎg juwo nyin mbwá mǎjǎwódu zə cweel mǎ jǎm; mǎŋgwíile míga mí ŋgə sǎ mǎ nkááŋgé mbiya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwǎn waam, wo á shí bə nə tǎm ja wó á ŋgə cugə yí, Lazâr nye ŋgə bwəma nə micúnj. Ja ga dí, Lazâr micúnj myé mí mǎ cwaalǎwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə nkááŋgé. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntǎg ná mǎma bí nciǎm jisə shé wa tǎtám ná buud bwá céél wú wa zə nǎŋ wá bwá cúgə nə ŋkul líina; booŋg bwá céél wú nǎŋ zə kǎga wá bwá kú líina.” ²⁷ Muud byoog mú ci ná: “Pǎpá, nda jí ntǎ ná, mǎ jǎgula nə wo: kǎndúg Lazâr njów mǎ sǎŋŋǎ waaǎm. ²⁸ Omǎnyonǎ bǎm búsa nǎŋ ótǎon. A kǎg lǎs nə bwo ná bwá ó bey, bwá kú bá zə wa kǎl mǎ jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omǎnyonǎ bwó búsa nə Mǎcɛɛ mǎ Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndǎ, bwá bǎg myo.” ³⁰ Muud byoog ná: “Nda bə ntǎ, Pǎpá Aburaham. Nji, ŋkí muud mǎ wú mǎnjǎm kə lésha ná bwo, bwá é cénd mítǎdúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ŋkí bwá bá kú bɛ micilyá mí Moyíz bǎnǎŋ buud ɔ micúndǎ, mpug ná muud tɛɛm gwúw mǎnjǎm kə lésha nə bwo, bwá abúlé magulǎ lǎn yé:”

17

Yésus mǎ yó búúd mǎnjǎgúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bɛ ná: «Cug í cúgə nə ŋkul bə kú nə kwal-boogú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwá kǎlug nyə mǎma kwóógú cǎŋúd kú nyə nə dwo mǎŋ, ntǎ ná a kwǎlug ŋgwúdu á ikúkǎgú ǎga boogú. ³ Bǎ ó bey. Ŋkí mǎnyonǎ woó mǎ sǎm nə wo, jumúg nyə. A kǎ cénd mítǎdúgá, wo juu nyə. ⁴ Ŋkí ŋkúmba jwów a sǎm nə wo ija zǎŋgbá, a du námá zə

wódí ija zǎŋgbá zə du ci ná: “Mə mǎ cénd tǎduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwá mú ci nə Cwámaba ná: «Kwádúlg sǎ búgá.» ⁶ Cwámaba mú ci ná: «Bǎ mbǎm bə nə búgú tǎo nji cíg-cíg bímbǎ búbumá *mutǎrud, bí je ci nə lí síkomǎr ga ná: “Munúg kə tǎw mǎŋ,” lí sǎ bí mǎgwág. ⁷ Zǎ á na bídí jí nə ŋkul sǎ ná ŋkí a mbid lwaá dé í du waad nyə ífambá ŋkí ntǎg ná í du wíl nyə iwoó, lwaá dǎoŋg ŋgə wóós wúlé ísýád, nyə nə lwaá ná: “Lɛɛlugú zə jí shí zə dǎ?” ⁸ Yə nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwǎmǎsag mǎ idǎw, wo yáásulǎ áfigusa zə sɛy nə mǎ. Mǎ kǎ shín dǎ mǎ ŋgul, wo ka tɛɛm dǎ nə ŋgul gwó ja?” ⁹ Yə nyə e kǎ lwaá dé nə nyə nə sǎ ísǎ byésh nyə ámǎ lwám nyə ná a sǎág yí? ¹⁰ Ntǎ námá wǎ jisə shú dúndú yé. Ja bí mǎ shín sǎ sǎ jesh bwá ámǎ lwám bí ná bí sǎág yí, ŋwǎgá biméfwó ná: “Sǎ búsa ozhizhe osǎol ɔ mǎsǎal wǎ kú nə mǎfí, sǎ mǎ sǎ nji sǎ í ámǎ bə ná sǎ sǎág yí.»

Wúl zǎzaamǎ í zǎ yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ŋgə kyey Samariya nə Galilé, ŋgə kə Yurǎsalem. ¹² Ja nyə á ŋgə nyúí dúl dǎnd dí yí, mizǎzaamǎ wúm mí á zə ná mí zǎ bwəma nə nyə, nji mí mú tǎw shwóg-shwóg kú fwo kumǎ nyádí. ¹³ Mǎ mú bǎn mǎkál gwóow ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mǎsa, bwǎígúg sǎ ná ŋkwonǎ.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kǎgá lwóya mǎnyúul ófada dí.» Bwá mǎ ka námá ŋgə kə ná bwá kǎ ófada dí, bwá mú yǎl zhúdí, mǎnyúul bə bwo ná sǎndon. ¹⁵ Ŋgwólúgá nywáá, ja á mǎ dúg ná a mǎ yǎl yí, a mú cuwali nyinǎg, a mú ŋgə zə a ŋgə lǎs gwów-gwów ŋgə yə Zembǎ gúmá. ¹⁶ A mú zə kǎl nyúul Yésus dí shí mǎkuú, kúdpwóombú shí yə Yésus akíba. Nyǎŋ nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ŋgáá ná bɛsh wúm bwá ámǎ yǎl? Kǎ bóól íbuu búsa ŋgow? ¹⁸ Ntǎ ná bwá bɛsh dí, kú nə muud mǎ zǎ yə Zembǎ gúmá nji njónj muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tǎwúg wo kyéyag wo mǎ *dúg cug nǎcé búgú gwó.»

Mbíí Mwǎn mǎ Múúd mǎ bá zə yí

(Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyɛn bwá á jí Yésus ná: «Faan mǎ Zembǎ í bá ka zə jáyɛ ja?» A mú bɛsa nə bwo ná: «Faan mǎ Zembǎ í abulé zə nda gúl yanǎgá-yǎŋga sǎ búúd bwá bá beny yí. ²¹ Í abulé bə sǎ ná bwá ci ná: “Gwǎ wǎ jí wa ga”, ŋkí ná: “Gwǎ wǎ jí wáád mí!” Nǎcé Faan mǎ Zembǎ dúsa na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíin ná: «Móól mǎwǎw mǎ bá bə, bí mǎ bá gwág yéesh ná bí mǎ dúg *Mwǎn mǎ Múúd nə ijwúga byé tǎo nji jwów ŋgwúdu, nji bí kú dúg. ²³ Bwá bá du ci nə bí ná: “Dúgá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dúgá nyə wa.”

Bí kú bá du ka, bí kú bɛ, ²⁴ nɛcé, jwów Mwân mɛ Múúd mɛ bá zɛ yí, á bá zɛ námá nda njɛs í du yas wú bíga íjumɛ ka wóós bíga dí ná. ²⁵ Njɛ í bá fwo jɛ ná á bǎg bul jug, kala búúd ga í ban nya.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwów Mwân mɛ Múúd mɛ bá zɛ má, isá í bá sɛy námá nda í á sɛy ja mɛ *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwɛ á du da, du ŋgul, bwɛ béya, bɛlushi námá bwân bǎŋ ná ndɛɛ ka wóós jwów Nówe nyɛ á nyí mɛma byóól dí yí. Mpɔŋ í mú zɛ byaluga nɛ buud ná ndɛɛ janɟulɛ isá byɛsh. ²⁸ Ntɔ námá wɛ í á bɛ mwów mɛ Lót dí yɛ. Buud bwɛ á du da, du ŋgul, bwɛ du sá míkus, du bɛ mámpɛg, shuma mínjów. ²⁹ Njɛ jwów Lót nyɛ á wú Sódóm yí, Zɛmbi nyɛ á sá ná kuda nɛ fumbýá ágúgwɔ́ í nywɔ́g nda mpú, zɛ janɟulɛ búúd bɛsh. ³⁰ Mbií ŋgwúd wɔɔŋg námá wɛ í bá bɛ ja Mwân mɛ Múúd mɛ bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jwów dɔɔŋg í bá bɛ ná, muud mɛ bá bɛ kwáminú*, kú bá shulɛ ná á ká ŋwa sá. Nyɔɔŋg mɛ bá bɛ fambá yɛ, kú ná námá kwo ka kwáádá. ³² Bɛ tɔ́dúgá sá í á bɛ na mudá mɛ Lót yí. ³³ Muud mɛ bá sɔ́ ná á kaambulɛ nɛ cug jé yɛ, á bá jímbal gwo. Nyɔɔŋg mɛ jímbal cug jé nɛcé mɛ yɛ, á mɛ yidá kaambulɛ ná gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bɛ búlú jɔɔŋg dí ná buud obá bwɛ mbwúg gwoŋá ŋgwúd, ŋgwúd mɛ bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁵ Budá obá bwɛ ŋgɔ́ jí isá kúl ŋgwúd dí, ŋgwúd mɛ bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁶ [Budúm obá bwɛ bá bɛ fambá, ŋgwúd mɛ bá ŋwiny, ŋgwól lúg.]» ³⁷ Ompwíín bwɛ mú jí nyɛ ná: «Cwámaba, sá jɔɔŋg í bá sɛy ŋgow?» A mú bɛsa nɛ bwo ná: «Kúl mbimbɛ í bá bɛ yí, cínɔŋg wɛ ómpal ó bá sɛɛŋgya yɛ.»

18

Kanda kúsá múdá bá sémbye milású

¹ Yésus nyɛ á jí zɛ lwágulɛ bwo ná bwɛ dúg jɛgula ja jɛsh kú teeg mányúul. Gwɛ wɛ nyɛ á kænd bwo kanda ga yí. ² Nyɛ á ci ná: «Ŋgwól sémbye milású nyɛ á bɛ wúl ŋgwála dí kú fúnda Zɛmbi, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bɛ námá ŋgwála wɔɔŋg dí, í mú du zɛ ci nɛ sémbye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋgɛ lúmbali nɛ mɛ, kyemug mɛ.” ⁴ Sémbye milású nyɛ á ka du ban malú malú ná nyɛ alásé lésú yɛ wɔɔŋg.

«Njɛ á mú zɛ ci ná: “Tɛɛm bɛ ná mɛ afúndáyɛ Zɛmbi mɛ kú námá bish tɔɔ muud í, ⁵ mɛ zɛ kyem kúsá múdá ga nɛcé mɛ mɛ gwág nyɛ

kángá. Nyɛ á bá bul zɛ ntágulɛ mɛ lúu.»» ⁶ Cwámaba mú ci nɛ *ompwíín ná: «Bí má gwág sá sémbye milású á olíŋŋí éne mɛ ci yí? ⁷ Nkamusa nɛ Zɛmbi, ŋkí buud bɛ nyɛ á má fɛésh wá bwá jɛilya nyédí nɛ mwásá nɛ bulú, yɛ nyɛ é sá ná bwá cáág bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyɛ é leel kyem bwo ná máás. Njɛ, ja *Mwân mɛ Múúd mɛ bá zɛ yí, ye á bá ná zɛ kwey búgɔ́ shí ga dí e?»

Kanda Farizyɛŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwɛ du tɛduga ná búás otátáli, bwɛ ŋwa bóólúgá mpyóŋu nɛ mpyóŋy. Yésus nyɛ á ka kænd kanda shú dánéd, nyɛ ná: ¹⁰ «Buud obá bwɛ á zɛ ka *Luŋ má Zɛmbi ná bwɛ ká jɛgula nɛ Zɛmbi. Ŋgwól nyɛ á bɛ *Farizyɛŋ, ŋgwólúgá nyɛ ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyɛŋ nyɛ á tów tótáli á mú du jɛgula nyáméfwɔ́ dí ná: “Yɛ Zɛmbi, mɛ yɛ wo cúnécsh nɛcé mɛ cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwál, bwɛ cɛel olíŋŋí, nɛ minɔɔmb, tɛɛm bɛ nda ŋwenye tóya éga, mɛ cugé nda nyɛ. ¹² Má du ci idáw ija íbá ŋkúmba shwɛnde; mɛ du jóna *ŋkaw wúm á sá jɛsh mɛ bíi yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyɛ á tów shwɔ́g-shwɔ́g. A kú námá she bân tɔɔ mpwoombú ná á yág ŋgɛɛ jɔŋ dí; nyɛ á yida du *bí mbwá́ bɛd dí á ŋgɔ́ ci ná: “Yɛ Zɛmbi, bwíígúg mɛ ná ŋkwoŋá, mɛ jí sɔ́l *misám.” ¹⁴ Má jaaw bí ná á mɛzhúgúlá éga nyɛ á kɛ nyédí njów Zɛmbi mɛ sá ná á bǎg tótáli nyédí mǐshád, kú ba ashúshwóógú nyɛ. Nɛcé, muud mɛ bân nyáméfwɔ́ gwów yɛ, bwɛ bá sɛl nyɛ shí; nyɔɔŋg mɛ sál nyáméfwɔ́ shí yɛ, bwɛ bá bân nyɛ gwów.»

Yésus mɛ bwádan nɛ ikúkágá

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwɛ á zɛ námá nɛ ikúkényi wá Yésus ná á kúnýág ná byo. *Ompwíín, nda bwɛ á dúg ntɔ́ ná, bwɛ mú lás ná bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jów bwo, nyɛ ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambulɛ nɛ bwo, nɛcé Faan má Zɛmbi dásɛ sá á mbií búúd wáj. ¹⁷ Bábálé, má jaaw bí ná, muud yɛsh nyɛ amágúláyɛ Faan má Zɛmbi mɛmagulá mɛ kúkágá yɛ, muud wɔɔŋgá cúgɛ nɛ ŋkul nyíi cínɔŋg.»

Cí á bulya mɛbii

(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jɔ́jɔ́ Yúguli, jáyɛ jɔ́ sá má sáág ná mɛ bííg cug á kandugɛ kandugɛ yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nɛ nyɛ ná: «Nɛcé jí wó jów mɛ ná jɔ́jɔ́ múúd yí? Kú nɛ muud jí jɔ́ múúd, njɛ Zɛmbi nyáméfwɔ́. ²⁰ Wo mpú dí mɛɛɛ mága? “Wo kú sá mínɔɔmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo

17:28 Mat 19.24-25 **17:31** Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwɛ á du lwɔ́ mínjów yí, bwɛ du mɛ kwáminú námá nda mányung. Kwáminú í á du bɛ ŋkí lal, buud ka du ŋgɛ kyey wu gwów, muud jee námá ka woga wu. **17:32** Mat 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jisá cilyá wa mpánzá ga dí yí, mí mícilyá mí ayág mí cúgɛ nɛ gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 **18:5** 11.7-8 **18:12** 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 **18:13** 5.8; Sóm 51.3, 5 **18:14** Sóm 51.19; Mat 23.12 **18:17** Mat 18.3 **18:18** 10.25 **18:20** MmN 20.12-16

kú yə múúd mpwene á sá nyá ampúyé yí, wo gúmal sósóngú woó nə nyóongú woó.»²¹ Cí nə Yésus ná: «Mə ngə bə məcəɛ məni məsh, tééd wú íkágád zə kumə múús.»²² Ja Yésus má gwág ntáni yí a má ci nə nyə ná: «Sá ngwúd í ngə ná fúfə wo: ká kusha íshə byəsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúmbúwá *mwaanə wəongá, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²³ Cí wəong mú shúsula nə mpesá má Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[ná a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíng Faan má Zembí dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamó nyíng luun lú ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíng Faan má Zembí dí.»

²⁶ Buud bwə á ngə gwágulə Yésus wá bwə á ngə ci ná: «Ká zə jí nə nkul *dúg cug yé?»²⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Ísá í ntə múúd nkul yí, Zembí nywáá jí nə nkul sá byo.»²⁸ Pyér mú ci ná: «Sə báá sá á má lúgə ísá byəsh, sə zə bə wo.»²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, nkí muud mə lúgə tə njów, tə mudá, tə omínyonə, tə obyól, tə bwán shú Faan má Zembí, ³⁰ nyə é nyíngə bii ísá byəong byəsh nkí bulya té nyə é ngə cugə wá shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yésus nyə á ka nwa *ompwiín wúm nə óbá bé, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsəlem əga. Ísá byəsh *búúd ó micúndə bwə á cilə shú má *Mwán mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə má íkul íshúsád, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúúlád. ³³ Bwə é fyáməsə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwów álél.»³⁴ Bāh bwə áshígé ngə mpu gwág nda lású wəong í á ngə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwə kú wámbulə sá Yésus nyə á ngə ci yí.

Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ngə shísh Zheriko yí, ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáám buud *mwaanə. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ngə cə áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ngə cə yí?»³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarət wá ngə cə éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwán mə *Dávid, bwígúg mə ná nkwoŋú!»³⁹ Buud bwə á ngə kyey mpwoombá gwoong dí wá bwə mú nkáánd

nə nyə ná a jíg kúl-kál. Nye mú yidá mpu bān kál gwów ná: «Mwán mə Dávid, bwígúg mə ná nkwoŋú.»⁴⁰ Yésus mú tów, a mú ci ná bwə zág nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná⁴¹ «Wó jí ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámga, mísh məm mə kwóg dúgya.»⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwó má kwóg dúgya. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwó.»⁴³ Námə cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bə Yésus a ngə yə Zembí gúma. Buud bəsh bwə á dúg sósólúgú wəong wá bwə mú ngə yə Zembí məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Nə ndéé Yésus mú nyii Zheriko, a mú ngə líina ngwóla. ² Ngwól múúd nyə á bə cínəng nə Zashé, a njúl nyenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sə ná a dúg Yésus: nji nyə a shígé bə nə nkul mə dúg nyə nəcé buud bwə á bə áncuncuma, Zashé nyə njúl ntəg wúlu-wúlu. ⁴ A mú ju nə kálə kə shwóg kə bád sikomár* dí shú ná a bág dúg Yésus ja á bá cə cínəng shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós káklál jəong dí yí, nyə a bən mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, léeləg shula nəcé í jii ná mə jíg wódí njów múús.»⁶ Zashé mú léel shulə, a mú kə ləg Yésus nə mashusəg. ⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bəsh bwə á ngə nyímbula ná: «A má kə nyí kə jí múúd mísám dí njów!»⁸ Zashé nywáá mú tów tátəlí ci nə Yésus ná: «Cwámba e, mə zə kaaw məbii məm tátám nə cəp, mə yə mimbúmbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntəg mánda múúd nə sá jé mə nyíng nyə gwo ija inə.»⁹ Yésus músə ci ná: «Nyingí məcə búúd ó njów ga múús, nəcé a jí námə múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcé *Mwán mə Múúd nyə á zə sə bəong bwə á jímb wá, zə cəgushi bwo.»

Kanda mísəŋ wúm

¹¹ Buud bwə mú gwág lósú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lósú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwə á ngə téduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan má Zembí í zə nyín. ¹² Ntə Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd nyə a byél njów micí dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwə kə təl nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyíngə. ¹³ Ja á má bə ná a zə tí yí, a mú jów osóól ó másaal bé wúm, zə yə bwo *mwaanə, muud yəsh sáŋ mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákid

18:22 12.33; Mat 8.21-22 * **18:24** ná a má shúsula: Míl micilyá mí ayág mí cugə ná iciyá íni. **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomár: Jísə dúl váál lí í á də bul bə mbwaanə shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tə shíshíŋ á Zhurdé dí (Luk 19.4); bwə á də námə sá məbásmbú ná ndí. Buud ó Igípten bwə á də bə lí jəong (Sóm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 **19:11** 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † **19:13** Saŋ mína ngwúd í á də bə odanarí təd. **19:14** Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28

nə mwaanê éne té mæ é bə njəond dí yí.”¹⁴ Nji, nda búúd ó ləom yé bwá á du mpú nyə ná, bwá á kənd buud nyádí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shín təl nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyingə. A mú zə wós, a mú jów ósól ó mäsáal bé nyə á kaaw mwaanê wá ná bwá zég lwágulə nyə nda mákid mán má á kyey ná.

¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wós, nyə ná: “Mása, sanj wó í á mäsá ná mæ búig misanj wúm.”

¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Éhúan, wo ji jəjə sóol mäsáal. Wo mäsə bə mæ abúgúlág nə súúsá á cíg-cíg. Mæ mäsə yə wo ijwúga nə wo jwúg nə mingwəla wúm.”¹⁸ Sóol mäsáal ábécé mú námá zə, nyə ná: “Mása, sanj wó í á mäsá ná mæ búig misanj mitóon.”¹⁹ Njwú-buud mú námá ci nə nyə ná: “Mæ mäsə yə námá wo ijwúga nə wo jwúg nə mingwəla mitóon.”

²⁰ «Jgwál mú námá zə, nyə ná: “Mása, sanj wó wə ga. Mæ a fúlə wo nábúkən dí nə ndécé mæ baagula.²¹ Mæ á ngə fúndə wo nacé wo ji muud nkád; wó du njwa sá jí nə wo dí wo á bwúig yí, wo du saag isá bísə ná wo dí wo á bə yí.”²² Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mæ zə sámb wo lésú wó na wódí iciyád. Wo ji bów-bów sóol mäsáal. Wo á ngə mpu nə mæ ji muud nkád, mäsə du njwa isá bísə ná mæ dí mæ a bwúig yí, mæ du saag isá bí nə mæ dí mæ á bə yí.²³ Ká nacé ji wó áshigé kə wá mæ mwaané waamá bənj dí, ná ja mäsə wós yí, mæ zə njwa nyə nə mabadi gwów yí?”²⁴ A mú ci nə buud bwá á bə cínoŋg wá ná: “Déégúgá nyə sanj ní bi yág nyooŋg jí na misanj wúm yé.”

²⁵ Bwá mú ci nə nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə na misanj wúm.”²⁶ Mæ mpu jaaw bí nə muud jí nə baalé yé, Zembí mæ bá kwádulə nyə. Nji nyooŋg cígə nə ndí yé, Zembí mæ bá mæel yí nyə búbaalé á jí nə ndí yí.²⁷ “Nə ndécé mizhízhíj myám mí á ban ná mæ kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcúnj mæ ngə dág.”²⁸ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tšw shwóg njwa zhí kələ Yurúsalem.

Yésus mæ zə nyú Yurúsalem

(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betufazhe nə Betaní, a mú kə wós ngécé mbúnj bwá dú jów ná *Mbúnj wóolivyé yí. A mú lwám *ómpwíin óbá.³⁰ Nyə nə bwo ná: “Kəgá na dənd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé bí kwey cwə jakáás cəçlá, í njúl nə təw muud nyə a bwéle kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mæ na ndí.³¹ Nkí muud mæ jí bí nə nacé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jii gwo.”³² Buud nyə á lwám wá bwá mú kə, kə námá kwey isá nda nyə á ci ná.³³ Ja bwá mäsə ciny cwə jakáás yí, wəamásdí bə bwá mú ci nə bwo ná: “Bí mäsə ciny gwo nacé jí?”

³⁴ Bwá ná: «Cwámba wə ngə jii gwo». ³⁵ Bwá mú zə Yésus nə cwə jakáás jooŋg, bwá ngə yíl mikáándsə myánj ngə jeeł gwo kwonəud, bwá mú jil Yésus gwów.³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwá ngə taalə mikáándsə myánj zhíid.

³⁷ Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbúnj wóolivyé yí, ompwíin bəsh bwá á bə áncuncuma wá bwá mú bə nə məshusəg, bwá mú ngə yə Zembí məshwúmb gwów-gwów nacé mæa misóólúgú mí nkúl bwá á dág myá.³⁸ Bwá mú ngə ci nə:

Gúmá í bəg nə Njwú-buud ngə zə jínə mäsə Cwámba dí yé.

Jonj í bəg nə shee, gúmsə jonj lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyən bwá á bə na mənjkúmbə mæ búúd dí wá bwá mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo alásé nə ompwíin bwó ná bwá yówwəg kímúle?»⁴⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Məsə jaaw bí nə nkí bwá jí kúl-kál, məkwoóógú kím.»

Yésus mæ gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwəla nə ndécé ja nyə á dág wə yí, nyə á jii yé na gwágulə wə cey lámúd.⁴² A mú ci nə: «Eéé! Jwów gaád wo mbəm mpu nda wó jéla nə sə ná wo jíg nə shee ná! Ká jisə wo shwíilyá, mış mwo kú dág.⁴³ Nəcə móól mwoów mäsə bá bə wo nə mizhízhíj myó mí bá laá wo nə mimyógə, mí lyə wo nə dəamb, shúšə wo ikóómb byésh.⁴⁴ Bwá bá caam wo nə bwán bwó, lúgə wo shí nə shí kú nə təw kwóógú í mbód dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nacé wo a shígé mpu fwála Zembí nyə á zə ná a zə cəgushi wo yí.»

Yésus mæ wíng búúd ó mikus Mpáanzə Zembí

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Nə ndécé, Yésus mú kə nyú *Lunj mäsə Zembí, a mú kə wíng búúd bwá á ngə sá mikus cínoŋg wá,⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cílyá Kálaad Zembí dí ná: “Njów wám í bá bə njów mājəgula.” Bi bənj mäsə yida sá ná í bəg daage lú íjwúwál!»

⁴⁷ Nyə á ka du yə buud minjígulá Lunj mäsə Zembí jwów dəsh. Nə ndécé, nə Milúluú myá ofada, nə *Oyíguli ó məcçç, nə micí mí kúl búúd mí mú ngə sə ná mí gwú nyə.⁴⁸ Nji bwá áshigé mpu nda bwá sáág ná, nacé mənjkúmbə mæ búúd mēsh mäsə á du gwágulə nyə nə lám wəsh.

20

Nkul ijwúga mæ Yésus í ngə zhu ngow (Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówád nə, Yésus ngə yə buud minjígulá *Lunj mäsə Zembí, a ngə jaaw

19:17 12.42-44; 16.10 19:26 Mat 25.29 19:36 20j 9.13 19:38 Sóm 118.26; Luk 2.14 19:40 Aba 2.11 19:41 21.20-24 19:42 Mbá 32.29; Luk 2.14 19:44 1.68; 21.6; Mat 24.2; Mak 13.2 19:46 Iza 56.7; Zhe 7.11 19:47 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20 19:48 20.19; 22.2

Jɔɔɔ Kéel, seegya ná milílúú myá ofada, nà *Oyíguli ó máccɛ, nà ocumbá buud bwá má wóós. ² Bwá mú jí nyà ná: «Jaawug sà. Nyáyé ñkul wó ñgá sá isà íni nà ndí yí? Zó nyà áma yə wo ñkul nyooñgá?» ³ A mú bɛsa nà bwo ná: «Mə zánámá fwo jí bí ñjígá. ⁴ Nduwan Yuánes nyə á ñgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ñkúl? Ye ñkul á gwów wá Zembí, ye ñkul á buud?» ⁵ Bwá mú téduga ná: «Ñkí sá má ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəc é jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sá má ká mɛel ci ná í á bə ñkul á buud íí, kúl búúú jəsh gwú sá nə məkwoógú, nəc é bəsh bwá ñgə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúnda.» ⁷ Bwá mú bəsan ná bwá ampúyé kúl í á ñgə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ñkul má ñgá sá misóólágú míga nə ndí yí.»

Kanda ósáal ə masáal ə abúbəw
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ñgwól múúú nyə á sá fambá *vinyə a mú yə búúú fambá ɔoñg máccéd. A músa kə ñjooñd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mámwáágula dí, nyə á kənd ñgwól sóol masáal yé ná a kág ñwa nyə dé kəw lu mpúmá búúú bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud ɔoñgú bwá mú kə danɔulə cú sóol masáal ná ndécé nyiñg nyə məbwá məbwá. ¹¹ Muud fambá mú ñwa cigúlá ná á nyiñgə námá kənd ñgwól sóol masáal yé. Bwá mú námá kə danɔulə cú nyāñ, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndécé nyiñg nyə məbwá məbwá. ¹² Muud fambá ná á nyiñgə námá kənd sóol masáal áléel. Bwá mú kə wá nyāñ məfəñ ná ndécé bwá wíñg nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zó kənd mwān waam má búl cɛel yé, ka bwá é gwóɔ nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwá á dúg *Mwān mə Múúú fambá má wóós yí, bwá á nyimbala bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgi wá énc. Shé gwúgá nyə shé bəg lúg nə lúgi.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncá.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá má bá sá búúú óni ntadel? ¹⁶ Ngeá ná a bá zə gwú bwo ná ndécé a ñwa fambá yə búúú oshús?»

Ja búúú bwá á gwág á má ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbò! Í cúgé nə ñkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná figó-figó, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí kə ná jí? Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga *.
¹⁸ Muud mə bá búl kwóógú ɔoñg dí yé mə bá kweshuli búg; nyooñg kwóógú ɔoñg í bá káda yé mə bá cuguli.» ¹⁹ Oyíguli ó máccɛ

bánɔñ milílúú myá ofada bwá á mpu ná lású wáñ wá Yésus nyə á ñgə lás kaanáđ ni. Bwá mú tééd ñgála sɔ məzñíí ná bwá bii nyə námá wala ɔoñgúđ. Nji bwá á ka ñgə fúnda məñkúmbə mə búúú.

Otəwe ə shwóg ə Oyúəñ bwá bwéel Yésus
(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndécé bwá mú ñgə baagusa Yésus. Bwá kə kənd búúú ná bwá kəg nda buud wá tətəlí. Bwá ká du bwéel ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajóláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mányámá mə ñgwámuna dí, nyáđí mpál dí. ²¹ Muud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ñgə mpu ná lású wó nə ñjígúlá wó bísə tətəlí. Wó du námá dúg búúú nji nda ñjígúlá wó wí ná. Wo ñgə jíguli sə cug á Zembí búbálé. ²² Ntó, jaawug sá. Ye məccɛ məshé mə ñgə magulə ná sá jénáđ tóya mə *Káázəl, ye má añgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəñ máñ, a mú ci nə bwo ná: ²⁴ «Lwógá ná mə sañ *danarí†. Zó jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázəl.» ²⁵ Nyə ntəg nə bwo ná: «Ntó, yé gá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mísh má búúú dí yí; bwá mú bul káam mpəsá ni, bwá shwal fad mímpu.

Osadwisyəñ bwá bwéel Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl búbaalé *Osadwisyəñ, buud bwá du ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm məshwoñ dí wá, í á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sə cɛɛ ná: “Ñkí muud mə yə kundú, mínyoñá yé mə jalá nə shúgula nə kúsú yé, a byág nyooñg mə yə yé mpwoñ buud.” ²⁹ Bóól ómínyoñá bwá á byél wa zangbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə kú nə mwān. ³⁰ Nyooñg nyə á bɛ nə nyə yé mú ñwa múdá, ³¹ áléel ñwa námá nyə, ná ndécé bəsh zangbá bwá á ñwa mudá wooñgá, bwá ñgə yə kú byá mwān. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námá yə. ³³ Ja búúú bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ñwa mudá? Ngeá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ñgə bə, budúm bá búdá, budá kə məbáád. ³⁵ Nji, ɔoñg bwá bá nyiñ ná bwá jalá nə gwúm bwá cugə cug í zág wá, bwá ábúle du sá məbá: budúm nda ná bá búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwá ábúle ná námá bə nə ñkul yə, nəc é bwá bá bə nda *wəéñgəles. Bwá bá bə bwān ə Zembí nəc é í bá bə bwá má wú shwiy dí kə cugəđ. ³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm məshwoñ dí, Moyíz nyə á lwágula ntó ja nyə á kwey ñgwiile ñkan dí yí; nyə á jəw

20:6 Mat 14.5 20:9 Iza 5.1-2 20:10 2Ib 36.15-16 20:13 3.22 20:16 21.20-24 20:17 Sòm 118.22
* 20:17 kwóógú lú lámuga: Í á du bə kwóógú bwá á du tééd jil məndalúd yí, dwó wá bwá á du bə ja bwá lám mənyung mə ñjów yí. 20:18 1Pr 2.8 20:19 19.48 20:20 11.53-54 † 20:24 danarí: Í á bə mwānə á Rom bwá á du jéna tóya nə ndí yí (wo je dég Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7 20:27 Mis 4.1-2; 23.6-8 20:28 Mbá 25.5-6; Mat 38.8
20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6

Cwám̄ba ná Zembí má *Aburaham, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab. ³⁸ Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ngó cugə wá. Ntó jí shú déd ná bəsh bwá ngə cugə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó máccə bwá mú lás ci ná: «Yíguli, wo má mpu lás.» ⁴⁰ Bwá áshígé ná nyingə bwele jí Yésus tóo njígá ngwúd ná ngwúd.

Ye Mesi jí mwân ma Dávid
(*Mak 22.41-46; Mak 13.5-37*)

⁴¹ A mú ci ná bwo ná: «Ntudelé búúd bwá mpú du ci ná *Křst jí mwân mə Dávid yé? ⁴² Ngáá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osóm dí ná:

Cwám̄ba[†] nyə á ci ná Cwám̄ba wám ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənəcwūm,

⁴³ kə wóós ja mə é culashi mizhizhij myō, wo nyaál myo nə məkuu yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid má bwey jōw *Křst ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntudələ?»

⁴⁵ Yésus mú ci ná *ompwiín bə buud bəsh bwá ngó gwág ná: ⁴⁶ «Bi ɔ káálúgə ná Oyíguli ó máccə bwá céél du məçla ná ngwəçla ngwəçla ijud wá, bwá céél námə ná buud bwá dág bəda bwo məbódá má gúms mángkumba mə búúd dí wá, bwá námə wə bwá céél dúlə kə jí nji ijiya yá shwóg ja básó *məmpáanzó má mínjúgúla má *Oyúden dí yí, ná dúlə du jí nji lúú túwuli dí ja bwá dú kə idína dí yí. ⁴⁷ Bwá du déég mikúsú mí búdá isá byán byəsh ka du sá igwaa-gwaa í májégula ná bwá dágug ná básə ijə́ jí búúd. Intúgúla byán í bá bə nkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsú múdá
(*Mak 12.41-44*)

¹ Yésus nyə a bán mış a mú dág ofwó búúd bwá ngó wá məyóna máń jaadé máyóna má *Mpáanzó Zembí dí. ² A mú námə dág wúl mbúmbúwá kúsú múdá ngó wá isusán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsú múdá ní mə wá máyóna cə búúd bəsh. ⁴ Nəcə buud óni bwá ámə ngə wá óni, bwá ámə ngə nyə wá mámpugə má byəçə dájúđ. Ká nyc, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

Luj má Zembí í bá cım
(*Mak 24.1-3; Mak 13.1-3*)

⁵ Bóól búúd bwá á ngə faag *Luj má Zembí bwá ngó ci ná məlwógə má cınong mása nə jə́jə məkwóógú, jə́jə isá búúd bwá á ngə yə Zembí yí í ngó kwádulə ijə́. Nda bwá á ngə faag

ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sá bí ngó dág nkí nywa ní í bá cım jəsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg ná í mbád dúl gwəw.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná: «Yíguli, ján sá í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná í wál zə sáy?»

Yésus má jaaw nda máccə mə bá tééd ná
(*Mat 24.4-8; Mak 13.5-8*)

⁸ Yésus mú ci ná bwo ná: «Bi ɔ bəy ná buud bwá bág zə kənd bí jugú. Nəcə buud nkí bulya bwá bá du zə ná jínú dām zə ci ná: “Mə wə *Křst,” bwá ná: “Wəla í má wóós.” Bí kú bá du bə bwo. ⁹ Ja bí má bá du gwág mlánj mí mǎomb yí, bí kú bá du gwág waguwo. Bí tɛm gwág ná buud bwá mú ngə sá míngáádá nə ijwú, bí kú bá gwág waguwo. Nəcə í bá jí ná isá byəçəng í ngəg ná tééd fwo sáy; nji, í ábúlé lɛl bə məshíné má shí.» ¹⁰ A mú nyingə ci ná bwo ná: «Gúl lwonj í bá lúmbúli ná gúl, dúl faan lúmbúli ná dúl, ¹¹ shí í bá du jág ntanjusa, zha á ifí mpu nə okwaag-jumə í məsbwas í bá du bə íkál íkál, isá í áwuwaguwə nə məma isá í ntə búúd fug yí í bá du zhu gwəw jon dí.»

Zembí mə bá kwíind
(*Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13*)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isá ini byəsh í bág, bwá bá du bii bí, du lwágulə bí cúwúlí, bwá bá du kusha nə bí məsbwə má wəsamádí wá *məmpáanzó má mínjúgúla má *Oyúden, bwá wá bí mímbwugud. Bí mə bá du kaad mış má ójwú ɔ ləom nə buud ɔ anání dí nəcə jínú dām. ¹³ Njí sáólúgú wəçəng wəsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagulə sá bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyagá wá mlítúúd ná bí ajáláyé nə bá du kwəmasa mbii bí mə bá du shwə mányúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá du yə bí iciyá í lésú nə fug mbii í bá du bə ná, buud bəsh bwá bá du lúmbúli ná bí wá, ngwúd nə ngwúd kú tí sá bí mə cí yí, ngwúd nə ngwúd kú wá iciyá í onkwafad. ¹⁶ Obyəl bán bwáməfwó, tóo omínyəçə bán, tóo mimbyél mín nə oshwə bán bwá bá du kusha nə bí, bwá sá ná bí bóól nkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bəsh bwá bá mpii bí nəcə jínú dām. ¹⁸ Njí, sá í ábúlé sá bí tóo bíbiyá. ¹⁹ Bí ɔ bá jísow kə wóós məshínéd, bí mú bá cugə.

(*Mat 24.15-22; Mak 13.14-20*)

²⁰ «Nji, ja bí mə bá dág igwəçəng í dóomb í má lyə Yurásəlem ná kesh yí, bí ɔ bá mpu ná Yurásəlem wál zə cım. ²¹ Ná ndéé, buud bwá bá bə Yudéa wá bwá bág fúndə kə mímbúmbújúd! Bəçəng bwá bá bə tām ngwála wá, bwá bág wú; bəçəng bwá bá bə mpəsa mləom wá, bwá kú bá zə ngwála. ²² Nəcə mwəw məçəng mə bá bə mwəw Zembí mə bá zə yə búúd intúgúli má, sá jəsh Mícilyá

20:39 Mak 12.32 **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34 **20:41** Mat 20.30-31 **20:42** Sóm 110.1; Mis 2.33-35 † **20:42** Cwám̄ba: Wa, ja ashúshwóógú jísa “Yawé”, mbii í ngó wu Sóm 110.1 dí yí. **20:46** 11.43; 14.7 **21:1** 20j.12.10 **21:4** 2Kr 8.12 **21:6** 19.44 **21:7** 17.22-24 **21:10** Mak 13.8 **21:12** Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 **21:12** Mis 12.1-4; 18.12-17; Mis 24-26 **21:14** 12.11-12 **21:16** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **21:18** 1Sa 14.45; Mat 10.30; Luk 12.7 **21:19** Mbá 13.10 **21:20** 19.41-44; 20.16; Mat 22.7 **21:22** Mbá 32.35; Ozé 9.7

mí ngə ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwée budá bwə bá bə na məbum, nə bəonj bwə bá ngə nyééng bwān mwōw məonj dí wá! Bwə bá bul nkúnkwonj. Nəcə mantágula mə bá bul bə ɓonm dí, mpimbə mə Zembí í bá bii kúl búúú ga. ²⁴ Bóól bwə bá gwúyow na ikafwele, bóól kə mikwámúd ikúl byēsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurásəlem, tagulə nyaal nyə ná ndéé kə kumə máshíné mə jwanga dán.»

Ja Mwān mə Múúú mə bá bə ná a wál zə yí (Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wóós jwōw nə nkwoond nə wəacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwonj í bá bə ífwaasud, muud kú wəof nəcə māj mə bá sá məma ncíndá, ikwʼbul junjya. ²⁶ Buud bwə bá ngə kán nə fúndúgú ngələ bwánd cúgú í bá wóós shí mishwun yí, nəcə isá byēsh bíś nə mpífə jon dí yí í bá kúngula. ²⁷ Ja jəonj, bwə bá kə dág *Mwān mə Múúú ngə zə múnkúdúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁸ Ja isá byəonj í bá tééd ngələ sɔy yí, bi ɔ bá ság mányúúł ijyad, bí bān milúu nəcə í bá bə wəla bí mə bá zə wú mányámád yí í mú kúná-kúna.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «Ŋwagá yuug nə *figyé nə bíł ílí byēsh. ³⁰ Ja mənəcuug mə agúgwān mə ngə kɔ yí, ngəá bi mə du mpu cínəonj nə ompú bwə mú kúná-kúna. ³¹ Ntə námá, ja bí mə bá dág isá byəonj í ngə sɔy yí, mpugá nə Faan mə Zembí í mú kúná-kúna.»

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúú ga í ábúlé cɔ, isá íni byēsh kú fwo sɔy. ³³ Gwōw nə shí í bá cɔ, nji iciyá byám kú cɔ.»

Ompwíín ɔ Yésus bwə jalá nə du ji nkəwəməsá

³⁴ «Bí ɔ bəy nə milám mí kég bá wamba bí məzanj nə ɔnguləga nə zhwimbyálə nə cug dí ná ndéé, jwōw dəonj zə bá byaləga nə bí ³⁵ nda wód í du byaləga nə cúúú ná. Nəcə jwōw dəonj í bá bii búúú ɔ shí mishwun ɔga bēsh. ³⁶ Jigá nkasə, bí du jəgula nə Zembí ja jēsh shú ná bi bāg faam isá byəonj byēsh dí, bi mú bá kə wóós ɔtátəlł mísh mə *Mwān mə Múúú dí.»

³⁷ Yésus nyə á du sá ná, mwásə wēsh a ji *Luɔj mə Zembí a ngə yə buud minjígulá; mpwó-bulú, a kə mbámábúnj á wəolivyé kə cɔnguli búúú wu. ³⁸ Buud bwə á kə du zə nyéđí cínəonj Luɔj ná kúndə mán zə du gwágulə nyə.

22

Yúdas mə kusha nə Yésus (Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)

¹ Wəla lu *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zanj bwə á du də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúúú myá ofada bəonj *Oyíguli ɔ məcɛɛ

bwə á ngə sɔ məzhií nə bwə gwú Yésus, bwə á ka ngə fúndə mənjkúmbə mə búúú.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwə á du jəw nə dúł jínə ná Iskariyót yé, a njúl ngwól múúú á gwooonj *ómpwíín wúm nə ɔbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas mɔsə zə kə, kə ləsha nə milúúú myá ofada bəonj ojwú wá buud bwə á du baagulə *Luɔj mə Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwə bííg Yésus ná. ⁵ Bwə mú gwág nywa, bəonj bwə mú bə cúnj nə bwə é yə nyə *mwaané. ⁶ Yúdas mú ka ngə sɔ fwámé fwála á jí nə nkul sá ná bwə bííg Yésus mənjkúmbə mə búúú kú mpu yí.

Ompwíín ɔ Yésus bwə kwəməsa Páska (Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwōw lu zān bwə du tééd dálə íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wóós. Jwōw dəonj wə bwə du ciga nɔwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyēr bá Yuánəs ná: «Kagá kwisha sə dína Páska, sá bāg kə də.» ⁹ Bwə mú jí nyə ná: «Wo ngə cɛɛł ná sə kág kwisha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyí ngwála yí, bí é bwama nə ngwól múúú ngə nkəny káágə məjúwó; bí ɔ bə múúú wəonj kə wóós njəw nyə é nyí yí. ¹¹ Bi mú ci nə muud njəw ná: “Yíguli mə ci ná wo lwóg sə kúl bəonj *ómpwíín bə bwə é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánuń njəw á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínəonj wə bí é kwisha shé zanj Páska yé.» ¹³ Ompwíín bwə mú kə ngwála, bwə mú kə kwey isá námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwə mú kwisha dína Páska.

Dína mə Cwámba (Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla lu dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə ji shí, bəonj *buud ɔ lwámá bə. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul jíi nə səonj bí sə dág *Páska ɛga té mə afwóyé bwama nə cúnj yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídəw í Páska kə wóós ja Zembí mə bá fééɛ sóólúgú á cínəonj nyéđí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndéé, a mú njwa bálá, a yə Zembí akíba, a mú ci ná: «Ŋwagá bálá məlwəg ga bi káawulag mpədúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə ɔnguléé ná wáan ni; mə bá kwo ngul gwo nji ja Faan mə Zembí í bá zə təw yí.»

¹⁹ Nə ndéé á mú njwa buléd, a yə Zembí akíba nə ndéé, a mú fəy buléd, a yə ómpwíín, nyə nə bwo ná: «Nyúúł nyám í mə kaanz shú dán dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, du táduɡa mə.»

²⁰ Námə mbii ngwúúú, ja bwə mə shín də yí, a mú námə njwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jíśə sɔ á gúgwáan í zə sɔy məcií mām dí yí. Nəcə məcií mām mə zə shwiy shí, zə cé bí.

21 «Nji, dɔ́gá, muud nyɔ́ é kusha nɔ́ mɛ yé jí wa, sánónɔ́ nɔ́gɔ́ dɛ. 22 Nɛ́cé *Mwân mɛ Múúú mɛ zɔ́ kɛ nda cɛ́ɛ́lɛ́ mɛ Zɛmbí wí ná. Nji mɛntágula nɛ múúú mɛ kɛ́ɛ́nzh nyɔ́ yé!» 23 Bwá mú nɔ́gɔ́ sɛ́njusa mɛkál bwámé nɛ bwámé, nɔ́gɔ́ jí nɛ zɔ́ nyɔ́ e sá sóólúgá wɔ́ɔ́ngá nɛ mpédúgá nyáńđá?

Fwámé múúú mpédúgá buud ɔ́ lwámá (Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

24 *Buud ɔ́ lwámá bwá á sɛ́njusa mɛkál nɛ bwá cɛɛl mpu nyɔ́ɔ́ng jí bul bɛ́ fwámé múúú bwádí gwoonɔ́ dí yé. 25 Yésus mú ci nɛ bwo ná: «Mici myá ikúl ishús mí nɔ́gɔ́ nteɛng ijwúga byán; buud ɔ́ mpál bwá nɔ́gɔ́ yida jí nɛ́ buud bwá nɔ́wág bwo ná íjɔ́ jí búud. 26 Í ajáláyé nɛ bɛ́ ntɔ́ bí bɛ́n dí. Nyɔ́ɔ́ng yésh mɛ́ cɛ́ɛ́l bul bɛ́ fwó múúú gwoonɔ́ jín dí yé, yídag bɛ́ nda nyɔ́ wá mɛ́ bul bɛ́ mwántombú; nyɔ́ɔ́ng mɛ́ tɔ́w bí shwóg yé sɛ́yúg nɛ́ bóólúgá. 27 Mpédúgá muud njúl shí nɔ́gɔ́ dɛ́ yé nɛ́ nyɔ́ɔ́ng nɔ́gɔ́ sɛ́y nɛ́ nyɔ́ yé, zɔ́ jí fwámé múúú? Nɔ́gá nɛ́ nyɔ́ɔ́ng njúl shí nɔ́gɔ́ dɛ́ yé? Nji, mɛɛ́ mɛ́ yidá nɔ́wɛ́ jiya sóól masáal mpédúgá nyínúú.

28 «Bí báá, bí mɛ́ kyeɛ́ nɛ́ mɛ́ zɔ́ wóós wɛ́la lé mɛ́kugulu dám dí. 29 Nɛ́ ndɛ́é mɛ́ jí nɛ́ nɔ́kul yɔ́ bí Faan mɛ́ Zɛmbí nda Dá nyɔ́ á yɛ́ mɛ́ dwo ná. 30 Mɛ́ jí nɛ́ nɔ́kul sá ntɔ́ shú nɛ́ bí bɛ́n dɛ́ nɛ́ nɔ́gul mɛ́dí táwulí dí ja mɛ́ bɛ́ bɛ́ mɛ́dí Faan dí yí, bí jí nɛ́má ícaanɔ́gád sámb íbɛ́nd wúm nɛ́ íbá yá *Izurɛ́yɛ́l mílɛ́sú.»

Pyêr mɛ́ bá káílya Yésus (Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

31 Yésus mú ci nɛ́ Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mɛ́ gwáám bɛ́kúl nɛ́ sá zɔ́ fyá bí nɛ́ mɛ́bwábulán nda múdá mɛ́ dɛ́ fyá mɛ́wúda ná. 32 Nji mɛɛ́ mɛ́ ámá jɛ́gula shú dwò dí nɛ́ búgɛ́ gwò í bág kú tag. Nɛ́ ndɛ́é, wo ɔ́ bá ka lulushi ómínyɔ́nɔ́ bwo ja wó é bá cɛ́nd kuú nɔ́ɔ́nd yí.» 33 Pyêr mú ci nɛ́ nyɔ́ ná: «Cwámɛ́, mɛ́ jí kwééshá nɛ́ tɔ́ mímɛ́bwug shwá kɛ́, tɔ́ shwiy shwá bɛ́sh ya.» 34 Yésus mú ci nɛ́ nyɔ́ ná: «Pyêr, má jaaw wo ná shúshwóógú ná nɔ́gwúm kúwó kwáágúg wo e káílya ija ílɔ́l nɛ́ wo ampúyɛ́ mɛ́.»

Wala lu gwáná (Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

35 A mú ci nɛ́ bwo ná: «Ja mɛ́ á lwám bí kú nɛ́ *mwaaanɛ́, kú nɛ́ mɛ́kwáám, kú nɛ́ osílúfaas yí, jí í á fufó bí?» Bwá ná: «Kú nɛ́ sá.» 36 A mú ci nɛ́ bwo ná: «Í zɔ́ yidá bɛ́ ja ga dí ná, nɔ́kí muud jí nɛ́ mwaaanɛ́, a nɔ́wɛ́; nɔ́kí muud jí nɛ́ kwáám, a nɔ́wɛ́; muud cúgɛ́ nɛ́ kafwɛ́le yé kusha kúúú jé, kusá kafwɛ́le. 37 Nɛ́cé mɛ́ jaaw bí nɛ́ micilyá míga mí jalá nɛ́ bwɛ́ma cug jám dí. Micilyá mí ná: “Bwá á sɛ́ɛ́ng bɛ́nɔ́nɔ́n

izhilunɔ́gaanɔ́.” Ntɔ́ jí ná, sá í dúgyá nɛ́ mɛ́ yí í jalá nɛ́ sɛ́y nda í jí ná.» 38 Bwá mú ci nɛ́ nyɔ́ ná: «Cwámɛ́, dugí ikafwɛ́le íbá wa.» Nyɔ́ nɛ́ bwo ná: «Bímí bí í jalá.» 39 A mú cúwo tɔ́ón, kɛ́ *Mbúń wóólivyɛ́ nda nyɔ́ á dɛ́ bwey sá ná. *Ompwíín bɛ́ bwá mɛ́ bɛ́ nyɔ́.

Yésus mɛ́ jɛ́gula nɛ́ Zɛmbí Getsemane (Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

40 Ja bwá mɛ́ kɛ́ wóós kákúl jɔ́ɔ́ng dí yí, Yésus mú ci nɛ́ *ompwíín ná: «Jɛ́gula nɛ́ Zɛmbí, bí bág kú bíil mɛ́bwábulánúú.» 41 Nye, a múse nywá shísh shwóg-shwóg nɛ́ bwo, cé bɔ́ɔ́lɛ́ dí nɛ́ nɔ́kul shúg yí. A mú kúú mɛ́bwónɔ́n shí, tɛ́éé nɔ́gɔ́lɛ́ jɛ́gula nɛ́ Zɛmbí, 42 nyɔ́ ná: «Pɔ́pa, nɔ́kí wó cɛɛl, yílúg mɛ́ balá mɛ́cey ga! Nji, kú bɛ́ nda mɛ́ jí ná, í síyúg nda wo cɛ́ɛ́l ná.» 43 [Nɛ́ ndɛ́é, nɔ́gwól *éngɛ́les mú wóós zhúlɛ́ gwów, zɛ́ nɔ́gɔ́ lulushi nyɔ́. 44 Ifwaas í shwiy í mú bul bíí nyɔ́, a mú bul nyínɔ́gɛ́ jɛ́gula nɛ́ Zɛmbí, gún í mú dɛ́ wú nyɔ́ nyúúúúú nda íbɛ́bɔ́l í mɛ́cií dɛ́ kud shí.]*

45 A múse yɔ́w jɛ́gulálá, a bɛ́n zɔ́ kóómb ómpwíín bwá á bɛ́ yí. A mú zɔ́ kwey nɛ́ mɛ́cey mɛ́ lám mɛ́ mɛ́ kand bwo ígwáé. 46 A mú ci nɛ́ bwo ná: «Ná jí! Bí nɔ́gɔ́ já? Wóóɔ́lúgá, bí jɛ́gulag, bí bág kú bíil mɛ́bwábulánúú.»

Bwá zɔ́ bíí Yésus (Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

47 Yésus nɔ́gɔ́ ná lás ntúni, seegya ná mɛ́ma kínda búúú mɛ́ cúwo, Yúdas tál bwo shwóg, Yúdas nyɔ́ á bɛ́ nɛ́mɛ́ muud á gwoonɔ́ *búúú ɔ́ lwámá wúm nɛ́ óbá yé mú shísh wá Yésus, zɔ́ fálálá nyɔ́. 48 Yésus mú ci nɛ́ nyɔ́ ná: «Yúdas, ntɔ́ ná wo zɔ́ kusha nɛ́ *Mwân mɛ́ Múúú mɛ́fúlula dí?» 49 Ja búúú bɛ́nɔ́nɔ́n Yésus bwá á bɛ́ gwoonɔ́ wá bwá á dúg sá í á nɔ́gɔ́ sɛ́y jɔ́ɔ́ng yí, bwá á jí nyɔ́ ná: «Cwámɛ́, ye sá gwánán nɛ́ ikafwɛ́le?» 50 Nɔ́gwól mú wéem kafwɛ́le jé, taad nɔ́gwól sóól masáal mɛ́ Ajáláci á ofada, í mú sámb nyɔ́ lwá á mbwá mɛ́ncwúm. 51 Yésus mú ci ná: «Yɔ́wugá ntúni.» A mú kúnɔ́ nɛ́ muud éne lwá, í mú yál. 52 Yésus mú lás nɛ́ mílúúúú myá ofada bɛ́nɔ́nɔ́n ojwú wá buud bwá á dɛ́ baagulé *Lunɔ́ mɛ́ Zɛmbí wá nɛ́ ocúmbá buud, nyɔ́ ná: «Bí nɔ́gɔ́ zɛ́ nɛ́ ikafwɛ́le nɛ́ mɛ́búúú zɛ́lɛ́ bíí mɛ́, mɛ́ jísé zhíluɔ́nɔ́nɔ́n? 53 Nɔ́gá ná shé á dɛ́ bɛ́ jwów dɛ́sh kál nɔ́gwúú Lunɔ́ mɛ́ Zɛmbí dí, bí kú sɛ́émb mbwá nɛ́ bí mɛ́ bíí mɛ́. Nji, wala dán wá mɛ́ wóós ga, wala mɛ́ *Sátan muud mɛ́ dɛ́ kunɔ́ mɛ́yídúgúú yé.»

54 Bwá mú bíí nyɔ́, kɛ́ nɛ́ nyɔ́ ná ndɛ́é kɛ́ nyíí nɔ́jów mɛ́ Ajáláci á ofada. Í á bɛ́, Pyêr nɔ́gɔ́ bɛ́ bwo nɛ́ fwámé cé.

Pyêr mɛ́ káílya Yésus (Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)

22:24 9.46-48 22:24 Mat 18.1; Mak 9.33-34 22:26 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 22:27 Yuá 13.4-5, 12-17 22:30 Mat 19.28 22:31 22.3 22:32 Mat 16.18; Yuá 21.15-17 22:34 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 22:35 9.2-3; 10.4 22:37 Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sá jesh jisá cilyá wa ímpánzɛ́ íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgɛ́ ná byo. 22:53 19.47; 22.3

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tâm mbaadâs bwá á mú sɛɛŋgya za ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínɔŋg bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á da sêy nə Ajəláci á ofada yí í mú dúg nyə na mənkenya má kudad. Sás daɔŋg mú mpu shimal dúg ná ndeé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námá gwoonɔ mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kílya nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cɔ, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námá ngwól múúd wán.» Pyêr na né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála má cɔ je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bəndɔŋ Yésus wá bwá á bə. Nɔgá a ji námá muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ngó ci yí.» Pyêr ngó ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámba mú yid dúg Pyêr né shi shi shi. Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə áma ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwó kwáágúg múús hí, wo e kílya mə ija iláol.» ⁶² Pyêr mú cúwo tóón kə da nyêsh nə yá. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á nga cágula Yésus, bwá ngó yid nyə. ⁶⁴ Bwá á cɛɛlə nyə sá mishúd ka ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúnda, jaawug sá muud nyə áma yid wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú nga jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

Bwə ŋwa cigúlá ná Yésus má jalá nə yə
(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)

⁶⁶ Mán mələm, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó mácɛɛ bwá á sɛɛŋgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonɔ ósəmbye ó milású wá Zembí dí. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo jisə *Krišt, jaawugú sə. Nyə nə bwo ná: «Mə tɛɛm jaaw bí, bí ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námá bí njígá na, bí ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tédé kíkídiga, *Mwán mə Múúd nyə é kə jí shí mbwá mənɔwóm mə Zembí á ŋkul nyêsh dí.» ⁷⁰ Bêsh ntág ná: «Ntó jí ná wo jí *Mwán mə Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntág ci ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

Yésus mə ká kaad wá Pilát
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)

¹ Gúfúgá búúd jêsh mú tšw kyey kə nə Yésus wá Pilát. ² Kə wóós nún, bwá mú ngə búgə nyə lésú ná: «Sá áma kwey múúd éga ngó sá nə lwoŋ búúd jisú mitédúgá mí ngóg nə búbulə milúúd, a ngó ci ná nyə wá jisə Mesí, Njwú-buud; a ngó sá nə bwá kú jána *Kázél tóya.» ³ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci nə milúluú myá ofada nə mənɔkúmbə mə búúd ná: «Mə akwéyé ná

muud éga má shwey wón.» ⁵ Bwá mú ci nə nyə ná: «A ngə shwambulə kúl búúd jisú. A má ngə yə bwo minjígúla wú Galilé, wóós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntáni yí, a mú jí ŋkí Yésus ji muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lú íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwá kág nə nyə wá Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsələm mwów mɔonɔgúd.

Yésus mə ká kaad wá Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á da bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á da gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwo minjígá, nji Yésus kú bɛsa. ¹⁰ Milúluú myá ofada bəndɔŋ *Oyíguli ó mácɛɛ bwá á bə cínɔŋgú bwá ngó búgə Yésus milású nə ŋkád. ¹¹ Herod bəndɔŋ ifulish byé bwá ngó ŋwa nyə mpyón nə mpyón, ngə cágula nyə. Bwá mú bwéed nyə jəjə jud ná ndeé nyingə nyə ná bwá kág nə nyə wá Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwá á da bə nə ífamuga wá, bwá mú cɛɛ shwá jwów daɔŋgúd.

Yésus má nyingə kə kaad wá Pilát

¹³ Pilát mú sɛɛŋg milúluú myá ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí áma zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jín. Ká dagá, mə má jí nyə minjígá bí ngó gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tɔɔ wón isá byêsh bí ngó cɛɛl bwaagula nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námá ná a cugé nə məbyaagula, gwə wá á má nyingə nti sá nyə yí. Ntó jí ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúli ná ndeé mə bíd nyə.»

Bwá ban Yésus, cɛɛl Barábas
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ *Pilát nyə á da bə nə fúlú ná zaŋ *Paska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bêsh bwá mú kím ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wɔonɔgú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwá á sá nə buud bwá sáág mingáádə nə ijwú, bwá gwú námá múúd. ²⁰ Pilát mú kwo lésha nə buud bwá á ngə shwáman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwá mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» ²² Pilát mú nyingə ci nə nyə ja álél ná: «Dáyé bów á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wón í jalá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwá fyámásəg nyə milwólú ná ndeé mə bíd nyə.» ²³ Bwá mú nyingə kím ná a bwambuləg Yésus kwolós dí, onkwimbyé ngə yáág yáágúg. ²⁴ Pilát mú ŋwa cigúlá ná a zə sá sá bwá ngó jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwá á ngə gwáám bə yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cinjú-cindá

22:61 22.34; Mat 26.34; Mak 14.30 **22:64** 9.16 **22:67** 9.20; Yuá 10.24-25 **22:69** Dan 7.13; Sóm 110.1; Mis 7.56
22:70 Mat 26.63; Luk 1.32-35 **23:2** 20.20-26 **23:7** 3.1 **23:8** 9.9 **23:11** Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2
* **23:17** Micilyá míni mí cugé bál ókálad wá yágúd. **23:18** Mis 3.13-14

nə mægwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwə kég sá nyə nda bwə dág ná.

Bwə kə nə Yésus kwolós dí
(*Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24*)

²⁶ Ja bwə á ka ngə kə nə Yésus yí, bwə á bii Shímun á Sirên ngə wú ífambá, bwə mú zhimb nyə kwolós ná a nkényúg, ngə bę Yésus. ²⁷ Zhwog buud wá kúl búúú, nə budá bwə á ngə bę, bwə ngə *bí məbwə íbud dí, bwə ngə tədawa. ²⁸ Yésus mú yid dág búdá bəonǵú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jii mə, jiiǵá biméfwó nə bwân bún, ²⁹ nəcé í bá wósés nə buud bwə bá ci ná: «Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwə abwélé nwa məbum, kú bwele nyééng bwân wá.» Mwów buúúd bwə bá lás ntó má mə ngə zə. ³⁰ Nə ndeé bwə bá ci nə mimbún ná: «Kádágá sá,» bwə nə inkwúndúgú ná: «Shweelugá sá.» ³¹ Nkámásá ná bwə fwó sá líí á bə nda bwə ngə sá ga, jǵn í bá bə nə fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwə á ngə kə nə Yésus yí, bwə á ngə námá kə nə míl mímúwáwú mí búúú mímá ná bwə ká gwú bəónǵ.

Bwə bwambələ Yésus kwolós dí
(*Mat 27.33-36; Mak 15.22-24*)

³³ Ja bwə má kə wósés kúl bwə dú jəw nə «Bwundú lúú» yí, bwə mú bwambələ Yésus kwolós dí, bəónǵ mímúwáwú mí búúú mímá myəonǵ, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə məncwúm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól. ³⁴ [Nə ndeé Yésus mú lás ná: «Pəpa, juug bwo, nəcé bwə ampúyé sá bwə ngə sá yí.»] Bwə mú wusə mpaambə shú kaawələ míkáánds mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwə á bə bwə tál də dág.

Mbúwáwú múúd í cénd mítədəgú

Micí mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á du dí cugushi buud íí, a cugug nyəméfwó, nkí a jii *Kříst, muud Zembí nyə a féesh yé.» ³⁶ Ozimbi bwə á ngə námá cágulə nyə; bwə mú shísh nyádí kə yə nyə məlwəg má ábilyenzhá. ³⁷ Bwə ná: «ŋkí wo jii Njwú *Oyúden, cugug wóméfwó.» ³⁸ Bwə á cilə cilyá, bwambələ nyə wə ngeé lúúú gwów nə «Njwú Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwáwú í á bə námá jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ŋgáá wo wə jii Kříst? Cugugú wóméfwó wo ka námá cug sá.» ⁴⁰ Wúl mbúwáwú mú feel, jum nyə ná: «O! Wo jii námá íntúgúúú nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembí?» ⁴¹ Shwə bǵn mə jəla nə íntúgúú íga, nəcé shwə a sá námá ísá í jálá nə shwə bǵg nə íntúgúú yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sá abúbdw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus,

wo ə bá tédugá mə ja wó bá zə nə íjwúga byó yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbále, má jaaw wo ná, shwə é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus
(*Mat 27.45-51; Mak 15.33-37*)

⁴⁴ Jwów í á bə í mú ngeé tólóg dí, yidúgú í á shíla shí nyésh nə nkjed kə wósés məwəla məlól má mpwó-kugú, ⁴⁵ jwów í má shwaaw, *sanda í á du kaləwo *Mpáánzə Zembí yí í mú seel tútám ná cǵn. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwów ná: «Pəpa, mə má keel *jím jám wódí məbwád.» Nə ndeé a mú jímál.

(*Mat 27.51-56; Mak 15.38-41*)

⁴⁷ Ja lúúúú ízimbi mə dág ísá í á ngə síy yí, a mú yə Zembí gúms, nyə ná: «Búbále, muud éga nyə á bə tútálí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bəwə á ngə zə nə mikúlú áncuncuma nə bwə zə dág lugə-lugə sá wá, ja bwə mə dág ísá í á ngə síy yí, bwə mú ngə nyíngə bwə ngə *bí məbwə íbud dí nə məcey mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bəónǵ Yésus bwə á bə nə wónǵó wá nə budá bəónǵ bwə á ngə kyey té wúlə Galilé wá bwə á bə bwə tál shwóg-shwóg ka du dág.

⁵⁰ Nə ndeé, ngwól múúd nə jímá nə Yóseb mú zə wósés, a njúl tətálí muud nə jǵjǵ lám, a njúl námá muud á gwoonǵ mílúúúú myá loom. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə a shígé bə cún nə cígulá bwə á nwa yí nə sá jəsh bwə á ngə sá yí. Nywáá nyə á ngə jii a ngə bwánd Faan mə Zembí. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáábə nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbo dí nə ndeé kə wá nyúl shwon bwə á bwagələ kwóógúú yí, í njúl bwə nda fwo bwele bwíg wúl mbimbə cínǵng cwú. ⁵⁴ Jwów doonǵ í á bə ntǵg jwów bwə dú kwamasa Sábaad yí, kwəmusála wəonǵ í á shí námá tééd.

⁵⁵ Budá bəónǵ Yésus bwə á du ngə kyey té wúlə Galilé wá bwə á ngə bę Yóseb kə wósés shwon dí, kə dág nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínǵng ná. ⁵⁶ Bwə mú nyíngə, bwə kə kwəməsa ísá í ampə-məcud nə olabínda. Bwə mú woga jwów lú Sábaad nda cęé í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm
(*Mat 28.1-8; Mak 16.1-8*)

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námá mpámán mpámán, bwə á ká zə kə nə olabínda bwə á kwəməsa wá shwon dí. ² Bwə mú kə kwey nə məma kwóógúú í amə du juwal shwon yí í múse í mbwúg koogú.* ³ Bwə mú nyii shwon dí, nji, bwə kú kwey mbimbə

† **23:27** bí məbwə íbud dí: Bílə mbwə bud dí í á du lwágulə nə muud mə bul gwág sá í ngə síy yí cey lámád. **23:29** 21.23 **23:30** Ozé 10.8; Mbú 6.16 **23:31** 1Pr 4.17 **23:33** Iza 53.12 **23:34** Sóm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60
‡ **23:34** Ísá bísa cilyá íyuuǵ íga dí cwú yí í cúgé bálál okálaad wá yágúú. **23:35** Sóm 22.8 **23:36** Sóm 69.22 **23:37** Mat 27.11 **23:43** 2Kr 12.3 **23:44** Amo 8.9 **23:46** Sóm 31.6; Mis 7.59 **23:47** tútálí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 **23:49** 8.2-3; Sóm 38.12 **23:55** 8.2-3 **23:56** MmN 20.10 * **24:2** Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wá nyə a bíngal kwóógúú doonǵú kand koogú. Dágúg ívugulí í shwon Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.

mæ Cwám̄ba Yésus. 4 Í mú zæ bæ, bwé ngó ná ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo na kúná-kúná, bwé njúl næ mikáándá mí ngó nkanuwa. 5 Inkuḅkúúnd í mú shwiy búdá nyúúlúd, bwé mú kúd mæmpwoombá shí. Buud obá bœng bwé mú ci næ bwo ná: «Næcé jí bí mæ zá sḅ múúd ngó cæga yé mím̄bimbæ dí yí? 6 A cugé wa, a mæ gwúm. Tádúgágá nda nyæ á lás næ bí binón̄ njúl Galilé ná. 7 Ngaá nyæ á ci ná í jii ná *Mwân mæ Múúd káánzæg mæbwé mæ búúd ɔ *mísámúád, bwé bwambûle nyæ kwolós dí ná ndéé a mú gwúm jwôw álél.» 8 Budá bwé mú nyingæ téduga lésá wœng.

9 Ná ndéé bwé mú wú shwon dí kæ bwiing *búúd ɔ lwámá wúm næ ngwúd isá íni byësh, bwé bwiing námá bóól *ómpwíin bësh. 10 Í á bæ, næ Mariya á Magudála, næ Yuána, næ Mariya nyœngú mæ Zhák, næ bóólúgá bânón̄ bwé á bæ wá. Bwé á ngæ bwiing buud ɔ lwámá isá byœng, 11 nji buud ɔ lwámá bwé á ngæ nja bwo nda buud bwé ngó ci isá bísó kú næ wúbálé yí, bwé áshigé magula lân wán. 12 Nji, Pyér mú tów, a mú kæ næ kálá shwon dí. A mú bœple, a mú dúg nji obándáshí bwé á dul Yésus næ ndí wá. A mú nyingæ kæ njów a ngé káam sá í ámæ sîy yí.

Ompwíin obá bwé bwæma næ Yésus zhí Imawus

13 Í á bæ ná, jwôw ngwúd dœngú, *ómpwíin ɔ Yésus obá bwé á ngæ kæ dánd bwé á ðu jów ná Imawus yí. Wúlé Yurúsalem kæ wu í á jee bæ okílomáda wúm næ obá†. 14 Bwé á ngæ kæ bwé ngó lés̄ha mpádúgá nyán, ngæ bwiing isá byësh í á sîy yí. 15 Í mú kæ wós ná, bwé ngó kæ ntáni bwé ngó lés̄ha ngó faas íí, Yésus nyæmfwó mú zæ kwey bwo, bânón̄ bwé mú ngæ kæ. 16 Nji mîsh mán̄ mæ á bæ nda gúl sá í á ngæ ntágula, bwé áshigé yag nyæ. 17 A mú ci næ bwo ná: «Myáyé milán̄ bí ngó zæ bwiingya zhí næ zhí míga?» Bwé mú shígula, bwé ngó nyín nda bwé mæ shúsula næ zhwuḅá. 18 Nyœng nyæ á bæ næ jíná næ Kleyopas yé mæ bœsa ná: «Nji wo wó jí ná wo njúl Yurúsalem wo kú mpu isá í mæ sîy mwôw mága dí yé?»

19 A mú jí bwo ná: «Byáyé isá?» Bwé ná nyæ ná: «Isá í dúgyá næ Yésus á Nazarét yí! Muud nyæ á bæ *muud micúndá yé, misóólúgú myé næ icyá byé í dúgá bæ nkí lal nkúl mîsh mæ Zembí næ mîsh mæ búúd bësh dí. 20 Wo afwóyé gwág nda milúluú myá ofada næ otówe ɔ shwóg búsó bwé á kusha næ nyæ ná a yág, bwé bwambûle nyæ kwolós dí ná? 21 Sæ á ngæ bwánd næ búgá ná nyæ wé nyæ é zæ yíl *Izæræyél mán̄yámád. Nji í áshigé ná bæ ntó. Múús jii jwôw álél bwé shínúlá sá isá byœngá.

22 Í mæ mæel nyingæ bæ, bóól búdá wá sádí gwoong bwé mæ zæ ntágula sá milúlu, ná bwé ámæ kæ shwon dí mpámán mpámán, 23 bwé shigé kwey mbimbæ yé cínong; bwé mú zæ jaaw ná bwé ámæ dúg *wængales, wængales bœng bwé mú jaaw bwo ná Yésus ngæ cuga. 24 Bóól búúd ɔ gwoong jísú bwé shí námá kæ shwon dí, bwé kæ kwey isá nda búdá bwé ámæ jaaw ná; nji nyæ, bwé shigé dúg nyæ.»

25 Nyæ mú ka zæ lás næ bwo ná: «A bí mæ bæ næ shüg e! A bí caálæ *magula ná isá búúd ɔ micúndá bwé á ci yí bísó búbólé e! 26 Ngaá ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndéé a mú nyingæ nja gúmá jé?» 27 A mú ka zæ sá ná bwé mpúg isá í dúgyá næ nyæ yí, nda Kálaad Zembí ngó ci ná, tééd næ Micilyá mí Moyiz kala næ mí mí búúd ɔ micúndá. 28 Bwé mú ngæ shísh kúná-kúná næ dánd bwé á ngæ kæ yí. Yésus nyæ mú sá nda a cḅ kæ næ njœnd shwóg. 29 Bwé mú yáág næ nyæ ná a kú cḅ, bwé næ nyæ ná: «Jig wa sádí, kugú mæ bii shí, jwôw í mú bul kæ.» A mú nyí njów ná a jii cínong bwádí. 30 Í mú zæ bæ ná, ja bânón̄ bwé mæ zæ jí shí ná bwé ðe yí, Yésus mú nja baléd, a mú bwádan næ gwo, a mú fëy gwo a yæ bwo. 31 Mîsh mæ mú ka teem bân̄ bwo ná ndéé bwé mú yag nyæ. Nji, a mú jím̄b bwo mîshád. 32 Bwé mú ngæ ci bwámé næ bwámé ná: «Ja nyæ ámæ ngæ lés̄ha næ sá zhí næ zhí ngæ féég sá micilyá mí Kálaad Zembí yí, ngaá næ milám mí ámæ ngæ bæ sá ná gwôg-gwôg næ fwámé yésh í?» 33 Bwé mú tí njœnd námá wæla dœngúád nyingæ kæ Yurúsalem. Bwé mú kæ kwey *búúd ɔ lwámá wúm næ ngwúd bânón̄ buud bwé á zæ seengya næ bwo wá. 34 Bwé mú kæ jaaw bwo ná jísæ búbólé næ Cwám̄ba mæ gwúm, Shímun shí dúg nyæ. 35 Bwé mú bwiing bwo sá í ámæ bæ næ bwo zhí næ zhí yí næ nda bwé ámæ kæ yag Yésus ja nyæ ámæ fëy baléd ná.

Yésus mæ lwágula ompwíin bé nyúul

36 Bwé ngó bwiing bwo gwo ntáni, Yésus mæ cúwo, zæ tów bwo tútám, a mú ci næ bwo ná: «Sælgá milám shí.» 37 Mama yáág-yáág inkuḅkúúnd í mú shwiy bwo nyúúlúd, bwé ngó dúg ná *jím̄b wé bwé mæ dúg ní. 38 A mú ci næ bwo ná: «Jí bí ngó búbulé yí? Jí bí ngó bæ næ mæshwán milámúdí yí? 39 Dúgúgá mæbwé næ ækuú mâm. Jisæ mpú bæ mæ wé éga. Kúnyágá næ mæ, dúgúgá. Jím̄ í áde bæ næ ifúndá næ iyasá nda bí ngó dúg mæ næ ndí éga.» 40 Nyæ á ngæ ci ntáni a ngó lwágula bwo mæbwé næ ækuú mé. 41 Bwé á bæ bwé mú næ mæshwas, bwé ngó káam, nji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci næ bwo ná: «Bí cugé næ sá mæ dá wa?» 42 Bwé mú yæ nyæ kál shú mbufá. 43 A mú nja gwo, a mú ðe bwé ngó dúg. 44 A mú ci næ bwo

24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osutád mæwúm mäsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38 24:24 24.12; Yuá 20.3-10 24:25 24.45 24:27 24.44 24:32 24.45 24:34 Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 24:36 1Kr 15.5 Sælgá milám shí: Luk 2.14 24:37 Mat 14.26; Mak 6.49 24:41 Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 24:44 24.27; Yuá 5.39 Moyiz; Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ micúndá: Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2 osôm: Sôm 22.69

ná: «Sâ má á bwey ða jaaw bí ja shé á ða bæ yí ðní; má á ða jaaw bí ná isâ bísá cilyá shú dâm Cεε má Moyíz dí nā micilyá mí *búúd ɔ mícúndó ná osóm dí yí byêsh í jəlá ná bá sɣ.»
⁴⁵ A mú bēny bwo fəg ná bwə gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembî. ⁴⁶ A mú ci ná bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Kříst mə bá jug ná ndéé a gwúm jwəw álélud, ⁴⁷ bwə ka bá ða cúndə jíná déd ná buud bwə céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəəng í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoŋ byêsh.” ⁴⁸ Bî wə búsá ówúshinéd wá isá byəəng. ⁴⁹ Ná ndéé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bî bāŋ jigá wa ŋgwəla kə kumə ja mpífə í bá zhu gwəw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má kə gwəw

⁵⁰ A mú wú ná bwo ŋgwəla kə nə bwo kúná-kúnə nə Betanî. Kə wósə nŋ, a mú bān məbwə bwádan nə bwo. ⁵¹ A ŋgə bwádan nə bwo ntáni, a mú ŋgə béégya nə bwo, ŋgə ŋkəŋ kə gwəw. ⁵² Bāŋ bwə mú kúdəw shí yə nyə gúmə ná ndéé bwə mú nyingə kə Yurúsəlem nə məshusəg milām ná cwós. ⁵³ Bwə mú kə ji *Luŋ má Zembî kú ná kwo wú, ða ságusə Zembî.

24:45 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22 **24:53** Mis 2.46; 5.12

Jǎǎ Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isà í dúgyá nə Jǎǎ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul ceeł yé (13.23; 21.20), mínyɔŋá mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálad éga ŋgə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ŋgə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwán má Zembí. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bi máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwán má Zembí, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúú 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zangbá Yésus nyə á sá, búúd bwá ŋgə káam ná. Məshimbá mɔɔŋg má sá nə sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwán má Zembí.

Tééd lúú 13 kə wóós 21 dí, Yuánes ŋgə bwiing nda Yésus nyə á ŋgə kwamusa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwúŋ Yésus nyə á cwíny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgulə nə Zembí bəd nyə ompwíin bé məbwád ná (17). Yuánes mə nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúul ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúlléd (20-21).

Ciyá í a nyee muud

¹ Mátéédúlé má isá byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembí wə bwá á bə. Ciyá ɔɔŋg í á bə ntəg Zembí. ² Bá Zembí wə bwá á bə mátéédúlé má isá byêsh dí. ³ Gwə wá í á té isá byêsh; kú nə tɔɔ sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá ɔɔŋg dí, cug ɔɔŋg í njúl mənkenya ŋgələ kwan buud. ⁵ Mənkenya mə á ŋgə faan yídúgúd; nji, yídúgú í áshigé magulə lég mánkenya.

⁶ Ŋgwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembí wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiing sá í dúgyá nə mənkenya mɔɔŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúlag nəcé bwiingyá ɔɔŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə mənkenya; nyə á yida zə bwiing sá í dúgyá nə mənkenya yí. ⁹ Mənkenya mɔɔŋg má á bə fwámé mánkenya, má ná, ja má zə shí ga dí yí, má zə kwan búúd

bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwə námə wá í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shigé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə lég gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á lég gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembí. ¹³ Bāŋ bwá má byél, kú bə byélé í ŋgə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dá ŋgə byá nə yéesh jāŋ yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə ámə jii ná a byá mwán; bwə má byél byélé á ná Zembí wə má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyee muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug milwanə, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny milwanə myé, mí njúl milwanə mí Mwán má byél cugə mwəg mə Sóŋŋú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lāŋ yé, a lās gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ŋgə zə mádí mpúsə; nji, a mə tšw mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wɔɔŋg wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á má bə nə kəw nyádí zhwog tɔɔm dí, a ŋgə cugə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb məcəç, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dag Zembí. Nji, Cúgú lá Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dúsə námə Zembí yí, dwə wá í á sá ná Zembí mpúyág.

Yésus mə tééd iséy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jisə yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mee dí jisə *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námə jii nyə ná: «Ká wo wə zə? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbó, mə dí Eli.» «Ye wo wə *Muud micúndá?» Nyə ná: «Mbó». ²² Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wə zə? Sá kág bəsa nə buud bwá ámə nti sə wá ná jii? Woméfwó ŋgə ci ná wo wə zə?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wə kál í ŋgə cúndə shí a shwéeshád yí, ŋgə ci ná: “Súgúgá zhí mə Cwámba í bəg tátəlí” námə nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwá á kəndəw wá bwá á bə *Ofarizyən. ²⁵ Bwá mú ka jii nyə ná: «Ŋkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyiŋgə bə múúd micúndá, nəcé jii wó ŋgə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Mee mə ŋgə duu buud məjítwó. Nji ŋgwól múúd jii nə mpédúgá nyínúd, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ŋgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cinyug nyə

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbá 19.13-16
1:3 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbá 3.14
17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 milwanə mí Mwán má byél cugə mwəg mə Sóŋŋú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwá á ŋgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **1:23** Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13

* **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo jii nə ŋkul dag Yuánes 1.14).
1:5 Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; **1:11** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 milwanə mí Mwán má byél cugə mwəg mə Sóŋŋú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwá á ŋgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **1:23** Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13

mikwoolú mí mángwub mækuúd.» 28 Sá ní í á ngə sɨy Betaní, Zhurdĕ fanwíny, kúl Yuánes nyə á ngə duu buud yí.

29 Nə ndeé, mán mælám, Yuánes nyə á dúg Yésus ngə zə nyádí, a mú ci nɔ́: «Dugá, *Mwân Ncwəmbe mə Zembí wə éga, nyə wə mə zə yíl búúd ɔ shí ga *sám wáj. 30 Ngaá mə á ci nɔ́: “Muud ngə zə mədí mpása; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wə mə á ngə ci yé. 31 Mə á shígé fwo dá mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ɔ *Izurəyél bwə mpúg nyə ná, gwə wə mə á zə ngə duu buud məjúwó yí.» 32 Yuánes nyə á bwaagulé ná: «Mə á dúg Shíshim ngə shulə wú gwəw nda faf ná ndeé zə ji nyə nyúúlúd. 33 Mee mə á shígé fwo dá mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zəg ngə duu buud məjúwó yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə ji nyúúlúd yé, nyə wə mə bá dá duu búúd Nkĕnkĕ Shíshimud.” 34 Mee mə á shí ntág dúg, mə ngə bwaagulé ná nyə wə jí Mwân mə Zembí.»

Ompwíin wə ashúshwóogú (Mat 4.18-22)

35 Í á ka zə bə mán mælám, Yuánes bənəŋ bósí *Ompwíin bé obá bwə njúl námə ná, 36 a mú dúg Yésus ngə cɔ́, a mú ci nɔ́: «Dugá, *Mwân Ncwəmbe mə Zembí wə éga.» 37 Ompwíin obá bəngə bwə mú gwág sá Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndeé bwə mú kə ngə bĕ Yésus. 38 Yésus mú yid, a mú dúg bwə ngə bĕ nyə, a mú jí bwo ná: «Bí ngə sɔ́ jí?» Bwə nə né ná: «*Rabi, wó dá jí ngow?» (Rabi mə kə ná «Yíguli».) 39 Nyə ntág ná bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwə mú ka kə dúg kúl á dá jí yí, ná ndeé, bwə mú jí cínəng nyádí jwəw dəngú. Í á bə jwów í mú ngəe məwəla mənəŋ mə mpwó-kugú.

40 Ompwíin obá bwə á gwág sá Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndeé bwə mú bĕ Yésus wá, ngwólúgá nyə á bə André mínyonĕ mə Shímun Pyĕr. 41 Nyə á ka tééd kə wə mínyonĕ yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sə mə bwəma nə Mesí (jínə dəng í ká ná Krist).» 42 A mú kə nə nyə wə Yésus. Yésus mú dá dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «Ngaá ná wə wə Shímun, shwóongú ná Yuánes; wo bá zə dá jówəw ná Séfas» (jínə dəng í ká ná Pyĕr).

43 Mán mælám, Yésus nyə á nwa cigúlá ná a kə Galilé. A mú bwəma nə Fílip, a mú ci nə Fílip ná: «Bĕg mə.» 44 Fílip nyə á bə muud á Betusayida, dánd mə André bá Pyĕr.

45 Fílip mú ka kə wə Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sə mə bwəma nə Yésus á Nazarĕt, mwân

mə Yóseb bwə ngə ɔ́ ókálaad ɔ́ mǎcĕĕ mə Moyíz nə bəng ɔ́ *búúd ɔ́ mícúndád yé.» 46 Natanaél mú ci nə Fílip ná: «Ye sá ányunyəwá jí nə nĕkul zhu Nazarĕt?» 47 Fílip mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ngə zə, a mú ci nɔ́: «Dugá, muud éga jí fwámé mwá *Izurəyél, kú yíl, kú bəd.» 48 Natanaél mú jí nyə ná: «Wĕe mə mpú mə ná ntədél?» Yésus mú bĕsa ná: «Mə ámə ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyĕ dí, biná Fílip kú fwo lésha.» 49 Natanaél mú ci nɔ́: «Rabi, wĕe jí Mwân mə Zembí, wĕe jí Cí á Izurəyél.» 50 Yésus mú bĕsa nə nyə ná: «Wo mə *búgula nəcé mə jaawlə wo nə mə á ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyĕ dí; mpug nə wo bá dúg isá í bá nyingə bul bə í anání yí.» 51 A mú nyingə ci nɔ́: «Bábálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá dúg jon ná bagá, *wəéngales ɔ́ Zembí bwə dúgá bád dá shulə *Mwân mə Múúd nyúúlúd.»

2

Shimbá á Kana

1 Mpása mwəw məbá, ngwól múúd nyə á nwa bá ngwála á Galilé bwə jów ná Kana yí, bwə á ka sá zan. Mariya á nyooŋgú mə Yésus nyə á bə cínəng. 2 Bwə á jów námə Yésus ná a kəg zān nyooŋgú, təw *ompwíin bé. 3 Í á ka zə bə, mǎlwəg ka zə fúfə, Yésus nyooŋgú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugá, bwə cúgé ná nə mǎlwəg». 4 Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bān nə inéy? Wala dām í afwóyé wóós.» 5 Nyooŋgú mú ci nə osóol ɔ́ məsáal ná: «Bí ɔ́ sá sá jĕsh nyə é ci ná bí sáág yí.» 6 Na jí ná, idɔ́la isaman í á bə í tál ná, *Oyúden bwi á dá balan nə byo dúle gusa míngwóós, í ná. Idɔ́la byooŋg í á bə cĕigá nə mǎkwóógú, í njúl nə dɔ́la ngwúd je kə ilwujgá í məjúwó nkí mwəomb nkí wúm nə íbá.* 7 Yésus mú ci nə osóol ɔ́ məsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó ná idɔ́la íníid.» Bwə mú lwándula byo ná cwóós. 8 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dɔ́lə ja níid bí kəg yə múúd ngə sá dína yé.» Bwə mú dɔ́lə, kə yə nyə. 9 Muud nyə á ngə sá dína yé mú kagulé məjúwó mə shín nyee mǎlwəg máni; nyə á shígé mpu kúl mǎlwəg məngə mə á ngə wú yí, osóol ɔ́ məsáal báá, buud bwə á dɔ́lə məjúwó wá, bwə ngə mpu. 10 A mú jów múúd nyə á nwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwə dá sá ídína yí, bwə dá tééd fwo yə búúd mǎlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nə məngə mə abúlé nywa má ja búúd bwə mú ngə shwág yí. Ká wĕe wo ámə nyingə baagulé mǎlwəg mə anyunyəwá zə wóós wəla ga dí?»

1:29 1.36; 1za 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6 1:30 1.15 1:32 Mat 3.16 1:34 Mwân mə Zembí: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 1:36 1.29 1:40 Mat 4.18-20 1:41 4.25 1:42 Mat 10.2; 16.18 1:45 Mbá 18.15; 1za 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na jí je bə ólitre məwúm mwəomb nkí tad. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19

11 *Shimbá Yésus nyə á tééd sá wáni, nyə á sá dwo ngwála á Galilé bwá jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíin bé bwá mú *búgula nyə.

12 Ja isá ini í má shín yí, á mú shulə kə Kapernawúm, bə́nɔ́n nyooŋgú yé ná omínyonɔ́n bé ná ompwíin bé. Nji, bwá á jì wu nji bábaalé mwów.

Yésus mə wíŋg búúđ ɔ́ míkus Luŋ mə Zembí (Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

13 Nda zāŋ Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsalem. 14 A mú kə kwey ná, nə buud bwá á ngə kusha inteny wá, nə bəoŋg bwá á ngə kusha itow nə mafaf wá, nə bəoŋg bwá á ngə sá icénd í *mwaanə wá bwá má kə jì nə míkus *Luŋ mə Zembí. 15 A mú ŋwa míkwoolú sá lwóŋ ná ndeé wíŋg yíl bəsh Luŋ mə Zembí, wíŋg námá itow nə inteny. A mú ngə lwágusə omwaanə búúđ bwá á ngə sá icénd wá, shín lwág itúwuli byáŋ. 16 Nyə nə buud bwá á ngə kusha mafaf wá ná: «Yílúgá isá íga wa. Kúgá ŋwa njów má papa nda watála.» 17 *Ompwíin bé bwá mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «Ccelí má ngə ccel njów wó yí, í ngə gwɔ́ mə lámúđ nda kuda».

18 Oyúden bwá mú zə lás nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isá ini ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» 19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembí ga, mə nyiŋgəg lwɔ́ bí nywo nji mwów málól.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ní, məlwɔ́ga mé mə á ŋwa buud mimbú məwúm mánɔ́n nə misaman, wee mə cí nə wo é lwɔ́ nywo nji mwów málól?» 21 Ndug nyúul nyé wá nywáá nyə á ngə jów ná Mpáánzə yí. 22 Ompwíin bé bwá á kə nyiŋgə téduga lésú Yésus nyə á lás wəoŋgú ja nyə gwúm yí, bwá mú *magulə Mícilyə myá Kálaad Zembí, *magulə námá lésú yé.

23 Í á ka ngə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zāŋ Páska dí Yurúsalem yí, zhwoŋ buud bwá á *búgula jínə dé nə dégulə máshimbá nyə á ngə sá má. 24 Nji Yésus nyə á shígé ngə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ngə mpu bəsh. 25 Í áshígé nyiŋgə jii ná muud zəg jaaw nyə ná mbéé jí ntúga, keel jí ntúga. Nyəməfwó nyə á ngə mpu sá jí múúđ lámúđ yí.

3

Yésus bá Nikodēm

1 Ngwól múúđ nyə á ka bə gwooŋg *Ofarizyéŋ dí nə jínə ná Nikodēm; nyə á bə

námá tówe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dóg Yésus mpwó-bulú kə cí na nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jí yíguli ngə zhu wó Zembí yé. Nəcə, muud cugé nə ŋkul sá *máshimbá wó ngə sá mága ŋkí Zembí nyə ayáyé ŋkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Bábálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bə kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə ŋkul dóg Faan mə Zembí.» 4 Nikodēm mú jí nyə ná: «Ntadelé cwúcwúul múúđ jí nə ŋkul nyiŋgə byél yé? Ye á jí nə ŋkul nyiŋgə nyi nyóóŋgú mwó dí ja ábécé ná ndeé á mú nyiŋgə byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Bábálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bə kú byél zhií á məjúwól nə Shíshim dí, a cugé nə ŋkul nyi Faan mə Zembí dí. 6 Byeyí á shí ga í də byá mshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná mə cí nə wo ná bí má jalá nə byél byélé ágúgwáan. 8 Nkwɔ́ mə dá kuŋg kál á kúŋg yí, wo ngə gwóg ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóómb á ngə zhu yí nə kóómb á ngə kə yí. Ntó námá wá jí nə muud mə byél byélé Shíshim yé.» 9 Nikodēm mú cí nə nyə ná: «Jāŋ jí nə ŋkul bə na ntadel?»

10 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wee muud ngə jíguli bwán ɔ́ Izarəyél yé wo ampúyé isá ini?» 11 Bábálé, má jaaw wo ná, sá ngə lás sá sá mə mpú yí, sá ngə bwiiŋg sá sá á dóg yí, nji bí nda magulə sá sá ngə bwiiŋg yí. 12 Ja mə lás nə bí isá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búə nə ŋkul magulə yá gwów na ntadel? 13 Mpuɡá nə muud nyə afwóyé bád kə jonɔ́ dí gwów, námá nji *Mwán mə Múúđ, nyə muud nyə á zhu gwów yé. 14 Nə ndeé, námá nda Moýz nyə á bən vuguli nywá gwów shí á shwéeshád ná, í jii ná bwá bág námá bən Mwán mə Múúđ gwów, 15 shú ná muud yəsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. 16 Nəcə, Zembí nyə á ccel buud ɔ́ shí ga nə mbíya yáag-yáag ccelí, váál á ná, nyə á yána Cúgə lú Mwán dé ná muud yəsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, á yidag bə nə cug á kandugə kandugə. 17 Mpuɡá nə Zembí nyə á shígé nti Mwán yé shí ga dí ná á zəg yə búúđ intúgúli, í á yida bə ná á zəg sá nə buud bwá fáámug. 18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányiŋgəyé ná bwəma nə intúgúli; muud mə yídá bə kú búgula yé, intúgúli byé í má bwey bə; í má bwey bə nacé á mə bə kú búgula Cúgə lú Mwán mə Zembí. 19 Dugá, Zembí nyə á sá ná sémbyé mílósú í mpúyúg, nyə á sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwá mú yida ccel máyidúgú cɔ́ mənkenya. Bwá á sá ntó nacé bəw bwo misóólúgá. 20 Jí ná muud yəsh mə dá sá məbəw yé mə dá mpii mənkenya,

2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sóm 69.10 2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39 3:2 Mat 22.16; Yuá 2.11 3:3 1.13 * 3:3 Kál jəsh sá ngə cí ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, bəsl bwá ngə cí ná «byél byélé á gwów». 3:5 Tit 3.5 3:6 6.63 3:8 Ekl 11.5 3:11 3.32; 8.26 3:12 12.32; 14.1-3; 17.5 3:13 Mik 30.4; Rom 10.6 3:14 Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 3:15 20.31 3:16 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 3:17 12.47 3:18 5.22 3:19 8.12 3:20 Ifz 5.11-13 3:21 1Yn 2.4

nyə ádé kə kúl mǎsú yí, a fúndá ná misóólágú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ngó bę obúbálé yé má du kə kúl mǎnkenya mǎsú yí, í nyínág ná a ngə sá misóólágú myé váál Zembí ngó jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isá íni í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudeá, bǎnǎn *ompwíin bé. A mú kə jii nə buwə wu, a ngə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ngə námə duu buud Inən, kúná-kúnə nə Salfim, nacé məjúwó má á bə wu ŋkí bulya. Buud bwə á ka du kə, du kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwə kú fwo wá Yuánes mímbugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bǎnǎn ngwól *Yúden bwə á ka zə sǎnusa mǎkəl shú sá í dúgyá nə ŋgusa yǎb yí. ²⁶ Bwə mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dúgi, muud biná bí á bə Zhurdę fanwiny wó á ngə bwaagulé lán yé yé, a ngə duu buud, buud bǎsh bwə mú ŋgə kə nyǎdí.» ²⁷ Yuánes mú bęsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bə nə sá, Zembí kú fwo ya nyə. ²⁸ Biméfwó bí búse mə owúshined nə mə á ci ná: “Mee dí jísá *Krist, mee ji nji muud Zembí nyə á nti Krist dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wó jí nə mudá; shwə yé tál cínǎngú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə mǎshusug ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál mǎshusug dǎng wə má jí nə ndí yí, mǎshusug ntǎ nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngəg nə jwǎ, mee dǎm ngə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ngə zhu gwów yé ngə cǔ buud bǎsh; nyǎng ngə zhu shí yé jí námə nji muud a shí, a lás námə nji sá í dúgyá nə shí yí. Muud ngə zhu gwów jon dí yé ngə cǔ buud bǎsh. ³² A ngə bwaagulé sá nyə á dúg yí nə sá nyə á gwág yí, nji, buud bwə ángé nə magulé sá á ngə bwaagulé yí. ³³ Muud mə mágulú bwaagulé wǎng yé má lwágulə ná Zembí ji búbálé. ³⁴ Nacé múud Zembí nyə á nti yé má du lás íciyá í Zembí; nacé, Zembí mə yé nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dá má cǎl Mwán, nyə a má bəd nyə isá byésh mǎbwád. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwán mə Zembí yé ji nə cug á kandugá kandugá; muud mə bǎn ná nyə abúgúlayé *Mwán má Zembí yé nyə abále *dúg cug, mpimbə má Zembí yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwə má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntǎ Yuánes, a ngə duu buud ntǎ nyə. ² Nji, Yésus nyǎméfwó nyə a shígé ngə duu buud,

ompwíin wə bwə á ngə duu. ³ Nə ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudeá ná a ká Galilé. ⁴ Nə ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wós ngwála á Samariya bwə du jǎw ná Sikkār yí, ngwála wǎng í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwŭn mə Yákwab í njúl cínǎng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njǎond, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ŋge tǎlóg dí.

⁷ A njúl na ntáni, ngwól mudá á Samariya mú wós ná a zǎ dǔ məjúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág mə məjúwó má ŋgul.» ⁸ Í á bə ompwíin bwə má kə ngwála ná bwə kə kusa ídǎw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Ná jí? Wo mwá *Yúden, wo balé gwáamb mə shilə Samariya məjúwó? Jǎn í ámə té na ntǎdel?» Mpuǎ ná *Oyúden bǎnǎn nə buud ó Samariya bwə ádé bə nə wǎngó. ¹⁰ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sá Zembí má yána yí, wo kú mpu múúd ngə gwáamb wo məjúwó yé. Wo mbám mpu, ŋki wo wə má yida gwáamb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó má cug.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, taamb jí nə gwaále shí, wo ntǎg kú nə dǔla; wo é ka ŋwa məjúwó má cug ŋgow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntǎ mpáámbé jísú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyǎméfwó nyə á ŋul məjúwó má wa, bwán bé ŋgul námə, tǎw iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Muud yésh mə ŋgúl məjúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásulé minú; ¹⁴ nji, muud mə bá ŋul məjúwó má bá yə nyə yé, nyə abále nyiŋgə bwele gwág shwáásulé minú, məjúwó mǎng má bá bə nyə bwŭn í bá du wéeshuli məjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwámba, yág mə məjúwó mǎngə mə bág bə kú ná nyiŋgə gwág shwáásulé minú, mə nda ná bá nyiŋgə jii ná mə zǎ dǔ məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jǎw ŋgwúm wó, biná zǎg.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ŋgwúm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ŋgwúm. ¹⁸ Nacé wo a má bə nə ogwúm ótǎon, nyǎng wó jí na ndí ja gaád yé cugé ŋgwúm wó. Wo má bwiŋg búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mə dúg ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odá bwə á du yə Zembí gúmá wa mbún gaád; bí bǎn má ci ná Yurúsalem wə búúd bwə kág du nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *magulag sá má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bí kú ná du yə Dá gúmá wa mbún gaád, kú námə nyiŋgə bə Yurúsalem. ²² Bí ngə kǎnd gúmá kál bí ampúyé yí; sǎ bǎn sǎ ngə kǎnd kúl sǎ má mpú yí, nacé cugushilə Zembí ngə cugushi buud yí í ngə cǎngya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl

3:22 4.1-2 3:24 Mat 4.12; 14.3 3:26 1.29-34 3:27 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 3:28 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10
3:29 Mat 9.15 3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36
3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat
10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20
Mbá 12.5-14; Sóm 122.1-5 4:22 1za 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3

wəla í bá zə bə, wəla dɔɔŋŋ ntâŋ námá wága, wəla á ná fwámé búúd bwá yə Dá gúmá wá bwá é yə nya gúmá nə *shíshim nə obúbálé. Váál búúd í yə nya gúmá ntó wá Dá ngó sɔ́ yí. ²⁴ Zembí jí shíshim, buud bwá yə nya gúmá wá bwá jalá nə yə nya gúmá nə shíshim, nə obúbálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nya ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nya wá bwá ngó jów ná *Kříst yé. Já á bá ntâŋ zə yí, á bá zə jaaw sá isá byêsh.» ²⁶ Yésus ntâŋ nə né ná: «Mə wɔɔŋŋ wá ngó lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwiín bé bwá mú ntâŋ wóós, bwá mú ngə káam ná Yésus ngə lésha ná mudá; nji, tɔɔ muud nyə á shígé jí nyə ná: «Wo ngə jí jí?» Nkí ntâŋ ná: «Nəcé jí wó ngə lésha nə nya yí?» ²⁸ Mudá mú lúga dɔɔŋla jé na, kyey kə kwáádá kə jów búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dág ngwól múúd má jaaw mə sá jêsh má á sá yí, yé í cúgé je bə Kříst í?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kə kóámɓ Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwiín bwá mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâŋ nə bwo ná: «Mee jí ná mə dág idáw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwiín bwá mú ngə ci bwámé ná bwámé ná: «Ngwól múúd nyə ámə zə yə nya bíl idáw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idáw byám wá mə sáág sá múúd nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Ngaa bí ngə ci ná í má lúg ɔŋkwoond ɔŋ ná fwála bwá jalá nə saag ífambá yí í wóósúg í? Uháa. Mee má ka ci ná: Kəndugá mish bí dágúg, idáw í má shín wíy ífambá, í mú fwála lú másaag. ³⁶ Muud masaag mú ngə bwey ŋwa myána, a ngə seeng mpumé shú cug á kəndugá kəndugá; nə ndeé, mbɔl məmpəg bá bəsh muud məsaag bwá gwág məshusug mbii ngwúd. ³⁷ Wúl kaaná í du ci ná: muud mə bə mpəg yé, nə yé; nyɔɔŋŋ mə sáág yé, nə yé. Sá kaaná wɔɔŋŋ ngó ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kəg saag idáw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwá á sɛy, bwá wéénd gún; bí báh mú kə saag ígún byáŋúd.»

³⁹ Zhwoŋ buud wá ŋgwála Samariya wɔɔŋŋ bwá á *búgula Yésus nəcé bwaagulélə múdá nyə á bwaagula ná: «A má jaaw mə sá jêsh má á sá yí.» ⁴⁰ Né ndeé, ja búúd ɔ Samariya bwá á zə wóós wá Yésus yí, bwá á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínɔŋgú mwów məbá. ⁴¹ Buud bwá mú nyingə jág bul zə búgula nəcé ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwá mú ngə ci nə mudá ná: «Sə ngə búgula ja gaád nəcé sáméfwó sə má gwág nyə nə məlwə məsá, kú ná nyingə bə nəcé bwiŋgúlé wó, sə má ka mpu ná nyə wá jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúés mwów məbá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəméfwó nyə á

bwey bwaagula ná: «Bwá áde gúmal *múúd micúndá má Zembí nyədí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwá á jəend nyə nəcé bwá á shí dág sá jêsh nyə á sá Yurúsalem fwála lə zâŋ yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá ná məjúwó mə nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ɔsól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngó bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wóós Galilé. A mú kə nyədí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dág *máshimbá nə *ísá í mimbágú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ɔsól ɔ məsáal mú ci nə nyə ná: «Leelug kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cuga.» Muud éne mú *magula ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ɔsól ɔ məsáal bé bwá mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cuga. ⁵² A mú jí buud wala bwás í ámə shín mwán yí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəw nyə nəkugú wəla ngwúd á tám mwásá.» ⁵³ Sónŋgú mwán mú yag ná wəla dɔɔŋŋ dí wá Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ngə cuga» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwá mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábɛé Yésus nyə á sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétesda

¹ Já isá ini í má shín yí, *Oyúden bwá mú zə bə nə zan. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsalem zâŋ nyɔɔŋgúd. ² Gúl cwoogú í á ka du bə nún Yurúsalem, bwá dágá jów gwo heburá dí ná Bétesda. Cwoogú jɔɔŋŋ í á du bə nə manyíngulé* mətóɔn, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwá á gwiúd ná Mpumbé Itow yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka du já na mányíngulé mənífíd, nə wəancím-ncím, nə wə á íbúgula í mákuú, nə bɔɔŋŋ bwá á bə nə bíl íkúl í nyúúl í má shwáámɓ wá. †[Bwá á du já cínɔŋgú du bwánd nə məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcé, ngwól *éngales nyə á du shulə cwoogúd bíl íja, du zə busal məjúwó. Nə ndeé, mbəl í bwélé kal nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yál, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ngwól múúd nyə á ka bə cínɔŋgú, bwás má jí nyə nyúúlúd mimbú məwúm məlɔl nə mwɔɔmb. ⁶ Yésus mú dág muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a mú bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó ceel yál?» ⁷ Mbəl wɔɔŋŋ mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwámɓa, mə cugé

4:25 1.41; 4.29; 7.26; 11.27 4:26 9.37 4:29 Mat 12.23 4:34 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4 4:35 Mat 9.37; Mbú 14.14-20 4:37 Msh 6.15 4:42 1Yn 4.14 4:44 Mat 13.57 4:46 Mat 8.5-13 4:46 2.1-11
 4:48 Mak 13.22; 1Kr 1.22 4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 manyíngulé: Sá sá ngó jów ná nyingúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisa milwoŋ mí mǎmpij mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bég. † 5:3 Míl mícilíyá mí ayág mí cugé ná iciyá bísa ná mpádúgá iyuuŋ íbá ini yí.

nə muud mə kál mə cwoogúd ja məjúwó mə nḡş busula yí. Í du bæ, mə nḡş ná nywá kə, nḡşwól múúđ nywáá mə ləel ka.»⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Woolúg, wo báágúg tanjú gwô, wo kyéyug.»⁹ Muud wəonḡgú mú yál námá cé nə cé, a mú báág tanjú jé nə ndeé tééd njəond. Isá ini í á nḡə sɣ jwów lú Sábaad.

¹⁰Oyúden bwə mú ka ci nə muud nyə á yál éne ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci nə wo kú nḡkény tanjú gwô.»¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanjú gwô wo kyéyug”». ¹²Bwə nə né ná: «Nyáyé múúđ nye nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanjú gwô wo kyéyug” éne?»¹³ Nji, muud nyə á yál yé nyə á shígé ná mpu múúđ wəonḡgú; í á bæ Yésus mə nyəos cínəonḡ búúđ bwə á bæ áncuncuma wá.¹⁴ Ja fwála í á cɣ yí, Yésus mú kə kwey múúđ éne *Luḡ mə Zembí, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo mə yál dí? Wo kú ná nyingə sá *səm, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.»¹⁵ Muud éne mú ka jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə.¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágula Yésus cúwáli, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad.¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəonḡ ná: «Dá nḡə ná sɣ zə wós fwála gaád; mee mə sɣy námá.»¹⁸ Ja nyə á mɛel ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sɣ nə bwə gwú nyə; kú bæ nji nəcé á du yád Sábaad íí, nyə á nyingə námá ci nə Zembí jɣ Sónḡgú yé, ntó jɣ ná a nḡə təl nyəméfwo cé nḡşwól nə Zembí.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Mwán cugé nə nḡkul sá sá nə lúú yé, a sá námá nji sá á dág Dá mə sá yí. Sá jəsh Dá mə sá ntág yí, Mwán mə sá námá gwo.²⁰ Nəcé Dá nḡə cɛel Mwán, a ka nḡə lwágula nyə sá jəsh á nḡə sá yí; a bá námá lwágula nyə misóólúgú mí nyingə ntɔ mīga myá, bí ka bá káam.²¹ Mpugá ná, Dá mə du gwúmushi búúđ, du nyingə yə bwo cug; mbii nḡşwól wəonḡgú, Mwán mə du námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə.²² Dá nyə ásámbe tə muud lə́sú, nyə a mə yida yə Mwán nḡkul ná a dág cɣgal mílású myésh.²³ A sá ntó nə buud bəsh bwə gúmalág Mwán nda bwə gúmal Dá ná. Muud mə bə kú gúmal Mwán yé, nyə agúmálé námá Dá muud nyə á nti Mwán yé.²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə gwágulé cɣyá jám a *búgula múúđ nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandəgə kandəgə;

nyə abúle nyingə bwəma nə intəgúli, a mə yida wú shwiy dí ka cugud.²⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bæ, wəla dəonḡ ntəg námá wəga, wəla mimbimbə mí bá gwág kəl mə *Mwán mə Zembí yí. Bəonḡ bwə bá ntəg gwág dwo wə, bwə bá *bə nə cug.²⁶ Mpugá ná, Dá jɣ amádí á cug, a mə ka námá sá nə Mwán bəg amádí á cug.²⁷ Nda Mwán jɣ Mwán mə Múúđ[†] ná, Dá mə yə nyə nḡkul nə a dág sámb mílású.²⁸ Kúgá káam sá jəonḡ; nəcé dúl wəla í bá zə bæ, wəla búúđ bú́sə məshwəon dí wá bwə bá gwág kəl mə *Mwán mə Múúđ yí.²⁹ Bəonḡ bwə bá bæ nə bwə á sá mánywa wá, bwə bá gwúm məshwəon dí, zə ləg cug; bəonḡ bwə bá bæ nə bwə á sá məbəw wá, bwə bá gwúm məshwəon dí, zə bwəma nə intəgúli.³⁰ Mɛe, mə cugé nə nḡkul sá sá nə lúú wám, mə du sámb mílású nda mə du gwág nə Pupá ná; mə du cɣgal mílású tútalí, nəcé mə áde sɣ nə mə sá sá mə jii yí, nji nə mə sá sá múúđ nyə á nti mə yé nḡş jii yí.

³¹«Í mbəm bæ nə məméfwo wə nḡş bwiinḡ lán wám, bwiinḡgúla wəonḡ í nda bæ sá búúđ bwə máguləg yí.³² Ká, muud shús wə nḡş bwiinḡ lán wám, mə mpú ntəg nə bwiinḡgúla wəonḡ wúsə búbálé.³³ Bɣ á kənd buud wə Yuánes^S, nyə á shí ntəg bwiinḡ bí búbálé waamə.³⁴ Mɛe mə anḡé ntəg bwánd nə muud bwiinḡgug lán wám; mə nḡə yida lás ntáni shú ná bí dágúg cug.³⁵ Yuánes nyə á bæ njidá lámba í á nḡə kwan yí, bí á shí ntəg jii ná bí mə kəos nə mánkenya mé, nji í a bæ nji búbaalé fwála.³⁶ Mɛe jɣ nə wúl bwiinḡgúla í nḡş bwiinḡ lán wám, wán í ntɔ wəonḡ Yuánes nyə á bwiinḡ yí. Misóólúgú Dá nyə á yə mə nḡkul nə mə sáág myá, mə nḡə sá myo, mí nḡş bwiinḡ lán wám nə Dá wə nyə á nti mə.³⁷ Dá muud nyə á nti mə yé nyəméfwo nḡə bwiinḡ lán wám. Bí abwélé gwág kəl dé, kú bwele dág mpwóómbú nyé,³⁸ cɣyá jé í afwóyé nḡwa jiya bídí mílámúđ, nəcé bí anḡé nə búgula muud nyə á nti yé.³⁹ Bí nḡə sɣ nə bí mpúg micilyá myá Kálaad Zembí, bí nḡə téduga ná bí é kwey cug á kandəgə kandəgə cínəonḡ; í njúl nə micilyá myəonḡ mí nḡə bwiinḡ lán wám.⁴⁰ Nji bí acééle zə mádí ná bí bəg nə cug.

⁴¹«Mə anḡé nə jii ná buud bwə gúmalág mə.⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílám mín mí acééle Zembí.⁴³ Dá wə nyə á nti mə nyédí jínád, nji bí aləgé mə; nḡkí nḡşwól múúđ mə zə dé jínád íí, bí yida ləg nyé.⁴⁴ Bɣ bí nə nḡkul búgula

5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 5:14 Mat 9.2; Zhk 5.16 5:15 9.11 5:18 sɣ nə bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembí jɣ Sónḡgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 5:19 1.34 5:20 3.35 5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 5:22 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 5:23 Flp 2.10-11 5:24 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 5:25 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 5:26 1.4 † 5:27 Mwán mə Múúđ: Ntə mə kə ná «Mesi Zembí nyə á nti yé». (Wo jɣ nə nḡkul dág Dan 7.14.) 5:29 11.24 5:30 4.34 5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 S 5:33 Lán ní í jalá nə bæ sá í nḡş sɣy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 5:41 7.18 5:44 5.41

na ntədəlɛ bɛ ɲgɔ sɔ́ gúmá mǎnyúul má búud dí? Bɛ cugɛ ná ɲkul búgula, nǎcɛ bɛ anǵɛ ná sɔ́ gúmá í ɲgɔ zhu wá Zɛmbí á ɲgwúɔ ná ɲgwúɔd yí. ⁴⁵ Kúgá ɲgǎ tǎɔɔgá ná má bá shwǎman bí wá Dá. Moyíz muud bí á má kǎ kǎl mǐlám nyádi yé, nyǎ wá má bá shwǎman bí. ⁴⁶ Nǎcɛ, bi mbǎm ɲgǎ búgula Moyíz íí, ɲki bi má búgula ná má má, nǎcɛ lǎɲ wǎm wá Moyíz nyǎ á cila yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anǵɛ ná *magulá micilyá myé ní, bi é kǎ *magulá íciyá byám na ntədəl?»

6

Yésus má yá ncúlyá buud idǎw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja isá ini í má shín yí, Yésus mú lína máɲ má Galilé bwǎ ɔ́ ná má sɔ́w ná Tiberyad yí, kǎ fanwíny. ² Buud bwǎ mú ɲgǎ bɛ nyǎ áncuncuma, nǎcɛ bwǎ á ɲgǎ dúg a ɲgǎ lwag mimbál máshimbád. ³ A mú kǎ bád mbǎmbǎɲǎd, kǎ jɛ shí wu gwǔw, bǎnɔ́ɲ *ompwíin bé. ⁴ Na jɛ ntǎg ná, *Oyúden zan *Páska nyǎɲ í mú kúná-kúna.

⁵ Yésus nyǎ á kǎ kand mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwǎ ɲgǎ zǎ nyádi, a mú kǎ jɛ Fílíp ná: «Sǎ é kǎ kusá íbuléd ɲgow ná buud óga bwǎ dǎg?» ⁶ Nyǎ á jɛ ntǎ ná a gwǎgúlé ná nda Fílíp nyǎ é ci ná, nyǎ á ɲgǎ bwey mpu sǎ á zǎ sǎ yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa ná nyǎ ná: «Sǎ tɛɛm kusá íbuléd tǎɲ odanarí mitǎd mimbá, í nda kwaga ná bwo mbii á ná muud yésh bǎ ná jé kúkál.» ⁸ Nyǎɲɲ *mpwíin má Yésus bwǎ á ɔ́ jǔw ná André yé, mínyɔ́ɲá má Shímun Pyɛr mú ci ná nyǎ ná: ⁹ «Gúɔ́l ncúncwǎmá jɛ ná íbuléd itóon wa, íbuléd í *orzhǎ, ná oshú óbá; kǎ bímbi ɔ́ɔɲg dí ná ɲkul kǎ sǎ zhwog buud óga jɛ?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwoɲ ákǎnda nyǎ á bǎ kúkál jǔɲgúɔ́d, buud bwǎ mú shín jɛ shí, jɛ bǎ búud otóóshin otóon lǔlé ɲjɛ budúm. ¹¹ Yésus mú ɲwa íbuléd, a mú yǎ Zɛmbí akíba ná ndɛé a mú kaaw búud bwǎ á bǎ cínɔ́ɲg wá. A mú ná má sǎ ná oshú ntǎ, a yǎ bwo bímbi bwǎ á jɛ yí. ¹² Ja búud bwǎ má ɔ́ ná ndɛé jíle yí, a mú ci ná ompwíin bé ná: «Kwǎsǎgá íkál í má lúg yí, í kú bǎ sǎ yúúɔ́dúg.» ¹³ Bwǎ mú kwǎs íkál í íbuléd í á lúg ja búud bwǎ á shín ɔ́ yí, í mú lwǎnd mábwumú wúm ná mábá.

¹⁴ Ja búud óni bwǎ má dúg Yésus má sǎ *shimbá yí, bwǎ mú ɲgǎ ci ná: «Bábálé, *muud micúndǎ nyǎ á bǎ ná a bá zǎ shí ga dí óni.» ¹⁵ Nda Yésus nyǎ á kǎ mpu ná bwǎ é zǎ ɲwa nyǎ ná bwǎ kǎ tǎl nyǎ ɲjwú-buud ná, nyǎ á kyey, kǎ nyiɲgǎ bád mbǎmbǎɲǎd nyǎmǎfwo kú ná muud.

Yésus má kyey májúwóɔ gwǔw

5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbǎmbǎɲǎd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36
* 6:19 Osutád máwum mábá ná otóon, ɲki ntǎg máwum málsól. 6:23 6.11 6:26 2.11 6:27 6.35 6:29 2.23
6:31 Sóm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 6:33 6.41, 51 6:34 4.15; Mat 6.11 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37

¹⁶ Mpwo-kugá, *ompwíin bé bwǎ mú shulǎ kǎ máɲ. ¹⁷ Bwǎ mú kǎwa byóólúɔ́d, tí kǎ fanwíny, Kapernawúm. Í á bǎ yídúgú í má bíi shí, Yésus kú fwo nyiɲgǎ sɛɛɲgya ná bwo sǎmbá. ¹⁸ Yáág-yáág ɲkwǔ nyǎ á kǎ zǎ kɲɲg, ikwǔ tǔw máɲ ná shhwu. ¹⁹ Bwǎ mú kǎ ɲgǎ júgǎ ná ndɛé, í bwǎ má kǎ shwǔg jɛ bǎ ókilomáda otóon ɲki ósaman * yí, bwǎ mú dúg Yésus ɲgǎ kyey májúwóɔ dí gwǔw, a ɲgǎ shísh kúná-kúna ná byóól dǎɲ; bwǎ mú gwǎg íkukwɛndɛ. ²⁰ Yésus mú ci ná bwo ná: «Mǎ wǎ éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwǎ mú cɛɛɛ ɲwa nyǎ byóólúɔ́d, ɲjɛ byóól mú lɛɛɛ kumǎ bwǔɲ, kǎl bwǎ á ɲgǎ kǎ yí.

Idǎw yá cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mǎn malǎm, ncúlyá buud bwǎ á lúg gúɔ́ kǎsǎmb máɲ wá, bwǎ mú dúg ná byóól í á bǎ cínɔ́ɲgú ɲjɛ ɲgwúɔ́dúgú, dwó ntǎg wǎ í á kǎ ná *ompwíin yí, Yésus nyǎ a shígé bád byóól ɔ́ɔɲgúɔ́d; ompwíin bwǎ á kǎ bwǎmǎfwo. ²³ ɲjɛ, máólúgá máól má á shí wú Tiberyad, nyiɲgǎ zǎ kúná-kúna ná kúɔ́ Cwǎmba nyǎ á yǎ Zɛmbí akíba ná ndɛé bwǎ mú ɔ́ yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwǎ mú dúg ná tǔw Yésus, tǔw ompwíin bé bwǎ cúgɛ cínɔ́ɲg. Bwǎ mú ntǎg bád máól máɲgúɔ́d kǎ Kapernawúm, kǎ sǎ Yésus. ²⁵ Bwǎ mú kǎ kwey nyǎ nɲɲ máɲ fanwíny, bwǎ mú shila nyǎ ná: «*Rabi, wo ámǎ kǎ zǎ kúga jáyɛ ja?» ²⁶ Yésus mú bɛsa ná bwo ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, bí anǵɛ ná sǎ má nǎcɛ *mashimbá bí á má dúg má, bí ɲgǎ sǎ má nǎcɛ bí á má ɔ́ íbuléd ná ndɛé jíle. ²⁷ Kúgá ɲgǎ yáág ná bí bǎg ná idǎw í ɔ́ kaag yí, yidagá yáág shú byǎɲg í kwíind ná muud cúgɛ cug á kandugǎ kandugǎ yí; byó wǎ *Mwǎn má Múúɔ́d má bá yǎ bí yí. A bá yǎ bí byo nǎcɛ a jɛ nyǎɲɲ Dá nyǎ a wá máyígyé má íjwúga yé.» ²⁸ Bwǎ mú kǎ ci ná nyǎ ná: «Yáág ná misóólúgú mí Zɛmbí wǎ ntədəl, sǎ sǎág jɛ?» ²⁹ Yésus ná bwo ná: «Yáág ná sóólúgú má Zɛmbí wǎ ná bí búgúɔ́lág muud Zɛmbí nyǎ á nti yé.» ³⁰ Bwǎ ná né ná: «Wo má fwo sǎ jáyɛ sǎ í ntǔɔ́ buud fug ná sǎ dúgúg ná ndɛé sǎ mú *búgula wo? Wáyé sóólúgú wo má fwo sǎ yí? ³¹ Osóólúgú bású bwǎ á ɔ́ ɔ́ *mána ja bwǎ á bǎ shí a shwééshá dí yí, ná má nda jɛ cilyá Kálaad Zɛmbí dí ná, ná: “Nyǎ á yǎ bwo idǎw í á ɲgǎ zhu jɔ́ɲ dí yí.” ³² Yésus mú ci ná bwo ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, Moyíz ná má dí nyǎ á yǎ bí idǎw í á ɔ́ zhu jɔ́ɲ dí yí, Sóólúgú waam wǎ má yǎ bí fwámé idǎw í ɲgǎ zhu jɔ́ɲ dí yí. ³³ Fwámé idǎw í Zɛmbí bí sǎ byǎɲg í wú jɔ́ɲ dí, zǎ yǎ búud ɔ́ shí cug yí.» ³⁴ Bwǎ ná né ná: «Cwǎmba, dúg yǎ sǎ idǎw byǎɲgú ja jǎsh.»

³⁵ Yésus mú ci nà bwo ná: «Mee jisè idâw yâ cug. Muud mæ zâ mádí yé, nyà abálé nyingà bwéle gwág zha, muud mæ búgúlá mæ yé, nda nyingà bwéle gwág shwáásúla minú. ³⁶ Mæ shí jaaw bí ná, bí mæ dóg mæ, nji bí anǵé nà *magula. ³⁷ Búúd bësh Dâ mæ yá mæ wá bwó é zâ mádí; mæ abálé ntâg wíng múúd mæ zâ mádí yé. ³⁸ Nacé, mæ mæ á shulá wú gwów ná mæ zâ sâ múúd nyà á nti mæ yé ngó jii yí, kú bə sâ má ngó jii yí. ³⁹ Muud nyà á nti mæ yé, sâ á ngó jii yí jisè ná, mæ kú jímبال too muud ngwúid á sámbá búúd nyà á yə mæ yí, mæ bág yida gwúmushi bwo jwów á mæzhúgúlá. ⁴⁰ Mæ ngə ci ná sâ Dâ ngə jii yí jisè ná, muud yêsh mæ dóg Mwân, a búgula nyə yé, a bág nə cug á kandugə kanduga; mæ ka bá gwúmushi nyə jwów á mæzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwó á ka ngə cwaduga nə Yésus, nə a cíla ná: «Mə wə jisə idáw í á wú jonǵ dí yí.» ⁴² Bwó á ngə cwaduga ná: «Ngáa nyə wə Yésus mwân mæ Yósch? Sə má mpú dí sósǵngú bá nyóǵngú? Ká, a zə ngə cí ná: “Mee jisè idáw í á wú jonǵ dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci nà bwo ná: «Kúgá ngə cwaduga biméfwó nə biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé nə nǵul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mæ yé, nyə afwóyé julá nyə yí. Dâ ká námá ka julá múúd íí, muud mú zə mádí, mæ ka bá gwúmushi nyə jwów á mæzhúgúlá. ⁴⁵ Ngáa jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bësh bwó bá njwa minjígúlá wə Zembí”. Kagá mpu ná muud yêsh má gwág Dâ, a njwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntós jí ná muud nyə abwélé dóg Dâ; námá nji muud nyə á zhu wə Zembí yé, nywáá wə nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mæ búgula yé jisè nə cug á kandugə kanduga. ⁴⁸ Mæ wə jisə idáw yâ cug. ⁴⁹ Osósǵngú bín bwó á du dá mána ja bwó á bə shí a shwééshá dí yí, nji bwó á shí yə. ⁵⁰ Idáw í ngó wú jonǵ dí yí byáá, í ngə zə ná, muud mæ də byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mæ wə jisə idáw yâ cug í ngó wú jonǵ dí yí. Múúd mæ ká dá idáw byóǵngú, a bá cugə kandugə kanduga. Idáw mæ é yána yí bísə mishwun myám, mæ é yána myo shú ná buud ə shí ga bwó bág nə cug.»

⁵² Oyúden bwó mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwó ngó shilə ná: «Nyíga nyé jí nə nǵul yə sə mishwun myé na ntúdelé ná sə dóg?» ⁵³ Yésus mú ci nà bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mæ ká bə kú dá mishwun mí Mwân mæ Múúd, bí mæ ká bə kú nǵul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mæ də mishwun myám nǵul mácií mām yé músə nə cug á kandugə kanduga; mæ bá gwúmushi nyə jwów á mæzhúgúlá. ⁵⁵ Nacé, mishwun

nyám misə mpu bə idáw, mácií mām mǵngul. ⁵⁶ Muud mæ də mishwun myám, nǵul mácií mām yé mæ nada nə mæ, mæ mæ njwa jitya nyódí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mæ ná, á ngó ntâg sá ná mæ cúgəg ná, muud mæ də mæ yé, mæ wə mæ é ngə sá ná a ngəg nə cugə. ⁵⁸ Idáw í á wú jonǵ dí yí byáá í cúgé nda idáw ímpáámbé bín í á dá yí. Bâñ bwó á dá, nji bwó á shí yə. Muud mæ dá bíga yé, nywáá má bá cugə kandugə kanduga.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ngə yə buud minjígúlá wáni, nyə á ngə yə buud minjígúlá myóǵng *mpáánzə minjígúlá á Kapernawúm.

⁶⁰ Ja ompwíin bə bwó á gwág lású yé wóǵng yí, bósól nǵi bulya bwó á cí ná: «Wáni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə nǵul ngə nyingə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bə bwó ngə cwaduga, a mú jí bwo ná: «Lású wám í má kwal bí bəǵgú? ⁶² Bímám ka mæel dóg Mwân mæ Múúd ngó bád kə kál nyə á fwo dú bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mš Zembí wə í du sá ná muud cúgəg, nǵul mæ múúd í ádé kwíind too sâ. Lású má ngó lás nə bí ní wúsə shú ná Shíshim mš Zembí í zəg bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bósól búúd wá na bídí bwó anǵé nə magula mæ.» Yésus nyə á cí ntáni nacé, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ngə mpu buud bwó áshigé ngə magula nyə wá, a bwey námá mpu múúd mæ bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyingə námá cí nə bwo ná: «Muud cugé nə nǵul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyāñ zág.» ⁶⁶ Tééd na fwála níid wə zhwov ompwíin bə bwó á wú nyódí gwoǵng dí kú ná nyingə ngə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka cí nə wə wúm nə óbá ná: «Bí háá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyér mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sə é ká nyingə kə wə zə? Wéé jí nə iciyá í du yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sə má magula, sə má mpu ntâg ná wo jisə Nǵéñkə múúd mš Zembí.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Ngáa mæ wə mæ a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dógá, ngwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ngə cí Yúdas, mwân mæ Shímun Iskariyót; nacé, Yúdas nyə á tɛɛm bə muud á sámbá ómpwíin wúm nə óbá, nyə á bə ná nyə wə má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyǵngə ə Yésus kú nə búgú (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mú kə ngə kyey Galilé. Nyə a shigé cɛel kə Yudeá, *Oyúden bwó á ngə sǵ ná bwó gwú nyə. ² Í á bə

6:36 16.9; 20.29 6:37 17.2, 24 6:38 4.34; Mat 26.39 6:39 10.28; 17.12; 18.9 6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24
6:42 Mat 13.55 6:45 Iza 54.13 6:46 1.18 6:48 6.35; Mbú 2.17 6:49 6.31 6:53 Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 6:56 15.4-5 6:62 Mís 1.9-11 6:63 3.5-8; 2Kr 3.6 6:64 13.11; 16.9 6:67 Mat 16.15-20;
Mak 1.24 6:71 12.4 7:1 5.18 7:2 Lev 23.33-34; Mbá 16.13-15 * 7:2 Zan məbanda í á du bə, Oyúden du jí məbanda dí, du táduga váál Zembí nyə á ngə baagula bwo ja bwó á ngə cugə məbanda dí shí a shwééshá yí. Dégúg vaguli fəb 486.

ntág í, Oyúden zan nyán bwó á du jów ná Zan mabanda * yí í mú kúná-kúná. ³ Yésus omínyonhú bé bwó mú ci ná nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudeá, *ompwíin bwó bwó kág námá dág misóólágú wó ngó sá myá. ⁴ Ja múúd má céél ná bwó mpúg nyə yí, nyə áde nyingə ngó sá isá ishwoó ishwoó. Məma misóólágú wó ngó sá míni, í jii ná wo lwóyág myo bəl-bəl dí.» ⁵ Í á bə na, omínyonhú bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bi bāh bi búsa nə fwála ija byəsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwó cúgé nə n̄kul mpíi bí; bwó ngə mpíi mē, nacé mə ngə bwaagulé bwo ná bōw bwo misóólágú. ⁸ Bi báá kagá, mē mə akéé zan níid, nacé fwála dām í afwóyé bwəma. ⁹ Ja nyə á shīn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilé.

Yésus zāh dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāh dí omínyonhú bé bwó má bwey kə. Nyə á kə nda muud ngó shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dí. ¹¹ Oyúden bwó á ngə sɔ nyə zāh dí, bwó ngó jii ná: «A ji ngow?» ¹² Buud bwó á ngə bul lás lású yé ikinda dí; bóól bwó ngó ci ná: «A ji jɔ múúd», bóólágú ná: «Mbó. A ngə yida kəl buud jugá». ¹³ Nji, isá íni byəsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwoó, bwó ngó fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Luŋ má Zembí kə ngə yə buud minjígulá. ¹⁵ Oyúden bwó mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dága bímbí lí kwas ntədəlé nye nda sá shikúl?» ¹⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígulá má ngó jígulí yí í ángé nə zhu náméfwó dí; í ngə zhu wə muud nyə á nti má yé. ¹⁷ Múúd mə kə cəel sá sá Zembí mə jii yí, a ka mpu nkí njígulá wām í ngə zhu wə Zembí, nkí mə ngə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud má du té lbwiingyá nə lúu yé, a du sɔ ná gúmə í kág nyódí; nji, muud má sɔ ná gúmə í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútəlí, a cugé nə məshügá. ¹⁹ Ngaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb məcəfɛ? Nji, kú nə tɔo muud ngó baagula mwə. Nacé jí bí ngó sɔ ná bí mə gwú má yí?» ²⁰ Buud bwó mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágulə wo. Zə ngó sɔ ná a gwú wə yí.» ²¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mē mə a sá nji sóólágú† ngwúdí, í má tí bí məkúú shí. ²² Ngaá Moyíz nyə á ci ná bí dág sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúlá sá ábiwáág, odá wə bwó á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci ná bí dág sá ná, bí mú dú sá ábiwáág wəonjɔ tɔo jwów lú Sábaad. ²³ Bi má magulə ná bí é du sá

ábiwáág jwów lú Sábaad, nacé bí acéélé caam cɛɛ má Moyíz; ká nacé jí bí má gwág bōw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná du nwa isá nji váál bí ngó dág yí, dágá nwa isá váál í jála yí.»

²⁵ Bóól búúd ɔ Yurúsalem bwó á ka ngə ci ná: «Ŋgáa muud bwó ngó sɔ ná bwó gwú wə éga? ²⁶ Ká dágá, nywáá ngə lás bəl-bəl dí, bwó nda ci nyə tɔo sá. Ye míci misú mí má mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Krist e? ²⁷ Sə bāh sə má mpú kəl múúd éga ngó zhu yí, í njúl ná, ja Krist mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kəl á bá zhu yí.» ²⁸ Nə ndéé, Yésus ngə yə buud minjígulá *Luŋ má Zembí, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bí mə mpú má ɛɛ? Bí mpu námá kúl má ngó zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bí ampúyé nyə. ²⁹ Mē mə mpú nyə, mə ngə zhu nyódí, nyə wə nyə a nti má.» ³⁰ Nji nyə á lás ntáni yí, bwó mú ngə sɔ məzhií ná bwó bíi nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bə na máh kúmbə mə búúd məní dí ná, bóól nkí bulya bwó á *búgula nyə; bwó mú ngə ci ná: «Ja Krist mə bá zə yí, ye a bá nyingə bul sá *məshimbá cɔ múúd éga?»

Bwó cəel bíi Yésus

³² *Ofarizyən bwó á ka gwág buud bwó ngó nyímbula ntó lúu má Yésus dí. Bónhə mílúúú myá ofada bwó mú kənd ífulish ná bwó kág bíi nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Sónhə bí é ngə na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wə muud nyə á nti má yé. ³⁴ Bí mə bá sɔ mə, kú kwey, nacé bí cugé nə nkul bá kə kúl má bá ba yí.» ³⁵ *Oyúden bwó mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ŋgow á bá ka kə ná sə nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd búás bwó á má kə ngə jí mílɔm mí Ogurék dí wá, kə ngə yə Ogurék minjígulá? ³⁶ A cí nə «Bí mə bá sɔ mə, kú kwey, nacé bí cugé nə nkul bá kə kúl má bá ba yí.» Ntó má kó ná jí?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zāh í ká du busulá§ yí, Yésus nyə a tów tútəlí a mú ci gwów gwów ná: «Ŋkí muud ngə gwág shwáásulə minú, a zág módí zə ngul. ³⁸ Muud mə búgulá mə yé, məjúwó má cug má é du júg wú nyə lámád nda mingwɔɔ, námá nda Kálaad Zembí ngó ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Nkɛŋkɛ Shishim í á bə ná, buud bəsh bwó bá *búgula nyə wə bwó bá lág yí; í á bə, Nkɛŋkɛ Shishim kú fwo zə nacé Yésus nyə a shígé fwo nwa gúmə.

7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22 † 7:14 Zan í á du já mwów zangbá; tútám zan jisə mwów málsol shwóg, mwów málsol mpás. 7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 7:20 8.48 7:21 5.9 † 7:21 Yésus ngə ci lwagulé nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). 7:22 Mat 17.9-14; Lav 12.3 7:23 5.9 7:24 8.13 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20 7:27 9.29 7:28 8.55; 17.8. 21, 25 7:30 2.4; 7.44 7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Lav 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 § 7:37 Zan í á fwo du ngə sɔy tāh mwów zangbá kú fwo kycɛg, í ka kə busula jwów lú mwóomb (Wo jí nə nkul dág sá ní Lav 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14

Buud icé íbá

40 Í á ka ba, ja búúd bwá á gwág lású yé ni yí, bóól bwá á ngə ci ná: «Búbálé, muud éga wá jísá *Múúd micúndá*,» 41 bóól bāŋ ná: «Kříst wá énc», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kříst cugé nə ŋkul zhu Galilé. 42 Ngaá Kálaad Zembí ngə ci gúl kákúlúd ná *Kříst mə bá zhu mpwoŋ buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betalehem.» 43 Buud bwá mú bə ícé íbá lúw mə Yésus dí. 44 Bóólúgá bwá mú ngə ji ná búw bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə.

45 Ifulísh í má ka kə nyingə. Mílúluú myá ofada bānŋh *Ofarizyēŋ bwá mú ji bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nacé ji?» 46 Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwəle lás nda muud énc.» 47 Ofarizyēŋ ntág ná: «Bi má námá bíd ná a kálug bí jugá éé? 48 Ye bi má fwo bwəle dág wúl ci ŋkí ngwól Farizyēŋ mə *búgúla nyə? 49 Zhwoŋ buud bí ngə dág bwá ngə *búgúla nyə óni bwá ámpúyé məcəçç, búsa nə məlwemyá.» 50 Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá micí míníid; a mú ka ci nə bwo ná: 51 «Ye məcəçç mäsú má magulə ná shé yág muud məbəçç a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yi?» 52 Bwá nə nə ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwoŋ ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúndá nyə a má bwəle zhu Galilé.» 53 †[Bwá mú bwilya, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəomb dí yé

1 Yésus nyə mú kə mbámbúnj á wəolivyé.

2 Ná námá mpámán npámán, a mú nyingə kə *Luŋ mə Zembí, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngəlá yə bwo minjígúla. 3 Nə ndeé, *Oyígúli ó məcəçç bānŋh *Ofarizyēŋ bwá mú ngə zə nə ngwól múdá ná a má biil mínəombud. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd. 4 Bwá nə Yésus ná: «Yígúli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minəomb. 5 Moyíz nyə á yə sə ŋkul *mbwoomb məcəççd ná sə dág lúmə váal búdá óga məkwóógú ná ndeé bwá fudə. Ká wəe mə ó ná jí?»

6 Bwá á jī nyə ntáni bwá ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílŋŋí ná ndeé bwá ó kə shwámán nyə. Nji, Yésus mú nyđw shí, a mú ngə cílə nə nyinś jé mándalúd. 7 Bāŋ bwá mú ngə yáág ngə jí nyə. Nə ndeé, a mú bān, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkény kwóógú

lúmə nyə.» 8 A mú nyingə nyđw shí, ngə cílə mándalúd. 9 Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ngə nyəos ngwúd ngwúd ná ndeé bəsh, tééd ócúmbá wósó óntombú. Yésus mú lág na nyáméfwó nə mudá tál cwánúd. 10 Nə ndeé, Yésus mú nyingə bān, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ngow? Kú nə muud mə sámb ná wó jəlá nə yə?» 11 Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyág, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, məŋkenya má shí ga

12 Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wá jísá məŋkenya má ngə kwan buud wəle shí ga má. Muud mə bə mə yé nyə abulé bwəle kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məŋkenya má cug.» 13 Ja *Ofarizyēŋ bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiiŋg lāŋ wó ntáni kú nə muud mə bwaáguła? Jini bwiiŋgyá cugé sá búúd bwá mágułag yí.» 14 A mú bəsa bwo ná: «Təem bə ná məméfwó má bwiiŋg lāŋ wām, bwiiŋgyá jām jísə sá búúd bwá mágułag yí; mə mpu kúl mə ngə wú yí, nə kúl mə ngə kə yí. Bi bāŋ bi ampúyé kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. 15 Bí ngə sámb milású nji váal dún á buud; mēe mə asámb tōo muud lésú. 16 Í ká ntág bə ná mə sámb lésú, sémbyé wām bə tútəlí, nacé mə cugé məméfwó, sá Dá muud nyə á nti mə wá búás. 17 Ngaá jísə cilyá məcəçç mánúd ná buud bwá jəlá nə magulə bwiiŋgyá á buud obá? 18 Mə ngə bwiiŋg lāŋ wām, Dá muud nyə á nti mə yé ngə námá bwiiŋg.» 19 Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Shwóŋgú jí ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tōo mə, tōo Sóŋngá waamā. Bi mbām mpu mə, ŋki bi má mpu námá Sóŋngá waamā.»

20 Yésus nyə á ngə lás ntáni a ngə yə buud minjígúla *Luŋ mə Zembí, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séém mbwó ná á bii nyə. Bwá á shígé bii nyə nacé í á bə wəla dé kú fwo wósó.

Yésus mə zə kyey

21 Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sş mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl má zə kə yí.» 22 *Oyúden bwá mú ngə ci ná: «Ja á ngə ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúúl?» 23 A mú ci nə bwo ná: «Bi bāŋ bi búsa buud ə shí ga, mēe jisə muud a gwów. Bi bāŋ shug dún dúsə wa shí gaád, mēe shug dām cugé wa shí gaád. 24 Gwá wə mə ámə ci

* 7:40 Oyúden bwá á ngə bwánđ ná Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Mil micilyá mí ayág mí cugé na impánzə tééd 7.53 kə kuma 8.11. 8:2 Mat 26.55 8:5 Mbá 22.22-24 8:6

Mat 22.15 8:7 Mbá 17.7; 13.10 8:9 Mat 22.22 8:11 5.14 8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 8:13 5.31-32 8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 8:15 7.24 8:17 Mbá 19.15 8:18 5.36; 1Yn 5.9 8:19 5.18; 16.3 8:20

2.4 8:21 8.14 8:23 3.31 8:24 13.19 * 8:24 Ciyá ní í jəlá nə bə sá Zembí nyə á ci kúl nyá á ləsha nə Moyíz yí. (Wo ji na ŋkul dág MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwáguła ná nyə wə Zembí.

nə bí nə bí mə bá yə nə misám mín yí. Nəcə, bí mə ká bə kú *magulə nə mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.»²⁵ Bwə mú jí nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bęsa bwo ná: «Mə jisə nda mə ngə bwey jaaw bí té sá áma tééd yí ná. ²⁶ Mə jí nə zhwog isá mə lás nə bí, nə byoəng bisá nə mə sámbúg yí. Njí, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ngə ntág jaaw buud sá mə á gwág nə nyə yí.»²⁷ Bwə á shígé gwág na nə nyə á ngə ci Zembí Sónngú. ²⁸ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá bân *Mwân mə Múúd yí, bí mə bá ka mpu nə mə jisə†, mə anğé nə sá təə sá nə líu wám, mə ngə lás námá nda Dá nyə á jíguli mə ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mə wə búś. Nyə á shígé lúgə mə məmé, nəcé mée mə dá sá nji sá á jí nə nkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ngə lás ntáni yí, zhwog buud bwə á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwə á *búgula nyə wá ná: «Bí mə ká nada mádí icyá dí, mpu ná bí búśə wámbulə bə *ómpwíin bâm, ³² bí ka mpu obúbálé, obúbálé boəngú ka bá sá ná bí bág ofulí.» ³³ Bwə mú bęsa nə nyə ná: «Sá búśə mpwoŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?»³⁴ Yésus mú bęsa bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yésh mə sá *sám yé, jisə lwaa lú misám. ³⁵ Lwaa í ádé ntág jí njów kandugə, mwân a njów nywáá mə dú jí kandugə kandugə. ³⁶ Ná ndeé, Mwân mə Zembí mə ká yíl bí mányámád íí, bí bə fwámé ofulí. ³⁷ Mə mpú ná bí búśə mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ngə sọ ná bí mə gwú mə, nəcé kéel dām í anğé nə jəla nə bí. ³⁸ Mee ngə jaaw sá isá bí á gwág nə sóónngú wún yí.»³⁹ Bwə mú bęsa nə nyə ná: «Sónngú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntág nə bwo ná: «Í mbám bə nə sóónngú wún wə Aburaham íí, kí bí ngə sá misóólúgú Aburaham nyə á sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bí mú ngə ceeł gwú mə, í njúl nə mee mə jaaw bí búbálé mə á gwág nə Zembí yé. Aburaham nyə á shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ngə sá misóólúgú mí sóónngú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wá tóón, sá búśə nə sóónngú ngwúd jí Zembí.»⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbám bə nə sóónngú wún wə Zembí, kí bí ngə ceeł mə, nəcé ja mə jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə á shígé ntág zə nə líu wám, nyə wə nyə á nti mə. ⁴³ Ká nəcé jí bí anğé nə gwág lású wám yí? Jisə nəcé bí cugé nə nkul gwágulə kéel dām. ⁴⁴ Sóónngú wún wə Njwú

məjamb, bí ka námá ngə ceeł sá isá sóónngú wún mə dú gwág yéesh yí. A jí ngwúl buud tééd matéédúléd; a cugé nə nkul bwele bwiing obúbálé, nəcé obúbálé bwá cugé nyádí cugəd. Yé bwiingulə íjǝǝ í bwey námá du nyín nə á jí amádí íjǝǝ, nəcé á jí mbiya njínjǝǝ, nyə wə íjǝǝ sóónngú. ⁴⁵ Ká bí anğé nə búgula mə nəcé mee ngə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zə á na bídí jí nə nkul máala mə nə mə mə səm yé? Ká, mee ngə jaaw bí obúbálé, bí mə ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé mə Zembí, a gwágulə mákéel mə Zembí. Ká bí bân bí agwáguláyé, nəcé bí cugé boəng wə Zembí.»

⁴⁸ Oyúden bwə mú bęsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci nə wo jí mwá Samariya, nə wo jí nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mee ngə gúmal Sóónngú waamə, bí bân kú gúmal mə. ⁵⁰ Mee mə anğé nə sọ ná mə nyə gúmal. Muud ngə sọ nə mə bág nə gúmal yé jisə, nyə wə má dú cígal mílású. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə ká bę icyá byám, a kú bá bwele yə.»⁵² Bwə ná né ná: «Sá mə ka mpu ja gaád nə wo jí nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ó micúndá yə; wee mə ci ná: múúd mə ká bę icyá byám, a kú bá bwele yə. ⁵³ Wee mə bul bə fwámé múúd ntə sóónngú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntə námá búúd ó micúndá buud bwə á ngə yə wá? Wo ngə ceeł ci nə wo jí jí?»⁵⁴ Yésus mú bęsa ná: «Má ká ngə nyə gúmal məmáfwo, í bə ntó cwag. Dá wə ngə sá nə mə nywág gúmal, nyə muud bí ngə kuda ibud ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bí ampúyé ntág námá nyə. Mee mə mpú nyə. Má ká ci nə mə ampúyé nyə, mə bə njínjǝǝ nda bí. Ká mee mə mpú nyə, mə ngə ntág námá bę icyá byé. ⁵⁶ Sóónngú wún Aburaham nyə á bwey kəəs nə məshusug nə tédúgálə nə á bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə á shí námá dúg jwów doəngú, a kəəs ntág nə məshusug.»⁵⁷ Ja Oyúden bwə mə gwág ntáni yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mátsón, wó ci nə wə á dúg Aburaham í?»⁵⁸ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə*.»⁵⁹ Oyúden bwə mú ntág nkény mákwóógú mə bwə lúmə nyə; Yésus mú shwaaw nə ndeé, nyəəs cúwo tóón.

9

Yésus mə lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cọ ntáni, a mú dúg ngwól múúd nə nye nyə á byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwə mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ní, í á bə nəcé *sám mə zə, ye nyáméfwó sám yé, ye

8:28 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.58: á ceeł ci nə «Bí mə bá mpu múúd mə jí yé.» **8:30** 2.23
8:31 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1
8:37 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr
5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24 **8:53**
4.12 **8:55** 4.34; 7.28-29 **8:58** 1.1; 17.5 ‡ **8:58** Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.28. **8:59** 10.31 **9:2** MmN 20.5;
Eze 18.20; Luk 13.2, 4 **9:3** 11.4

obyðl bē?» ³ Yésus mú bęsa ná: «Í á shígé bə nəcė sám, mbð; kú bə təw sám yé, kú námə nyingə bə sám obyðl bė. Í á yida bə ná buud bwá dágúg sá Zembí jí nə ŋkul sá yí na nyádí. ⁴ Í jii ná shé sáág iséy í múúd nyə á nti ma yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntág nə ŋkul séy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wá jí mánkenya mə ŋgə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntáni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwə nə məndəlú ná ndeé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byəwəng mishúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwá jəw ná Siloy yí» (Siloy mə ká ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndeé a mú nyingə a ŋgə dágya. ⁸ Ná ndeé, nə buud bánəŋ bwá á du bə məbwugúlu wá, nə bəwəng bwá á du dág a dágə gwáám bə buud isá wá, bwá mú ŋgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á du jí wá a dágə gwáám bə buud isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwá ŋgə ci ná: «jísa nyə», bóólúgá ná: «Mbó! A yida bęçla nyə.» Nyáméfwó mú ŋgə ci ná: «jísa mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mış mə ámə bəŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ŋgə jəw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə mışhúd, a mú ci nə mə ná mə kəg gusa Siloy. Mə ámə ka námə kə, kə gusa ná ndeé, mış mə mú dágya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wəwəŋgú jí ŋgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á du bə áncím-ncím éne ¹⁴ Ofarizyēŋ dí. ¹⁴ Jwəw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne mışhúd ní í á bə ntág jwəw lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyēŋ bwá mú námə jí múúd éne váal mış mə ámə dágya nyə yí. A mú bęsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá mışhúd ná ndeé, mə mú kə gusa, mə músə ntág dágya.» ¹⁶ Ja bwá mə gwág ntó yí, bóól Ofarizyēŋ bwá mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ní yé nyə aŋgə ná wú wá Zembí. Dugá, nyə agumálé jwəw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóól misám jí nə ŋkul sá mbii *shimbá ní?» Bwá mú bə nə mbéégí mpədúgá nyəŋ. ¹⁷ Bwá mú nyingə jí áncím-ncím ná: «Wee ŋgə dág ná muud nyə ámə bəny wo mış éne jí ntədəl?» Nyə ná: «A jí *muud micúndə mış Zembí.»

¹⁸ Njí, *Oyúden bwá mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bə áncím-ncím ná ndeé mış mə mú dágya nyə. Bwá mú ntág kənd búúd kə jəw obyðl bė, ¹⁹ zə jí bwo ná: «Ye mwán wán bí mə du ci ná nyə a byél áncím-ncím wá éga? Ka ntədəlé a mú ŋgə dágya yé?» ²⁰ Obyðl bwá mú bęsa ná: «Sə má mpú ná mwán wúsá wá éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Njí, váal í mə zə wóós ja gaád ná a ŋgəg nə dágya yí, sá bəŋ sə ámpúyé; sá kú námə mpú

múúd nyə ámə bəny nyə mış yé. Shílúgá nyáméfwó, a bęsag, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyðl bwá á bęsa ntáni nəcė bwá á fúndə Oyúden. Oyúden bwá á bwey təw cún ná ŋkí muud mə məm ná Yésus jí *Kříst íf, bwá yíl múúd wəwəng *mpáánzə *minjígúlad. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílúgá nyáméfwó, a cugé ná mwántombú, nyáméfwó bęsag sá í dágya ná nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēŋ bwá mú nyingə jəw múúd nyə á du bə áncím-ncím éne ja ábée zə ci nə nyə ná: «Yəg Zembí gúmə. Sə má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne jí sóól misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ŋkí a jí sóól misám óo, mee mə ampúyé. Mee mə mpú nji sá ŋgwúnd ná: mə á du bə áncím-ncím, mə mú ŋgə dágya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingə jí nyə ná: «Nyə ámə sá wo jí? Ntədəlé nyə ámə bəny wo mış yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «Ŋgaá mə shí bwəy jaaw bí, bí nda gwág. Bí mə ccel ná mə nyingəŋ jaaw bí ja ábée? Bí wál námə ccel zə bə ómpwíín bė?» ²⁸ Bwá mú lwíy nyə ná ndeé bwá ná: «Wo wá jí *mpwíín yé. Sə báá, sá búsa ómpwíín ó Moyíz. ²⁹ Sə má mpú ná Zembí nyə á lėsha nə Moyíz, sə ámpúyé nyíni nyee ŋgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á du bə áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bí ampúyé á ŋgə zhu wá; ká nywáá mə bəny dí mə mış íf. ³¹ Sə má mpú ná Zembí nyə áđé magulə məjəgula mə ósóól ó misám. Njí, muud ŋgə yə Zembí gúmə yé, á ŋgə sá sá Zembí mə jí yé, Zembí magulə məjəgula mé. ³² Sə abwélé námə fwo gwág ná muud mə bəny áncím-ncím a byélé mış. ³³ Í mbəm bə ná muud éne nyə aŋgə nə wú wá Zembí, a kú bə nə ŋkul mə sá təw sá.» ³⁴ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Wee mbéé sá í á byél misámúd ncindí nə ncindí yí, wó ccel zə yə sá minjígúlá?» Bwá mú ntág wíŋg nyə.»

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá ámə wíŋg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jí nyə ná: «Ye wo búgúla *Mwán mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, Mwán mə Múúd wá zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə ná ná: «Nyə wá wó ŋgə dág a ŋgə lėsha nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwámba, mə mə *búgula.» A mú kúdpwóómbú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ŋkúmba lésú. Sémyé lésú wəwəng wúsə ná mə zə sá nə wəancím-ncím bwá dágýg, buud bwá ŋgə dágya wá bə wəancím-ncím.» ⁴⁰ Bábaalé Ofarizyēŋ bwá á bə cínəng wá bwá mú gwág á mə ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntə jí ná sé bí námə wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bí mbəm bə wəancím-ncím, bí kú bə nə misám. Ká bí ŋgə ci ná: “Sə ŋgə dágya”, sám wán í mə nada.»

9:4 5.17 9:5 8.12 9:6 Mak 8.23 9:8 Mis 3.10 9:14 5.9 9:16 7.43; 9.33; 10.19 9:17 4.19 9:22 7.13; 12.42; 19.38; 20.19 9:29 7.27; 8.14 9:31 Sòm 66.18; Mik 15.29; Iza 1.15 9:33 3.2 9:34 9.2 9:37 4.26 9:39 5.22 9:40 Mat 15.14; 23.26 9:41 15.22

10

Jǒjɔ mbaagula itow

1 «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd má ká nkáál itow dí yé má ká bá kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhií shúsúdí, kə ntə kósógúléd gwôw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhilunġaaná. 2 Muud nywáá má nyí mpumbé dí yé, mbaagula itow wá éne. 3 Í du bæ, muud má du baagusa mpumbé yé juw nyə mpumbé, itow í mú gwág mbaagula wáj kəl. A mú ngə jów itow byé, jów taw jəsh ná jíná dé, a mú kə nə kə tów byo shwóg, í ka ngə bə nyə nəcə í ngə yag kál dé. 5 Itow í cúgé nə nkul bwelə bə njinə muud, í yida ngə túb nyə, nəcə í ádé yag mákál má ójínə ó búúd.» 6 Yésus nyə á nwa bəw mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sá nyə á ngə cəel ci yí.

7 Nə ndeé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mɛɛ wá jisə mpumbé nkáál itow. 8 Buud bəsh bwá á tééd zə nə wá búsa ijúwál, izhilunġaaná, itow í áshígé gwágulə bwo. 9 Mə wá jisə mpumbé. Muud má kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é du nyí, du cúwo, a kwey idáw. 10 Juwál í du zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bəg nə cug, bwá bəg nə gwo kú nə minji.

11 «Mə wá jisə jǒjɔ mbaagula itow. Jǒjɔ mbaagula má du kɛɛnzɔ cug jé shú itow byé. 12 Nyəŋ mbaagula mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagula itow, a mpú ná itow í cúgé nyə byé yí; á du bæ, á ká dúg nkweny ngə zə, a nyaas itow, a túb; nkweny mú zə ngə bíi itow, itow í ngə cɛɛma. 13 A sá ntə nəcə a ngə sɛy ibamba, itow í acéyé nyə lámúd.

14 «Mɛɛ wá jisə jǒjɔ mbaagula itow, mə mpú itow byám, itow byám mpu mə, 15 námə nda Dá mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Má kɛɛnzɔ cug jám shú itow. 16 Mə ji námə nə bíl itow, byám í cúgé wá nkáál gaád. Í jii nə mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dām nə ndeé soonz mú bæ ngwúdí, mbaagula námə ngwúdí. 17 Dá má cəel mə nəcə mə kɛɛnzɔ cug jám nə mə bá nyingə nwa gwo. 18 Muud nyə adéégé mə cug jám; məmɛfwó wá mə kɛɛnzɔ gwo. Mə ji nə nkul mə kɛɛnzɔ cug jám, mə nə nkul mə nyingə nwa gwo: wáda Dá nyə á yə mə wá cí.»

19 Lású Yésus nyə á ngə lás ní í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. 20 Bósólúgá nkí bulya bwá

á ngə ci ná: «Jamb í má bíi nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ngə gwágula nyə.» 21 Bósólúgá ná: «ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cúgé nə nkul bwelə bəny áncím-ncím msh.»

Bwá kuduwá Yésus

22 Zan ífúb mpáánzə* í á ngə sɛy Yurúsalem, í á bæ fwála lu nkwan. 23 Yésus nyə á ka bæ *Luŋ má Zembí, a ngə kyey kál bwá á gwiid ná Nyingúlé† má Sálmun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. 24 Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jí nyə ná: «Wo é ka bá sal sá milám shí jáyɛ ja? Nkí wo wá jisə *Krišt, jaawug sə ná kpwoó.» 25 Yésus mú bəsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ngə shwána. Misósólúgú má ngə sá jíná má Dá dí myá mí ngə námá lwágulə ntə. 26 Mí ngə tɛɛm lwágulə ntə, bí ngə shwána shwánág, nəcə bí cugé mádí soonz itow dí. 27 Itow byám í du gwágulə kál dām; mə mpú byo, í du bə mə. 28 Mɛɛ ngə ntág yə byo cug á kandugə kandugə, í abúlé bwelə yə, muud nyə abúlé námə bwelə déég mə byo mbwád. 29 Dá muud nyə á yə mə byo yé má ntə múúd yəsh nkúlud; muud cugé nə nkul déég nyə sá mbwád. 30 Sá Dá sá búsa nda muud ngwúdí.»

31 Oyúden bwá mú nyingə nkény mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndí. 32 Nji, Yésus mú jí bwo ná: «Mə má lwágulə bí jǒjɔ misósólúgú mí ngə zhu wá Dá myá, bí má cəel gwú mə nə wáyé?» 33 Oyúden bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sá acééle gwú wo ná jǒjɔ sósólúgú; sá má yida cəel gwú wo nəcə wo ngə lás nə Zembí *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ngə bále ci ná wo jí Zembí.» 34 Yésus mú feel ná: «Ngəá cilyá wúsə bídí kálaad məcɛéd ná: “Bí búsa ozembí?” 35 Na mə lwágula ná buud Zembí nyə á ngə lás nə ndí wá, Kálaad Zembí mə jów bwo ná ozembí. Ká jí? Muud nyə ajóláyé nə yíl sá Kálaad Zembí ngə ci yí. 36 Bí bāŋ bí mə sá ná, mə muud Zembí nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná mə ngə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu nəcə mə ngəle bwaagula nə mə jí Mwān mə Zembí. 37 Nkí mə aŋgɛ nə sá misósólúgú mí Dá, shwánágá mə. 38 Nji, nkí má ngə sá myo, bí tɛɛm ngə shwána mə, *magulagá misósólúgú; bí má ká magula nyə, bí yag, bí mpu námə ná Dá njul mádí, mə njúl wá Dá.» 39 Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyingə sɔ ná bwá bíi nyə, a mú faam.

40 A mú nyingə lína kə Zhurdé fanwiny, kál Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə jí

10:4 10:27; Mbú 14.4 10:6 16.25 10:8 Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 10:9 14.6; Sóm 23.2; Eze 34.14 10:11 jǒjɔ mbaagula itow: Sóm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛɛnzɔ cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 10:12 Mis 20.29 10:14 10.27; 2Tm 2.19 10:15 Mat 11.27 10:16 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 10:17 3.35; 5.18 10:18 4.34 10:19 9.16 10:20 8.48 * 10:22 Bwá á du táduga jǒwój Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatar á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ngéé mbú 164 Yésus kú fwo byél. 10:23 Mis 3.11 † 10:23 Sá ngə ngə jów ná nyingúlé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoŋ mí mámpiní mimbá, bwá ka wá kwámíná gwów ná gúgáwá bəg. 10:24 Luk 22.67 10:25 5.36 10:26 16.9 10:27 8.47; 10.3, 14 10:28 5.24; 6.39 10:30 5.18; 17.21 10:31 11.8 10:33 Lev 24.16; Mat 26.65 10:34 Sóm 82.6 10:36 1.34 10:38 10.25 10:39 7.30; 8.20 10:40 1.28 10:41 1.29-34; 3.27-28

wu. ⁴¹ Zhwog buud bwé mú ða zə nyádí. Bwé mú ða ci ná: «Yuánes nyə á shígé bwele sá tɔɔ *shimbá; nji, sá jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jisa búbélé.» ⁴² Zhwog buud bwé mú *búgula Yésus kúkúl jooŋgád.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bæ ná Lazâr, muud á Betanî, loom mə Mariya bá mínyoŋâ shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka bwás. ² Lazâr nyə á bwás éne nyə á bæ ncwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labinda makuúd, a fim mwo ná shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kand Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ngə bwás.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mání yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cúgé bwás shwiy, í yida bæ bwás í é sá ná Zembí ñwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân mə Zembí ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á ða bul cɛel Mááta bá mínyoŋâ shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tɛem gwág ná Lazâr ngə bwás í, nyə á fwo nyingə cingúli mwów məbá kúl nyə á bæ yí. ⁷ Mpúsə mwów məbá məoŋgá, a mú ka ci nə *ompwiín bé ná: «Shé nyingəgá ka Yudéa.» ⁸ Ompwiín nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé mə nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nŋŋ Yudéa, wó cɛel námə nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásé wí nə məwəla wúm nə məbá? Múúd mə ká ngə kyey məwəla məoŋg dí, nyə abúle ngə mága, nəcé nyə é ngə dúg ñgŋŋgáŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcé kú nə ñgŋŋgáŋ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntáni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr mə kə gwéd, nji, mə é kə juumushi nyə.» ¹² Ompwiín ntág ná: «Cwámba, ŋkí Lazâr mə kə gwéd dí, nyə é yál.» ¹³ Í á bæ, Yésus ngə cɛel ci ná Lazâr mə yə, bāŋ bwé ngə dúg ná a ngə ci gwó múúd mə ða ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bæ ja nyə ámə yə yí, sá jooŋg í é sá ná bi búgúlág. Ná ndéé, ñŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á ða námá nyingə jów ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwiín ná: «Ŋŋkyená, shénŋŋ Cwámba bəsh kág námá yə.»

Yésus jí cug

¹⁷ Ja Yésus mə kə wóós yí, a mə kə kwey ná Lazâr mə bwey dəw mwów mánŋ. ¹⁸ Nda wúla Betanî kə Yurásəlem wúsú jee bæ ókílomáda ólóól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwúm wáy. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á lɛel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nye njúl ná shí, njów.

²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbám bæ wa, ŋkí ncwúm waamə shígé yə. ²² Nji, tɔɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembí nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáám nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wé mə ða gwúmushi búúd, ða nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛem yə, a bá nyingə cugə. ²⁶ Muud ngə ntág cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwelə yə. Ye wo *magula ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə nə wo jisə *Kříst, *Mwân mə Zembí nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jów mínyoŋâ shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ngə jów wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wé Yésus. ³⁰ Í á bæ, Yésus kú fwo nyii ban loomud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bəŋŋŋ Mariya bwé á bæ njów bwé ngə cɛel cweel nyə lám wá bwé mú dúg á tów ná máás cíwo tóon. Bwé mú bɛ nyə, bwé ngə dúg ná a ká jí shwóŋad. ³² Mariya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí makuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbám bæ wa, ŋkí ncwúm waamə shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bəŋŋŋ Oyúden bwé á ngə lugal nyə wá bwé ngə jí, mbəom mú shwiy nyə nyúúlád, mítádúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú jí ná: «Bi á ðul nyə ngow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntág jí. ³⁶ Oyúden bwé mú ngə ci ná: «Bi mə dúg í, nyə á bul cɛel nyə éé.» ³⁷ Bóólúgá wá bwé dí sámbád bāŋ bwé mú ngə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bəny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bæ nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəom mú nyingə shwiy nyúúlád, a mú kə kúl bwé á ðul Lazâr yí. Shwoŋ í á bæ ku, mbwagulá kwóóógú, bwé ka fad nə ðul kwóóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mə ðəw mwów mánŋ múús, a mú ngə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembí nyə é ñwa gúms ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóóógú. Yésus mú bān mpwóóombú, a mú lás ná: «Ye Dá, mə yə wo akiba nəcé wo ámə magulə məjəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ngə mpu ná wó ða magulə məjəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwé mə lyɛ mə óga bwé mpúg ná wo wé wo ámə nti

10:42 2.23 11:1 12.1-3; Luk 10.38-39 11:3 11.36 11:11 Mat 9.24 11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 11:25 5.21, 24; 8.51 11:27 1.34; 4.25 11:32 11.21 11:35 Luk 19.41 11:37 9.6 11:38 20.1; Mat 27.60 11:42 12.30 11:44 20.6-7 11:4 9.3; 17.1 11:8 8.59; 10.31 11:9 8.12; 12.35-36 * 11:18 Osutád wúm nə ótəon. 11:21 11.32 11:24

mæ.» ⁴³ Ja á má shîn lás ntáni yí, a mú kîm næ ñkultú ná: «Lazâr, cûwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyæ á bæ mbimbæ yé mú cúwo tóón, a njúl næ obándáshi ñgwóólá mákuú næ mabwád, mpwóómbú ñgwóólá næ kúl káándá. Yésus mú ci næ buud ná: «Wiinzhugá nyæ isá ñni bi bídíng nyæ, a kág.»

Cirú-cindâ ná Yésus yág
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwá á zæ wá Mariya wá, bwá á dúg sâ Yésus nyæ á sá yí, bwá mú *búgula nyæ. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwá á kæ *Ofarizyêñ dí, kæ jaaw bwo sâ Yésus nyæ á sá yí. ⁴⁷ Milúúú myá ofada bánõñ Ofarizyêñ bwá mú seeng *Gwoong ósembye ó mílású wá Zembí, kæ ci ná: «Muud éga ñgæ bul sá *mæshimbá. Shé má sá ntudêl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ñgág na kæ shwóg íí, buud bêsh bwá é búgula nyæ ná ndeé, buud ò Róma bwá zæ ntág íí, zæ búgæ Mpáanzá íshé, bwú námá loom íshé.» ⁴⁹ Ngwól múúú wáy næ jíná ná Kayíí íí, nyæ muud nyæ á bæ Ajeláci á ofada mbú wõong dí yé mú ci ná: «Bí agwágé tao sâ na lésú níú. ⁵⁰ Bí adúgé ná í yida bæ bí næ mfií ná muud ñgwúú yág shú kúl búúú jêsh ncindí, loom í nda jê wêsh íí?» ⁵¹ Lésú nyæ á lás wõongá, nyæ á shígé lás næ lúu yé. Í á yida bæ ná, nda nyæ á bæ Ajeláci á ofada mbú wõong dí ná, nyæ á lás tán *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú loom wêsh; ⁵² kú námá bæ nji shú loom wáméfwó, a yé shú ná bwân ó Zembí búás íciimí íciimí wá yida bæ sêñgyag bæ sâ ñgwúú. ⁵³ Jwõw ni wá bwá á ñwa cigulá ná bwá gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nye mú yow ñgálæ kyey bæ-l-bál dí kúl Oyúden búás yí; a mú kæ kóómb loom jisa ñgeé shí a shwéeshá dí yí, bánõñ *ompwíín bé kæ jì dánd bwá á ñu jõw ná ífrém yí.

⁵⁵ Í á ka zæ bæ, nda *Páska Oyúden nyæ á bæ kúná-kúná ná, zhwog buud bwá á ñgæ wú mákwáádá máñúú ñgæ bád ka Yurúsalem ná bwá ká ñgæ gusa mîngusa mi yábá. ⁵⁶ Bwá á ka ñgæ sý Yésus ná ndeé, kúl bwá á bæ *Luñ má Zembí yí, bwá á ñgæ shilæ bwámé næ bwámé ná: «Bí mæ dúg ná jì? Nyæ ajeyé zæ zâyñ dí.» ⁵⁷ Í á bæ, milúúú myá ofada bánõñ Ofarizyêñ bwá má ci ná í bæg ná: «Muud nyæ é mpu kúl Yésus nyæ é bæ yí, bágúlág, bwá kág bii nyæ.»

12

Labínda má Mariya
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

11:45 2.23 **11:47** 2.11; **Mat** 26.3-5; **Mis** 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16 **11:53** 5.18 **11:54** 5.13; 7.1
11:55 2.13; **Ilj** 19.11-20; **2Ib** 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwá á ñu sá mîngusa ná bwá gusa milám myáñ shú zálæ ñu Páska.
11:56 7.11 **12:1** 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: jise wúl kqplá í dúgú mpa námá nda ntanga. **12:4** Yúdas Iskariyót: 6.71; 13.2, 27; 18.2; **Mat** 10.4 **12:5** Iza 58.7; **Mat** 19.21; **Zhk** 2.15-16 † **12:5** danari: Danari ñgwúú í á ñu kwaga næ myéna myá ñkúmba jwõw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44
12:11 11.45 **12:13** Sóm 118.26; **Mat** 27.42; **Yuá** 1.49 **12:15** Zak 9.9 ‡ **12:15** Siyôn: Nyæ á bæ mæma mbún bwá á lwó ñgwála á Yurúsalem cínõng gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45

¹ Í á ka zæ bæ, í má lúg mwõw mäsaman ná *Páska *Oyúden zág bæ, Yésus má kæ Betani, dánd má Lazâr Yésus nyæ a gwúmushi yé. ² Bóól búúú ò dánd ñwõngú bwá á ka sá dína lúu má Yésus dí. Mááta nyæ á bæ a ñgá sá milwámá dína jõngúú, Lazâr njúl sámá búúú bánõñ Yésus bwá á ñgæ ñu wád. ³ Mariya mú ka ñwa labínda álal-kus bwá á sá næ fwámé nâr* yé. Nyæ á ñwa labínda ni kúl ñjwõmbõ, zæ gwáágulæ Yésus mákuúú ná ndeé a mú fim nyæ mwo næ shilú jé; mæud mú labínda má mú lwánd ñjów wêsh. ⁴ Ngwól *mpwíín mæ Yésus nyæ á bæ cínõng ná Yúdas Iskariyót, mpwíín nyá á bæ ná nyæ wá má bá kusha næ Yésus yé. Ja Yúdas éne má dúg nda Mariya nyæ á gwáágulæ Yésus labínda nâr ná, a má ci ná ⁵ «jí bwá áma bæ kú kusha labínda éga odanari† mitæ mílól ná ndeé bwá kwíind mímbúbúwá næ ndí yí?» ⁶ Nyæ á shígé ci ntáni ná a baam næ mímbúbúwá. Nyæ á ci ntó næcé nyæ á bæ juwál; nda nyæ á ñu bii manja *mwaané ná, nyæ á ñu júwo mwaané cínõng. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múúú éne ná shee. A má sá sóólúgú ni, ñgálæ bwey téduga nda bwá bá ñu ní. ⁸ Næcé bí é ñu jì næ mímbúbúwá mwõw mêsh, nji sánõñ bí sá ábálé jì mwõw mêsh.» ⁹ Na nyæ á bæ, kúdæ zhwog Oyúden bwá má gwág ná Yésus jì Bétani; bwá á ka ñgæ kæ wu, kú bul bæ nji shú dé, bwá á ñgæ námá kæ ná bwá ká dúg Lazâr nyæ á gwúmushi yé. ¹⁰ Ná ndeé, milúúú myá ofada mí mú ñwa cigulá ná bwá jelá næ gwú námá Lazâr, ¹¹ næcé sá í á bæ næ nyæ yí í á sá ná kúdæ zhwog Oyúden bwá béégyág næ bwo, yida ka, kæ *búgula Yésus.

Yésus mæ nyú Yurúsalem
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán malám, ncúlúyá buud bwá á zæ zâyñ dí wá bwá mú gwág ná Yésus ñgæ zæ Yurúsalem. ¹³ Bwá mú ñgæ ñwa máñ má lándúú ná ndeé, kæ lág nyæ bwá ñgá kîm ná: Hosána! Gúmá í bæg næ nyõong ñgá zæ jíná má Cwámbe dí yé, Njwú-buud á Izarëyél. ¹⁴ Yésus mú kwey mwá jakáás, a mú kæwa gwo gwõw nda Kálad Zembí ñgá ci ná, ná: ¹⁵ Yé shilæ Siyôn‡, kú fúnda. Dugí njwú woó ñgá zæ. A mbéd cwó jakáás dí. ¹⁶ *Ompwíín ó Yésus bwá áshígé fwo wámbele sá í á ñgæ sý yí fwála ñwõngúú. Bwá á ka kæ téduga gwo ja Yésus nyæ á ñwa gúmá yí; bwá mú mpu ná í á bæ cilyá shú má Yésus,

13

Ngusa mákuú

1 Í á ka zə bə, zəŋ *Páska í ngə bə ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í má wós ná a wúg shí gaád kə wə Dá. Nda nyə á bul cəel buud bə ná, nyə á ka námá cəel bwo kə wós máshíné má cug jé. 2 Nə ndeé, bəndŋ buud bə bwá á ka ngə də; bwá ngə də ntáni, ndug Njwú məjamb má bwey wá Yúdas mwán mə Shímun Iskariyót tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. 3 Nə ndeé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dá nyə á má sá ná a jwúg nə isá byəsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dá, a zə námá nyingə kə wə Dá. 4 Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándé nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ŋwa táwala cəçlə kugud. 5 A mú shwu məjwúw bíšhim dí, tééd ŋgála gusa *ompwiín bə mákuú, ngə fim nə táwala nyə á cəçlə kug dí yé.

6 Í mú zə wós ná a gúsag Shímun Pyēr mə mákuú. Shímun Pyēr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámaba? Wó gusa mə mákuú?» 7 Yésus nə né ná: «Sá má ngə sá ga, wo cugé nə ŋkul fwo mpu gwo kíkídiga, wo bá yida shúgula wámbulə gwo.» 8 Pyēr mú ci nə nyə ná: «Mbò! Wo abulé bwelə gusa mə mákuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo mákuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamá.» 9 Shímun Pyēr mú ka ci nə nyə ná: «Ŋkí ntó Cwámaba, kú gusa mə nji mákuú; gusag námá mə məbwə, nə lúul!» 10 Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má du jii nə bwá gúsag nyə nji mákuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyəsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi búsa ntág mífúbán, nji kú bə bí bəsh.» 11 Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bəsh dí búsa mífúbán» yí.

12 Ja Yésus nyə á shín gusa ompwiín bə mákuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándé yé ná ndeé a mú nyingə kə jii shí, də. A mú jii bwo ná: «Sá mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná?» 13 Bi má du dí jów mə ná: «Yúiguli», gúl ja ná: «Cwámaba.» Bi má du mpu sá, nəcé mə jisa Yúiguli, mə Cwámaba. 14 Ŋkí mə Yúiguli, mə Cwámaba, mə má gusa bí mákuú, bi má jəla námá nə du sá ntó mpádúgá nyín. 15 Nəcé yuug wə mə má yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dугá siya ntó. 16 Búbálé, má jaaw bí ná, lwaá í ádé bwelə ntó mása, *muud lwámá nda bwelə ntó múúd nyə ámə kənd nyə lwámáád yé. 17 Bi má mpu ntó wə ní; bí má ká du sá ntó, bi má jəla. 18 Mə aŋgé nə ci bi bəsh. Mə mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: «Muud sá

ngə də səŋ ŋgwúđ yé má tééd ná a lúmbáli nə mə». 19 Mə má fwo bwey jaaw bí gwo kídiga, í kú fwo sŷy, shú ná ja í bá sŷy yí, bi bág *magulə ná mə jisa. 20 Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə lég múúd lwámá wám yé, a má lég mə; muud mə lég ntág mə yé má lég múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Ja Yésus nyə á shín ci ntáni yí, mitádúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» 22 *Ompwiín bwá mú ngə dúgya mpádúgá nyán ngə sŷy ná bwá mpúg muud Yésus ngə ci yé. 23 Mpwiín Yésus nyə á du bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. 24 Shímun Pyēr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ngə ci yé.» 25 Mpwiín wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bud dí jii nyə ná: «Cwámaba, jísə zə eé?» 26 Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kál buléd idáwud, muud má é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ŋwa kál buléd juwo idáw dí, yə Yúdas Iskariyót, mwán mə Shímun. 27 Nji Yésus má yə nyə kál buléd ní yí, *Sátan má nyí wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləeləg sá sá wó ngə jii ná wo sá yí.» 28 Buud bwá á bə cínəŋg wá, kú nə tao ŋgwúđ nyə á mpu sá Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. 29 Nda í á bə ná Yúdas nyə á du bii manja *mwaané ná, bóól bwá á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kág kusa isá í zəŋ, ŋkí ntág nə a kág yə mímbúmbúwá gúl sá. 30 Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóŋ ja nyə á ŋwa kál buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

31 Nji Yúdas nyə á cúwo tóŋ yí, Yésus mú ci ná: «Mwán mə Múúd má ŋwa gúmá ja gaád, a má sá námá ná Zembí ŋwág gúmá. 32 Zembí nyəmfwó nyə e lwóya gúmá má *Mwán mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. 33 Yé bwán bəm, sənŋŋ bí sá é jii nji fúfwála. Bi mə bá sŷy mə; ná ndeé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, má ci námá nə bí ja gaád ná: «Bí cugé nə ŋkul kə kál má zə kə yí.» 34 Mə yə bí cəç agúgwáan, dúasə ná: «Cilagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á cəel bí ná, cilagá biméfwó nə biméfwó. 35 Sá í é sá ná buud bwá dúg mpu ná bi búsa ompwiín bəm yí jísə cəelí bí é ngə cila biméfwó nə biméfwó yí.»

Pyēr nyə e kúlya Yésus
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

36 Shímun Pyēr mú ci nə nyə ná: «Cwámaba e, wo kə ŋgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkímba e, wo cugé nə ŋkul bə mə kál má é kə yí, wo

13:2 12.4; Luk 22.3 13:3 3.35; 8.14 13:4 Luk 12.37 13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24 13:17 Zhk 1.25 13:18 Sóm 41.10; Yuá 17.12 13:19 8.24; 14.29; 16.4 13:20 Mat 10.40 13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19

e bá shúgula bɛ mə.» ³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé n̄a n̄kul ka bɛ wo kíkídíga n̄acé jí? M̄ə jí n̄a n̄kul k̄eenzh cug j̄am shú dw̄o.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo jí n̄a n̄kul b̄alé k̄eenzh cug gw̄o shú d̄am? Búb̄alé, mə jaaw wo ná, shúshw̄óógá n̄a n̄gwúum kúw̄o kwáágúgi, wo e kíflya mə ija ilóol.»

14

Yésus jis̄ə zhií

¹ «Mitádúgá mí nda b̄eeg búbulə bí milúúđ. Búgúlágá Zembí, bí *búgula mə. ² Nj̄ów mə D̄a wúsə n̄a zhwog ikál búúđ bí n̄a n̄kul jí yí. Í mb̄əm bə kú bə ntó, n̄ki mə má nám̄ə jaaw bí. M̄ə z̄ə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shún kwambulə bí jiya yí, mə bá n̄yíngə zə n̄wa bí, kə n̄ə bí. M̄ə bá kə n̄ə bí n̄ə bí b̄ag nám̄ə bə kúl mə jis̄ə yí. ⁴ Bí mə mpú nt̄ag zhií í ká kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú cí n̄ə nyə ná: «Cwám̄ba, s̄ə b̄ān̄nda mpu kúl wó zə kə yí, s̄ə é ka mpu zhií á wu ntudéle?» ⁶ Yésus mú cí ná: «M̄ə wó jis̄ə zhií, mə obúb̄alé, mə cug. Muud cugé n̄a n̄kul kə wó D̄a kú cingya máđi. ⁷ Í ká bə n̄ə bí mə mpú mə, bí é mpu nám̄ə S̄óón̄gá waam̄. N̄ə nd̄eé, tééd kíkídíga, bí mə mpu nyə, bí mə nám̄ə d̄ug nyə.» ⁸ Fílíp mú cí ná: «Cwám̄ba, lwóg s̄ə D̄a, bímbí d̄oong í é j̄ala n̄ə s̄ə.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shw̄ó mə jí ga? Muud mə d̄ug mə yé, mə d̄ug D̄a. N̄acé jí wó n̄yíngə cí n̄ə mə lwóg bí D̄a yí? ¹⁰ Ye wo an̄ḡé n̄ə *magula ná mə jí D̄a dí cwú, D̄a njúl máđi cwú? Lású w̄esh mə n̄ḡə lās n̄ə bí yí, mə an̄ḡé n̄ə cí t̄oo ciyá n̄ə lúu w̄am. D̄a muud njúl máđi cwú wó n̄ḡə s̄ə mis̄óólúgá myé. ¹¹ Maguləgá ná mə jis̄ə D̄a dí cwú, D̄a njúl máđi cwú. Nywágá nám̄ə ka magulə n̄ə d̄ugúlə mis̄óólúgá mə n̄ḡə s̄ə myá. ¹² Búb̄alé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá nám̄ə s̄ə mis̄óólúgá mə n̄ḡə s̄ə myá; a bá nám̄ə s̄ə mȳoong mí búl n̄yíngə nt̄o myá. A bá s̄ə myo n̄acé mə zə kə wó D̄a. ¹³ S̄ə j̄esh bí mə bá gwáám̄b n̄ə j̄ín̄ə d̄am yí, mə bá s̄ə gwo; ntó, Mw̄an̄ mú bá s̄ə n̄ə S̄óón̄gá n̄wág gúmə. ¹⁴ Bí mə ká gwáám̄b * [mə] gúl s̄ə n̄ə j̄ín̄ə d̄am, mə s̄ə gwo.

Yésus mə kaag ómpw̄ín N̄k̄éj̄n̄k̄é Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká c̄eel mə, bí e wá milúú m̄c̄eɛɛ m̄am dí, ¹⁶ m̄eɛ ka bá j̄əgula n̄ə D̄a. A bá n̄ti bí n̄gwól múúđ mə bá zə d̄u b̄ándulə bí yé, b̄ín̄ón̄ nȳān̄ zə bá jí kandugə kandugə. ¹⁷ Nȳān̄ wó Shíshim óbub̄alé; Shíshim búúđ ə shí ga bw̄ə c̄úḡé n̄ə n̄kul l̄ég yí. Bw̄ə c̄úḡé n̄ə n̄kul l̄ég nyə n̄acé bw̄ə an̄ḡé n̄ə d̄ug nyə, bw̄ə ámp̄uyé nám̄ə

nyə. Bí b̄ān̄ bí mə mpú nyə, n̄acé b̄ín̄ón̄ wó b̄úsá, a bá nám̄ə n̄waja jiya bíđi. ¹⁸ M̄ə ab̄alé lúgá bí bw̄ān̄ ónyulú, mə bá n̄yíngə zə bíđi. ¹⁹ Í mə lúg b̄úbaalé fw̄ála, buud bw̄ə á n̄yíngəyé ná d̄ug mə. Bí b̄ān̄ bí mə bá d̄ug mə mə n̄ḡə cugə, bí ka nt̄ag bá cugə. ²⁰ Jw̄ōw d̄oonḡú, bí mə bá mpu ná mə jí S̄óón̄gá waam dí cwú, bí njúl máđi cwú, mə nám̄ə bíđi cwú. ²¹ N̄ki muud mə gwág is̄ə bȳesh mə n̄ḡə cí n̄ə í b̄ag yí, a bɛ byo, muud w̄oong mə c̄eel mə. Í njúl nt̄ag ná, muud mə c̄eel mə yé, D̄a nyə é c̄eel nyə, mə ní mú nám̄ə c̄eel nyə, mə s̄ə ná ə mpúg mə.»

²² Yúđə, kú bə Yúdas Iskariyót, mú cí n̄ə nyə ná: «Cwám̄ba, wo s̄ə ná s̄ə mpúg wo, kú s̄ə ná buud ə shí ga bw̄ə mpúg wo, ntó nyə wó ntudél?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúđ mə ká c̄eel mə, nyə e s̄ə s̄ə mə n̄ḡə cí yí, D̄a mú bá c̄eel nyə; n̄ə nd̄eé, s̄ə bá zə nȳəđi zə jí jiya. ²⁴ Muud nȳə ac̄éél mə yé, nyə á bayé n̄ə məgwág n̄ə l̄ésú w̄am. Í njúl n̄ə l̄ésú bí n̄ḡə gwág mə n̄ḡə l̄ás ní í an̄ḡé n̄ə zhu máđi, í n̄ḡə zhu wó D̄a muud nyə á n̄ti mə yé. ²⁵ M̄ə á d̄u jaaw bí is̄ə íni s̄ón̄n̄ bí s̄ə njúl ná. ²⁶ N̄ji, muud mə bá d̄u zə b̄ándulə bí yé, N̄k̄éj̄n̄k̄é Shíshim D̄a mə bá n̄ti bí j̄ín̄ə dáamud yé, a bá j̄íguli bí is̄ə bȳesh, a d̄u s̄ə ná bí d̄ug t̄áduga is̄ə bȳesh mə á jaaw bí yí. ²⁷ M̄ə lúgá bí n̄ə m̄etala, mə yé bí m̄etala m̄am. M̄ə aȳayé bí mwo nda búúđ ə shí ga bw̄ə d̄u yə bí ná. Mitádúgá mí nda b̄eeg búbulə bí milúúđ, kúgá bə n̄ə ifwaas. ²⁸ Bí ə shí gwág mə á cí n̄ə bí ná: “M̄ə é kyey, n̄ji mə bá n̄yíngə zə.” Í mb̄əm bə ná bí mə c̄eel mə, kú bí mə gwág m̄ashusug n̄ə mə zə kə wó D̄a, n̄acé D̄a mə c̄o mə. ²⁹ M̄ə bwey ná jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo s̄y, shú n̄ə bí b̄ag *búgula ja í bá s̄y yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mə á n̄yíngəyé ná n̄ḡə bul l̄ésha n̄ə b̄i, n̄acé cí á shí ga n̄ḡə zə. A c̄úḡé yida bə n̄ə t̄oo zhiízhií n̄ə ə s̄ə mə s̄ə; ³¹ í yida j̄ií n̄ə buud bw̄ə mpúg n̄ə mə c̄eel D̄a, mə d̄u s̄ə is̄ə n̄ji váál D̄a nyə á c̄eɛɛlə n̄ə mə b̄ág d̄u s̄ə yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lú kwoolú v̄inya

¹ «M̄ə wó jis̄ə fwámé shug lú kwoolú *v̄inya, D̄a jis̄ə mb̄oól. ² L̄ów w̄esh í n̄óóđ máđi í kú n̄ə ibumá yí, a yíl wo. W̄oong w̄esh í n̄ḡə wúmə yí, a kwambulə wo shú n̄ə í n̄yíngəg mpu wúmə. ³ Bí mə bwey nt̄ag bə mífubán, m̄ín̄j̄ígulá mə mə j̄íguli bí myá mí mə bwey fúb bí. ⁴ Nadagá n̄ə mə, nám̄ə nda mí mə nada n̄ə bí ná. L̄ów l̄í í c̄úḡé n̄ə n̄kul wúmə nt̄áni, í kú bə í n̄óóđ kug líúđ. Nám̄ə váál

13:38 18.27 **14:1** 14.27 **14:3** 12.26 **14:5** Tómas: 20.24 **14:6** Heb 10.20 **14:7** 8.19 **14:9** 12.45
14:10 3.35 **14:11** 5.18, 36; 10.37-38 **14:13** 15.16; 17.1 * **14:14** M̄il m̄icilyá mí ayág mí cugé n̄ə “mə”. **14:15** 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16; 8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mb̄á 3.20 **14:24** 7.16 **14:26** 14.16
14:27 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozé 10.1; Sóm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24

ngwúd, bí cugé nê ñkul bæ nê mpumá ñkí bí anádáyé nê má yí. ⁵ Mê wá jísá shug lú kwoolú vinya, bí bân milôw. Nyooŋg mæ nádá nê mæ, mæ ñwa jiya nyédfí lámúf yé, á bá bæ nê ibumá mæñkund mæñkund; bí mæ mpú ná bí cugé nê ñkul sá sá mæ kú bá. ⁶ Múúf má ká bæ kú nada nê mæ, bwé bá wusê nyê tóón, á mú bæ nda lów kwoolú vinya í áshígé wúma yí. Milôw myooŋg mí ða shwáás nê ndeé, bwé cwéég myo kul kuda dí, mí ká jígá. ⁷ Bí má ká nada nê mæ, iciyá byâm ñwa jiya bídfí mílámúf íf, bí je gwáám sá jêsh bí má jíf yí, í bá. ⁸ Zhíí bí bí nê ñkul sá ná Dâ ñwág gú má yí nyíás ná, bí bág nê íbumá mæñkund mæñkund íf, lwágulê ná bí búás *ompwíín báamá. ⁹ Mæ má ceel bí námá nda Dâ mæ céél mæ ná; nadagá mádfí ceelíd. ¹⁰ Bí má ká wá míluu máccêç mâm dí, bí nada mádfí ceelíd, námá nda má wá lúu máccêç má Dâ dí, mæ nada nyédfí ceelíd ná.

¹¹ «Mæ má lás nê bí ntáni nêcé má jii ná mæshusug mâm ná kálag bídfí, bí bág nê mæshusug kú nê ñji. ¹² Cêç dâm wá: Cílagá biméfwó nê biméfwó námá nda má céél bí ná. ¹³ Gúl ceelí í ányíngé ntò jooŋg jí ná muud má keenzh cug je shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá míluu máccêç mâm dí, bí búás oshwá bâm. ¹⁵ Mæ aŋgé ná ñwa bí nê osóol o mäsáal, söl mäsáal nyê ádé mpu sá mása yé ñgá sá yí. Mæ ñgê ñwa bí nê oshwá bâm, mæ á má sá ná bí mpúg sá jêsh mæ á gwág nê Sóŋgú waam yí. ¹⁶ Bí dífí bí á féesh mæ; mæ wá mæ á féesh bí, mæ yê bí séy ná bí kág, ká ñgê bæ nê ibumá, ibumá byooŋg í jí kanduga. Í ká bæ ntó, Dâ ða bá yê bí sá jêsh bí má bá ða gwáám nê jíná dâm yí. ¹⁷ Sá má ñgá cí ná bí sáág yí jí ná bí cíflag biméfwó nê biméfwó.»

Zhín a shí ga

¹⁸ «Búúf á shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námá tééd mpíi mæ. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúf á shí ga, kí buud o shí ga bwé má ceel bí ná bí búás buud bán. Ká, bí cugé búúf o shí ga, mæ á féesh bí, mæ wá mbéégí mpédúgá binón bwo, gwé wé búúf o shí ga bwé ñgê mpíi bí yí. ²⁰ Bí o tédúgá lésú má á lás nê bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwele ntò mása”. Kagá mpu ná ñkí bwé á lwágulê mæ cúwúfí, bwé bá námá lwágulê bí cúwúfí; ñkí bwé á bæ nê mægwág nê lésú wám, bwé bá námá bæ nê mægwág nê lésú wán. ²¹ Bwé bá ða sá bí isá íni byêsh nêcé bí hélê búúf bâm, bán bwé ámpúyê ntág muud nyê á nti má yé. ²² Mæ á mbâm bæ kú za, za lésha nê bwo, bwé nda bæ nê *sám;

ká, bwé cugé nê kooð bwé kááðug shú sém wáñ ja gaád yí. ²³ Muud ñgê mpíi mæ yé ñgê mpíi Sóŋgú waamê. ²⁴ Mæ á mbâm bæ kú sá mísóólúgú má á sá bwédfí myá, mísóólúgú múúf nyê abwéél sá myá, bwé nda bæ nê sém; ká, bwé á má ðág mísóólúgú myooŋgá, ñji bwé ñgê mpíi sá, nê mæ nê Sóŋgú waamê. ²⁵ Nji, í ñgê bæ ntó shú ná sá jísá cílyá bwédfí máccêç dí yí í bwémag; jísá cílyá ná: “Bwé á mpíi mæ kú nê sá má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mæ bá ða zê bándulê bí yé mæ bá zê, nyê wá Shíshim óbúbálé má Dâ. Mæ bá ñwa nyê wá Dâ, mæ nti bí. Já á bá zê yí, á bá zê ða bwiñng sá í dúgyá nê má yí. ²⁷ Bí, mæ bá námá ða bwiñng sá í dúgyá nê má yí, nêcé shé á má bæ sámbá té mótéédulê.»

16

¹ «Mæ ñgê bwey jaaw bí isá íni shú ná bí nda bá biil mábwébulánúf. ² Mpugá nê bwé bá ða yíl bí *mámpáánzú má mínjígúlad. Dúl wêla í bá ntág zê bæ ná, buud bwé bá ða téduga ná ja nyân mæ gwú ñgwól á bídfí yí, á má yê Zembí gú má fwámé yê. ³ Bwé bá ða sá ntó nêcé bwé áshígé mpu Dâ, kú námá mpu mæ. ⁴ Nji, mæ ñgê bwey jaaw bí isá íni shú ná ja wêla ðooŋg í bá wóós yí, bí o bá téduga ná mæ á shí jaaw bí.»

Séy Nkênkê Shíshim mæ bá zê ða séy yí

«Mæ á shígé fwo bwey jaaw bí isá íni mótéédulê nêcé sóññ bí sé á bæ ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íf, mæ zé ká wé muud nyê á nti mæ yé, tóo muud á bídfí sámbá nyí ashílê ntág mæ ná: “Wo ká ñgow?” ⁶ Nji, nda mæ ñgê jaaw bí isá íni ná, bí má shín bul bæ nê mæcyé mílámúf. ⁷ Nji, tæm bæ ntó, mæ má jaaw bí búbalé. Í yida bæ bí nê mfíí ná mæ kyéyug; má ká bæ kú ká, muud mæ bá zê ða bándulê bí yé kú zê bídfí. Má ká yida ká, mæ mú bá nti bí nyê. ⁸ Já á bá ntág zê yí, á bá zê sá ná buud o shí ga bwé mpúg iwushí búás nê ndí kóómb á *sám, nê otátélí, nê sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búás nê ndí kóómb á sém yí búás ná bwé abúgúláyé mæ. ¹⁰ Bwé nyíngê bæ nê iwushí kóómb á otátélí dí; byán búás nêcé mæ zê ká wé Dâ, bí ányíngéyê ná dúg mæ. ¹¹ Bwé ká námá nyíngê bæ nê iwushí kóómb á sémyé mílásúf; búás nêcé Zembí má bwey sámb Cí á shí ga lésú yé†.

¹² «Mæ jí ná nê zhwoŋ isá ná mæ ñgóg nê jaaw bí; ñji, bí cugé nê ñkul jísow byo kíkidíga. ¹³ Já Shíshim á óbúbálé mæ bá zê yí, á bá jaand

15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13; 17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11 15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sôm 69.5; 35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mis 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * 16:10 Yésus nyê á ñgê ceel cí ná: Zembí nyê é lwágulê otátélí bé nê kandulê Mwán yé kwooló dí shú mísém mí búúf, ná ndeé á mú bán ñwa nyê gwów nyédfí caangád. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí búás ná buud o shí ga bwé amágúláyé ná Zembí má bwey sámb nyê lésú yé. 16:13 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27

nə bí ná ndeé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúle du lás isá na líú yé, a du kala bí isá bwá bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isá í bá sý yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ḡwág gúmá, nəcə a bá du lég isá byám a du jaaw bí. ¹⁵ Sâ jēsh Sóḡḡgá waam jí na ndí yí jísə sâ jám, gwá wə mə cí ná a bá jaaw bí isá á bá lég mǎdí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyee məshusug

¹⁶ «Í mə lág búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə cǝ, bí mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíin bwə mú ḡge cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ḡgé cǝel cí yí? A cí ná: «Í mə lág búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə cǝ, bí mú nyingə dúg mə.» Nyə ámə fwo nǎmá cí ná: «Mə zə kə wə Dâ.» Ntó mə ká ná jí? ¹⁸ Bwá ná: ««Búbaalé fwála» ntó nyə mə ká ná jí? Sə ampúyé sá á ḡgé cǝel cí yí.» ¹⁹ Yésus mú sə mpu ná bwá wál cǝel zə jí nyə mishíli, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: «Í mə lág búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə cǝ, bí mú nyingə dúg mə.» Gwá wə bí ḡgé sǝ biméfwó nə biméfwó ná bí mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá jíi máyá, bí tədəwa, buud ɔ shí ga bāḡ bwá ḡgé zhwiimbya. Bí mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey məḡḡ mə bá nyee bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lu byéyí í du wóos yí, ḡgáá á du bə nə məcey. ḡgáá ja á mə byá yí nyə ádé ná tǎduga məcey, a yida gwág məshusug ná a mə byá? ²² Nǎmá mbíi ḡḡwúd wəḡḡḡ, bí bú sə nə məcey ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwele déég bí mǎḡ məshusug. ²³ Ja jwǔw dəḡḡ í bá bə yí, bí abúle ná nyingə jíi mə shíli tǔo gúl sǎ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwaám b Dâ sǎ nə jíná dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wóos nə kúkidiga, bí afwóyé ná gwaám b sǎ nə jíná dām. Gwaám bǔgá, bí é bíi, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntǝ shí ga

²⁵ «Mə mə ḡgé lás nə bí lǎsú ní wēsh ómpwokwoond dí. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəḡḡḡ, mə abúle ná du lǎs nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isá í dúgya nə Dâ yí ná kpwoó kpwoó. ²⁶ Jwǔw dəḡḡḡ, bí mə bá gwaám b Dâ isá nə jíná dām, mə acíyé ná mə bá jəgula nə nyə shú dán, mbǝ; ²⁷ nyáméfwó mə cǝel bí. A cǝel bí nəcə bí á cǝel mə, bí magulə ná mə á wú wə Zembí. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád íi, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwə mú cí nə nyə ná: «Wo mə dúg íi, wo mú ḡgé lás ja gaád ná kpwoó

kpwoó, kú ná nyingə bə ómpwokwoond dí. ³⁰ Sə mə mpu ja gaád ná wəe mə mpu sǎ jēsh, ná í ájǎyé ná muud shílag wo shíli. Gwá wə sǎ mə ka magulə ná wo a wú wə Zembí yí.» ³¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí mə ka tǝem magulə ja gaád ǝǝ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í mə bwey nǎmá bə, wəla á ná bí é cíima, muud yēsh ka jé kóómb, bí lágə mə məmǎfwó. Nji, mə cugé məmǎfwó, sá Dâ wə bú sǎ. ³³ Mə ḡge bwey jaaw bí isá íni shú ná bí bǎg nə mǎtəla mǎdí kwonud. Shí ga í bá lwǎgula bí *incwaw í ntǝg; nji bí ó lwóyá ínkán, məe mə ntǝ *mǎḡkul má shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shín lǎs ntáni yí, nyə bán mpwoombú dúg gwów a mú cí ná: «Ye Dâ, wəla mə wóos. Sǎg nə Mwǎn woó ḡwág gúmá shú nə ḡḡ Mwǎn woó kág nǎmá yə wo gúmá. ² A ḡwág gúmá shú ná a yǎg buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ḡkul ná a jwǔw na buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəḡḡ jísə nə muud mpǔg wo, fwámé Zembí ḡḡwúd nə ḡḡwúd jísə yé, ka nǎmá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə mə sǎ ná wo ḡwág gúmá shí gaád, mə mə casulə ísəy wo á cí ná mə sǎg yí. ⁵ Dâ, mə á bwey du bə nə gúmá wódí koogá, shí nə gwów nda fwo bə; sǎg ja gaád ná mə nyingəg bə nə gúmá jəḡḡ wódí koogá.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpádúgá buud ɔ shí ga wá, mə á mə sǎ ná bwá mpǔg sǎ wó jísə yí. Bwá á bə buud bwó, wo á ka yə mə bwo, bwá mú gúmal lǎsú wó. ⁷ Bwá mə mpu ja gaád ná sǎ jēsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəcə íciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwá á mə bíi byo, bwá á mə mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwá á mə ntǝg magulə ná wo á nti mə. ⁹ Mə ḡge jəgula shú dán, kú bə shú búúú ɔ shí ga; mə ḡge jəgula shú búúú wo á yə mə wá, nəcə bú sə buud bwó. ¹⁰ Sâ jēsh mə jí nə ndí yí jísə sǎ gwó, jəḡḡ jēsh wó jíi nə ndí yí jísə sǎ jám. Buud wo á yə mə wá bwá á mə sǎ ná mə ḡwág gúmá. ¹¹ Mə ányingəyé ná bə wa shí, mə ḡge zə nǔḡ wódí, nji bāḡ bú sə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sǝḡḡḡ na məbǔw yé, baaguləg bwo nə ḡkul nyísə wódí jíná dí yí, ḡkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwá bǎg sǎ ḡḡwúd nǎmá nda mə nə wo, shwá bú sǎ sǎ ḡḡwúd ná. ¹² Ja sǎnǝḡ sǎ á bə yí, mə á ḡge baagulə bwo nə ḡkul nyísə wódí jíná dí yí; mə á du baagasə bwo ná ndeé, tǔo ḡḡwúd nyə a shígé jimb, súsaaalé nǎmá nji nyəḡḡ nyə á bə ná a bá jimb yé. Ntó, sǎ jí mícilyád yí í á mə bwəma. ¹³ Mə ḡge zə wódí ja gaád; mə ḡge ná

16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19 16:22 15.11 16:23 15.16 16:25 Mat 13.34 16:28 8.14 16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 17:1 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 bwá bǎg sǎ ḡḡwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23

lás lésú ga mæ njúl wa shí shú ná mæshusug mâm má kálag bwádí kú ná nji. ¹⁴ Mæ á yə bwo iciyá byò, buud ɔ shí ga bwá mú ntâg mpíi bwo; bwá mpíi bwo nacé báá bwá cúgé búúd ɔ shí ga, námá nda má cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mæ aciýé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo báágulæg bwo, Mbúwálú múúd nda sá bwo sá. ¹⁶ Bwá cúgé búúd ɔ shí ga, námá nda má cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Sáɡ ná bwá ngág ná bɛ obúbálé bwò, bwá ka ngə béégya nə məbôw; kéel dwò dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mæ shí gaád, mæ zó námá kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mæ tál məmɛfwò jâm cé shú ná obúbálé bwá sáág ná bwá béégyág nə məbôw.

²⁰ «Mə angê nə bul jəgula nji shú dán. Má jəgula námá shú búúd bəsh bwá bá *búgula mæ nacé lánj wáj wá. ²¹ Má jəgula nə wo ná bəsh bwá bág sá ngwúd. Dá, wo ji mádí cwú, mæ njúl wódí cwú*. Námá nda shwá básé ntó ná, má jəgula nə wo ná bwá bág námá shwá dí cwú, buud ɔ shí ga bwá mágulæg ná wo á nti mæ. ²² Mæ á má yə bwo milwanə wo á yə mæ myá, ná bwá bág sá ngwúd námá nda shwá básé sá ngwúd ná, ²³ í bág ná, mæ njúl bwádí cwú, wo njúl mádí cwú, bwá mú bə sá ngwúdá váál í jála yí, buud bwá mú mpu ná wo á nti mæ, wó cɛel ntâg námá bwo nda wó céel mæ ná. ²⁴ Dá, má jii ná kúl má jísá yí, sənŋ buud wo á yə mæ wá sə bág, bwá bényug milwanə wo á yə mæ myá. Wo á yə mæ myo nacé wo á bwey cɛel mæ wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dá, wo muud jí tútálí yé, buud ɔ shí ga bwá ámpúyé wo, mɛɛ mæ mpú wo, buud wo á yə mæ óga bwá á má mpu ná wo á nti mæ. ²⁶ Mæ á má sá ná bwá mpúg sá wó jísá yí, mæ é nyiŋgə námá ngə sá, shú ná váál cɛelí wo céel mæ yí í bág bwádí ícug dí, mæ njúl bwádí ícugud.»

18

Bwá zó bii Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shɪn ci ntáni yí, nyə á kyeý, bə́nŋŋ *ompwíin bé bwá mú ntə Kédron, kə faŋwiny; gúl fambá í á du bə cínŋ, bə́nŋŋ ompwíin bé bwá á du bwey kə cínŋŋ. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey du mpu kúkúl jəŋgú, nacé Yésus nyə á kə du sɛɛŋgya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bə́nŋŋ *Ofarizyɛŋ bwá á ka kənd kúnda ózimbi nə ifulish ná bwá kəg bii Yésus. Bwá á ka nɔwa imɔɔs nə mɛlámba nə məkwoɔ mə dóómb. Yúdas mú nɔwa bwo, bə́nŋŋ bwá mú kə fambá jəŋgú. ⁴ Yésus nyə

á ngə bwey mpu sá í zó bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə ji bwo ná: «Bí ngə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sá ngə sɔ Yésus á Nazarət.» Nyə nə bwo ná: «Mə wá éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bə́nŋŋ buud óni bwá njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wá éga», seegya nji bwá mú ngə cúculə nə mikwoŋ ná ndɛɛ kə ngə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə ji bwo ná: «Bí ngə sɔ zə?» Bwá ná: «Sá ngə sɔ Yésus á Nazarət.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wá éga”. Nki mæ wá bí ngə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwá kəg.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mæ wá, mæ a shígé jímبال توو ngwúd.» ¹⁰ Nə ndɛɛ, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwele. A mú wéem gwo, taad ngwól sóol mäsáal mæ Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə ləwá á mbwá mənɔwúm. Sól mäsáal wəŋŋ nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnúg kafwele gwó kúl í du ji yí. Ye mæ bág kú ngul bálá Dá, má yə mæ yí?» ¹² Nə ndɛɛ, nə kúnda ózimbi, nə tówe shwóg wáj, nə ifulish í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wóolə nyə mɛŋkəda.

Bwá kə nə Yésus wá Hána

(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wá Hána, cií mæ Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəŋŋ dí yé. ¹⁴ Kayíf wəŋŋ wá nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfii ná muud ngwúd yəg shú kúl búúd jəsh ncindí yé.

Pyêr mæ kúlyá Yésus

(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ngwól *mpwíin bwá á ngə bɛ Yésus kúl bwá á ngə kə nə nyə yí. Kə́lə wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bə́nŋŋ Yésus bwá mú nyii, nacé Ajəláci á ofada nyə á du mpu mpwíin wəŋŋ. ¹⁶ Pyêr nyɛ nyə a lúg tóón, kúnó-kúnə ná mpumbé. Mpwíin Ajəláci á ofada nyə á du mpu éne mú zə tóón, zə ləsha nə mudá nyə á du baagulə mpumbé yé ná ndɛɛ nyiŋgal Pyêr cwú. ¹⁷ Mudá nyə á du baagula mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Nɔgá wo ji námá mpwíin mæ múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osól ɔ mäsáal bə́nŋŋ ifulish bwá á bə bwá má jida kuda máág, ka ngə gwáalə, nacé yŋŋ. Pyêr nyə á ka námá ngə gwáalə kuda cínŋŋ bwádí.

Ajəláci á ofada mæ shílí Yésus mishílí

(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, nki muud mæ nyii mæ nyúúúlád, a kwey wo; nki a nyii wo nyúúúlád, a kwey mæ. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6 **18:1** Mat 26.36 **18:2** 12.4; Luk 21.37; 22.39 **18:3** 7.32, 45 **18:9** 6.39 **18:10** Luk 22.36, 38 **18:11** Mat 20.22; 26.39 **18:13** 18.24; Luk 3.2 **18:14** 11.49-50 **18:15** Mat 26.28 **18:17** 18.25 **18:20** 7.14, 26; 6.59; Mat 4.23; 26.55; Mis 26.26

¹⁹ Ajeláci á ofada mú n̄gə shíla Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígulá n̄ə á du jíguli myá. ²⁰ Yésus mú b̄esa nə nyə ná: «Mə á du lás nə buud b̄esh nə kpwoó-kpwoó, mə á du yə buud minjígulá ja j̄esh *mampáanzá má minjígulán nə *Lun̄j má Zembí dí, kúl *Oyúden b̄esh bwó á du seen̄gya yí, mə a shígé du lás máshwoó máshwoó. ²¹ Nacé jí wó zó n̄gə jí mə mishílí yí? Shílág búúd bwó á du gwág mə wá sá mə á du lás yí, bwó mpú sá má á du ci yí.» ²² Ja gúl fulish má gwág Yésus má b̄esa ntáni yí, a má tí Yésus bószn, a b̄am nə nyə ná: «Wo b̄esa nə Ajeláci á ofada ntáni?» ²³ Yésus mú b̄esa ná: «ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sá mə ámə jág ci yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás í, nacé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci nə bwó kág nə Yésus wá Kayíf, bwó mú kə nə nyə, a njúl m̄n̄kədad.

Pyêr mə kwo káfya Yésus
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr n̄gə gwáala kuda. Bwó mú ci nə nyə ná: «ŋgaá wo jí námə *mpwíin yé?» Pyêr mú káfya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól s̄ól m̄sáal má Ajeláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sám̄b lwá yé, mú máala nyə ná: «ŋgaá mə shí dúg bín̄a n̄j̄ fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyingə káfya nyə, n̄gwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwó kə nə Yésus wá Pilát
(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndeé, bwó mú wú nə Yésus wó Kayíf, kə nə nyə lun̄j mə n̄gwém̄na. Í á bə mán í má n̄gə lám. Nji, bwó áshígé nyíi lun̄j, ná bwó á bá lweegushi ícug ná ndeé bwó kú ná nə zhií bwó dó *Páska. ²⁹ Pilát mú wú lun̄j kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí n̄gə ci ná muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwó mú b̄esa nə nyə ná: «Sé ámə Zə yə wo nyə ntáni ntó a kú sá sá?» ³¹ Pilát mú ci nə bwo ná: «ŋwagá nyə, biméfwó bi kóg sám̄b nyə lésú váal m̄c̄c̄c̄ mún má n̄gə ci yí.» *Oyúden ná: «Məc̄c̄c̄ m̄sú má ángé nə yə sé ŋkul ná sé gwól muud.» ³² Ciyá ní í mú bwama nə lwá Yésus nyə á bwey lwágulə váal shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilát mú nyingə nyíi lun̄j. A mú j̄ow Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jis̄ Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú b̄esa ná: «Ye wo n̄gə ci ntáni nə lúú wó, ye b̄óól búúúd bwó ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilát mú b̄esa nə nyə ná: «Ye mə jí mwá Yúden? Loom wó nə mílúúú myá ofada mí ámə zə nə wə zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú b̄esa ná: «ŋwúga byám í cúgé yá shí ga; í mb̄əm bə ntó, ki buud b̄am bwó

má zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwó nda bii mə. Ká, ijwúga byám í cúgé yá wa.» ³⁷ Pilát mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú ŋkumba sá: ná mə zág lwágulə búúúd sá bwó j̄ow ná obábálé yí. Buud b̄esh básé búúúd wá obábálé wá bwó du gwágulə sá mə cí yí.» ³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obábálé yí?»

Bwó sám̄b nə Yésus yág
(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntáni yí, a mú nyingə wú lun̄j cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Məc̄c̄c̄ má adúgé ná múúud éga má sá gúl sá m̄ab̄c̄c̄ bí má jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í du bwey bə ná mə dúg bíd bí mbwug n̄gwúd fwála lu Páska; ná ndeé, ye bi má jíi ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ B̄esh bwó mú nyingə kím ná: «Mból! Kú bə nyə! Yidagá bíd sé Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhilun̄gaan.

19

¹ Ná ndeé, Pilát mú kə, kə sá ná bwó fyámásóg Yésus milwón. ² Ozimbi bwó mú n̄wa isá yá m̄agwaagulə, bwó lwó *túm gúmá ná ndeé jíi Yésus lúúud; bwó mú námə bwééd nyə káándó íci atítí. ³ Bwó mú du shish nyódí du zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sé n̄gə báág nə wo; bwó mú n̄gə nyífa nyə m̄əmpóónz. ⁴ Pilát mú nyingə wú lun̄j, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zó sá ná bwó zég yə bí nyə; nji mpugá ná mə adúgé ŋkumba sá á má sá yí.» ⁵ Bwó mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmá á m̄agwaagulə ná káándó íci atítí. Pilát nə bwo ná: «Dúgá, muud wó éga.» ⁶ Dúgúlə mílúúú myá ofada b̄án̄j̄ ifulish bwó á dúg Yésus yí, bwó á zə jí kímúlə ná: «Bwambulag nyə kwolós dí, bwambulag nyə kwolós dí.» Pilát mú ci nə bwo ná: «ŋwagá nyə, biméfwó bi bwámbulag nyə kwolós dí, m̄eə mə adúgé ŋkumba sá á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwó mú f̄el ná: «Sé básə nə dúl c̄c̄c̄, dwó wó í n̄gə ci ná á jéla nə yə, nacé a n̄gə jaaw nyúúú ná a jí Mwán mə Zembí.» ⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág ikukwende. ⁹ A mú nyingə kə lun̄j kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu n̄gow?» Yésus kú b̄esa. ¹⁰ Pilát ntág nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə jí nə ŋkul mə bíd wo, mə jí námə nə ŋkul mə sá ná bwó bwám̄bulag wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú b̄esa nə nyə ná: «Í mb̄əm bə Zembí kú yə wo ŋkul nyóon̄gá, wo kú sá mə sá. Gwó wó jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ní dí, Pilát nyə á n̄gə s̄j̄ zhií ná a bíd Yésus, Oyúden bwó mú n̄gə kím ná: «Wó ká

18:22 19.3; Mis 23.2 **18:24** 18.13 **18:26** 18.1, 10; Mat 26.51 **18:31** 19.6 **18:32** 3.14; Mat 20.19 **18:35** 1.11 **18:36** 6.15 **18:37** 3.32-33; 8.47; 1Tm 6.13; 1Yn 4.6 **19:2** Luk 23.11 **19:3** 18.22 **19:4** 18.38; Luk 23.4 **19:6** 18.31 **19:7** Lav 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18 **19:9** Mat 26.62-63; 27.12, 14 **19:11** 10.18
19:12 18.37; Luk 23.2; Mis 17.7

bid nyə, sá mpu ná wo cugé shwá mə *Káázel. Nacé muud yēsh mə nyá ícǐ nǎ bud yé má lwágulá ná a jí zhízihǐ mə Káázel.»

¹³ Nji Pilát nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo ná Yésus tóón, a mú kǎ jí jiyá nyə á dǎ cǐgal mílósú yí, kúl bwá á dǎ jǔw ná Mbaadǎ á mǎkwóógú mǎkwóógú yí, heburǎ dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bǎ í njúl jwów bwá dú kwǎmusa *Páska yí, jwów í mú ngǎe tǎlóg dǎ. Pilát mú cǐ nǎ Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwá mú ngǎ kím ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambulǎg nyə kwolósud.» Pilát ná: «Mǎ bwámbulǎg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bǎsa ná: «Sǎ búsǎ nǎ Njwú-buud nji Káázel.» ¹⁶ A mú ka yǎ bwo Yésus ná bwá kǎg bwambulǎ nyə kwolós dí.

Bwá bwambulǎ Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nǎ nyə. ¹⁷ Nyǎmǎfwó mú ngǎ njǎny kwolós jé, ngǎ wú ngwála, ngǎ kǎ kúl bwá jǔw ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburǎ dí ná «Golgota.»

¹⁸ Bwá mú kǎ bwambulǎ nyə kwolós dí wu, bǎnǎnǎ bǎól búú obá, nyíga jé kwolós dí kǎ, nyíga jé dí kǎ, Yésus jéd tútám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cilǎ búbǎómbú bwá kǎ bwambulǎ Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarǎt, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlýa Oyúden bwá á lǎ búbǎómbú jǎng, nacé kúl bwá á bwambulǎ Yésus kwolós dí yí í á bǎ kúná-kúnǎ nǎ ngwála, cilyá í á bǎ ntǎg heburǎ dí, nǎ laté dí, nǎ garǎk dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú cǐ nǎ Pilát ná: «Kú bǎeg cilǎ ná: “Njwú Oyúden”. Yidagá cilǎ ná: “Muud éga nyə á cǐ ná a jí Njwú Oyúden”.» ²² Pilát mú cǐ nǎ bwo ná: «Sǎ má má cilǎ yí, gwá wá má má cilǎ yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulǎ Yésus kwolós dí yí, bwá á ka njwa mikáándǎ myé bwá kaaw mǎnjǎw manǎ, muud nyé njǎw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jǎnǎ í á bǎ síyá ncindǎ, wú gwów wóós shí kú nǎ leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka cǐ bwámé nǎ bwámé ná: «Shé kúgǎ nyaa, shé yidágǎ jwǎ bya, dǎg múúdí nyə é njwa yé.» Í mú síy nda gul kúkúl mícilyá mí Kálad Zembǎ í ngǎ cǐ ná, ná: «Bwá á kawula mikáándǎ myám nji, bwá á jwǎ bya shú mbwéedǎ wám. Ntáni wá ózimbi bwá á sǎ yé.

²⁵ Í á bǎ, nyǎngǎ yé bá mínyǎnǎ bwá tǎl nyə kúná-kúnǎ nǎ kwolós, nǎ Mariya mudá má Klópas, nǎ Mariya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dǎg nyǎngǎ, *mpwíín Yésus nyə á dǎ cǎel yé tǎl nyə kúná-kúnǎ. A mú cǐ nǎ nyǎngǎ ná: «Dugǎ Muda, mwán woó wá éga.» ²⁷ A

mú námǎ cǐ nǎ mpwíín ná: «Dugǎ nyǎngǎ woó.» Tééd wala níí dí, mpwíín wǎngǎ mú njwa nyǎngǎ mə Yésus, kǎ jil nyédǎ.

Shwiy mə Yésus
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shín bǎ ntáni yí, Yésus ngǎ mpu ná isǎ byēsh í má shín cishuli, nyə á ka cǐ ná: «Mǎ ngǎ gwág shwáásulǎ minú; ciyá jǎng í mú sǎ ná sǎ í á bǎ cilyá Kálad Zembǎ dí yí í bwámag váal í jǎla yí. ²⁹ Nyúl mpǎ í á bǎ í tǎl nǎ mǎlwag má ábilyenzhǎ; bwá mú njwa eponzh, juwo cǎngǎ mǎlwǎg má ábilyenzhǎ dí, ka fǎen mbúmbwǎ *Ízop dí. Bwá mú ka kǎnd gwo kǎ dásulǎ nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó mǎlwǎg má ábilyenzhǎ máni yí, nyə ná: «Súsúsá jēsh í má bǎ.» A mú jweeg lúu, a mú nyíng kǎnd *jím jé wá Zembǎ.

Mǎcǐ nǎ majúwó

³¹ Na nyə á bǎ, í njúl jwów bwá dú kwǎmusa Sábaad yí. *Oyúden bwá áshígé ka cǎel ná mimbimbǎ mí jǎg íkwolós dí kǎ wóós jwów lú Sábaad. Í á ngǎ ntǎg bǎ ná nyǎn Sábaad nyə é cǎ bǎólúgǎ bēsh *. Ná ndéé, bwá á ka kǎ jí Pilát ná a yǎg bwo njul ná bwá búgǎg buud óni mákuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwá mú kǎ, kǎ búgǎ áshúshwóógú mákuú, búgǎ námǎ ábǎé. ³³ Ja bwá á kǎ wóós wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yǎ, bwá nda ntǎg búgǎ nyə mákuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida njwa kwǎjǎ, juwo nyə ntǎg lú mwǎj dí, mǎjúwó nǎ mǎcǐ má ó júg ntǎg. ³⁵ Muud ngǎ bwiíng isǎ íni yé nyə a dǎg byo ná mísh mé. Bwiíngulǎ á ngǎ bwiíng yí wúsǎ nda óbǎbalé bwá ngǎ magulǎ ná; a mpú ná a ngǎ bwiíng sǎ jisǎ búbǎlé yí. A ngǎ bwiíng gwo shú ná bi búgǎlǎg námǎ. ³⁶ Í á síy ntáni ná sǎ jí cilyá Kálad Zembǎ dí yí í bwámag, ná: «Tǎo yasá jé ngwúd nǎ ngwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyíngǎ námǎ bǎ cilyá Kálad Zembǎ dí ná: «Bwá bá dǎg múúdí bwá á cúwal nyúúdí yé.»

Bwá kǎ dul Yésus
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Ngwól múúdí nyə á dǎ bǎ Arimaté ná Yóseb, nyə á dǎ bǎ *mpwíín mə Yésus shwoód a dǎgǎ fúnda *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shín kǎ búgǎ buud cǐ íkwolós mákuú bwá juwo Yésus kwǎjǎ ntǎg lú mwǎj dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilát ná Pilát yǎg nyə wáda ná a kǎg yíl mbimbǎ mə Yésus kwolós dí. Pilát mú magulǎ. Yóseb mú kǎ njwa mbimbǎ mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kǎ wá Yésus gul búlú dí yé mú námǎ zǎ, a mbíd bíl ikáá

19:24 Sóm 22.19 19:25 Mat 27.55-56; Luk 23.49 19:26 13.23 19:28 Sóm 22.16 19:29 Sóm 69.22 19:31 Mbá 21.22-23 * 19:31 Nyə é cǎ bǎólúgǎ bēsh nacé a bwámálǎ nǎ Páska. 19:34 1Yn 5.6 19:35 15.27; 21.24 19:36 Sóm 34.20-21; MmN 12.46 19:37 Zak 12.10; Mbá 1.7 19:38 9.22 19:39 3.1-2 † 19:39 aloés: Í á bǎ labǎnda bwá á dǎ gwáágulǎ mimbimbǎ yé. ‡ 19:39 mǎr: Nyə á bǎ mǎól mákúl má líí bwá á dǎ sǎ bǎól ólabǎnda nǎ míl mímyudú nǎ ndǎ yí. Wo é kwey féél-féélí yé njǎw á oféél-féélí ó íciyá dí. 19:40 12.7

í labínda bwé á ðu jôw né aloés⁺ yí fulá né mîr⁺. Fulá wɔɔŋg wêsh í á jee bæ okílo mawúm málól. ⁴⁰ Yóscb bá Nikodém bwé á ka nwa mbimbæ mæ Yésus, bwé fulá wo ná obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwé dú sá ja bwé dúl mbimbæ yí. ⁴¹ Gúl fambá í á ðu bæ nún kúl Yésus nyæ á bæ kwolós dí yí, nyúl shwóŋ njúl cínɔŋgú gúgwáan, bwé kú fwo bwelɛ ðul múúd cwú. ⁴² Nda jwów ðoŋg í á bæ jwów bwé dú kwámasa Sábaad yí ná, bwé á shwal wá mbimbæ mæ Yésus shwoŋ nyoŋŋgúd næcé í á bæ kúná-kúna.

20

Ompwíin bwé kó dúg shwoŋ
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Jwów shwénde má dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Mariya á Magudála nyæ á kæ shwoŋ dí. A mú kæ kwey kwóógú kú ná nyingæ bæ kúl í á ngæ juwal shwoŋ yí. ² A mú kæ ná kúl wé Shímun Pyêr bá nyoŋŋg *mpwíin Yésus nyæ á ðu cœl yé. A mú kæ jaaw ná: «Bwé má yíl Cwámba shwóŋud, sá ámpúyé kúl bwé má kænd nyæ yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ngwól mpwíin cúwo námá, bwé mú kæ kúl bwé á ðul Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwé á ngæ kæ ná mikálá, nji, ngwól nyæ á ngæ bul ju cœ Pyêr, a mú kæ tééd kumæ shwoŋ dí. ⁵ A mú bɔɔlæ, a mú dúg nji obándáshi bwé á ðul Yésus ná ndí wa bwé mbwúgú. Nji nyæ á shígé nyí shwoŋ dí cwú. ⁶ Shímun Pyêr nyæ á ngæ bɛ nyæ, a mú zæ wós jé ja, a nyí shwóŋud. A mú ðu dúg obándáshi bwé á bæ bwé mbwúgú cínɔŋg wá. ⁷ A mú námá ðu dúg kúl káánds bwé á wólæ mbimbæ lúu ná ndí yí, jân í á shígé bæ kúl obándáshi bwé á bæ yí, í á bæ yé fulá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ngwól mpwíin, nyoŋŋg nyæ á tééd wós yé, mú ka zæ nyí shwóŋud, a mú dúg, a mú *magulá. ⁹ Í á bæ næcé bwé áshígé fwo mpu wámbulæ sá í á bæ mícilyád yí, né Yésus má jéla ná bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwé á shín dúg ntáni yí, bwé á ka nyingæ kæ bwádí.

Mariya á Magudála má dúg Yésus
(Mak 16.9-11)

¹¹ Mariya nyæ á lág tóón, shwoŋ dí kúná-kúna á ngé jii. Nyæ á ka námá kæ bɔɔlæ shwoŋ á ngé jii. ¹² A mú dúg wéngæles obá ná mikáánds mí áfufumæ bwé njúl kúl mbimbæ má Yésus í á bæ í mbwúg yí, nyíga nge kóómb lúu, nyíga nge kóómb mækuu. ¹³ Wéngæles bwé mú jii nyæ ná: «Amuda, jí wó ngé jii yí?» Nyæ ná bwo ná: «Bwé má yíl Cwámba waamá wa, mæ ámpúyé kúl bwé má kænd nyæ yí.» ¹⁴ A ngé ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntág Yésus tál, nji á kú mpu ná jisæ nyæ. ¹⁵ Yésus mú ci ná nyæ ná: «Amuda, jí wó ngé jii yí? Wo ngæ sɔ zæ?» Mariya mú téduga ná muud má ðu

séy cínɔŋgú fambá wé ngé jii nyæ ntáni éne. A mú ci ná nyæ ná: «Cwámba, nji wo wé wó ámá yíl nyæ, jaawug mæ kúl wo ámá kæ kænd nyæ yí, má kæ nwa nyæ.» ¹⁶ Yésus mú jwów nyæ ná jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wé Yésus ci ná nyæ heburá dí ná: «Rabúni, ntó má kæ ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci ná nyæ ná: «Kú kúnnya ná má, næcé má áfwóyé bád kæ wé Sónɔŋgú waamá. Yidagú kæ jaaw ómínyoŋá bâm ná má zé bád kæ wé Sónɔŋgú waamá jisá námá Sónɔŋgú wán yé, wé Zembí waamá jisá námá Zembí wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músæ kæ jaaw *ómpwíin ná: «Mæ ámá dúg Cwámba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwámba nyæ ámá ci ná.

Ompwíin bwé dúg Yésus
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námá mpwó-kugú á jwów ngwúd ná ngwúd ní, jwów shwénde má ðu tééd yí, *ompwíin bwé á bæ njów. Bwé á ngé jii ná mim-pumbé minjuwalá, ngála fúnda *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zæ tów bwo tútám, a mú ci ná bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulæ bwo mæbwé ná ntág lú mwɔ. Ompwíin bwé mú bul gwág máshusug ná dúgúlæ Cwámba. ²¹ Yésus mú nyingæ ci ná bwo ná: «Səlugá milám shí. Námá nda Dá nyæ á nti má né, má ka námá kænd bí.» ²² Ja á má shín ci ntáni yí, a mú yámb bwo ngúl, nyæ ná: «Lágúgá Nkɛŋkɛ Shishim; ²³ buud bí má bá ðu juu ná *misám wá, bwé bá ðu lág ijuugá; bɔŋg bí ábulæ ðu juu wá, bwé ábulæ ðu lág ijuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ngwól múúd á buud wúm ná obá, nyoŋŋg bwé á ðu námá nyingæ jwów ná Wáás yé, nyæ á shígé bæ ja Yésus nyæ á zæ wós *ómpwíin bé dí ní. ²⁵ Bóól ómpwíin bwé á ka jaaw nyæ ná: «Sé báá sá ámá dúg Cwámba». Nyæ mú ci ná bwo ná: «Má jii ná má dúgúg mæluun má mäsán nyé dí mæbwád, má wá nyinæ cínɔŋgú, má juwo mbwé kúl bwé á juwo nyæ kwɔɔ ntág lú mwɔ dí yí. Té má áfwóyé dúg íyuug byoŋŋg yí, má cugé ná ŋkul *magulá.» ²⁶ Í á ka bæ, ja shwénde ncindí nyæ á bwæma yí, ompwíin ó Yésus bwé á nyingæ bæ seengyá njów, bânɔŋ Tómas jân ja. Seegya ná, Yésus má zæ, zæ tów bwo ná tútám, mim-pumbé mí njúl minjuwalá, a mú ci ná bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyæ ntág ná Tómas ná: «Ntiŋ nyinæ mbwé gwó wa, dúgí mæbwé mâm; ntiŋ mbwé zæ wá wa má dí ntág lú mwɔ dí, yowug ngála sá mashwán, magulág.» ²⁸ Tómas mú bɛsa ná nyæ ná: «Cwámba waamá ná Zembí waamá.» ²⁹ Yésus mú ci ná nyæ ná: «Wo má ka magulá næcé wó dúgúlæ mæ! Buud

20:2 13.23 20:6 11.44 20:9 Sóm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 20:13 20.2 20:14 21.4; Luk 24.16 20:17 ómínyoŋá bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 20:19 9.22; 14.27; 20.1 20:20 19.34; 20.25, 27 20:21 17.18 20:22 14.16 20:23 Mat 18.18 20:24 Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 20:26 20.19 20:29 1Pr 1.8

bwé ngó magulá bwé kú fwo dúg mə wá, báá bwé má jala.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwog məshimbá ompwíin bé bwé ngó dúg; mán mə cúgé cilyá wa kálaad égaád. ³¹ Məonng mósá cilyá wa má mósá shú ná bi mágaləg ná Yésus jisə *Kříst, *Mwān mə Zembí, bí mə ká magulá ntó bí *bə nə cug jíná déd.

21

Ompwíin zangbá bwé dúg Yésus

¹ Ná ndéé, fwála í á zə cǝ; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindye mán Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwé á du námá nyingə jəw nə Wáás yé, nə Natanaél muud á Kana faan lú Galilé, nə bwān ó Zhébedé, nə bóól ompwíin bé óbá bwé á bə bwé njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshú». Bwé ntág ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwé mú kə, kə kəwa byóólád. Nji, bwé áshígé bii təw shú búlú níid. ⁴ Ná ndéé, ja mán í mə zə ngə lám yí, Yésus mú zə, zə təw cindú, ompwíin nda mpu nó jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Náaá, bwān e, bí á bəyé nə búbaalé óshú na?» Bwé ná: «Mbó.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kóomb byóól á mbwə mənəcwám, bí é bii óshú.» Bwé mú wusa, wód í mú bii óshú bímbí á ná bwé kú ná nə ŋkul júgə. ⁷ Mpwíin Yésus nyə á du cəel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwámba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə á gwág ná jisə Cwámba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a mə bwáád mikáándó, mə kul nyúul májúwó. ⁸ Bóól bwé mú ngə zə nə byóól bwé ngə julə óshú lwándála wódúd nə cwóó. Bwé áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwún, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwé mə wóós cindú yí, bwé mú kwey kuda máág, óshú bwé mbád cinəng, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshú bí mə bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byóólád, a mú kə julə wód lwándála nə məma óshú təd nə məwúm mətóon nə ólóól. Óshú bwé á tɛɛm bə ntáni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təw muud nyə áshígé jí nyə ná: «Wo wə zə?» Bêsh bwé á ngə bwey mpu ná jisə Cwámba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ŋwa íbuléd yə bwo, a ŋwa námá óshú yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyále nyúul ompwíin bé dí ja nyə á shín gwúm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwé mə shín də yí, Yésus mú jí Shímun Pyêr ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə cǝ bímbí búga bwé céél mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwámba. Wo mpú ná mə cəel wo.» Yésus ntág nə nyə ná: «Wíflúg mə bwān

ó nɛwəmbɛ bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jí nyə ja ábcé ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwámba. Wo mpú ná mə cəel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagalə incwəmbɛ.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jí nyə ja aléel ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Pyêr mú bə nə məcɛy mə lám nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cəel mə?» A mú ntág bɛsa ná: «Cwámba, wo mpú ísá byêsh, wo mpú ntág ná mə cəel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbɛ byām. ¹⁸ Búbólé, mə jaaw wo ná, ja wó á du bə nɛwámá yí, woméfwó wo á du cɛɛlə kandá, wo kə kál wó cəel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúul yí, wo bá du téeɣ məbwá, buud óshú du cɛɛlə wo kandá, kə nə wo kál wó shígé cəel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbii shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shín ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yíd, a mú dúg *mpwíin Yésus nyə á du cəel yé ngə zə nyádí mpús, mpwíin nyə á jágawo Yésus bəd dí ja bwé á ngə də yí, jí nyə ná: «Cwámba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr mə dúg mpwíin éne yí, a mə jí Yésus ná: «Nyíga nyə mə bá shúgula ntədél?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cinəng yí? Wɛɛ bɛg mə.» ²³ Tédéd fwála ní dí, lán mú kyey óbúgula bəsh dí ná mpwíin wəonɣú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəonɣú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cinəng yí?»

²⁴ Mpwíin wəonɣ wə ngə bwiɪng isá íga, nyə wə nyə á cilə byo; sə mə mpú ntág ná bwiɪngúla yé wúsə nda óbúbélé bwé ngə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isá Yésus nyə a sá yí bísa. Byêsh í á mbām ngə kə mícilyá dí, shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ɔ mícilyá mɔəonɣ.

20:30 1.14; 2.11 **20:31** 3.15; 1Yn 5.13 **21:3** Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29 * **21:8** Okudé mitad mimbá. **21:11** Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíflúg mə bwān ó nɛwəmbɛ bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14 **21:19** 13.36 **21:20** 13.23, 25 **21:24** 15.27; 19.35 **21:25** 20.30

Misóólúgá mí búúd ɔ lwámá Isá í dúgyá nə kálaad Misóólúgá yí

Misóólúgá mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembí dí. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédúlé mə kálaad mə lwágulə sá nə Yésus nyə á bwənde fug shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fug nyəongú nə sán sán (1.8): «bi mə bá lég nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi mūsə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóos ijumə í shí byəsh dí.»

Kálaad Misóólúgá ji ka bə nə məma mánkɔw məbá:

- (1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə ntí búúd bə Nkɛŋkɛ Shíshim nyúúlád jwów lú Pantekót. *Dɔ mə Zembí í mú tééd Oyúden dí (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.
- (2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námá nə ndéé kə kumə Róma, shug lú ləomud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyín: í bul bə mínjəond milól nyə á sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowula ni í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá bəndə oshwá báj; í bul bə nə Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá nə Dɔ mə Zembí í ngəg nə bwaag.

Zembí nyə á kaag buud Nkɛŋkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mə á tééd cilə kálaad ashúshwóógú nə mə bwiing sá jəsh Yésus nyə á sá yí, nə jəong jəsh nyə á jíguli yí tééd mətéédúlé ² kə wóos jwów nyə á bán kə gwów yí. Jwów dəongú, nə nkul á Nkɛŋkɛ Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bə nyə á fəesh wá sá bwá jəlá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bə bəong dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micún nə shwiy dé yí. Nyə á lwágulə bwo iyuug mimbii mimbii nə á jisə kuwó, bwá ngə dúg nyə tánj mwów məwúm mánɔ, a ngə bwiing bwo isá í dúgyá nə Faan mə Zembí yí.

⁴ Í á ka zə bə, dání jwówúd íí, bəndə bwá ngə də, a mú báásulə bwo ná: «bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bənj bi mə zə bá duwan nə Nkɛŋkɛ Shíshim námá mwów mágaád.» ⁶ Bəsh bwá mú ka jí nyə cúj ngwúd ná: «Cwámba e, ye ja gaád wə

wó zə kwo tál ijwúga yá *Izərayəl yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí ná bi mpúg máfwála nə ija Dá nyəmfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lég nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi mūsə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóos ijumə í shí byəsh dí.»

Yésus mə kə gwów (Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwá ngə dúg nyə, a mú nkán kə gwów, nkúdu mú shweel nyə, mísh mánj mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwá ngə ná dúg ngəe jonj dí wú nyə á kə wá, seegya nə buud obá bwá mə wóos bwo na koogú, bwá njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud ɔni bwá mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə ká bwén na du dúg jonj dí yí? Yésus mə bán kə jonj dí béégya nə bí éne, nyə é bá námá kwo zə mbii ngwúd bi áma dúg a ngə kə jonj dí ni.»

¹² Ntə, bwá mú tí njəond wúlə mbámბայ á wəoliviye, kálə Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwów lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwá mə wóos Yurúsəlem yí, bwá mú bád fúm á njów dí gwów, kúl bwá á du seengya yí, nə Pyér, nə Yuánes, nə Zhák bá André, nə Filíp bá Tómas, nə Batəlumi bá Matiyó, nə Zhák á mwán mə Alfé, nə Shímun nyə á bə gwoong á məcey mə ləom dí yé, nə Yúda mwán mə Zhák. ¹⁴ Bəsh bwá á du sá zény məjəgula lám ngwúd, bəndə bóól búdá, nə Mariya nyəongú mə Yésus, nə omínyəŋá ɔ Yésus.

Bwá fəesh jíla mə Yúdas

¹⁵ Dúl jwówúd ntáni, obúgula bwá mə seengya je bə tánj buud təd nə məwúm məbá, Pyér nyə á təw shí, a mú ci nə bwo ná: ¹⁶ «Bwááng ɔ, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás mpu mə *Dávid dí, sá jəong jisə cilyá shú mə Yúdas. Nyə wə nyə á ngə kə nə buud bwá á kə bii Yésus wá. Í á jii nə sá jisə mícilyá mí Kálaad Zembí dí yí í bwámag. ¹⁷ Yúdas nyə á bə námá gwoong jisúd, Zembí nyə á yə námá nyə nkəw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanə bwá á jəna nə nyə ná a sáag olíingí nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaanə wəong. Nyə á ka kə kadawa shí cínəng mbúbudí, a mú kəod tám kug, isəg nə incuwa cim shí nə shí†. ¹⁹ Buud ɔ Yurúsəlem bəsh bwá á shí mpu sá jəong, nə ndéé bwá á gwiid shí nyəong nə Akéludama, ntə mə kə ná “Shí məcii”. ²⁰ Mpuğá nə jisə cilyá kálaad osóm dí ná: “Dənd dé í lúgug wuul, muud kú ná bá jí cínəng”. Í njúl námá kwo bə cilyá ná: “Ngwól múúd njwág jíya jé”.

1:1 Luk 1.1-4 1:2 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 1:4 Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 1:6 Luk 24.21 1:7 Mak 13.32 1:8 Luk 24.47-48 bi mūsə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27
1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 1:10 Luk 24.4 1:11 Luk 21.27; Mbá 1.7 1:12 Luk 24.52 * 1:12 Cɛɛ mə Moyiz í á du ci nə nkí muud mə cɛel sá njəond jwów lú Sábaad í, a kú ntə kilomáda ngwúd. 1:13 Luk 6.14-16 1:14 Luk 23.49 1:16 Sóm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwəyɔdagí lán ga nə wəong wúsə Mat. 27.5 yí. 1:20 Sóm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51

21 «Ntó, sá básə nə bóól búúd wa, buud sánŋə bwo sá á də ŋgə jaand ja sánŋə Cwámba Yésus sá á bə gwoong yí, 22 tééd nduwán mə Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bən kə jon dí yí. Í jii nə ŋgwól múúd á cínŋə zəg seŋŋə nə sá, sánŋə zə ŋgə bwiing gwómúla Cwámba nyə á gwúm yí.» 23 Bwə mú lwágula búúd obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl jínə nə Barsábas, bwə dúgə nómə nyingə jŋw nə Yustos yé, nə Matiyas. 24 Nə ndeé, buud bwə mú jagula nə Zembí nól: «Cwámba e, wo muud mə mpú mílám mí búúd bəsh yé, lwóg sə nyooŋ wó mə féesh wa búúd obá óga dí yé, 25 a zəg ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, necé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jooŋgá, a kə ŋwa jooŋg í á jəla nə nyə yí.» 26 Bwə mú jwə bya shú búúd obá boong, mpaambá í mú féesh Matiyas, bwə músə seŋŋə nyə nə buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd.

2

Ŋkəŋkə Shíshim mə shulə jwəw lú Pantekôt

1 Ja jwəw lú Pantekôt í á wóos yí, bəsh bwə á bə bwə njúl kəkál ŋgwúd. 2 Seegyə nə nyúl ncíndə mú zhu gwəw nómə nda ja məma ŋkwə mə də kunŋ yí. Ncíndə nyooŋg í mú lwánd njəw bwə á bə yí wəsh nə cwóo. 3 Nə ndeé bwə mú dúg bí isá í ŋgə wóos nda məjím mə kuda. Isá byooŋg í mú ŋgə bóog ŋgə kə badəwo muud yəsh nyúúlúd. 4 Bəsh bwə mú lwánd nə Ŋkəŋkə Shíshim nə cwóo, bwə mú tééd ŋgə lás mól məkál nda Shíshim í á ŋgə sá nə bwə lásúg nə.

5 Í á bə *Oyúden bwə njúl Yurásəlem, Oyúden bwə mə wá lám wə Zembí wá, bwə á zhu ilwon í búúd yəsh bíso jon dí shí yí. 6 Ja sá ni mə gwág loom nə loom yí, búúd bwə mú zə seŋgya bwə kú mpu sá bwə cíg yí necé muud yəsh ŋgə gwág obúgula bwə ŋgə lás kál lá byélé dé. 7 Fug í á jimb bwo mílúúd, bwə ŋgə jág bul káam, bwə mú ŋgə cí nə: «Ŋgáá nə búúd bwə ŋgə lás óga bəsh básə buud wá Galilé? 8 Ká ntadelé í mpú zə bə nə sə ŋgəg nə gwág bwə ŋgə lás məkál məsá, muud yəsh yag kál lú byélé dé yé? 9 Nə Oparat, nə buud ɔ Medí nə boong wá Elam, nə boong bwə də jí Məzhuputamí nə Yudéa, nə boong wá Kapados nómə, nə Pəŋ nə Azí, 10 nə Frizhí, nə Paməfilí nómə, nə Igipten, nə məfaan mə Libí mə ŋgeé ŋwála Sirén, nə buud bwə əma zhu Róma wá, 11 fwámé Oyúden, nə ojón bwə á zə nyí misəon Oyúden dí wá, nə buud ɔ Karēt nə Arabí. Ntadelé sə ŋgə gwág buud óga bwə ŋgə bwiing məma misóólúgá mí Zembí sádí məkál mə byélé dí yé?» 12 Bəsh fug í á jimb mílúúd,

bwə kú ná mpu sá bwə cíg yí. Bwə mú ka ŋgə cí bwámé nə bwámé nə: «Jáyé í mə bə ga?» 13 Bóólúgá bəŋ bwə mú ŋgə cágula obúgula, bwə nə: «Bwə mə lwánd nə məlwəg.»

Pyər mə lás kaand

14 Pyər bənŋə *buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd bwə mú ka zə tšw tām buud. Pyər mú bən kál gwəw-gwəw, lás nə bwo nə: «Yé *Oyúden nə bí bəsh buud bí ŋgə jí Yurásəlem wá, bí ɔ mpú nti məlwə kəga mədí, bí mə jəlá nə mpu sá ga. 15 Buud óga bwə anŋé nə fudə nə məlwəg nda bí ŋgə cí nə. Ŋgáá nə jwəw dúsa ná nji məwəla íbuu mə mpámán mpámán. 16 Í yidá bə nə sá Zhuwel *muud micúndə nyə á jaaw yí, gwə wə í mə bwámá ga, nyə á cí nə:

17 Í bá bə sá, mwəw mə məzhúgúlá, mə bá shwu múúd yəsh Shíshim wám.

Zembí mə cí ntó.

Bwān bən wá budúm nə wá budá bwə bá cúndə micúndə myām, məncwámá mán mə dúg *məntamə mə á mísh nə bagə*,

icwúcwúúl bín dúg məntamə.

18 Jí ntó. Mə bá shwu osól ɔ məsál bām Shíshim wām mwəw məoŋgúd, təo osól ɔ məsáal wá budúm, təo wá budá, bəsh bwə mú bə búúd ɔ micúndə.

19 Mə bá wéeshulí *isá í mímbúgú gwəw jonud,

mə sá *isá í ntə búúd ŋkwón yí shí mishwun. Í bá bə, nə məcií nə kuda, nə ŋgúd yíle,

20 shúshwóógú nə mwásə mə Cwámba í zəg wóos,

məma mwásə əŋkəŋkənuwá wəoŋg, jwəw í bá shwəpəla bə yidúgá, mbyól bə məcií.

21 Nə ndeé, múúd yəsh mə bá kím jəw jínə mə Cwámba yé, a bá cəga.

22 «Bag ɔ *Izarəyél, gwágúlógá sá mə ŋgə cí yí. Zembí nyə a wéeshulí bí *məshimbá nə isá í mímbúgú nə isá í ntə búúd ŋkwón yí. Nyə a wéeshulí byo məbwə mə Yésus á Nazarēt dí nda bí mə bwéy mpu nə. Ntó jí nə Zembí nyə á mpu lwóya nə nyə wə nyə á nti bí Yésus á Nazarēt wəoŋgá, 23 Zembí mú sá nə bí bíig muud wəoŋgú nómə nda nyáməfwó Zembí nyə á ŋwa cígúlá nə, nda nyə á bwey mpu nə. Bí á kusha nyə nə buud básə kú bish məcəç wá, bí sá nə bwə gwúg nyə, bwə músə bwambulə nyə kwolós dí. 24 Nji, Zembí nyə a gwúmshí nyə, a fəemshí nyə nə shwiy necé shwiy í á shígé nywá bə nə ŋkul máánd nyə kanduga. 25 Dávid nyə á wambulə cí shú déd nə:

1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləw 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwə mú lwánd nə Ŋkəŋkə Shíshim nə cwóo: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mól məkál: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 2:7 1.11 2:12 1Kr 14.23 2:17 Zhu 3.1-5 * 2:17 ntamə á mísh nə bagə: Wəŋ mbii ntamə í də bə wo kú kə gwád. 2:21 22.16; Rom 10.13 2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 2:24 3.15; Luk 24.5 2:25 Sóm 16.8-11

Mə á dū dág Cwám̄ba mádí shwóḡ ja jêsh, nəc̄é a jisə mádí mbwə̄ mən̄cwūm̄ shú ná sá kú bwele fwáḡusə mə.

26 Ntó, lám wām wúsə nə məshusug, jūm dām í ngə kɔos nə jámbə.

Ka nyingə bul bə ná ifundə byām í bá ngə woga nə búgá,

27 nəc̄é wo abúlé sá ná mə kág myeesh ban múnjīm,

wo abúlé bíd ná jɔjɔ sɔól məsáal wə kág bwo shwóŋud.

28 Wo a sá ná mə mpúḡ məzhí mə cug, wo bá lwándulə mə nə məshusug ja mə bá dág wó yí.

29 «Bwáāng, maguləgá ná mə jááwug bí ná kpwɔ́ ná, mpáám̄bə̄ íshé *Dávid̄ nyə́ a shí yə, nyə́ á dɔw, shwoŋ nyé nyíə́ ná wa sɔ́dí zə wɔ́s s múús. 30 Nji, nda nyə́ á bə muud micundá ná, nyə́ á bwey mpu ná Zembí nyə́ á kaag nyə́, a kɛɛn búbálé ná a bá jil ngwól mwān yé, məbyá mé má nyáméfwó, a bá jil nyə́ nyádí jiya ící dí. 31 Nyə́ á bwey dág ná Yésus mə bá gwúm, gwúmúlə wəŋg wə nyə́ á ngə ci ja nyə́ á lás ná: “Bwə́ á shígé myaas nyə́ ban múnjīm, nyúúl nyé í á shígé bwo shwóŋud”.

32 «Yésus wəŋgá, Zembí nyə́ á gwúmashí nyə́, sá bēsh sá bəsə owúshined wá lāŋ wəŋg. 33 Mbwə́ mən̄cwūm̄ mə Zembí í á bān nyə́ gwōw. Nkɛŋkɛ́ Shíshim Zembí nyə́ á kaag yé, a mə lág nyə́ wə́ Dá, a mə shwu sá nyə́, gwə́ wə́ bí ngə gwág bí ngə́ dág ná sá ga. 34-35 Dávid̄ nyáméfwó nyə́ a shígé kə gwōw, nji nyə́ á ci ná:

Yawé nyə́ á ci nə Cwám̄ba wām ná: “Jig shí wa mádí mbwə́ mən̄cwūm̄ kə wɔ́s ja mə é culushi mizhíhín̄ myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

36 Yé bag ɔ Izarəyél̄ bēsh, bí mə jəlá nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambələ kwolós dí yé, Zembí mə sá ná a bég Cwám̄ba, a bə *Kříst.»

Obúgula ɔ Yésus ɔ ashúshwóógú

37 Kaand ni nyə́ á kwiy buud milám, bwə́ mú jí Pyēr bə́nɔŋ *buud ɔ lwámá ná: «Bwáāng e, sá sáág ntudélé?» 38 Pyēr mú bɛsa nə bwo ná: «Céndúgá mítáđúgá, muud yēsh dúwanuḡ jíńs mə́ Yésus-Kříst dí, Zembí jwúg bí nə *mísám mín. Ntó, bí mú lág yána mə́ Zembí, yána dəŋg wə́ Nkɛŋkɛ́ Shíshim. 39 Nəc̄é ŋkaagə́ mə́ Zembí í dýgýa nə bí, nə bwān bān, nə bósl búúd bēsh bəsə́ óshwó-óshwóḡ wá, bímbí dēsh Zembí mə́ bá jōw yí.»

40 Pyēr mú námá kwo ngə́ lás nə bwo bíl zhwog icyá na, ngə́ cwíny bwo, nyə́ nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á lílɔŋḡ nííd.»

41 Buud bwə́ á magulə kaand yé wá, bwə́ á duwan. Jwōw dəŋgá, buud bwə́ á kwídulí *Dɔ́ lú óbúgula dí kúnə-kúnə buud buud otósshin olóol. 42 Obúgula bēsh bwə́ á dū sá zény bɛɛlə́ múnjígulá mí búúd ɔ lwámá, zény cug sɛɛŋgí á omínyŋŋú, zény dúlə féya buléd, nə zény dúlə jí ísɛɛŋgý á mājəgulad. 43 Buud bēsh bwə́ á bə nə gwɔ́ɔgá, buud ɔ lwámá bwə́ ngə́ bul sá *isá í mimbúgú nə *isá í ntɔ́ búúd ŋkwŋŋ yí. 44 Buud bēsh bwə́ á *búgula wá bwə́ á dū bə kúl ngwúid, bwə́ sɛɛŋg isá byán dū bíi byo sɛɛŋgí. 45 Bwə́ á ngə́ kusha məbíi māj nə isá byán, bwə́ ka dū kawula *mwaané wəŋgú námá nda múúd yēsh nyə́ á bə nə məyāŋgan ná. 46 Bēsh bwə́ á dū sá zény kələ *Luŋ mə́ Zembí jwōw dēsh məbíi ngwúid; bwə́ dū féya buléd múnjōw múnjōw, bwə́ dū də ídāw byán nə məshusug, kú nə muud mə́ ŋkény nyúul. 47 Bwə́ dū ságusə Zembí, bósl búúd bēsh dū ŋwa bwo nə məjilə. Cwám̄ba nyə́ á dū cug buud jwōw dēsh, a dū kwádulə bwo *Dɔ́ dí.

3

Pyēr bá Yuánes bwə́ lwag mbúmbwúgú

1 Pyēr bá Yuánes bwə́ á ka zə kə *Luŋ mə́ Zembí wə́la lú mājəgula dí, məwála məlól má mpwó-kugá. 2 Ngwól múúd nyə́ á byél mbúmbwúgú. Buud bwə́ á ka dū ŋkény nyə́ jwōw dēsh dū kə jil nyə́ mpumbé Luŋ bwə́ dū jōw ná: «Jɔ́ Mbē» yí, a ka dū gwáám̄b búúd bwə́ ká Luŋ wá kwíindyá. 3 Múúd éne nyə́ á ka dág Pyēr bá Yuánes bwə́ ngə́ bə ná bwə́ zə nyí Luŋ, a mú gwáám̄b bwo kwíindyá. 4 Pyēr bá Yuánes bwə́ mú dág nyə́ ná figá-figá, bwə́ nə né ná: «Ntiig mish kəga.» 5 Muud éne mú kənd mish bwə́dí a ngə́ téduga ná a zó lág gúl sá. 6 Pyēr músə ci nə nya ná: «Mə́ cugé nə *mwaané, mə́ kú nə or. Sá mə́ jí nə ndí yí. gwə́ wə́ mə́ yə́ wo yí. Jíná mə́ Yésus-Kříst á Nazarét dí, tówúg tətəlí wo kyéyug!» 7 Nə́ ndéé a mú bíi nyə́ mbwə́ mən̄cwúmád, bān. Námá cé nə cé, məkuú nə məcəgulu mə́ múse lal múúd éne. 8 A mú sáanz tów tətəlí ná cədek. A mú tédéd ngələ kyey. A mú kə, bə́nɔŋ bwo bwə́ mú kə nyí Luŋ mə́ Zembí, a ngə́ kyey, a ngə́ kōw, a ngə́ ságusə Zembí. 9 Buud bēsh bwə́ mú dág nyə́ a ngə́ kyey, a ngə́ kōw, a ngə́ ságusə Zembí, 10 bwə́ ngə́ mpu yag nyə́ ná muud nyə́ á dū jí mpumbé Luŋ bwə́ dū jōw ná Jɔ́ Mbē, a dágə́ gwáám̄b búúd mikwíindyá yé, nyə́ wə́ éne. Bwə́ mú ngə́ jág bul káam sá í mə síy yí,

2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sóm 16.10 2:32 1.8 2:33 Mbwə́ mən̄cwūm̄ mə́ Zembí: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkɛŋkɛ́ Shíshim Zembí nyə́ á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sóm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk 3.3 2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53 2:47 2.41 3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8 3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23

ikukwende bii bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béegya na Pyêr bá Yuánes. Buud bësh bwo mú zə nə mikúlá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyç bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé* má Sálamun yí.

Pyêr ma lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntáni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izarəyél, nəc é jí bí ngó bul káam sá í má sý ni yí? Jí bí ngó dúg sá ná nkaamá nýmá nda nkuł nyísu wá í má sá ná muud éga kyéyug tútáli yí, nki ntág ná sá bulúlə wá milám wá Zembí wá í má sá yí? ¹³ Zembí má *Aburáham, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab, Zembí odá má sá ná sól mäsáal yé Yésus bág nə gú má. Yésus bí bān bí á kəenzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ngə cəel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembí nyə á féesh yé, tútáli muud, bí yidá jí ná Pilát gwágug ngwól buud nkułkwónúla, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bān bí a gwú nyə, Zembí nywáá mú gwómushi nyə. Sə búəsə owúshined wá lān wəng. ¹⁶ Nəc búgúlala Jíná má Yésus í, Jíná dəng í má lulushi múúd bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlalə Yésus wá í má sá ná a yálug fwámé yá nda bí bësh má dúg éga. ¹⁷ Ná ndeé, bwaaŋ, mə mpu ná sólúgú wəsh bínəŋ otówe ɔ shwóg bān bí á sá yí, í á bə nəc ijág. ¹⁸ Nji, Zembí nyə á bwey jaaw mímpu mí *búúd ɔ micúndá bə bësh dí ná *Křst yé má bá bwəma nə micúŋ ná ndeé a yə, sá jəng wá í má bwəma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cənd mítédúgá, bí cənd kuú njoŋd, ja jəngú Zembí mú jím bal *mísám bín; ²⁰ bí má ká sá ntó Cwám ba má bá sá ná bí ngwól ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bəg Křst wán yé. ²¹ Í jí ná Yésus wəngú fwóg jí jon dí kə wós ja ísá yəsh í bá kwo sý ógúgwáan yí. Zembí nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bə nyə á féesh yág wá. ²² Nəc Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwám ba Zembí má bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bi ɔ bá gwágulə nyə sá jəsh nyé é bá ci bí yí. ²³ Muud yəsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəng yé, nyə abúle ná bə málāŋ mā kúl búúd jíshéd, a bá gwúyow.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bësh, tééd wá Samyél kala nə bəng bësh bwá á zə nyédí mpəsə wá bwá á shí bwey də bwiing lān á mwəw mága. ²⁵ Bí búəsə bwān ɔ búúd ɔ micúndá, bí á ngə nəmá byél Zembí njúl nə sɔ nə impáám bín. Nyə

a sá sɔ jəngú ja nyə á ci nə Aburáham ná: “Mínjów mí búúd myá shí ga myəsh mí bá dú ləg íbwádán mpwəŋ buud nywó dí.” ²⁶ Shú dán wá Zembí nyə á tééd wéeshuli sól mäsáal yé yé, a nti nyə ná a zəg bwádan nə bí, a sá ná muud yəsh yəwəg bəw-bəw fúlú.»

4

Bwá zə bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwá ngó ná ləsha nə buud ntáni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á də baagulə *Luŋ má Zembí wá, nə *Osadwisyeŋ bwá mú zə wós, ² bwá ngó bul gwág bəw nə Pyêr bá Yuánes ngələ yə buud mínjígúla ngə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwá mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lású wāŋ mpwó-mwásá. Nəc í á bə kugú má bii shí. ⁴ Nji, bóslúgá ncúlúyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgala í mú bá d kə kumə kúnə-kúnə otósshin otóŋ.*

Pyêr bá Yuánes bwá zə təw kəodud

⁵ Mán malám, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ɔ máççə bwá á bə Yurúsalem wá bwá mú zə sɛŋgya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á də jəw ná Hána yé nyə á bə cínəŋ, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándra, nə mímbyéł myəsh myá wásjaláci wá ofada. ⁷ Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə təl bwo cwánád na búúd óni dí. Bwá mú ngə jí bwo míshíł. Bwá nə bwo ná: «Bí ámə sá sólúgú wán ni nə nyáyé nkuł? Bí ámə cwééd jíná má zó?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándəlá nə Nkəŋkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá təl kəod dí múús nəc sá sálə mbəl múúd mənəywa. Bí ngə jí sá sá sá ámə sá shú ná a bəg mpwogé yí. ¹⁰ Bí bësh nə bag ɔ *Izarəyél bësh, mpugá ná muud bí ngə dúg éga má bə mpwogé jíná má Yésus-Křst á Nazarət dí, Yésus bí á bwambulə kwólós dí yé. Nyə wá Zembí nyə a gwómushi yé, nyə wá má sá ná muud éga bəg mpwogé nda a təl éga. ¹¹ Nəc Yésus jisə “kwóógú bí olwəy yé bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jí nə nkuł yíl búúd mábəw dí yə bwo cug yé, nji sá. Nəc kú nə dúł jíná lú múúd sá má jálá nə *dúg cug nə ndí wa shí míshwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káam dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwóç-kpwóç. Bwá á bul káam

* 3:11 Nyíngulé: Sá sá ngó jəw ná nyíngulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwəŋ mí mámpin jím báb, bwá ka wá kwámínú gwów ná gúgáwá bəg. 3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 3:15 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 3:16 Mat 9.22 3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46 3:19 2.38 3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 3:24 3.18 3:25 Mat 12.3; Gal 3.8, 16 3:26 13.46; 18.6; Rom 1.16 4:1 Osadwisyeŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 4:1 Luk 22.4, 52 4:2 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 4:3 5.18 4:4 2.41 * 4:4 Tāŋ ni nyísa klə nji budúŋ nə budúŋ. 4:7 Luk 20.2 4:8 2.4 4:10 3.6; 3.15 4:11 Sóm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † 4:11 kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á də tééd jil mándalú yí, dwó wá bwá á də bç ja bwá lám mənəyung mə njəw yí. Bwá á də lwə mbí sá ngó dúg malwəga má shiméd múús yí. (Sá ga jísə námá Mat 21.42.) 4:12 Mat 1.21; 1Kř 3.11

nacé mpúlá ná Pyêr bá Yuánes búas ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngó yida mpúy ná búasə buud ɔ gwoonŋ mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ngə nəmá dúg muud nyə á yál éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bæ ná sá bwá cí. ¹⁵ Bwá mú cí na Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáánzə milésú á Zembí dí, bwá cúwóg tóón. Osémbye ɔ milésú bwá mú ka ngə sɔ sá bwá cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá sáág buud ɔga ntudél? Jísə mpu bæ ná bwá má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bæ shwoó, buud ɔ Yurásəlem bəsh bwá má mpu ntó, sá cugé nə nkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lāŋ ni í kwágagí nə muud yəsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo malwə ná cí bwá kú ná kwo ləsha nə muud nə jíná má Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jəw bwo, zə mpu yáásulə bwo málwə ná cí bwá kú ná kwo ləsha nə muud nə jíná má Yésus, nkí ná bwá kwo jíŋgúli búúd gúl sá jíná dɔonŋúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bɛsa nə bwo ná: «Bíméfwó faasugá. Ye í jəla mísh má Zembí dí ná sá yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembí? ²⁰ Sá bāŋ sá cugé nə nkul yəw bwiingúla sá sá á dúg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gífúgá ósémbye ɔ milésú bwá mú kwo mpu báásulə bwo cí ná ndéé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sá. Bwá dúg ná nkí bwá yə bwo intúgúli, í bəw, nacé buud bəsh bwá á ngə bul ságusə Zembí nə sá í á sɔy yí. ²² Muud nyə á yál shimbád yé wəonŋ nyə á bə kala múúd í má cɔ mimbú məwúm mənɔ yí.

Obúgula bwá jəgula nə Zembí

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud ɔni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bāŋ dí, kə jaaw bwo lésú wəsh milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud bwá á lās nə bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lésú wəonŋ ná, bəsh bwá á bān mákəl jəgula nə Zembí lám ngwúd bwá ná: «Mása, wo wə wo a sá gwəw nə shí nə māŋ nə isá byəsh bí cínɔŋ yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə Nkékéké Shíshim lās mpu má sóol məsáal woó mpáámbə jísə *Dávid dí, cí ná:

Nacé jí ilwəŋ í búl cugula ntúga yí?
Nacé jí ikúl í búl wá milúú mítədúgá mí kú nə wúmbálé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwá má sɛɛŋgya, otówe ɔ shwóg bwá báduga ná bəsh bwá zə lúmbulí nə Cwámba á shí nyəsh bá Kríst yé.

²⁷ Nacé Herod bá Pons Pilát bwá má bále zə sɛɛŋgya nə ikúl í cúgé *Oyúden yí nə Dɔ má *Izurəyé. Bwá má zə sɛɛŋgya wa ngwála gaád ná bwá zə lúmbulí nə Yésus, jɔjɔ sóol məsáal wó wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwá sá ná isá byəsh í bwámag nda wó á bwey ŋwa cígúlá nə nkul nywó nə tédúgá woó ná í bāg bæ ná. ²⁹ Cwámba e, ntiig mísh ja gaád wo

dúgúg nda bwá ngə cɛɛl juwal sá ná. Sáŋ ná osóol ɔ məsáal bwó bwá bwiingug kɛɛl dwó ná kpwoɔ-kpwoɔ. ³⁰ Shéembúg mbwə wó, mimbəl mí ngəg nə yál, *isá í ntó búúd nkəwəŋ yí nə *isá í mimbúgú í ngəg nə sɔy jíná má jɔjɔ Sóol məsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwá á shín jəgula yí, kúkúl bwá á bə yí í mú ntaŋusa, bəsh bwá mú lwánd nə Nkékéké Shíshim ná cwóó, bwá mú ngə bwiing Milésú mí Zembí ná kpwoɔ-kpwoɔ.

Obúgula bwá cugə nə isá byáŋ sɛɛŋgí

³² Ncúlá buud bwá á *búgula wá bwá á ngə cugə lám ngwúd, nə tédúgá ngwúd. Kú nə muud nyə á nkəwəduwa nə mé məbii yé. Bəsh bwá á dū balan nə məbii máŋ sɛɛŋgí. ³³ *Buud ɔ lwámá bwá á ngə bwiing lāŋ gwúmúlə Cwámba Yésus nyə á gwúm nə məma nkúl yí, Zembí ngə bul lwágulə bəsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú obúgula nyə á kwo bæ nə məyánŋan. Bəonŋ bəsh bwá á bæ nə məshí nkí minjəw wá, bwá á ngə kusha myo, dū zə nə *mwaanə wəonŋ ³⁵ dū zə bwiig búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwá ka dū kaaw búúd nda məyánŋan ná á dū bæ ná. ³⁶ Ntó, ngwól múúd á Shíprə nə jíná ná Yóseb, nyə á bæ mwá *Levit, búúd ɔ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnabás. Jíná dɔonŋ í ká ná «Muud mə dá bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanə wəonŋ zə bwiig búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lāŋ má Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ngwól múúd nə jíná ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə təw cəŋ. Muud éne mú nəmá zə kusha dúl bii dé. ² Né ndéé bá mudá yé bwá mú təw cəŋ, a mú bɛg ngwól *mwaanə, a bwiig shú dé. A músə kə nə ngwól kə bwiig *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jí nyə ná: «Ananíyas, jí í sá ná *Sátan jwúg nə lám wó wəsh wó mú shweel ngwól mwaanə wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig Nkékéké Shíshim? ⁴ Ngaá ná shí í ámə bæ shí nywó? Ja wó ámə ka ntág kusha nywo yí, ngaá ná mwaanə wəonŋ nyə ámə bæ mwaanə woó? Ntudelé wó ámə mpu wá wəni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembí wó wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə á gwág icyá íni yí, nyə á shwal kaduwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bəsh bwá á ngə gwág lāŋ ni wá. ⁶ Məncwámá má á təw shí, fúlə nyə ná ndéé bwá mú kə dul.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, je bæ məwəla məlól ntúni. Mudá má Ananíyas mú nyí njəw, a kú mpu sá í ámə sɔy yí. ⁸ Pyêr mú jí nyə ná: «Jaawúg sá. Ye bímbí ga wə bí ámə kusha shí

4:15 5.34-35 4:16 Yuá 11.47 4:17 5.28-29, 40 4:24 MmN 20.11; Sóm 146.6 4:25 Sóm 2.1-2 4:27 Herod: Luk 23.7-11 Pons Pilát: Luk 23.1 4:28 2.23 4:29 Ifz 6.19 4:30 2.22 4:31 2.4 4:32 2.44-45; 6.1; Luk 14.33; 18.22 5:2 4.35 5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9

nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dɔɔŋg wá ní.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nacé jí bí áma mpu tɔw cún ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwám̄ba yí? Dugí, búúd bwá áma kə dul ŋgwúm woó wá, bwá mú na mpumbéd mání. Bwá é kə námá nə wo.» ¹⁰ Námá cé jɔɔŋgá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá mə ŋgá námá nyíi njów, mə mú kwey nyə mbim̄ba. Bwá mú kə nə nyə kə dul ŋgwúm dí koogá. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bəsh, tɔɔ bɔɔŋg wá *Dɔ lá óbúgala, tɔɔ bɔɔŋg bwá á ŋgə gwág nji lán wá.

Buud ɔ lwámá bwá sá zhwog məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwá á ŋgə sá zhwog *isá í ntɔ búúd ŋkwón yí, nə *isá í mímbúgú máŋkúmbə mə búúd dí. Bəsh bwá á bə cún ŋgwúd, bwá njúl kál bwá á gwiid nə Nyíngúlé* mə Sálamun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛŋgya nə bwo. Nji, zhwog buud bwá á ŋgə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ŋkí bul bulya bwá á ŋgə *búgala Cwám̄ba, nə budúm nə budá, bwá mú zə ŋgə kwíduli gwoɔŋg dí, ¹⁵ mbií í á wós nə buud bwá á ŋgə zə nə mímbál ítáádá nə ítanád, ŋgə zə bwúig koogá lə njwón. Bwá á ŋgə sá nə ja Pyêr nyə e cɔ yí, ka shishím jé í é kúnya nə wúl mbál cínɔŋg. ¹⁶ Buud bwá á kə cíg wú mílɔɔm myá kúná-kúnə nə Yurúsalem, bwá ŋgə zə nə mímbál nə bɔɔŋg buud məjamb mə á tál cwúnd dí wá, bəsh bwá mú ŋgə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwá zə bwəma nə zɔhɔ

¹⁷ Ajaláci á ofada, nə bóól búúd wá ŋkɔɔmú *Osadwisyeŋ bánɔŋ bwá á bə cún wá bwá á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwaɔwə. ¹⁸ Bwá mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ Ngwól *éŋgales mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshuli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembí, bi kág bwiŋg búúd sá jəsh í dégyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá á kə nyíi Luŋ mə Zembí ná námá mpámán mpámán, bwá mú ŋgə yə buud minjígúla.

Ajaláci á ofada nə buud bánɔŋ bwá á bə cún wá bwá mú sɛŋg *Gwoɔŋg ósémbye ɔ mílású wá Zembí nə sɛŋgyá mílúúú mí bag ɔ Izarəyél. Bwá mú kənd búúd njów mímbwug nə bwá kág ŋwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulísh í má kə wós wu, bwá kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwá mú sə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá áma kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándalé í tál ŋgə baagala. Nji ja sá áma juw yí sə shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwá á də baagala Luŋ mə

Zembí wá bánɔŋ mílúúú myá ofada bwá mə gwág ntáni yí, fag í mú jimb bwo mílúúú. Bwá mú ŋgə jí ná ntó nyə wá ntudél?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Náaa, buud bí áma wá mímbwug dí wá bwá tal kúga Luŋ mə Zembí, bwá ŋgə yə buud minjígúla.» ²⁶ Ná ndéé, njwú á Luŋ mə Zembí bánɔŋ ifulísh bwá mú kə ŋwa bwo. Nji, bwá á ŋgə zə nə bwo ná shee kú cug bwo, bwá ŋgə fúnda nə buud bwá á bá gwú bwo nə məkwóógú. ²⁷ Bwá mú zə nə bwo zə tál mpwoombú gúfúgá ósémbye ɔ mílású. Ajaláci á ofada mú tééd jila bwo mishíli. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgáá sá á shí bwey tál bí ci ná bi kú ná ŋgə jíguli buud jíno níid. Nji, ja ga, bi mə lwándula njígúla wán Yurúsalem yəsh. Bi ŋgə námá cɛel yə sá mpwene shwi y mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bánɔŋ buud ɔ lwámá bwá mú bəsa ná: «Sá mə jalá nə sá mágwág nə Zembí, kú bə búúd. ³⁰ Zembí odá nyə a gwúmashi Yésus bí á gwú nə məbwə mán bwambúlala nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembí nywáa nyə a mə bán nyə nə mbwə məncwúm yé, a tál nyə amadí á sá jəsh, tál námá nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izarəyél bwá cəndág mítádúgá, Zembí mú juu bwo nə *misəm myán. ³² Sá básə owúshined wá isá byoɔŋg, nə sá, nə Nkɛŋkɛ Shíshim Zembí nyə á yə buud bwá ŋgə sá nyə mágwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílású bwá mú jág nyada nə mbií lású ní. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ŋgwól *Farizyeŋ á *Gwoɔŋg ósémbye ɔ mílású wá Zembí, nyɔɔŋg bwá á də jəw nə Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcɛs, buud bəsh bwá dégú bul gwɔɔ nyə. A mú zə tɔw, nyə ná bwá fwóg wéeshuli búúd ɔni tóón fúfwála. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bə ná: «Bag ɔ Izarəyél, bi ɔ káálúgá nə sá bí mə cɛél sá búúd ɔga ní. ³⁶ Nacé, í afwóyé námá bwey, Tadas nyə á wós wa, zə jaaw nyúul ná ndéé buud jé bə mítəd minɔ zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúyɔw, buud bwá á bɛ nyə wá bəsh bwá mú cɛima, ján í mú shín. ³⁷ Mpúsə wɔɔŋgá, Yúdas á Galilé mú námá zə wós mwəw ílan í á ŋgə sɔy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwá á bɛ nyə wá bwá mú námá shín cɛima. ³⁸ Gwə wá mə cí nə bí ná, fwogá yí mílám búúd ɔga dí, bí bíd bwo ná shee. Nacé, ŋkí mítádúgá myán nə sóólúgá wán í ŋgə zhu búúd dí, mí é shín jimb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ŋgə zhu wá Zembí, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bi ɔ bey ná bi bəg lúmbuli nə Zembí.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jəw búúd ɔ lwámá, zə fyámusa bwo mílwón ná ndéé bwá mú tál bwo ci ná bwá kú ná ləsha nə buud jíno mə Yésus dí. Bwá mú

5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngúlé: Sá sá ŋgə jəw ná nyíngúlé ní í cúgə zhizhe mpumbé; jínsə mílwon jí mampín mimbá, bwá ka wá kwáminá gwów ná gúgáwá bég. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10 5:22 12.18-19 5:24 4.1 5:26 Luk 20.19; 22.2 5:28 4.17-19; Mat 27.25 5:30 3.15 5:32 1.8; Yuá 15.26-27 5:34 Gamalyel: 22.3 5:36 21.38 5:37 Luk 2.2; 13.1-2 5:40 4.18; 5.28 5:41 Luk 6.22-23; 1Pr 4.13

ntâg bíd bwo.

⁴¹ Buud o lwámá bwó mú wú mpwóómbú Gwoonḡ ósémbye ó mílésú wá Zembí dí. Bwó mú ngə kə bwá ngə bul gwág nywa ná bwá má mpiya ná cúgú jíiná má Yésus dí. ⁴² Bwó á shígé yəw bwiingúla Jójɔ Kéél má Krist Yésus. Bwó á du bwiingú dwo jwəw dēsh, tɔɔ Luḡ má Zembí, tɔɔ mínjəw mínjəw.

6

Bwó zə təl ójaákwon

¹ Ja *Ómpwíin bwó á zə ngə bul bulya yí, mílígya mí á zə bə. *Oyúden bwó á janəwo ná cug Ogərĕk wá bwó á ngə təduwa ná Wəheburə. Nəcé mikúsə myáḡ mí á ngə bwəma ná mpyón mánkow má ídāw má jwəw dēsh dí. ² *Buud o lwámá wúm nə óbá bwó mú sɛɛḡ Ómpwíin bēsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajóláyé ná sə dág təl bwiingúla Mílésú mí Zembí, fwo du zə kaaw ídāw. ³ Gwó wó jí ná, bwaanḡ, sɔgá buud zanjbə ná mpádúgá nyínúđ, bɔɔḡḡ búúđ bwó ngə bwiingú lān wāḡ ná búúđ wá, bwó njúl lwándúlá nə Shíshim nə fug wá, sə təlúg bwo ísɛy í kaawáwə móbiid. ⁴ Sə bāḡ sə é ka wá mílúú nji májəgala dí nə bwiingúla kéel dí.» ⁵ Buud bēsh bwó mú magalə tédúgá wɔḡḡ. Bwó mú fēesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə ná Nkəḡḡkə Shíshim ná cwóó. Bwó fēesh námə Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Parəmenas, zə bad Níkwalá muud Antyósh nyə á nyíi mísəon Oyúden dí yé. ⁶ Bwó mú kə nə bwo búúđ o lwámá dí, buud o lwámá bwó mú jəgala ná Zembí, bwó mú bad bwo məbwə. ⁷ Mílésú mí Zembí mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāḡ ompwíin í ngə kwídali Yurúsalem, ncúlyá ofada bwó mú magalə búgálálə Yésus.

Bwó zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam má Zembí nə njul ná cwóó. A mú ngə sá *isá í mímbúgú nə məma *isá í ntɔ́ búúđ ḡkwón yí, buud bēsh bwó ngə dág. ⁹ Bóól búúđ bə́nḡḡ Itiyen bwó mú zə sɛ́ḡsə məkəl. Í á bə bóól búúđ wá *mpáánzə mínjígúla á buud bwó á wú məlwáá dí wá, bwó njúl buud ó Sirɛn nə Aləguzandrí, zə kéel *Oyúden bwó á zhu Silisí nə Azí wá. ¹⁰ Nji, bwó á shígé bə nə njul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lās nə fug Nkəḡḡkə Shíshim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwó mú kusə búúđ ná bwó zəg máalə Itiyen ná: «Sə ámə gwág múúđ éga ngə *lās nə Moyíz bá Zembí bwaasúlə mpu.» ¹² Bwó mú shwambulə búúđ bēsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwó mú zə bii

Itiyen, kə nə nyə mpáánzə mílésú á Zembí dí. ¹³ Bwó mú kwəməsa bóól ówúshinəd wá məshügá nə bwó kəg máalə ná: «Muud éga má du jág lās nə kúl í búl bə ci yí, nə Macɛɛ má Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Sámɛfwó sə ámə gwág a ngə ci nə Yésus á Nazarət mə bá caam *Mpáánzə Zembí, a cénd íjām nə ijag yá odá Moyíz nyə a ləga yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwó á bə *Gwoonḡ ósémbye ó mílésú wá Zembí dí wá bwó mú ngə dág Itiyen ná figə-figə, bwó mú dág ná mpwoombú nyé nyisə nda mpwoombú *ɛḡgales.

7

Itiyen mə lās kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwó ngə ci wə ní jisə bānda bə ntó?» ² Itiyen mú bɛsa ná: «Yé bwaáng, yé odá, gwágálágá. Mpáámbs íshé *Aburraham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə jí Sharəḡ, Zembí á mílwanə nyə a lwóya nyúúł nyádi, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wóđí shíd, wo béeḡya nə njów búúđ wə, wo kəg shí má bá lwágulə wo yúúđ.” ⁴ Ntó, Aburraham mú wú shí Okaladyɛ dí, a mú kə jí Karəḡ. Mpəsə shwiy mə sóónḡ, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ḡkəw wa shí gaád, kú námə bə tɔɔ bímbí múúđ jí nə njul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwəḡ buud nyé ka bá shúgala nə nyəwo. Í á bə cínəḡḡ Aburraham njúl kú fwo bə nə mwán. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwəḡ buud nywó í bá kə jí ízhaá shíd. Buud ó wu bwó bá sá bwo məlwaa bwó cúg bwo tāḡ mímbú mítəd mínjə. ⁷ Nji, lwəḡ búúđ í bá wá bwo məlwaa dí ní, mə bá yə gwo intágúlí, bag dwó í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə du yə mə gúmə.” ⁸ Zembí músə sá bá sɔ. Sɔ jəonḡḡ mə məyügý wə ábiwáág. Ntó Aburraham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəomb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə ímpáámbs í á fwɔ́ ibeənd wúm nə íbá íshé yí, a sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbs bíshé íni í á ka zə shíḡ Yósch. Bwó mú kusə ná bə nyə ná a kəg Íḡipten. Nji, Zembí nyə a á bə nyə nyə. ¹⁰ A mú ngə sey yíl nyə *íncwaw í ntug byəonḡ byəsh dí ná ndéé a kə yə nyə fug mísh má Farawóḡ njwú-buud á Íḡipten dí, a sá ná Farawóḡ gwágúḡ nyə nywa lámúđ. Farawóḡ mú təl nyə ḡgwáməna á Íḡipten yésh, tɛm bə nyámɛfwó Farawóḡ dí njów. ¹¹ Məma zha mūsə zə bə Íḡipten yésh dí, kumə Kanaan, íncwaw í ntug bul yáág, ímpáámbs í íshé kú ná nə sá bwó dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga

5:42 *Krist Yésus: 9.22; 17.3; 18.5, 28; Luk 24.25-27 6:1 2.45; 4.35 6:3 1Tm 3.7-13 6:6 13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6 6:7 2.41 6:8 2.22 6:10 6.3; Luk 21.15 6:11 Mat 26.59-61 6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11 7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4 7:5 Mat 12.7 7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat 41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mat 45.1, 3, 16

né idáh bísə Igípten né nyə á ka kənd impáámbs í shé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwá á kwo kə ja ábée yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawōŋ músə zə mpu mpwoŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwá kág ŋwa sósŋgú Yákwb ná njów buud yé wəsh tǎŋ buud məwúm zanjgbá nə ótósŋ. ¹⁵ Yákwb músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bə́nŋŋ impáámbs bísə. ¹⁶ Bwá á nyiŋgə nə bwo, kə dəl Sikem, shwoŋ Aburaham nyə á kusə bwān ó Imor dí nə *mwaanə yí.

¹⁷ «ŋkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí í á ŋgə bə ná í zə bwama. Nda wəla dəŋŋ í á ŋgə shísh ná, kúl búúd jé í á ŋgə zə bulya, í ŋgə bul mpyáánz nūŋ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ŋgə mpyáánz ntó nə ndeé kə wósó ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwūga yí, wəŋŋ njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəŋŋ í á ka zə cugə nə mpwoŋ buud íshé máshhīgá dí. A mú cūg ódá nə bów-bów lám nyə á bə nə ndí yí nə ndeé á sá ná bwá ŋgəg nə myaas ikákény byán í ŋgəg nə fuda. ²⁰ Fwálá dəŋŋ wə Moyíz nyə á byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyól bə bwá mú wílŋ nyə bwádí njów tǎŋ ŋŋkwoond olóol, ²¹ nə ndeé, ja bwá á ka námá kə myaas nyə yí, sás mə Farawōŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tǎŋ nda yé mwān. ²² Moyíz mú nyiŋgula mpúyá á Igípten wəsh dí nə ndeé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə misóólúgád.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbú məwúm mánŋ yí, tédúgá í mú wósó nyə lámúd ná a kág dág omínyəŋá bə Bag ó *Izarəyél. ²⁴ A mú dúg ŋgwól mwān Igípten ŋgə sá ŋgwól mwān Izarəyél. Moyíz mú kəem mwān Izarəyél, a cú mwān Igípten. ²⁵ Nyə á ŋgə téduga ná kúl jé Izarəyél bwá é mpu ná Zembí mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwá á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwów í á bə yí, a mú kə kwey bwān ó Izarəyél óbá bwá ŋgə shuya. A mú ka cəel béeé bwo ná bwá jíg ná shee, nyə nə bwo ná: “Bí búásə omínyəŋá, nəcé jí bí ŋgə síya yí?” ²⁷ Nji, nyəŋŋ nyə á ŋgə sá ŋgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí nə wo dág sámb sə milésú? ²⁸ Wó cəel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwān Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyíz nyə á gwág ntáni yí, nyə á túb, a mú kə jí shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á jí wu mimbú məwúm mánŋ, ŋgwól *éŋgales mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl mīŋgwíiled, mīŋgwíile mí ŋgə maŋ kwasa dí nūŋ shí a shwééshá á mbámbyŋ Sinayí. ³¹ Moyíz mú káam sá nyə á ŋgə dág jəŋŋ. A mú ka shísh ná a kə mpu dúg. Kál mə

Cwámba í mú gwág í ŋgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembí impáámbs byó, Zembí mə Aburaham, Zembí mə Izaag, Zembí mə Yákwb.” Moyíz mú tééd lilyála, a kú ná kwo sý ná a mpúg dág. ³³ Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg máŋgwub məkúúud nəcé kúl shí wó tál ní í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti mísh, mə mə dág bów dəsh bwá ŋgə sá kúl jám Igípten yí. Mə mə gwág nda bwá ŋgə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éŋgales nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembí nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cí, tál nyə cugye. Í njúl nə bwá á ban Moyíz wəŋŋ, bwá jí nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí nə wo zág də sámb sə milésú?” ³⁶ Moyíz wəŋŋ wə nyə á kə yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ŋgə sá *isá í mímbúgú nə *isá í ntó búúd ŋkwōŋ yí wu, təem bə ja bwá á lína mǎŋ mə átítí yí, təem bə ja bwá á ŋgə kyey shí a shwééshá dí tǎŋ mimbú məwúm mánŋ yí. ³⁷ Nyə wá nyə á cí nə Bag ó Izarəyél ná: “Zembí mə bə nti bí ŋgwól *múúud micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyíz wəŋŋ wə nyə á bə mpádúgá éŋgales nyə á ŋgə lésha nə nyə yé bə́nŋŋ odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfágá mbáŋ Sinayí shí a shwééshád yí. Nyə wə a lég milésú myá cug wə éŋgales, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwá á shígé cəel sá nyə məgwág. Bwá lámusa nə nyə, milám də nyiŋgə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwá mú cí nə Arəŋ ná: “Ság ozembí bwá é də tów sə shwóg wá. Sə bǎŋ sə ampúyé ná sá í mə bə nə Moyíz muud á kə yíl sə Igípten yé.” ⁴¹ Bwá mú lúlə mwá ntəny tǎŋ Zembí áyadúg, bwá sá nyə *mətúnuga nda Zembí, bwá sá məshusug gúmalále sá bwá ámə sá nə məbwé mǎŋ yí. ⁴² Zembí nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá ná bwá nyiŋgúlag ŋgəla yə wəacén-cení wá jəŋ gúmə. Sə jəŋŋ wə jíś cilyá kálad búúd ó micúndád ná:

Bag ó Izarəyél,
 ye bí á cígə mə ocúdí
 ŋkí ná bí á sá mə *mətúnuga
 mímbú məwúm mánŋ bí á bə shí a shwééshá dí myá?
⁴³ Ŋgáá ná bí á yida də ŋkény banda mə Molok*,
 nə yuug ácén-cení bí á sá shú mə Zembí wán Refan yí?
 Ŋgáá ná bí á yida də kúd məmpwoombú mándəlúud
 də yə mbée iyuug í Zembí bí á sá yí gúmə?
 Sə jəŋŋ wə í sá ná mə bǎg kənd bí míkwám dí

7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16; 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8
 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23 7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27 7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 7:30 MmN 3.1-10 7:35 MmN 2.14; 3.2 7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; 1Iŋ 14.33; 20.1-11
 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 1Iŋ 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42 Amo 5.25-27
 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Mǎŋ məbanda mə a də bə, bwá laad káánd mbíí á ná bwá kə wəf í bə banda. 7:44 banda í á də lwágala ná Zembí jíśə bwádí yí: MmN 25.9, 40

shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja ódá bwó á bə shí a shwééshá dí yí, bwó á shí bə nə banda í á dú lwágulə ná Zembí jisə bwó dí yí. Muud nyə á du ləsha nə Moyíz yé nyə á ci nə né ná a kóg sá banda dɔɔngú, a bɛ yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwó á shí ngə kala banda dɔɔngú íkala í búúd byêsh í á ngə byél yííd. Bɔɔng bánɔŋ Yeshuwa bwó á ntɔ shí Zembí nyə a wíŋg wəamádí yí, bwó á kə námá nə dwo wu, í mú ji wu kə wóós fwála má *Dávid.

⁴⁶ «Zembí nyə á bul cɛl Dávid wɔɔngú. Ntɔ Dávid mú jí Zembí ná a sáág nyə mpaam ná a lwɔg bag ɔ Yákwb njɔw Zembí. ⁴⁷ Səlumun wə nyə á yida lwɔ nyə njɔw. ⁴⁸ Nji, Zembí a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów məbwə mə búúd mə əmə lwɔ nyə, námá nda múúd micúndá nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná: Jon dúsə jiya ícɪ jəm.

Shí nyísə kúl má du təl mákuú yí. Wáyé njów bí bí nə njkul lwɔ mə yí? Cwámba mə shílə ntɔ.

Ngow mə ji nə njkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaa ná mə wə mə a sá isá íni byêsh?

⁵¹ «Bí búse nə nún. Bí ngə sá Zembí məlwə. Bí búse nji bí ɔ du sá ngáádá sə Nkɛŋkɛ Shishim, námá nda impáámə bín í a du sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndá impáámə bín í á shígé lwágulə cúwáli yé? Bwó á du gwú bɔɔng bwó á du bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wə. Tútəlí muud wɔɔngú wə bí á kɛenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lág *mbwoomb məcɛɛ wénggales bwó á yə bí má, nə məmpándí məsh má cínɔng wá, bí abɛɛyé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílúsú bwó á gwág icyá íni yí, bwó á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwó ngó fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyc, lwándúlá nə Nkɛŋkɛ Shishim ná cwóós, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg mənjənwəwə mə Zembí, Yésus təl Zembí mbwə məncwúm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í má bəŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembí mbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwó mú bwú məmə ɔŋkwimbyé, bwó ngó fad məlwə máŋ; bəsh nə lám ngwúdá, bwó shwal kə shwiy nyə nyúúúúd. ⁵⁸ Bwó julə wú nə nyə ngwəla, kə lúmə nyə məkwóógú. Buud bwó á ngə sá sóólúgú wɔɔng wá bwó á yíl iwáma byəŋ kə bwííg gúl ncúncwámá shí məkuú. Ncúncwámá jɔɔng wə Sól. ⁵⁹ Bwó ngó lúma Itiyen məkwóógú ntúní, Itiyen mú jów Zembí, nyə ná: «Cwámba Yésus, lágúg *jím jəm.» ⁶⁰ Nə ndéé, a mú kúd məbwón shí, a kəm nə njkulú

ná: «Cwámba, wo kú lɔ bwo *səm bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntúní yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwó á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwáli mwəw mɔɔngú. Óbúgula bəsh bwó mú shín nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə máshí má Yudéa nə Samariya; í lág cínɔngú nji *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwó á wá milám wə Zembí wá bwó á kə dul Itiyen, bwó sá námá nyə shwiy mbii áyiyáág. ³ Sól nyc nyə á ngə yáág ná á jaŋgulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á du ngə nyíí mínjów mínjów, du ngə bii óbúgula, budá nə budúm, du kə wá bwo mímbwugud.

Jɔɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwó á cīma Yurúsəlem wá bəsh bwó á ngə kə məzhí məzhí, bwó ngó bwiing Jɔɔ Kéel á ləŋ mə Yésus. ⁵ Ntɔ, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ɔ wu ləŋ mə *Křst.

⁶ Buud ɔ wu bəsh bwó mú kənd mílám ísá Fílíp nyə á ngə ci yííd, muud ngwúw nə ngwúw kú sá nún nəcé bwó á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwó ngó námá dúg mwo. ⁷ Nəcé zhwoŋ buud bwó á bə nə məjamb wá, məjamb wá á du wú mə ngó kím məmə ɔŋkwimbyé, mímbúmbwúgú nə bɔɔng bwó á du nyésh wá bwó ngó yál. ⁸ Ngwála wɔɔng wəsh í mú bə nə məmə məshusəg.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á du bə ngwála wɔɔngú nə jínə ná Shímun. Muud wɔɔngú nyə á du sá májig, buud bəsh wá Samariya bwó mú du bul káám nyə, nyc mú námá du jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bəsh, tɛéé ozhizhe kə kumə məmə fwámé búúd, bəsh bwó á du nwa Shímun nə gwɔgɔg, bwó ná: «Muud éne jisə njkul mə Zembí, nyɔɔng bwó du ci ná í búl ntɔ yí.» ¹¹ Bwó á kənd mílám nyé dí nəcé nyə á bwey bul sá nə bwó káámúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwó á *magulə Jɔɔ Kéel Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan mə Zembí nə shú jínə mə Yésus-Křst yí, bwó á ngə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wɔɔngú nyəmɛfwó nyə á *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná bɛégya nə nyə, a ngó dúg məmə ísá í ntɔ búúd njkul yí nə məshimbá mə á ngə sáy má, a ngó bul káám.

Pyər bá Yuánes bwə kə Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwó á bə Yurúsəlem wá bwó á ka gwág ná buud ɔ Samariya bwó má

7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sóm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25 7:49 Iza 66.1-2

7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ɔ du sá ngáádá sə Nkɛŋkɛ Shishim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48

7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sóm 37.12; 112.10 7:55 Mat 26.64; Mis 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58

22.20 7:59 Sóm 31.6; Luk 23.46 7:60 Luk 23.34 8:1 8.4; 11.19 8:3 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9;

Gal 1.13 8:4 2.41 8:7 Mak 16.17; Luk 9.1 8:12 28.23

lág Miláns mí Zembí. Bwá mú kænd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bân, ja bwá á shulá kə Samaríya yí, bwá á jəgula nə Zembí shú ná obúgula wá wu bwá lágúg Nkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nəcé, í á bə cínəŋgá, Nkəŋkə Shíshim kú fwo shulá təo múúd ŋgwúd dī. Bwá á yida shín ŋgə duwan jíná má Cwámba Yésus dī. ¹⁷ Nə ndéé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ŋgə bad bwo məbwá, bwá mú ŋgə lág Nkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwá ŋgə lág Nkəŋkə Shíshim ja buud ɔ lwámá bwá bad bwo məbwá yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ní, muud yésh má é bad məbwá yé lágúg Nkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaané woó bəsh nə mpaá, nəcé wó ámə téduga ná bwá du kusa yána má Zembí nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sá gaád, kú nə təo sá, nəcé lám wó í cugé tútálí nə Zembí. ²² Cəndúg bów-bów tédúgá wə ní, wo jəgulag nə Zembí, ka nyə é juu wo ná yuug í ámə wóos wo lámúd ní. ²³ Mə dúg ná byó íwímbug í má bul yáág. Olíŋgí bwá má bíí wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgulagá nə Zembí shú dām ná təo sá ŋwúd bí má ci na ní í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwá mú shín lwóya búgá ján, bwiing kéel mə Cwámba ná ndéé bwá mú nyiŋgə kə Yurúsalem. Bwá mú ŋgə bwiing Jəjə Kéél zhíí nə zhíí zhwog miləəm myá Samaríya dī.

Muud Ityopí má zə lág Jəjə Kéél

²⁶ Ŋgwól *éngales mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeýág kə ŋge *makóól má jəwə, zhíí í du shulá wú Yurúsalem kə Gaza, zhíí nyísá kú jwəjla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí ŋjəond kú fadulə. Ndug ná ŋgwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúluú ósóol ɔ məsáal ɔ cí mudá á Ityopí bwá á du jəw ná Kandás yé, muud wəŋgá njúl kulág məbíí mə cí mēsh dī, nyə á kə Yurúsalem kələ yə Zembí gúmə; ²⁸ nyə á ŋgə nyiŋgə a njúl nyéđí mətúwa dī, a ŋgə lə kálaad mə *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshág kə kumə mətúwa éndé.» ³⁰ Fílíp mú ləel kə, a mú gwág múúd éne ŋgə lə kálaad mə múúd micúndá Izayí. Fílíp mú jí nyə ná: «Ye wo ŋgə mpu gwág sá wó ŋgə lə ní?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədəlé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mətúwa dī kə jí nyéđí koogá. ³² Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembí nyə á ŋgə lə wó ga: Nyə á bə nda təw bwá ŋgə kə nə ndí ná bwá kə cígə yí,

námə nda mwá ncwəmbə bwá ŋgə sámb mimyəj yí.

Nyə a shígé bény mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbuli nyə, bwá nyaal nyə ŋkaam nyé nə məkúú.

Zə jí nə ŋkul bá bwiing lán á mponə buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwá á sámb nyə jé cug shí gaád.

³⁴ Myáágó mú jí Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndá ŋgə cí yé? Ye nyáméfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúla. A mú zə bwiing nyə Jəjə Kéél mə Yésus téédúla na kúkúl mícilyá níid. ³⁶ Bá bwá mú ŋgə kə nə ndéé bwá mú kə wóos júwó. Myáágó mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í ntágúlá ná mə kú duwan yí?»

³⁷ *Fílíp mú cí nə nyə ná: «ŋkí wo *búgula nə lám wə wəsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Krist jisə *Mwán mə Zembí.» ³⁸ A mú cí ná bwá tólúg mətúwa. Bəsh obá bwá mú shulə məjúwóđ, nə Fílíp, nə myáágó. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwá á ŋgə səw wú məjúwóđ yí, Shíshim mə Yawé í a ŋkény Fílíp kyey nə nyə, myáágó kú ná nyiŋgə dúg nyə. Nji, a mú kə nə ŋjəond yé shwóg nə məshusug. ⁴⁰ Fílíp mú kə bə njí Azot. A mú ŋgə bwiing Jəjə Kéél mánd nə mánd ná ndéé kə wóos Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nyə ŋgə ná cwəmbulə *om-pwíín ɔ Cwámba, a ŋgə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² nə Ajəláci yág nyə kálaad mə yə nyə ŋkul ná a kəg Damás, a kəg ŋgə dúg *mámpáanzə mə mínjúgúlá mə *Oyúden má nún. A ká kwey búúd bwá ŋgə bə zhíí mə Cwámba, a bíí bəsh təo budúm təo budá, a wóla bwo məŋkəda, a kə nə bwo Yurúsalem. ³ Nyə á ka kə ná ndéé ŋgələ shísh kúná-kúnə nə Damás, a mú seegya njí məŋkenya mə má zhu jon dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kál í ŋgə cí nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó bul lwágulə mə cúwálí ntáni yí?» ⁵ Nyə ntág ná: «Wo zə e, Cwámba?» Cwámba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ŋgə lwágulə cúwálí yé. ⁶ Sə ŋgwúd, wəólúg, wo kúməg ŋgwəla, bwá é jaaw wo sá wó jálá nə sá yí.» ⁷ Buud ɔ gwoong bə bwá á shigula, bwá shwal jí ókúl-ókúl, fəg jím bwo míluúd. Bwá á ŋgə gwág njí kál í ŋgə lás, bwá kú dúg múúd nyə á ŋgə lás yé. ⁸ Sól músə wəol shí, mísh mə njúl nyə ná bagə njí a kú ŋgə dúg. Bwá mú bíí nyə mbwád kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə á já mwəw máólól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ŋgul.

¹⁰ Ŋgwól múúd nyə á bə Damás nə jíná ná Ananíyas, a njúl *mpwíín mə Yésus. Muud wəŋg mú dúg *ntamá á mísh ná bagə, Cwámba ŋgə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə

8:16 19.1-6	8:18 6.6	8:21 Ifz 5.5	8:24 MmN 9.27-28	8:27 Iza 18.7; 56.3	8:32 Iza 53.7-8	8:35
Luk 24.27	8:36 Mat 28.19	* 8:37 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.	8:39 10j 18.12	8:40 21.8	9:1	
8.3	9:2 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22	9:3 Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6	9:5 1Kr 15.8	9:8 13.11	9:11	
21.39; 22.3						

ná: «Cwám̄ba, m̄ə w̄ə éga.» ¹¹ Cwám̄ba mú ci ná nyə ná: «Tówág, wo kág njwónj bw̄ə dá jów ná “njwónj á tútəl̄i” yí, kə s̄ə Sól̄ muud á Tárus núnj njów má Yúdas. A ngə jəgula námá nda má ngə lás éga. ¹² Nyə ám̄ə dúg ntamá á mish ná bagá, muud bw̄ə jów ná Ananíyas yé má nyí njów zə bəd nyə m̄əbw̄ə ná mish má dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú b̄əsa ná: «Cwám̄ba, m̄ə má bul gwáduga múúd éne, bímbí lú máb̄w̄ə á má sá buud bw̄ə Yurúsalem yí. ¹⁴ Teem bə wa nyəm̄éfw̄ó, milúlúú myá ofada mí á yə nyə ŋkul ná a zág bíi búúd b̄əsh bw̄ə ngə kím jów jíná dw̄ə w̄ə.» ¹⁵ Cwám̄ba mú ci ná nyə ná: «Kaág, necé má má f̄ésh múúd éne ná a bág m̄ə s̄á iséy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí ná ojwú-buud b̄əh̄ nyə Bag ó *Izarəȳl̄ bw̄ə mpúg jíná dām. ¹⁶ Məm̄éfw̄ó má é lwágula nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyí njów, bəd nyə m̄əbw̄ə, ci ná nyə ná: «Sól̄ mwaan̄g, Cwám̄ba Yésus wo á bw̄əma ná nyə zhííd ngólə zə wa yé, nyə ám̄ə ntí m̄ə shú ná mish mw̄ó má nyíngəg dúgya, wo lwándúg ná Nk̄əŋk̄é Shíshim.» ¹⁸ Bíl isá í mú shugula wú nyə míshúd í njúl nda ifufá. Mish má mú nyíngə dúgya nyə ná ndeé á mú shwal duwan. ¹⁹ Ná ndeé, a mú dá id̄əw, ŋkul í mú kwo wóós nyə nyúúlad. Bón̄ŋ ompwíin wá Damás bw̄ə á ji baalé mw̄ów. ²⁰ Kú námá kwo len̄g fwála, Sól̄ mú shwal ngə kə m̄əmpáánzə má mínj̄ḡulá má Oyúden dí, kə ngə c̄úndə ná Yésus jísə *Mw̄ān má Zembí. ²¹ Buud b̄əsh bw̄ə á ngə gwág nyə wá bw̄ə á ngə káam mbii á ná fug dá jimb lúúd, bw̄ə ngə ci ná: «Ngáá ná buud b̄əsh bw̄ə á dá kím jów jíná ga Yurúsalem wá muud éga wá nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngáá ná nyə á zə wa ná a zə bíi b̄əon̄g wá wa, a wóola bwo m̄əŋk̄əda kə ná bwo milúlúú myá ofada dí?»

²² Nji Sól̄ nywáá nyə á ngə yáág ná jaawúla Jójj Kéel yáág yáágú, a du fad Oyúden wá Damás mimpu ná dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wá jísə *K̄rist. ²³ Ja fwámé baalé mw̄ów má á c̄ə yí, Oyúden bw̄ə á cw̄ə yuug ná bw̄ə gwú nyə. ²⁴ Sól̄ mú mpu shwushwaga j̄əon̄g. Bw̄ə á bə bw̄ə mú ngə baagusə mimpumbé mí ngwála* mwásé ná bulú ná bw̄ə gwú nyə. ²⁵ Nda ompwíin b̄é bw̄ə á mpu ntó ná, bw̄ə á ŋwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bw̄ə mú nteŋgulí nyə nyun̄g dí gwów kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsalem, Sól̄ nyə á c̄eel kə seŋgya ná b̄óól ompwíin. Nji, b̄əsh bw̄ə á ngə fúndə nyə, bw̄ə kú fwo *magulə ná a músə mpwíin. ²⁷ Barnábas músə ŋwa nyə, kə ná

nyə *búúd ɔ lwámá dí. A kə bwiin̄g bwo nda Sól̄ nyə á dúg Cwám̄ba zhííd ná, ná nda Cwám̄ba nyə á lás ná nyə ná, ná nda nyə á bwiin̄g kéel Damás jíná má Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja j̄əon̄g, Sól̄ b̄ən̄ŋ buud ɔ lwámá bw̄ə mú báduga gwoon̄g, b̄ən̄ŋ bw̄ə mú ngə kyey ngwála ná ngwála, a ngə bwiin̄g kéel á jíná má Cwám̄ba, kú fúndə mish má búúd. ²⁹ Nyə á dá námá lés̄ha ná Oyúden bw̄ə á jan̄wo ná c̄əg Ogur̄ək wá, b̄ən̄ŋ dá námá s̄əŋusa m̄əkəl. Nji, b̄əh̄ bw̄ə mú s̄ə ná bw̄ə gwú nyə. ³⁰ Nda ómínyon̄j wá búgá bw̄ə á mpu ntó ná, bw̄ə á kə ná nyə Sezará, bw̄ə mú kənd nyə Tárus. ³¹ *D̄ə lú obúgula í á ka ngə c̄əgə ná sh̄eɛ Yudéa yēsh, ná Galilé, ná Samariya, gwoon̄g í ngə lal búgád, obúgula bw̄ə ngə gw̄əɔ Cwám̄ba. Nk̄əŋk̄é Shíshim ngə sá ná buud ŋkí bul bulya bw̄ə zág ngə nyí gwoon̄gad.

Pyēr má lwag Ene, gwūmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyēr ngə kyey kálə ngə dúg obúgula, nyə á ka námá shulə kə dúg b̄əon̄g wá Lida. ³³ A mú kə kwey ngwól múúd núnj ná Ene. Muud w̄əon̄g nyə á bə mbúmbúbúgá, a má já shí t̄əh̄ mimbú mw̄əow. ³⁴ Pyēr mú ci ná nyə ná: «Ene, Yésus-Krist má lwag wo. Wóólúg wo báágúg tan̄j gw̄ó.» Námá cé ná cé, Ene mú wóol. ³⁵ Buud b̄əsh bw̄ə á bə Lida ná mbwaan̄zulə shí á Sarena wá bw̄ə mú dúg nyə, bw̄ə mú c̄ənd kuú nj̄əon̄d, yid wá Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíin á mudá nyə á bə Zhwópe ná jíná ná Tabita. Jíná dúng í ká ná Dórúkas.† Mudá w̄əon̄g nyə á b̄əon̄g á dá sá j̄əon̄ misóólúgá, a dá bul ya mimbúbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə m̄əni mw̄ów dí ná Tabita nyə á bw̄ə ná ndeé a mú ya. Bw̄ə mú gusa nyə ná ndeé kə bwiig fúm á njów dí gwów. ³⁸ Ompwíin bw̄ə á ka gwág ná Pyēr ji Lida, Lida njúl kúná-kúnə ná Zhwópe. Bw̄ə mú kənd búúd obá kə téég nyə m̄əbw̄ə ná: «Oshwoh! Leelugú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyēr mú námá t̄əw shí, b̄ən̄ŋ buud óni bw̄ə mú kə. Ja nyə á ka wóós yí, bw̄ə á kə ná nyə fúm á gwówúd. Mikúsá myēsh mí mú zə ná mayé nyádi, zə ngə lwágulə nyə ijud ná ikúúd Dórúkas nyə á dá laad bwo ja b̄ən̄ŋ bw̄ə á bə yí. ⁴⁰ Pyēr mú wéeshali búúd b̄əsh tóón, a mú kúd m̄əbw̄ón̄ shí, a jəgula ná Zembí ná ndeé a mú yid kóómb gwon̄j mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wóólúg.» Tabita mú b̄əny mish, a mú dúg Pyēr, a músə wóol ji njínjilí. ⁴¹ Pyēr músə bíi nyə mbwád, tál nyə tútəl̄i. A músə jów obúgula ná mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sá j̄əon̄g í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwo

9:12 Mak 8.23-25 9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 9:16 20.23; Luk 21.12; 2K 11.23-28 9:17 19.6

9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2K 11.32-33 * 9:24 mimpumbé mí ngwála: Bw̄ə á dá lw̄ə m̄íngwála, bw̄ə sá m̄əma nyun̄g lyé; ngwála wēsh, bw̄ə ka lúgə mimpumbé búúd ɔ jálə ná dá nyí ngwála myá. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1K 9.6; Gal 2.1, 9, 13 9:30 11.25; Gal 1.21 † 9:36 Dórúkas: Ciyá Dórúkas í ká ná mpindú. 9:40 Mak 5.40-41 9:43 10.6, 32

buud bwó mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³Pyêr nyə á ji cínəŋ Zhwópe fwámé zhwog mwòw, a njul njów má Shím̄un nyə á du sá iséy í ikúúúú í cúúú yé.

10

Iséy nə misóólógú mí Kərunēy

¹ Ngwól múúúd nyə á bə Sezaré nə jíná nə Kərunēy. Nyə á bə lúúúú ózimbi təd, kında ózimbi ánúní dí, kında bwó á du jów ná «kında Itali» yí. ² Muud wəəŋgá nyə á kənd lám wá Zembí, bə́nəŋ njów yé wəsh du bul gwóŋ Zembí. Ntós, nyə á du bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a du jəgula nə Zembí ja jəsh. ³ Dúl jwòw, ŋgeɛ mǎwəla mə́lól mə́ mpwó-kugá, nyə á dúg *ntamá á mísh ná bagá, a dúg *əŋgales mə́ Zembí mə́ zə nyí nyə njów, zə jów nyə ná: «Kərunēy». ⁴ Kərunēy mú dúg nyə ná figá-figá nə ndeé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Nə jí e, Cwám̄ba?» Əŋgales nə né ná: «Mə́jəgula mwò nə mikwíindyá wó ŋgá kwíind buud myá mí mə́ wós wá Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntós, kəndág búúú Zhwópe ja gaád, bwó kág jów ŋgwól múúú jí nún nə Shím̄un bwó du jów nə dúl jíná nə Pyêr yé, ⁶ a njul wá ŋgwól múúú má du sá iséy í ikúúúú í cúúú yé, bwó du námá jów muud wəəŋg nə Shím̄un. Njów yé wúsə ncindye m̄əŋ.»

⁷ Ja əŋgales nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kərunēy nyə á jów olwaábulə óbá, nə ŋgwól zimbi á bəəŋg bwó á bul s̄əy nə nyə wá, a njul ná nyə a mə́ wá lám wá Zembí. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jəsh nə ndeé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə́ kó wá Kərunēy

⁹ Mán maləm, buud óni bwó ŋkág bwó mú kúná-kúná nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a kó sá mə́jəgula. Í á bə ŋgeɛ tólóg dí. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bə bwó ŋgá ná jáám̄b idəw, seegya a músə nda *shíshim yé mə́ wú nyé dí nyúúúú. ¹¹ A mú dúg jonj í mə́ b̄əŋ, gúl sá nda *sanda í kál mə́lwə́ mə́nə́ dí, í ŋgá shulə́ wú jonj dí ŋgə́ zə shí. ¹² Sá jəəŋg í á bə nə mímbí mí ócúúú nyésh: nə bəəŋg wá mə́kuú mə́nə́, nə bəəŋg bwó du julə́ mímwə́ shí wá, nə inunú yá gwów cínəŋ cwú. ¹³ A mú gwág kál í ŋgá ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isá íní wo dág!» ¹⁴ Pyêr mú bə́sa ná: «Mbó, Cwám̄ba. Nəcə mə́ abwélé də sá jí nə nyecé mísh má Zembí dí yí, ŋkí sá íci.» ¹⁵ Kál í mú nyingə́ kwo lás ci nə nyə ná: «Sá Zembí mə́ fúb yí, wəɛ kú bəɛg nyingə́ ci ná jísə́ sá abúbəw.» ¹⁶ Í á sá ntúní jja ílól, sá jəəŋg í mú ŋkáj kə gwów. ¹⁷ Pyêr fug mə́ jimb

lúúú nə sá nyə ámə́ dúg ni nda í ká ná, ndug buud Kərunēy nyə ámə́ lwám wá, bwó mə́ sə́ njów mə́ Shím̄un nə sə́ sə́, bwo mə́ kwey, bwó təl mpumbéd. ¹⁸ Bwó mú jów búúú ə́ njów, jí bwo Shím̄un bwó du jów ná dúl jíná nə Pyêr yé ŋkí cínəŋg wá á du jí yé. ¹⁹ Pyêr ŋgá ná ca téduga nda sá nyə ámə́ dúg yí í ká ná, Nkəŋkə́ Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olól bwó ŋgə́ sə́ wo. ²⁰ Tówúg wo shúləg, bínəŋ bí kág. Wo kú zhízhiga nəcə mə́ wá mə́ ámə́ ntí bwo.»

²¹ Pyêr músə shulə́ kə bwəma nə buud bəəŋg, nyə nə bwo ná: «Mə́ wá éga, mə́ muud bí ŋgə́ sə́ yé. Jí bí ámə́ zə sá yí?» ²² Bwó nə né ná: «Kərunēy wá nyə ámə́ nti sá, Kərunēy á lúúú ózimbi təd, a jí tətəlí muud, a gwóŋ Zembí, lwonj buud *Oyúden jəsh í ŋgə́ jaaw lāŋ yé ŋkí nywa. Ngwól Əŋgales mə́ Zembí nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyé dí njów, a kág gwágulə́ sá wó é bwiing nyə yí.»

²³ Pyêr mú nyingal bwo njów, bə́nəŋ bwó mú já. Mán mə́ləm, a mú wəəl, bə́nəŋ bwó mú kə. Ból ómínyonjə́ wá Zhwópe bwó mú kə lugal nyə.

²⁴ Jwòw í á kwo bə́ yí, bwó mú kumə́ Sezaré. Kərunēy nyə á ŋgə́ bwánd bwo, a mə́ shín seəŋg mímbyéł myé nə bə́ óshwə́ ó abúgúlág. ²⁵ Ja Pyêr nyə á bə́ nə a zə nyí njów yí, Kərunēy nyə á lələ́ kə səl nyáméfwó shí, kúúúw Pyêr shí mə́kuú nyə yə́ gúmá. ²⁶ Pyêr mú b̄ən nyə, nə nə né ná: «Búnág, mə́ jí námá múúú nda wo.»

²⁷ Bá bwó mú ŋgə́ lésha nə ndeé kə nyí njów. A mú kə kwey nə zhwog buud bwó ámə́ seəŋgya. ²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə́ mpú ná mwá Yúden jí ci kú seəŋgya nə mwān ilwonj, kú námá shísh nyə kúná-kúná. Njí, Zembí mə́ lwágulə́ mə́ nə mə́ ajáláyé nə dúg ŋgwól múúú nda sá jí nə nyecé mísh mə́ Zembí dí yí, ŋkí sá íci. ²⁹ Gwá wá í ámə́ sá ná, nji mə́ ámə́ gwág njúwúú yí, mə́ ámə́ zə kú nə onkwafad. Nə ndeé, mə́ ŋgə́ kə cəɛl mpu sá bí ámə́ jów mə́ nə ndí yí.» ³⁰ Kərunēy mú bə́sa ná: «Í mə́ sá mwòw mə́nə́ múús, mə́ á ŋgə́ sá mə́jəgula ŋgeɛ mə́wəla mə́lól mə́ mpwó-kugá mə́ dí njów, mə́ mú dúg nji ŋgwól muud təl mə́ mpwó-ómbúd nə mikáánd mí áŋkəŋkə́nəwá, ³¹ a ŋgə́ ci nə mə́ ná: “Kərunēy, Zembí mə́ magulə́ mə́jəgula mwò, nyə awúsáyé mikwíindyá wó ŋgə́ kwíind buud nə ndí myá. ³² Kəndág búúú Zhwópe bwó kág jów wo Shím̄un jí nə dúl jíná nə Pyêr yé. A njul njów mə́ Shím̄un mə́ du sá iséy í ikúúúú í cúúú yé, ncindye m̄əŋ.” ³³ Ntós námá mə́ á ka lələ́ kənd buud kə jów wo yé. Wo mə́ mpu sá nə zələ́. Nə ndeé, sə́ bəsh sə́ təl

10:1 10.30-33 10:1 27.1, 3; Luk 7.2, 5 * 10:9 kwáminá: Ja bwó á du lwə́ minjów yí, bwó du mə́ kwáminá námá nda mənuyŋg. Kwáminá í á du bə́ ŋkí lal, buud kə du ŋgə́ kyey wu gwów, muud jee námá kə woga wu. 10:11 7.56 10:12 Lav 11.1-47; Eze 4.14 10:15 Mak 7.15, 19 10:19 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 10:23 10.45; 11.12 10:25 14.13-15; Mbá 19.10 10:28 10.15; Gal 2.12 10:30 10.1-8 10:30 1.10; Luk 24.4 10:32 9.43

mísh má Zembí dí ja gaád ná sá má gwágúló sá jêsh Zembí nyá ámá lwám wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr má lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, má mé mpu ná Zembí nyə á dé dág búúd məmpwoombá. ³⁵ Jísə nji ná muud yêsh má gwǝǝ Zembí a sá tátál yé, tǝǝ a ji jáyé lwoŋ búúd dí, Zembí má gwág nyə nywa tɛɛm bə nə a ji jáyé kúl búúd dí, tǝǝ jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izərəyél makál. A bwiing bwo Jǝǝ Kéél ná buud bwo mú nə ŋkul jee cǝgə nə Zembí ná sheɛ nəcə Yésus-Krist, nyə wá jí Cwámba á buud bəsh. ³⁷ Bi má mpú məma sá í á ŋgə sɣy tɛéd Galilé kə wóos Yudéa mpásə nduwán Yuánes nyə á ŋgə cúnda yí. ³⁸ Bi má mpú ná Zembí nyə a gwáágulə Yésus á Nazarét Shishim, yə nyə məma ŋkúl. Yésus wəŋŋá nyə á ka ŋgə kə ikul ikul, ŋgə sá buud mənywa, ŋgə lwag bwoŋ bəsh Njwú məjamb nyə á ŋgə lwágulə cún wá, nəcə Zembí nyə á bə nyádí. ³⁹ Sá bāŋ sá á shí dág sá jêsh nyə á sá shí *Oyúden ná Yurúsalem yí, nyə muud bwá á bwambalə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembí nyə a gwúmushi nyə jwǝw áléel, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jêsh dí, í á bə nji sá owúshined Zembí nyə á bwey féesh wá. Mpásə gwúmále nyə á gwúm yí, sánŋə sá á də, sá ŋgul. ⁴² Nyə a lwám sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagula ná nyə wá Zembí nyə a tál ná a bág sámɔ múkuwó nə mimbimbə mílású yé. ⁴³ *Buud ɔ micúndá bəsh bwá ŋgə bwiing lāŋ yé ná muud yêsh má *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm nəcə jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ŋgə ná lás ntáni, Nkɛŋkɛ Shishim mú shulə wá buud bəsh bwá á ŋgə gwágulə lású yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə misiyá mí ábiwáág wá, bəŋŋə bəsh bəŋŋə Pyêr bwá á bə gwoonŋ wá, bwá mú káam mbii á ná fug də jimb lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembí má bále yə búúd bwá cúgé Oyúden wá Nkɛŋkɛ Shishim. ⁴⁶ Nəcə bwá á gwág buud bəŋŋə bwá ŋgə lás mákálúd, bwá ŋgə ságusə Zembí. Ntə wá Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sá nyíŋgəg ban ná buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá má lég námə Nkɛŋkɛ Shishim nda sə?» ⁴⁸ A mú lwám ná bwá dúwanugi jíná má Yésus-Krist dí. Bwá mú ci nə nyə ná bəŋŋə bwá kwóg ná ja baalé mwǝw.

11

Pyêr ŋgə bwiing sá Zembí nyə á sá yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág ná ikúl í cúgé *Oyúden yí bwá

má námə lég Milású mí Zembí. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsalem yí, buud ɔ ábiwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né ná: «Wo má kə nyí búúd wá kú ábiwáág dí, binŋə də idáw səŋ ŋgwúd.» ⁴ Pyêr mú ka zə tɛéd jaawúlə bwo sá í á cǝ yí nə oféél-féélí bəsh, nyə ná ⁵ «Mɛɛ má á bə Zhwópe. Má ŋgə jəgula nə Zembí, má mú seegya nji má músə nda *shishim wám má wú mádí nyúúlúd. Má mú dág *ntamə á mísh ná bagá, gúl sá nda *sanda í njúl ŋgwóólúlá məlwə məŋŋə í ŋgə shulə wú gwǝw ŋgə zə mádí. ⁶ Má á ka kənd mísh, má mpu dág sá jəŋŋə, má mú dág ná cínŋə cwú í á bə, nə ocúdu wá məkuú máŋŋə nə bəŋŋə wá jugú, nə bəŋŋə bwá də julə mímwə shí wá, nə inunú yá gwǝw. ⁷ Má mú námə gwág kál í ŋgə ci nə má ná: “Pyêr, tówug, wo gwúg isá íni wo dág!” ⁸ Má ná: “Mbə, Cwámba. Nəcə sá jí nə nyéé mísh má Zembí dí yí, nə sá íci í abwéle kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíŋgə lás nə má ja ábée í ŋgə wú gwǝw ná: “Sá Zembí má fúb yí, kú bɛg nyíŋgə ci ná jísə sá abúbǝw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sá jəŋŋə jêsh mú ŋkāŋ kə gwǝw. ¹¹ Ka seegya ná, námə wəla dəŋgá dí, buud olóol bwá mú wóos njǝw sá á bə yí, bwá ŋgə zhu Sezaré, ná bwá ámə ntí bwo mádí. ¹² Shishim mú ci nə má ntó sánŋə kág, má nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwá mú zə, sánŋə mú bɛ búúd bəŋŋə ná ndeé bwá mú kə nə sá njǝw má múúd bí ŋgə ci éne. ¹³ A mú jaaw sə nda nyə á dág *əngəles tál nyə njǝw ŋgə ci nə nyə ná: “Kəndug búúd Zhwópe bwá kág jǝw Shímun bwá də jǝw nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njǝw wǝ wəsh yí”. ¹⁵ Má á ka námə tɛéd ná má bwiing bwo kéel, seegya nji Nkɛŋkɛ Shishim má shwiy bwo nyúúlúd námə nda í á bə nə sá mətɛédúlə* dí ná. ¹⁶ Má mú téduga ciyá Cwámba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ŋgə duu buud nə məjúwó, bí bāŋ bí é duwan nə Nkɛŋkɛ Shishim”. ¹⁷ Ntə, ŋkí Zembí má yə búúd yána dé nda nyə a yə námə sá ja sá á *búgula Yésus yí, má wá zə ná má sáág ŋgáádə nə Zembí?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntáni yí, bwá á salawo, bwá mú ságusa Zembí, bwá ná: «Ntə jí ná Zembí má yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhí ná bwá céndug mítádúgá bwá ŋwa cug.»

Jǝǝ Kéél í zə kə ikúl ishúsúd

¹⁹ Ja bwá á gwú Itiyen yí, məma lúmbáli í á zə bɛ obúgula, bwá mú shín ciima, ŋgə kə ikul ikul kə kuma Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwá á ŋgə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwá á bə cínŋə bwá njúl buud ɔ Shíprə nə buud ɔ Sirən. Bāŋ bwá á kə kumə Antyósh, bwá mú bwiing Ogurék Jǝǝ Kéél nə Cwámba

10:34 Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mb4 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal 2.12 **11:5** 10.11-20 **11:14** 16.31 **11:15** 2.4 **11:15** Jwǝw lá Pantekót. (Dágug Mis 2.4.) **11:16** 1.5 **11:18** 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 **11:19** 8.1-4 **11:20** Yuá 7.35 **11:21** 2.41

Yésus. ²¹ Cwám̄ba nyə á ngə kwíind bwo nə n̄kul nyé, zhwog buud bwə mú *búgula, bwə cénd kuú njəənd, yid wə Cwám̄ba. ²² *Dɔ́ lú óbúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lān wəəng. Bwə mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəəng, ja nyə á jé Antyósh a dɔ́ nda Zembí nyə á lwóya mpaam nyé ná, nyə á bul bə nə məshusug, a mú cwíny óbúgula bəsh ná bwə jíig gwoəng mə Cwám̄ba dí nə milám nyəy myésh. ²⁴ Nyə á bə jɔ́ múúd, a njúl lwándélá nə jɔ́jɔ́ Shíshim nə búgá ná cwós. Bósólúgá n̄culyá buud bwə mú kwídali Dɔ́ lú óbúgula dí.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a kó nyə Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwə mú já cínəngú mbú n̄cindi, bwə ngə sɛəngya nə Dɔ́ lú óbúgula, bwə ngə yə n̄culyá buud minjígulá. Nūn Antyósh wə *ompwíin bwə á tééd gwiidəw ná okristen yé.

²⁷ Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bósól *búúd ɔ́ mícindá bwə á shulə wú Yurúsalem kə Antyósh. ²⁸ Ngwól á bwo, nə jíná ná Agabus, músa zə lās nda Shíshim nyə á lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyésh dí. Zha nyəəng í á shí námá bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. ²⁹ Ntɔ́, ompwíin bwə mú nyə cigulá ná bwə zə sɛəng mikwíindyá, muud yésh wá bímbí á jí nə n̄kul wá yí, bwə kənd bəəng óbúgula wá Yudéa. ³⁰ Bwə á sá námá ntó, bwə mú kənd Barnábas bá Sól ná mikwíindyá, bwə kə yə ócumbá buud wá Yudéa.

12

Engales mə kó yíl Pyêr mímbwugud

¹ Baan dəəngú Njwú-buud Herod nyə á tééd ná a zə ngə jugushi bósól búúd ɔ́ *Dɔ́ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mínyəŋə mə Yuánes nə kafwele. ³ Nda nyə á dág ná *Oyúden bwə á ngə gwág nywa sá jəəng ná, nyə á ka námá bíi Pyêr, í njúl fwála lú zan bwə də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ⁴ Nyə á bíi nyə ntáni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a tál íkínda í ízimbi inđ ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jésh nə ozimbi onɔ́. Nyə á ngə táduga ná a bá ka zə təl nyə kəod dí tám buud ja zān *Páska í bá cɔ́ yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bə mímbwugud. Dɔ́ lú óbúgula dān, ngə báásulə məjəgula ngələ jəgula nə Zembí shú déd kú yəw.

⁶ Búli í á bə ná Herod mə bá təl Pyêr kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwád ngwósólulá məŋkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. Nyə á bə a mbwúg mpádúgá ózimbi obá, isándalé í təl mpumbéd. ⁷ Ka seegya ná ngwól *Éngales mə Yawé má jé, kúl fúm jəəng mə shwal bə nə məŋkenya ná ngəŋ. Engales mú yíd Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə

nə né ná: «Né cā! Wəolúg!» Mikwoolú mí íŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwád. ⁸ Engales mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛləgú kanda wo bwáád məŋgwub.» A mú námá sá ntó. Engales ná: «Bwáádúg kúud gwə, wo bég mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóon ngə bəg éngales, a kú fwo mpu magulə ná sá éngales ngə sá yí jisə bábálé. Nyə á ngə nyə nda *ntamá á mísh ná bagá. ¹⁰ Ja bwə má cɔ́ cé isándalé ashúshwóógá, bwə cɔ́ ábɛɛ yí, bwə mú jé njuwəg íŋkwánz á ngɛɛ ngwála. Njuwəg wəəng mú juw bwo wáméfwó. Nji bwə á wós tóon kə njwóŋ dí yí, éngales mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹ Fag mú zə Pyêr lúud, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád bábálé ná Cwám̄ba nyə ámə nti éngales yé, zə tí yíl mə məbwə ná Herod dí ná mə fáámug ná sá Oyúden bwə ngə jí sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njów mə Mariya nyəəngú mə Yuánes bwə á kwo də jəw ná Márkus yé. Cínəng wə zhwog buud bwə á bə bwə mə sɛəngya, bwə ngə jəgula nə Zembí yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbé. Ngwól sósól məsáal mudá nə jíná ná Ród mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kəl ná ndɛɛ, a kú fwo juw mbé, a mú yida nyiŋgə nə kúlə nə məshusug kə jaaw búúd ná Pyêr təl na mbéd tóon. ¹⁵ Bwə mú ci nə né ná: «Wo ji lad». Nyɛɛ mú námá bwaagulə ná a ngə jaaw bábálé. Bwə ná: «Engales yé wə éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbé. Bwə mú juw, bwə mú dág nyə, fag mú jímb bwo mílúud. ¹⁷ Nyɛɛ mú fufə bwo mbwə ná bwə jíg kúl-kúl. A mú bwiing bwo nda Cwám̄ba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshuli nyə tóon ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bəŋŋ bósól bwáəng bəsh.» A músa kyey kə kəl shúsád.

¹⁸ Ja mán í á lám yí, ózimbi məkúú má á təw shí ná á Pyêr, bwə kú mpu sá í ámə sáy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd məsɔ́gúg, nji bwə kú kwey Pyêr. A mú tál isándalé kəodud ná ndɛɛ a mú lwám buud nə wə gwúg byo. Herod músa shulə wú Yudéa kə Sezaré, kə ji wu.

Engales mə zə sá ná Herod yəg

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwunú nə buud ɔ́ Tir nə bəəng wá Sidon. Nda búúd bəəng bwə á mpu ná məbíi mán má á də bul zhu ləom ná Herod ná, bwə á ka təw cəŋ ná bwə jəlá nə kə dág nyə, a sáág ná bəŋŋ bwə jíig ná sheɛ. Bwə mú kə kwambulə nə mwá mpáánzə* yé Blastos ná a sáág ná bəŋŋ Herod bwə bwámag. ²¹ Jwəw lú mpwəmə dəəngú, Herod mú bwáád mikaándé mí ícɪ myé ná ndɛɛ a mú kə jí jiya ícɪ dí. A mú ka zə lās nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwə mú shwal wá yəngá ná: «Dáni kəl dúsə

11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30

11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29

12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3

12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes

bwə á kwo də jəw ná Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10
nyə á bə kágó mílwámá á fúm mə Herod. 12:22 Eze 28.2

12:18 5.22-24 * 12:20 mwá mpáánzə: Mwán wəəngú

nji kál lú Zembí, kú bæ kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ngwól *éngales má Yawé má yid nyə nəcə a bələ kú yə Zembí gúmá jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milású mí Zembí myáá mí mú námá ngə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bāŋ Sól bwá mú shín sá lwámá bwá á kə Yurúsalem yí ná ndeé bwá mú nyingə. Ja bwá nyingə ní, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo du jów ná Márkus yé.

13

Nkɛŋkɛ Shishim ma fɛɛsh Sól bá Barnábas

¹ Dɔ́ lú óbúgula í á bæ Antyósh yí í á bæ nə *buud ɔ́ micúndá nə oyígúli. Barnábas nyə á bæ cínəŋg, nə Símayon bwá á kwo du jów ná Nízher yé, nə Lusyus múúd á Sirɛn, nə Manaen bá cí Herod á tatarák* bá wɔɔf kúl ngwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwów bwá á ngə sá mísəon bwá ngə cí idáw yí, Nkɛŋkɛ Shishim nyə á cí nə bwo ná: «Tálúgá má Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal má má fɛɛsh bwo ná bwá sáág yí.» ³ Ná ndeé, bwá mú jəgula nə Zembí bwá ngə cí idáw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məwbá, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkɛŋkɛ Shishim má kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú njwa byóol cɔ́ kə kóómb nkəwámá† á Shípra.

⁵ Bwá á kə wós Salamina, ngə bwiing Milású mí Zembí *məmpáánzə má mínjígúla má *Oyúden dí, bwá ngə kə nə Yuánes tɔ́ŋ kágə mílwámá. ⁶ Bwá mú lína nkəwámá nyóonŋ nyésh ná ndeé kə wós ngwála á Pafos. Bwá á kə kwey ngwól mwá Yúden nún Pafos nə jínə ná Bar-Yésus, a njúl muud ncida, *muud micúndá á məshígá. ⁷ Bar-Yésus éne bá ngwámuna Serzhus Polus wá bwá á ngə cugə. Ngwámuna nywáá njúl nə fug, nyə á ka jów Barnábas bá Sól nacé nyə á bæ nə məma yéesh ná á gwág kéel má Zembí. ⁸ Nji, Elimas‡ mú njə laa bwo, a ngə yida cɛel shwúguli ngwámuna ná a kú *búgula. Jínə lú Elimas í ká ná muud ncida. ⁹ Sól, bwá jów ná Pwól yé, má lwánd nə Nkɛŋkɛ Shishim ná cwóó músə ka dág Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yí! yé mása məkəŋ nə məshígá éga, yé mwán ma Njwú məjamb, yé múúd jí kú cɛel ótútəlí éga! Wo ayówé ngəlé cɛel ntáma jəjə iyuug í Cwámba? ¹¹ Wo zə dág ja gaád. Mbwə má Zembí í má bii wo. Wo zə fwo bæ áncim-ncim, kú ná dág məŋkenya má jwów. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwól ká

námə shín lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ngə lyɛda kəkúl ngwúd ngə sɔ́ muud bíg nyə mbwəd yé. ¹² Nji ngwámuna nyə á dág sá í á sɔ́y ní yí, nyə shwal bæ mbúgula, njígúla nyə á gwág shú má Cwámba yí í má bii nyə.

Pwól Antyósh á Písidi

¹³ Pwól bəndŋ buud ɔ́ gwoonŋ bé bwá mú kəwa byóólúd Pafos, kə Perzhe kóómb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nún, nyə mú nyingə kə Yurúsalem. ¹⁴ Bāŋ bwá mú tí Perzhe, ngə kə ná ndeé kə wós Antyósh á Písidi. Bwá mú kə nyí *mpáánzə mínjígúla dí jwów lú Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lələ *mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí búúd ɔ́ micúndá í á shín yí, ótəwe ɔ́ shwóg wá mpáánzə mínjígúla bwá mú cí nə bwo ná: «Bwaanŋ, nkí bí búəsə nə gúl sá bí bí nə nkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwól mú tów tətəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás nə: «Nə bag ɔ́ *Izarəyé! nə bəonŋ bwá ngə gwóɔ Zembí wá, bí ɔ́ gwágúla má. ¹⁷ Zembí á kúl búúd Izarəyé! jísú ga nyə a fɛɛsh osóonŋgá búás. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kəg bul mpyáanz nún jiya á Igrpten dí. Ná ndeé nyə a yíl bwo nún nə mbwə nkúl yé. ¹⁸ A mú ngə jísəw bwo shí a shwéeshá dí kə wós je kumə mimbú məwúm mənɔ́. ¹⁹ A mú janŋələ ilwoŋ í búúd zəngbá shí á Kanaan ná ndeé a yə ódá shí nyáŋ tɔ́ŋ lúgi ²⁰ shú mimbú kúnə-kúnə mítad minɔ́ nə məwúm mətəon.

«Mpúsə wəonŋgá a mú du wéeshuli bwo osémbye ɔ́ milású ná ndeé zə wós fwála má *múúd micúndá Samyé! ²¹ Ja jəonŋgá bwo mú jii ná bwá bəg nə wáŋ njwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwán má Kís a njúl mbyágá á bəend má Bəŋzhamɛ. Sawul mú jwú nə bwo tɔ́ŋ mimbú məwúm mənɔ́. ²² Zembí mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəonŋ wə Zembí nyə á bwiing ləŋ yé ná: “Mə má dág ná Dávid mwán mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wám yé, nyə wə mə bá du sá sá jəsh má bá du jii ná a sáág yí.” ²³ Nyádí mpwoŋ buud dí wə Zembí nyə á lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cugye buud á Izarəyé! yé. ²⁴ Shúshwóógú ná cugye wəonŋ zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izarəyé! jəsh nduwán tɔ́ŋ yuug ná bwá má cənd mítədúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəonŋgá nyə á ngə shínal sáal dé yí, nyə á ngə cí nə buud ná: “Bí ngə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ngə téduga ná má jisə yé. Nji, ngwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cínuyə nyə

12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarák: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í ká nə «ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál nɔ́ á nkúmba faan yé». Dágúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 **13:3** 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** nkəwámá: Nyísə bwádá lú shí tətám məjúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 ‡ **13:8** Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11 **13:13** 13.5; 15.38 **13:14** 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15 **13:18** MmN 16.35; Ilj 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** Oom 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17

mikwoolú mí mǎngwub mǎkuúd.”²⁶ Bwááŋg bēsh, tǎo mpwoŋ buud má *Abaraham tǎo bí bǎoŋg bí ngǎ gwǎzǎ Zembí wá, shé wǎ Zembí nyǎ á nti kéel á cug dǎoŋg wá. ²⁷ Buud ó Yurúsalem bēsh ná otǎwe ó shwǒg bǎŋ bwǎ á shígé mpu Yēsus. Bwǎ á yida cǎla nyǎ shwiy. Ntǎ, bwǎ á sá ná iciyá í búúd ó micúndǎ shé má dǎ lǎ ósǎbaad bēsh dí yí í bwǎmag. ²⁸ Tεem bǎ nda bwǎ á shígé kwey nyǎ nǎ mǎbǎzǎ ná a yǎg ná, bǎŋ bwǎ á ci ná Pilát ná a gwúg nyǎ. ²⁹ Nǎmǎ nji bwǎ á shǐn sá isǎ byēsh í á bǎ cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwǎ á shul yíl nyǎ líid bwǎ kǎ wá nyǎ shwǒŋud. ³⁰ Nji, Zembí nyǎ a gwúmushi nyǎ. ³¹ Nyǎ a lwóya nyúúl mǎlú mǎlú, buud bǎnǎŋ bwǎ á zhu Galilé bád kǎ Yurúsalem wǎ bwǎ á ngǎ dǎg nyǎ. Buud bǎoŋg wǎ bwǎ músǎ owúshined bé kúl búúd jēsh dí. ³² Jǎjǎ kéel dǎoŋg nǎmǎ wǎ sǎ ngǎ bwiŋg bí yí, ŋkaagǎ Zembí nyǎ a kaag odǎ yí. ³³ Zembí nyǎ a sǎ ná ŋkaagǎ nyǎoŋg í zǎg bwǎma nǎ sǎ bwǎn gwúmushilǎ nyǎ á gwúmushi Yēsus yí. Sǎ jǎoŋg wǎ jísǎ cilyá Sǒm ábǎé dí yí, ná: “Wo jǎ mwǎn waamá, mǎ má byǎ wo múús”. ³⁴ Jǎ ntǎ. Zembí nyǎ a gwúmushi nyǎ ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntǎ wǎ nyǎ á ci yé, ná: “Mǎ bá yǎ bí jǎjǎ isǎ mǎ á kaag Dávid yí, mǎŋkaagǎ mǎ cúgǎ nǎ ŋkul salan má”. ³⁵ Gwǎ nǎmǎ wǎ á ngǎ báásulǎ gúl kúkál cilyá dí ná: “Wo abulé bíd ná jǎjǎ sǎal mǎsǎal wǎ kǎg bwo shwǒŋud”. ³⁶ Dávid nywǎá nyǎ a shí sǎ mítǎdúgǎ mí Zembí fwǎla déd. A mú yǎ, a dǎw nǎ osǎŋgǎ bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyǎoŋg Zembí nyǎ a gwúmushi yé nywǎá nyǎ a shígé bwo. ³⁸ Bwaanǎg bí mǎ jǎlǎ nǎ mpu ntǎ ná nyǎ wǎ má sǎ ná bí gwǎgǎg kéel ijuugǎ í *misǎm mín. Mǎcǎzǎ mǎ Moyiz bí á dǎ bǎ má ná á shígé sǎ ná bí ngǎg nǎ bǎ otǎtǎlǎ. ³⁹ Nji Yēsus wǎ jísǎ ná muud yēsh má búgǎlǎ nyǎ yé, a bǎ tǎtǎlǎ ncindí nǎ ncindí. ⁴⁰ Bí ó bey ná sǎ búúd ó micúndǎ bwǎ á ci yí, í bwǎmag nǎ bí. Bwǎ á ci ná:

41 Bí buud ó mpyóŋ, dǎgǎ,
 kǎámúgǎ, bí jǎmbúgǎ!
 Nǎcé, té bí ngǎ ná dǎgya yí,
 mǎ zǎ bá sǎ gúl sǎ bí ngǎ dǎg,
 sǎ jǎ ná ŋkí bí mǎ gwǎg nji lǎŋ
 bí kú *magulǎ yí.»

⁴² Ja Pwǎl bá Barnǎbas bwǎ á cúwo tǎón yí, búúd bwǎ á jǎgula ná bwo ná bwǎ bǎg kwo zǎ bwiŋg bwo lǎŋ ngwúd ní Sǎbaad mǎ bǎ bǎ yé. ⁴³ Ja buud bwǎ á bwǎlyǎ yí, fwǎmé bímbí lǎ *Oyúden ná bǎsǎl búúd bwǎ á wǎ milǎm mǎsǎon wǎŋ dí wǎ bwǎ á bǎ Pwǎl bá Barnǎbas bǎnǎŋ kǎ ngǎ lǎsha. Pwǎl bá Barnǎbas bwǎ

mú ngǎ wǎ bwo ŋkul milǎmúd ná bwǎ wǎg icug byǎŋ mpaam má Zembí dí.

⁴⁴ Sǎbaad nyǎ á bǎ yé, buud bwǎ á zǎ sǎeŋgya je bǎ buud ó ngwǎla bēsh ná bwǎ zǎ gwǎgula kéel mǎ Cwǎmba. ⁴⁵ Nda bǎsǎl Oyúden bwǎ á dǎg bímbí lǎ ncúlyǎ buud bǎoŋg ná, bwǎ á ka zǎ mpii Pwǎl bá Barnǎbas vǎal áwuwaŋwǎ, bwǎ mú ngǎ shwǎna bwo, ngǎ lwíy bwo. ⁴⁶ Pwǎl bá Barnǎbas bwǎ mú mpu jaaw bwo kú nǎ ifwaas ná: «Í á jǎla ná bí wǎ téédúg gwǎg Milǎsú mí Zembí. Nda bí bǎŋ mǎ ka ban myo ná, bí mǎ lwǎgula ná bí ampíyáyé nǎ cug á kandugǎ kandugǎ. Ntǎ, sǎ bǎŋ mǎ zǎ lǎsha nǎ ikúl í cúgǎ Oyúden yí. ⁴⁷ Nǎcé Cwǎmba nyǎ á ci ná sǎ ná: “Mǎ má tǎl wo ná bǎ wǎ mǎŋkenya má ilwon, ná wo kǎg nǎ cug kǎ wǎsǎs íjumǎ í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwǎg ntǎni yí, bwǎ á bul bǎ nǎ mǎshusug bwǎ ngǎ sǎgusǎ kéel mǎ Cwǎmba. Bǎoŋg bwǎ á bǎ féeshǎ ná bwǎ dǎgúg cug á kandugǎ kandugǎ wǎ bwǎ mú bǎ óbúgula. ⁴⁹ Kéel mǎ Cwǎmba í á kyey lǎom wǎoŋg wēsh. ⁵⁰ Oyúden bwǎ á ka shǎwambulǎ fwǎmé búdá ó lǎom bwǎ á dǎ gwǎzǎ Zembí wá. Bwǎ mú zǎ lwǎgula Pwǎl bá Barnǎbas cúwǎlǎ ná ndéé bwǎ wǎamb bwo kǎ ntǎ minji mí shí nyǎŋ. ⁵¹ Pwǎl bá Barnǎbas bwǎ mú kudu fumbýǎ mákuú máŋúǎ^S shú dǎŋ, báá bwǎ mú kǎ Ikóniyum. ⁵² *Ompwǎin bwǎ mú lǎg lwǎndǎlǎ nǎ mǎshusug nǎ Nkǎŋkǎ Shishim ná cwǎs.

14

Pwǎl bá Barnǎbas Ikóniyum

1 Í á ka bǎ, ja bwǎ á wǎsǎ Ikóniyum yí, Pwǎl bá Barnǎbas bwǎ á kǎ mpǎánzǎ minjǎgǎlǎ. Bwǎ á kǎ lǎsha nǎ buud mbii á ná *Oyúden nǎ Ogurǎk ŋkí bul bulya bwǎ *magulǎ búgǎ. ² Bǎoŋg Oyúden bwǎ á shígé magulǎ búgǎ wǎ, bwǎ mú zǎ sǎ ná ikúl í cúgǎ Oyúden yí bwǎ shíŋúg óbúgula. ³ Nji, Pwǎl bá Barnǎbas bǎŋ bwǎ á jǎ cǎnǎŋgǎ fwǎmé mwǎw, bwǎ ngǎ lǎs kú nǎ ifwaas. Bwǎ á ngǎ bul ŋwa ŋkul wǎ Cwǎmba. Cwǎmba ngǎ nǎmǎ magulǎ kéel bwǎ á ngǎ bwiŋg yí, a ngǎ yǎ bwo ŋkul, bwǎ ngǎ sǎ *isǎ í ntǎ búúd ŋkwǎŋ yí, nǎ *isǎ í mǎmbúgú. ⁴ Buud ó ngwǎla bwǎ mú béégya ígwoonǎg íbǎ, gúl í ngǎ bǎ ishwambulǎ í Oyúden, gúl í ngǎ magulǎ *buud ó lwǎmǎ. ⁵ Nǎ Oyúden, nǎ bǎsǎl búúd bwǎ cúgǎ Oyúden wǎ, nǎ otǎwe ó shwǒg bǎŋ bwǎ mú zǎ sǎ yuug ná bwǎ jugushi búúd ó lwǎmǎ, bwǎ lǎmǎ bwo makwoóŋg. ⁶ Nda búúd ó lwǎmǎ bwǎ á mpu yuug jǎoŋg ná, bwǎ mú túb kǎ Listrǎ ná Dérbǎ, minjǎgǎla

13:28 Luk 23.4, 14-15, 21-23 13:29 Luk 23.50-56 13:30 3.15 13:31 1.3, 8 13:32 Sǒm 2.7; Rom 1.3-4
 13:34 Iza 55.3 13:35 Sǒm 16.10 13:36 2.29 13:38 10.43; 15.10 13:39 Rom 4.25; 6.7; 10.4 13:41 Aba
 1.5 13:43 11.23 13:44 17.2 13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51
 18.6; Luk 9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwǎ á dǎ kudu fumbýǎ mákuú dí yí, bwǎ á dǎ lwǎgula ná, kúkál shí bwǎ áma tǎl mákuú
 máŋ yí, bwǎ má kǎl gwo ná buud bí cǎnǎŋ wǎ, ná bwǎ músǎ sǎ nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5
 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2

myá Likawani, nã cínɔŋg máskoogú mákoogá.
7 Bwó mú kã ngã bwiing Jɔjɔ Kéél wu.

Pwól bá Barnábas Listrã

8 Ngwól múúd nyã á bã núŋ Listrã kú bwele tów tútálí nã makuú mé. Nyã a byél mbúmbwúgú, nyã a shígé bwele kyey. 9 Dúl jwów, muud wɔɔŋg nyã á ka ngã gwágulã nda Pwól nyã á ngã lás ná. Pwól mú dág nyã ná figó-figó, a mú dág ná muud éne ji nã búgó nã a ji nã ŋkul yál. 10 Pwól mú ci nã né gwów-gwów ná: «Tówúg tútálí nã makuú mwó». Muud éne mú saánz, a mú tééd ngólã kyey. 11 Buud bwó á bã cínɔŋg wá bwó mú dág sã Pwól má sã yí. Bwó mú ŋgã lás gwów-gwów kál lá Likawani dáŋúd ná: «Ozembí bwó má bã nda buud ná ndeé bwó má shulã zã sádá». 12 Bwó mú ŋgã jów Barnábas ná Zás, Pwól nye ná Hermes* nãcé nyã wá nyã á ða bã nã ciyá lésá. 13 Buud bwó á ða *búgula Zás wá bwele á ða bã nã mpáánzɔ ŋgeé nyíngulé ŋgwála dí. Fada á yásh wɔɔŋgú músã ŋwa míngwúm mí nteny nã ikálugá-kálug í ða lugushi dánd lú zãŋ yí, bãnɔŋ buud bwó má zã kã ŋgec nyíngulé ŋgwála. Bwó á ccel kã cigé inteny ná bwó sã Pwól bá Barnábas *matúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwó júguli búúd fwámé Zembí

14 Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwól bwó má gwág ntó yí, bwó mú nyaa mikáándó†, bwó mú saánz kã nã ŋŋkwiimbyê tãm buud, 15 bwó ná: «Buud óga, jáyé ní? Sã básã námá búúd nda bí. Sã ngã yida bwiing bí Jɔjɔ Kéél ná bí bídúg isá í ikás íni, bí céndúg kuú njoond yid wá Zembí á kuwó. Nyã wá nyã a té gwów nã shí, nã mân nã isá byésh bí sã cínɔŋg yí. 16 Nyã á ka yida bíd té zhúlã yág ná ilwoŋ í búúd byésh í ŋgág nã bẽ byãŋ jãm nã ijag, 17 nji nye kú bíd ngólã lwágulã ná a jise, a ŋgã námá sã bwo mpaam. Ntó námá wá á ŋgã nti bí ompú bwó ŋgã zhu gwów yé, a ŋgã ya bí mæfwála mámpæg má jãla nã bugaban yí, a ya bí zhwog idãw, a lwándulã bí mæshusug mílámúd». 18 Nji, bwó á tæm lás nã buud óni ntáni, buud óni bwó á shígé leel magulã ná bwó bíd sálã bwo *matúnuga.

19 Bóól *Oyúden bwó mú zã wóós bwó ŋgã zhu Antyósh nã Ikóniyum. Bwó mú zã kwambulã nã buud ná ndeé bwó mú lúma Pwól mækwóógá ná lúma lúma, bwó julã nyã shí nã shí ná ndeé kã wusã bugád. Bwó á táduga ná a má ya. 20 Nji, *ompwiín bwó mú kã lyç nyã. Pwól mú wɔɔl, a mú nyiŋgã kã ŋgwála. Mán mælãm, a músã kyey kã Dérba, bá Barnábas.

21 Bwó mú kã bwiing Jɔjɔ Kéél núŋ Dérba ná ndeé bwó mú bã nã ompwiín fwámé bímbí. Bwó músã nyiŋgã kã Listrã, çɔ kã Ikóniyum kã wóós Antyósh. 22 Bwó á ngã wá ompwiín ŋkul mílámúd, bwó ŋgã cwíny bwo ná bwó sáág zény búg. Bwó á ngã lwágula bwo ná bwó mpúg ná: «Sã má jálã nã ngã bwama nã *incwaw í ntug, sã ngã ntɔ ngã ntɔ ngã ntɔ ná ndeé sã mú ka nyí Faan má Zembí dí.» 23 Bwó á ngã sã ná, *Dɔ lú óbúgula dësh dí, bwó féesh bwo ocúmbá buud, bwó ci idãw jágula ná Zembí, bwó mú ŋwa bwo cwámbulã Cwámba wãŋ bwó á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwó nyiŋgã kã Antyósh

24 Bwó mú lína Písídí, kã kumã Pamufilí, 25 bwó bwiing kéel má Zembí Perzhe ná ndeé bwó mú shulã kã Antalya. 26 Kálã wú Antalya, bwó mú ŋwa byóól kã Antyósh wú bwó á zhu ja mpaam má Zembí í á féesh bwo ná bwó sáág sálã bwó má sã yí. 27 Ja bwó á kã jé yí, bwó á sɛɛŋg *Dɔ lú óbúgula, jaaw bwo sã jësh Zembí nyã á ya bwo ŋkul ná bwó sáág yí, bul bã ná ndeé nda Zembí má a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í magulag búgú ná. 28 Bãnɔŋ *ompwiín bwó mú ji na fwámé mæma fwála.

15

Sɛɛŋgyá á Yurúsalem

1 Bóól búúd bwó á shulã wú Yudéa zã ngã júguli óbúgula ná: «ŋkí bí mæ bó kú síya ábiwáág nda Cɛç má Moyíz í ŋgã ci ná, bí cúgé nã ŋkul *dúg cug.» 2 Buud bɔɔŋgá bãnɔŋ Pwól bá Barnábas bwó mú zã sɛŋɔsa mákál, í mú sã fwámé zhuyá. Cígálá í mú zã bã Pwól nã Barnábas, nã bóól óbúgula bwó kág nã lésá wɔɔŋg Yurúsalem kã lwágula *buud ɔ lwámá bãnɔŋ ocúmbá buud. 3 *Dɔ lú óbúgula í músã kænd bwo. Bwó mí lína Fenisí nã Samariya, bwó ŋgã bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítádúgá ná. Sã jɔɔŋg í mú ŋgã bul sã bóól óbúgula mæshusug. 4 Ja bwó má kã jé Yurúsalem yí, nã Dɔ lú óbúgula, nã buud ɔ lwámá, nã ocúmbá buud, bësh bwó mú lág bwo. Bãŋ bwó músã jaaw bwo bímbí dësh Zembí má balan nã bwo sálã dé dí yí. 5 Bóól óbúgula buud á bã ŋkɔómú *Ofarizyɛŋ dí wá bwó mú báásulã ná í ji ná ikúl í ŋgã cénd mítádúgá yí í ŋgág nã síya ábiwáág, bwó bẽ námá Mæççé má Moyíz. 6 Buud ɔ lwámá nã ocúmbá buud bwó mú kã zã sɛɛŋgya, zálã faas lésá wɔɔŋg. 7 Buud bwó mú námá bul sɛŋɔsa mákál. Ntó, Pyêr mú ka zã lás. Nyã ná: «Bwaanɔ, bí má bwey mpu ná Zembí nyã a féesh má wa bídí mwów má ashúshwóógú dí, a kænd mæ ná má kág bwiing ikúl ishús

14:11 28.6 * 14:12 na Zás nã Hermes: Ogarék bwó á ngã táduga ná Pwól bá Barnábas básã ozembí. 14:13 10.25-26; Dan 2.46 † 14:14 nyaa mikáándó: Oyúden bwó á ða nyaa mikáándó jaá mpimbe má bul bíi lám yí. 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sóm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Lav 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10 15:4 15.12 15:7 10.1-43 15:8 2.4; 10.44

Jɔɔɔ Kéélí, bwá búgúlág. ⁸ Nyee muud mə mpú mílám mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikúl, a yə bwo Nkɛŋkɛ Shíshim námá nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégi mpádúgá sɔ́nɔ́ŋ ikúl. Nyə a fúb námá bwo mílám nácé bwá bála nə búgá. ¹⁰ Nácé jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ómpwíín məma mbag wúsá ná tɔ́w impáábá bíśú, tɔ́w sámfwó sá á shígé bə nə ŋkul mə jíśɔw yí? ¹¹ Njí sá ŋgə *magulə ná sá mə dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námá wá jí nə ikúl yé.» ¹² Buud bəsh bwá mú jí ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntú búúd ŋkwóŋ yí nə *isá í mímbúgú í ŋgə sɔ́y ikúl ishús dí ná. ¹³ Ja bwá mə shín bwíiŋg yí, Zhák mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanŋ, bí ɔ gwágúlá ma. ¹⁴ Shímun mə kúnɔw shín jaaw sá nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikúl ishúsú kə féesh búúd bwá ŋgə bɛ jíńá dé cínɔŋg wá. ¹⁵ Sólúgá wɔŋŋ í bwəma nə sá *búúd ɔ micúndá bwá á ci yí. Nácé jíśə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

¹⁶ Mpúsa isá íni, mə bá kwo zə lwɔ́ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛŋŋ íbúgúlá yá cínɔŋg ná ndéé mə kwo təl banda ɔɔŋŋ tətəlí.

¹⁷ Ja ɔɔŋŋá, buud bəsh bwá bá sɔ́ Cwámba. Haaw, buud ɔ lwɔŋ byəsh mə á jɔw ná í bɛŋ jíńá dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuug byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sá ɔɔŋŋ wá mé mə dúg ná, ilwɔŋ í búúd í ŋgə cénd kuú nɔɔnd ŋgə yid wá Zembí yí, sá ajáláyé nə wá bwo makwɔwala cugud. ²⁰ Njí, sá cílɛg bwo ná bwá sásúlág məlwaaɔwə mə ózembí ɔ áyadúg, nə məlwaaɔwə mə jíńgálə múúd bíńá kú nə bá, nə məlwaaɔwə mə dále cúdú nyə ámə yə macíí kú shwiy yé, nə dále mácií. ²¹ Sə mə mpú ná tɛ́éd íkala í búúd í ayág óbwiinŋyɛ ɔ lāŋ ɔ́ Moyíz básə míngwála myéshud. Mwɔw mə Sábaad məsh dí, bwá lɔ́ micilyá myé *mámpáanzə mə míńjígúlá məshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ́ lú óbúgula désh bwá mú dúg ná bwá jəlá nə féesh ból búúd bəńɔŋ Pwól nə Barnábas bwá kág Antyósh. Bwá mūsə kənd ból fwámé búúd wá Dɔ́: nə Yúðə bwá á du námá jɔw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwá mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə ból óbúgula bəsh, sá mə báda bí óbúgula bí cúgé Oyúden wá, bí ɔɔŋŋ bású Antyósh nə

Sirí nə Silisí wá. ²⁴ Sə mə gwág kúga ná ból búúd bású bwá á zə nə míńjígúlá myán nŋŋ bídí zə sá nə mítədúgá mí búbólúg bí mílámúd. Sə dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwá wá sá bəsh sə ámə bə cŋŋ nə sá mə féesh búúd bwá zəg nŋŋ bídí, bəńɔŋ Barnábas bá Pwól omínyɔŋá bású wá cɛélí, ²⁶ buud bwá á mə kɛenzh ícug byán shú jíńá mə Cwámba wúsá Yésus-Krist wá. ²⁷ Sə mə ka nti bí Yúðə bá Sílas ná bwá zəg báásulə jaaw bí sá sə ŋgə cílə ga. ²⁸ Nə Nkɛŋkɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg ná sá ajáláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cílə bí njí isá bí cúgə nə ŋkul kwanz yí: ²⁹ bí mə jəlá nə sásulə ocúdú buud bwá ámə cígə shú ózembí ɔ áyadúg wá, bí kú du də mácií, kú də cúdú nyə ámə yə macíí kú shwiy yé, bí kú du sá jaŋga. Bí mə ká du sásulə isá íni, í bə bí mpwogé. Bí sá jí nə shee.

³⁰ Yúðə bá Sílas bəńɔŋ Pwól nə Barnábas bwá mú béégya nə óbúgula, bwá mú shulə kə Antyósh. Bwá mú kə sɛŋŋ óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwá mú lɔ́ kálaad nə ndéé a mú wá bwo ŋkul mílámúd, bəsh bwá mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúðə bá Sílas bwá á bə *buud ɔ micúndá ná, bwá á ka námá kwo du lésha nə óbúgula, du cwíny bwo, du wá bwo ŋkul mílámúd. ³³ Bwá á jí cínɔŋgú fwámé fwála ná ndéé óbúgula bwá mú jəna nə bwo ná bwá nyíŋgəg nə shee kə kwey búúd bwá á nti bwo wá. ³⁴ * [Njí Sílas mú kwey nə nyə anyíngəyé, nyə mə jí wu.]

³⁵ Pwól bá bāŋ Barnábas bwá á jí námá cínɔŋg Antyósh. Bəńɔŋ ból óbúgula bwá ŋgə yə buud míńjígúlá, bwá ŋgə bwíiŋg jɔɔɔ lāŋ á kéel mə Cwámba.

³⁶ Mpúsa baalé mwɔw, Pwól mú ci nə Barnábas ná: «Shwá nyíŋgəg ná kə ŋgə dúg omínyɔŋá bású míngwála myésh shwá á bwíiŋg kéel mə Cwámba myá. Í jii ná shwá mpúg nda bwá mú ŋgə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jíi nə bwá kág nə Yuánes nyə á bə nə dúl jíńá ná Márkus yé. ³⁸ Pwól nyə mú dúg ná bwá ajáláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgula bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Pamafílí yé.

³⁹ Bwá mú sɛŋŋəsa mákəl nə ndéé bwá mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwá mú ŋwa byól kə Shípra.

Pwól mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwól nyə mú féesh Sílas ná bá bwá kə. Obúgula bwá mú jɔw Cwámba nə a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwól mú jaand Sirí nə Silisí, a ŋgə wá mədɔ́ mə óbúgula ŋkul mílámúd.

15:9 10.35 15:10 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 15:12 2.22 15:16 Amo 9.11-12; Iza 45.21 15:19 Gal 5.3 15:20 15.29; 21.25 dále cúdú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgála múúd bíńá kú nə bá: Lav 18.6-18 cúdú nyə ámə yə macíí kú shwiy yé: Lav 17.15 dále mácií: Lav 17.10-14 15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4 15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cugə nə íciyá íga. 15:37 12.12 15:38 13.13 15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 Timoté: Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp 2.19; 2Tm 1.5

16

1 A mú kə wóós Dérbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ngwól *mpwíin núnə nə jíná ná Timoté. Timoté wəəngú nyəəngú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sósíngú nyə njúl mwá Gurék. 2 Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwé á ngə bwiing lāj mú Timoté na a ji jə múúú. 3 Pwól nyə á ka ccel ná bá bwé ká. A mú njwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ngələ beemb *Oyúden wá shí nyəəng nəcé nda bwé á bwey mpu ná sósíngú jisə mwá Gurék ná. 4 Míngwála myésh bwé á ngə kə myá, bwé á ngə kala obúgula micígúla *búúú ɔ lwámá ná ocúmbá buud wá Yurúsəlem bwé á njwa nyə, bwé ngé tál obúgula makuú shí ná bwé bég micígúla nyəəng. 5 Məđə mə obúgula mə mú ngə lal, buud bwé ngé kwídui jwów dēsh. 6 Pwól nə gwoong jé bwé mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkəŋkə Shíshim nyə a shígé magulə ná bwé bwíingug kéel Azí. 7 Ja bwé mə kə wóós Íjumá í Mishí yí, bwé mú njwá kə Bitiní, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. 8 Bwé mú ka lína Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. 9 Gúl búlú dí, Pwól mú dág *ntamá á mish ná bagá, ngwól múúú Masedwán tál ngé téég nyə məbwə ná: «Zaá Masedwán, zə kwíind sá.» 10 Nda nyə á dág ntó ná, sá á shwal zə sý ná sá mə ké Masedwán, sə ngé mpu bábálé ná Zembí ngə jów sá wu ná sá kág bwiing kéel. 11 Sə mú njwa byóól Truwás, sá kə nə tíŋ kə wóós Samotaras. Mán məlám sá ɔ kumə Neyapolis. 12 Tíla cínəngú sá mú kə Filipí, ngwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwán. Filipí wəəngú njúl ngwála ózhul ɔ Róma, sá mú ji cínəngú baalé mwów. 13 Jwów lú Sábaad sá mú cúwo wú ngwála, kə bwúnj lú ngwəp, wú sá á téduga ná bwé á kwambələ njkumba kál shú məjagula wá. Sá á kə bə sə njúl nún, sə ngé lésha nə budá bwé á seengya cínəng wá. 14 Ngwól múdá nə jíná ná Lidiya nyə á zhu ngwála á Tiyatír, nyə á də kusha jímá í mikáánds mí atítí; múdá wəəngú nyə á də gwəp Zembí. A mú də gwágulə Pwól ná ndeé Cwámba mú bēny nyə lám ná a máguləg lésú mə Pwól. 15 Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé bēsh yí, nyə a téég sá məbwə ná: «ŋkí bi mə kwey ná mə ji mbúgula mə Cwámba, zagá ji mədí njów.» A mú yámbuli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwól bá Sílas Filipí

16 Í á ka zə bə, dúl jwów sə ngé kə kúl sá á də jəgala yí, dúl sás mú zə bwama nə sə. Sás dəəng í á də sá ísý í málwaa. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəəng dágə yə buud bwé á bə nə nyə wá zhwoɡ məbii. 17 Sás dəəng mú zə ngə bə Pwól, a ngé kám gwów-gwów ná: «Buud óga búsə osóol ɔ məsáal ɔ

Zembí á gwów-gwów. Bwé ngə jaaw bí zhií á cug.» 18 Nyə á ka námá də sá ntáni mwów ŋkí bulya ná ndeé Pwól mú lwáduga nyə, a mú yid dág nyə mpása, a mú lás nə jamb ná: «Jíná ná Yésus-Kríst dí, mə yámbuli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námá cúwo cé nə cé. 19 Nda búúú bwé á bə nə nyə wá bwé á dág ná búgú ján bwé də bə nə məbii yí í mə jimb ná, bwé mú bii Pwól bá Sílas, wáduga kə nə bwo ósémbye ɔ mílúsú dí wú buud bwé á də seengya tám dánd wá. 20 Bwé mú kə lwóya bwo ótówə ɔ shwóg dí, kə shwáman bwo ná: «Buud óga bwé mə tál sə ngwála ná shwuu. Bān bwé njúl *Oyúden, 21 bwé ngə zə jíguli buud məfúlú mə ajəláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwéleg magula má.» 22 Buud bwé á bə cínəng áncuncuma wá bēsh bwé mú shwal mpii bwo. Ótówə ɔ shwóg bwé mú tí bwo mikáánds, bwé lwám buud ná bwé yídúg bwo nə milwón. 23 Bwé mú dangulə cú bwo na ná ndeé bwé kə wusə bwo njów mímbwug, bwé nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ngə baagusə sá buud óga.» 24 Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kúl fúm dí cwú, a wá bwo mímbwagá mákuúú.

25 Ngeé tám bulú, Pwól bá Sílas bwé mú ngə jəgula nə Zembí bwé ngé sey isusa gúmalələ Zembí. Bwé á ngə sá ntó míl mímbwug myésh mí ngə gwágulə bwo. 26 Seegyá ná shí í mú jág ntanjasa mbii á ná mənyung mə njów mímbwug mə ngə shwágusa məshugəd. Mimpumbé myésh mí mú námá léel shín juw, mímbwug myésh məŋkada shín sémb. 27 Mása á njów mímbwug mūsə juum. A mú dág mímpumbé ná bagá, a mú ntág wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ngé téduga ná mímbwug mí mú shín túb. 28 Pwól mūsə ka kím nə ŋkulú ná: «Kú sá wóméfwó məbów. Sə bēsh sá búsə wá.» 29 Mása á njów mímbwug mú jów buud ná bwé zəg nyə nə məlámba. A mú ngə lilya, a mú fwáguya kə, kə búla Pwól bá Sílas shí makuú, 30 a mú njwa bwo kə nə bwo tóón kə jí bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dágúg cug?» 31 Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwámba Yésus, wo bág *dág cug, nə woméfwó nə njów wó wēsh.» 32 Bwé mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh. 33 Námá wəla dəəngú, tám bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndeé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwé mú duwan. 34 A mú kə nə bwo nyádí njów kə yə bwo idáw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwé mú kəəs nə məshusug nəcé bwé búgúlələ Zembí.

35 Ja mán í á lám yí, ótówə ɔ shwóg bwé á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bíduɡ búúú óni bwé kág.» 36 A mú kə

16:2 6.3; Flp 2.20, 22 16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29 16:5 2.41 16:6 10.19 16:13 17.2 16:14 17.4 16:15 8.36 16:16 19.24 16:17 19.15; Luk 4.34, 41 16:18 3.6 16:20 17.6 16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2 16:27 12.18-19 16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29 16:33 16.15

jaaw Pwól ná: «Otówe ɔ shwóg bwé má nti búúd zà ci ná mà ná mà bídúg bí, bí kyéyug. Ntò, bí báá, cúwógá tóón bí kág ná shéé.»³⁷ Na wá Pwól mà cí ná bwo ná: «Bwé ámá yíd sá tám buud kú námá jí sè kòod, í njúl nà sá búásè buud ɔ Róma. Bwé mú wusé sá mímbwugúd. Ja gaád bwé cèel zà bíd sá nyima buud kú mpu. Mból! Í ábayé ntò! Bwáméfwó bwé zág bíd sá!»³⁸ Ifulish í mú kà jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byèsh. Bwé mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə nə buud ɔwɔng búásè buud ɔ Róma.³⁹ Bwáméfwó bwé mú kə cweel bwo milám, wéshull bwo tóón, bwé mú jəgula ná bwo ná bwé kyéyug wú ngwála wɔwɔngúd.⁴⁰ Pwól bá Silas bwé mú wú njów mímbwug bwé mú kə Lidiya dí njów. Bwé mú ɔwɔny ɔbúgula ná ndéé bwé músə kyey.

17

Sáal mà Pwól Tesaloníka ná Berè

¹ Bwé mú lína Amfipolis ná Apoloniya, bwé kə wóós Tesaloníka wú *Oyúden bwé á bə nə *mpáánzə minjígú alá wá. ² Pwól mú kə bwəma nə Oyúden ɔwɔng námə nda nyə á ɔwɔny sá ná. Bónɔɔ bwé mú jí mwəw má Sábəad məlól, a ngə lésha nə bwo, ³ ngə jígúli bwo nda micilyá mí Kálaad Zembí mí ngə cí ná. Ná: «Í á jəla ná *Krist júgug nə ndéé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Krist wɔwɔng wə Yésus má ngə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwé mú magulə njígú alá wɔwɔng. Bwé mú sɛɛngya gwooɔng nə Pwól bá Silas. Bóól zhwoɔng Ogurək bwé á ɔwɔwɔ Zembí wá bwé mú námá sá ntə, tɛɛm bə námá bóól nɔúlyá fwámé búdá wá cínɔngú. ⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shɔɔ nyaa. Bwé mú kusə wəáməshé-mbésé wá nyaan milám bwé á ɔwɔ jí ntə kú nə iséy wá, bwé zə shwambulə búúú ná ndéé təl ngwála ná shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów ná bwé kə bii Pwól bá Silas, zə nə bwo tám buud. ⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bə́nɔɔ bóól ɔbúgula, kə nə bwo ɔjwú ɔ ləəm dí bwé ngə kɔm ná: «Məɔkúmbə mə búúú má ngə wá zhizhəəm shí nyèsh byá mí má wóós wá. ⁷ Yason nyə á bəlé ləg bwo nyé dí njów, í njúl ná bwé angé nə bish məççə mə Káázəl, bwé ngə yida cí ná wúl Njwú-buud ishús wúás, ná wá wá Yésus.» ⁸ Oɔkwiimbyé bə́ɔn ɔni bwé mú kənd buud milám gwəw tɔɔ ɔjwú ɔ ləəm bəsh. ⁹ ɔjwú bwé á zə bíd Yason bə́nɔɔ bóól ɔbúgula ɔni nji bwé má fwo wá myána kwiidúla mányúul.

¹⁰ ɔbúgula bwé mú léclú kənd Pwól bá Silas Berè bulú nə bulú. Ja bə́ɔn bwé á kə wóós Berè yí, bwé á kə mpáánzə minjígú alá.

¹¹ Oyúden wá Berè bwé á bə nə jə milám ntə ɔwɔng wá Tesaloníka. Báá, bwé á ləg kéel nə məjígəwə, bwé mú ɔwɔ bigas micilyá mí Kálaad Zembí jwəw dēsh shú ná bwé dúg mpu njí minjígú alá mí Pwól míśə tətəlí. ¹² Zhwoɔng buud bə́ɔn bwé á *búgula, nə bóól zhwoɔng budá Ogurək, fwámé búdá, nə zhwoɔng budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól má kə námá bwiing Milású mí Zembí Berè yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitədúgá mí búbúlag mílúúú. ¹⁴ ɔbúgula bwé mú ntəg ləel nyə Pwól kənd nyə kóómb á mən. Silas bá bə́ɔn Timoté bwé mú ləg Berè. ¹⁵ Buud bwé á kə lúgal Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atən, bə́ɔn bwé mú nyiingə. Pwól mú nti bwo nə məkəl shú má Silas bá Timoté ná bwé léélug kə kwey nyə.

Sáal mà Pwól Atən

¹⁶ Ja Pwól nyə á ngə bwánd Silas bá Timoté Atən yí, lám í á bul cɛy nyə cwú nə dúgúla ná buud ɔ ngwála wɔwɔngú bwé á ngə gwɔɔ zhwoɔng ivugáli í ɔzembí ɔ áyadúg. ¹⁷ Nyə á kə ɔwɔ kə *mpáánzə minjígú alá kə ɔwɔ lésha nə bwo nə bóól búúú bwé á ɔwɔ gúmal Zembí wá, a ɔwɔ námá kə jwəw dēsh tám dánd kə ɔwɔ lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məmə wəáfəas mitədúgá bwé á ɔwɔ námá lésha nə nyə, bwé njúl buud ɔ Epikyur nə ɔwɔng ɔ Stoyik. Bóól bwé mú kə ɔwɔ jí ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúú ga ngə cí yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ngə bwiing lə́ɔn ɔzembí sá abwélé gwág wá.» Nəcé Pwól nyə á ngə bwiing lə́ɔn má Yésus nə gwúmúla nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á kə ntəg nyə Pwól, kə nə nyə buud onəni bwé á ɔwɔ sɛɛngya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwoɔ ná mpu jaaw sá wú njígú alá ágúgwəán wó ngə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo má sá nə məlwə məsú má gwágúg isá í agúgwəán. Sə má cɛel wəmbulə isá byəɔngú.» ²¹ Buud ɔ Atən bəsh nə ɔjwú bwé á ɔwɔ jí wu wá bwé á ɔwɔ cínɔngú fwála dáɔn nji dúlə ngə bwiing nə ngə gwágulə mílən mí agúgwəán mí ngə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndéé, Pwól təl ná tətám Areyopagos a mú kə zə lás nə buud ná: «Yé búúú ɔ Atən, mə má dúg ná íkóómb byèsh dí bí mə jág bul cɛel yəbá. ²³ Nəcé ja mə má ngə kyey bídí ngwála ngə dúg bín isá bí ngə yə gúma yí, mə ámə kwey ngwól *alatar nə cilyá ná: “Nyíga jí shú má Zembí sá ampúyé é.” Sə bí bə́ɔn ngə yə gúma kú mpu ní, gwə wá mé má ngə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á tɛ shí nyèsh nə isá bíś cínɔng yé, á jí Cwəmba á gwəw nə shí yé, nyə ádí jí məmpáánzə búúú bwé shúmá nə məbwə má. ²⁵ Sáal dí í ádí síy məbwə mə búúú dí námá nda á jí ná buud bwé sáág

nyə gúl sá. Nyee muud ngə yə sá bēsh cug nə məyowada nə bíl ísá byēsh yé, sá í cúgə nə njul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwonj í búúd byēsh í ngə zhu wə muud ngwúd, nə ilwonj byəonj í jīgə shí nyēsh dí. Nyə á cəçlə buud məfwála mə cug, a tál námá bwo minji mí máshí bwə ngə jí má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwə səçç nyə, bwə ngəgə bwəwulə ka bwə é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə sá. ²⁸ Nəcé, cug sá ngə cugə yí, í ngə zhu nyədí, nyə wə ngə sá ná sá ngəgə na kuwo, nyə wə ngə sá ná sá bəg sá sá búsa yí. Sá jəonj wə bóól ócile ó ókálaad bán bwə á ci yí, ná: «Nacé sá búsa mpəg jé».

²⁹ Nda sá búsa ka bə mpwonj buud nyé ná, sá ajáláyé nə táduga nə Zembí jisa nda or njí nda kwóógú bwə du lúlə *mwaané nə ndí yí njí gúl jí má kwóógú sá búúd ó ikánjə bwə yágúlá nə mílúu nə ndéé bwə mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə anjé ná nə kənd mísh máfwála búúd bwə á du bə jág dí má. Nji, a ngə jəw buud bēsh íkál byēsh bwo njúl yí nə bwə céndúg mítádág. ³¹ Nyə á má tál njkúmba jəwə á bá cígal mílúsú myá shí nyēsh sémyé á tátúl yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágula buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wəonjə gwúmáshilə nyə á gwúmashi nyə yí.»

³² Nji bwə á gwág Pwól má ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwə mú tééd ngələ cágulə nyə, bóólágú bán ná yé ná: «Sá é bá kwo gwágula wo nə lánjə wə ní gúl ja.» ³³ Na wə Pwól nyə á zə béégya nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólágú báá bwə á shí leedyá nə nyə, bwə *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwə á du jəw nə Damaris yə, nə bóólágú námá ná.

18

Sáal ma Pwól Korənt

¹ Ja ísá íni í má shín bə ntúni yí, Pwól músə wú Atən kə Korənt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden núnjə nə jínsá ná Akilas, a njúl muud á Pəñ. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnəw wóos, bwə ngə zhu Itali nəcé Klóod nyə a wúnjə Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwól mú seəngya nə bwo. ³ Nda í á nyín ná bánónj bwə á jíng váál ísəy ngwúd ná, bánónj bwə mú jí kul ngwúd du səy. Bwə á du laad məbanda nə míkáánd* ⁴ Pwól nyə á ka du kə lésha ná buud *mpáanzə minjígúlá dí mwəw mə Sábaad mēsh, a dúgə mpu sá ná Oyúden nə Ogurék bwə máguləg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timoté bwə á wóos wúlə Masedwán yí, Pwól nyə á ka zə wə nyúul nyé nyēsh bwiingúlə kéel dí, a ngə mpu bwaagula Oyúden ná Yésus wə jisə *Krist. ⁶ Nji, Oyúden

bwə mú zə bul fam nyə, bwə du jəw lwíy nyə. Pwól mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo ná: «Mpwene wán mə jágəwə nə bírnəfwó, kú bə ma. Mee mə zə ka yág kóomb búúd bwə cúgə Oyúden wá jaá gaad.» ⁷ A mú wú na kə nyíi njəw mə ngwól múúd bwə á du jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəonjə nyə á du gúmal Zembí, njəw yé ní í njúl koogú lu mpáanzə minjígúlá. ⁸ Kríspus múúd nyə á bə njwú á mpáanzə minjígúlá yé nyə a *búgula Cwámba nə njəw yé wēsh. Zhwog buud ó Korənt bwə á du gwág Pwól wá bwə á búgula námá, bwə mú ngə duwan. ⁹ Pwól mú dúg *ntamá á mísh ná bagə gúl búlúud Cwámba ngə ci nə nyə ná: «Wo kú fúnda. Wee ngag nə lás, wo kú jí kál-kál, ¹⁰ nacé mə jí na wo, múúd cugə nə njul kúnja nə wo ná a sá wo bəw. Mə jí na búúd njí bulya wa ngwála gaad.» ¹¹ Pwól nyə á jí na mbú ncindí nə onkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Milúsú mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyónj nyə á bə ngwámuna íjwúga yá Róma í á tál Akayí yí, Oyúden bēsh bwə á təw cinjə-cində nə Pwól, bwə mú bíi nyə kə nə nyə ósəmye ó mílúsú dí ¹³ kə shwəman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwə yəg Zembí gúmsə mbíi í yídá lúmbuli nə Məççə yí.» ¹⁴ Pwól mú nywá cəel lás, njí Galiyónj mú ci nə Oyúden ná: «Í mbəm bə ná muud éne mə shwey gúl wónj njí ná a má sá gúl sá áyiyáag, mə lég shwəman jín nda í jála ná, yé Oyúden.

¹⁵ Nji, nda jisə ná bí ngə shuya shú sá í dúgyá nə minjígúlá mín, nə míná mún, nə məççə mún ná, bírnəfwó lásúgá ísá bín. Mə acéélé lás mbíi lású ná.» ¹⁶ A músə nying bwo ná bwo wúg njəw mílúsú. ¹⁷ Bēsh bwə mú bíi Sostén njwú á mpáanzə minjígúlá, du dangulə cú nyə námá na mpumbé njəw mílúsúdí Galiyónj kú bish. ¹⁸ Pwól nyə á nyingə kwo jí Korənt fwámé zhwoğ mwəw ná ndéé a mú jəna nə obúgula, a mú kəwa byóólúdí kyey kə Sirí, bánónj Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Sanjrə né njkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwə mú kə kuma Iféz, Pwól mú béégya nə Akilas bá mudá. Nyee mú kə mpáanzə minjígúlá kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwə mú bíi nyə ná bánónj bwə nyág ná já fwámé mwəw. A mú ban. ²¹ A mú jəna nə bwo, nyə ná: «Njki Zembí mə magulə, mə é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúdí kyey wú Iféz. ²² Bwə mú kə səl byóól Sezaré. Pwól mú bád kə, kə báda *Də lú óbúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú jí wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwíin məcwúnj ngələ wa bwo njul búgád.

Apolos má bwiing kéel Iféz nə Korənt

17:26 Mbá 32.8; Zhb 12.23 **17:27** Iza 55.6 **17:28** Mat 1.27 **17:29** 19.26; Iza 44.9-20 **17:30** 14.16; Rom 2.4

17:31 3.15; 10.42 **18:2** Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9

* **18:3** Mán məbanda mə a du bə, bwə laad káándə mbíi á ná bwə ká weef í bə banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42

18:6 13.51; 20.26 **18:8** 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá

18.31 **18:19** 17.2 **18:21** Zhk 4.15 **18:24** 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6

²⁴ Ngwól *Yúden nà jíná ná Apolos nyà á bə muúd á Aləguzandri, nyà á ka zə wós Ifēz. Nyà á bə nà cōŋ lāsá, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel má Zembí. ²⁵ Nyà a shí jíg isá í dúgya nə zhií mə Cwámba yí. Nyà á bə nə məma yésh iséy a mú du bwiing isá í Yésus, a du jíguli byo njígulá á tátəlí í njúl ná nyà á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶ Nyà á ka du bwiing kéel *mpáánzə minjígulá dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwə mú du gwágulə nyə nə ndeé bwə mú nyə nyə bwədí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhií má Zembí ná sárj sárj. ²⁷ Nda nyə á ka ngə cəel kə Akayí ná, obúgula bəsh bwə mú wá nyə nkul lámúd, bwə cilə bəong wá wu ná bwə bəg nyə nyə nə məshusug. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam má Zembí í mú sá ná a bég nə məma mfií shú obúgula. ²⁸ Tciyá í lósú byé í á du sá ná məshwán *Oyúden bwə á du cəel sá má má bəg zhizhe. Nyə á du mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálaad Zembí dí ná Yésus wə jísá *Krišt.

19

Pwól mə kə Ifēz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kōrēnt nī, Pwól nyə a shīn lína shí á mimbánj ná ndeé a mú shulə kə Ifēz. Nyə á ka kə kwey bóól *ōmpwiín nūŋ, ² a mú jī bwo ná: «Ye bi a shí lág Nkēŋkē Shishim ja bí á *búgula yí?» Bwə nə né ná: «Sá afwóyé námə bwele gwág ná Nkēŋkē Shishim jisə.» ³ A mú kwo jī ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwə ná: «Nduwán má Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka ci ná: «Nduwán má Yuánes í á bə shú búúd bwə á magulə ná bwə cénd mítədúgá wá. Yuánes nyə á ngə lwágulə kú búúd ná bwə búgúlág múúd ngə zə nyádí mpúsə yé. Muud wəong wə Yésus.»

⁵ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə á duwan jíná má Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bad bwo məbwə yí, Nkēŋkē Shishim mú zə bwədí, bwə mú ngə lās mákəlúd bwə ngə cúndə micúndə mí Zembí. ⁷ Bwə á jə bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyúí *mpáánzə minjígulá, nyə a du bwiing kéel cinong tāj onkwoond olóól kú fúndə mísh mə buud, a ngə lésa nə buud, a ngə sá ná bwə máguləg sá í dúgya nə Faan má Zembí. ⁹ Nda bóól bwə á ngə sá lal lúú bwə kú magulə sá nyə á ngə ci yí bwə ngə yida *lās nə zhií mə Cwámba bwaasúle mpu tám buud ná, Pwól nyə á ka ntəg béeegyá nə bwo, a nyə ōmpwiín, a kə du lésa nə bwo jwów dēsh shikúl má Tirános dí. ¹⁰ Nyə a sá ntó tāj mimbū mímbá, í mú sá ná buud ɔ Azí bēsh bwə gwágúg kéel mə Cwámba, tə *Oyúden tə Ogurēk.

¹¹ Zembí nyə a wééshuli *məshimbá má álal-ŋkul mábwə má Pwól dí, ¹² mbii í á bə ná bwə á du nyə onábukən nə mikáándə mí á du kúnya nə Pwól myá, bwə du báaw mimbəl nə myo, məbwə bíd mímbəl myoongá, məjamb wú.

¹³ Bóól ōŋkəɔ ɔ Oyúden bwə á du kyey mílɔom mílɔom du yíl búúd məjamb wá, bwə mú zə tēéd ná bwə du jəw jíná má Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbálu. Bwə á du ci ná: «Mə yímbúli bí jíná má Yésus Pwól ngə cúndə yéd.» ¹⁴ Ntó, bóól búúd zangbá bwə njúl bwán ɔ wúl lúúlu ófada Oyúden bwə du jəw ná Skéva yé, bwə á ka námə zə sá sóólúg wəong. ¹⁵ Ntó jamb í á zə feel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə Pwól, bí bāŋ wə ózə?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ní yé mú nconj bwo nyúúluw, figə bēsh shí ntə bwo ŋkul. Nyə a ní duw ná ndeé bwə mú wəenzh na njów ní dí os-hushwáás nə məfəŋ nyúúluw ná jəəd. ¹⁷ Buud ɔ Ifēz bēsh, tə Oyúden tə Ogurēk bwə mú gwág lāŋ wəong, í mú sá bwo ifwaas ná ndeé jíná má Cwámba Yésus í mú jwɔ. ¹⁸ Ncúlyá buud wá bəong bwə á búgula wá bwə mú zə ngə magulə məbɔw māj, bwə ngə bágulə isá bwə á du sá yí tám buud. ¹⁹ Bóól zhwog buud bwə á du sá májig wá bwə mú du zə nə okálaad bəong du zə ŋkúnd tám buud ná ndeé jígal. Bwə á bála bímbí lú okálaad bəong ná í á kumá misanj mí *mwaanē otóshin məwúm máttɔn. ²⁰ Ná ndeé, kéel í á ngə mpyáánz nə ŋkul mə Cwámba, misóólúgú mú ngə síy.

Məma zhizhəom á Ifēz

²¹ Ja isá ini í á shīn síy yí, Pwól mú zə bii tádúgá ná á kyey Masedwán nə Akayí kə Yurásələm. Nyə ná: «Ja mə bá kumə Yurásələm yí, í bá námə jī ná mə kəg Róma.» ²² A mú kand bóól ósól ɔ mäsáal bē óbá Masedwán, nə Timotē nə Erást. Nyə mú ləŋguli fwámé fwála Azí. ²³ Fwála bəong wə ícuu í á zə bə shú zhií mə Cwámba yí.

²⁴ Ngwól álúle igwámúgə nə jíná ná Dəmitrī nyə á du lúle kwóógú bwə du lúle *mwaanē nə ndí yí, du sá ímpúmpáánzə í Zembí á mudá bwə á du jəw nə Artemís yé. Sə jəong í á du sá ná buud bwə á du sá íság-ság í məbwə wá bwo bíig fwámé mábii. ²⁵ Nyə á ka sɛŋŋ buud ɔ íság-ság bəongá nə bóól búúd bēsh bwə du sá mbii mäsáal məong wá, a mú ci nə bwo ná: «Ōwey, bí mə mpú ná iséy íga wə í ngə yə shé məbugabaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə líis ná! Ná, tə wa Ifēz tə Azí yésh, Pwól éne mə shīn sá ná zhwog buud bwə máguləg lāŋ yé ná ozembí buud bwə lúle nə məbwə wá bwə cúgé ózembí. ²⁷ Sə jəong í é sá ná iséy bíisú í bəg zhizhe. Kú námə bul bə nji ntó, í é sá námə ná mpáánzə má Artemís məma

18:26 17.2 18:28 5.42 19:2 2.38; 8.16 19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17 19:6 2.4 19:8 17.2; 28.23
 19:9 9.2 19:10 20.18 19:11 2.22 19:13 3.6; Luk 9.49-50 19:15 16.17 19:17 5.11 19:20 2.41
 19:21 23.11; Rom 1.10, 13 19:23 9.2; 2Kr 1.8 19:24 16.16 19:26 17.29

zembí ámudá í nyínúg zhizhe, buud bwé mú dúg nywo nda sá cwag, í kú ná nyingə bə nə gúmó Azí nə shí nyésh bwé ngə gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyada, bwé mú tééd ngəla kím ná: «Artemís á buud ó Iféž jisə sá anání.» ²⁹ Ngwála wəsh mú shwal tǝw nə shwu. Buud bwé mú cig kə mpáánzó iseenjyá. Bwé bii búúd ó gwoong ɔ Pwól, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwán, julə kə nə bwo wu mpáánzó iseenjyá. ³⁰ Pwól mú ci ná á kálwóya nyúul wu tám buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban ná á kú kə. ³¹ Bóól búúd ɔ Azí bwé á bə oshwá bé wá bwé mú námá kənd búúd kə téég nyə məbwə ná á kú təl məkuú mpáánzó iseenjyá. ³² Í á shwal zə bə buud ngə kím ntáni, nyān kím yé nkwiimbyé, nyān kím yé. Í mú bə áfúlukumbé, bóól nculýá buud kú námá mpu sá gwáméfwó í ámə seenj búúd yí. ³³ Bóól búúd bwé mú mpu jaaw Alaguzándra sá í ngə cǝ yí, nyɛ muud *Oyúden bwé á təl shwóg yé. A mú ngə fufə buud mbwə ná bwé gwágulág, á cɛel lwágulə búúd sá jisə yí. ³⁴ Nji bwé á yag ná á ji Yúden yí, buud bəsh bwé á shwal ngə kím nda ngwa ná: «Artemís á buud ó Iféž jisə sá anání.» Bwé á kím ntó nə ndeé je bə tǝn mawala məbá.

³⁵ Muud nyə á də cilə isá í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd nə sheɛ. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ó Iféž, nyáyé múúd á shí ga mə jág nə nji wa Iféž wə mpáánzó mə Artemís məma zembí ámudá nyísə yé, nji wa námá wə vugali jé í á kud wú gwów yí jisə yé? ³⁶ Muud cugé nə nkul shwána sá ɔong. Ntó, bi mə jalá nə ji ná sheɛ bi kú jigwana ná bi mə sá wúl sóólúgá kú fwo téduga. ³⁷ Bí ámə zə nə buud ɔga wa í njúl ná bwé asáyé zembí ámudá wúsú bəw, kú námá *lás nə né bwaasála mpu. ³⁸ Nkí Dəmitrí bǝnǝnǝ buud ó iság-ság bé búsə nə lésú nə muud, ngəá ná mílású mí də lís njów mílású, ogwámuna búse námá! Bwé kəg nə lésú wān ishwmán dī. ³⁹ Nkí bi mə ka bə nə gúl sá bí ngə shwaag yí, í jalá nə lís fwámé seenjyád. ⁴⁰ ɔong sá ngə sá múús ga jisə ojwú jee wáamb sə ná sə ngə wá zhizhəom loomud. Sə búse ná nə nkul ka jaaw búúd nə seenjya ga jisə shú jí? ⁴¹ Nji nyə á shín lás ntáni yí, a mú ci nə buud ná bwé bwílyág.

20

Pwól mə wú Iféž

¹ Ja zhizhəom ni nyə á shín yí, Pwól nyə a jəw *ompwíin, á zə cwíny bwo. A mú jána nə bwo ná ndeé á mūsə tí kə Masedwán. ² A mú kyey məshí məong dí á ngə cwíny obúgula nkí bulya ná ndeé á mú kə kumə shí Ogurək. ³ A mú já cínəngú onkwoond olól. Nyə á ka bə nə

a ngwa byóól kə Sirí. Nji nda nyə á gwáduga nə *Oyúden bwé ngə bwéél nyə ná, a mú nyingə kə Masedwán. ⁴ Buud ó gwoong bé bwé á bə, nə Sopater mə Pírus muud á Beré, nə Aristárug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timoté, nə Tishik bá Trofim buud ó Azí. ⁵ Bān bwé á kə shwóg kə bwánd sá Truwás. ⁶ Sə bān sá á ka zə tí njəond Filipí ja mwəw bwé á də də ibulééd yá kú nə *ləvur mə á shín yí. Sə mú ngwa byóól, sá já zhúú mwəw mətəon nə ndeé sə mú kə kwey bwo Truwás. Sə á jí cínəngú mwəw zangbá.

⁷ Sə á ka seenjya jəwəw shwénde mə də tééd yí ná sə mə zə féya buléd. Nda Pwól nyə á bə nə nyə é kyey mán məlám ná, nyə á ka ngə lésha nə buud, á ka julə kaand nə ndeé kə wóos tám bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, məlámba mə á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə á njúl vúnded, ncwámá dəongú nə jínə ná Etikus. Nyə á ka zə cǝ gwád nə cǝg, Pwól nyɛ ngə kə nə kaand shwóg. Nda gwé í á bul bii Etikus ná, nyə á yan wú nún bádýé álél* á njówád zə kaduwa shí. Bwé zə wəel nyə, a mə yə. ¹⁰ Pwól mú shula. A mú ləlé kə, kə nkény ncwámá ni məbwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílám gwów. Jím jé jisə ná nyə nyúúlad.» ¹¹ Pwól mú nyingə bád, a mú féy buléd á də. A mú kə nə kaand shwóg nə ndeé mán mú lám. A mūsə kyey. ¹² Bwé mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sə ɔong í á bə məma sá í á mpu yə buud nkul yí.

¹³ Sə mú kə shwóg, sə ngwa byóól kə Asos wú í á bə nə sǝnón Pwól sə é kə nyingə lad gwoong wá. Nyɛɛ, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyə á cɛel ná. ¹⁴ Pwól mú kə kwey sá Asos. Sə mú ngwa nyə byóóléd sə mūsə kə Mítílen. ¹⁵ Wúlə cínəngú, sə mú kə nə byóól mǝn nə ndeé mán məlám sə mú kumə ná beendýá nə Kyos. Jəwəw í á bə yí sə kumə ngeé Sámos, jəwəw í á kwo bə yí sə mú kumə Mítét. ¹⁶ Pwól nyə á ngə bul jii ná a kyey mǝn nə mǝn, cǝ Iféž kú shígula shú ná á kú ná kwo bwey Azí. Nyə á ngə cáas nə nkí fwála dí nə nkul bə, á bə Yurásalem jəwəw lú Pantekót.

Pwól mə jáná nə ocúmbá buud wá Iféž

¹⁷ Sə njúl ná Mítét í, Pwól nyə á kənd muud Iféž kə jəw ocúmbá buud wá *Dǝ lú obúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwé á zə wóos nyádí yí, nyə á lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda mə á cugə nə bí mwəw məsh tééd jəwəw mə á wóos Azí yí. ¹⁹ Nə mə á sɛy nə Cwámba mə kú bwele nkény nyúul, mə ngə sɛy nə micúny nə mindəolú mə á ngə bwəma nə ndí nə məláamb *Oyúden bwé á ngə ndény mə má. ²⁰ Bi mə mpú nə mə á shígé shweel gúí fwámé sá í á jalə nə kwíind bí yí, nji mə á bwíing bí

19:29 Aristárug: 20.4; 27.2; Kol 4.10 20:1 11.23 20:4 19.29 Timoté: 16.1 Tishik: Ifz 6.21 Trofim: 21.29 20:7

2.42, 46 * 20:9 bádýé álél: Njów gwów í də bə wúl njów mbád wúlágád. Kúkál í ngə ciy ná ni jisə, wo lú mínjów myəongú mílól wúlə shí kə gwów. 20:10 1Oj 17.21 20:17 18.21 20:18 19.10 20:21 11.18

kéel, máe du ya bí minjígulá tâm buud na bídí minjów, ²¹ má ngó báásulá Oyúden na Ogurék bêsh ná bwá céndúg mítédúgá zə wá Zembí, bwá búgúlag Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkékéké Shíshim má bíe má mbwug, má wá nkág Yurúsalem kú mpu sá í ngó bwánd má shwóg éga. ²³ Sá jísá yí jí nji ná minjwála minjwála, Nkékéké Shíshim ngə jaaw má ná mənjkəda na *incwaw í ntəg wá má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, má adúgə cug jām nda gúl məma sá. Má jii nji ná mə mpúg ju kálá má ngó ju yí, mə mpu sá iséy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, iséy í bwiiingúla Jój; Kéél á mpaam má Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dág mpwóómbú nyām, bí buud mə á jí bídí ngəlá cündə Faan má Zembí wá. ²⁶ Mə ka ngə jaaw bí fwámə jaaw múús ná mə cugé ná məbégí má nkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə á bwiiing bí tédúgá má Zembí wəsh kú shweel tə sá. ²⁸ Bi ə mpú baagula bíméfwó, bí mpu námá baagula səonz jəsh Nkékéké Shíshim nyə á tál bí ná bí bəg obaagula yí. Bi ə mpú wál Də lú óbúgula Zembí nyə á kusə ná məcúí mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cí yí, onkweny ə ányinyanə bwé é zə nyíi ná bídí. Bwá ábúle jagula səonz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá də wəof na bídí gwoonj dí bwá də jíguli bəw-bəw minjígulá də jula *ompwiín ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wá má cí ná bí ná: “Jigá nkasə. Bi ə də téduga ná, tām mimbú mílóol, mə á də kéwuli muud yəsh ná bulú ná mwásə, mə ná məzhwíile mishúd.” ³² Ná ndeé, má má bəd bí məbwé má Zembí dí, ná kéel á mpaam nyéd. Nyə wá jí ná njkul sá ná bí ngógə ná lal búgəd, nyə námá wá jí ná njkul yə bí mənnya nyə á bwey kwəmasa shá búúd nyə á má sá ná bwá bég minjékéké wá. ³³ Mə á shígé wímb *mwaañé njkí or njkí káandá má múud. ³⁴ Bíméfwó bí mə mpú ná isá má á də jii yí ná byəonj búúd ə gwoonj jām bwá á də jii yí, məbwé nám mága má á də sēy, má du bíi. ³⁵ Mə á lwágula bí fwámé lwágula ná ntúga wá múúd má jéla ná wáduga yé shú ná a kwíindúg bəonj búús kú ná mənjkul wá. Muud téduga námá íciyá Cwámba Yésus nyə á cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəonj mə lég yé, nyəonj mə yána ə jísə ná ocúncésh.” ³⁶ Ja nyə á shín lás ntáni yí, bənonj bəsh bwá á kúd məbwónj shí, á músə jagula. ³⁷ Buud bəsh kúw músə ngə bwawuda, bwá ngə kúlal nyə, bwá ngə kalawo nyə cúnjád. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámúd nacé nda nyə á cí ná bwo ná bwá ábúle kwo dág mpwóómbú nyé ná. Bwá á ka kə lágul nyə kə wóós byóólúd.

21

Pwól ngə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mənnyúul na béégya nə bwo yí, sá á ka wú ná byóól dású bwújád, sá mú bə zhí tətəlí kə Kos. Mán məlám sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ngə cəel kə Fenisí, sá mú bád cínəngú kyey. ³ Sá mú ngə kə ná ndeé sá mú dág Shíprə ngə nyín sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóómb Sirí ná ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul isá wá. ⁴ Sá á jí cínəngú mwəw zangbá nacé sá á kwey bóól óbúgula cínəng. *Ompwiín bəonj, Nkékéké Shíshim í á təw bwo lúud bwá mú cí ná Pwól ná á kú bád kə sal Yurúsalem. ⁵ Nda mwəw ná á jəla nə jí cínəngú má á shín ná, sá á tí njəond. Obúgula bəsh ná budá ná ikágə bwá mú kə ngə lágul sá kə cūwo ngwəla dí tóon. Ja sənónj má kə wóós ncindyə mən yí, sá bəsh sá mú kúd məbwónj shí jagula ná Zembí. ⁶ Sənónj sá mú shín jəna. Sá mú kə byóólúd, bān bwá mú nyingə kə kwáádá. ⁷ Sá bān, tlə sá á tí Tir yí, sá á kə sal byóól Tolemayis, sá bəda óbúgula sá á kwey wú sənónj sá mú ja jwəw ngwúd. ⁸ Mán məlám, sá mú kyey. Sá kə ná ndeé kə wóós Sezaré, sá mú kə nyíi wə Fílip mbwiiingyē lān mə Yésus nyə á bə ngwól múúd á buud zangbá bwá á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú jí cínəng nyádí. ⁹ Nyə á bə ná məsás mánj mə njúl oncwíyē, məsás məonj mə á də cündə micúndá mí Zembí. ¹⁰ Nda sá á jí cínəngú njkí bwey jiya ná, ngwól *múúd micúndá mú wóós wúla Yudéa, nyə ná jíná ná Agabus. ¹¹ A mú zə sádí, a nwa kandá má Pwól, a wóolə nyáməfwó məkuú nə məbwə ná ndeé a mú cí ná: «Nkékéké Shíshim ngə cí ná muud jí ná kandá éga yé, ntəga wá *Oyúden bwá é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwá kəenzh nyə məbwə má ikúl ishúsd.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə sá, nə óbúgula wá Sezaré sá bəsh sá á tég Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Ná ndeé Pwól mú bəsa ná sá ná: «Nacé jí bí é zə bəwuli məlám nə yá bí ngə jii nə yí? Məe mə jí njkwəmasá ná bwá wálálég mə mənjkəda nūn Yurúsalem, təw bwá gwú ntāg mə jíná má Yésus dí, bwá gwúg.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magula sá sá á ngə cí yí ná, sá á shígé námá kwo nándulə nyə, sá mú shwal cí ná: «Í síyág nda Cwámba mə céel ná.» ¹⁵ Mpúsə baalé mwəw, sá á ka kwəmasa ná ndeé sá mú kyey bádúlə kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ompwiín wá Sezaré bwá mú nyíi sádí gwoonjád. Bwá mú kə ná sá wə ngwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwiín yé ná sá jigu nyádí njów. Muud wəonjə nyə á bə ná jíná ná Munason.

¹⁷ Ja sá á kə wóós Yurúsalem yí, omínyonjə

20:22	Nkékéké Shíshim: 10.19	20:23	21.4, 11; 9.16	20:24	21.13; 2Tm 4.7	20:25	28.23	20:26	18.6	20:28	
11.23	20:28	1Pr 5.2	20:29	Mat 7.15; Yuá 10.12	20:30	Gal 4.17; 1Yn 2.19	20:31	19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr			
11.28	20:32	26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12	20:33	18.3	20:35	Mat 10.8	20:38	20.25	21:4	10.19; 21.11	
21:5	20.36	21:8	6.5; 8.5, 40	21:9	2.17	21:10	11.28	21:11	20.23; 21.33; Rom 15.31	21:13	20.24
21:14	Luk 22.42	21:18	15.13; Gal 1.19								

bású wá búgú bwé á lág sá nê mæshusug.
18 Mán malám, Pwól mú ká nê sá wé Zhák,
ocúmbá buud bwé mú námá wóós. 19 Pwól
mú báda bwo ná ndéé a mú ká zæ jaaw bwo
bímbí Zembí nyá á balan nê nyê ikúl íshúsúd
yí. Nyá á ngæ bwiinj sá jêsh a ngé féel.

20 Bwé mú dá gwágulá nyá ná ndéé bwé mú
ságusæ Zembí, bwé mú ci nê nyê ná: «Mwaang,
wo má dí dúg bímbí lú nculýá Oyúden bwé mú
obúgula yí, bêsh milúu myán misá ná Mácçç
má Moyiz dí ná tíny. 21 Bwé má shín gwáduga
lân í ngé kyey yí ná wo ngæ jíguli Oyúden
búsæ ikúl ikúl dí wá ná bwé bídúg mæçç má
Moyiz kú ná kwo bę mwo. Wo ngæ námá
ci ná bwo ná bwé kú ná ngæ sá bwân bán
ábiwáág, bwé kú ná ngæ bę ijâm nê ijag bísú.
22 Jân wá jí? Bwé é gwáduga ná wo má zæ.
23 Gwé wá jí ná, ság sá sá má zé jaaw wo ga.
Bóól búúd básæ wa ónş bwé áma dá ómbyúl.
24 Nwag bwo binón kág gusa ngusa íci, wo ka
jéna matân mán mæsh shú ná bwé kényag
milúu. Ja jooŋg, buud bêsh bwé é mpu ná lân
í ngé kyey shú dwó dí yí wúsæ íjşş, wo ngæ ná
bę Mácçç má Moyiz. 25 Shú booŋg búúd bwé
cúgé Oyúden nji bwé á má *búgula Yésus wá,
sá á shí bwey nyá micígulá, sá mú cilá bwo
ná bwé cig ocúdí ó *mátúnuga má ívugali í
ózembi ó áyadúg, bwé yow dúlæ dá mácií, ná
dúlæ dá míshwun mí shígé shwiy mácií myá,
bwé yow janğa.»

26 Ntó, jwów í á bę yí, Pwól nyá á nwa buud
booŋg, bánón bwé ká gusa ngusa íci ná ndéé a
mú ka zæ nyíi *Luŋ má Zembí zólæ jaaw jwów
ngusa íci wooŋg í bá shín yí, jwów múúd yêsh
mæ bá lwágulá sá á kéenzh yí.

Bwé zé bii Pwól

27 Ja í á ka ngæ bæ ná mwów zangbá méni má
zé shín yí, *Oyúden wá Azí bwé mú dúg Pwól
*Luŋ má Zembí dí cwú. Bwé mú shwambulæ
búúd bêsh ná ndéé bwé mú bii nyê. 28 Bwé
mú ngæ kím ná: «Bag ó *Izarayél, oshwon,
zágá, muud éga wé ngé lúmbuli ná kúl buud
jísú ná mæçç má sú ná Luŋ ga. A ngæ lúmbuli
ná sá mínjígulá myé á ngé jíguli buud bêsh
kúl jêsh yíid. Nyá á bále námá zé nyíngal
Ogarék wá Luŋ, a má wá málwaaŋwo wa
fééshá kúl gaád.»

29 Nda bwé á ngæ dúg Pwól bá Trofim
muud Ifêz ngwála ná, bwé á táduga ná nyê
a nyíngal nyê Luŋ. 30 Ngwála wêsh í mú tów
ná shwuu, buud bwé mú zæ wóós áncuncuma.
Bwé mú bii Pwól, bwé julæ wú ná nyê Luŋ má
Zembí, bwé læl ntág fad mímpumbé. 31 Nda
bwé á ngæ sşş ná bwé gwú nyê ná, lân í mú
ká wóós wá lúlúú á ózimbi tóóshin í á ngæ
jwú cinong yí ná: «Yurúsalem yêsh músæ ná
shwuu.» 32 Námá cé ná cé, a mú nwa ózimbi

nê milúúú mí ózimbi tæd, bánón bwé mú ká
nê mikúlás wú búúd bwé á bii Pwól wá. Nji
búúd booŋg bwé á dúg lúlúú ózimbi tóóshin
ná bóól ózimbi yí, bwé á yow yídúla Pwól.
33 Lúlúú á ózimbi tóóshin músæ shísh nyádí,
mamusa bíi nyê, ci ná bwé wálúlag nyê ná
mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ngæ
jí ná a mpúg ná muud wooŋg wé zé? Jí nyé
ámæ sá yí? 34 Nji, ná mánkúmbæ mæ búud dí, í
á bæ nyán ngæ kám jé, nyán ngæ kám jé. Kakála
jooŋg mú sá ná lúlúú ózimbi kú wámbulæ sá í
ámæ sý yí. A mú ntág ci ná bwé kág ná Pwól
luŋgula ízambid.

35 Já Pwól nyá á ká kumá ícé í mákuú yá
bádúla njów yí, ózimbi bwé á íkény nyê gwów
næcé buud bwé á bæ nji ná bwé sá nyê bów,
36 næcé, bêsh bwé á ngæ bę nyê bwé ngé kím
ná: «A jalá ná yê!»

Pwól ngæ kaad mísh má buud ó lóm dí

37 Ja í á ka bæ ná bwé wál zæ nyíi ná Pwól
luŋgula ízimbí dí yí, Pwól mú ci ná lúlúú á
ózimbi tóóshin ná: «Ye mæ jí nê ŋkul ci wo
ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú dá lás
Garék í? 38 Ntó jí ná wo dí mwân Ígípten nyê
á ndem zæ wá zhizhoom wá ná ndéé a mú ká
nê izhilunŋaanó otóóshin onş shí a shwééshá
dí yé?» 39 Pwól mú bęsa ná nyê ná: «Mæ mæ jí
mwá *Yúden á Tárus, shí á Silisí. Mæ jí muud
á ngwála wús kú bæ zhizhe ngáŋgwála yí. Má
jøgula ná wo ná wo yóg má fwála, mæ fwóg
lésha ná buud óga.» 40 Nda bwé á magula ná a
lásúg ná, Pwól nyá á ka tów ná ícé í mákuú yá
bádúla njówád, a mú fufæ búud mbwé. Buud
bêsh bwé mú jí kúl-kúl ná kufag. Pwól mú
tééd lásúla ná bwo kál lá hebaré dí, nyê ná:

22

1 «Yé bwááng ná odá, gwágulágá koođ má zæ
kaad bídí míshúd yí.»

2 Ja buud bwé á gwág ná Pwól ngæ lésha ná
bwo kál lá hebaré dí yí, bwé á nyíngæ mpu jí
okál-okúl ná kufug. 3 «Mæ jí mwân *Yúden. Mæ
a byél Tárus á Silisí, nji mæ á wóof wa ngwála
gaád, mæ nwa námá njígulá wa wé Gamalyel.
Njígulá wooŋg í á bæ njígulá á ná mæ á bę
mæççé má impáámbs bíshé mbíi í á jela yí. Mæ
a wá námá lúú ázembi dí nda mæ dúg bí ngé
sá múús éga. 4 Buud bêsh bwé á bę zhií ga
wá, mæ a lwágulæ bwo cúwál á shwiy. Mæ
á dá bii bwo, dá wóólæ bwo, dá wusæ bwo
mímbwugud, tæ budúm tæ budá. 5 Ajeláci á
ofada ná ocúmbá buud ó ázembi bí nê ŋkul
mpu bwiinj lân wám. Bwé wé bwé á yæ mæ
okálaad shú bwááng wá Damás. Mæ mú ká
zæ ká wu ná mæ ké bíi booŋg wá núŋ mæ zæ
ná bwo wa Yurúsalem ná bwé zág bwama ná
intágulí.

21:19 11.18 21:21 ábiwáág: 16.3; Gal 3.25, 28; 5.2 21:23 Ilŋ 6.13-21 21:25 15.29 21:26 1Kr 9.19-23
21:28 6.13; 24.6 21:29 Trofim: 20.4 21:36 22.22; Luk 23.18; Yuá 19.15 21:38 5.36 22:3 5.34-39; 9.11
22:4 8.3; 26.9-11 22:4 9.2 22:6 9.1-22; 26.12-18 22:6 9.3

6 «Í á ka bæ nà mæ, mæ ngó shish Damás, ngeɛ tàm mwásá, yáág-yáág mǎnkenya mú zhu jon dí, zə lyɛ mæ. 7 Mæ mú kadəwa shí, mæ mú gwág kál í ngó ci nə mæ ná: “Sól, Sól, nəcə jí wó búl lwágulə mæ cúwáli ntáni yí?” 8 Mæ mú jí ná: “Cwámba, wo zə e?” Nyə nə mæ ná: “Mə Yésus á Nazarət, mæ wó wó ngó lwágulə cúwáli yé.” 9 Buud ó gwoonɔŋ bām bwó á dúg mǎnkenya nji bwó kú gwág kál í á ngə lās nə mæ yí. 10 Mæ mú cí ná: “Cwámba e, mæ sáág jí?” Cwámba nə mæ ná: “Wəólúg wo kág Damás. Nūŋ wá bwó é kə jaaw wo sá jəsh Zembí má cí nə wó sáág yí é.” 11 Nda mǐsh má á ntáma mæ nə mǎnkenwa məonɔŋ nɛ mæ á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoonɔŋ bām bwó ngó bii mæ mbwád.

12 «Ŋgwól múúd nyə á bæ nūŋ nə Ananíyas, nyə á du gwɔɔ Zembí nda məcəɛ mæ cí ná. Oyúden bəsh bwó á bæ nūŋ wá bwó á du ságusə nyə. 13 Muud wəonɔŋ nyə á ka zə kwey mæ kál mæ á bæ yí, nyə nə mæ ná: “Mwááŋg Sól e, mǐsh má bǎŋúg wo.” Námə cé jəonɔŋ dí, mǐsh má mú dúgya mæ, mæ mú dúg nyə. 14 A mú cí nə mæ ná: “Zembí odá nyə á féesh wo nə wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tətáli múúd, wo gwág lésú á mpu yé. 15 Nəcə wo bá bæ wúshined yé, bwiinɔŋ búud bəsh isá wó má dúg nə byəonɔŋ wo má gwág shú dé dí yí. 16 Ná ndeé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbúg jíns dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísəm myó.”

17 «Mə á ka nyingə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bæ nūŋ dúl jwəw dí, mæ ngó jəgula *Luŋ má Zembí dí cwú, mæ seegy mæ mūsə nda *shishim wám mǐ wú mǎdí nyúúlúd. 18 Mæ mú dúg Cwámba ngó cí nə mæ ná: “Nə cəl Leelugú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwó ámaguləyé lāŋ wó é bwiinɔŋ shú dām yí.” 19 Mæ mú cí nə né ná: “Cwámba, bwó bwey mpu nə mæ á du kə *mǎmpáánzə mǐ mǐnjígulá má Oyúden dí kə du bii búud bwó á du *búgula wo wá du wá bwo mǐmbwug dí, du yid bwo nə milwón. 20 Ja gwáméfwó bwó á gwú wúshined woó Itiyen yí, mæ á bæ cínɔŋ mæ ngó magulə buud bwó á ngə gwú nyə wá, mæ wó mæ á ngə baagula bwo mikáándá.” 21 Cwámba mú cí nə mæ ná: “Káág, mɛɛ mæ zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúluú ózimbi tósshin

22 Buud bwó á ngə gwágulə nyə nə ndeé zə wósɔ ja nyə á cwéed icyá íni yí, bwó mú kím gwów-gwów ná: «Jímáálúgá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə jí shí gaád!» 23 Bwó mú ngə kím, bwó ngó tí mikáándá, bwó du myeeg mífumbyá gwów. 24 Lúluú á ózimbi tósshin mú cí nə bwó nyingálúg nyə lunɔgula ízimbi dí, bwó kág yid nyə nə milwón, a jáawug sá

bwó ngó shwaag nə nyə ntó yí. 25 Nda bwó á wóla nyə nə mikwoolú mí kúúdu ná bwó zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jí lúluú ózimbi təd í á bæ cínɔŋ yí ná: «Ye bi búsa nə zhií nə bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lású?» 26 Lúluú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúluú ózimbi tósshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntudəl! Muud éne jí bále bæ múúd ləom á Róma!» 27 Lúluú á ózimbi tósshin mú kə jí Pwól ná: «Jaawúg mæ. Wo jí bále bæ múúd ləom á Rómá?» Pwól nə: «Haaw». 28 Lúluú á ózimbi tósshin mú cí nə né ná: «Mɛɛ mæ a wá zhwog *mwanə shú nə bwó máguləg nə mæ bág muud á Róma.» Pwól ná: «Mɛɛ mæ jí mbyágá.» 29 Buud bwó á bæ nə bwó zə yid Pwól á lásúg wá bwó mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúluú á ózimbi tósshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wá á má sá nə bwó wálúlúg ŋkəda éne.

Pwól má kaad mǐsh má ósəmbye ɔ mǐlású wá Zembí dí

30 Lúluú á ózimbi tósshin nyə á bul yáág nə a mpúg sá *Oyúden bwó á ngə bwaagulə Pwól nə nyə ámə sá yí. Ntə, mǎn maləm nyə á wiinzh Pwól mǎnəkəda, a jəw milúluú myá ofada nə *Gwoonɔŋ ósəmbye ɔ mǐlású wá Zembí bəsh bwó zə seɛŋgya. A mūsə ka zə nə Pwól zə tál bwo mǐshúd nə káádúg.

23

1 Pwól mú bān mǐsh dúg *Gwoonɔŋ ósəmbye ó mǐlású wá Zembí, a mú cí ná: «Bwaanɔŋ, mæ ngə sɛy nə Zembí lám nə sǎŋ zə wósɔ múús.»

2 Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú cí nə buud bwó á bæ nyə kúná-kúnə wá nə bwó nyífəg nyə bósɔnɔ mpuud. 3 Pwól mú cí nə nyə ná: «Wo jí nda mbéé fifim bwó má shín wá fám yí. Zembí nyə é yid wo. Wo mæ zə jí na shí nə wo zə sámb mæ lésú nda məcəɛ mǐ jí nə, nji wo abéyɛ sá məcəɛ mæ ngó cí yí, wo yida lwām nə bwó yídúg mæ.» 4 Buud bwó á bæ cínɔŋ wá bwó mú cí nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembí?» 5 Pwól ná: «Bwaanɔŋ, mæ shígé mpú ná jíśə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Wo ajáláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búud gwó.”»

6 Nda Pwól nyə á mpu nə buud búśə na Gwoonɔŋ ósəmbye ɔ mǐlású dí wá búśə bóól *Osadwisyeŋ bóól *Ofarizyeŋ ná, nyə á kím cínɔŋ cwú ná: «Bwaanɔŋ, mæ jí Farizyeŋ, mwān Ofarizyeŋ. Mə təl kəodud nəcə mæ ŋgálə bwánd nə búg nə mǐmbimbə mí bá gwúm.» 7 Námə nji nyə á cí ntáni yí, Ofarizyeŋ bǎnɔŋ Osadwisyeŋ bwó mú séŋusa mákál, gífúgá ósəmbye ɔ mǐlású í mú bóóg mǎnɔkəw mabá. 8 Nəcə Osadwisyeŋ bāŋ bwó du cí nə muud má yə yé cúgé nə ŋkul kwo gwúm, sá bwó jów nə *éŋgales yí í cúgé, gúl

sá cùgé námá ná *jím. Ofarizyên bân bwá du magulá isá byoong byêsh ná bísá. ⁹ Í músá zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oyúguli ó máççé bwá á bə Ofarizyên wá bwá mú tów ótútəlí ngə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sá bân sá adúgé ná muud éga ji ná gúl sá mábçé. Jí ná nkul bə ná wúl shíshim í ámə lésħa nə nyə, nkí ntág ngwól éngəles.» ¹⁰ Zhuyá músá bul yáág. Nə ndéé lúluú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə nŭŋ kə yil Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á bç cínong yí, Cwamba mú zə wóós wá Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ə wá nkúl. Wo má bwaagulá lāŋ wām wa Yurúsalem, í jii ná wo kág námá bwaagula wə Róma.»

Oyúden bwá ccel gwú Pwól

¹² Mán mələm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwá ci idāw nə məŋgul, bwá ná, nkí bwá agwúyé Pwól bwá bə nə məzhúngúlú. ¹³ Buud bwá á sá kúdúgú jooŋg wá bwá á bə buud çç məwúm mánŋ. ¹⁴ Bwá á ka kə dǵya nə milúluú nyá ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sá má jów məzhúngúlú sádí ícug dí, sá má ci idāw nə məŋgul kə wóós ja sá é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í jii já gaád ná bínóŋ *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembí bí dǵyág nə lúluú á ózimbi, a zág nə Pwól bídí ná bí mə zá faas lésú yé. Sá má shín kwəmusá ná sá é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jooŋg. A músá kə nyilí lungula izimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú jów ngwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaag nə ncwámá ga wá lúluú á ózimbi tóóshin, a ji nə sá á ká jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ní wá lúluú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyé ámə jów mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sá.» ¹⁹ Lúluú á ózimbi mú bii ncwámá ní mbwád kə nə nyə koogú kə jí nyə ná: «Jí wó céél jaaw mə yí?» ²⁰ A mú bəsa nə né ná: «Oyúden bwá má shín kwambulə ná bwá zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembí dí nda bwá ccel kə faas lésú yé. ²¹ Wec kú bá magulá. Búsə buud çç məwúm mánŋ bwá ngə bwéel ná bwá gwú nyə wá. Bwá má ci idāw, ci málwag, jów ná bwá bəg nə məzhúngúlú ícug byánjád nkí bwá bə kú gwú nyə. Bwá ngə bwánd nji ná wo mágúləg sá bwá cí yí, bwá má bwey kwəmusá.»

²² Lúluú á ózimbi tóóshin músá bíd mwān ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má shín zə lwágulə mə kúdúgú ga.» ²³ A mú jów milúluú mímbá myá ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəmusagá ozimbi mitəd mímbá, nə booŋg bwá du ju nə ikabulí wá

məwúm zəngbá nə ifulísh mitəd mímbá bwá bāg zə kə Sezaré məwala ibuú má mpwóbulú dí. ²⁴ Bwá kwámusag námá íkabulí shú ná bwá kág nə Pwól a kú shwúg jús kú bwíim booŋg kə wóós nə nyə wə ngwámuna Felígús.» ²⁵ A mú cila kálaad ntága:

²⁶ Mə Klódyus Lisyas, má cila lwám ngwámuna Felígús. Wo ə lás ə! ²⁷ Muud má ngə nti wo éga, Oyúden bwá ámə bíí nyə, bwá mú shín bə ná bwá gwú nyə. Sənhŋ ozimbi sá mú fəemushi nyə nəcé sá ámə gwág ná a ji muud á Róma. ²⁸ Mə ngə ka sə nə mə wámbulé cwoomb bənhŋ bwá yé nə ndí yí, má ámə kə nə nyə bwádí Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembí dí, ²⁹ mə mú kwey ná bənhŋ bwá ngə sēŋusa mákəl ísá í dǵyá ná məççé mán yí. A cugé nə məbçé mí nə nkul sá ná bwá gwú nyə nkí ná bwá wáág nyə mímbwug dí má. ³⁰ Nda má ámə ka gwáduga ná bwá ngə bwéel ná bwá gwú nyə ná, mə má ka ntí wo nyə. Mə má námá jaaw búud bwá ngə wáamb nyə wá ná bwá zág bwaagulə nyə məbçé mé nŭŋ wódí.

³¹ Ozimbi bwá á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwá mú ŋwa Pwól kyey nə nyə bulú nə bulú kələ nə nyə Antipátris. ³² Mán mələm, bwá mú bíd ná booŋg bwá á ngə ju nə ikabulí wá bwá kág nə nyə shwóg, bāŋ bwá mú nyingə nə mpúsə kə lungula izambid. ³³ Booŋg bwá á kə nə Pwól wá bwá mú kə kumə Sezaré, bwá músə yə ngwámuna kálaad, bwá lwágulə námá nyə Pwól. ³⁴ Ngwámuna mú lǵ kálaad ná ndéé a mú jí Pwól kóómb mpál shí kwáádé nyé nyisí sá. A mú gwág nə mpál shí á Sillisí. ³⁵ A mú cí nə Pwól ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínóŋ básə ná lésú wá bwá bá zə yí.» A mú lwám ná bwá kág jil nyə lunj má Herod dí.

24

Pwól má kaad wá Felígús

¹ Mpúsə mwəd mətəon ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənhŋ bóól ocúmbá buud nə ngwól lwóya bwá á du jów nə Tertúlos yé bwá á wóós Sezaré. Bwá mú zə shwáman Pwól wá ngwámuna. ² Bwá mú jów Pwól. Tertúlos mú tééd ngəle búga nyə lésú, nyə ná: «Yé lwám múud Felígús, wo wə má sá ná sá búlug mpu cugə ná shee nacé wóó mbii wó ngə kyey nə ijwúga yí, í má mpu kwambulə lwonj buud jisú. ³ Sá ngə lǵ wo kúkúl jēsh nə wala dēsh shú jǵjǵ sóólúg wó wooŋg. ⁴ Mə abulé ngə julə lwónj jula kwasa, má téég wo məbwə ná wo gwágúləg mə cig-cig námá nda wo bwéy bə nə jǵ fúlú ná. ⁵ Sá má kwey nə muud éga jisə nkí jág wagawo. Nyə wá jisə lúluú á ŋkəomú buud bwá jów ná buud ó Nazarət wá, nyə wá ngə təl *Oyúden bēsh wá shí mishwun ná

23:11 18.9; 19.21; 27.24; 28.16, 23 23:12 9.23 23:14 25.3 23:27 21.30-33; 22.25 23:29 18.14-15; 26.31; 28.18 23:30 24.5-8 24:1 25.2 24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl míciyá mí ayág mí cugé nə iciyá éga.

shwuu. ⁶ Nyə a sɔ́ námə ná a séémbəli *Lun mə Zembí, sá mú ka bii nya. * [Sá á jii ná sá mə lás lésú yé nda macɛɛ mäsú mə ngə cí ná. ⁷ Nji Lísyas, lúluú ózimbi tóóshin nya á ləelú zə nə júdá zə déég sá nya, ⁸ a mú cí ná buud bə́nɔ́n bəsə nə lésú wá bwá zág bɛ nya wá wódí.] Ja wóméfwó wó é ngə jí nya mishili mi kóod yí wo é je magulə məbɛɛ məsh sá ngə bwaagula nya má.»

⁹ Oyúden bwá mú mpu bwaagula lésú ní wəsh ná ntó wá jísə yé. ¹⁰ Ngwáməna mú yə Pwól lésú, Pwól mú cí ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoŋ jísə ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kóod wám nə búgá. ¹¹ Mə ngə kúnəw bád kə Yurúsəlem nə mə kə yə Zembí gúmá, í afwóyé sá mwəw wúm nə məbá. Wo jí nə ŋkul je fyál sá mə ngə cí ga. ¹² Bwá abwélé kwey mə Lun mə Zembí, ŋkí *mám páanzə mə mínjígúla mə Oyúden dí, sá muud sá ngə séŋusa makəl ŋkí ntág nə mə ngə wá zhizhəom ŋgwála. ¹³ Sá jəsh bwá ngə cí mə ní, bwá cúgə nə ŋkul lwágula nə jísə bábálé. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí mishád ná, nə zhií bwá mə jów nə ŋkoomú ní dí wá mə ngə yə Zembí á impáám bə́sú gúmá yé, mə ngə *magulə sá jəsh jísə cilyá kálaad macɛɛ nə ókالاad ɔ́ *búúd ɔ́ micúndá dí yí. ¹⁵ Sá bwá ngə bwánd nə búgá nə Zembí mə bá sá yí, gwó námə wá mə ngə bwánd nə búgá yí. Jísə nə buud bwá bá gwúm, təw bəonŋ ɔ́ anyunywaá, təw bəonŋ ɔ́ abábəw. ¹⁶ Gwá wá jí nə, mɛɛ ngə wá ŋkul nə mitádúgá myá lám mi bág mə tətəlí ja jəsh mish mə Zembí nə mish mə búúd dí. ¹⁷ Mə a cínŋuli mimbú ŋkí bulya nə ndeé mə á ka zə nə mə zə yə mimbúmbúwá myá lwoŋ buud jám mikwíndyá, mə keenzh námə ílím, ¹⁸ ja jəonŋ wá bwá á kə kwey mə Lun mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntág kú nə gífúgá búud, kú nə icucu. ¹⁹ Nji gúl bábaalé Oyúden wá Azi wá bwá á bə, bwá wá búss ná bwá zág təw wo mishád shwəman mə, ŋkí bəsə nə sá bwá lámusa nə mə yí. ²⁰ Ŋkí ntó dí, buud óga, bəonŋ bwá təl óga bwá jáawəŋ ŋkí mə a shí biil nə wəŋ ja mə á kaad *Gwoonŋ osémbye ɔ́ míləsú wá Zembí dí yí. ²¹ Ye nji ciyá mə á cí mə təl tām kóod ná: “Mə tal múús kóodud nəcə mə ngəla magulə nə mimbimbə mí bá gwúm” yí?»

²² Felígus nywáa nya á bwey buu mpu isá í dúgyá nə zhií Pwól nya á ŋgə bɛ yí. Nyə á ka bíd bwo ná bwá bág shúgula zə, nya nə bwo ná: «Ja Lísyas lúluú á ózimbi tóóshin mə bá wós yí, ja jəonŋ wá mə bá zə faas lésú wán yí.» ²³ A mú cí nə lúluú ózimbi tad ná a bááguləg Pwól, nji a bíd ná a jéég ngə wiinzh nyúul, a kú kaambəla nə buud bə́nə bwá kú zə dúg nya. ²⁴ Baalé mwəw mə mú cɔ́. Felígus

bá mudá yé Drusil shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jów Pwól ná a zág jaaw bwo sá í dúgyá nə búgá búgúlálə Yésus-Krist yí. ²⁵ Nji, Pwól mú ka ngə bul lás lésú cəgála cəg á tətəlí, dúlə mpu bii lám, nə lésú sémyé míləsú í bá zə siy yí. Felígus mú gwág ikukwendé, a mú cí nə Pwól ná: «Fwoŋ je nyiŋgə jíga ja. Mə é bá kwo jów wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ngə bwánd nə búgá nə Pwól nya é je yə nya *mwəanə. Gwá wá í á sá ná a dúg bul jów nya ija ija zə dúləsha nə nya. ²⁷ Mimbú mí á cɔ́ mímbá. Porsyus Festos mú zə cənd Felígus. Nda Felígus nya á ngə jí nə Oyúden bwá gwágug nya nywa ná, nya á kyey a lúga Pwól mímbwugad.

25

Pwól mə kaad wá Festos

¹ Festos nya á ka wós mpál shí jəonŋúd. A mú já Sezarə mwəw máól, a mú bád kə Yurúsəlem. ² Nə mílúluú myá ofada, nə otówe ɔ́ shwóg wá *Oyúden bwá mú zə shwəman Pwól nyádí, bwá téeŋ nya məbwá, ³ ná a bwígúg bwo ná ŋkwoŋá, a ntíg Pwól Yurúsəlem. Í á bə bwá mə shín cwɔ́ yuug ná bwá zə gwú nya zhiíd. ⁴ Festos mú bɛsa nə bwo ná Sezarə wá Pwól jí mímbwug dí yé, nyáméfwó Festos mə zə námə ka wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ́ shwóg bən bwá zág sənón kəg. Ŋkí gúl sá abábəw í ngə dúgya nə muud wəonŋá, bwá ka kə shwəman nya nún.»

⁶ Festos nya á já cínəŋ bwádí mwəw mwəomb ŋkí wúm. A músə shula kə Sezarə. Mán məlám nya á kə jí jiya sémyé míləsúd, a mú cí ná bwá zág nə Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsəlem wá bwá mú lyɛ nya, bwá mú ngə jéég nya mama minjagó bwáméfwó bwá cúgə nə ŋkul mpu bwaagula myá. ⁸ Pwól mú shwə nyúul, nya ná: «Mə afwóyé shwey wəŋ nə macɛɛ mə Oyúden, kú shwey wəŋ nə *Lun mə Zembí, kú shwey wəŋ nə *Káázəl.» ⁹ Nji, Festos mú cɛɛl sá Oyúden mənywa. A mú cí nə Pwól ná: «Ye wó magulə nə mə kándug wo Yurúsəlem, lésú wó í kág líl wu mə njúl?» ¹⁰ Pwól ná: «Mə təl *mpáanzə míləsú mə Káázəl dí. Í jii ná lésú wám í lísəg cínəŋ. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sá abábəw, woméfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Ŋkí jísə mpu bə́nə mə jí nə məbɛɛ, nə mə mə sá gúl sá á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə́nə mə cugə nə məbɛɛ ísá byəsh búga bwá ngə jéég mə iga dí, muud nya ajáláyé nə keenzh mə nə bwá kəg gwú mə. Mə jíi ná lésú wám í kág wá Káázəl.» ¹² Festos bə́nɔ́n osémbye ɔ́ míləsú bə́nə bwá mú dú ləsha na nə ndeé a mú cí nə Pwól ná: «Wo mə jíi ná lésú wó í kág wá Káázəl, wo é ka námə kə wu.»

24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 24:17 11.29-30; 21.17-28 24:21 23.6; 24.15 24:22 9.2 24:23 27.3; 28.16, 30 24:27 25.9 25:2 24.1 25:3 23.14-15
25:7 24.5-6, 13 25:9 24.27 25:11 25.21, 25; 28.19 25:14 24.27

¹³ Baalé mwòw má mú cò. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezaré, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cinongú fwámé zhwog mwòw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyə ná: «Feligús nyə á lúgə ngwól múúd wa mímbwugud. ¹⁵ Já má á kə Yurúsəlem yí, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá Oyúden bwá á shwáman muud wəonngá, bwá ná mə máguləg ná á jì nə məbɛɛ. ¹⁶ Mə á ka cì nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cùgə nə nkul kəenzh múúd ná á yág, muud wəonngá bə́nɔ́n buud ɔ lésú bə́ bwá kú fwo kaad í, muud wəonngá kú fwo bə́ nə fwála ná á shwɔ́ nyé nyúul. Bwá ádɛ́ sá ntó. ¹⁷ Sə́nɔ́n bə́sh sá á ka zə wa. Mə́ kú námá nyingə neela, mə́ mú jì jìya sémbýé míləsúd, mán malə́m, mə́ mú jòw ná bwá zəg nə muud wəonngá. ¹⁸ Buud ɔ lésú bə́ bwá mú námá zə, nji ísá bwá á ngə́ cì nyə yí í kú bə́ nə ísá í abúbòw mé mə́ á ngə́ táduga yí. ¹⁹ Bə́nɔ́n bwá á ngə́ sényusa mə́kəl ísá í yə́bá wə́nɔ́d. Bwá á ngə́ wáámɔ́ nyə́ nə lésú má ngwól múúd nə́ jíná nɛ́ Yésus. Muud wəonngá nyə́ á ya, Pwól ka ngə́ cì ná á jì kuwó. ²⁰ Mə́c mə́ á shígé ka mpu sá mə́ sáág yí. Mə́ á ka jì nyə́ nkí á jì nə nkul magulə́ ná á ká Yurúsəlem, lésú yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú cì ná á jì ná lésú yé í kág wá Káázəl, nyə́ wá kág sámb wə. Mə́ á ka námá cì ná bwá bááguləg nyə́ njów mímbwug kə́ wóós ja má é bá kənd nyə́ wá Káázəl yí.» ²² Agurípa mú cì nə Festos ná: «Mə́mɛ́fwó má cɛ́ɛl námá fwo gwágulə́ múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə́ nyə́ mán.»

Pwól má kaad wá Agurípa

²³ Já mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə ísá í gúmá byəsh í dɛ́ bə́ ja ja njwú-buud í ngə́ kyey yí, bwá mú zə nyúú *mpáánzə́ míləsú, bə́nɔ́n milúlúú mí ózimbi nə́ otówe ɔ shwóg wá ngwála. Festos mú sá ná bwá zəg nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bə́sh búəsə́ wa wá, bí má dúg múúd éga? *Oyúden bə́sh wá Yurúsəlem nə́ bəonng wá wa, bwá á shwáman nyə́ mə́dí bwá ngə́ yáág ná nyə́ ajəláyé nə́ kwo cəga. ²⁵ Já́m kóómb dí, mɛ́c mə́ á shígé dúg ná á mə́ sá gúl sá abúbòw á jə́lá nə́ yə́ nə́ ndí yí. Nji, nda nyə́ á jì ná lésú yé í kág wá *Káázəl ná, mə́ á ka námá magulə́ ná mə́ é kənd nyə́ wu. ²⁶ Nji mə́ cugé nə́ fwámé sá má cíləg Káázəl shú lésú wəonng dí yí. Gwá wá má ámə́ zə nə́ nyə́ wódí ná nkí wo e sá ná á lásúg í, mə́ je bíi sá má cíləg yí. ²⁷ Nə́c é í bə́ kú nə́ wúbúlé ná mə́ bíig muud, mə́ kənd nyə́, mə́ kú mpu lwágulə́ fwámé sá nyə́ ámə́ sá yí.»

26

¹ Agurípa mú cì nə Pwól ná: «Wo músə́ je kaad já nííd.» Pwól mú sémb mbwá, á mú tééd kəod. ² «Njwú-buud Agurípa, mə́ dúg ná í

má bul jəla mə́ nda mə́ təl wódí mpwóómbúd múús ná mə́ zə kaad shú ísá byəsh Oyúden bwá ngə́ máág mə́ íni. ³ Í bul jəla nəcə́ wo mpú íjám nə́ ijag í Oyúden byəsh, wo mpú námá ísá bwá dɛ́ sényusa mə́kəl nə́ ndí yí. Má ka jagula nə́ wo ná wo gwáguləg mə́ nə́ ləm jísów.

⁴ «Oyúden bə́sh bwá mpú cəg jám té wúlə shí. Bwá mpú nda mə́ á ngə́ cəga wa mə́dí lwoɔ́n buud dí nə́ wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwá bwey mpu ná kóómb yə́bá wúsú dí mə́ á bə́ nkəómú í búl bə́ nə́ nkád yíid, mə́ á bə́ *Farizyən. Nkí bwá cɛ́ɛl, bwámɛ́fwó búəsə́ nə́ nkul je bwiing lā́n wám. ⁶ Mə́ mə́ zə tə́w kəodɔd ja ga dí nəcə́ nkəagə́ Zəmbí nyə́ á kaag odá yí, mɛ́c ngə́ bwánd nywo nə́ búgá. ⁷ Ibə́end wúm nə́ íbá byəsh sá búás nə́ ndí yí í ngə́ yə́ Zəmbí gúmá bulú nə́ mwású kú yəw. Ibə́end byəonng í ngə́ bwánd nkəagə́ nyəonngá nə́ búgá. Yé Njwú-buud, wám bwándúlə́ wəonng wá Oyúden bwá ngə́ wáámɔ́ mə́ nə́ ndí ga. ⁸ Nə́c é jí bí bā́n bí cùgə́ nə́ nkul magulə́ ná Zəmbí ngə́ gwúmushi mímbimbə́ yí? ⁹ Mɛ́c mə́ á fwo námá dɛ́ táduga ná mə́ jə́lá nə́ bul lúmbulí nə́ jíná mə́ Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námá wá má á dɛ́ sá Yurúsəlem yé. Mə́mɛ́fwó mə́ á dɛ́ bíi zhwog obúgula nə́ nkul milúlúú nyá ofada mí á yə́ mə́ yí, mə́ dɛ́ wá bwo mímbwugud. Mə́ á dɛ́ námá bə́ cún nə́ buud bwá á dɛ́ gwú bwo wá. ¹¹ Mə́ á dɛ́ kyey *mə́mpáánzə́ mə́ mínjígulá mə́ Oyúden dí, mə́ dɛ́ ngə́ lwágulə́ obúgula cúwáí, dɛ́ yímbulí bwo ná bwá kílyág búgá ján. Mə́ á nteɛng námá sóólúgá wám, mə́ kə́ dɛ́ bə́ obúgula míngwála míshúsú. ¹² Gwá wá í á sá ná mə́ kə́ Damás, milúlúú nyá ofada mí mə́ yə́ mə́ nkul nə́ lwámá mə́ kág sá yí. ¹³ Mə́ ngə́ kə́ ntáni tām mwású, yé Njwú-buud, mə́ mú dúg nji mə́ma mə́nkənyə́ mə́ mə́ faan cò yásá. Mə́nkənyə́ máni mə́ mú lyɛ sənón buud ɔ gwoonng bām. ¹⁴ Sə́ bə́sh sá mú kadə́wa shí. Mə́ mú gwág kəl í ngə́ lás nə́ mə́ kəl lú aramyɛ́ dí ná: “Sól, Sól, nəcə́ jí wó búl lwágulə́ mə́ cúwáí ntáni yí? Mpuj ná wo cugé nə́ nkul sá míngáádə́ nə́ shushwom*.” ¹⁵ Mə́ mú jí ná: “Wo zə́ e, Cwámɔ́ba?” Cwámɔ́ba ná: “Mə́ Yésus, mə́ wá wó ngə́ lwágulə́ cúwáí yé. ¹⁶ Nji, wəolúg, wo tówúg tətəl nə́ məkúu mwó. Mə́ ámə́ zə lwóya nyúul wódí ná mə́ zə sá ná wo bəg mə́ kágú mílwámá, wo bwiing sá wó má dúg yí nə́ byəonng byəsh mə́ bá nyingə́ zə́ dɛ́ lwágulə́ wo yí. ¹⁷ Mə́ é cəg wo nə́ kúl gwə́d nə́ ikúl ishús, kúl jəsh mə́ é lwám wo yí. ¹⁸ Mə́ lwám wo nə́ wo kág bə́ny bwo mísh, bwá wúg yídúgúd zə́ mə́nkənyad, wú mpəl mə́ *Sátan dí zə́ wá Zəmbí. Búgá bwá é *búgula mə́ yí í é sá ná bwá ləgúg ijuugá í *mísám myáɔ́n bwá mú nwa jìya, bə́nɔ́n bəonng búúd bwá mú mínkɛ́nkɛ́ nəcə́ ngə́lə́ búgula mə́ wá.”

25:18 18.14-15 25:22 Luk 21.12; 23.8 26:1 9.15

26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20

26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16

* 26:14 shushwom: Bwá á dɛ́ sá wúl mbii shushwom nə́ líí. Bwá ká dɛ́ lúmə́ ínteny

ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13

¹⁹ «Ntò, yé Njwú-buud Agurípa, sá má á dág í á zhu má gwów yí, má a shígé mpyèny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njoond, má tééd kə búúd ɔ Damás dí, má mú nyingé kə bəong wá Yurúsalem nə bəong wá Yudéa yèsh dí, kə námá íkúl ishúsúd, má kə bwiing bēsh ná bwé céndág mítádúgá bwé cénd kuú njoond yid wá Zembí, bwé mú cuga cug í lwágulə ná bwé má cénd mítádúgá yí. ²¹ Sá ɔəng wé Oyúden bwé á kə bíí má *Luŋ má Zembí dí, bwé ngé sɔ ná bwo gwú má nə ndí yí. ²² Mə ngə cuga zə wóós múús nji nacé Zembí, shú ná mée ngə ná bwiing kéel, bwiing íkákágé, bwiing ócumbá buud. Mə ngə bwiing nji sá *búúd ɔ mícúndá nə Moyíz bwé á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sá gwów. ²³ Í á bə ná *Krist má jalá nə bá jug, á jalá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmála, á jalá nə bá bwiing kúl jisú ná byəong í cugé Oyúden yí mənkenya.»

Pwól má ccel ná Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwól ngé kə shwóg nə kəod yé ntáni, Festos mú nkáand ná: «Pwól wo jí lad. Bulúla mpu wó ní í má kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwól nyé mú cí ná: «Mə cugé lad yé Festos lwám múúd. Lású má ngé lás yí wúse fwámé lású, í njúl lású fug. ²⁶ Njwú-buud má ngé lésha nə ndí kú fúnda yé, a mpú isá íni. Mə tédúgá nə má aŋgé nə kwab ja má cí ntó yí, nyə ajágé tɔo sá na. Nacé isá byəong í á shígé də síy ishwoo máfəfəd. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, yé wo ngə *magulə isá *búúd ɔ mícúndá bwé á cí yí? Haaw. Mə mpú ná wo ngə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú cí nə Pwól ná: «Í mú wo kúná-kúna nə wo sáág má ná má bág kristen ɛ́!» ²⁹ Pwól ná: «Í bág ntó tɔo kíkídiga tɔo jáyé ja. Má jəgula nə Zembí nə tɔo wo, tɔo buud bēsh bwé ngé gwágula má múús wá bí bág nda mə, nji bí kú yidá bə nə mənəkada nda má jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú tɔw, nə ngwámuna, nə Berení ná buud bēsh bənŋh bwé á bə bwé njúl wá. ³¹ Bwé múse kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé tɔo sá búse nə njkul gwú nyə nə ndí yí, kú námá bə tɔo sá bwé wálúlag nyə mənəkada yí.» ³² Agurípa mú cí nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jí ná lású yé í kág wə *Káázel, wo mbəm je bíd nya.»

27

Njoond mə Pwól kála Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwé kənd sá Itali yí, bwé á njwa Pwól nə míl mímbwug, bwé yə wúl lúúlú

ózimbi təd. Lúúlú ózimbi wəong í á bə nə jíná ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánúní bwé á də jów ná Kında mə *Káázel yí. ² Sá á bád titima á Adramít í á ngə kə mábwūŋ mə Azí yí. Sá á bád cínəngú, mú kyey sənŋh Aristarug muud Masedwun nyə á zhu Tesalonika yé. ³ Sá mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lám nə Pwól, a mú bíd nyə ná a kág óshwé bē dí, ka bwé é ngə yə nyə isá. ⁴ Sá mú tí na. Nda onkwə bwé á ngə ntágulə sá ná, sá á ngə baag kóomb fuundú mǎŋ á Shiprə onkwə bwé á də bə bwé mú ngə cwaalawo yí. ⁵ Sá mú ka lína mǎŋ má Silisi ná Pamufili, sá mú kə səl titima Mira, mpál shí á Lisi. ⁶ Cínəng wé lúúlú ózimbi wúsú nyə á dág ngwól titima á Aləguzandrí təl ná a kə Itali yé. A mú nteəng sá titima wəongúd. ⁷ Sá á ngə kə ntáni, júgə cūŋ nə cūŋ, sə ngə kə togátəogú, já zhíd zhwog mwəw ná ndéé sá mú kə wóós ngéé Kanídu. Nkwə kú bíd sá fwála ná sá shíshug kúná-kúna. Sá á shwal baag kóomb fuundú mǎŋ á Kurēt onkwə bwé á də bə bwé mú ngə cwaalawo yí. Sá á ngə kə ngéé Salmónə. ⁸ Sá mú ngə líduga nə ngələ baag na fuundú mǎŋ ná ndéé sá mú kə wóós kúkúl bwé dú jów ná: «jɔjɔ mábwūŋ» yí, ngwəla í njúl kúná-kúna nə cínəngú nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cɔ sá. Ka námá nyingə bə ná nda wəla lú íci í ídǎw* í á cɔ ná júgə í á zə bə nkí wagawo. Gwə wə Pwól nyə á ka zə kéwuli búúd, ¹⁰ nyə ná: «Owéy, njəond ga í é bə sə nkí jág nkəngula. Mə dág ná sá é jímbal mímbag misú, tɔo titima, sá je námá gwálí mikug mi búúd.» ¹¹ Lúúlú ózimbi nyé mú yida bul bə nə búgə nə njulye titima bá amádí, a kú gwág sá Pwól nyə á cí yí. ¹² Nda bwūŋ dəong í á shígé bə jə bwūŋ búud bí nə njkul cínɡuli njkwan yí nə, zhwog buud bwé mú ngə cí ná sá cɔg cínəng, sá sɔgə ná sá kúməg Fenígús, bwūŋ á Kurēt, sá kág cínɡuli njkwan wu. Bwūŋ dəong dáá dúse mbəg ngéé mpədúgá *mákóól má jwəw† nə kóomb jwəw í də jíma yí, í njúl námá mbəg ngéé mpədúgá *məncwúm mə jwəw‡ nə kóomb jwəw í də jíma yí.

Mama nkəwə má zə kung mǎŋ

¹³ Gúl ngúngúl í də zhu mákóól má jwəw§ yí í mú ngə wəpə. Bwé mú téduga ná búse nə njkul kə, kə wóós Fenígús. Bwé mú yíl shwamá í də sá ná titima kú kyey yí, bwo mú ngə bə fuundú mǎŋ á Kurēt. ¹⁴ Kú námá bwey, məma nkəwə bwé də jəw ná Erakiləŋ* yé mú zhu nūŋ njkwaməd zə byaluga nə bwo. ¹⁵ Nda titima í á shwal tǎw ná, fwála mə kwo təl nyə

26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8 26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 26:26 Yuá 18.20 26:28 11.26
 26:31 23.29 26:32 25.11-12 27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2 27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í ídǎw: Í á də bə zan. Bwé á də sá zan nyəong wala lə bwóógúd onkwə bwé njúl nkí yáág. † 27:12 mákóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey féel-féeli yé njkəw á oféel-féelí sá íciyá dí. ‡ 27:12 məncwúm má jwəw: Í ká ná Nord; wo é kwey féel-féelí yé njkəw á oféel-féelí sá íciyá dí. § 27:13 mákóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey féel-féelí yé njkəw á oféel-féelí sá íciyá dí.
 * 27:14 Nkwə wəong má də zhu ngéé məncwúm má jwəw.

yí í á shígé ná bæ. Sá mú bíd, ñkwô mú ñgə kə nə sá kóóm̄b í ajáláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə c̄p̄ mpúsa ñkwamá bwá jów ná Koda yí, í mú nywá laa sá ñkwô, sá músə ka t̄em balan nə bíbyóól acíg-cíg sá mú fwo bul líduga. ¹⁷ Ofúla bwá mú kəl bíbyóól jooŋg titíma dí gwów ná ndeé bwá mú ñgə c̄ç̄l̄ə mikwoolú lȳç̄ titíma nəcə bwá á ñgə fúndə ná ñkwô ñyə á bá kə nə sá ná ndeé sá kə mága bwún̄ á Sírat. Bwá mú shul shwamá í dí cwánawo yí májúwód, sá mú shwal ñgə kə, kú ná bæ kóóm̄b sá má c̄ç̄el yí. ¹⁸ Jwów í á b̄ç̄ yí í á bæ ñkwô ñgə ná námá zhúŋg sá. Sá mú ka t̄ééd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwów áléel, ofúla bwáméélwó bwá mú ñgə wusə isá í titíma májúwód nə məbwə m̄ñ. ²⁰ Sá á cugə mwów ñkí bulya kú ná dúg jwów jon dí, kú nə t̄ə acén-cení, ñji wúl mbii yáág-yáág ñkwô ñgə kunjg. Sá mú shún dúg ná sá b̄ñ̄ sá acugəȳé.

²¹ Í á bæ námá buud bwá má bul já kú dá. Pwól mú ka zə t̄əw bwo t̄átám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí á mbəm gwág sá má á ñgə ci yí, ñkí sá á shígé tí m̄kúú Kur̄ēt, sá á mbəm sásulə míga micún̄ nə íntama. ²² Má ka ci nə bí ja gaád ná bí lwóyág ñkán̄. Cug múúdí í ájímbeé wa t̄əw jwów. Sá ji nə ñkul ntáma, ñji titíma. ²³ Zembí má gwág nə ndí yé, má ñgə yə gúmas yé, ñgwól *éngəles yé nyə ámə wóós m̄adí bulú gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwól, wo kú bæ nə ifwaas. Í jii ná wo kúmég wə *Káazel. Zembí nyə e cug námá búúdí c̄ titíma gwó nəcə wo.” ²⁵ Gwá wə má cí nə bí ná, oshwá b̄am, lwóyágá ñkán̄. Mə ji nə búgə nə Zembí ná isá í é bæ nda nyə ámə jaaw mə ná. ²⁶ Sá é kə mága nyúl ñkwamá dí.»

²⁷ Í á ka zə bæ, ñkwô mú j̄ç̄ç̄la nə sá ntáni íbulú wúm nə íl̄óól. Bulú wúm nə ñq̄ dí, sá ñgə ná námá nt̄əñ m̄ñ bwá jów nə Adriyatík má dí, isá í t̄ám bulú, ofúla bwá mú gwáduga nə sá mú kúná-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwá mú wusə zhwangula májúwód, bwá kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda məwúm m̄al̄óól nə zangbá. Sá mú shish shwóg, bwá mú kwo wusə zhwangula, bwá kwey ómáda məwúm m̄ábá nə mwóomb. ²⁹ Bwá mú bæemb ná sá á bá kə mága gúl k̄kúl á məkwoógúdí. Bwá mú wá máshwamá m̄ñq̄ bán titíma dí, bwá ñgə wímb nə mán í léélug l̄am. ³⁰ Ofúla bwá mú ka zə bii t̄édugá ná bwó túb. Bwá mú shul bíbyóól acíg-cíg májúwód nda sá má cí nə bwá kə wá máshwamá m̄a lúú titíma. ³¹ Pwól mú ci nə lúúú ózimbi ná: «Ñkí buud óñi bwá bə kú ji titíma dí, bí kú faam nə shwiý.» ³² Ozimbi bwá mú sámb mikwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú wó.

³³ Té bwá á ñgə bwánd nə mán í lómúg yí, Pwól nyə á ñgə cwíny buud ná bwá dág id̄aw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í má bæ mwów wúm nə

m̄əñq̄ múús bí ñjul bí ñgə bwánd, muud kú dá. ³⁴ Má ñgə jii ná bí nyíngəg t̄ééd ñgálə dá, sá jooŋg í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbálé t̄əw ntand shilú ñgwúdí wa.» ³⁵ Nji nyə á shín ci ntáni yí, nyə á ñwa buléđ, a jəgula nə Zembí ná ndeé á f̄ç̄y, a mú t̄ééd dála. ³⁶ B̄esh mənyúúl má mú lal, bwá mú ñwa id̄aw ñgə dá. ³⁷ Sá b̄esh sá á bæ titíma dí buud mit̄əd mímbá nə məwúm zangbá nə ósaman. ³⁸ Ja bwá á shín də jilə yí, bwá á ka zə s̄p̄ məzhiú mə sá ná titíma ñwág ȳísa. Bwá mú wusə id̄aw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka l̄əm yí, bwá á shígé yag shí bwá á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə m̄ñ í á zə shúsə c̄indú. Mbwaanzulə sh̄ç̄ í á ñgə nyín c̄inɔŋg. Wu mbwaanzulə wooŋg dí wə bwá á dúg ná bwá c̄eel kə t̄əl titíma yé ñkí í á bæ nə ñkul s̄iy nt̄ó. ⁴⁰ Bwá á ka wiinzh məshwamá m̄esh bwo mp̄añgulə mwo májúwód, bwá wiinzh námá mikwoolú mí sá í də fiinzh titíma yí, bwá mú w̄ç̄ç̄ *sanda ñgul, ñgul mú ñgə kə nə titíma kóóm̄b mbwaanzulə sh̄ç̄. ⁴¹ Nji bwá nda fwo kumə bwún̄, titíma mú kə mága dúl kú lú sh̄ç̄ í á bæ májúwó dí shí kú ñgə nyín yí. Lúú titíma í mú nyii sh̄ç̄ dí í kə ȳim. Ikwó í májúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí nə ndeé bán titíma í mú shún w̄ñ.

⁴² Ozimbi bwá mú dúg ná bwá shún gwú mímbwug shú nə muud kú gwáág ná ndeé túb. ⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á c̄eel cug Pwól ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwá kú gwú mímbwug. A mú yida lwám ná b̄ooŋg bí nə ñkul gwáág wá bwá gwáágúg kə c̄indú, ⁴⁴ b̄ooŋg bwá lúg wá bwá ñgəg nə badawo m̄əb̄óóm̄búdí, b̄óól íbwíl í titíma dí bwá ka ñgə kə c̄indú. Nt̄ó wə b̄esh bwá á faam nə shwiý yé, bwá mú kumə c̄indú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwól má kumə ñkwamá á Malta

¹ Ja sá má shún faam nə shwiý ntáni yí, sá mú gwág ná bwá də jów nȳñ ñkwamá ná Malta. ² Mimbýágá mí shí nyooŋg mí á ñwa sá nə dúl váál ósusa í c̄úgé kúl j̄esh yí. Nda mpú nyə á ñgə nywó ȳñ í ñgə fafula ná, bwá á s̄p̄ m̄əma kuda, bwá mú ñwa sá b̄esh ná sá k̄əg gwáala. ³ Pwól nyə á ka ñk̄əny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú c̄inɔŋgú nə gún̄ kuda, zə bwamusə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mimbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwól mbwád yí, bwá á ñgə lésha bwámé ná bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bæ ñgwúl buud. A mə t̄em faam nə shwiý májúwó dí, myéndí í á mágúláyé nə á c̄úgəg.» ⁵ Nji Pwól nywáá mú samusə yúul kuda dí, á kú námá gwáduga t̄əw m̄əç̄ey. ⁶ B̄ñ̄ bwá á ñgə t̄éduga ná bwá é je dúg Pwól ñgə gúsə, gúl ja ná bwá é seegya ñji á má ȳñ̄ kad̄awa shí mbimbə. Bwá á bwánd ná k̄ək̄ək̄, bwá kú dúg t̄əw sá ábúb̄w í

bə nə nyə. Bwə mú cénd mítédúgá, bwə nó: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ngwól kâh nyə á bə kúná-kúná nə kúkúl bwə á bə ni. Kâh wəonŋ njúl kâh má Publíyus, lúlúú múúd á ñkwamə nyəonŋ. Publíyus éne mú ñwa sə nə ccelí, a mú jil sə nyádí kâh mwôw málól. ⁸ Sósónŋ yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ñgə gwô nyə, a ñgə námá bwás ncwú-məcií. Pwól mú kə nyádí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka za bə nə, mí mímbəl myá ñkwamə nyəonŋ mí mú ñgə zə nyádí, mí ñgə zə yál. ¹⁰ Buud bəonŋ bwə mú bul ñwa sə nə gúmá, gúmá í ñgə nyín mimbí mimbí. Bwə á yə námá sə isá í ñjəond ja sá á kye yí.

Pwól mə kə kumə Róma

¹¹ Sə á ji cínəonŋ onkwoond olól. Gúl titíma á Aləguzandrí í á cínŋali ñkwán cínəonŋ ñkwamə nyəonŋ. Titíma jəonŋ mé máyiyé mə á bə yuug «Məwáás»*. Gwə wə sá á ñwa kələ nə ñjəond shwóg yí. ¹² Sə á kə nə ndé kə shulə Sirakús, sə mú já cínəonŋú mwôw málól. ¹³ Tílə sə á tí na yí, sə á ñgə baag nciindye nə nciindye nə ndé kə wós Regyo. Mán məlám, ñkwô á məkól mə jwôw[†] mú kuŋŋ. Mpúsə mwôw məbá sə mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sə mú kwey bəól ómínyonŋú bású óbúgula na. Bwə mú jəgula nə sə nə sənŋ sə jág mwôw zəŋgbá. Mpúsə wəonŋ wə sə á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bəól ómínyonŋú bású wá Róma bwə á gwáduga nə sə ñgə zə. Bwə á zə, zə bwəma nə sə Ifacilá í Apyus, bəólúgá kúl bwə du jəw nə Mínjəw mí ójón mílól yí. Ja Pwól nyə a dág bwə yí, nyə á yə Zembí cúnčəsh, ñkul bul wós nyə nyúúlád. ¹⁶ Ja sə á kumə Róma yí, bwə á bíd Pwól ná a jəg kə ji kəl á ccel yí, bá ngwól zimbi nyə é du baagusa nyə yé.

Pwól mə bwiing Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwôw málól ntáni, Pwól nyə á jəw otəwe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwə zə bwəma nə nyə kúl nyə á du ji yí. Ja bwə á zə sənŋya yí, nyə á ka ci nə bwo nó: «Bwaanŋ mə a shígé shwey wəh nə kúl búud jíshé, kú shwey wəh nə ijám nə ijag ódá bwə á lúgə yí. Nji tɛem bə ntó, bwə á bii mə Yurúsəlem, kɛɛnzə mə məbwə mə búud ɔ Róma dí. ¹⁸ Buud bəonŋ bwə á shí jí mə kəod, bwə mú kwey nə bwə bíd mə nəcé bəh bwə á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpiyá nə shwiy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwə á ñgə ñgaan nə, gwə wə mə á jí nə lósú wám í zəg wə *Káázəl nə ndí yí. Nji ntó cugé nə mə ji nə məshwán nə lwoŋ búúd jám. ²⁰ Sə jəonŋ wə mə ámə sə nə shé dúgyág nə ndí yí, shé lésə yí. Búbálé mə jí mənədə dí nəcé sá *Izəwəyél ñgə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwə mú

bəsa nə né nó: «Sə afwóyé bii ñgwól kálaad ñgə wú sə Yudéa shú dwó dí, ñki ntág nə ngwól *mínyonŋ wúsú mə zə jaaw sə wúl bów-bəw lâh shú dwó dí. ²² Nji, sə má jíi nə woméfwó jááwug ná sə tédúgá wə shú nyəonŋ ñkəomá a búgə wó mə kə nyíi ní. Sə ñgə gwág nə buud bwə ñgə ban nywo kəl jəsh.» ²³ Bəónŋ bwə á cçələ ñkúmba jwəw bwə bá zə cínəonŋ nyádí njəw yí. Ja jwəw dəonŋ í á jé yí, bwə á zə bwə njúl buud ñki bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wós mpwókugú, a ñgə bwiing bwo Faan mə Zembí, a ñgə sə nə bwə máguləg Yésus, a ñgə bwiing bwo nə nyə wə Məççə mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndá mí á ñgə ci yé. ²⁴ Bəól bwə mú ñgə *magulə isá nyə á ñgə ci yí, bəólúgá kú magulə. ²⁵ Bwə á ka ñgə bwilya bwə njúl məcún məcún. Pwól mú kwo ci bwo nji sá ñgwúd nó: «Sá Nkəŋkə Shishim nyə á lás nə impáambá bín mpú mə múúd micúndá Izayí dí yí í mə mpu nyín. Nyə á ci ná: ²⁶ Kaág kúl búud ní dí kə ci nə bwo nó: “Bí mə bá du kənd məlwə, nji bí kú bwələ wámbulə; bí du kənd mísh, nji bí kú bwələ dág, ²⁷ nəcé kúl búúd ga í mə shín lal mílám. Bwə mə shín juwal məlwə, bwə búdal mísh; ná mísh máh mə á bá dág, məlwə máh mə á bá gwág, mílám myáh mí á bá wámbulə, ñkwunŋá bwə á bá cénd kuú ñjəond, nə ndé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu nə Zembí mə kənd búúd bwə cugé Oyúden wá cug jé jəonŋ. Báá, bwə é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shín ci ntáni yí, Oyúden bwə á shwal bwilya, bwə ñgə jág sənŋusa məkəl.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ñgə jí njəw nyáméfwó nyə á ñgə jəna nə *mwaané yé yí, a dágé lég búúd bwə á du zə nyádí wá, ³¹ a ñgə cúnədə kéel á Faan mə Zembí, a ñgə jíguli buud minjígúlá mí dúgyá nə Cwámba Yésus-Krist myá nə kpwoɔ kpwoɔ, kú nə gúl sá í ntágúlə nyə.

* **28:11** Məwáás məonŋ wə Kastor bá Polugus. Bwə á bə ozembí wá yəbə Ogurək. Buud bwə á du téduga nó ozembí bəonŋ wə bwə á dí baagula ofíla. † **28:13** məkól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey fɛ́l-fɛ́lí yé ñkwə á ofɛ́l-fɛ́lí ó íciyá dí. **28:16** 24.23 **28:18** 23.29 **28:19** 25.11 **28:22** 9.2 **28:23** 1.3; 8.12; 19.8; 28.31; Luk 17.21 **28:26** Iza 6.9-10 **28:28** 13.46; Luk 3.6 ‡ **28:29** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə íciyá íga.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cəel jíguli bwo váál bí nə nkul mpu cugə sɛɛŋgi, Oyúden bánɔŋ ikúl ishús yí. Shúg lu njígulá yé wá: «Zembí mə dá nyə múúd ná tətáli muud ja múúd mə búgula yí, búgó í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma máŋkəw məlól.

- (1) Tээ́d lúu 1 kə wóos lúu 8 í, Pwôl nğə lwágulə váál múúd ji nə nkul bə tətáli mísh mə Zembí dí yí. Pwôl ka nğə jíguli ná buud bəsh búsa ósól ɔ mısám, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndeé, buud bəsh búsa nə nkul dúg cug nji na kwíindyá mə Nkɛŋkɛ Shíshim, nacé Yésus-Kríst wá nğə ka nə buud wá Zembí.
- (2) Nyingələ wú lúu 9 kə wóos lúu 11 dí, Pwôl nğə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛɛm bə ntó, Zembí nğə ná jəw bwo, nacé á cəel bwo, búsa kúl jé.
- (3) Wúlə lúu 12 kə wóos 15 dí, Pwôl nğə lwágulə nda múúd mə jəlá nə cugə cug kristen ná.

Pwôl nyə á shínal kálaad nə məbədə́ bədə́lə zhwog buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá ná sənɔŋ sá bəg kúnə-kúnə.

Məbədə́

1 Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wá mə cilá kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nacé Zembí nyə a jəw mə ná mə bəg ntó, Zembí nyə a féesh mə ná mə bwíingug Jəjə Kéel dé. 2 Bweyála Zembí nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel doong, a sá ná *buud ɔ micúndó bə bwá ciləg nkaagə nyooŋgá Kálaad Zembí dí. 3 Jəjə Kéel doongá dúsə ləŋ mə mwán yé nyə á zə byél mpwoŋ buud mə *Dávid dí yé. 4 Nji, Zembí nyə á yə nyə nkul á Shíshim mə Zembí ja nyə á gwúmashí nyə yí; cinəŋ wá nyə á mpu lwágulə ná Cugye wúsú Yésus-Kríst woongú ji *Mwán mə Zembí yé. 5 Zembí nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwon mə Yésus dí ná mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá woong wí ná mə sáag nə ikúl byəsh í bəg nə məgwəg mə búgə, jinə dé í mú nyə gwá. 6 Bí búsa námə búúd ɔ ikúl nə ilwon byooŋgá, bí buud Zembí mə jəw ná bí bəg buud ɔ Yésus wá.

7 Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembí mə búl cəel nún Róma wá. Nyə a jəw bí ná bí bəg buud bə. Sóŋgá wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bí nğəg nə cugə ná shee.

Pwôl ji na yéesh kəla Róma

8 Mə tээ́d fwo yə Zembí waamə akiba kwon mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nacé shí mishwun nyəsh í nğə gwáduga búgə jín. 9 Mə nğə yə Zembí gúmá nə lám wám wəsh nacé mə nğələ bwíing Jəjə Kéel mə mwán yé. Zembí woongú ji wúshined waamə ná mə anğé nə bwele yəw tэдúgálə bí bəsh. 10 Mə nğə wá bí ja jəsh məjəgula mām dí; mə nğə ji Zembí ná nkí á magula, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nún bídí. 11 Mə ji bul bə nə yéesh ná mə dúg bí. Mə cəel kwíind bí nə isá Zembí mə dá yə bwán bə zhí á *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. 12 Ntó ji ná mə nğə jii ná shé bəg kul nğwúd shú ná, búgə bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáag ná shé bəsh bəg nə məgwə, bí nyə mwo mádí, mə nyə námə bídí. 13 Bwaang, mə acéélé ná bí bəg kú mpu ná mə dá yigula ná mə zə nún bídí. Mə nğə jii ná sɛy jām í bəg námə nə mpumá bídí nda bíl ilwon dí. Nji, zə wóos múús í, məkwowala mə abídé mə ná mə zág. 14 Mə jisə ná mə bwíingug buud bəsh Jəjə Kéel, tə buud bwá mpu cug wá, tə buud bí kú mpu wá; tə ompuye ó isá tə buud bwá cugé ompuye wá. 15 Gwá wá mə nğə bul jii ná mə zág námə bwíing bí buud ɔ Róma Jəjə Kéel yí.

Jəjə Kéel dúsə nyúl mpífə mə Zembí

16 Mɛɛ mə anğé nə gwág shwón nə bwíingulə Jəjə Kéel doongá. Nacé a dúsə nə nyúl nkúl mə Zembí shú cugələ múúd yəsh mə *búgula yé, tээ́d nə *Oyúden kala nə Ogarɛk bəsh. 17 Nacé otətali ó Zembí* bwá mə nyín Jəjə Kéel dí. Muud nyə é kumə otətali ó Zembí boong dí nə búgə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná. Jí cilyá ná: «Tətáli muud mə dúg cug nacé bələ nə búgə».

Muud yəsh nyə a mə byaagulə nə Zembí

18 Mpugá ná Zembí nğə lwóya mpimbə jé í nğə zhu gwəw, a nğə nyada nə buud bwá nğə cugə cug á kú bish Zembí nğə sá olíingí wá, nacé bwá nğə sá ná obábələ bwá kú sɛy. 19 Nacé, isá byəsh búúd bwá jəlá nə mpu shú mə Zembí dí yí, í á mə nyín ná nğəŋ, Zembí nyaméfwó nyə a mə lwó búúd byo ná nğəŋ. 20 Jí ntó. Zembí nkul nyé á kú nə nji í anğé nə nyín; sá gwáméfwó á jisə yí kú námə nyín. Nji, tээ́d ja nyə á tɛ shí nə gwów yí, misóólágú nyé mí nğə lwágulə nkul nyé nə sá gwáméfwó

1:1 Mıs 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16 1:2 3.21; 1Pr 1.10-12 1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mıs 13.33; 2Tm 2.8 1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9 1:7 ná shee: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15 1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mıs 19.21; Ifz 1.16 1:13 1Kr 9.19-22 1:14 Kol 3.11 1:16 2.9; Mıs 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * 1:17 Mbii Zembí mə dá ci ná muud ji tətáli muud yí. 1:18 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 1:19 Zhb 12.9; Sóm 19.2-5; Mıs 17.27-28; 1Kr 1.21 1:21 Ifz 4.17-18

Zembí jísá yí. Múúd mæ ká téduga tédúgá á fug, a dúg. Buud bwá cúgé ná næ kœod bí næ ñkul kaad yí. ²¹ Næcé bwá á má sá ná, bwá má tæm mpu isá í dúgyá næ Zembí yí, bwá ayáyé nyæ gúmá næ akíba mæ jéla næ nyæ Zembí yé. Wáñ faasála isá í mú kú næ mfií, lám ímpwúfú wáñ í mú yidágúd næ ñkwed. ²² Sá jœong í má sá ná bwá bág ilad, ñji bwá ñgá téduga ná bí næ fug. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jéla næ nyæ Zembí jí kú bá bwele fudá yé, bwá ñgæ yida nyæ ivuguli í isá í dú bwœo yí, ivuguli í búúd, næ ivuguli í ínunú næ ivuguli í ócúdu næ onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembí nyæ a má bíd bwo dang-dáng ná bwá ñgæ ná bœ íwímbúg yá milám myáñ, ñgæ sá misóólúgú má áduadaná, ñgæ séémbuli mænyúul máñ bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwǝǝla óbúbálé ó Zembí, yidá ñwa bwo nda íjǝǝ; bwá ñgæ yida kænd múud isá Zembí nyæ á té yíid, í njúl ná Zembí muud nyæ a té isá byésh yé, nyæ wá má jéla næ gúmá kanduga á kandugæ! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembí nyæ a má bíd bwo dang-dáng ná bwá bœg iyéesh í isá í shwôn. Budá bán bwá má bíd sála sóólúgú næ budúm, bwá mú yida ñgæ sá bwá budá næ budá, í njúl ná ntó dí Zembí nyæ á kwambulæ bwo ná í bág dú bæ yé. ²⁷ Nám mbii ñgwúð wœongá, budúm, bwá má lúgæ ná bwá bálanuǝ; næ budá, bwá mú yida dú bæ ná, ñgwól múdúm nyæ næ yéesh shú ñgwól. Bwá ñgæ sá isá í shwôn, ñgwól múdúm balan næ ñgwól nda mudá. Cwaguwále bwá ñgæ cwaguwa wœongá, bwáméfwó bwá ñgæ námá ñwa myána myá cínœngá.

²⁸ Ná ndeé, nda bán bwá abíshé ná bwá mpúg Zembí ná, Zembí nyæ a má ka bíd bwo dang-dáng ná bwá bœg milúu kú dú mpu faas isá, ka ñgæ sá isá bí kú jela yí. ²⁹ Bwá mú lwándúla næ olíingí, næ mbíya lám, næ yéesh mábii, næ gwǝle lám, næ zhíñ, næ mægwú mæ búud, næ ozhuyá, næ makóñ, næ mæfulú kú næ wúmbulé; bwá kyey næ ontaandé, ³⁰ sá ikúdúgú, bwá mpíi Zembí, sá mpyóñ, ñkény mánýúul, sá bægwa, bul bæ næ fug sála mæbów dí, sá míngáádá næ obyól bán. ³¹ Bwá mú kú ná bæ mæcéǝ, kú gwág múud cey lámúð, kú næ lám ñkúñkwœñ. ³² Í njúl ná bwá ñgæ mpu cigúlá má Zembí ná buud bwá sá mbii misóólúgú míni wá bwá mpíyá næ shwiy íí, bán bwá sá myo, bwá gwág námá búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bësh bí næ mæbœǝ, tœ Oyúden, tœ ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ñgæ nyæ bóól búúd mæbœǝ yé, tœ wo wó zá tœ zá, wo cúgé næ kœod wó jí næ ñkul kaad yí. Næcé, ja wó ñgæ nyæ bóól búúd mæbœǝ wo ñgæ sá isá í mæbœǝ ímpwúð bwá ñgæ sá yí, woméfwó námá wá wo ñgæ yá mæbœǝ éne. ² Sá bësh mæ mpú ná, buud bwá ñgæ sá mbii isá wœong wá, Zembí ñgæ sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ñgæ nyæ bóól búúd mæbœǝ wo ñgæ námá sá isá í mæbœǝ bwá ñgæ sá yí; wo tédúgá ná wo bá faam, ná Zembí nyæ abulé sámb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyény bímbi jǝ lám Zembí jí næ ndí yí, næ bále á ñgæ bæ kú lámusa yí, næ bwándúle á ñgæ bwánd yí? Wo ampúyé ná jǝ lám Zembí ñgæ bæ næ ndí ní í ñgæ cínal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo má yidá bæ ñji míngáádá næ míngáádá*, mpug ná Zembí mæ bá lwágulæ búúd bësh mpimbæ jé dúl jwówád. Wo ñgæ sá ná mpimbæ jœong í bág bul yáág shú dwó dí. Jwów dœongá, Zembí mæ bá lwágulæ ná á dú sámb buud milású sémyé á tátalí. ⁶ A bá nyæ múúd yésh myána myá misóólúgú nyæ á sá myá. ⁷ Bœong bí næ zény ñgála kœ shwóg ñgæ sá mænywa, ñgæ sǝ ná bwá ñkænawag, bwá bág næ gúmá, bwá cúgag cug í cúgé næ ñkul shín yí, a bá nyæ wœo cug á kandugæ kandugæ. ⁸ Bœong bwá ñgæ yida sá míngáádá, kú magulæ óbúbálé wá, bwá ñgæ bæ mæzhíí má olíingí wá, Zembí mæ bá gwág bwo mpimbæ, a bá nyada næ bwo. ⁹ Buud bësh bwá ñgæ sá mæbów wá, bwá é bwama næ *incwaw í ntug, bwá bá bæ næ yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya næ *Oyúden, í mú námá dúgya næ Ogurék. ¹⁰ Bœong bësh báá bwá ñgæ sá mænywa wá, tééd næ Oyúden kala næ Ogurék íí, bwá bá ñkænawa, bwá bæ næ gúmá, cug bæ bwo ná shee. ¹¹ Mpugá ná Zembí nyæ áde baam næ ñgwól múúd ntǝ ñgwól. ¹² Ná ndeé, bíl íkúl í búúd í áshigé bwele mpu *mbwoomb mæcéǝ; ñki bán bwá sá *mísém, bwá bá jœǝ. Jœǝle wáñ í ábúle bæ shú sá í dúgyá næ mæcéǝ yí. Bœong bwá á mpu *mbwoomb mæcéǝ wá, bwá ká ñgæ sá misém, bwá bá ñwa mæbœǝ námá nda mæcéǝ mœong má ñgæ lwágulæ ná. ¹³ Buud bwá dú gwágulæ mæcéǝ gwágulæ gwágúlág wá, bwó dí búús otútalí o búúd mísh má Zembí dí wá; ñji, bœong bwá ñgæ bæ mæcéǝ wá, bwó wó Zembí mæ bá cí ná búús otútalí o búúd wá. ¹⁴ ñki íkúl ishús í ñgæ sá isá mbwoomb mæcéǝ í ñgæ jí yí í njúl ná bwá áshigé lág mæcéǝ, bwá ñgæ sá isá byœongú næ fug byéle. Ntó má lwágulæ ná mæcéǝ mœong mæ á bwey nyii bwádí cugud. ¹⁵ Cug ján í lwágulæ ná misóólúgú mí mæcéǝ mí bwo cilyá milámúð; lám wáñ í ñgæ námá magulæ ntó, misóólúgú mí mæcéǝ myœong mí dú nyín námá ja bwá dú faas isá í mæbœǝ næ

1:22 1Kr 1.19-20 1:23 Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 1:25 9.5 1:26 1Kr 6.9 1:27 Lav 18.22; 20.13 1:29 Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4 2:1 Sôm 50.16; Mat 7.2 2:4 Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 2:5 Iza 2.11-21 * 2:5 Makál mæ mítán má cí ná: wo ñgaan ná wo acéndé bów-bów kuú ñjœœnd wó. 2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27
 2:11 Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 2:12 Mat 7.21 2:16 2.6; 1Kr 4.5

isá í ñkáam yí. ¹⁶ Sâ í bá nyín ná ñgáñ jwðw lú sémbýé mlású yí wáni. Nacé, Jjɔ̄ Kéel má ñgó bwíiñg yí ñgó ci ná, jwðw ðoongá, Zembí mæ bá nti *Krist Yésus zæ jaaw nda mítádúgá mísá búúd ishwoo mímwə dí ná.

Oyúden bwá á sá mælwá

¹⁷ Wo muud jí næ jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwonj *mbwoomb mæcɛɛ dí, wo ñgə ñwa gúmá nacé wo mpúlə fwámé Zembí. ¹⁸ Wɛɛ wo mpú sá Zembí wəonjgú ñgó jii yí, mbwoomb mæcɛɛ í ñgó ntág sá ná wo mpúg ða féésh sá jí næ mfii yí. ¹⁹ Wɛɛ wo ñgə táduga ná Zembí nyə á yə wo séy lwólə wəancím-ncím zhií, wo ñgə fɛɛn bəonj bí yídúgúð wá mæñkenya. ²⁰ Wo ñgə táduga ná Zembí nyə á yə wo séy jígúliłə ñad, ná wo jí yígúli ikúkágá, ná mbwoomb mæcɛɛ í má sá ná wo mpúg obúbálé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jígúli wóméfwó nacé jí? Wo wá ñgó cúndə ná buud bwá nda júwo, ñji wɛɛ ka ñgə júwo nacé jí? ²² Wo ñgə ci ná buud bwá nda sá mínəomb, ká nacé jí wé ñgó sá yí? Wo ñgó mpii ozembí ó áyadúg, nacé jí wó ñgó júwo isá í ózembí bəonj yí? ²³ Wo ñgə ñwa gúmá ná wo mpú mæcɛɛ, wo ñgə nyiñgə caam mwo; caamálə wó ñgó caam mwo ní, wo ñgə júwo Zembí gúmá jé!

²⁴ Wo má dúg ii? Kálad Zembí ñgə ci ná: «Bí ñgə sá ná ikúl ishús í ñgəg ná *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bæ ná ábiwáág jí næ mfii shú ðwó dí ja wó bɛ mbwoomb mæcɛɛ yí. Wó ká yida ñgə caam mæcɛɛ, wo bæ námá mish má Zembí dí nda muud cúgə síyá ábiwáág yé. ²⁶ Nji, ñkí muud cúgə síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb mæcɛɛ, a bæ mish má Zembí dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyó áshígé byél kúl búúd í ða síyá ábiwáág dí yé, ñkí nywáá ñgə bɛ mæcɛɛ, a bá sámə wo mlású. Nacé wo anjé nə cugə nda mæcɛɛ mæ jí ná, í njúl ná wo jí næ mæcɛɛ micilyá, wo námá ná ábiwáág. ²⁸ Jí ná, béla Yúden cúgə ñji síyálə íyuu, ábiwáág kú bæ ñji nyəonj bwá sá nyúúliłd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəonj nyə á má magulə cug Yúden nyódí tádugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyəonj nyə á má síy lám dí cwú yé; nyəñ má zhu wá Ñkɛñkɛ Shishim, kú bæ nacé muud ñgə̀lə bɛ mæcɛɛ. Fwámé Yúden jí nyəonj mæ ñwá gúmá mish má Zembí dí yé, kú bæ mish má búúðd yé.

3

Tátəli muud cugé shí gaád

¹ Ká ñkí ntó, *Oyúden bwá ntɔ̄ bóól búúd nə nyáyé zhíð? Ábiwáág jí nə wáyé mfii? ² Təə nyáyé zhíð, təə nyáyé dí, Oyúden bwá ntɔ̄. Bwá ntɔ̄ nacé, í tééd fwo bæ ná, bwá wá Zembí

nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jí? Ñkí bóól Oyúden bwá á bæ kú bɛ mícɛɛlá myá bəññ Zembí, yə sá jəonj wá í é sá ná Zembí bág kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbó! Í cúgə nə ñkul bæ ntó! Buud bwá jəlá nə mpu ná Zembí má ða ci ñji obúbálé, buud bəsh bwá njúl obwiñgye ó ijó. Sá jəonj wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná:

Buud bwá jəlá nə mpu ná iciyá byó bí ñji obúbálé; ñkí bwá tál wo kəod dí, wo ntɔ̄.

⁵ Ñkí olíñgi búsu bwá ða sá ná otətəli ó Zembí* bwá mpúg nyín, sá ka ci cínəonj ná jí? Ye sá é ci ná Zembí má ða námá sá óciééndé ja á ða lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbó! Í cúgə nə ñkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembí ka sámə búúd mlású ntádélé?

⁷ «Ñkí ijóó byám í ða sá ná obúbálé ó Zembí bwá búlug mpu nyín, mæ é ka nyiñgə ñwa mæbɛɛ mæ *sám na ntúdele?» ⁸ Muud jí nə ñkul ci ná ná: «Sá sáágá məbəw, məbəw məonj mæ wéshəhúli mənywa?» Bóól búúd bwá ñgə ntámə má jíná wá, bwá ñgə ci ná má á ci ntó. Zembí mæ bá yə bwo intúgáli í jəlá yí.

⁹ Sá kág ci ná jí? Ye sá Oyúden sá ñgə ntɔ̄ bóól búúd nə nyúl zhií? Cwúð! Sə ñgə kúnəw lwágulə ná buud bəsh búə mənyámá má mísámúð, buud bəsh təə Oyúden təə Ogə̀ɛk. ¹⁰ Sâ jəonj wá Mícilyá mí ñgə lwágulə kúl mí ñgó ci ná:

Kú nə muud jí tətəli, kú nə təə ñgwúð.

¹¹ Kú nə muud jí nə fəg, kú nə muud ñgó sɔ̄ Zembí.

¹² Buud bəsh bwá á má wú zhíð bəsh bwá mú ñgə cwagawa ntó, kú nə təə ñgwúð jí nə jɔ̄ lám, kú nə təə ñgwúð nə ñgwúð.

¹³ Ñkwóóminá ján jí nda shwonj í má bəñ yí. Júm ðán jí wéshəhúli ñji məshigá, Sâ í wú bwo mpə́sə ijá í mpu yí jí nda məjə mə nywá.

¹⁴ Məzhúngúlú nə iciyá í ófimál í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáas bwo shí ñji kəla gwú búúd.

¹⁶ Kúl jəsh bwá ká yí, bwá ñgə gwílyə mənywa mæ búud, ñgə nyasulə buud məntágulad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhí mətəla.

¹⁸ Bwá abwélé bæ nə tádúgá ná bwá fúndə Zembí.

¹⁹ Sá má mpú ná sá jəsh *mbwoomb mæcɛɛ í ñgə ci yí, í ñgə dúgyə nə buud bwá á yéəw mbwoomb mæcɛɛ wá. Jí ntó shú ná muud

2:17 9.4; Iza 48.1 2:19 Mat 15.14 2:21 Mat 23.3-4; Yuá 7.19 2:24 Eze 36.20 2:25 1Kr 7.19; Gal 5.3
2:26 Gal 5.6 2:28 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11 3:2 9.4; Sóm 147.19-20 3:3 9.6; 11.29; Ilj 23.19; 2Tm 2.13
3:4 Sóm 51.6 3:5 9.14 * 3:5 Mbii Zembí má ða ci ná muud jí tətəli muud yí. 3:8 6.1 3:9 1.18-2.24; 3.23
3:10 Sóm 14.1-3 3:13 Sóm 5.10; 140.4 3:14 Sóm 10.7 3:15 Iza 59.7-8 3:18 Sóm 36.2 3:20 Zhb 4.17;
Sóm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22

bág kú bēny mpu, í mpúyág ná buud ó shí mīshwun bēsh bwá á má byaagula mīsh má Zembí dī. ²⁰ Gwá wá jí ná, muud teem sá mīsólógú mácéççé má ngó jí myá, Zembí nyə abáüle ci ná muud wəɔngú jí tətáli nəc é ntó. Nəc mácéççé mása yidá bə shú ná muud mpúg ja á má sá sám yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wá í sá ná muud nyínúg tətáli

²¹ Jaá ga jí ná, Zembí má lwóya ótətáli bé, kú ciingya mbwoomb mácéççé. Mbwoomb mácéççé ná micilyá mí *búúd ó micúndá mí ngə yida bwiing otətáli Zembí má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud má *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembí ci ná a jí tətáli muud. A də sá ntó ná muud yēsh má *búgula yé, kú ná fyasúg; ²³ nəc é buud bēsh bwá á má sēm, ná ndec milwaná mí Zembí mí á má wú bwádí ícugəd. ²⁴ Nji, Zembí nywáá, má ci ná búšə otətáli ó búúd. A má ci ntó ashwá ná jə lám jé, nəc shwiy má *Kríst Yésus í yíl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Kríst wá Zembí nyə á yána tǎn cúdú məzǎn yé, shú ná mácií mé má shwiyugú, muud má búgúlá nyə yé bəg ná jiyugá í *mísám. Yánalə Zembí nyə á yána Yésus yí, nyə a lwágula ná a jí tətáli nəc nyə á ngə bíd misám búúd bwá á ngə sá yág ja Zembí nyə á ngə ná jisaw yí. ²⁶ Nyə á ngə jisaw ntó a ngə mpu ná Yésus mə bá zə bə *lám ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy má Yésus dí ná a jí Zembí á otətáli. Gwá wá á má sá ná, muud má búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəɔngú jí tətáli muud.

²⁷ Ká muud jí ná nəkul nəkény nyúúl na nə nyáyé zhií? Kú ná təo zhií. Nəc é jí? Nəc é, bççlə mácéççé dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sə ngə téduga ná Zembí má də ci ná muud jí tətáli muud ja múúd wəɔng mə búgula yí; í áde bə nəc é ngəla sá mīsólógú mácéççé má ngó jí myá. ²⁹ Ye Zembí jí nji Zembí *Oyúden? Ye a cugé námá Zembí á bəól búúd bēsh í? Haaw! A jí námá Zembí á bəól búúd bēsh. ³⁰ Nəc é Zembí jí nji ngwúd. Nyə wá má bá ci ná buud ó ábiwáág bí otətáli ja bwá búgula yí. Nyə námá wá má bá sá ná, búúd bwá cugé búúd ó ábiwáág wá bwá ká búgula Yésus í, a ci ná bwá mūsə otətáli ó búúd. ³¹ Ye ntó jí ná sá má jímbál *mbwoomb mácéççé nəc é búgú? Mbô! Í cugé ntó! Sə ngə yida mpu tál mbwoomb mácéççé fwámé céd.

4

Búgú má Aburaham jisə sə yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dá *Aburaham? Mbēn yé í á sá ná a bəg ná jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembí nyə á ci ná Aburaham

jí tətáli muud nəc é mīsólógú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhií ná a nkekényug nyúúl; nji a kú nkekény nyúúl mīsh má Zembí dī. ³ Ká Kálad Zembí ngə ci ná jí? Ngaá a ngə ci ná: Aburaham nyə á búgula Zembí, Zembí mú ló nyə búgú jé çəngú, a mú ci ná Aburaham jí tətáli muud.

⁴ Sə má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má də nyə myəna; myəna myəɔng mí cugé ná bwá sá nyə mpaam, mīsə sá bwá mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembí má də sá ná muud jí kú bīsh nyə yé bág tətáli muud. Muud má jalá nə *magula ntó, kú lwóya mīsólógú. Muud mə mágúlá ntó yé, Zembí ló nyə búgú jé, a ci ná a jí tətáli muud. ⁶ Ntó wá *Dávid ngə lás ja á ngə bwiing mənywa má múúd jí ná Zembí nyə alýyé nyə mīsólógú, á yida nyə nyə ná tətáli muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembí má juu nə fúlú nyǎn a kú bīsh mácéççé wá,

á má jímbal *mísám myǎn wá, bwá má jəla.

⁸ Muud Cwamba má bə kú ná kwo ló *sám yé yé, má jəla.

⁹ Jalálə wəɔng, ye wúsə nji shú buud ó ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwá cugé ná ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ngə ci ná: «Zembí nyə a dág búgú má Aburaham, a mú ci ná a jí tətáli muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembí nyə á ci ná Aburaham jí tətáli muud yí? Ye í á bə Aburaham má shín síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shigé bə a má shín síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lég ábiwáág tǎn məyigyé lwólə ná Zembí nyə á ci ná a jí tətáli muud. Zembí nyə á ci ná a jí tətáli muud nəc é búgú nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóngú á buud bēsh bwá búgúlá Zembí nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəc é Zembí mə ló bwo búgú ján, a mú ci ná búšə otətáli ó búúd nda Aburaham. ¹² Bəɔng bwá má síya ábiwáág wá, bwá ka bçç kuu njəɔnd sóngú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham jí námá sóngú wán.

¹³ Zembí nyə á kaag Aburaham bəndən mp-won buud nyé ná bwá wá bwá bá bə nə shí nyēsh. Í a shigé bə nəc é Aburaham mpúlə bçç mácéççé; í á bə nəc é Aburaham nyə a búgula, Zembí mú ci ná a jí tətáli muud. ¹⁴ Í ká bə ná buud bwá ngə bçç mácéççé wá, bwá wá bí na kəw lú ísá Zembí nyə á kaag yí, mpu ná búgú í má bə kú ná mfií, nkaagú kú nyiingə bə sá múúd mə wímbé nə kənd lám yí. ¹⁵ Nəc é mácéççé wá má də sá ná mpimbə má Zembí í bíig muud; mácéççé má á mbēm bə kú bə, caamálə mácéççé kú námá bə. ¹⁶ Gwá wá jí ná, búgú wá í é sá ná muud légúg mənywa Zembí nyə á kaag má.

3:21 1.2, 17 **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mat 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 tətáli: 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2 **3:28** Gal 2.16 **3:29** 3.22; 4.11-12 **3:31** 6.15; 8.2-4 **4:2** Zhk 2.21 **4:3** Mat 15.6; Gal 3.6; Zhk 2.23 **4:6** S6m 32.1-2 **4:11** Mat 17.9-11; Gal 3.7; Rom 2.28-29 **4:12** Mat 3.9 **4:13** Mat 12.7; 22.17 **4:14** Gal 3.18 **4:15** 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19 **4:16** Gal 3.7

Í bá ntó shú ná mpaam má Zembí í mpúyúg, nkaagó í mú bæ ná mfií shú mpwoŋ buud má Aburaham nyêsh. Mfií waoŋg í cúgé nji shú boŋg bwá á lég *mbwoomb máççé wá; wúsə námá shú boŋg bwá ngə búgula nda Aburaham sóŋgá á sá bēsh wá. ¹⁷ Sá joŋg jísə Mícilyád ná: «Mə á sá ná wo bəg sóŋgá á ncúlyá ikúl ná ilwoŋ.» Aburaham ji sóŋgá wúsá mísh má Zembí nyə á búgula yéd, Zembí má dū gwúmashi mímbimbə, dū sá ná sá í cúgé yí í bəg yé. ¹⁸ Fwála í á bæ ná muud kú ná bwánd ná búgá yí, Aburaham nywáá nyə á ngə gwaa kənd mísh ná búgá. Nyə á búgula Zembí, a músə bæ sóŋgá á zhwog ikúl ná ilwoŋ. Mícilyá mí ngə ci ná: «Bímí ní wə mpwoŋ buud nywó í bá ba yé.» ¹⁹ Ná ndéé, Aburaham nyə á bæ ná mímbú kúná-kúnə ná tad, a ngə mpu ná nyúul má shín ka nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tæm ngə dág isá ín ntáni, búgá jé í á shígé shímba. ²⁰ Búgá í á shígé fufə nyə ná a shwána nkaagó má Zembí. Búgá jé í á yida ləlashi nyə, a mú yə Zembí gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindí ná ncindí ná Zembí ji ná ŋkul mə sá sá á má kaag yí. ²² Sá joŋg wə ciyá jí ná: «Zembí mú lə nyə búgá jé joŋgá, a mú ci ná á ji tətəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ngə ci ná: «Zembí mú lə nyə búgá jé joŋgá» ní, í cúgé nji shú má Aburaham nyəmífwó, ²⁴ wúsə námá shú dású. Zembí má bá námá lə sá jisú búgá, sə bēsh buud sə ngə *magulə ná Zembí nyə a gwúmashi Cwamba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcə Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bisú, Zembí nyə a gwúmashi nyə shú ná sə bəg otətəlí o búud nyádí míshád.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambulə

¹ Ná ndéé, nda Zembí má ci ná sə mú otətəlí o búud nəcə búgá ná, mpwogé wúsə mpádúgá sánŋ Zembí nəcə Cwamba wúsú Yésus-Krist. ² Ntó, nda sə bí ná búgá ná, sə mú ná zhií ná sə ciŋgya wə Yésus ná ndéé kə bwama ná mpaam má Zembí. Mpaam nyooŋ dí wə sə ngə cugə ja gaád kú ná fufúg yé. Sə ngə ntəg cugə mílúu ná sán nəcə sə ngə bwánd ná búgə jēsh ná sə má bá námá ŋkanəwa máŋkanəwa má Zembí. ³ Sə má bul nyiŋgə bæ ná mílúu ná sán ja *incwaw í ntəg í ngə bíí sə yí, nəcə sə má mpú ná incwaw í ntəg í jígúlí sə ná sə bəg ná zény kələ shwóg. ⁴ Muud nyə á má jíg zény kələ shwóg yé nyə ányingəyé ná dū búla ja mábwəbálan má é dū wósə nyə yí;

bələ kú búla wəoŋgú í mú sá ná a mpúg ngə bwánd ná búgá. ⁵ Sá abúlé sámba ná bwándúla sə é bwánd ntó yí, nəcə Zembí nyə a má yə sə Nkəŋkə Shúshim ná a ngəg ná myeeg sə cēlí mílámúđ.

⁶ Krist nyə á zə yə fwála Zembí nyə á cəçələ yíđ, ja sə á bæ ná itag-bwool yí, ja joŋg wə *Krist nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bish Zembí wá. ⁷ Muud cugé ná ŋkul mpu magulə ná a yə jílá má tətəlí muud; muud ji ná ŋkul yə jílá mə múúđ jí fwámé múúđ yéd. ⁸ Zembí nywáá ngə yida lwágulə ná á cēl sə. Ndəm á cēlí joŋg nyí ná Krist nyə á zə yə jílá jisúđ sə njúl ná osól o *mísám. ⁹ Nkámásá ná Yésus fwó sá ntó sə njúl osól o mísám, ŋkəmusə ná ja mácií mé má má sá ná Zembí cig ná sə bí otətəlí o búúđ ga; ngəá ná nyə é ka sá ná sə fáámugi ná mpimbə má Zembí í ngə zə yí? ¹⁰ Zembí nyə á nti mwán yé zə yə shú ná shwiy dé í sáag ŋkwambulə mpádúgá sánŋ. Nkámásá ná á fwó sá ntó ja sə á bæ mízhízhí myé yí, ŋkəmusə ná ja sánŋ mu mpwogé ga. Nyə é bá yə sə cug nəcə Krist ngə cugə. ¹¹ Jēsh námá dí cí. Sə búsa ná mílúu ná sán ná Zembí shú má Cwamba wúsú Yésus-Krist muud nyə á má zə sá ná sánŋ Zembí bəg mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábēé

¹² Sá má ngə cēl ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcə muud ngwúđ, sém wəoŋgú mú julə shwiy; shwiy mú kala ná búúđ bēsh, nəcə buud bēsh wə bwá á sá sém. ¹³ Shúshwóogú ná Zembí zəg yə Moyiz máççé, sám í á bwey dū bæ shí mishwun; nji, Zembí nyə a shígé fwo dū lə búúđ misám nəcə máççé kú fwo bæ. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wósə wəla má Moyiz íí, shwiy í á ngə bíi buud bēsh təo buud bwá á shígé sá mbíí sém nda caamúlə máççé Adam nyə á caam yí.

Adam nyé jisə vugali mə múúđ nyə á jəla ná zə yé. ¹⁵ Sə cúgé ná ŋkul yiga íwushí í Adam ná yána má Zembí. Jí ná, iwushí í Adam muud ngwúđ í á sá ná zhwog buud bwá bwámag ná shwiy. Mpaam má Zembí í ntə mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúu má Yésus-Krist muud ngwúđ yí í bul bæ ná mfií. ¹⁶ Məma salanē jisə mpádúgá sá Zembí nyə á yə buud mpáam dí yí ná sólígú íwushí í múúđ ngwúđ í á sá yí. Nəcə, sémyé í á bə iwushí í múúđ ngwúđ yí í á bæ ná muud má jəlá ná bwama ná íntúgúlí í ayiyáag. Nji, ja búúđ bwá má sá mísám ná sá sá sá yí, yána má Zembí dáá í má yida sá ná buud bwá bəg

4:17 Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19 **4:19** Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembí má ci ná sə mú otətəlí o búúđ: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 máŋkanəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sóm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10 **5:10** 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 **5:11** 8.31 **5:12** Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 **5:13** 4.15 **5:14** 1Kr 15.21-22, 45-49 **5:17** bənŋŋ ka bá bæ míci: Mət 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbá 20.4, 6

otátáli o búúd mísh méð. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúd ngwúð nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag na buud bësh. Nji, Zembí má sá búúd mbiya mama yána lúu má Yésus-Krist muud ngwúð dí; a má sá bwo mənywa, a sá ná bwá bəg otátáli o búúd. Bwá bá cugə nəcə *Křist, bəndəŋ ka bá bə míci.

¹⁸ Nda í ká bə ná wusúle múúd ngwúð nyə á wush yí í á sá ná buud bësh bwá bəg nə intúgáli ná, ntó námó, Zembí nyə ci ná buud bësh búəsə otátáli o búúd nəcə sósólúgú tátáli muud ngwúð nyə á sá yí. ¹⁹ Námó nda búúd bësh bwá á má bə ósól o mísám nəcə sósólúgú málwə múúd ngwúð nyə á sá yí nə, ntó námó wə shwog buud bwá bá bə otátáli nəcə sósólúgú mágwág múúd ngwúð nyə á sá yí.

²⁰ Zembí nyə á wá *mbwoomə máccə shú ná iwushí í mpyáanzúg. Nə ndeé, kúl sém í á mpyáanz yí, mpaam má Zembí í á nyingə mpyáanz ntə iwushí. ²¹ Mpaam má Zembí í á mpyáanz ntə iwushí shú ná, nda sém í á ngə jwə, í dúgú sá ná buud bwá bwámag nə shwiy ná, mpaam má Zembí í jwəg ja gaád, ngə sá ná buud bwá bəg otátáli o búúd; nə ndeé, sə mú ná nkul jee ləg cug á kandəgə kandəgə lúu má Cwámba wúsú Yésus-Krist dí.

6

Sá búəsə mimbimbə shú sá í dúgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná jí? Ye shé má jalá nə ngə kə nə *mísám shwog nə shwog shú ná Zembí ngəg nə bul nyingə sá shé mpaam? ² Mbó! Í ajáláyé nə bə ntó! Shé á má ya, shwiy dəng í á má sá ná shé béégýág nə misám; shé é ka nyingə ngə cugə mísámúð ná ntədək? ³ Ngaá bí mə mpú ná sə bësh buud sá á ngə duwan tən buud o Yésus wá, sá á má yə námó nduwán wəngúð? ⁴ Ntó jí ná duwanúle sə á duwan yí, sə á yə, sənəŋ Yésus sə mú dəw. Ntó má kə ná, nda nkúl áyiyáág má Sónúgú í á gwúmushí nyə ná, shé má jalá nə ka cugə cug əgúgwáan. ⁵ Nəcə ná, nkí sə má ci ná shwiy dé í múəsə shwiy dəsú, gwúmúle yé í é bə námó gwúmúle wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúð shé á dá fwo bə yí í á bə mbádúgə ná *Křist ja nyə á yə kwolós dí yí. Í á s̄y ntó shú ná nkul mísám mí á də bə nə ndí shédí milám dí yí í shínúg kandəgə, shé wúg mányámá má mísámúð. ⁷ Mpuğá ná muud má yə yé, misám mí ányíngýé ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sənəŋ Křist sə á yə ná, sə má tádúgá ná sənəŋ sə é cugə námó. ⁹ Sə má mpú ná nji Křist nyə á gwúm yí, nyə abulé ná nyingə yə, shwiy í cúgə ná nə nkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná á béégýág nə misám ja ngwúð á kandəgə; cug á ngə cugə yí jísə shú má Zembí.

¹¹ Námó mbií ngwúð wəngú, bí má jalá nə ngə bíméfwó ná bí á má yə, shwiy dəng í á má sá ná bí béégýág nə misám; nji bí ka ngə cugə shú má Zembí, kwonj má Yésus-Krist dí.

¹² Sém í á jáláyé ná nə nyingə jwú ná mənýúúl mán bə yə máni; mbò, *sém í á jáláyé ná nə sá ná bí dúg ngə bə iyéesh ya mənýúúl mán. ¹³ Kúgá ná də balan nə ikúl í nyúúl bín də sá olíngí námó nda bí bí ná málwəá má mísám. Yidagá yə Zembí mənýúúl mán nəcə bí á shí yə, nə ndeé bí mú gwúm. Ntó, balanúgá nə ikúl í nyúúl bín dúle sá otátáli. ¹⁴ Sém í abulé ná nyingə jwú nə bí; nəcə bí cugə ná líjwúgá í máccəð, bí búəsə mpyám má Zembí dí.

Sá búəsə mikwám mí cug á tátáli

¹⁵ Ntó wá jí? Sá sáág *mísám nəcə sə múəsə mpyám má Zembí dí, kú ná bə líjwúgá í máccəð dí? Mbó! Í ajáláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bí mə mpú ná bí má ká ya múúd mənýúúl ná bí é də sá nyə məgwág, bí shwal bə málwəá mé? Bí búəsə málwəá má múúd bí má sá mágwág nə ndí yé. Bí má ká bə málwəá má mísám, mísám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bə málwəá má Zembí, Zembí ci ná bí bí otátáli o búúd. ¹⁷ Akíba nə Zembí nəcə yág íí, bí á də bə málwəá má cug mísám; nji ja gaád íí, bí á má kənd milám mín myésh njúgúlá í ngə júgəlow buud bësh yíid, njúgúlá bí á ləg yí. ¹⁸ Bí á má shwub nə mísám, bí múəsə málwəá má cug otátáli. ¹⁹ Mə lás ná zhizhe lásúle á buud nəcə bí ád é ləl gwág. Mwów má mpás íí, bí á də balan nə ikúl í nyúúl bín də cugə nda málwəá má mísólúgú mí ádadaná, málwəá má cug á kú bísh máccə; zhúgúlá a cínəngú í á bə ná bí á də sá Zembí málwə. Jáa gaád íí, ságá ná ikúl í nyúúl bín í bəg málwəá má cug otátáli; zhúgúlá a cínəngú í é bə ná bí é ngə cugə cug Zembí mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpuğá ná ja bí á də bə málwəá má mísám yí, í áshígé də bə bí yámúáli ná bí kíndug milám otátáli dí. ²¹ Wáyé mfií bí á bə nə ndí ja jəng yí? Ngaá bí mú də gwág mísólúgú mín shwón, nəcə mí á də bə mýəngj mí kənd múúd nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembí má yíl bí mányámá má mísámúð sá ná bí bəg málwəá mé ná, bí mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námó nə cug á kandəgə kandəgə. ²³ Haaw, sém í kwaamb múúd shwiy, nji Zembí nywáá mə yə múúd cug á kandəgə kandəgə mpyám nyéd; a yána gwo kwonj mə Cwámba wúsú *Křist Yésus dí.

7

Sá ngə s̄y nə Zembí mbií ágúgwáan

5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19
6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9 Mís 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18
6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1 6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6 6:15 6.1 6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19 6:17
Yuá 8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24 6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15 6:23 5.21

¹ Bwaanj, ja má ngó lás nà bí yí, mæ mpú ná má ngá lás nà buud bwá mpú máccɛɛ wá. Ngaá bí má mpú ná mæccɛɛ má ðu jwú nà muud nji ja múúd ngó ná cugə yí? ² Nda mudá, ñkúmba cɛɛ í ngə laad nyə nə ngwúm yé té wêsh ngwúm ngó ná cugə yí. Nji, ngwúm má ká yə, cɛɛ ðəɔngú kú ná bii múdá. ³ Ntɔ́ ji ná, múdá má ká ntɔ́ wúl njɔ́w báád ngwúm ná nə mísh íí, bwá jɔ́w nyə nə mudá minəɔmb. Nji, ñkí ngwúm má yə, cɛɛ kú ná nyingə bii múdá; á ká ntɔ́ wúl njɔ́w báád íí, á kú bə múdá minəɔmb.

⁴ Bwaanj, jí námá mbíí ngwúð wəɔngú shú ðán, bí músa buud ó *Kříst, sá jəɔng í á má sá ná bí bóğ mimbimbə shú sá í ðúgyá nə mæccɛɛ yí. Bí á má ntɔ́ mæbwə má múud shúsúð, múúd nyə á gwúm yé. Í á sɔ́y ntɔ́ shú ná shé wúmáğ Zembí mpumá*. ⁵ Nəcé, ja shé á ngə ná bɛ iyéésh í cug múúd yí, mæccɛɛ má á ðu shwambulə bəw-bəw iyéésh bísa. Bəw-bəw iyéésh bísa byəɔngú wá í á ðu ngə sɛy sáðí ikúl í nyúúlad, mpúmá á cínəng nyə á bə nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í ðúgyá nə mæccɛɛ má á ðu bii shé mikwám má; ntɔ́, shé má wú mikwám myəɔngúð. Shé mú málwaa má Zembí mbíí ágúgwáan Nkɛɛnkɛ Shíshim ngó lwəgula shé yí, kú ná bə mbíí á yág shé á ngə bɛ mæccɛɛ nda mäsə cilyá ná.

Ká mæccɛɛ má ngə kwínd jí

⁷ Shé kág ci ná jí? Mæccɛɛ má má yidá bə *sám? Mbó! Í cúgə nə ñkul bə ntɔ́! Nji, mæccɛɛ má á mbám bə kú bə, mə á shígə nywá mpu sá bwá jɔ́w ná sám yí. Nəcé, cɛɛ í á mbám bə kú ci nə mənə: «Ci wo kú wímb sá ñkán», mə á shígə nywá mpu sá bwá jɔ́w ná iwímbúg yí. ⁸ Sám í á ñwa zhíí na mpándí nñí, í mú sá ná mə tééðúg ngəlá wímb ísá mimbíí mimbíí. Mæccɛɛ má ká bə kú bə, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ngə ná bə kú mpu máccɛɛ yí, mə á ngə cugə. Ká, nji má á ka zə mpu mpándí yí, sém mú bən lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpándí í á bə ná í kwáámbug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcé, sém í á ñwa zhíí mpándí, í mú jwəngulə mə ná ndeé í mú gwííya mə.

¹² Sá ngwúðá, mæccɛɛ má mäsə ñkɛɛnkɛ sá, sá mæccɛɛ má ngó jii yí í njúl námá ñkɛɛnkɛ sá, í njúl tútalí, ñkí nywa. ¹³ Ká, ye sá anyunywaá í má yida bə sá shwiy shú dáamə? Mbó! Í cúgə ntɔ́! Íf nəsám í á yida nywa zhíí sá anyunywaá ðí ná í zə gwííya mə; ntɔ́, mpándí í mú sá ná sém í mpúyúg, í mpúg námá nyín ná wúsə mbíya bəw-bəw sá.

Cug míśám í ðu wá múud mánýámáð

¹⁴ Haaw. Sə má mpú ná mæccɛɛ mäsə sá á *shíshim, mɛɛ mə ngə ná bɛ iyéésh í cug múud,

mə jí kwám á *míśám. ¹⁵ Sá gwáméfwó má ngó sá yí, mə anğə nə wámbulə gwo. Mə anğə nə sá sá má céél sá yí, nji sá má ngó mpíi yí, gwá wə má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bə ná sá má ngó sá yí mə anğə nə céel gwo ná, mə má ka ðug ná mæccɛɛ mäsə jəjə sá. ¹⁷ Ntɔ́, mɛɛ ná ðí ngó sá ísá má ngó sá yí, jísə sám í njúl mə nyúúlad yí. ¹⁸ Mə mpú búbalé ná ñkul mə sá mánýwa yí í cúgə cug múúd jámud. Yéesh nə yéesh ján wə má jí nə ñkul gwág yí; nji, kú nə ñkul má sá mánýwa mə ngó céel sá má. ¹⁹ Ntɔ́ jí ná, mánýwa má céél sá má, mə asáyé mwo; nji mæbwə mə acéélé sá má, mə yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bə ná mə ngə sá sá má acéélé yí ná, mə ðí ngó sá ísá, jísə sám í njúl mə nyúúlad yí.

²¹ Mə má ka kwey ná nyúl ñkul nyísə máðí cugud; ñkul nyəɔng wá í ðu sá ná, ja jəsh má céél sá mánýwa yí, mə yida sá mæbəw, ²² í njúl ná mə ngə gwág nywa mæccɛɛ má Zembí máðí lám ðí cwú. ²³ Nji mə má kwey ná nyúl ñkul nyísə mə nyúúlad í ngó lúmbulí nə ísá téduga wám í ngó magulə yí. Ñkul nyəɔng í ngə sá ná mə bəğ kwám á ñkul míśám mí nə ndí máðí ikúl í nyúúlad yí. ²⁴ A ñkúñkwónúlé mə e! Nyúúlad ga í ngə ka nə mə shwiyud. Zə é bá yíl mə mága mánýámáð e? ²⁵ Yé Zembí, akíba nə wo kwonj mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst ðí!

Í mú ja gaád ná, fug nyám í ngó sá ná mə bəğ lwaá lú máccɛɛ má Zembí, iyéésh byám byán í ngó sá ná mə bəğ lwaá lú ñkul míśám mí nə ndí yí.

8

Shíshim má Zembí wə ngə kyey nə mbúgula

¹ Ntɔ́, jaá ga ðí, buud bwá mú buud ó *Kříst Yésus wá bwə anyíngáyé ná kwo bwəma nə intəgúli í *míśám. ² Ñkul Nkɛɛnkɛ Shíshim jí nə ndí yí í má yíl wo mánýámá má míśámáð, wo abulé ná kwo ya shwiy lú míśám, nəcé ñkul nyəɔng wá í ðu yə múud mə Kříst Yésus cug. ³ Mæccɛɛ má Moyíz má á shígə bə nə ñkul sá ntɔ́ nəcé cug múúd í cúgə nə ñkul bɛ mwo. Nji, Zembí nyə á shí sá; nyə á nti Mwán yé zə jímbal búúd míśám. Mwán mú zə ñwa nyúúlad búúd ó míśám bí nə ndí yí, ná ndeé Zembí mú yə nyúúlad nyəɔngú intəgúli í míśám. ⁴ Nyə á sá ntɔ́ shú ná shé bəğ nə ñkul mə bɛ ótətali bəsh mæccɛɛ má ngó jii wá, ná ndeé iyéésh í cug múud ná ðí í é ngə kyey nə shé, í é bə Nkɛɛnkɛ Shíshim.

⁵ Buud iyéésh í cug múúd í ngó kyey nə ndí wá, ísá í cug múúd wə bən bwə ðu tál shwóg yí. Bəɔng Nkɛɛnkɛ Shíshim ngó kyey nə ndí wá, bwə ðu tál ísá í Shíshim shwóg. ⁶ Mpuga ná muud mə bɛ iyéésh í cug múúd yé, məshíné

7:2 1Kr 7.39 7:4 6.4; Gal 2.19 * 7:4 Mpumá nyəɔng wə míśámáð. 7:5 6.21 7:6 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 7:7 4.15 7:7 Mbá 5.21; Mat 2.16-17; 3.6 7:8 1Kr 15.56 7:9 5.13 7:10 Lev 18.5 7:11 Mat 3.13 7:12 1Tm 1.8 7:14 Sóm 51.7 7:15 Gal 5.17 7:18 Mat 8.21; Flp 2.13 7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 7:24 1Kr 15.57 8:1 1.18; 5.1 8:2 3.27; 7.7-11 8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 8:4 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 8:6 6.21; Gal 6.8

mé másə nji shwiy*, í njúl nó muud mə bę iyéesh í Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim yé, məshíné mé másə cug, nyə é cugə ná shɛɛ. ⁷ Nacé wálá lúú iyéesh í cug múúú dí wúsa ifumuga ngála fum Zembí; í angê ná sá məcɛɛ má Zmwi məgwág, í cugé námá ná njul bwele sá wno mágwág. ⁸ Buud bwá ngə bę iyéesh í cug múúú wá bwá cúgɛ ná njul nywa Zembí lámúú.

⁹ Ká bi bá bi angê ná bę iyéesh í cug múúú, bi mú ngə bę Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim, nacé á njul bí mányúúúúúú. Muud cúgɛ ná Shìshim má Kríst yé, cugé múúú má Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúúúúú ná, mányúúúúúú mán má é tɛɛm ngə yə nacé misám, *mishishim mín mí é ngə nywa cug† nacé Zembí nyə a má ci ná bí músa otátəlí ɔ búúú. ¹¹ Nkí bi bí ná Shìshim má Zembí muud nyə a gwúmushi Yésus yé, mpugá ná nyə é bá námá sá ná Shìshim yé wəngúá í gwúmúshíg mányúúú mán má shwiy máni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaang, mpugá ná shé búsa ná mpwáá, nji kú bə mpwáá ná shé ngəg ná nyingə bę iyéesh í cug múúú. ¹³ Nacé, bí má ká ngə bę iyéesh í cug múúú í, bi mə bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim ngəg ná gwálya misólúgú mányúúú má du sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bəsh Shìshim má Zembí ngə kyey ná ndí wá, bwó wá búsa bwán ɔ Zembí. ¹⁵ Nacé, Shìshim bí á lág yí í cúgɛ *shishim í sá ná bi bág məlwaá, bí nyingə ngə cugə cug ifwaas yí. Bi á yida lág Shìshim í sá ná bi bág bwán ɔ Zembí yí; Shìshim wəngɛ í yé shé njul ná shé kímúg ná: «Abba*, Dá!» ¹⁶ Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim nyáméfwó ngə námá lwágulə *mishishim míshé ná shé búsa bwán ɔ Zembí búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsa bwán ɔ Zembí ná, shé búsa námá ná kowɔ wá Zembí. Shénɔ́j Kríst shé má bá kowula mákəw, nkí shé ngə námá kowula micúnj myé. Shé ngə kowula micúnj myé shú ná shénɔ́j bəsh bág njkənəwa mənjkənəwa mé.

Milwaná myá mwəw má ngə zə má

¹⁸ Jugáá shé ngə jug mwów mága dí yí í cúgɛ tɔo sá í má tédúgá bímbí Zembí mə bá sá ná shé njkənəwag yí. ¹⁹ Nacé, Zembí mə bá zə sá ná buud búsa bwán bə wá bwá mpúyúg. Nə ndɛɛ, isá byəsh Zembí nyə á tɛ yí í ngə bwánd sá jəngɛ ná milám ná jig-jig. ²⁰ Nji, ya gaad íí, mólí mənjkul má ngə lwáfula isá byəngɛ ná í ngəg ná bę cug á kú ná shwóg kú ná shug. Isá byəngɛ dí í á vā́j ná í ká bíil mənjkul məngúgú, Zembí wé nyə a nyasulə byo cínəng. Nji, isá byəngɛ byésh í ngə bwánd ná búgú ná ²¹ dúl

jwówád Zembí mə bá yíl byo lwéfáá jəngɛ, nacé lwéfáá jəngɛ í ngə caam. Ja Zembí mə bá yíl byo cínəng yí, í bá ka lág cug fulí bwán ɔ Zembí bwá ngə cugə yí ná mənjkənəwa bwá ngə njkənəwa má.

²² Sá má mpú ná, zə wós kíkídíga, isá byəsh Zembí nyə a tɛ yí í ngə ná jug, ngə leegya nda mudá ngə kwiy minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgɛ námá nji isá byəngɛ; tɔo sá bəngɛ Zembí nyə a má yə Shìshim yé tāj məkagulá wá, sə ngə námá leegya ngəá bwánd fwála Zembí mə bá zə tál sá cé bwán bə dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúú má sá mányámád yí. ²⁴ Nacé, Zembí nyə a má cug sá, nji sá jəngɛ í afwóyé ná nyín, sə ngə ná bwánd bwándəg ná búgú. Sá múúú ngə bwánd ná búgú yí, á ká dág gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sá sá angê ná dág yí, sə ngə bwánd gwo ná búgú ná, sə ngə bwánd gwo ná jísów.

²⁶ Námá mbíí ngwúú wəngúá, Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim ngə námá kwíínd sá tag dúsúú; sá áde mpu sá í jí ná sá gwáámbug Zembí məjəgula məsúú yí. Nji, Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim nyáméfwó má du jəgula shú dúsu, du leegya mbíí mileegya íciyá í lósú bísu í cúgɛ ná njul fééy yí. ²⁷ Zembí nywáá muud má du bigas isá í lám yé, á du mpu isá Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim má du gwáám b cínəng yí; nacé Nkẹ̀nkẹ̀ Shìshim ngə jəgula shú óbúgula námá nda Zembí mə jí ná.

Zembí jí cugy

²⁸ Sá má mpú ntág ná Zembí má du sá sá jəsh í shúgúlag nkí nywa shú búúú bwá céel nyə wá, buud nyə á jəw táduga yéd wá. ²⁹ Nacé, buud Zembí nyə á bwey fwo tédé mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwá bę́ɛlag Mwán yé, Mwán yé bəsh cúbá a zhwog omínyəngú. ³⁰ Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wə nyə á jəw wá; buud nyə á jəw wá, bwó wə nyə á ci ná búsa otátəlí ɔ búúú wá; buud nyə á ci ná otátəlí ɔ búúú wá, bwó wə nyə á yə gú má wá.

Sá cúgɛ ná njul yíl shé cɛɛlí má Zembí dí

³¹ Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembí ngə kyem sá, zə jí ná njul nyingə lúmbulí nə sə? ³² Nyə a shígé jagulə fwámé Mwán yé, nyə a kɛɛnzɔ nyə shú dúsu. A tédé fwo kɛɛnzɔ Mwán yé, ngəá ná nyə é kwádulə yə sá isá byəsh ashwá? ³³ Zə jí ná njul shwámán búúú Zembí má féesh wá? Ngəá Zembí nywáá nyə a má bwey ci ná búsa otátəlí ɔ búúú? ³⁴ Zə jí ná njul sámb bwo lósú? Ngəá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwəma, a njul Zembí dí mbwá məncwúm, a ngə jəgula

* 8:6 8.6 Wa, shwiy dúsa bééyála ná Zembí, kú bə zhizhe shwiy sá má mpú yí. 8:9 1Kr 3.16 8:10 Gal 2.20; 1Yn 3.24 † 8:10 8.10 Bási bwá ngə ci ná: «Shishim má Zembí ngə yə bí cug». 8:11 2Kr 4.14 8:12 6.18 8:13 Gal 6.8; Ifz 4.22-24 8:14 1Yn 2.29-3.1 8:15 Mak 14.36; Gal 4.5-7 ‡ 8:15 Abba: Ciyá ní í ká ná Dá. 8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § 8:17 Kow á jəjə isá Zembí nyə á kwámusa shú bwán bə yí. 8:18 2Kr 4.17 8:19 Kol 3.4; 1Yn 3.2 8:20 Mat 3.17-19 8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sóm 139.1 8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sóm 118.6 8:32 5.8; Yuá 3.16 8:34 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 8:35 2Kr 5.14

shú dúsú. ³⁵ Jí jí nà ñkul sá ná sá béégyág nà ccelí Zembí ñgá ccel sá yí? Ye *incwaw í ntug, ye yágáwó, ye cúwáí, ye zha, ye mabúwa, ye isá í áuwagawá, ye shwiy ná bwá gwú sá?

³⁶ Ngaa jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Shwiy í ñgá wáamb sá jwów dèsh nàcé wo.

Bwá dág sá ñji nda itow
bwá ñkág nà ndí ná bwá ká cigá yí.

³⁷ Nji, sá ñgá jág bul ntó isá íni byésh. Nàcé muud ñgá ccel sá yé ñgá sá ná sá ñgág nà ntó.

³⁸ Mee maa ñgá ntág mpu búbáálé ná gúl sá cugé nà ñkul béég sá nà ccelí Zembí ñgá ccel sá yí: taa shwiy, tao cug, tao *wáéngales, tao isá í ñgá wá buud mányámád yí, tao cug ga, tao jooñg zág yí, tao isá í ñgá ntó buud ñkul yí, ³⁹ tao maañkul má gwów, tao maañg má shí, tao gúl sá Zembí nyà a té yí, kú nà tao sá jí nà ñkul béég sá nà ccelí Zembí ñgá ccel sá kwoñ maa Cwamba wúsú *Krišt Yésus dí yí.

9

Izarayél jí fééshá má Zembí

¹ Námá nda má jí múúd má *Krišt ná, búbáálé wá wá zó lás éga, maa abwíngé ijóó; lám wám Nkèñkè Shíshim ñgá kyey nà ndí yí í ñgá magulá ntó. ² Maa ñgá ci fwámé ci ná lám cugé bwele baa maa ná shee, maa jí nà maa máccye maa lám má ñgá kaa ñji shwóg naa shwóg. ³ Maa jí námá nà ñkul jee magulá nà maaéfwó bág nà maañhúngúlú, ná maa wá yídag béégya nà Krišt shú bwaáñg wá kúl búúd má á zà byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izarayél, Zembí nyà á ñwa bwo táñ bwán bé, a yaa bwo maañkənwawa mé, a sá isó naa bwo, a yaa bwo maaççé mé, a yaa bwo zhií ná bwá dág yaa nyaa gúma, a kaag bwo maañkaagó mé. ⁵ Bwá wá bí nà ímpáámá í á fwó ibeend, mpwoñ buud nyáñjúd wá Krišt nyà á zaa byél byélé á shí ga yé, nyaa, Zembí maa ntó sá jésh yé, á jala naa gúma kanduga á kanduga! Amen.

⁶ Ntó cugé ná ñkaagó má Zembí í á má yaa iyíy-yíy, mbô. Í yidá baa ná, mpwoñ buud Izarayél nyésh dí nyíás fwámé Izarayél; ⁷ nyésh teem námá baa mpwoñ buud má *Aburaham, nyésh dí nyí fwámé bwán bé. Nàcé Zembí nyà á ci naa Aburaham ná: «Wá *Izaag wá mpwoñ buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má ká ná, bwán múúd maa byá naa yéésh jé á muud wá, bwó dí búás bwán ó Zembí; baañg á byá naa ñkaagó má Zembí wá, bwó wá búás nyaa fwámé bwán. ⁹ Nàcé Zembí nyà á kaag ná: «Maa bá nyíngé zaa námá mbíí fwála gaad, *Sara mú bá baa naa mwámudúm.»

¹⁰ Í cugé námá ñji bímbí má ñgá ci ni. Gúl sá í á baa ná, Rabéka bá mpáámá jí sú Izaag bwá mú baa naa bum lá mawáás. ¹¹ Í á ka baa, bwán kú fwo byél, bwá kú fwo sá tao mánywa tao maañw, Zembí mú sá ná tádúgá yé í bwámag. Nàcé tádúgá yé í da ba ñji nda nyáméfwó maa féésh ná. ¹² A da féésh múúd, kú bá ná muud nyá amaa fwo sá míssólúgá, ñji muud á céél jów yé, a jów. Ntó, nyaa á ci naa Rabéka ná: «Mwán acúmbá maa bá baa mwán á ntombú Iwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Maa á ccel *Yákwab, maa mpíi Iso.»

Zembí cugé naa olíngí

¹⁴ Ntó má ká ná jí? Ná Zembí jí naa olíngí? Mbó! Í cugé ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyaa á ci naa Moyíz ná: «Nyaañg má é ccel gwág ñkúñkwónúla yé, maa gwág; nyaañg má é ccel gwág cey lámúd yé, maa gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembí má da féésh múúd naa lám ñkúñkwón, kú baa nàcé muud bala naa yéésh, ñkí ntág ná muud bulúla yíma. ¹⁷ Sá jaañg wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná Zembí nyaa á ci naa Farawón, «Maa á tál wo ñjwú-buud shú ná maa lwóya ñkúl nyám wódí, jíná dām jwóg shí nyésh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembí má da sá ná, muud á céél gwág ñkúñkwónúla yé, a gwág; nyaañg á céél sá ná a bág naa nún yé, a sá.

Zembí jí fulí nyá dí mífééshád

¹⁹ Wo é ci naa ná: «Ká nàcé jí Zembí maa nyíngá da jum búúd yí? Nàcé, zá jí naa ñkul lál lúu naa cigúlá Zembí má ñwa yí.» ²⁰ Eeékyé, yé mwá muud! Wo wá zó ná wó kaad naa Zembí? Ye mpíi nyí naa ñkul ci naa muud nyaa amaa maa nyaa yé ná: «Nàcé jí wo amaa maa maa ntúga yí?» ²¹ Nkí ntág ná ye mool maa mpíi cugé naa zhií ná a mág isá í gúma, maa námá zhiizhe isá naa yagá jé ñgwúd naa ñgwúd?

²² Zembí nyaa á ccel lwóya mpimba jé naa ñkul nyé; ñji, buud í á baa ná a jaañgulag naa zhwuná wá, nyaa á yida jíssaw bwo kú lámusa. ²³ Nyaa a jíssaw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí naa milwaná yí, bwó buud nyaa á bwey kwamusa ná a bá yé milwaná nyaañg wá. ²⁴ Buud baañgá, jíssá sá buud nyaa á jów wá. Nyaa á jów ntág sá, kú baa ñji wúlú *Oyúden dí, nyaa á jów námá buud íkúl ishúsád. ²⁵ Jí námá nda nyaa á ci kálaad má Ozé dí ná; ná: Kúl búúd í á shígé baa kúl jaañ yí, maa bá jów gwo ná kúl jaañ; muud má á shígé baa kúl ccel wá, maa jów bwo ná waaabaa.

8:36 Sóm 44.23; 2Kr 4.11 **8:37** 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izarayél: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúma: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isó: Mat 17.7; MmN 24.7-8 maaççé: MmN 20-24 maañkaagó: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Krišt: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mat 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mat 18.10, 14 **9:10** Mat 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16 **9:18** MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 **9:20** Iza 29.16; 45.9 **9:21** Zhe 18.6; 2Tm 2.20 **9:22** 2.4, 8 **9:23** 5.2 **9:24** 1.16; 10.12 **9:25** Ozé 2.23; 1Pr 2.10 **9:26** Ozé 1.10

26 Námá kákúl nyə á ci nə bwo ná: bí cugé kúl jām yí, bwə bá jəw bwo cínəŋg ná bwān ó Zembí á kuwó.

27 Izayí nyə á shí námá bwú ŋkágú shú *Izarəyə́l ná:

Buud ó Izarəyə́l tɛɛm bulya nda shɛ á m̄aŋ, Zembí m̄ə bá cug nji búbaalɛ.

28 Nəcə, Zembí m̄ə bá sá sósólúgú nyə á ci yí wa shí gaád; a bá casulə wə ná m̄aŋ kú bwānd.

29 Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná: nda nəcə Cwám̄ba á ŋkul nyəsh

lúgólə sá búbaalɛ bwān, ŋki sá á m̄ə zə bə nda Sodom, námá nda Gomor.

30 Shé kág ci ná nə jí? Shé m̄ə ci ná ikúł í cugé Oyúden yí, í á shígé ŋgə sɔ zhíí ná Zembí

cíg ná búə otútəlí ó búúd; nji, Zembí m̄ə ci ná búə otútəlí ó búúd nəcə bwə jéégúlə múkwəŋ

wə Yésus. 31 Ká Oyúden bāŋ bwə á ŋgə sɔ ná bwə bə otútəlí nə baagulələ m̄əcə; nji, bwə áshígé bə.

32 Bwə á shígé ka bə otútəlí nəcə jí? Nəcə bwə á shígé ŋgə kwānd ná bwə é bə otútəlí nəcə jéégúlə kwəŋ wə Yésus.

Bwə á ŋgə tɛduga ná bwə é bə otútəlí nəcə ŋgólə sá misósólúgú; bwə á ka bwíim kwóógú lú m̄əbɔógú,

33 námá nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná; ná:

Dugá! Mə m̄ə bwíg kwóógú lú m̄əbɔógú Siyôn*

kwóógú í é d̄ə búlal búúd yí.

Nji, muud m̄ə jéég kwəŋ cínəŋg yé nyə abúle sámba.

10

Zembí m̄ə cug múúd yəsh m̄ə búgula yé

1 Bwaəŋg, mə ŋgə bul jíí ná Zembí yág *Oyúden cug, gwə wə m̄ə jíí nyə m̄əjəgula m̄am dí yí.

2 Jí búbəlɛ ná bwə á m̄ə mpu wá múlúú ázembí dí, mə jee námá mpu bwíiŋg ntó. Nji, bwə ŋgə wá múlúú nda wəancim-ncim, kú mpu isá bwə jəlá nə mpu yí.

3 Jí ná, bwə ampúyé gwág váál Zembí m̄ə d̄ə sá ná muud bág tútəlí yí, bwə á m̄ə ka ba nyāŋ zhíí shú ná

bwə bág otútəlí mish m̄ə Zembí dí. Bwə á m̄ə yida sá míŋgáádə ná otútəlí ó Zembí.

4 Jí ná, iséy m̄əcə m̄ə á ŋgə cɛel sɛy yí, *Kříst wə nyə á zə casulə byo shú ná muud yəsh m̄ə *búgula yé, Zembí cíg ná a jí tútəlí muud.

5 Í njúl ná, shú bəlɛ tútəlí nəcə m̄əcə, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yəsh m̄ə báágúlə m̄əcə yé, nyə é *dúg cug nəcə m̄əcə.»

6 Nji, shú bəlɛ tútəlí muud nəcə búgə, cilyá wúsə ná: «Nda Ci wódí lámúd ná: zə m̄ə bá bád kə jonud?»

Ntó jí ná wó cɛel ná Kříst nyíŋgəg shula. 7 «Nda námá

bəeg ci ná: zə m̄ə bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kříst nyə á shí bwey wú mínjím? 8 Micilyá myáá mí ŋgə ci ná: «Lāŋ wí wo kúná-kúne, wí wódí mpud, wí wódí lámúd».

Lāŋ wəŋg wə sə ŋgə cúnda yí, lāŋ í ŋgə jíguli buud búgə yí.

9 Jí ná, wó ká lás nə mpu wó ná Yésus jí Cwám̄ba, wo búgula nə lám wó ná Zembí nyə á gwúmushi nyə, wo dúg cug.

10 Jí ntó. Muud m̄ə d̄ə búgula nə lám, Zembí mú ci ná a jí tútəlí muud; muud lás nə mpu, Zembí mú yə nyə cug.

11 Nəcə Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud m̄ə jéég kwəŋ nyádí yé nyə abúle sámba.»

12 Ntó jí ná mwá Yúden nyə aŋgə nə salan nə mwá Gurék; bəsh bí nə Cwám̄ba ŋgwú. A d̄ə bwádan nə buud bəsh bwə jəw nyə wá zhwoŋ zhwoŋ ibwádán.

13 Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud yəsh m̄ə bá kám̄b Cwám̄ba yé, a bá dúg cug.»

14 Ká ntudɛlɛ búúd bwə é kám̄b Zembí, bwə kú fwo búgula nyə yé? Ntudɛlɛ bwə é búgula, bwə kú fwo gwáduga lāŋ yé yé? Ntudɛlɛ bwə é gwáduga lāŋ yé, kú nə muud mə cúnda yé?

15 Ntudɛlɛ múúd nyə é cúnda, Zembí kú fwo lwām nyə yé? Micilyá mí ŋgə mpu ci ná: «A m̄aŋ jəjə məkuú ná ndɛé məkuú m̄ə búúd bwə ŋgə kyey nə jəjə lāŋ wá e!»

16 Ká, buud bəsh dí bwə á magulə Jəjə Kéel. Jí námá nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwám̄ba e, zə nyə á *magulə lāŋ sá á ŋgə kyey nə ndí yé?»

17 Í njúl ná búgə í d̄ə zhu lāŋ múúd m̄ə gwág yíid; lāŋ wəŋg wə Kéel m̄ə Kříst.

18 Mə ŋgə ka shílə ná: Ye Oyúden bwə á shígé gwág lāŋ wəŋgú e? O! Bwə á shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ŋgə ci ná:

Buud bwə á shí gwág mákál shí ga nyəsh dí; obwiíŋgɛ ó lāŋ iciyá yáŋ í á shí kə ná ndɛé kə kumə íjuma í shí byəsh dí.

19 Ká mə nyíŋgə námá jí ná: «Ye bag ó *Izarəyə́l bwə á shígé wám̄bulə gwág? Bwə á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə á shí bwey jaaw bwo nda Zembí nyə á lás ná, ná:

Mə bá sá ná bí sáág bósól búúd wú, í njúl ná bwə cúgé námá fwámé lwəŋ búúd, Mə sá ná bí fíimug lwəŋ búúd jí kú nə fag yí.

20 Izayí nyə á bálɛ námá lás ná, Zembí m̄ə ci ná: Buud bwə á shígé ŋgə sɔ m̄ə wá bwə á kwey m̄ə.

Bəŋg bwə á shígé ŋgə jí m̄ə tɔɔ sá wá, m̄ə á sá ná bwə mpúg m̄ə.

21 Nji, shú bag ó Izarəyə́l, á ci ná Zembí m̄ə ci ná: Mə m̄ə tɛég m̄əbwə jəwəŋ ncindí ŋgólə jəw bwo,

9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20 9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8

* 9:33 Siyón: Nyə á bə m̄əma mbán bwə á lwəŋ ŋgwəla á Yurəsəlem cínəŋg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3

10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Lav 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11

9.33 10:12 3.22 10:13 Zhu 3.5 10:15 Iza 52.7 10:16 Iza 53.1; Yuá 12.38 10:17 Yuá 17.20 10:18

Sóm 19.5 10:19 Mbá 32.21; Rom 11.11 10:20 Iza 65.1; Rom 9.30 10:21 Iza 65.2

bwá kúl búúd á mælwâ, kúl búúd á mingáádá.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Mâ shílâ ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgé ntó! Ngaá mæ ji mwân *Izurəyêl, mwân á mpwoŋ buud má *Aburaham, bæend mæ Bəŋzhamê dí? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féésh yí. Ye bi má jág sâ Mícilyá mí ngə bwiing shú má Eli ja nyə á shwáman Izurəyêl wə Zembî yí? ³ Nə Eli nyə á ci ná: «Cwám̄ba, bwá má shîn gwú *búúd ɔ micúndá bwô, bwá shîn caam *wálatâr bwô; mæ má lág fwô, bwá ngə námá sɔ ná bwá gwú mæ.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bæsa nə nyə ná ji? Ngaá nyə á ci ná: «Mæ á kənd buud otóshin zanɣbá koogú shú dâm mæmfwó, bân bwá á shígé bwele kúd mábwoŋ shí ná bwá yə Baal gúmá.» ⁵ Námá mbii ngwúdá wəongá, gúl búbaalé buud Zembî nyə a féésh mpáam nyéd yí ji ná ja gaád. ⁶ Nyə a féésh bwo mpáam nyéd, í á shígé bæ ná bwá á fwo sá wúl jə sóólágú; í ká bæ sá mísóólágú, mpaam kú ná bæ mpaam.

⁷ Ntó má ká ná ji? Nə sâ bwân wə Izurəyêl bwá á ngə sɔ yí, bwá ábíyíe gwo; nji búbaalé Zembî nyə a féésh yí, ming wə má bíi gwo. Bóólágá bân bwá á sá mingáádá ⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
zə wóós múús íí
bwá bəg minjimbáálá,
mísh máŋ má bəg kú dúg,
mælwá máŋ má bəg kú gwág.

⁹ Dávid má ci námá ná:
Isɛngyá í dəg byán í bəg bwo láám̄b,
í bəg bwo wód, bwá bííllug ná ndéé,
bwá bəg ləg myána mí jəlá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh má bəg bwo yídúgú nə yídúgú
ná ndéé bwá ngəg nə jújufə nda wəancím-
ncím;

sáág ná bwá jíg mányámád kú yowula.

¹¹ Mâ shílâ ná ná, Ja *Oyúden bwá á sandula ntáni yí, ye bwá á búla mbəogú á kandugə? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byán í á má yida sâ ná Zembî cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwá sáág wú. ¹² Dugá, iwushí Oyúden bwá á wush yí í á sá ná buud ɔ shí bwá bígúg; búlúle bwá á búl yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bə ntáni, nkəmusə nə ja Oyúden bəsh bwá bá magulə *Kříst ná ndéé bwá *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mæ ná mæ bwiingug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, má jaaw bí

buud cúgé Oyúden wá ná mæ ngə gwág nwyə iséy byám byəongá. ¹⁴ Mæ ngə gwág byo nywa ntó nəcə mæ ji nə búgá ná mæ e shwambələ bag dâm Oyúden ná bwá sáág wú ná ndéé bóól wá cínəngú bwá mú dúg cug. ¹⁵ Yílálə Zembî nyə á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud ɔ shí bəsh bwá bíig zhií bwá kwám̄balá nə nyə. Í tééd ná bæ ntó, nkəmusə nə ja bwá bá nyingə zə mæbwə má Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwá má gwúm gwúmúg íí!

¹⁶ Ja múúd mæ sá ná, buléd á tééd sá nə mpumá á má mwáágula yí, á kənd gwo koogú shú má Zembî yí, ngaá ná a má kənd mpúmá nyésh koogú shú má Zembî íí? Í ká bæ ná mikəłlə mí líí míse sâ má Zembî, ngaá ná mæbwə má líí jəong má é bæ námá Zembî isá byé? ¹⁷ Sá njwágá ná bwân ó Izurəyêl nda olivyé Zembî nyə á bæ yé. Zembî nyə á ka féy mólól mæbwə má líí jəongá, a mú kə njwa wo, wo njúl mæbwə á olivyé nyə á kɔ ntó yé, a zə fəen kúl nyə á féy mæbwə nyádí olivyé dí yí. Wo múse námá ngə ywó makál má ngə bád wú mikəłlə mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláye í ná sá nkámá má fwámé mæbwə má líí, wo dí ngə nkény mikəłlə, mikəłlə wə mí ngə nkény wo.

¹⁹ Wo é ci ná: «Ŋgáá ná nyə a féy mæbwə má líí shú ná mæe mæ fáánəwog cínəng?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég mæbwə má líí nəcə má bələ kú nə búgá; wəe má ka ntág njwa jiya nəcə wo bələ nə búgá. Nji, wo kú bæeg nkény nyúul, yidagú bæ nə fúndúgú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé mæbwə má olivyé yé, wəe wá nyé é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg ná Zembî ji nə jə lám, a njúl námá nə nkúd. A ji nə nkúd shú bəong bwá á má búla wá, a njúl nə jə lám shú dwo, nkí wo ngə kə shwóŋ nə ngələ jéég nyúul jə lám jé jəongú; nkí ntó dí, a bá námá féy yíl wo. ²³ Bəong bwá á búla wá bân íí, bwá ká yow cug jáŋ á kú nə búgá, Zembî njwa bwo, nyingə fəen kúl bwá á fwo du bæ yí, nəcə a ji nə nkul mæ sá ntó. ²⁴ Wəe muud wó á bæ mbwə á olivyé nyə á kɔ ntó yé, Zembî nyə á kə féy wo zə fəen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámúsá ná á sá ntó nə wo, nkəmusə nə bəong bwá bwey bæ mæbwə má líí jəong wá. Ngaá ná nyə e bá námá zə nyingə fəen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izurəyêl jêsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaang, mæ acéélé ná bí jágúg jəjə yuug Zembî nyə a ngə baagulə shwoó dí ga, bí a bá dúg ná bí má bul bæ nə fəg. Jí ná, bóól bwân ó *Izurəyêl bwá bá námá bæ nji mingáádá mingáádá ná ndéé kə wóós ja bíl ikúl byésh í bá kə wə Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izurəyêl

11:1 Mis 22.30; 2Kr 11.22; Gal 1.13-14; Flp 3.5 11:2 11.29; Sòm 94.14; Zhe 31.37 11:3 10j 19.10, 14, 18 11:5 9.27 11:6 4.5; Gal 3.18 11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15 11:9 Sòm 69.23-24; 35.8 11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5 11:16 1lj 15.19-21 11:17 Ifz 2.11-13 11:18 Yuá 4.22 11:20 1Kr 10.12 11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * 11:26 Siyón: Nyə á bæ mama mbán bwá á lwə ngwála á Yurásalem cínəng gwów yí.

jêsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, nées:

Muud mæ bá zæ yíl búúd mányámád yé mæ bá zhu Siyôn*.

A bá zæ jímbar bag o Yákwb cug jáŋ á kú bîsh Zembí.

27 Sô má bá sá næ bwo wá ní.

Mæ bá sá gwo ja má bá yíl bwo *misám myán yí.

28 Nda *Oyúden bwó ngó ban Jôjô Kéel ná, Zembí ngæ jwa bwo nda mizhízihî myé, sá jooŋ jí shú mfií wán; nji, nda nyæ á bwey féesh impáámá byán ná, á bul cæel bwo.

29 Mpugá ná Zembí nyæ áde nyingæ déég sá nyé áma yána yí, á kú nyingæ cénd níjwúlu nyé áma jôw múúd yí. 30 Næcé, yág í, bí a sá Zembí mælwá. Nji, kidíga, a má gwág bí ŋkúŋkwónjálá. A gwág bí ŋkúŋkwónjálá ntó næcé Oyúden sálá nyæ mælwá. 31 Ná ndéé, bwó ngæ sá Zembí mælwá ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyæ á gwág bí cey lámúd ná. 32 Næcé Zembí nyæ a fad buud bêsh íbýeshed shú ná a bâg námá gwág bêsh ŋkúŋkwónjálá.

Shé gúmálúgá Zembí

33 Oó! A nyân mæma fwo múúd ná ndéé Zembí e!

A fag nyé næ mpúyá yé í má lal ŋkúl e! Muud cugé næ ŋkul shwánzula micígálá myé, muud cugé næ ŋkul bigas íyuuug á má yigula yí. 34 Micilyá mí ngæ mpu cí ná:

Zó nyæ a má ná fwo mpu tádúgá má Zembí? Nkí ná, zó nyæ á má bwele cwíny nyæ?

35 Zó nyæ a má fwo yæ Zembí sá shú ná a kág ngæ bwánd ná Zembí nyingágú yæ nyæ yé?

36 Næcé, sá jêsh í zhu wá Zembí; nyæ wá má sá ná sá jêsh í bág; sá jêsh jisá yí, jisá shú dé. Gúmá bág næ nyæ kandugæ á kandugæ. Amen.

12

Yálæ Zembí nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

1 Ná ndéé bwaang, nda Zembí má gwág sá cey lámúd ná, mæ bándúlá bí ná bí yánág mænyúul mán tâŋ *matúnuga má mikuwó, matúnuga yálæ Zembí, matúnuga nyé é gwág nywa má. Ntó jí yálæ Zembí gúmá fwámé yæ. 2 Kúgá bę máfúlu má cug ga; yidagá bíd ná Zembí céndég bí, a yóg bí fag ágúgwáan, bí dúg mpu sá á ngó jii yí; ntó jí ná sá jí ŋkí nywa yí, sá í jéla yí, sá jí kú ná tso lág yí.

3 Nda Zembí nyæ á sá mæ mpaam ná, mæ lás næ muud yêsh á gwoonŋ jín; má cí ná, muud kú bul gúmal nyæmfwó ntô mînjî. Muud yêsh ŋwág nyæmfwó nda á jí ná, bę bímbí læ búgó Zembí nyæ á yæ nyæ yí. 4 Mpugá ná muud jí næ nyúul ngwúdá, í njúl ka bæ næ ikúl ŋkí bulya; ikúl í nyúul byooŋ byêsh í áde sêy sêy ngwúd. 5 Námá mbii ngwúd wooŋgá, sá má tæem bæ ŋkí bulya, sá bêsh sá búasæ seŋgyá nyúul ngwúd dí wá *Křist, sá bêsh sá ngó bæ leedyá nda ikúl í nyúul muud. 6 Zembí nyæ á ngæ yæ sá isá í yána byé næ jô lâm, isá í yána byooŋ bías mimbii mimbii. Nkí Zembí má yæ múúd ŋkul ná a cúndág micúndá, muud wooŋg cúndág næ bímbí læ búgá á jí næ ndí yí. 7 Nyooŋ jí ná a dúg sêy næ bóól yé, a séyúg; nyooŋ jí ná a dúg jígúli yé, a jígúli; 8 nyooŋ jí ná a dúg bándulæ búúd yé, a dúg bándulæ; nyooŋ jí ná a dúg sá yána yé, a dá sá dwo næ lâm ngwúd; nyooŋ má dá tów shwóg keye næ bóól yé, a dúg bæ næ zény ja á dá keye næ bwo yí; nyooŋ mæ kwíind íŋkúŋkwónjálá í búúd yé, kwíindúg bwo næ mæshusug.

Mbúgula mæ Yésus má jalá næ cæel múúd yêsh

9 Cúlagá cæelí jí kú næ mækón yí. Mpiigá mæbów, nywílyágá næ mænywa. 10 Dugá bæ næ mácecy mpádúgá nyín nda omínyonjá bwé ngó cíila wá. Muud yêsh sôg ná nyæ wá búlug dá gúmal bóól búúd. 11 Séyúgá næ Cwámá mbii á ná bibibi, kú sá lâm, nji zény næ zény. 12 Bí má jalá næ bæ næ mæshusug næcé bí ngæ bwánd næ búgá ná Zembí mæ bá sá bí mænywa; bí má ká bwæma næ *incwaw í ntug, bí jisów; bí o sá kááfá májégula. 13 Dugá kwíind búúd o Zembí bwé ngó jii kwíindyá wá, bí dá sá ná bí dúg lág ójón bídí mînjôw.

14 Dugá bwádan næ buud bwé lwágula bí cúwúli wá; dugá bwádan, bí kú lweem. 15 Búúd bínón njúl wá bwé ka bæ næ mæshusug, bí nyí mæshusug mæonŋgá; bwé ká bæ næ yé, bí jii námá yé doonŋ. 16 Dugá bæ cún mpádúgá nyín. Kúgá dá bę isá í álal-ŋkul; yidagá bę byooŋg bísé ŋkwón á muud yêsh yí. Muud kú bęeg bæ næ tédúgá ná nyæmfwó wá má búl bæ næ fag.

17 Bí kú dá bweel mæbów. Sôgá ná bí dúg sá mænywa mísh má búúd bêsh dí. 18 Nkí jí næ ŋkul bánda, ságá mimbii mín myêsh ná bí cágag næ buud bêsh ná shee. 19 Yé búúd má búl cæel wá, kúgá dá kunda bímfwó; dugá bíd ná Zembí wá dúg lwóya mpimbé dá kunda bí; næcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Mæ wá má bá dá kunda, mæ wá má bá dá yæ

11:29 3.3-4; 15.8 11:32 3.22; Gal 3.22 11:33 Zhb 11.7; Sóm 139.17 11:34 Zhb 15.8; Iza 40.13 11:35 Zhb 41.3 11:36 16.27; 1Kr 8.6 12:1 6.13; 1Pr 2.5 12:2 Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 12:4 1Kr 12.27 12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 12:7 Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 12:10 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 12:11 8.9; Gal 5.25; Mbá 3.15 12:12 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 12:13 Gal 6.10; Heb 13.2 12:14 Mat 5.44 12:15 Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 12:16 Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 12:17 Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 12:19 Mbá 32.35; Mat 5.39 12:20 Mik 25.21-22; Mat 5.44

búúd myána». Ntó wá Cwámba ngó ci yé. ²⁰ Í njúl námá nyingá bæ cilyá ná: Múúđ ngó lúmbuli ná wo yé ká gwág zha, yág nyá idáw; á ká gwág shwáásálé minú, yág nyá sá á ngúlug yí. Ja wó sá ntó yí, wo má ñkúnd nyá máág má kuda lúúđ. ²¹ Wo kú bíđ ná yéesh sálé mábôw í ntóg wo ñkul; yidagú ða sá ná mánywa mwó má dág ntóg mábôw bwé sá wo má.

13

Křisten má jéla ná sá micí magwág

¹ Muud yésh má jéla ná sá micí magwág. Nécé, ici byésh bí shí ga dí yí í ngá zhu wá Zembí. Zembí wó nyá a tál micí myésh misé myá. ² Ntó má ké ná, muud má lú lúu ná cí yé má lú lúu ná téégyá isá Zembí nyá a táág yí. Buud bwé sá ntó wá bwé sá ná Zembí yág bwo intúgálí. ³ Wo ajélayé ná fúndé ójwú ja wó ða sá mánywa yí; ñji, ñkí wó ða sá mábôw, wo wó má jéla ná fúndé. Nkí wó ccel cuga kú fúndé cí, dágú sá mánywa, cí nyá é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cí wúsa sóol masáal má Zembí shú ðulé bándulé wo ná wo dág sá mánywa. Nkí wó ða sá mábôw, wó jéla ná fúndé; nacé, cí í ða bæ ná kafwele shú ná a dág yá búúđ intúgálí. Cí wúsa sóol masáal má ða lwóya mpimbá má Zembí, ða lámusa ná buud bwé ða sá olfinngé wá. ⁵ Gwá wó jé ná, muud má jéla ná magulá íjwúga í cí ná j; lám, kú bul bæ ñji nacé fúndéle ná Zembí nyá á bá gwág nyá mpimbá.

⁶ Sá jooŋg námá wó bí má ða jéna ótóya yí. Buud bí ná bwé dág ñwa ótóya booŋg wá, Zembí wó nyá á tál bwo ná bwé dág sá iséy byooŋg. ⁷ Yágá muud yésh sá bí mbíđ nyá yí: bí jéna múúđ tóya tóya yé; bíl isá byésh bí má jéla ná jéna yí, bí yá búúđ bwé jéla ná ñwa wá; muud má jéla ná fúndégyá yé, bí fúndé nyá; nyooŋg má jéla ná gú má yé, bí yá nyá gú má.

Cug ccelí

⁸ Kúgá bæ ná mpwéla ná muud; mpwéla í bóg ñji ccelí ná nyíga ccel nyíga, nyíga ccel nyíga. Nécé, muud má céél bóólúgá yé, ngó mpu bæ macéé. ⁹ Ngaá bí má mpú ná mampándí má ngó ci ná: «Cí wo kú sá mínoomb, cí wo kú gwú múúđ, cí wo kú júwo, cí wo kú wúmb ízhaá sá.» Mampándí máni ná móól másh má ngó ci ñji sá ngwúđ ná: «Ccelug múúđ yésh jísó wo kúná-kúná yé nda wo céél wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí ná ccelí yé cugé ná

ñkul sá múúđ jí nyá kúná-kúná yé mábôw. Ntó jí ná, muud má céél bóólúgá yé, ngó mpu bæ macéé.

¹¹ Ngagá ná cuga cug ccelí jooŋg, nacé bí má mpú ná fwála sá ngó cuga ga í mǎsa wéla bí má jéla ná juum ígwáđ yí. Nécé ja gaáđ í, jwów Cwámba má bá zé yíl shé mányámáđ yí í mú bul bæ kúná-kúná ntóg jwów sá á magulá Yésus yí. ¹² Bulú má bul ké. Sá myáásuga isá í ða síy yidúgáđ yí; sá yidagá ñwa íkeny í gwáná bwé ða lúmbuli ná ndí máñkenyad yí. ¹³ Sá cugagá cug á otútálí, mbií í jéla ná máñkenya má mwásá yí: kú ná idína í álal-ñkul*, kú ná shwágulá málwag; sá kú sá janja, kú sá ásiy-síy, kú ná ozhuyá, kú mpii tao muud. ¹⁴ Yidagá ñwa *Křist nda káándé má bwááđ†, bí kú bíđ ná iyéesh í cug múúđ í nyinggag ngó ké ná bí cug ábábôwud.

14

Magulagá booŋg bwé afwóyé lal wá

¹ Muud jí ná ná búgá ñkí tag yé, bí ó magulá nyá; bí kú séŋusa mákál ná nyá ná yé mbií mítáđúgá. ² Jí ná ñkul bæ ná, ngwól múúđ ngó tóđuaga ná a jí ná ñkul dá ná jésh, nyooŋg jí ná búgá ñkí tag yé nyé ngó ða ñji idáw í ifambá. ³ Muud ngó ða sá jésh yé bóg kú mpyény ngwól; nyooŋg nyá angé ná ða sá jésh yé bóg kú dág ná nyooŋg ngó ða yé ngó jág sá; nacé Zembí má magulá námá nyá. ⁴ Wee wó zé má zó sámb ízhaá lwaábulé iwushi? Nkí á kyabe, í dág mása yé; ñkí á ku, í dág námá ñji mása yé. Nji nyá é kyabe, nacé Cwámba jí ná ñkul má sá ná a kyábeg.

⁵ Jí námá ná, ngwól múúđ má dág ná dúl jwów í búl bæ fwámé jwésh c; dúl, ngwólúgá nyé má ñwa mwów mésh cé ngwúđ; muud yésh nádag ná sá nyáméfwó má kwey ná jí tútálí yí. ⁶ Muud má tál ñkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámba; muud má ða sá jésh yé ngó ða shú má Cwámba, nacé a ngó yá Zembí akíba; nyooŋg nyá angé ná ða sá jésh yé ngó námá yó Zembí akíba. ⁷ Mpugá ná muud ngwúđ ná ngwúđ á gwooŋg jísú nyá angé ná cuga shú nyáméfwó, ngwúđ ná ngwúđ kú námá yá shú nyáméfwó. ⁸ Nkí shé ngó cuga, shé ngó cuga shú má Cwámba; ñkí shé má yá, shé yá shú má Cwámba. Ntó jí ná, tao shé má cuga, tao shé má yá, shé búsa buud ó Cwámba. ⁹ Haaw, sá jooŋg wó *Křist nyá á yá, a nyingg gwúmb ná ndí yí, shú ná a jwúđ ná mímbimbá, jwú ná mikuwó. ¹⁰ Ká nacé jí wé má sámb *mínyoná woó iwushi yí? Nkí

13:1 Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Lav 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18
 * **13:13** idína í álal-ñkul: Mbií idína wooŋg í á ða bæ, buud ða ná ngul ntóg mǎnji, buud sá janja kú ná masus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ñwa Křist nda káándé má bwááđ: Ntó jí ná cuga mbií wí ná muud má dág bí yé bóg nda a ngó dág Křist. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 **14:10** 2.6

ntág ná, nácé jí wé má mpyèny mínyoná woó yí? Mpugá ná shé bësh shé má bá tów koođ dí njów mílású má Zembí. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Mə Cwámba ngə cugə yé mə ngə ci náəə: «Buud bësh bwə bá kúd mə məbwoň, bësh bwə bá ságusə mə nə mimpu myán».
¹² Gwə wə jí ná, muud yësh á gwoonŋ jísú má bá kə bwəma nə shitóg mísh má Zembí dí.

Kú wá ngwól boogú zhúđ

¹³ Ntó, shé yówug dúla yéya mábɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ŋwa cígulá ná muud nyə ajáláyé nə wá ngwól boogú zhúđ, kú sá gúl sá í é búlal ngwól yí. ¹⁴ Sá má zó ci ga, mə mpú ná jí búbálé, mə mpu ntó nacé mə jí muud mə Cwámba Yésus. Jí ná, gúl sá cúgə ŋkí lwaagawo ná ján yé mbii wə cí. Njí, múud mə ká tódúgá ná «sá ga jí ŋkí lwaagawo», sá joonŋ mú bə ŋkí lwaagawo shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ŋkí dólé wó dólé gúl dæg yí í ntágúlá mínyoná woó, mpugə ná sósólúgú wó woonŋú í cúgə sósólúgú ccelí. Kú sá ná dólé wó dólé gúl dæg yí í gwílyág ngwól mínyoná woó, í njúl ná *Kříst nyə á yə námá shú dé. ¹⁶ Sá jí ŋkí nywa shú dwoó dí yí, ŋkí wo dág ná í é ntágulə* ngwól múud ná ndeé bwə mú jág lás nə wo, wo bíđ ján sá. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembí í cúgə sá ídæg nə mənŋul. Faan má Zembí dúsə sá á cug otútəlí, cug á ná shee, cug máshusug, isá íni byësh í ngə zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁸ Muud mə sɛy nə Yésus mbii woonŋ yé, Zembí gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé ságá ná shé sáág isá í é sá ná buud bwə cágəg nə shee yí; isá í é sá ná buud s gwoonŋ bësh bwə ngəg nə lal búgád yí. ²⁰ Wo kú bɛɛg caam sósólúgú má Zembí nacé gúl dæg. Sá jësh jáá jí fúbán; njí, jí bówúlə nə wo dág wúl ndólúgú í é wá ngwól múud boogú zhúđ yí. ²¹ Í nywa ná wo bəg kú də cúdú ŋkí ná kú ngul məlwgə, wo cíg sá jësh jí nə ŋkul wá mínyoná woó boogú zhúđ yí. ²² Búgə wó ngə *búgula shú sósólúgú woonŋ yí, baaguləg gwo mpədúgá biná Zembí obá. Muud jí ná micígulá myé mí áde kənd nyə mábɛɛđ yé, a má jəla. ²³ Muud mə dá wúl ndólúgú á ngə zhízhigə yé, a má ŋwa mábɛɛ mísh má Zembí dí, nácé sósólúgú woonŋ í cúgə sósólúgú búgə. Sósólúgú wəsh múud mə sá nə milám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bégá yuug Kříst nyə a lwágula sá yí

¹ Sá buud íbúgú í á má fifə wá, sá kúgá du mpyèny ozhigu-zhigu wə boonŋ bwə ngə ná

zhízhigə wá; sə ajáláyé nə də sɔj njí isá sə má gwág nywa yí. ² Muud yësh á sáđí gwoonŋ dí sɔjóg ná ngwól bəg nə mənywa, shú ná nyāŋ lálug búgád. ³ Mpugá ná *Kříst nyə a shígé ngə sɔj njí mənywa má nyəmɛfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, náəə: «Zembí, məlwíy bwə də lwíy wo má má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sá jësh Zembí nyə a sá ná bwə cílag yág yí, í á bə ná sə ŋwág ŋjígulá cíonŋ, sə bəg nə zény kələ shwóg, nə ŋkəŋ, nə ndeé sə mú mpu bwánd nə búgə. ⁵ Zembí muud má də sá ná sə bəg nə zény kələ shwóg, sə bə nə ŋkəŋ yé, kə sá ná bí dæg bə cún mpədúgá nyín nda Kříst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bí mú bá də yə Zembí gúmá bí njúl lám ngwúd, cún ngwúd, nyə Zembí jí Sósónŋú mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst yé.

⁷ Ntó, ŋgagá nə cugə kú wá mbéégí mpədúgá nyínud, námə nda Kříst nyə á cugə nə bí ná. Cugagá ntó shú ná Zembí bəg nə gúmá. ⁸ Mə ngə bwaagulə bí ná Zembí jí abúgúlág, gwə wó Kříst nyə á ŋwa nyəmɛfwó tāŋ sósól məsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná mənkaagə Zembí nyə á kaag osósónŋú s bɛend má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb dí, ikúl ishús í ngə mpu ná Zembí má gwág bwo cey lámud, bwə mú yə Zembí gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, náəə:

Sá joonŋ wə má bá də ságusə wo nə ndí tām ikúl í cúgə Oyúden yí.
Mə bá də sey ísusa ságusə jínə dwo.

¹⁰ Jí námá cilyá ná:
Bí ikúl ishús,
binón kúl búud má Zembí ságá məshusug.

¹¹ Í nyinŋə námə bə cilyá ná:
Bí ikúl ishús byësh ságúságá Cwámba,
ikúl í búud byësh í ságúsə nyə.

¹² Izayi nyə á cí námá ná:
Nta mə Yése mə bá bád
ŋwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús;
ikúl byoonŋ í bá də bwánd sósólúgú yé nə búgə.

¹³ Zembí muud má də sá ná buud bwə dæg bwánd isá nə búgə yé, sáág nə milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusug, mí bə bí ná shee búgə bí ngə *búgula yíid. Ja joonŋú ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim í mú sá ná bí byəg nə kə shwóg nə shwóg ngə bwánd nə búgə.

Pwól ngə bá ccel sá minjoond

¹⁴ Bwaanŋ, kóómb jín dí, məmɛfwó mə ngə mpu kú nə məshwán ná bí má lwánd nə jɔjɔ mítədúgá, bí mə shín námə mpu sá jësh bí má jéla nə mpu yí, bí mú námə nə ŋkul də yéya məcwún mpədúgá nyín. ¹⁵ Njɛ tɛɛm bə ntó, mə má ngə cílə bí nə bábaalé mányaan

14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15
14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntágula: Sá ná muud sámég. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24
14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14 15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sóm 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16
15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8 Mat 15.24; Mis 3.25-26 15:9 Sóm 18.50 15:10 Mbá 32.43 15:11 Sóm 117.1 15:12 Iza 11.10 15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17

bíl íkálúd shú ná bí nyíngög nga tóduga isá bí má bwey mpu yí. Má sá ntó nacé Zembí nyə a sá má mpaam, ¹⁶ a sá ná má bóg sósól mäsáal má *Kříst Yésus shú ikúl í cúgé *Oyúden yí; má ngə sá sáal doonjə tãr nda fada má du sá *mätúnuga ná, ngə cúndə Jɔjɔ Kéel má Zembí. Iséy byoojng bí ná má sáág ná ikúl í cúgé Oyúden yí í bág mätúnuga Zembí ngə magulə má, mätúnuga Nkɛŋkɛ Shíshim má tãl koogú shú déd má. ¹⁷ Sá joojng í sá ná má ngəg nə bəgəwa nə bələ múúd má Kříst Yésus, má bəgəwa nə iséy má ngə səy shú má Zembí yí. ¹⁸ Jí ntó, má cugé nə ŋkul bwiíng gúl sá shús, nji iséy Kříst nyə á balan nə má ná má sáág yí; nyə a sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí í sáág Zembí məgwág; nyə á balan ná iciyá byám nə mäsóólúgú myám. ¹⁹ Nyə á balan námá nə ŋkul í du wéeshulí *máshimbá nə *isá í mímbúgú, ŋkul má Shíshim má Zembí. Sósólúgú woojng í á sɔy mbií á ná má á má bwiíng Jɔjɔ Kéel má Kříst tééd Yurásəlem nə cínəjng mákoogú mákoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná má bwiíngug Jɔjɔ Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwele cwéed Kříst yí, shú ná má bəg kú ngə lwɔ kúl bóól búúd bwə á sá məbwamé yí. ²¹ Má á yida bɛ sá jii cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə bwádí wá bwə bá gwág,
 boojng bwə á shígé fwo gwág lánj yé wá bwə bá wámbulə.

²² Sá joojng námá wə í á du laa má ija ija ná nda zə núnj bídí. ²³ Ká ja gaád hí, má cúgé ná ná sá má sá wa máshí mágaád, í njúl ná té mímbú mimbú má du bwey bə nə yéesh ná má zə núnj bídí; ²⁴ má ngə tóduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, má bá ciíngya zə dág bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíínd má ná má kág nə njoond shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád má kə Yurásəlem kə kwíínd búúd ó Zembí. ²⁶ Ntó jii ná okřisten wá Masedwán nə Akayí bwə á ŋwa cigúlá ná bwə seɛjng mikwííndyá kənd búúd ó Zembí wá Yurásəlem básé mábúwa dí wá. ²⁷ Bwáméfwó bwə á ŋwa cigúlá, nji í njúl ná jisə bwo mpwólá. Jí bwo mpwólá nacé okřisten wá Yurásəlem wə bwə á bə nə isé í kwíínd búúd cug á Shíshim dí yí, bwə mú kaaw yə ikúl ishús; í jii námá ná ikúl ishús í ŋwág isá í ngə kwíínd cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shín sá sósólúgú woojngú ná má má cwámbulə bwo mikwííndyá myoojng yí, má ka bá zə ciíngya núnj bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú ná má bá zə nə ocúncəsh ó Kříst bəsh ja má bá zə núnj bídí yí.

³⁰ Nda shé bəsh básé búúd ó Cwámba Yésus-Kříst ná, nda jí námá ná Nkɛŋkɛ Shíshim ngə sá ná shé cílag ná, bwaang, má bándúlá bí ná bí wág manyúúl gwáná má ngə gwána yííd, ngəgá nə jəgula nə Zembí shú dām. ³¹ Ngəgá nə jəgula nə Zembí shú dām ná má fáámugí, buud básé kú *búgula Yésus núnj Yudéa wá bwə bág kú nə zhií bwə sá má məbšw; ntág námá ná buud ó Zembí wá Yurásəlem bwə ləgúg mikwííndyá má ngə kə nə ndí myá nə jɔjɔ lám. ³² Í jii ná í bəg ntó shú ná má bág bə nə məshusug ja má bá zə bídí yí, má zə bá woga ŋkí Zembí má magulə. ³³ Zembí á mpwogé júg nə bí bəsh. Amen.

16

Mabádá

¹ Má cɛel ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jii *jaakwon *Dɔ lú óbúgula á Kankré dí. ² Bí ó ləg nyə tãr muud má Cwámba, mbií í jalá nə buud ó Zembí yí, bí kwíínd nyə mbií kwííndyá wəsh nyə é jii yí. Nyə á má kwíínd búúd ŋkí bulya, tɛem bə máméfwó.

³ Bí ó bádá má Priska bá Akilas buud sánəj ngə səy iséy í *Kříst Yésus wá. ⁴ Bwə á nywá gwíílya byán ícug nacé cugúlə má; məméfwó námá dí ngə yə bwo akíba, mədɔ má óbúgula məsh má cúgé *Oyúden má má ngə námá yə bwo akíba. ⁵ Bí ó bádá námá má Dɔ í du seɛjngya bwádí njów yí. Bí ó bádá lpanət shwá waamə alám; nyə wə nyə a tééd *búgula Kříst núnj Azí. ⁶ Bí ó bádá má Mariya muud nyə á bul jisəw cúnj shú dán yé. ⁷ Bí ó bádá má mimbyél myám Andronikus bá Zhuniyas sánəj sá á bə mímbwug dí wá; báa bwə á tééd bə buud ó Kříst nə má, bwə ngə cə bóól *búúd ó lwámá. ⁸ Bí ó bádá má Ampiliyatus, muud má ngə bul cɛel cug seɛjng á sánəj Cwámba dí yé. ⁹ Bí ó bádá má Urabé muud sánəj ngə səy iséy í Kříst yé, bí báda námá má Stakis shwá waamə alám. ¹⁰ Bí ó bádá má Apeles muud sá á má dág ná ndéé sá magulə ná a jii fwámé křisten yé. Bí ó bádá má buud ó njów má Aristobúlus. ¹¹ Bí ó bádá má mbyél wám Herodiyon; bí báda má boojng búúd básé búúd ó Cwámba njów má Narasis wá. ¹² Bí ó bádá má Trifen bá Trifos budá bwə á má jisəw yííngá shú má Cwámba wá; bí báda námá má abábə waamə Perusis mudá nyə á má námá bul jisəw yííngá shú má Cwámba yé. ¹³ Bí ó bádá má Rúfus muud Zembí nyə a féesh kwoŋ nə Cwámba dí yé; bí báda námá má nyoojngú yé, nyə á bə námá má tãr nyoojngú. ¹⁴ Bí ó bádá má Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas ná bóólúgá bwáang bəsh bənəj búús wá. ¹⁵ Bí ó bádá

15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16:17; 2Kr 12:12 15:20 1Kr 3:10-12; 2Kr 10:15-16 15:21 Iza 52:15 15:22 1.9-13
 15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19;
 Kol 4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15 15:32 1.7 15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis
 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2 16:13 Mak 15.21 16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr
 5.14

mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bósólúgá búúđ ó Zembí bánónġ búsá wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə mə buud ó Zembí. Məđə mə óbúgula ó Kríst mēsh mə ġgə bəda bí.

¹⁷ Bwaang, buud bwá dá sá ná buud bwá bəg məcúnġ məcúnġ wá, bwá ġgə lúmbuli nə ġġúgála bí á ġwa yí, oshwonġ bí ó káálúgá nə bwo; kúgá də kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbíí búúđ wəəng í ángé nə sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwá ġgə sá iséy í mímwə myánġ. Bwá də balan nə jəjə íciyá í lésú nə jəjə míkaand, də jwáġgulə búúđ bwá afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwá ġgə gwádugə cug məgwgág bí báá ġgə cugə yí. Mə ġgə bul gwág məshusug nə bí shú dəəngá; mə ġií ná bí bəg nə fug sálə mənywa dġ, bí bə ná sán kóómb á məbəw. ²⁰ Zembí á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí məkuú dí shí. Cwámba íshé Yésus ká sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ġgə séy séy ġgwúđ yé ġgə bəda bí; mímbyél myám Lusyus nə Yason nə Sosipater bwá ġgə námá bəda bí. ²² Mə Tertiyus muud ġgə cúlə kálaad éga yé*, mə ġgə bəda bí məbədə má sēġġyá shé á mə sēġġyá nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ġgə námá bəda bí. Mə ġjul nyádí ġjów, cínəng námá wə Də lú óbúgula dēsh í də sēġġyá yé. Erást ġí bāġ-mása á wa ġgwəla yé ġgə bəda bí, mwáəng Kwárutus ġgə námá bəda bí. ²⁴ †[Cwámba íshé Yésus-Kríst ká sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zembí gúmə, nyə muud ġí nə ġkul sá ná Jəjə Kéel lúlushig bí yé. Jəjə Kéel dəəng wə mə á ġgə cúndə ja mə á ġgə bwíġng lāġ mə Yésus-Kríst yí. Na Jəjə Kéel ní dí wə Zembí mə sá ná sə mpúg jəjə yuug jé nyə á ġgə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembí á kandugə kandugə mə ka sá ná sá jəəng í búgúlġ ja gaád. Nə ndéé ikúl ishús í mú nə ġkul jee mpu gwo ja bwá lġ micilyá mí *búúđ ó mícúndə yí. Nyə a sá ná í búgúlġ shú ná bwá búgúlġg nyə, bwá sá nyə məgwgág. ²⁷ Nyə Zembí muud ġgwúđ nə ġgwúđ ġí nə fug yé, nyə wə ġwág gúmə kandugə á kandugə nəcé sá Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4 **16:19** 1.8 **16:20** 1.7 **16:21** Timoté: Mis 16.1 * **16:22** Tertiyus wə Pwól nyə á ġwa nə a cílġg kálaad éga yé. **16:23** Erást: 2Tm 4.20 † **16:24** Míl míciyá mí ayág mí cúgə nə íciyá íni. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26 **16:26** 1.2, 5 **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúđ 25; Mbú 4.11

Kálaad ashúshwóogú Pwól nyə á cilə buud ó Korênt yé Isá í dúgyá nə kálaad ashúshwóogú mə Pwól shú Korênt yí

Korênt nyə á bə ɲgwála Ogarék. Ja Pwól nyə á ɲgə sá ɲjəond yé ábeé yí, nyə á já Korênt ɲkúmbambú nə kál (Mís 18.1-18). Ja jəonɲ wə nyə á fwə mísəon yí.

Ja Pwól nyə shín wú Korênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə ɲjúl mə ákənd lám gwəw. A mú ka cilə óbúgula ɔ nún okálaad jee wóos ónə, óbá wá cínəɲ wə básə wa Kálaad Zembí dí wá.

Nə ndeé, nyádí kálaad ashúshwóogú á Korênt dí, ja á mə shín bəda bwo, a yə Zembí akiba yí (1.1 nə 1.9), a ɲgə cwíny obúgula nə bwá kú bíd nə mbéégí məɲkəomú í ɲgəg nə bə mpədúgá nyáɲ (1.10 nə 4.21), bwá sáag nə jaɲga í shínúg mpədúgá nyáɲad (lúu 5), bwá yəwug dula kə nə míləsú məmpáanzə mə míləsú mə búúd bwá ɲgəg nə *búgula Zembí wád (6.1-6.11). A mú ka féel váal krísten mə jálá nə du balan nə nyúúl nyé yí (6.12-6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishílí bwá á ɲgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bə yí (lúu 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocudú ó mətúnuga yí, nə váal bwá dág cugə nə buud bí kú búgula Zembí yí (8.1-11.1);
- (3) váal íseɲgyá í okrísten nə idəw í Zembí í jálá nə du sɲy yí (11.2-34);
- (4) isá ɲkəɲkə Shíshim mə du yə búúd ɲkul nə bwá dág sá yí (lúu 12 kə wóos lúu 14);
- (5) nə váal mímbimbə mí bá gwúm yí (lúu 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaané, nə byé íyuug nyə á ɲgə bə nə ndí yí), nə məbádá (lúu 16).

Məbádá

1 Nə mə Pwól, nə mwáang Sostên, sə wə mə cíl kálaad éga. Mə Pwól íí, Yésus-Kríst nyə á jəw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ɲwa cígúla nə. ² Sə ɲgə cílə *Də lú óbúgula ó Zembí dí Korênt yí, bí buud Zembí nyə á sá nə bí bəg mɲkəɲkə mí búúd nəcé bínón *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə á jəw bí shú nə bí bəg mɲkəɲkə mí búúd, bínón buud bəsh básə íkál íkál bwá ɲgə kámb jínə shú Yésus-Kríst məjəgula dí wá, Yésus-Kríst

Cwámba á sənón. ³ Sónɲgá wúsú Zembí bə Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə nə bí ɲgəg nə cugə nə shəe.

Pwól mə yə Zembí akiba

⁴ Mə ɲgə yə Zembí waamə akiba ja jəsh shú dán nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ɲgə yə nyə akiba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí məsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə míləsú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntə mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jəsh sə á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú nə, nda bí ɲgə bwánd nə Cwámba íshé Yésus-Kríst zəg lwóya nyúúl nə, bí mú nə isá í yána mə Zembí, təw ɲgwúd nə ɲgwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ɲgə lulashi bí nə ndeé kə wóos məshínéd, bí mú bá bə kú nə sá məjuma jəw mə Cwámba íshé Yésus-Kríst, məma jəwəw dəonɲ. ⁹ Zembí muud mə jəw bí nə bí cəgəg sɛɲgí nə Mwán yé Yésus-Kríst Cwámba íshé yé ji abúgúləg.

Mbéégí də á Korênt

¹⁰ Bwaanɲ, oshwon, jínə mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí «bí bəsh dəgá bə cúɲ; mbéégí məɲkəomú í á jáláyé nə du bə mpədúgá nyín. Yidagá bə leedyá mbíí á nə sá jəsh dí, bí bəsh du bə nə tádúgá ɲgwúdú, bí du ɲwa cígúla ɲgwúdú.» ¹¹ Bwaanɲ, mə lás ntə nəcé bóól búúd wá ɲjəw mə Klowé bwá mə jaaw mə nə bí ɲgə bə nə ozhuyá mpədúgá nyín. ¹² Sá mə ɲgə cɛel cí yí jí nə bí mú ɲgə lás nún, nyíga nə: «Mee ɲgə bə Pwól», nyíga «Mee ɲgə bə Apolos», ɲgwól nə: «Mee ɲgə bə Séfás», ɲgwólúgá nə: «Mee ɲgə bə *Kríst.» ¹³ Ye buud bí nə ɲkul ba Kríst məkwəw məkwə? Ye Pwól wə bwá á bwambulə kwolós dí shú dán yé? Ja bí á ɲgə duwan yí, ye bí á ɲgə duwan jínə mə Pwól dí? ¹⁴ Mə yə Zembí akiba nəcé mə a shígé duu təw muud nún bídí, susaalé ɲji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntə, muud cugə nə ɲkul cí nə bí á ɲgə duwan jínə dáamud. ¹⁶ Mə mə nywa wusa, mə á duu námə Stefanas bənón buud ɔ ɲjəw yé. Mə abúgúláyé nə mə a shí nyiɲgə duu ɲgwól múúd. ¹⁷ Nəcé Yésus nyə a shígé ntí mə nə mə zəg ɲgə duu buud. Nyə á nti mə nə mə zəg ɲgə jaaw Jəjə Kéel, mə zəg ntəg ɲgə jaaw duw, kú bə nə fug búúd ɔ kaand bwá du lás mikaand nə ndí yí, nəcé shwiy Kríst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sá cúgə nə mfií yí.

Shwiy mə Yésus-Kríst í lwó fug mə Zembí

¹⁸ Mpugá nə ləɲ shwiy Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bəonɲ búúd bwá ɲgə jímə wá; ɲji, í ɲjúl ɲkul mə Zembí shú shé

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mís 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mís 18.1 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mís 18.24; 19.1 Séfás: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 1:14 Kríspus: Mís 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 1:16 Stefanas: 16.15 1:18 Rom 1.16; 2Kr 4.3 † 1:18 cug múúd: Í kə ná, Zembí mə yíl múúd mənyámá mə mísámúd, sá nə a cəgəg cug á cɛel yí. 1:19 3.18-20; Rom 1.22 1:19 Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25

bãñ buud Zembí ñgó cug* wá. 19 Sá jooñgá, Micilyá mí ñgá ci gwo ná: Mə bá céég búúđ ɔ fúg fag nyáñ, mə sá ná mifeeshá búúđ bwə ñgó faas myá mí bág cwúđugá.

20 Ká muud fag nyə é nyiñgə lás ci ji? Yíguli məcəç nyə é ci ji? Lás mikaand á mwšw mąga nyə é ci ji? Ngaá ná Zembí mə sá ná buud ɔ shí ga fag nyáñ í bág sá ikás ii? 21 Jí ná, Zembí mə lwóya fag nyé. Nji buud bwə mə ca balan ná fag á buud ná bwə wámبالá Zembí ná ndéé, bwə akúməyé. Zembí mə ka dóg ná á balan ná lánj sə ñgó bwiing yí shú ná á cug búúđ bwə ñgó *búgula wá; lánj sə ñgó bwiing wooñgú buud bwə ñgə ñwa wo nda sá ikás. 22 Oyúden bwə jji dóg *máshimbá, Ogarék bwə ñgó sş fag; 23 nji sá bãñ sə ñgə cúndə *Křst bwə á bwambulə kwolós dí yé. Cúndə wooñg wúśə sá málwiy shú *Oyúden, í njúł sá ikás shú Ogarék. 24 Nji, Křst ji ñkul ná fag mə Zembí shú búúđ Zembí mə jów wá, tɛem bæ Oyúden, tɛem bæ Ogarék. 25 Nəcə kúl búúđ bwə dóg ná Zembí jisə kás yí, ikás yá cinooñg bisə nə fag ntə búúđ fag nyáñ, kúl búúđ bwə dóg ná Zembí mə bæ ná iləm yí, iləm yá cinooñg í lal ñkul, ntə búúđ ñkul nyáñ.

26 Bwaanğ, tédúgágá ná sá bí á du bæ jaá Zembí nyə á jów bí yí. Gwoonğ jín í á bæ, kú nə zhwog buud bwə mbíd fag á shí ga, kú nə zhwog inkácid í búúđ, kú nə zhwog buud bwə á byél ófwámé búúđ dí wá. 27 Nji, Zembí nyə á yida féesh isá í ikás yá shí ga shú ná a wá búúđ ɔ fag shwón, a féesh isá í cúg ná ñkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ñkul shwón. 28 Zembí nyə á féesh isá í ógə fwámé isá shí ga dí yí, isá búúđ bwə mpyeny yí, isá bwə ádé kənd mísh yí. Nyə á féesh byo shú ná a sá ná byooñg búúđ bwə ñgó dóg ná fwámé isá yí í bág ocwúđugá. 29 Nyə á sá ntə shú ná muud kú ñkény nyúúl nyádí míshéd. 30 Zembí wə nyə a sá ná bí bág buud ɔ Křst Yésus, Křst múśə bæ fag mə Zembí shú dúsú; nyə wə mə sá ná shé bág otátəlı ɔ búúđ mísh mə Zembí dí, nyə wə mə sá ná shé bág mĩñkəñkə mí búúđ, nyə wə a tş tãñ shú ná shé wúg mányámá mə *mísáméd. 31 Zembí nyə a sá ntə shú ná í bág nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəguwa yé, bəguwag nə sá Cwámba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ñgə lás nə fag kaand

1 Bwaanğ, ja mə á zə núnj bídí mə á zə ñgə cúndə *ndimba mə Zembí yí, mə a shígé zə

ñgə cúndə nə mpúyá kaand búúđ ɔ shí ga, ñkí ntág fag nyáñ. 2 Mə a shígé cəel lás gúl sá shús núnj bídí, mə a lás nji sá í dúgyá ná Yésus-Křst yí, Yésus-Křst bwə á bwambulə kwolós dí yé. 3 Mə á bæ ntág núnj bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ñgó lilya. 4 Njúgúlá mə á du júguli bí yí, nə cúndə mə á du cúndə yí, í á shígé du bæ nə iciyá yá fag kaand í du teeg búúđ milám yí. Nkəñkə Shíšhim wə nyə á du balan nə ñkul nyé du báásulə iciyá byám. 5 Í á bæ ntə shú nə búgə jín í bág kú ka bə fag á buud, í yidagú bə ñkul mə Zembí.

Pwól mə lwó fag mə Zembí

6 Tɛem bæ ntə, kéel sə ñgó bwiing yí dúsə fag shú búúđ bwə mə fifə cug křsten dí wá. Nji í cúgé fúg á buud ɔ shí ga, kú bæ fag micí myá shí ga, micí jiya ící jánj í wál bá zə jimb myá. 7 Nji sá ñgə cúndə fag mə Zembí í á du bæ kú fwo búguli, buud kú fwo mpu yí. Zembí nyə á bwey kwámusa fag nyooñgú shí ga kú fwo tédé, nyə á kwámusa nywo nə a bá sá ná sə ñwág gúmə. 8 Kú nə tɔɔ cí* ñgwúđ nə ñgwúđ á shí ga í á mpu fag nyooñgá. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambulə Cwámba á milwanə kwolós dí. 9 Bĩ mə dóg sá Zembí nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ñgó ci ná: Sá jús í á shígé bwelə dóg yí, lwá kú bwelə gwág yí, sá í á shígé bwelə wósə lám mə múúđ dí yí, Zembí nyə á kwámusa gwo shú búúđ bwə ñgó cəel nyə wá.

10 Sá bãñ wə Zembí nyə a sá ná sə mpúg sá jooñgá nə ñkul á Shíšhim yé wá. Jísə ntə, Shíšhim í du sş ná í mpúg sá jəsh, tɛem bæ isá í shwoó Zembí jí nə ndí nyádí tédúgád yí. 11 Nda sə buud, zə jí ná nə ñkul mpu isá ñgwól múúđ ñgó téduga yí? Ngaá nji *shíšhim mə múúđ wooñgú nyəməfwó? Jí námə mbií ñgwúđ wooñgú nə Zembí; muud cugé nə ñkul mpu isá Zembí ñgó téduga yí, nji Shíšhim mə Zembí wə í mpú. 12 Sá bãñ, Shíšhim sá á lég yí í cúgé shíšhim á shí ga; sə á lég Shíšhim mə Zembí, Zembí nyəməfwó nyə á nti sə wə shú ná sə mpúg isá á mə yə sə mpáam nyé dí yí. 13 Sá ádé lás lésú isá byooñgú nə fag kaand á shí ga. Iciyá í lésú bisú, Shíšhim mə Zembí wə í du júguli sə byo, sə ka du balan nə iciyá í Shíšhim dálə féég isá í Shíšhim. 14 Nji, muud cúgé nə Shíšhim mə Zembí yé nyə ádé magulə isá Shíšhim mə Zembí í du nti búúđ yí; isá byooñg bisə isá í ikás shú dé, a cugé nə ñkul wámbulə byo, nəcé bwə du wámbulə byo nə Shíšhim. 15 Muud ñgó bə Shíšhim mə Zembí yé, nywáá mə du wámbulə sá jəsh; nji, muud

1:21 Rom 1.19-20 1:22 Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 1:23 2.14; Gal 3.1; 5.11 1:24 1.18; 2.5; Kol 2.3
1:25 2Kr 13.4 1:26 Yuá 7.48 1:27 Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 1:30 2Kr 5.21 1:31 Zhe 9.22-23;
2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14 2:3 Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5
1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8 Luk 23.34 * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ñgə námə cí mənjuk mə
Sátan mə ñgó kuñg shí ga dí má. Wo ji nə ñkul dóg námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10
2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34

kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembí dí ná: «Zə má fwó mpu tádúgá má Cwámba? Zə jí nə nkul cwíny nyə?» Ká, sé báá sé bí nə tádúgá má *Kříst.

3

Okrísten wá Kòrènt bwə á bə ná bwān ó ntombú búgód

¹ Bwaanŋ, mee mə á shígé bə nə nkul mə lás nə bí nda má jí nə nkul lás nə buud bwə ngə bę Shíshim má Zembí wá ná. Mə á ngə yida lás nə bí nda mə ngə lás nə buud bwə ngə ná bę isá yá shí ga wá, mə á ngə nywa bí nda ikúkény cug křísten dí. ² Mə á ngə yə bí manyá má bál, kú bə fwámé idáw. Nəcə, bi á shígé bə nə nkul mə kwág fwámé idáw. Wóós námá nə kíkídiga, bí cugé nə nkul kwag byo, ³ nəcə bí ngə ná bę isá yá shí ga. Ja bí ngə ná bə, ngwól mpii ngwól, bí ngə bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ngaá ná bí ngə ná bę isá yá shí ga? Ngaá ná bí ngə kyey kuú njəond búúd bwə ngə bę iyéesh byán wá? ⁴ Nəcə í ngə bə nún ná, nyān ná: «Mee ngə bę Pwól», nyān ná: «Mee ngə bę Apolos.» Ja bí ngə sá ntó yí, ngaá bí ngə sá nda ozhizhe ə búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí jí? Ngaá osól ə mäsáal Zembí nyə á nti shú nə bí búgálag nyə wá. Sá á ngə sęy, muud yęsh ngə sá nda Zembí ngə yə nyə nkul ná á sáág ná. ⁶ Mee mə á bę mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembí wə nyə á sá ná mpəg í kóg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bę mpəg yé cugé tə sá; nyəng nyə ámə myeeg májúwó yé kú námá bə sá; Zembí muud nyə ámə sá ná mpəg í kóg wə jí sá. ⁸ Muud mə bę yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwá tal cə ngwíd. Zembí mə bá fáágulə múúd yęsh námá nda nyə á sęy ná. ⁹ Nəcə, sé ngə sęngya ngə sá Zembí iséy byé. Bi búsə fambá mə Zembí, bí búsə námá málwóga mé.

Okrísten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembí wə í á sá ná mə bəg nda muud málwóga á ikəŋ. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwə ngə lwə límuga jəng dí gwów. Nji, muud yęsh mə zə lwə cíngŋ yé kə káálágə nə mbií á ngə lwə yí. ¹¹ Muud cugé nə nkul zə nyiŋgə lím gúl límuga ishús; límuga jí námá nji jəng í bwey bə ni, nji Yésus-Kříst. ¹² Í yidá bə ná, bóól búúd bwə ngə lwə límuga jəng dí nə or nkí kwóógú bwə dū lúlə *mwaanə nə ndí yí, nkí ijimé í mákwóógú, bóólágá lwə nə ilíí, nkí mimbwu, nkí ntəg bíl ikáá, ¹³ nji, jwów má *Kříst*ⁱⁱ, sóólágú múúd yęsh ngə sá yí í bá nyín nə ngəŋ. Nəcə,

í bá cə kuda dí jwów dəngá, kuda í bá zə lwó iséy í múúd yęsh, í mú nyín nkí jí fwámé iséy. ¹⁴ Sóólágú múúd nyə á sá lwólə dí yí í ká bá bə kú jíga, muud wəngá bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyəng yé sóólágú í bá shín jíga yé, á bá shúb mpóógú; nji nyáméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyé ná bí búsə *Mpáanzó Zembí? Bi ampúyé ná Shíshim má Zembí í njul bídí?

¹⁷ Nkí muud mə céeg Mpáanzó Zembí, Zembí mə bá námá céeg nyə. Nəcə, Mpáanzó Zembí nyisə nji shú má Zembí, bí wə búás njów wəng.

¹⁸ Muud kú ngə shiig nyúul. Nkí ngwól múúd mə tédúgá ná bídí nə á jí nə fug, mbií fug á cug gaá, muud wəng yidag mpu ná fug nyé nyisə ikás mísh má Zembí dí, ja jəngá á mú bə nə fwámé fug. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ə shí ga bwə dúg ná jisə sá fug yí, Zembí mə dúg gwo ná sá ikás. Jisə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí má də sá ná buud ə fug bwə bílług mákəŋ máŋúd». ²⁰ Í nyiŋgə námá bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ə fug mitédúgá myán, á mpú ná míśə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bęeg nkény nyúul nəcə bəla nə wəngə nə bóól búúd. Mpuga ná isá byësh bíśə isá bín. ²² Pwól, Pwól wán; Apolos, Apolos wán; Séfas, Séfas wán; tə shí ga, shí nyín; tə cug, tə shwiy, tə isá yá cug ga, tə byəng yá cug zág yí, byësh bíśə isá bín. ²³ Bi bān bí búśə buud ó Kříst, Kříst má Zembí.

4

Nji Yésus wə má bigás Pwól

¹ Ntó, dúgúgá sé ná sé búśə osól ə mäsáal ó *Kříst, ná Zembí nyə á yə sé mbag ná sé cúndóg isá í á də bə shwoó dí, nyə á má sá ná sé mpúg yí. ² Ná ndéé, ja bwə má yə múúd mbag yí, sá bwə də bul jíi dúg yí jí ná á sáág iséy byé mbií Mása mə jíi yí. ³ Nda mə, tə bí má bigas mə, tə wúl njów mílśú í bigas mə, sá jəng í aciyé mə tə sá. Máméfwó mə abígásə námá máméfwó. ⁴ Mə anğə nə mpu ná mə má sá gúl sá májumá. Nji, ntó cugé ná mə jí kú nə wōŋ. Nji, muud ngə bigas mə wə Cwámba. ⁵ Gwə wá jí ná, kúgá sámb múúd lésú té fwála dəng í afwóyé wóós yí. Kúgá sámb té Cwámba nyə afwóyé nyiŋgə zə yí. Nəcə nyə wə má bá zə sá ná isá bí ishwoo yidúgúd yí í nyinúg ná ngəŋ, mitédúgá myá mílām mí mpúyúg; ná ndéé, Zembí mú yə muud yęsh máshwumb má jálə nə nyə má.

⁶ Bwaanŋ, mə má ngə nywa iyuug íni byësh sá Apolos dí shú ná bí jígúg sá kaaná í ngə cí yí, ná: «Muud nyə ajláyé nə ntə sá jí cilyá

3:1 Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwów má Kříst: Dása jwów á bá zə sámb búúd ə shí ga mílśú yí. **3:15** Yúd 23 **3:16** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sóm 94.11 **3:22** Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sóm 143.2 **4:5** 3.8; Sóm 139.1-12; Rom 2.16 **4:7** Gal 6.3

yi.» Má cæel ci ná, shú dúás sá Apolos íf, muud nya ajáláyé na bəgawa na ngwól ntə ngwólúgá. ⁷ Zá nya á fwo jaaw wo ná wó ntə bósól búúd? Jáyé sá wó jí ná ndí ná bwá á shígé yə wo yi? Nkí sá jəsh wó jí ná ndí yi, bwá á yə wo, nacé jí wó ká nkény nyúúl ná ndí nda bwá á shígé yə wo yi? ⁸ Bí ngə téduga ná bi mú ná sá jəsh bí má jí yi, bi mú lwándalá na íbwádán í Zembí, bi mú ná íjwúga, sə bān kú ná ndí. Bi ó nywá ka bə ná íjwúga fwámé bə, sánəŋ bí bəsh sá bəg ná byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembí má təl sá bān *buud ó lwámá zhúgúlá sámbá, nda buud cigúlá í má bə ná bwá jəlá ná yə wá. Məsú mántágula má mūsə á zəgá-dúg, tóo mísh má búúd dí, tóo mísh má *wəŋgeales dí. ¹⁰ Sá mú nda mikás nacé Kríst, bi bān ntəg nda mifafúgá nacé bəlá búúd ó Kríst. Sá mú nda itag-bwool, bi bān nda miŋkuŋkúlú. Bi mú ngə njwa gúmə, sə bān ngə bwəma ná mpyón. ¹¹ Wóós ná wala ga, sə ngə yə ná zha yə ná shwáásulə miná, sə fúfə ná mikáándé. Sá ngə bwəma ná bígá, sə ngə cəgə nda minjé-gwów. ¹² Sá ngə wáduga səy ná məbwə məsú shú ná sə bəg ná isá. Muud nyá əmə lwiy sə yé, sə bwádan ná nyə; kúl bwə lwó sə cúwúfí yi, sə máánd milám. ¹³ Buud bwə əmə ntəma sə jíná wá, sə ci bwo iciyá í cwéel bwo milám yi. Wóós ná kikiđiga, buud ó shí bwə ngə njwa sə nda isá í kund, nda shíd məwúdə.

Pwól jí sósŋgá

¹⁴ Mə əngé ná cilə bí isá íni ná má cæel wá bí shwón. Mə ngə yida sá ná bi mpúg kuú njəond bí má jəlá ná kyeey yi, nacé bí búəsə mə bwān mə búl cæel wá. ¹⁵ Nacé, bí tɛɛm bə ná buud məwúm mə otósshin bwə ngə lwó bí cəg krísten, bí cugé ná ncúlyá otósshŋgá, mə muud mə á zə bí ná Jjə Kéél yé mə wá jí sósŋgá wán kwonj mə Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwonj, ngəgá ná yagula mə. ¹⁷ Gwá wá í sá ná mə ntúg bí Timoté, mwān waam mə búl cæel yé; a jí mə abúgúlág cəg krísten dí. Nyə wá nyə é zə sá ná bí bəg kú wusa kuú njəond mə ngə kyeey cəg krísten dí yi. Kuú njəond wəŋgá wə mə ngə jíguli mádə mə óbúgula məsh kúl jəsh yi. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwə ngə nkény mənyúúl nda sá bwə cí ná mə abulé ná kwo zə nŋj bídí. ¹⁹ Njɪ, nkí Cwámba mə magulə, mə wál bá zə wóós bí nŋj. Mə é ka bá zə mpu búúd bwə ngə nkény mənyúúl ŋni; mə abulé zə mpu njɪ iciyá í lésú byáŋ, mə bá bul cæel mpu nkí nkul mə Zembí nyísə bwədí ícugud. ²⁰ Nacé, Faan mə Zembí í cugé sá á lésú mpu, dúsa sá nkúl. ²¹ Bi má jí ní jɪ? Ye

mə zəg nŋj bídí ná lwónj, ye mə zəg ná cæelí ná lám ná shɛɛ?

5

Okrísten bwə ajáláyé ná bə ná jaŋga

¹ Lān mə bul shín kyeey kúl jəsh ná jaŋga í ngə sŋy nŋj bídí. Ná dān jaŋga dúəsə ná, tóo íkúl í ampúyé fwámé Zembí yi í əngé nə sá dwo. Bwə ngə bwiing nə ngwól múúd a bídí sɛɛŋgá ngə cəgə nə mudá mə sósŋgá. ² Bí ngə ná nkény mənyúúl? Sósólúgá wəŋgá kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngəá í jí ní ná í cəyug bí lámúd, bi yílúg muud wəŋgá bídí sɛɛŋgád? ³ Mɛɛ jām kóómb dí, tɛɛm bə ná mə cugé nŋj bídí, *shíshim wām wí nŋj; mə mə bwey sámb lésú wəŋgá nda mə jí nŋj. Mə mə sámb nə muud mə sá sósólúgá wəŋg yé mə jág sá. ⁴ Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgá jíná mə Cwámba Yésus dí, shíshim wām í é sɛɛŋgá ná bí, Cwámba wúsú Yésus mə bá lwóya nkúl nyé. ⁵ Í jí ní ná bí bəđug *Sátan muud wəŋgá məbwád, a ntámág nya nyúúl ná ndɛɛ, *jím jé í mú bá *dúg cəg jwəw mə Cwámba. ⁶ Bí ajáláyé ná nə nkény mənyúúl. Bí ampúyé nə búbaalə *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ngug wəsh í bádúg í? ⁷ Yílúgá ləvur[†] acwúlú shú ná bí bəg mbulyá ngug əgúgwáan. Nacé bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nacé bwə á shí bwey cigə *Mwá Ncwəmbə á Páska íshé, mwá ncwəmbə wəŋg wə *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəŋgá nə bəw-bəw tédúgá nə gwólə lám: ləvur acwúlú wə ní. Shé yidágá sá nyə kú nə sá á shweeləg, nə lám óbábəlɛ: bulɛd á kú nə ləvur wə ní.

⁹ Mə á cilə bí ngwól kálaad dí ná binón buud ó jaŋga bí kú də kéya. ¹⁰ Mə á shígé cæel cí ná bí bəg kú ná bwele shísh kúnə-kúnə ná búúd ó jaŋga bəsh wá shí ga, tóo buud bəsh bí ná yéesh bəlá nə məbii wá, tóo buud ó mándá, tóo bəŋg bəsh bwə ngə yə ozembí ó áyadúg gúmə wá. Mbó! Í ká bə ntó, mpu ná bí má jəlá ná wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida cí ná bí kú də kéya ná buud bí ná: nyān ngə cí ná a jí mbúgula, a ngə nyiŋgə sá jaŋga; nyān ngə cí ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə ná yéesh bəlá nə məbii; nyān ná a jí mbúgula, a ngə nyiŋgə yə ozembí ó áyadúg; nyān ná a jí mbúgula, a dúg nyɛɛg búúd; nyān ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge məlwəŋ; nyān ná a jí mbúgula, a dúg nyiŋgə mánda búúd nə isá byān. Mímbií mi búúd míni, bí kú sɛɛŋgá nə bwo, binón kú də səŋ ídāw ngwúwəd. ¹² Ye sə wá búás ná sə sámbəg buud bwə cugé *Də dí

4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29 **4:10** 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sɛy: Mis 18.3

4:13 Mit 3.45 **4:15** Gal 4.19 **4:16** 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 **4:17** Timoté: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 **4:19** nkí

Cwámba mə magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10 **5:1** Ləv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23

5:3 Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 *** 5:6** Na jí kaanə nda wəŋg sə mə də cí ná: «shú ngwúd mə də wá

bósól bəsh íbwool» yi. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 **† 5:7** ləvur: Oyúden bwə á də yíl ləvur yəsh bwədí

mínjów, bwə də Páska ná ngug á kú nə ləvur; ntó mə ká ná bwə á də gusa milám myān shú zələ də Páska. **5:9** Mat 18.17;

2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 **5:12** Mbá 13.6

wá milésú? Ngaá ná buud wá Dọ dí cwú wá bí má cígál milésú wá? ¹³ Buud bwá cúgé Dọ dí wá, Zembí wá má bá sámb bwo myáŋ milésú. Kagá yíl bów-bów múúd bídí gwoonjad.

6

Ishwáman yá mpádúgá buud ó Zembí

¹ Nkí nǵwól múúd á seengyá jín má bə ná lésú ná nǵwól, jí í mpú sá ná á lúgá kə ná lésú búúd ó Zembí dí, á bálé kə ná ndí ná ikúl ishús í kág sámb yí? ² Ye bí ampúyé ná buud ó Zembí bwá bá sámb búúd ó shí milésú? Ká, nkí bí wá má bá sámb búúd ó shí milésú, ye ilúlésú yá mpádúgá nyín wá í káád bí nkul yí? ³ Ye bí ampúyé ná sá má bá sámb *wəéngəles milésú? Ká nǵəməsə ná milésú myá isá í shí ga! ⁴ Nkí bí má ka bə ná milésú myá isá í shí ga, ye buud *Dọ lú óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúg ná bwá sámbúg bí milésú myəonǵ wá? ⁵ Bí má jəlá ná gwág shwón ná sá má nǵó ci ga. Ye seengyá jín jí kú ná təw muud jí ná fug yé, muud jí ná nkul lás lésú mpádúgá mwān bá *mínýonǵ yé? ⁶ Ná jí! Mwān bá mínýonǵ bwá ká təw míkəod dí? Bwá bálé ntǵ ká təw míkəod myəonǵ dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúla bə ná ishwáman ntáni mpádúgá nyín, bí má bwey ku wá ní. Nəcə jí bí básó nǵwól kú jisaw nǵwól bə ólínǵá yí? Nəcə jí bí básó kú bíd ná nkí muud má dééǵ bí isá, á dééǵúg yí? ⁸ Nji, bí wá má yídá sá ólínǵá, bí wá nǵó sha búúd isá; omínýonǵə bún ntǵ wá bí má sá misóólúgú myəonǵ wá. ⁹ Ye bí ampúyé ná buud bwá sá ólínǵá ntáni wá bwá ábúlé bə ná kəw Faan má Zembí dí? Kúgá shiǵ mənýúul: buud ó jaŋga, ná bəonǵ bwá nǵó yə ozembí ó áyadúg gúmə wá, ná buud bwá sá mínəəmb wá, ná budúm bwá má nǵa mənýúul nda budá wá, ná bəonǵ bwá sá íland ná bóól búdúm wá, ¹⁰ ná ijúwāl, ná buud bí ná yéesh bála ná mbaii wá, ná oshwégye ó málwəg, ná bəonǵ bwá də nyəeg búúd wá, tɛem bə búúd ó mándá, bwá ábúlé bə ná kəw Faan má Zembí dí. ¹¹ Ntó námá wá bóól búúd wá gwoonǵ jín bwá á bə yé. Nji, Shíshim má Zembí wúsú í á má gusa bí, sá ná bí bəg minǵənkǵə mi búúd, sá ná Zembí dúgúg bí ná otətálí ó búúd lúú má Cwámba Yésus dí.

Baagwala nyúul shú má Zembí

¹² Bóól búúd bwá də ci ná: «Muud jí fulí ná á sáág sá jəsh á cəel yí.» Jí ntó. Nji, sá jəsh dí jí ná nkul kwíind múúd. Bwá də ci ná: «Muud jí fulí ná á sáág sá jəsh á cəel yí.» Jí ntó. Nji, má abúlé bíd ná nkúmba sá í bíǵ má kwám. ¹³ Bóól námá ná: «Ídǵw bíśə shú mwə, mwə shú ídǵw. Ná mwə ná ídǵw, Zembí má bá shínal byəsh.»

Jí ntó. Nji, nyúúl í cúgé shú jaŋga, nyíə nyúul má Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul.

¹⁴ Mpugá ná Zembí nyə á gwúmushi Cwámba yé, á bá námá gwúmushi sá ná nkul nyé. ¹⁵ Ye bí ampúyé ná mənýúul mán məsə ikúl í nyúul má *Krisť? Má nǵwág kál nyúul má Krisť má sá gwo kál nyúul má mudá jaŋga? Mbó! Í ajəláyé ná bə ntó! ¹⁶ Ye bí ampúyé ná muud má ká seengyá ná mudá jaŋga yé nyə é bə nyúul nǵwúd ná mudá wəonǵá? Jísə mpu bə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bəsh obá bwá é bə nyúul nǵwúdú.» ¹⁷ Nji, muud má ká fula isá ná Cwámba yé, nyé é bə *shíshim nǵwúd ná Cwámba.

¹⁸ Fúndúgá jaŋga. Wúl *sám wəsh múúd má sá yí í ádé bə nyə nyúúlúd. Nji, muud má sá jaŋga yé má də ntama nyúul nyé nyáméfwó. ¹⁹ Ye bí ampúyé ná mənýúul mán məsə Mpáanzó má Nǵənkǵə Shíshim Zembí nyə á yə bí yí? Nǵənkǵə Shíshim wəonǵ wúsó bídí mənýúúlúd. Bí anǵé ná ná jwú ná biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembí nyə á wá lal-lal tǵn shú ná bí wúg míkəwámád; bí má jəlá ná ka yə Zembí gúmə ná mənýúul mán.

7

Sá í dúgyá ná bə yí

¹ Shú isá bí á cilə má yí, í nywa ná mudúm jíǵ kú kúnya ná mudá. ² Nji, í bul jəla ná mudúm yəsh bəg ná yé mudá, mudá yəsh ná yé nǵwúm, buud bwá sásúləg jaŋga. ³ Mudúm nyə ajəláyé ná kaambulə mudá ná nyúul nyé; mudá námá ntó. ⁴ Mudá cúgə ná nkul balan ná nyúul nyé nda á cəel ná, nǵwúm yé wá jí ná nywo. Námá mbií nǵwúdú, nǵwúm cúgə ná nkul balan ná nyúul nyé nda á cəel ná, mudá yé wá jí ná nywo. ⁵ Nǵwól kú ban nǵwól; ka nji ná bí má bə cún ná bí má béegyá nkúmba fwála shú ná bí má kənd mílám mǵəgula dí. Fwála dəonǵ ká námá shín, bí ó nyinǵa fula; nəcə bí á bá bə kú mpu máand mílám ná ndéé *Sátan mú bəwəwələ bí. ⁶ Na, má ayámbulíyé bí; mə cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpúlə dúg dí, má jí ná buud bəsh bwá jíǵ nda má. Nji, muud yəsh jí ná jé sá Zembí nyə á yə nyə yí; nyíga ná jíga, nyími ná jími.

⁸ Má nǵə ci ná minǵwam mi búdúm ná míkúsá mi búdá ná, í nywa ná bwá jíǵ nda má njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwá ampúyé máand mílám, bwá bəyág; nəcə í yida bul jəla ná muud bəyág, ntə ná á júgúǵí ná yéesh.

¹⁰ Shú bəonǵ bí mímbéyá wá, má tál mpándí; kú ntǵ bə má, Cwámba wá má tál mpándí ná, ci mudá kú béegyá ná nǵwúm yé.

¹¹ Mudá ká ntǵ béegyá ná nǵwúm yé, á jíǵ kú

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6 6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17 6:9 15.50; Gal 5.19-21 6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7 6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16 6:13 Mat 15.17-19; 1Te 4.3 6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14 6:15 12.27 6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31 6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 6:19 3.16 6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 7:9 1Tm 5.14 7:10 Mat 5.32; 19.9

ná kə báád; ka nji ná a kə sá njkwambulə nə ngwúm yé. Ci mudúm kú yil múdá bá.

¹² Shú bóólágá bāŋ, Cwám̄ba dí m̄s c̄i, m̄ə w̄ə nḡs̄ c̄i ja n̄iíd n̄ə, nj̄kí mb̄úgula Zembí j̄i n̄ə mudá *hááden, múdá m̄s ká c̄eel n̄ə bá bw̄ə baagula bá, a kú beeḡ yil múdá w̄oɔŋg. ¹³ Nj̄kí mudá w̄ə j̄i mb̄úgula, ngwúm n̄ye hááden, ngwúm m̄s ká c̄eel n̄ə bá mudá bw̄ə baagula bá, mudá kú beeḡ gw̄ú bá d̄oɔŋg. ¹⁴ N̄acé, mudúm j̄i hááden yé nȳə é bə kúná-kúnə nə Zembí n̄acé mudá yé, mudá j̄i hááden yé nȳə é bə kúná-kúnə nə Zembí n̄acé ngwúm yé. Í mb̄əm̄ bə kú bə nt̄s, mpu ná bw̄ən bāŋ bw̄ə é bə shwóg-shwóg nə Zembí; nji, búsa kúná-kúnə nə nȳə. ¹⁵ Nji, nj̄kí nyooŋg j̄i hááden yé m̄s c̄eel béégya nə ngwól, a jee béégya nə nȳə; í c̄úgə mb̄úgula ȳímb̄áli n̄ə a j̄iḡ n̄ə bá d̄oɔŋg. Zembí nȳə a j̄ow̄ bí shú n̄ə bí j̄iḡ n̄ə sh̄ee. ¹⁶ Nt̄ág n̄ám̄s n̄ə, w̄ee mudá j̄i mb̄úgula yé, ye wo mp̄ú nj̄kí wo e bá sá n̄ə ngwúm woó dúgúg cug? Nj̄kí nt̄ág n̄ə w̄ee mudúm j̄i mb̄úgula yé, ye wo mp̄ú nj̄kí wo e bá sá n̄ə mudá woó dúgúg cug?

Zembí nyə á ngə təl buud icé icé

¹⁷ Sá ngwúd j̄i ná, muud ȳesh t̄owúg c̄é Zembí nȳə a t̄əl nȳə ȳííd, c̄é nȳə á bə a t̄əl ja Zembí nȳə a j̄ow̄ nȳə yí. C̄eɣ̄ m̄s nḡs̄ yə m̄ád̄ m̄s ób̄úgula m̄esh̄ yí, dw̄ó óni. ¹⁸ Nj̄kí Zembí nȳə a j̄ow̄ ngwól múúd a nj̄úl síya ábiwáág í*, muud w̄oɔŋḡ j̄iḡ n̄ə ábiwáág yé. Nj̄kí Zembí nȳə a j̄ow̄ muud a kú bə síya ábiwáág í, muud w̄oɔŋḡ kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág c̄úgə t̄oɔ sá, b̄ələ kú síya ábiwáág kú n̄ám̄s b̄ə t̄oɔ sá. Sá j̄i n̄ə mf̄íí yí j̄ísə nj̄i b̄eɣ̄lə m̄ámp̄ándí m̄s Zembí. ²⁰ Muud ȳesh t̄owúg c̄é nȳə á bə a t̄əl ja Zembí nȳə a j̄ow̄ nȳə yí. ²¹ Nj̄kí Zembí nȳə a j̄ow̄ wo, wo nj̄úl lwaá, kú wá fimál lámúd n̄ə j̄iya lwaá gw̄o. Nji, wó ká d̄ág zh̄íí n̄ə wo b̄ág fulí, wo b̄e zh̄íí nyooŋg. ²² N̄acé n̄ə, lwaá Cwám̄ba m̄s j̄ow̄ yí í m̄usa fulí, í dúgyá n̄ə Cwám̄ba. Nt̄ó n̄ám̄s, nyooŋg *K̄rist m̄s j̄ow̄ a nj̄úl fulí yé m̄usa lwaá m̄s K̄rist. ²³ Mpugá n̄ə Zembí nȳə a wá lal-lal t̄āŋ shú n̄ə bí wúg m̄ikwámúd. Kúgá sá n̄ə bí nyiŋgəg bə m̄elwaa m̄ə múúd†. ²⁴ Bwaan̄g, m̄s nyiŋgə n̄ə n̄ám̄s c̄i n̄ə muud ȳesh bw̄enáḡ m̄ish m̄s Zembí dí c̄é nȳə á bə a t̄əl ja Zembí nȳə a j̄ow̄ nȳə yí.

²⁵ Shú b̄oɔŋḡ búś n̄ə óncwiȳé wá, sá m̄s z̄á c̄i ga í c̄úgə n̄ə Cwám̄ba nȳə a t̄əl mp̄ándí; m̄ə cw̄ínyi bí t̄āŋ nda muud bí bí n̄ə nj̄kul je shwu

nyúul n̄ə ndí yé n̄acé Cwám̄ba nȳə a gwáḡ m̄ə nj̄kúnkwón̄ḡalə. ²⁶ M̄ee nḡə t̄áduga nt̄ága: ja sá m̄s dúḡ m̄ícúŋ myá wala ga yí, m̄ə t̄ádúgá n̄ə í bul j̄əla n̄ə buud bw̄s̄ j̄iḡ m̄iŋgwam. ²⁷ Nji t̄eem̄ bə nt̄s, nj̄kí wo m̄s bá múdá, wo kú beeḡ s̄s̄ n̄ə wo gw̄ú bá. Nj̄kí wo afwóyé bá múdá, wo kú beeḡ s̄s̄ n̄ə wo bá. ²⁸ Nji, nj̄kí wo bá múdá, wo asáyé *s̄m̄; ncwiȳé s̄ás m̄s ká kə báád í, nȳə asáyé s̄ám. Nji, buud bw̄s̄ béya wá bw̄s̄ é bul d̄áḡ m̄injugú cug gaád; m̄ə nḡə l̄ás nt̄áni shú n̄ə m̄ə sá n̄ə bí s̄ásúláḡ m̄injugú myooŋg.

²⁹ Bwaan̄g, m̄ə nḡə c̄i nááá, fwála í mú k̄ákúl. N̄ə ndeé, t̄ééd̄ wala ga dí, buud bí n̄ə budá wá bw̄s̄ c̄úgəḡ nda bw̄s̄ c̄úgə m̄imbéya; ³⁰ b̄oɔŋḡ bw̄s̄ nḡs̄ j̄i wá, bw̄s̄ c̄úgəḡ nda bw̄s̄ an̄ḡé n̄ə j̄i; b̄oɔŋḡ bí n̄ə m̄əshusuḡ wá, bw̄s̄ c̄úgə nda bw̄s̄ c̄úgə n̄ə m̄əshusuḡ; b̄oɔŋḡ bw̄s̄ nḡs̄ kusə wá bw̄s̄ c̄úgə nda isá bw̄s̄ nḡs̄ kusə yí í c̄úgə isá bȳán̄ḡ. ³¹ Buud bw̄s̄ nḡs̄ d̄ə shí wá bw̄s̄ c̄úgəḡ nda bw̄s̄ an̄ḡé n̄ə da shí. M̄ə l̄ás n̄ə bí l̄ású n̄i w̄esh̄ n̄acé shí shé bí n̄ə ndí múús ga í bá c̄p̄.

³² M̄s c̄eel n̄ə bí b̄áḡ kú n̄ə sá í k̄ánd̄ bí milám gwów̄ yí. Muud c̄úgə m̄béya yé m̄s d̄ə k̄and̄ l̄ám̄ isá í dúgyá n̄ə Cwám̄ba ȳííd, a d̄ə s̄s̄ n̄ə Cwám̄ba gwágúḡ nȳə nywa. ³³ Nji, nyooŋḡ j̄i mbéya yé m̄s a d̄ə s̄s̄ n̄ə mudá yé gwágúḡ nȳə nywa, a d̄ə k̄and̄ l̄ám̄ isá í shííd, ³⁴ l̄ám̄ í mú d̄ə bə nȳə k̄ow. Nt̄ó n̄ám̄s wá j̄i n̄ə mudá yé. Mudá c̄úgə báád yé, t̄oɔ nyooŋḡ j̄i ná ncwiȳé yé m̄s d̄ə k̄and̄ l̄ám̄ isá í dúgyá n̄ə Cwám̄ba ȳííd, shú n̄ə nȳāŋ b̄áḡ yé m̄ə Cwám̄ba ncindí n̄ə ncindí. Mudá j̄i báád yé nȳe m̄s d̄ə s̄s̄ n̄ə ngwúm yé gwágúḡ nȳə nywa, a d̄ə k̄and̄ l̄ám̄ isá í shííd. ³⁵ M̄ə an̄ḡé n̄ə l̄ás nt̄áni n̄ə m̄ə c̄eel kul bí b̄ííd. Í yidá ba shú m̄ánywa m̄án. M̄ə nḡə j̄i n̄ə bí s̄ááḡ sá í bul j̄əla yí, n̄ə bí b̄áḡ buud ɔ Cwám̄ba ncindí n̄ə ncindí, kú bə kow.

³⁶ Nj̄kí ncwámá m̄s bul bə n̄ə yéesh n̄ə land jé, n̄ə ndeé a mú c̄eel n̄ə bw̄s̄ béyáḡ n̄acé a t̄ádúgá n̄ə nȳə e j̄áḡ sá s̄ás d̄oɔŋḡ nj̄kí a b̄s̄ kú ná bá nȳə, nj̄kí a dúḡ n̄ə bw̄s̄ j̄əla n̄ə béya, bw̄s̄ béyáḡ nda á nḡs̄ j̄i n̄ə; nȳə asáyé s̄ám. ³⁷ Nji nj̄kí ncwámá í n̄əwa cigulá nȳədí lámúd sá nda c̄índal nȳə, nj̄kí a j̄i n̄ə nj̄kul mpu máand̄ l̄ám̄ bii yéesh jé, á ká n̄əwa cigulá n̄ə bá land jé bw̄s̄ ánȳiŋḡoyé n̄ə béya, a mp̄ú sá. ³⁸ Nt̄ó j̄i n̄ə muud m̄ə bá land jé yé m̄ə mp̄ú sá, nyooŋḡ m̄ə b̄s̄ kú bá yé m̄s bul mpu sá.†

³⁹ Mudá j̄i c̄eɣ̄lá n̄ə ngwúm yé té w̄esh̄ ngwúm nḡs̄ ná cugə yí. Ngwúm m̄s ká ya,

7:14 Rom 11.16 **7:15** j̄iḡ n̄ə sh̄ee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 **7:16** 1Pr 3.1 **7:18** Gal 5.1 * **7:18** Muud j̄i síyá ábiwáág yé: na j̄i mwá Yúden. **7:19** Rom 2.25-29; Gal 5.6 **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá nyiŋgə bíd n̄ə m̄əfuḡ m̄ə búud m̄s nḡs̄ n̄ə j̄wú n̄ə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 ‡ **7:30** Muud nȳə aj̄l̄áyé n̄ə bíd n̄ə ḡúl sá í t̄owúḡ shwóḡ nȳədí cugud. **7:31** 1Yn 2.17 **7:33** Luk 14.20 § **7:38** (t̄ééd̄ 36 kə w̄ós 38) Impánz̄ íni, bóól bw̄s̄ nḡs̄ c̄i n̄ə í j̄əla n̄ə b̄ə nt̄ága: 36 «nj̄kí muud m̄ə dúḡ n̄ə a j̄áḡ sá n̄ə baagulalə s̄ás d̄é ncwiȳé wala lu bá c̄p̄ a kú k̄and̄ nȳə báád í, nj̄kí a dúḡ n̄ə í j̄əla n̄ə a k̄anduḡ nȳə báád í, a s̄ááḡ sá á j̄i yí; nȳə asáyé s̄ám, bá í síyá. ³⁷ Nji, muud m̄ə n̄əwa cigulá lámúd, kú n̄ə sá í nḡs̄ c̄índal nȳə, á nḡs̄ mpu j̄wú n̄ə t̄ádúgá yé yé, nj̄kí á n̄əwa cigulá nȳáméfwó dí lámúd n̄ə a baagulá s̄ás d̄é ncwiȳé, a m̄s mpu sá. ³⁸ Nt̄ó m̄s lwó n̄ə muud m̄ə k̄and̄ s̄ás d̄é báád yé, a mp̄ú sá; nyooŋḡ m̄ə b̄s̄ kú k̄and̄ yé, á bul mpu sá.» **7:39** Rom 7.2-3

muudá kú ná bá cęęlá, a mú jee bá muud yêsh á cęéł bá yé; nji í jii ná muud wǎoŋg bág muud mǎ Cwám̄ba. ⁴⁰ Nji, í bul jǎla ná a jǎg kú ná kǎ báád. Mǎe mǎm mǎcwǎŋ wǎ mǎni, mǎ tǎdúgá ná mǎ ji ná mǎ ná Shíshim mǎ Zembí.

8

Sá í dúgyá nǎ ocúúú ó mǎtúnuga

¹ Bǎól ózembí bí ó áyadág. Bǎól búúú bwǎ ŋgǎ cígǎ ocúúú ŋgǎ sǎ ívǎguli í ózembí bǎoŋgǎ *mǎtúnuga. Shú sǎ í dúgyá nǎ ocúúú ó mǎtúnuga bǎoŋgǎ yí, shé mǎ mpú ná: «Sǎ bǎesh bí nǎ mpúyá.» Nji, mpúyá wǎoŋg í dǎ sǎ ná muud ŋkényug nyúul, í njúl ná cęéł í dǎ sǎ ná gwoonǎ í lǎlǎg búgǎd. ² Múúú mǎ kǎ tǎduga ná a mpú gúl sǎ, muud wǎoŋgǎ nyǎ afwóyǎ mpu sǎ jí ná fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mǎ cęéł Zembí yé, Zembí mǎ mpú nyǎ.

⁴ Ná ndǎé, shú dǎlá ocúúú ó mǎtúnuga mǎ ívǎguli í ózembí ó áyadág íí, sǎ mǎ mpu ná ívǎguli byǎoŋgǎ í cúgǎ tǎo sǎ shí gaád, ŋgwǎł zembí cugǎ, nji fwámé Zembí ŋgwúú nǎ ŋgwúú. ⁵ Bǎól búúú bwǎ ŋgǎ tǎduga ná ncúlyá ozembí nǎ ncúlyá micwám̄ba myǎŋ mǎsǎ. Nji, bíl isǎ búúú bwǎ ŋgǎ dǎg ná ozembí yí í tǎem bǎ jon dí, ŋkí ntǎg shí ga dí, ⁶ shú shé bǎŋ, Zembí jí ŋgwúú nji Zembí Sǎoŋgǎ. Isǎ byêsh í zhu nyǎdí, shé ŋgǎ cugǎ shú dé. Cwám̄ba jí ná mǎ ŋgwúú, nji Yésus-Krist; isǎ byêsh bísa nǎcǎ nyǎ, sǎ búsa ná mǎ nǎcǎ nyǎ.

⁷ Nji, buud bǎesh dí bí nǎ mpúyá ni. Bǎól bwǎ á mǎ janǎwo nǎ yǎlá ózembí ó áyadág gúmǎ, ná ndǎé, wǎós nǎ kidíga, ja bǎŋ bwǎ dǎ cúúú mǎtúnuga mǎ ózembí ó áyadág yí, bwǎ é ŋgǎ dǎ bwǎ ŋgǎ tǎduga ná cúúú éga jí cúúú mǎtúnuga shú zembí áyadág. Sǎ jǎoŋg í mú sǎ bwo fǎŋ lám dí, nǎcǎ í bǎla ná ŋkí tag. ⁸ Í njúl ná sǎ mǎ dǎ dí jí nǎ ŋkul sǎ ná sǎ shíshig Zembí kúnǎ-kúnǎ. Ŋkí sǎ mǎ bǎ kú dǎ, sǎ kú jím̄b sǎ mǎsh mǎ Zembí dí; ŋkí sǎ mǎ dǎ, sǎ kú ná mǎ kwíduli sǎ. ⁹ Nji bí ó bey ná sǎ bí bí fulí ná bí sǎág yí í yídag bǎ óbúgula ó átatagǎ kwóógǎ lǎ mǎbǎoǎgǎ. ¹⁰ Nǎcǎ, wo muud jí nǎ mpúyá yé, ŋkí bwǎ dǎg wo, wo ŋgǎ dǎ mpǎánzǎ zembí áyadág dí, ŋgǎá ná sǎ jǎoŋg í é sǎ ná muud jí ná nǎ lám ŋkí tag yé ŋwǎg ŋkul, a kǎ dǎ ocúúú bwǎ á mǎ cígǎ yé ózembí gúmǎ wǎ? ¹¹ Ja jǎoŋgǎ, mpúyá wǎ í mǎ sǎ ná ŋgwǎł *mínýoŋǎ wóó jí nǎ lám ŋkí tag yé jím̄bǎg, í njúl ná Yésus nyǎ á yǎ ná mǎ shú déd. ¹² Ŋkí bí mǎ sǎm ntǎo nǎ omínýoŋǎ bǎn, bǎwuli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mǎ sǎm nǎ Yésus-Krist. ¹³ Gwǎ wǎ jí ná, ŋkí gúl sǎ mǎ dǎ í é búlal ŋgwǎł mínýoŋǎ waamǎ búúú íí, mǎ kú ná bá bwele dǎ cúúú, shú ná mǎ bǎg kú búlal mínýoŋǎ waamǎ búúú.

9

Pwól cugǎ nǎ milúndál

¹ Ye mǎ cugǎ fulí? Mǎ cugǎ *múúú lwámá mǎ Yésus íí? Ngǎá mǎ a shí dǎg Cwám̄ba wúsu Yésus? Ye bí cugǎ ísý mǎ mǎ sǎ shú mǎ Cwám̄ba yí? ² Ŋkí bǎólúgǎ búúú bwǎ dǎg ná mǎ cugǎ múúú lwámá, bí kú bǎ, mǎ jí muud lwámá mǎ Yésus shú dǎn. Nǎcǎ bí búsa yuug í ŋgǎ lwó ísý mǎ ŋgǎ sǎy tǎŋ nda muud lwámá mǎ Cwám̄ba yí.

³ Shú búúú bwǎ ŋgǎ bǎ nǎ mǎshwǎn nǎ mǎ wǎ, sǎ mǎ jí nǎ ŋkul bǎsa nǎ bwo yí jí ná: ⁴ Ngǎá sǎ bí nǎ zhií ná sǎ ŋwǎg idǎw nǎ mǎŋgul bídí? ⁵ Ye sǎ bǎŋ wǎ búsa cí muud kú jaand nǎ mudá yé? Ngǎá ná bǎól búúú lwámá bwǎ ŋgǎ sǎ ntǎo, tǎo omínýoŋǎ ó Cwám̄ba, tǎo Sǎfas? ⁶ Ŋkí ntǎg ná, ye sǎ bǎŋ Barnábas wǎ sǎ cugǎ nǎ zhií ná sǎ jǎg kú sǎy? ⁷ Zǎ nyǎ a mǎ bwele sǎy sǎy ízimbí a ŋgǎ jǎna nǎ nyǎmǎfwó yé? Zǎ nyǎ a mǎ bwele bǎ fambǎ ná ndǎé a kú dǎ mpúmǎ a cínǎoŋ yé? Ŋkí ntǎg ná zǎ nyǎ a mǎ bwele wǎíl ínteny ná ndǎé a kú balan nǎ mǎnyǎŋ mǎ ínteny byǎoŋg yé? ⁸ Ye iyuug mǎ ŋgǎ ŋwa bí íni bísa nji íjǎm nǎ ijag yǎ buud? Ngǎá ná bísa ná mǎ cilyá mǎcǎç Moyíz nyǎ á cilǎ mǎd? ⁹ Jí mpu bǎ cilyá mǎcǎç mǎ Moyíz dí ná: «wo kú fad nteny mpu ja í ŋgǎ nyaal mpumǎ ŋgǎla lwáál nywo yí.» Ye ínteny wǎ Zembí ŋgǎ bul tǎduga yí? ¹⁰ Ye nyǎ anǎgǎ nǎ lǎs ntǎo shú dǎsǎ? Haaw! Shú dǎsǎ wǎ cilyá ga í a cilya yí. Í jii ná muud ŋgǎ waad mǎndǎlú yé ŋgǎg nǎ waad a ŋgǎ bwǎnd nǎ búgǎ ná nyǎ é bǎ nǎ mǎfi; nyǎoŋg ŋgǎ nyífa mpumǎ ŋgǎla lwáál yé ŋgǎg nyífa a ŋgǎ bwǎnd nǎ búgǎ ná nyǎ é bǎ nǎ kaw. ¹¹ Sǎ á bǎ bí mpǎg í kwíind bí cugǎ á Shíshim dí yí; ntǎo ná, sǎ mǎ kǎ mwǎágulǎ mpúmǎ í kwíind sǎ cugǎ á shí ga dí yí, bǎw ntǎo áá? ¹² Ŋkí bǎól búúú bí nǎ zhií ná bwǎ ŋwǎg mbii mǎnywa mǎoŋg bídí, sǎ bǎŋ mǎ ban ka bul bǎ nǎ zhií nyǎoŋgǎ nǎcǎ jí? Nji, sǎ á shígǎ balan nǎ zhií nyǎoŋgǎ; sǎ ŋgǎ yida jǎosw sǎ jêsh shú ná sǎ kú ntǎgǎla ná Jǎŋǎ Kéel mǎ *Krist í bǎg kú bwiŋgya.

¹³ Buud bwǎ dǎ sǎy ísý í Zembí Mpǎánzǎ wǎ, Mpǎánzǎ wǎ í dǎ ná mǎ wǎíl bwo; bǎoŋg bwǎ dǎ kǎnd Zembí *mǎtúnuga *alatár dí wǎ bwǎ dǎ ŋwa dǎŋ kǎw lǎ idǎw alatár dí. Ngǎá bí mǎ mpú ntǎo? ¹⁴ Mbií ŋgwúú wǎoŋg ná mǎ, Cwám̄ba nyǎ a wǎ cǎç ná buud bwǎ jǎáw Jǎŋǎ Kéel wǎ bwǎ jǎla ná cugǎ nǎ isý byǎoŋg. ¹⁵ Nji mǎe mǎ a shígǎ balan nǎ mazhií mǎoŋg; mǎ anǎgǎ ná mǎ cǎla ntǎga ná mǎ lúndal isǎ byǎoŋg. Mǎ yidá bul cęéł ná mǎ yág, ntǎo ná mǎ sǎág milúndál. Jǎm sǎ gúmǎ wǎ cf, muud cugǎ nǎ ŋkul yíl mǎ gwo. ¹⁶ Mǎe jǎm kǎoŋg dí, ja

8:1 Mis 15.29; Rom 12.16 cęéł: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13 **9:1** 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10.7-8; Mat 10.10 **9:6** Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sǎy: Mis 18.3 **9:9** Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 **9:11** 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6 **9:12** Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 **9:13** Ifz 18.8-19 **9:14** 9.4 **9:15** Mis 18.3 **9:16** Zhe 20.9

má ngó jaaw Jɔɔ Kéel yí, má cugé nà ñkul ci ná má ngó sa gúl sà, nacé jísá má sà cindálá Zembí ngó cindal má yí. Mántágula nà má ñkí má bá kú jaaw Jɔɔ Kéel. ¹⁷ Í á mbám bə ná má a té nà lám wám ná má zó jaaw Jɔɔ Kéel, má bə nà zhií ná má jíg myána. Ká, má ngó sá iséy byoong cindálád, jísá mbag Zembí nyə á keel má mábwád yí. ¹⁸ Nə ndeé, myáyé myána má ngó nywa cinəng myá? Myána myám wá má jááwúg buud Jɔɔ Kéel ashwá, má ngó cundə kú lúndal isá má jí nà zhií ná má ñgwág Jɔɔ Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə jí fulí, kú bə lwaá má múúd. Nji, tɛm bə ntó, má a má sá máméfwó lwaá á buud bəsh shú ná má bəg nà fwála má sá ná bímbí lú búúd dēsh dí nà ñkul gwág má yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sənəñ *Oyúden búás yí, má cugə námə nda Oyúden shú ná má sá ná bwa kándug milám wə Yésus. Ja sənəñ buud bwa ngó bɛ məcəɛ má Moyíz wá sá búás yí, má bɛ námə məcəɛ məoŋgú nda bwo, í njúl ná í cugé má cindálá ná má bɛg mwo. Má bɛ mwo nji shú ná má sá ná buud bwa ngó bɛ məcəɛ wá bwa kándug milám wə Yésus. ²¹ Ja sənəñ buud bwa áde bish məcəɛ məoŋgú wá sá búás yí, má cugə nda bwo, námə nda má aŋgɛ nà bish məcəɛ məoŋgú, í njúl ná má ngə bɛ Cɛɛ má Zembí, Kríst jí Cɛɛ dām. Má cugə nda má aŋgɛ nà bish məcəɛ nji shú ná má sá ná buud bwa áde bish məcəɛ wá bwa kándug milám wə Yésus. ²² Ja sənəñ buud bí nà búgó átətagú wá sá búás yí, má cugə nda bwo shú ná má sá ná bwa kándug milám wə Yésus. Má a má bə sá jəsh shú búúd bəsh shú ná mázhií mēsh dí, má cúgug búbaalé búúd. ²³ Má ngə sá isá ini byəsh nacé Jɔɔ Kéel, shú ná má bəg nà kow mánywa Jɔɔ Kéel í ngó kaag mád.

²⁴ Bɛ ampúyé ná í də bə mbaadə ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju íkúlú ná ndeé muud ñgwúd nywa mpósgú? Jugá kúlú mbii wí ná bí ñwág mpósgú yí. ²⁵ Ogwiimbe ó ígwiimbí bəsh bwa də ci isá ñkí bulya shú ná bwa ñwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwa də nywa yí í də yéel. Sə bəñ wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. ²⁶ Kúlú mé ngó ju yí, má aŋgɛ nə ju nda muud nyə aŋgɛ nə mpu kúl á ngó kə yé; ja má ngó wusə íkúda yí, má aŋgɛ nə wusə íkúda ntó ñgúlú. ²⁷ Má ngə yida jugushi nyúúl nyám, ngə nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bə ná, má shín cundə Jɔɔ Kéel bəól búúd gwág ná ndeé, mɛɛ nyngə shúb mpósgú.

10

Shé s bcy sá í á sɔy nə buud ó Izurəyél yí

¹ Ntó, ye bwaang, má acéélé ná bí bəg kú mpu isá í á sɔy nə odá yí; ñkúdí í á baagula bəsh, bəsh bwa á ntə mən, má atíí nə məkúú.

² Ntó jí ná bəsh bwa á duwan ñkúdí, duwan mən dí tən *ompwúún ó Moyíz. ³ Bəsh bwa á də də idəw impwúd Shishim má Zembí í á də nti bwo yí. ⁴ Bəsh bwa á ñgul məjúwó məmpwúd Shishim má Zembí í á nti bwo má, məjúwó má á ngə wú kwóógád má. Kwóógú dəoŋg í á bə fwámé kwóógú wá í á ngə lúgal bwo cɛ, í á bə *Kríst. ⁵ Nji, tɛm bə ntó, bəól ncúlá buud wə gwoong ján, Zembí nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwá wə nyə á jaŋgula bwo, a mpəngula mímbə myən shí a shwéeshád yí. ⁶ Isá ini í á bə nə bwo ntó shú ná í bəg shé macwún, shé kú də wúmb sálə isá í abúbdw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembí ó áyadág gúmá nda bəólágá wə gwoong ján bwa á sá ná. Sá jəoŋg jí cilya ná: «Kúl búúd í á jí shí də, ñgul; bwa mú təw, zhwiimbya.»

⁸ Shé kúgá sá jaŋga nda bəólágá wə gwoong ján bwa á sá ná. Sálə bwa á sá jaŋga yí, bwa á yə jwəw ñgwúdú buud otóshin məwúm məbá nə olóol. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kríst nda bəólágá wə gwoong ján bwa á sá ná. Bwa á shweenzh nyə, onywa bwa mú jaŋgula bwo. ¹⁰ Shé kúgá námə də cwaduga nda bəólágá wə gwoong ján bwa á cwaduga ná; bən, *əngəles á shwiy nyə á zə jaŋgula bwo. ¹¹ Bwaang, isá ini í á bə nə bwo ntəni shú ná í bəg shé macwún. Í á cilya shú ná shé buud shé ngó cugə mwəw má məzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé má jálá nà ngə cugə ná. ¹² Nə ndeé, muud ngó tádúgá ná məbwbəlán má cúgə nə ñkul sá nyə sá yé, kə bey ná a búlag. ¹³ Məbwbəlán mēsh bí á má də bwəma nə ndí má má də námə bə nji isá bí nə ñkul wóos nə muud yí. Nji, Zembí jí abúgúlág; a cugé nə ñkul bíd ná bí bwámagi nə məbwbəlán má ntə bí ñkul má. Ja bí má bá də bwəma nə məbwbəlán yí, a bá də lwó bí zhií shú ná bí jísówág kú búla.

Kúgá fula isá í mɔjamb nə isá í Zembí

¹⁴ Gwá wə jí ná, yé bwaang má búl cɛel wá, fúndág yálə ózembí ó áyadág gúmá. ¹⁵ Má ngə lás nə bí nda má lás nə buud bí nə fug wá. Biméfwó faasugá sá má ngó ci yí. ¹⁶ Ja sá má də də idəw í Zembí yí, sá má də ñgul bálá; sá má də yə Zembí akiba shú bálá jəoŋgá. Ñgulúla sá má də ñgul bálá jəoŋg yí í də bə ná sá bəsh sá má də nywa kow lú mánywa má mácií *Kríst nyə á wéeshulí shú dúsú má. Féyálə sá má də féya buléd yí í də bə ná sá bəsh sá má də nywa kow lú mánywa má nyúul Kríst nyə a

9:17 4.1 9:19 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26 9:21 Gal 2.3-4 9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sóm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilŋ 20.11; Sóm 78.15 10:5 Ilŋ 14.29-30; Sóm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilŋ 11.4, 34; Sóm 106.14 10:8 Ilŋ 25.1-9 10:9 Ilŋ 21.5-6 10:10 Ilŋ 14.2, 36; 16.41-49; Sóm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16 11.24-25; Luk 22.17-20 10:17 12.27

yána shú dásá yí. ¹⁷ Sá bēsh sá mú mbwṛṛḍá nyúul ngwúid nda baléd jí ngwúid ná. Ntó jí ná sá tēem bə ŋkí bulya, sá búsa nyúul ngwúid nəcé sá má du kowula nji baléd ngwúid.

¹⁸ Fwogá dúg mímbyágá mí *Izurəyēl. Buud bwá du də ócúdí bwá du ka *mátúnuga dí wá bwá du fula isá nə *alatār, ntó jí ná bwá du fula isá nə Zembí muud jí ámádfí á alatār yé. ¹⁹ Jí má ngə ka cēel ci yí? Ye ná ocúdí búúd bwá du yə ózembí á ayadúg mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sá? Ŋkí ntág nə ozembí bəṅgú bí gúl sá? ²⁰ Mbó! Mə ngə ci ná ocúdí búúd bwá du kənd mátúnuga dí wá, Zembí dí bwá dú yə bwo yé; í du bə mátúnuga bwá du yə mājamb má. Mə acéélé ná binónj mājamb bí dúg fula isá. ²¹ Bí cugé nə ŋkul ŋgul bálá mə Cwám̄ba, bí nyiŋgə ŋgul bálá mājamb. Bí cugé nə ŋkul ŋwa kow təwuli mə Cwám̄ba dí, bí nyiŋgə ŋwa kow təwuli mājamb dí. ²² Ye sá má sḡ nə Cwám̄ba sáág wúú? Sá má lal mən̄kul cḡ nyə?

²³ Bóól búúd bwá ngə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cēel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí nə ŋkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cēel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí í də lal gwoong. ²⁴ Muud nyə ajáláyé nə sḡ ná nyəméfwo wá bág nə mən̄ywa; muud yēsh sḡḡg ná bóól bwá bág nə mən̄ywa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwá kúshá mákíd ocúdí dí yí; dagá gwo nə milám ná salá, kú jí mīshilí ná bí ngə bēemb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə isá byēsh bí cinōng yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mə ká jōw bí dína dí, bí má ká kə, dagá mbií idáw wēsh bwá é yə bí yí; dagá byo nə milám ná salá, kú jí mīshilí ná bí ngə bēemb. ²⁸ Nji, ŋkí ngwól múúd má jaaw bí ná cúdí bwá ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cúdí *mátúnuga, bí kú ná kú ná də. Bí kú də, nəcé muud má jáaw bí yé, bí á bá ntágulə nyə lám. ²⁹ Ja má cí ná lám yí, mə aciyé lám wán, má cí jí má múúd nyə ámə jaaw bí yé. Nəcé jí lám má ngwól múúd í é za jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ Ŋkí mēe mə yə Zembí akíba mə ka də, bwá é ka kə ngə jí nə mə ikúdgúid nəcé jí, í njúl ná mēe shí yə Zembí akíba? ³¹ Ntó, tōo bí mə dē, tōo bí mə ŋgul, tōo bí mə sá jí, ságá sá jēsh nə yéesh ná bí mə yə Zembí gúmá. ³² Kúgá bēeg sá ná tōo mwá Ogurék, tōo mwá *Oyúden, tōo muud ngwúid á *Dḡ lú obúgula ó Zembí lán̄gáwóg búgd. ³³ Ságá nda mə; isá byēsh dí, má cēel sá sá múúd yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sḡ ná māméfwo bág nə mən̄ywa; má du sḡ ná ncúlyá buud bwá bág nə mən̄ywa, ná Zembí cágug bwo.

11

¹ Ngəgá nə yagula mə, námá nda má ngə yagula Krist ná.

Nda sá má jalá nə jí mīsəən ná

² Mə ngə faag bí nəcé, bí ngə téduga mə ija byēsh, bí ngə ntág námá bē mīnjúgúlá má á kala bí myá. ³ Nji, má jíi ná bí mpúg sá ngwúid ná: múdum yēsh lúlúú yé wá *Krist, múdá lúlúú yé wá mudum, Krist lúlúú yé wá Zembí. ⁴ Mudum yēsh mə jégúlá nə Zembí ŋkí ntág ná a cundá micundá mí Zembí a njúl nə tím lúúid yé, a wá lúlúú yé Krist shwón. ⁵ Mudá má yídá jəgula nə Zembí ŋkí ná a cundá micundá mí Zembí shwá lúú yé, a wá lúlúú yé múdum shwón. Nəcé, bálə shwá lúú wúsə námá nda a má kənya shilú*. ⁶ Haaw. Múdá má ká bə kú nə tím lúúid í, í jíi ná a sémbyág námá shilú. Ŋkí jí ka bə sá shwón ná mudá sémbyág shilú ŋkí ná a kənyag lúú, í jíi ná a dúg cēḡla tím lúúid. ⁷ Mudum nye, nyə ajáláyé nə bwaád tím, nəcé a jí yuug mə Zembí, a ngə lwó gúmá í mpíyá nə Zembí yí, mudá nye ngə lwó jəong í mpíyá nə mudum yí. ⁸ Nəcé, mudum nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdum dí. ⁹ Zembí nyə a shígé té múdum nəcé múdá, nyə á yida té mudá nəcé múdum. ¹⁰ Gwá wá jisá ná, mudá má jalá nə bə nə ndam lúúid; ntó jí shú lwólə *wéngəles ná a jí jiwúga í múdumád. ¹¹ Tēem bə ntó, dúgúlə cug sá ngə cugə tən̄ buud ɔ Cwám̄ba yí, mudá cugé nə ŋkul cugə kú nə mudum, mudum kú námá cugə kú nə mudá. ¹² Í bə ntó nəcé ná, námá nda múdá ashúshwóóg nyə a wú múdum dí ná, ntó námá wá múdum má du byél múdá dí yé, sá jēsh í zhu wə Zembí. ¹³ Biméfwo faasuga ná jíga: ye jí jḡ sá ná mudá bég shwá lúú ja á ngə jəgula nə Zembí yí? ¹⁴ Jisə námá sá shwón ná múdum bááguləg shilú nda mudá. Ngáá ná cug shé ngə cugə ga gwáméfwo í ngə jíḡguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sá gúmá shú múdá nye. Nəcé Zembí nyə á yə mudá shilú ŋkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúú. ¹⁶ Nji ŋkí muud má cēel sá mēshwán na, sá bān sá cugé nə fúlú nyəong, məḡ, má obúgula kú námá bə nə nywo.

Nda sá má jalá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷ Mə afáágé bí wəong lésú má zó lás nə bí gaád. Mə afáágé bí nəcé, sēngyálə bí mú du sēngya *Dḡ dún dí yí, í ányíngóyé ná bə shú sálə ná bí lálug, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tédé fwo bə ná, ja *Dḡ lú obúgula dún í du sēngya yí, mə gwág ná mən̄kəomá má mú ngə bə mpádúgá nyín. Mə ngə *magulə lān̄ wəongá bábaalé. ¹⁹ Mə kə

10:18 Lev 7.11-21 **10:19** 8.4 **10:20** Mbá 32.17; Sóm 106.37; Mbá 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16 **10:22** Mbá 32.21
10:23 Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sóm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22
11:1 4.16 **11:2** 2Te 2.15; 3.6 **11:3** 3.23; Mat 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wala mḡšw Pwól nyə á cilə kálaad éga yí, í á du ba sá shwón nə bwá dúgúg mudá nə kənyá shilú. **11:7** Mət 1.26-27 **11:8** Mat 2.18-23; 1Tm 2.13 **11:18** 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19

ntág ci, í jii ná mánkoomá maoŋg má bág, booŋg básó fwámé óbúgula mpádúgá nyín wá bwá mpúyúg. ²⁰ Ntó jì ná, ja bí mú ða seŋgya kul ŋgwúd yí, í ádé ná nyingə bə shú zəla ða idāw í Zembí. ²¹ Í mú ða bə ná, fwála lu dála, muud má leel shín ða byé idəg nyə áma zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwá wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ŋgwól njúl nə zha, ŋgwól nyə má ða ŋgul ná ndeé cə fudud; ²² ye bí cugé nə minjów ná bí dóg ða nə ŋgul wu? Nacé jí bí búsa kú bish Də lu óbúgula ó Zembí yí? Bí má ccel zə ða wá búúd bwá cúgé nə məbii wá shwón lúúd í? Mə cig ná jí? Mə fáagug bí? Mə afáágé bí na wáni sóólúgú. ²³ Nacé, njígúla má á lóg nə Cwámba yí, wə wə má á kala bí yí; náá: Cwámba Yésus nyə á sá ná, búlu bwá á kusha nə nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndeé, a yə Zembí akíba, a mú fəy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyám í má kaanz shú dán dí nywə wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, ða tédugá má.» ²⁵ Námə mbii ŋgwúdá, ja bwá má shín ða yí, a mú ŋwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jisə sə, á gúgwáan í zə siy mácií mām dí yí. Ja jəsh bí má bá ða ŋgul gwo yí, bí ə bá ða sá sóólúgú ga, ða tédugá má.» ²⁶ Ntó má kə ná ja jəsh bí má bá ða ða buléd ga nə ŋgul bálá wáan ga yí, bí ŋgə bwíing shwiy Cwámba nyə á yə yí, bí ða bá jaaw dwo ná ndeé kə wóós ja á bá nyingə zə yí. ²⁷ Sá joong wə jí ná, muud má ðs buléd a ŋgul bálá mə Cwámba yé, ŋkí á ðə nə ŋgul mbii wúsú kú jala yí, á byaagulə nə nyúúl nə mácií mə Cwámba. ²⁸ Ntó, muud yəsh fáásug nyəmfwó ná ndeé, a ka ða buléd, a ŋgul bálá wáan. ²⁹ Nacé muud má ðs buléd a ŋgul bálá ntó kú téduga ná jí mənðəm mə nyúúl mə Cwámba yé, a ŋgə sá ná sémbyé mílósú í bág bə ŋkí bul nyaan shú nyəmfwó. ³⁰ Sá joong wə í sá ná, zhwog buud bwá mú mimbəl mpádúgá nyín, bóól nə ijám, bóól ŋkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbəm ða faas səmfwó, sə kú nyingə bwəma nə sémbyé mílósú. ³² Nji, Cwámba má ða sámb sə mílósú, a sэг sə shú ná sə kú bá bwəma nə sémbyé mílósú ányinyaanə búúd bwá abishé Zembí wá bwá bá bwəma nə ndí yí. ³³ Ná ndeé bwaang, ja bí má ða seŋgya ná bí má ða yí, dógá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ Ŋkí ŋgwól múúd ŋgə gwág zha, a fwóg tééd ða nyásí njów a ka teem za, shú ná bí kú ða seŋgya nə bí mə í ða kwaamb sémbyé mílósú ányinyaanə Dídí cug dí.

Shú bíl ísá byəsh íí, mə e bá zə kwambələ byo ja má bá zə yí.

12

Isá Zembí mə ða yə bwán bé zhí á shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú ísá Zembí mə ða yə bwán bé zhí á *shíshim dí yí, mə acéélé ná bí dóg bə kú mpu. ² Bí mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembí yí, bwá á ða julə kə ná bí bəw-bəw zhííd, bí kə ŋgə bə ózembí ó áyadug, mbéé ísá bísú kə ŋkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má ccel ná bí mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembí ŋgə sá ná a lásúg yé cugé nə ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembí í aŋgə nə sá ná a lásúg yé cugé námə nə ŋkul ci ná: «Yésus jí Cwámba».

⁴ Isá Zembí mə ða yə bwán bé mpáam dí yí bísə mimbii mimbii, nji Shíshim ŋgwúd wə í ða kaaw byo. ⁵ Bulya mimbii búúd bí nə ŋkul səy nə ísá byooŋg yí; nji Cwámba ŋgwúd wə ŋgə jwú nə ísəy byooŋg byəsh. ⁶ Misóólúgú mí mimbii mimbii, nji buud bəsh bwá ŋgə sá myo wá, Zembí ŋgwúd wə ŋgə sá ná bwá sáag myo. ⁷ Muud yəsh Ŋkəŋkə Shíshim mə yə ŋkúl ná a sáag sá yé, a yə nyə ŋkul nyooŋgú shú ná í kwíindúg bóól bəsh. ⁸ Ntó, Ŋkəŋkə Shíshim mə yə ŋgwól múúd ŋkul ná a lásúg lósú fug, a yə ŋgwól ŋkul ná a mpúg sá Zembí ŋgə jí nə buud bwá sáag yí; Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd wə ŋgə kaaw. ⁹ Shíshim ŋgwúd wə ŋgə mə yə ŋgwól múúd búgə álal-ŋkul, a yə ŋgwól ŋkul mə ŋgwól mímbəl, ¹⁰ a yə ŋgwól ŋkul mə sá *məshimba, a yə ŋgwól ŋkul mə cúndá mícúndá mí Zembí, a yə ŋgwól ŋkul mə mpú faas míshíshim, a yə ŋgwól ŋkul mə lás mákəl mimbii mimbii, a yə ŋgwól ŋkul mə féég sá í ða ciy mákəl maoŋg dí yí. ¹¹ Isá íni byəsh íí, nji Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd wə má ða kaaw byo, a yə múúd yəsh joong á céél yə nyə yí.

Ikúl í nyúul bí ŋkí bulya, nyúul njúl nji ŋgwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múúd nyí ŋgwúd, ikál ŋkí bulya. Ikál í nyúul teem bulya ntó, byəsh í sá nji nyúul ŋgwúd. Ntó námə wə jí nə *Kříst yé. ¹³ Shé bəsh, tə *Oyúden tə Ogarék, tə məlwaa tə ofalı, shé á duwan Shíshim ŋgwúd dí shú ná shé bəg ikál yá nyúul ŋgwúd. Zembí nyə á ŋgual shé bəsh Shíshim ŋgwúd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cúgé nji kál ŋgwúd, ikál í nyúul bí ŋkí bulya. ¹⁵ Ŋkí kuú í shee ná ci ná: «Nda má cúgé mbwə ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bələ kál nyúul? ¹⁶ Ŋkí lwá í shee ná ci ná: «Nda má cúgé jús ná, mə cugé kál nyúul», ye lwá í é yəw bələ kál nyúul? ¹⁷ Ŋkí nyúul nyəsh ncindí í shee ná bə nji jús nə jús, í ka ða gwág ntudəle? Ŋkí nyəsh ncindí í shee ná bə nji lwə ná lwə, í ka ða gwág má cud ntudəle? ¹⁸ Bí má dóg í? Zembí nyə á ŋgə tál ikál í nyúul byəsh nyúulúlad nda nyə á ccel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mbəm shee bə nji kál nyúul ŋgwúd nə ŋgwúd, nyúul í á

11:22 Zhk 2.5-6 11:23 10.16; Mat 26.26-28 11:25 s; Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 11:26 Mat 26.29 11:27 11.20-22; Heb 10.29 11:28 2Kr 13.5 11:32 Heb 12.5-6; Mbá 3.19 12:2 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8 12:3 1Yn 4.2-3; Rom 10.9 12:4 12.27-14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4 12:5 12.28-30 12:7 14.26 12:10 14.5; Mís 2.4 12:11 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10 12:12 12.27 12:13 Gal 3.27-28

nywá ka bæ ngow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúúl bí ñkí bulya, nyúúl njúl nji ngwúd.

²¹ Jús í cúgè nà ñkul cí nà mbwê ná: «Mà anǵè nà jii wo», lúú kú námá cí nà mækuú ná: «Mà anǵè nà jii bí.» ²² Í yidá bæ ná, ikál í nyúúl í ðà nyín nda bí nà iləm yí, byó wá í yidá bul kwíínd yí, ²³ byoǵng sá má ðà dúg ná í abálè jàla nà gúmá yí, byó wá sá má ðà bul ñwa nà gúmá yí; byoǵng bí ná í ajáláyé nà nyín yí, byó wá sá má ðà bul mpu baagula yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúúl í ðà nyín yí í áde jii mbii mbagula woǵng. Zembí nyà a sá nyúul muud mbii á ná nyà a wá gúmá ikál í nyúúl í cúgè nà gúmá yí. ²⁵ Nyà a sá ntó shú ná mbéégí mæñkoomú í kú bæ nyúul muud dí, ikál í nyúúl í yidag ðà bæ, jíga baagula jíga, jíga baagula námá jíga mbii ngwúda. ²⁶ Gúl kál nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúúl, bíl byésh bæ nà mæshusug.

²⁷ Ntó, bí búse nyúul má Kríst. Muud yésh jí bidí *Dǵ dí yé jí kúl á nyúul nyooǵng. ²⁸ Ná ndeé, Zembí nyà a tál buud Dǵ lú obúgula dí ntága: cé áshúshwóógá, nyà a tál *buud ó lwamá; cé ábeé, a tál *búud ó micúndá; cé álél, a tál búud ó mínjígúla. Ná ndeé, a mú yà bóól ñkul má sá *máshimbá, a yà bóól ñkul má lwág mímbál, bóól ñkul má kwíínd búud, bóól ñkul má cwíny gúfúgá, bóólúgá ñkul má lás mákál mæshús. ²⁹ Ye buud bësh wá bí búud ó lwamá? Ye bësh bí buud ó micúndá? Ye bësh bí oyíguli? Ye bësh bwá ðà sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembí nyà á yà bësh ñkul í ðà lwag mímbál yí? Ye bësh bwá ðà lás mákál mæshús í? Bësh bwá ðà féég mákál myooǵngú? ³¹ Gwágúgá yéesh ná Ñkèñkè Shíshim yág bí isá í búl bæ nà mfii yí.

Mà zé nyíngə lwó bí nyooǵng zhú í ntó mázhíí mësh yí.

13

Ceeli í ntó sá jesh

¹ Mə teem lás mákál má búud, lás mákál má *wəéngəles íí, ñkí má cugé nà ceeli, mpug ná má jí nda kún í ngó bwíim yí, ñkí ntág yaang í ngó lwanǵula yí. ² Mə teem námá cúnda micúndá mí Zembí, teem mpu míndimba myésh, teem bæ nà mpúyá wêsh, mə teem námá bæ nà búgá jesh ncindí mbii á ná má ðà yil mímbáñ ícéé íí, ñkí má cugé nà ceeli, má cugé tó sá. ³ Mə teem námá yána isá byám byésh, mə keenzh námá nyúul nyám ná bwá jéég jígal má kudad íí, ñkí má cugé nà ceeli, sá joǵngá kú kwíínd mə tó sá.

⁴ Ceeli jí nà jisów, ceeli jí nà osusa, í cúgè nà zhín, í áde bæguwa, kú ñkény nyúul, ⁵ í áde sá

isá í shwón, í áde sǵ nji mænɣwa mé, í áde leel gwág zhwuñy, í áde baagula mábúgú*, ⁶ í áde gwág nywa olíngí, ceeli í yida ðà gwág nywa obúbálé; ⁷ í ðà juu sá jesh, ðà búdal, í ðà bæ nà búgá nà sá jesh, í ðà bwánd sá jesh nà búgá, í jisów sá jesh.

⁸ Ceeli í áde shín; dálə cúnda micúndá mí Zembí í bá bæ cwúud, lásúlə mákəl í bá shín, mpúyá í bá bæ cwúudagá. ⁹ Nəcé sá ngə mpu isá ikál, sá ngə cúnda micúndá mí Zembí ikál. ¹⁰ Nji, ja isá byésh í bá bæ óncindí yí, byoǵng bí ikál yí í bá bæ cwúudagá. ¹¹ Ja má á bæ mwántombú yí, mə á ðà lás nda mwántombú, mə ðà téduga nda mwántombú, mə ðà bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múud ga, mə má yow isá í bwán ó ntombú. ¹² Nəcé isá í ngə nyín sá nda isá sá ngə dúg yén† dí yí, nda isá ngúds í má búdal yí; nji, ja fwála ðoǵng í bá wós yí, sá má dúg ná bí-bí-bii. Ja gaád mə ngə mpu isá impál, ja joǵngá mə bá wámbula, námá nda Zembí mə wámbúlə mə ná. ¹³ Isá í ábúlé shín yí bíse ílól ja gaád, byó wá: búgá, nə dálə bwánd nə búgá, nə ceeli; sá í ntó nà ílól íni dí wá ceeli.

14

Yéesh isá bí nà ñkul kwíínd múud yésh yí

¹ Shúshwóógá nà sá jesh íí, fwogá téed sǵ ná bí bág nà ceeli. Gwágúgá yéesh isá Zembí mə ðà yə bwán bé zhú á *shíshim dí yí, bul bæ ná ndeé cúndalə micúndá mí Zembí. ² Nəcé nəəó, muud mə lás mákál mæshús yé, nyə alésháyé nà buud, a lésha nà Zembí, nacé kú nà tó muud nyá é gwág sá á ngó cí yí. Nji, a ngə lás nà ñkul Ñkèñkè Shíshim ngó yə nyə yí, ngə cí mindimba. ³ Nji muud mə cúndá micúndá mí Zembí yé ngə lésha nà buud; a ngə cúnda shú ná bwá lálug búgód, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milám. ⁴ Muud mə lás kál ishús yé ngə sá ná nyəmefwó lálug búgód, í njúl ná muud mə cúndá micúndá mí Zembí yé ngə sá ná *Dǵ dësh í lálug búgód.

⁵ Má jii ná bí bësh bí lásúg mákál mæshús; nji má bul jii ná bí cúndág micúndá mí Zembí. Nəcé nəəó, muud mə cúndá myo yé mə cǵ múud mə lás mákál mæshús yé; susaalə nji ná muud mə lás mákál mæǵng yé mə féég sá nyá ámə ngə cí yí, shú ná Dǵ dësh í lálug búgód. ⁶ Ntó bwaang, ñkí má sheé ná zə nún bídí za lás nà bí nji mákál mæshúsúud, mə é kwíínd bí cínogú nà jí? Kú nà tó sá! Susaalə nji ná mə bágúlə bí gúl sá Zembí nyə ámə lwó má yí, ñkí ná má yó bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndá má Zembí ñkí ntág njígúla.

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21 **13:5** 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Bóól bwá cí ná «í áde lú mábów». **13:8** 12.10; 14.1-5 **13:12** Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembí mə wámbúlə mə: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yén: Iyèn yá fwála ðoǵng í ðà síy nà ñkwánz, iwaguli kú ðà nyín ná ngəñ nda iyèn yá mwów mǵagaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** Ilñ 11.29

7 Jí námá nda isá í íbwamugó-bwámug, nda lúlwón á bulya mækál ñkí bínzhá; ñkí isá byoong í ngó lás ná kpódó kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ngá cœel sey jáyé susa? 8 Ñkí laag í lás buud nda yag sá í ngó ci yí, zó nyə é kwamusa dóómb? 9 Mbií ngwúd na bí. Ñkí bi mæ lás mákál mæshús lésú wán kú gwág sá bí ngó ci yí, buud bwá é ka wámbala ná jí bí ngó lás yí? Í é bæ ná bí ngá lwábada ntó. 10 Mækál málésú mí ñkí bul bulya shí gaád, ñji kú ná tœo ngwúd dí ná buud bwá du lás kú gwág sá bwá ngó ci yí. 11 Ntó jí ná ñkí mæ ampúyé dúl kál lú lésú nda í ká ná, mæ é bæ múúd ngó lás dwo yé ñjínæ muud, nye bæ námæ mæ ñjínæ muud. 12 Ná ndeé, nda bí mæ búl jí isá Zembí mæ du yə bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sô ná bí bág na byoong í é sá ná Dô í lálug búgád yí.

13 Gwá wá jí ná, muud mæ du lás mákál mæshús yé jágulag na Zembí ná a yóg nyə ñkul ná a dag féég sá á du ci yí. 14 Næcé ná, ja má jágula yí, má ká jágula kál lu shúsúd íí, shíshim wám í ngó jégula, ñji lúu wám í aŋgè ná sá sá. 15 Ká mæ sáág jí? Mæ é du jágula shíshim dí, mæ é du námá jógula na ikán byám; mæ du sey ísusa ságusa Zembí shíshim dí, mæ é du námá sey na ikán byám. 16 Næcé, ñkí wo yé Zembí mæshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyə é magulæ wo ná: «Amen»? Mbô. Nyə ámaguláyé, nywáá nyə ampúyé sá wó ngó ci yí. 17 Wo yé Zembí mæshwúmb, jí ntó; ñji sá jœong í asáyé ná ngwól múúd lálug búgád. 18 Mæ ngə yə Zembí akíba næcé mæ du lás mákál mæshús çó bí bësh. 19 Ñji, tœem bæ ntó, ja má jí Dô lú óbúgulad yí, má yida bul cœel ná mæ cig iciyá ítœon na ikán byám jígúílilæ búúd, ntô cîlæ iciyá mæwúm mæ otóshin kál lu shúsúd. 20 Bwaang, kúgá nyiŋgə bæ na mítédúgá myá milúu nda ikúkágá. Bágá ikúkágé shú sá í dúgyá na mæbôw yí; ñji shú mítédúgá myá milúu dí, bágá oŋkwanz ó búúd. 21 Jí cilyá kálaad mœçç dí ná:

Mæ bá kœc bôól búúd ná bwá kág lás na kúl búúd jâm;
 buud bœong bwá bá ngə lás kál lu shús.
 Ñji, mæ tœem bá sá ntó, kúl búúd jâm í abulé gwág mæ.

Cwámba má ci ntó*.

22 Ntó jí ná lésúla mákál mæshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú ohááden†; micúndá, myân mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú ohááden. 23 Shé shéégá ci ná *Dô lú óbúgula

dún dësh má sœngya, bí bësh ka ngə lás mákál mæshús. Ñkí ozhizhe ó búúd§, ñkí ohááden bwá wós cínœng, ŋgáá bwá ci ná bí mú mimbál myên? 24 Í ñjúl ná ñkí óbúgula bësh bwá cúndá micúndá mí Zembí, ñkí *hááden, ñkí zhizhe muud mæ wós cínœngá, muud wœongá, nyə é mpu ná a má byaagula na Zembí, bësh bwá ngə yə nyə mæççé. 25 Í é sá námá ná isá í du bæ nyân shwoó lámád yí í búgúlig, a mú kúd mpwoombá mándalúud yə Zembí gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembí jí bídí sœngyád.»

Zembí cugé Zembí oncúg-nculé

26 Bwaang, jí bí má jalá na ka du sá yí? Ja bí má séŋgya yí, í dag bæ ná, muud jí ná susa yé, sey; nyœong jí ná sá á jígúlig yé, jíguli; nyœong jí ná sá á bágulóg yé, bágula; nyœong jí ná kál á lásúg yé, lás; nyœong jí ná ñkul féég kál dœong yé, féég. Sá jêsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád. 27 Ñkí buud bwá lás mákál mæshús íí, í bág ñji buud obá ñkí ólól, kú ntô; bwá du lás ngwúd ngwúd. Í jii námá ná ngwól múúd bág a ngó féég sá bwá ngó ci yí. 28 Ñkí muud mæ féég yé cugé, bwá jíg kúl-kúl Dô dí, muud du lás ñji shú nyéméfwó na shú má Zembí. 29 Shú *búúd ó micúndá, buud obá ñkí ólól bwá lásúg, bôól ka bigas. 30 Ñkí ngwól múúd jí sœngyád yé má cœel bágula gúl sá í á du bæ kú fwo mpúy yí, nyœong nyə áma ngə lás yé fwo tâl lésú. 31 Bí bësh bí bí na ñkul ngə cúndæ ngwúd ngwúd shú ná buud bësh bwá bág na mpúyá, bwá ŋwa mæcwûŋ. 32 *Muud micúndá yêsh mæ du shimal isá í du wós nyə *shíshim dí yí*. 33 Næcé, Zembí cugé Zembí oncúg-nculé, á yida bæ Zembí á ná isá í síyúg ná shee, námá nda jí mádô má Zembí mësh dí ná.

34 Budá bwá dúg jí kúl-kúl mædô má óbúgulad næcé jisə bwo ci ná bwá lásúg cínœng. Bwá jalá na yida du sá mágwág námá nda Cœç má Zembí í ngó ci ná. 35 Ñkí mudá má cœel jíg gúl sá, a kə jí ngwúm yé njów næcé í ajaláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. 36 Ye nûŋ bídí wá bwá á tééd bwiingúla kéel má Zembí yé? Ñkí ntâg ná yé í á zə ñji bídí? 37 Ñkí ngwól múúd mæ tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembí, ñkí a tédúgá ntâg ná Shíshim má yə nyə ñkul mæ sá gúl sá, muud wœong má jalá na yag sá má ngó cîlæ bí yí ná jisə mpándí mæ Cwámba. 38 Ñkí muud mæ bá kú mpu ntó, wo ná Zembí nyə ampúyé nyân

14:16 Amen: 2Kr 1.20 **14:20** Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ní jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkal ní dí, Izayí ngə ci na Izarəyél ná buud ó Asírí bwá bá zə káda bwo, bwá ngə lás kál lu asiriye; dán Izarəyél kú gwág: sá jœong í bá bæ Zembí lwóla bwo ná a má gwág bwo pimiba. Í ñjúl ná ja Zembí má du nti búúd ó micúndá zə lás na bwo bwé ngə gwág yí, í du bæ Zembí ŋgəla jisəw bwo. † **14:22** Bwá mpúg ná Zembí mæ bá yə bwo intégúlig. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembí jí kúl bwá má séŋgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwá ngə gwágula ná báá bwá ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má ká ná: «Muud má lég kéel wá Zembí yé má du mpu bwánd ná nyə e lás ja í é wós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5

muúd. ³⁹Ná ndeé bwaang, gwágúgá yéesh ná bi cúndág mícúndá mí Zembí, nji bi kú ban ná muud kú lás mákál mæshús. ⁴⁰Ságá sá jêsh næ majila, kú næ ncúg-nculé.

15

Kríst nyə a shí gwúm

¹Bwaang, mæ zé báásulæ bí Jɔɔɔ Kéel má á cúndæ nûŋ bídí yí, Jɔɔɔ Kéel bí á magulæ bí má nada næ ndí yí; ²Jɔɔɔ Kéel dæŋg dúsa, ŋkí bi má baagula dwo nda má á cúndæ ná, í yə bí cug. Í ká bæ kú bæ ntó, mpu ná búgɔ́ jín má yə iyíy-yíy.

³Shúshwóógú, mæ á fwo tééd kala bí njúgúlá má á lág yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *misám misú nda Mícilyá mí ŋgə ci ná; ⁴nyə á daw, a mú gwúm jwôw áléel nda Mícilyá mí ŋgə ci ná. ⁵Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwín wúm næ óbá. ⁶Né ndeé, nyə a lwó námá bóól bwaáŋg ɔ íshé nyúúl, bwə njúl buud cɔ́ mítæd mítóŋ, bësh bwə á dúg nyə ja ŋgwúd; bóól ncúlyá buud wá cínɔŋg bwə ŋgə ná cugə, bóólúgá bwə á má yə. ⁷Né ndeé, nyə a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúð ɔ lwámá bësh.

⁸Zhúgúlá zhúgúlá, a má shín lwó búni bësh nyúúl, nyə á ka námá lwóya mádí, mæ muud jí nda bwə á sheemb sheembúg yé. ⁹Jí ná mæ wə má búl bæ kú næ mfií búúð ɔ lwámá bësh dí. Í ajáláyé ná bwə jówúg mæ ná *muud lwámá, næcé mæ á lwó *Dɔ́ lú óbúgula ɔ Zembí cúwúli. ¹⁰Nji, mæ jí sá má jís yí næcé mpaam má Zembí. Mpaam nyooŋgú í á shígé yə iyíy-yíy shú dáámud. Mæ wə mæ á yida bul wáduga, cɔ́ bóól búúð ɔ lwámá bësh; kú ntág bæ ná mæ wə mæ a wáduga, mpaam Zembí ŋgə sá mæ yí nywə wá í ŋgə wáduga. ¹¹Né ndeé, too mæ, too bwo, sə ŋgə cúndæ lãŋ ŋgwúd ni, wə námá wə bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námə gwúm

¹²Ŋkí sá ŋgə cúndæ ná *Kríst nyə a gwúm, ntədəlé bóól búúð wá bídí bwə ŋgə ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³Ŋkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námə gwúm wə éci. ¹⁴Ŋkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sə ŋgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgə jín yíy-yíy búgə. ¹⁵Sá mú bæ ówúshined wá meshiigá ja sá má bwáágúlá ná Zembí nyə a gwúmushi Kríst yí. Næcé ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Zembí nyə a shígé gwúmushi Kríst wə éci. ¹⁶Næcé, ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé

námə gwúm wə éci. ¹⁷Ŋkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgə jín í yə iyíy-yíy, bi búsa ná *mísám mínúð. ¹⁸Ntó jí námə ná bəoŋg bwə á ŋgə yə bwə njúl buud ɔ Kríst wá bwə má jimb. ¹⁹Ŋkí shwúla sə ŋgə shwu mányúúl næ Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wə má ka bul ŋkúŋkwonə næ buud bësh.

²⁰Ká, jáá jí búbálé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélæ gwúm, ntó má lwó ná bəoŋg bwə á má kə ígwəd wá bwə bá gwúm. ²¹Næcé muud ŋgwúd wə nyə a sá ná buud bwə bwámagí næ shwiy; ntó muud ŋgwúd námá wə má sá ná buud bwə bág gwúm. ²²Námá nda búúð bësh bwə ŋgə bwama næ shwiy næcé Adam ná, bësh bwə bá námə nyingə *dúg cug næcé Kríst. ²³Nji, muud yësh mæ bá gwúm jé ja, Kríst nyə a tééd gwúm shúshwóógú, buud bé bwə bá ka gwúm ja á bá kwo zə yí. ²⁴Né ndeé, mæshíné má shí ka bá bæ. Kríst mæ bá shín céég isá yə məyídúgú* í ŋgə wá buud mányámád yí, næ byooŋg í ŋgə lwó buud mpál yí, næ byooŋg í ŋgə ntɔ́ buud ŋkul yí, ná ndeé a mú nyingə yə Zembí Sóŋgú ici. ²⁵Næcé í jii ná a bág jwú næ ndeé kə wóos ja Zembí mæ bá culushi mízhizhíŋ myé myësh, a nyaál myo næ makuú yí. ²⁶Zhízhiŋ á bá kə shúgula céég yí í bá bæ shwiy. ²⁷Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyə a má wá isá byësh mányámá méð». Nji, ja cilyá ni í cí ná isá byësh yí, í áŋgə næ ceel ci ná Zembí nyəáméfwó jí námə mányámád. ²⁸Ja isá byësh í bá bæ mányámá má Zembí dí yí, nyə muud nyə á wá isá byësh Mwán dí mányámád yé, Mwán mæ bá námə nyí mányámád, Zembí mú bæ Mása á isá byësh. ²⁹Ŋkí gúl sá cúgé ná mimbimbə mí du gwúm, ká buud bwə du duwan shú búúð bwə á yə wá bwə bá sá ntədəlé? Bwə du duwan shú búúð bwə á yə wá næcé jí? ³⁰Ŋkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwúm, sə bãŋ buud bí micúnə næ mindæúlúð wəla dësh óga, sə ŋgə yə wãŋ cúnə næcé jí? ³¹Bwaang, mæ ŋgə faam næ shwiy jwôw dësh, búbálé námə nda bí ŋgə sá má lúu ná sãŋ ná. Lúu wí mæ ná sãŋ næcé bí bóla búúð ɔ Cwamba wúsú Kríst Yésus. ³²Mæ a gwána næ ibiín Iféz. Ŋkí gwána jooŋg í á bæ nji shú isá í dúgyá ná buud yí, máyé mánywa mássə mæ cínɔŋg má? Ŋkí jí ná mimbimbə mí ádé gwúm íí, shé mú bæ kaaná í ŋgə ci ná: «Shé dágá, shé ŋgúlúg, næcé shé é yə má». ³³Kúgá shiig mányúúl, wúl kaaná wí ná: «Igwooŋg í abúðwə í du yád jɔɔɔ mácum mæ múúð». ³⁴Kúgá ná nyingə ŋgə cugə nda

14:40 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2 **15:3** 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14 **15:10** 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32 **15:17** 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mat 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17 **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə weəngales bwə ŋgə ciy Yúd 1.6 dí wá. **15:25** Sóm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbá 1.18; 20.14; 21.4 **15:27** Sóm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11 **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 **15:34** Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17

mikás. Yowugá salé mísém. Bóól búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembí. Mə lās ntáni shú ná bi gwágúg shwón.

Buud bwá bá gwúm na manyúul mashús

³⁵ Ngwól múúd jí nə ŋkul jí ná: «Mimbimbə mí bá gwúm ntədəl? Mí bá nyingə zə na nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cúgə nə ŋkul kə í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, yé wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngaá ná í du bə zhizhe bumá *blé ŋkí gúl bumá shús? ³⁸ Nə ndeé, Zembí mú yə gwo nyúul á céel yə gwo yí, a yə mpəg jəsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myəsh mí cúgə mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúdí nə myé, mishwun mí ínunú nə myé, mí mí óshú nə myé.

⁴⁰ Manyúul māsə nəmá, nə manyúul má jon, nə manyúul má shí. Manyúul má jon wəŋ ŋkənwálə wí nə yé, manyúul má shí wəŋ ŋkənwálə nə yé. ⁴¹ Jwów í du ŋkənwə yé mbií, ŋkwond yé mbií, wəacén-cení wəŋ mbií. Nkámásá wəacén-cení mpádúgá nyəŋ, jísə, ŋgwól yé ŋkənwálə í shwópla nə ŋgwól yé. ⁴² Ntó námə wá jí nə gwúmúle mimbimbə yé. Mbimbə í du dəw nə nyúul í du bwo yí, í gwúm nə nyúul í cúgə nə ŋkul bwoó yí. ⁴³ Í du dəw í kú bə sá gúmá, í gwúm í njúl sá gúmá. Í dəw í njúl nə iləm, í gwúm í njúl nə ŋkul. ⁴⁴ Í du dəw nə nyúul á mishwun, í gwúm nə nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísə ná, nyúul á shíshim nyísə námá. ⁴⁵ Sá jəŋg wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógá nyə á zə bə kuwó; Adam aməzhúgúlá mú zə bə shíshim í yə búúd cug yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgula zə. ⁴⁷ Muud ashúshwóógá nyə á jwiny mändəlú, meɣəw nə mändəlú. Muud ábée nyə nyə á zhu jon. ⁴⁸ Buud bwá á meɣəw nə mändəlú wá bí námə nda Adam nyə á meɣəw nə mändəlú yé; buud bí búúd ə jon wá búsa námə nda Adam nyə á zhu jon dí yé. ⁴⁹ Námə nda sé á bəɣla nyəŋ nyə á meɣəw nə mändəlú yé ná, sé má bá námə bəɣla nyəŋ nyə á zhu jon dí yé.

⁵⁰ Bwaanɣ, sá má ŋgə ci yí jí ná, shé cúgə nə ŋkul bá kə nə manyúul má amishwun nə məcii shé ŋgə cugə nə ndí mága kə ŋwa kəw Faan má Zembí dí; təw sá í du bwoó yí, í cúgə nə ŋkul ŋwa kəw lə sá í áde bwo yí†. ⁵¹ Mə zə féég bí ndimba: sé ábálé kə ígwád sé bəsh, nji sé bəsh manyúul má bá yida cénd, ⁵² ja

ŋgwúd námə nda jús í du kəwala ná; í bá bə ja cwōŋ aməzhúgúlá í bá lās yí. Nəcé cwōŋ wəŋg í bá lās, mimbimbə mí músə gwúm kú ná nə manyúul māsə nə ŋkul bwoó má; sá bəŋ mikuwó, manyúul má mó cénd. ⁵³ Nəcé, í jii ná nyúul nyí nə ŋkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cúgə nə ŋkul bwoó yí, nyúul nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgə nə ŋkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúul nyí nə ŋkul bwoó yí í bá cénd bə nyúul í cúgə nə ŋkul bwoó yí, nyúul nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgə nə ŋkul yə yí, ja jəŋg wá cilyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sə má ntə, ntəle wúsú wəŋg í má minə shwiý. ⁵⁵ Eéé, yé shwiý! Wó ntəle wí ŋgow? Yé shwiý, shushwom† gwó jí ŋgow?

⁵⁶ Shushwom í du zə nə shwiý wá *səm, səm í ŋwa ŋkúl mácéɣé. ⁵⁷ Ká, akíba nə Zembí muud má sá ná sé ntəg nə ŋkul mə Cwámba wúsú Yésus-Krist yé. ⁵⁸ Nə ndeé, yé bwaáŋg má búl cəel wá, yímúgá manyúul, bí kú shwágusa, ŋgəgá nə kə nə sáal mə Cwámba nji shwóg nə shwóg, bí ŋgə mpu ná iséy bí ŋgə sá təŋ buud ə Cwámba yí í ábálé yə iyíy-yíy.

16

Seɣŋgúlə isá shú búúd ə Zembí

¹ Shú seɣŋgúlə *mwaaŋé má bá kwínd búud ə Zembí yé, dugá námə sá nda má á jíguli mədə má Galátia nə bwá dág sá ná.

² Jwów dəsh shwénde má dú tééd yí, muud yəsh á bídí gwoonɣ kəndug gúl sá koogú nyədəí njów, bímbí dəsh á dóg ná a jí nə ŋkul baagula yí. ³ Í ajíyé ná bí bwándúg ná mə fwóg wós, bí ka seɣŋg isá. ⁴ Nkí í bá nyín ná má jələ nə kə námə, sánónj sá mú kə.

⁵ Mə bá zə nūŋ bídí mə má fwo líina Masedwán, mə bá ciŋgya wu. ⁶ Mə bá jee jí bídí fwámé fúfwálá, mə jee námə shínal ŋkwán jəsh, ná ndeé bí mú bá kwínd mə nə kála kúl jəsh má bá kə yí. ⁷ Mə ayidáyé cəel ná mə bəg dóg bí mə ŋgə cə cəg. Mə ŋgə yida tədəg nə búgá ná mə bá jí fwámé fwála bídí ŋkí Cwámba mə bá yə mə ŋkul nyəŋ. ⁸ Nji, mə bá jí ífəz kə wós jwów lú Pantekót, ⁹ nəcé mpumbé í mú mpu bə mə ná bagə cíŋəŋ tɛm bə nə mizhízhíj mí ŋkí bulya. ¹⁰ Timoté ká wós nūŋ, səgá məzhíí ná a bəg kú nə sá í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ŋgə səy iséy í Cwámba námə nda mə. ¹¹ Má cəel cí cíŋəŋ ná, muud kú mpyənyə nya. Bí ə bá kwínd nyə ná a bəg nyingə zə mádí ná shɛɛ. Mə ŋgə ntəg

15:36 Yuá 12.24 15:38 Mat 1.11 15:43 Flp 3.20-21 15:45 15.21-22 15:45 Mat 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 15:49 Mat 5.3 † 15:50 Ntó má kə ná manyúul má amishwun nə məcii mága má cúgə nə ŋkul bá nyí Faan má Zembí dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwōŋ; Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozé 13.14 ‡ 15:55 Bwá á du sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká du lúmə ínteny ná í kyéyug. 15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1 Mís 11.29-30; 2Kr 8-9 16:5 Mís 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8 Mís 19.8-10 16:10 Timoté: 4.17 16:12 Apolos: 1.12

bwánd ná b́ánōŋ b́óól óḿínyōŋú bẃé b́āg zə.
 12 Mwááŋg Apolos nyə, mə mə bul cẃiny nyə
 ná b́ánōŋ b́óól óḿínyōŋú bẃé źóg ńŋ b́íđí, nji
 nyə afwóyé mpu magulə ná a źə ja gaád. Nyə
 é bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yi.

Məcẃŋŋ nə məb́ódá mə məzh́úgúlá

13 Jigá ŋkasə, ýímúgá mányúúl búgəd, ságá
 isā nda búđŋm bẃé đə sá ná, lulugá məŋkul.
 14 Ságá śóólúgú ẃán ẃēsh nə cēlí. 15 Bwaang,
 bi mə mpú ná Stefanas b́ánōŋ ńjów búúd yé
 búəsə buud ó áshúshwóógú bwelélə *b́úgula
 ńŋ shí á Akayí, bẃé á mə wá mányúúl
 kwííndúlə búúd ó Zembí đí. 16 Nə ndéé, mə ŋgə
 yáág nə b́í ná bi máguləg ijwúga í mbíi búúd
 ẃəŋgú nə b́óól b́ēsh b́ánōŋ bẃé ŋgə śey ŋgə
 wáduga wá.

17 Mə ji nə məshusug nəcé Stefanas bá
 Fortunatus nə Akayikus bẃé mə zə; źólə ẃán
 í mə sá ná b́í kú ná bə mə nə fund, 18 bẃé á mə
 zə sá ná lám í śólug mə shí, milám səl nómə b́í.
 Đugá ĺj mbíi búúd ni.

19 Məđə ḿásé shí á Azi má mə ŋgə bóda
 b́í. Akilas bá Priska nə *Đə lú ób́úgula
 dúsé bẃéđí ńjów yí í ŋgə bóda b́í məb́ódá
 mə buud ó Cwám̄ba má, kwo bóda kwo
 bóda. 20 Oḿínyōŋú b́án b́ēsh bẃé ŋgə bóda
 b́í. Nğgá nə kúlulə məkúlulə mə buud
 ó Zembí. 21 Mə Pwól mə cílə məb́ódá
 ḿaga nə mbwə wám. 22 Nkí muud mə b́é
 kú cēl Cwám̄ba, ŋkwaal nə muud ẃəŋg.
 Maranata*. 23 Cwám̄ba Yésus ké sá b́í b́ēsh
 mpaam. 24 Mə cēl b́í b́ēsh kwōŋ mə Yésus-
 Kríst đí.

16:13 15.38; Sóm 31.24; Ifz 6.10 16:14 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 16:15 Rom 16.5
 Stefanas: 1.16 16:18 Flp 2.29; 1Te 5.12 16:19 Rom 16.5 Azi: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mís 18.2 16:20 Rom
 16.16 16:21 Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 16:22 Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7 * 16:22
 Maranata: Ciyá ni í kó ná «Cwám̄ba, zaág». 16:24 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábéé Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isà í dúgya nə kálaad ábéé mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kálaad ábéé á Kòrènt éga nḡə lwó nə fwámé baalé zamudané nyə a wóós mpádúgá Pwôl bəndḡ Dḡ á Kòrènt. Bóól búud bwə á zə nḡə jaaw Kòrènt nə Pwôl cúgé muud lwámá mə Yésus. Nə ndéé, Pwôl nḡə lwó Dḡ nə Zembí wə nyə á sá nə á bəg muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyingə námsə lwó bwo nə bwə sééngug mwaaanə nə jḡ milám kənd ókrísten wá Yudeá (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl məbúwa dí, shú nə bi wé yídag bíg məbúwa méd» (8.9).

Kálaad mə ka kə shwóg nə isá ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl nḡə jág lámusa nə buud bwə á nḡə ci nə a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jḡ kál lú ómínyonḡ wá cəelí (13.11-13).

Məbádá

1 Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembí nyə á nḡə cigúlá nə yé, nə *mínyonḡ íshé Timoté, sá wə mə cilə kálaad éga. Sə nḡə cilə *Dḡ lú óbúgula sá Zembí dí Kòrènt yí, nə minḡéḡkḡ mi búúd myəsh misá Akayí myá. 2 Sónḡú íshé Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námsə nə bi nḡəgə nə cugə nə shee. 3 Gúmá nə Zembí, Sónḡú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sónḡú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembí mə dú cweel milám ja jəsh yé. 4 A nḡə cweel sá milám *incwaw í ntug byəsh sá nḡə bwəma nə ndí yíid, shú nə sá bəg nə nḡul mə cweél bəonḡ bəsh bwə nḡə námsə bwəma nə incwaw í ntug wá milám, váál á mə cweel sá misú milám yí. 5 Mpugá nə, námsə nda sá nḡə jág bul jug jugúlá mə *Kríst nə, ntó námsə wə Kríst nḡə jág bul cweel sá milám yé. 6 Nḡi minḡugú mí nḡə bul bə sá, mí nḡə bə sá shú nə milám mí cwáálwog bí, bí dúgúg cug. Nḡi Zembí nḡə ntág cweel sá milám, a nḡə sá ntó shú nə milám mí cwáálwog bí, bí mú jísow minḡugú minḡwúd sá nḡə námsə jísow myá. 7 Sə nḡə *búgula kú nə məzhígə nə bí e tšw búgə jínád nə shím; nəcə; sá mə mpú nə nda bí nḡə jug jugúlá nḡwúd sá nḡə jug yí nə, Zembí nḡə námsə cweel sá milám nda á nḡə cweel sá misú nə. 8 Bwaanḡ, bí accéélé nə bí bəg kú mpu yáag-yáag incwaw í ntug sá á bwəma

nə ndí Azí yí. Í á bə sá mbiya nyaanála, ntḡə sá nḡul, váál á nə sá áshígé ná nyingə nḡə bə nə búgə nə sá é wú cínḡḡú mikuwo.

9 Mə jaaw bí, sá á shín dúg nə sá mə yə. Nji, í á wóós ntó shú nə sá kú ná nḡə nyingə búgula sá méfwó, búgú jísú jəsh í shwálug kə nji wə Zembí muud mə də gwúmushi mimbimbə yé.

10 Nyə wə nyə á ka fəemushi sá bów-bów shwiy sá á nywá yə jəonḡúd, a bá námsə də nyingə fəemushi sá. Sə nḡə búgula nji nyə ná a bá námsə nyingə də fəemushi sə, 11 bí nḡə ntág kwíind sə nə jəgulála bí nḡə jəgula nə Zembí shú dəonḡ yí. Nə ndéé, nda jí nə zhwog buud bwə nḡə jəgula nə Zembí shú dúsdú nə, zhwog buud bwə bá námsə yə nyə akíba shú dúsdú ja á bá sá sə mpaam yí.

Pwôl mə búgə nḡəonḡ

12 Sə jí nə nḡul sá nə sá bəguwag yí jísə ná: lám í nḡə lwó sá nə sá ángé nə cugə nə buud milám mímbá, sá kú nə sá á shweelúg, námsə nji váál Zembí nḡə jii yí. Sə nḡə ntág bul cugə cug jəonḡú nə bí, sá ángé nə bə məfug má buud, mpaam mə Zembí wə á nḡə kyei nə sá. 13 Sə ángé nə cilə bí gúl sá shús, námsə nji jəonḡ bí nḡə lḡ bí nḡə námsə mpu ni. Mə jí nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sá sá nḡə cəel ci yí ncindí nə ncindí. 14 Mə jí nə búgə ntó nəcə bí mú nḡə bwele mpu nə bí bí nə nḡul jee bəgawa nə sá námsə nda sá mə bá bəgawa nə bí jwów mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

15 Mə mpú ntó búbálé, gwə wə mə á ka cəel fwo zə nḡḡ bídí, zə nyingə sá nə bí gwágúg məshusug ja ábéé yí. 16 Mə á ka cəel ná mə bá tí nḡḡ kə Masedwán, mə nyingə wú Masedwán zə nḡḡ bídí nə bí zəg kwəmusə mə nḡəonḡ kála Yudeá. 17 Ye mə á lás mimpu mímbá ja mə á nḡə cigúlá nə mə sá ntó yí? Ye ntó jí nə micígúlá myám mí mú nḡə bə nji iyuu yá lám múúd mə jí nə ndí yí, mə ka də bə mə nḡə ci, mə nḡə shwána? 18 Zembí nyəméfwó mə mpú nə sá ádé bwele bə nə bí ná, sá nḡə ci, sá nḡə shwána. 19 Kríst Yésus Mwán mə Zembí, sənḡḡ Silvḡə nə Timoté sá á nḡə cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á də bə, á ká ci sá, ciyá jé bə nji ciyá nḡwúd. 20 Mə nḡəkaagə məsh Zembí nyə á kaag mə mə á bwəma nyádí, shé ka nḡə cí Amən nyádí kwonḡ dí, nḡəlá magulə nə Zembí mə jəla nə gúmá. 21 Zembí nyəméfwó wə nḡə ləlushi sənḡḡ bí cug shé nḡə cugə nə Kríst yíid. Nyə námsə wə nyə a gwáágulə shé məwúdá mə fééshá. 22 Nyə wə nyə a wá shé məyígyé* mé, a wá shé Shíshim yé milámúd tán béeén nə a bá sá sá jəsh nyə á kaag yí. 23 Mə nḡə Zembí wúshíndé nə, mə ká shúg mə yə. Mə a shígé cəel káag bí mbag, gwə wə mə áshígé

1:1 Gal 1.1 Timoté: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 1:5 4.10; S6m 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 17 1:8 4.8; Mis 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19 1:18 1.23 1:19 Mis 18.5 1:22 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * 1:22 Məyígyé nə sá mūsə buud bé. 1:23 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 1:24 1Pr 5.3

ná nyingæ zæ nûŋ Korënt yí. ²⁴ Sâ áŋgê næ cæel nywaad bí, sâ ná bí mágulg; mbô, sâ ŋgæ yida wá mæbwá ísëy bínúd ná bí bôg næ mæshusug, næcé búgá jín jisá álal-ŋkul.

2

¹ Mæc næ á ka ŋwa cígúlá ná mæ ányingøyé ná zæ nûŋ zæ wá bí mæcøy lámúd. ² Nkí má yida wá bí mæcøy lámúd, zæ nyø e sá ná mæ gwágúg mæshusug? Ngaa bí buud má zé wá mæcøy lámúd wá? ³ Mæ á cilæ bí kálaad shú ná, ja má zé nûŋ yí, bí buud má jéla ná sá næ mæ bôg næ mæshusug wá, bí kú bá yida wá mæ mæcøy lámúd. Mæ ŋgæ mpu búbálé ná bí báá má du bæ, má ká gwág mæshusug, í bæ námá mæshusug má. ⁴ Mæ á cilæ ntæg kálaad wœngú næ mæzhwíle mîshúd, mæ ŋgæ dág *incwaw í ntæg, lám kú bæ mæ ná shæc. Nji, mæ a shígé cæel wá bí mæcøy lámúd, mæ á yida cæel ná bí mpúg ná mæ ŋgæ cæel bí váal á ntø minji.

Ijuugá

⁵ Nkí ŋgwól múúd nyø a sá ná mæ bôg næ mæcøy mæ lám, mæ dí nyø á sá yé; mpülæ dág íí, bí bësh wá nyø á sá mæcøy mæ lám mœng wá, mæ awáyé jwuŋ sá má ŋgæ ci yíid. ⁶ Muud wœngú, bímbí búúd ó *Dj bów á mæ ŋkáand næ nyø yí í má jela. ⁷ Ná ndeé, má yidá ci ná bí kág bíd nyø, yidagá cweel nyø lám; næcé bí má ká bæ kú sá ntó, mæcøy mæ lám mæsæ næ ŋkul káda nyø ná ndeé nyúul shwal tag nyø.

⁸ Ná ndeé, lwógá nyø ná bí má cæel nyø, má wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mæ á cilæ bí yí, í á bæ ná mæ dág ŋkí bí e sá mæ mægwág mæzhíí mësh. ¹⁰ Bí má ká bíd múúd, kú lámusa næ nyø, mpugá ná mæ má bíd námá nyø. Nkí mæc næ á ka ntæg bíd muud ja mæ á jela næ lámusa yí, mæ a bíd nyø shú dún mîsh má *Kříst dí. ¹¹ Mæ a sá ntó shú næ *Sátan kú bæ næ zhíí ná a nyúgúg shé, shé ajágé iyuug byé.

¹² Mæ a wós Truwás ná mæ ká bwiing Jøjø Kéel mæ Kříst. Nji, tæem bæ nda Cwámba nyø á juw mæ mpumbé ná wúŋgúlúŋ næ, ¹³ lám í á bul kæ mæ gwów næ mæ bála kú kwey mwáang Títus. Mæ á ka ntæg jóna næ buud ó nûŋ, mæ mú kyey kæ Masedwán.

Sáal á sŋ á gúgwáan

¹⁴ Mæ yá Zembí akiba, nyø muud má dá sá ja jësh, kwonj mæ *Kříst dí, ná sá dág ntø ntólø yé yé. Mæ yé nyø akiba, nyø muud ŋgæ balan næ sá shú ná níjígúlá má Kříst í ŋgég næ mpyáanz kúl jësh nda labínda yé. ¹⁵ Sâ bí bánda bæ jøjø labínda má Kříst shú má Zembí, sá ŋgæ sá ná buud bësh bwá gwádágá mæcud má Kříst,

too bœng bwá ŋgæ *dúg cug wá, too bœng bwá ŋgæ jø wá. ¹⁶ Macud mœng mæsá ka bæ mæcud má shwiy shú bœng bwá ŋgæ jø wá; nji, shú bœng bwá dág cug wá, mæsæ mæcud má cug, má ŋgæ kæ næ bân cug dí. Ká, zé jí næ ŋkul sá váal ísëy byœng yé?

¹⁷ Sâ báá sá cugé nda bósl zhwog buud bwá ŋgæ ŋwa Milású mí Zembí nda sá mákid wá. Mbô. Sâ báá sá ŋgæ mpu ná Zembí wá nyø á nti sá, sá má ka dú lás kú shweel too sá mîsh má Zembí dí, sônŋj Kříst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ŋgæ nyingæ sŋ ja shús ná buud bwá shwúg manyúul ná sá? Ye í é nyingæ ná jii ná sá sáag nda bóslúgá, ná sá zóg næ okálaad bwá yá sá ŋkul ná sá sáag ísëy wá, zæ lwó bí? Nkí ntæg ná ye sá gwáambúg bí okálaad bœngú? ² Bí wá búas kálaad wúsá, kálaad jisá cilyá sédí mílámúd yé, kálaad múúd yësh mæ mpú yé, múúd yësh ŋgæ lj yé. ³ Haaw. Í ŋgæ mpu nyín ná bí bí kálaad Kříst nyø á cilæ yé; nyø á cila, a mú yó sá ná sá kálag buud. Nyø a shígé cilæ nyø næ tindi *, nyø á cilæ nyø næ Shishim má Zembí á kuwô. Nyø a shígé ntæg cilæ nyø mákwóógúd, nyø á cilæ mílám mí búúud. ⁴ Kříst wá ŋgæ sá ná sá ŋgég mpu ntó búbálé mîsh má Zembí dí. ⁵ Sâ angé næ cæel cí ná sá má sá gúl sá næ ŋkul nyísá sóméfwó; mbô. Zembí wá ŋgæ sá ná sá bôg næ ŋkul ŋgálé sá isá sá ŋgæ sá yí.

⁶ Nyø wá nyø á kwæmusa sè ná sá bôg osóol ó mäsáal wá sŋ á gúgwáan. Sŋ jœng kú ntæg bæ sŋ á mæcøy nda mäsá cilyá ná, í njúl yida bæ sŋ Nkëŋkë Shishim ŋgæ laad yí. Næcé bæçlæ mæcøy í du gwílya múud gwílya gwílyág, Nkëŋkë Shishim nywáá mæ yó múúd cug.

⁷ Mæcøy má á bæ cilyá mákwóógúd, bæçlæ mwo í dúgú gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwané mí á bæ sáal dœngúd váal á ná Møyz muud nyø á lóg dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkænawa, bag ó *Izæryél kú ná jisow dúgúlæ nyø mpwóombúd, í njúl ná í á bæ nji milwané myá kúl fwála. ⁸ Milwané tééd fwo bæ ntó sáal í á dá kwaamb shwiy yíid, ŋkæmusa næ dœng sáal Nkëŋkë Shishim ŋgæ kyey næ ndí yíid. Ngaa milwané myá cinœng mí é nyingæ bul ntø? ⁹ Sáal í á du kwaamb muud intágúli yí tééd fwo bæ næ bímbí lú mílwané ní, ŋkæmusa ná sáal í ŋgæ sá ná buud bwá bôg otáteli mîsh má Zembí dí yí? ¹⁰ Ngaa milwané mí á ŋkænawá yág myá mí é bæ zhizhe sâ? ¹¹ Nkí sá á kúl fwála í á bæ næ milwané, ŋgaa sá á kandugæ kandugæ í é nyingæ bul bæ næ ndí? ¹² Sâ báá ŋgæ bwánd næ

2:1 12.21; 1Kr 4.21 2:3 13.10 2:4 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 2:6 7.11 2:7 Kol 3.13 2:9 7.15; 10.6
2:11 1Pr 5.8 2:12 1Kr 16.9 2:13 1Te 3.1 Títus; 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4
Masedwán: 7.5; Mis 20.1 2:15 1Kr 1.18 2:16 zó jí næ ŋkul sá: 3.5-6 2:17 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11
3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 3:2 1Kr 9.1-2 3:3 MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * 3:3 tindi: í á du bæ wúl mbii májúwó nda májúwó má lwaaw; bwá á du juwo kwas májúwó mœngád ka du cilæ ná ndí. 3:5 2.16; Rom 15.18 3:6 Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 3:7 MmN 34.29-30 3:9 Rom 8.2, 33; Gal 3.10 3:13 MmN 34.33-35

búgá ná í bá bə ntó, gwó wó sé ngó sá isá ná kpwóó kpwóó yí. ¹³ Sə ángé nə sá nda Moyíz; nyə á du shwu suláya lúud ná bag ó Izurəyél bwé nda dúg váál mənkanəwa mā kúl fwála m é ngə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shilá[†] bwo nda jwów á kú nə yásá. Í mú á du bə bwo zə wóós múús nə, ja bwé ló micilyá myá Sə a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milám. Suláya wəəngú nyə afwóyé wú, á du jimb nji ja múúd má bə múúd má Kríst yí. ¹⁵ Ji ntó, ja jəsh bwé du ló micilyá mí Moyíz yí, suláya má du búdal bwo milám. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwámba[‡] yí, ja jəəng wə suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcé Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsé yí, cinəng wə jiya fulí jisə yí. ¹⁸ Sə bəsh buud ósuláya bwé á má wú mámpwoombád wá, sé ngə beny[§] milwaná mí Cwámba, nda sé bí nə nkul du dúg gúl sá yén dí nə; ná ndéé, Cwámba, muud yí Shíshim yé ka ngə sá ná sé ngóg nə bəçlá sá sé ngó dúg yí, a ngə kwádula sé milwaná kwádula kwádúlag.

4

Təəm á shíshim

¹ Ná ndéé, Zembí nyə á gwág sé nkúñkwóhúle, a mú yə sé iséy sé amə cí íni. Nda jí ntó ná, sé anjé nə teeg manyúul. ² Sə á má ban mísóólúgú mí shwón mí du síy íshwoo myá, sé ngə cugə ná sán kú nə məkón, sé anjé nə kwíing Milésú mí Zembí; sé ngə yida lwó buud obúbáé, sé mú ka ngə sə mísh má Zembí dí ná buud bəsh bwé shwúw manyúul ná sə. ³ Nji, nkí Jjə Kéel sé ngə bwiinyé yé ngə ná bə mbúdúla nə suláya, a ngə bə ntó shú búúd bwé nkág ná bwé kó jimb wá, ⁴ ohááden, buud zembí á shí ga má sá ná milúu mí bág shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwé bág kú dúg mənkenya mā Jjə Kéel á milwaná, Jjə Kéel má *Kríst muud jisə mbəçla má Zembí yé. ⁵ Sə anjé nə cúnda sá í dúgyá nə séméfwó yí. Mbó! Sé ngə cúnda sá í dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst yí. Sə bān sé búse yida bə ósól ó mäsáal bān lúu má Yésus dí. ⁶ Mpugá nə Zembí muud nyə á cí ná: «Mənkenya má fáanug yídúgúd» yé nyəméfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí ngə nkənəwa Kríst mpwóómbád myá.

⁷ Ji ka bə ná ná, sé buud ngə nkény təəm wəəng wá, sé búse nda mímbágé mí mpí, mí

du bwíl; í jəlá nə mpu nyín ná fámbámbé ná məma nkúl sé búsé nə ndí yí nyisə nkul ná Zembí, kú bə séméfwó nkul nyisə. ⁸ Minjúgú mí ngə shúsə sé ikóómb byəsh, nji sé kú fina; bíl íja məfug shín sé milúúd, nji sé ngə ná bə nə búgá; ⁹ sé ngə wəma nə cúwáli, nji sé kú myeesh; bwé ngə bwam sé shí, nji sé kú yə. ¹⁰ Sə ngə nkény shwiy mə Yésus sádí nyúúúlud ja jəsh. Í ngə bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sádí mányúúúlud. ¹¹ Sə teem ngə cugə, shwiy í ngə bwéel sé ja jəsh nəcé sé ngəla səy nə Yésus. Í ngə bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó jí nə shwiy í ngə bə sé, bí báá ngə ntág nwa cug cíəng. ¹³ Cilyá wúse Kálaad Zembí dí ná: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jəəng í ngə námə gwó sé milámúd, sé ka námə ngə lás. ¹⁴ Nəcé sé ngə mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwámba Yésus yé má bá námə gwúmushi sənəng Yésus, a mú jil shé nyédí koogú. ¹⁵ Bí má dúg íí, sé ngə bwəma nə isá íni byəsh shú dán, shú ná buud bwé búlug ngə nyíi mpaam má Zembí dí ná ndéé, buud bwé sé Zembí akiba wá bwé mú ngə bul bulya, Zembí mú nwa gúmá.

Ínkán í mbúgula

¹⁶ Gwó wó bí má dúg ná, sé anjé nə teeg manyúul. Teem bə sé nyúúl búúd bwé ngə dúg ga í ngə shín cóóg íí, lám í ngə bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dəsh. ¹⁷ Nəcé, búbaalé minjúgú sé ngə bwəma nə ndí máfwála mága dí myá misə zhizhe sá, mí ngə yida kwəmusa sé ná sé bág bə nə gúmá áyíyáág í bá jí kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sə báá sé anjé nə sé sá í ngə nyín yí, sé ngə yida sé sá í anjé nə nyín yí; nəcé sá í ngə nyín yí í du jí nji fúfwála, jəəng í anjé nə nyín yí du jí kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sé bí nə ndí wa shí ga dí yí nyisə banda. Sé má mpú ná nkí banda dəəng í shín búg íí, sé bí nə njów gwów wə Zembí, njów á kandugə kandugə; Zembí nyəméfwó wə nyə a lwó wo, kú bə mábwá má búúd. ² Gwó wə jí ná, sé ngə leegya wa banda gaád, sé má ka bul bə nə yésh nə njów wúús á gwów. Sə ngə ccel nwa nyúul nyisú á gwów, bwáád nda káándé wa nyíga dí gwów, ³ nkí nyān nyúul nyí nə nkul bá zə kwey sé ná nə nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sé ngə ná jí wa nyúúl á shí gaád yí, micúny mí ngə ntə sé nkul, sé ka du leegya.

3:14 Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shilá: Ciyá ní jisə námə Ifz 4.18; í ká ná «milúu mí múse bwo kú ná nyíngə du mpu bíi isá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálaad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyíz nyə á du yíd kə wə Zembí yí, nyə á du yíl suláya mpwóómbád. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr 2.7 § **3:18** Bóól bwé cí na ná: «milwaná mí Cwámba mí nge faan sé mámpwoombád ka ngə wéeshuli njəs nda njəs yén». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembí á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbəçla má Zembí: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mat 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sóm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54

Njí, sá ángê nê cêel béégya nê mbwéédí sá bí nê ndí ga, sá ngya jii ná sá má bád nyúl cínong gwôw, shú ná nyúúl á kanduga kanduga í mínag nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembí nyaméfwó wá nyá á kwámusa sá shú cug jaoŋgá, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tãj béeén ná a bá yá sá gwó.

⁶ Sã jaoŋg í ðu sá ná sá bág nê ñkul búgád ja jêsh, tæem bá ná sá ngya mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sá dí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nê Cwámba. ⁷ Ntó jii ná, sá angê nê dúg nya, nji sá ngya *búgula ná sánónj sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ngya bæ nê ñkul búgád, sá ngé yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kã jii Cwámba dí koogú. ⁹ Ná ndeé, tao sá má nyingã ná ngya jii wa nyúúl gaád, tao sá má wú, sá ngya bul jii nji sá ngwúd: ná sá ngág nê cugã váal á céel yí. ¹⁰ Nacé shé bësh shé má bá kã tãw bal-bál dí kúl *Kříst mæ bá kã cígal mílésú yí, muud yêsh ka bá ngya myána myá misólógú nyá á sá ja nyá á ngya cugã nyúúl dí yí: misólógú mí anyunywaá nê myánj myána, mí abúbôw nê myánj.

Séy ñkwambula
(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ngya gwôp Cwámba ná, sá ka ngya cêel sá ná buud bwá magúlæg ná kêel dúsu dúsa búbálé. Sá má mpu ná mísh má Zembí dí, sá tãl bal-bál dí; sá má tédúgá ná sá tãl námá bal-bál dí bídí mílámúd. ¹² Sá ángê nê nyingã sá ja shús ná bí shwúg manyúúl nê sá. Mbó. Sá ngya yida cêel yá bí zhií ná bí jéég bæguwa nê shé bálê sámbá. Ná ndeé, bí é bæ nê ciyá bí má cí búúd bwá ngé ñkus nê isá yá tóón nê tóón kú bæ yá lám dí cwú wá. ¹³ Nkí sá ngya nyín nda líuu í cugé ná sá nê fug íí, jisã nacé sá má yá Zembí cug jisú ncindí nê ncindí. Nkí sá má yida nyín ná sá bí nê fug íí, jisã nacé sá má cêel kwíínd bí. ¹⁴ Nacé cêlí *Kříst ngé cêel sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngólê téduga ná muud ngwúd nyá á yá shú búúd bësh, ntó jii ná bânónj buud bësh bwá á yá mísh má Zembí dí. ¹⁵ Nyá á yá shú búúd bësh, ná buud bwá ngé cugã wá, icug byánj í bég nê mfií shú dé, kú ná nyingã ngya bæ shú dánj; nacé nyá á yá a gwúm shú dánj.

¹⁶ Nda í ká bæ ntó ná, sá angê ná nê dúg buud mædúgya má shí ga. Nkí sá á fwo ngya dúg Kříst mædúgya má shí ga, sá angê ná nê dúg nyá váal ðoŋg. ¹⁷ Bí má jálá nê ka mpu ná, múúd mæ ká bæ múúd nê Kříst íí, a músã kukwumuga ágúgwáan, cug jé acwulú í má shín; bí má dúg íí, a músã muud agúgwáan.

¹⁸ Zembí wá ngé sá sóólógú waoŋg wêsh, nyá muud nyá á za wá Kříst zã sá ñkwambula nê shé yé, nyá á ka námá yá sá séy ná sá ngág nê kala ñkwambula nyaoŋg. ¹⁹ Ntó jii ná, Zembí nyá á bæ Kříst cwú*, a ka ngya sá ñkwambula mpádágá nyaméfwó nê buud ó shí ga, kú ná nyingã kand lám íwushí í búúdad. Nyá á ka wá sá njígulá líúú ná sá ngág nê kala ñkwambula nyaoŋg. ²⁰ Sá ka ngya sá lwámá Kříst nyá á lwám sá yí. Ja sá ngé jów bí yí, Zembí nyaméfwó wá ngé jów bí éne. Sá má jægula nê bí jíná má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembí sáág ñkwambula mpádúgá binónj nyá.» ²¹ Zembí nyá á sá ná Kříst bág *sám jílá íshéd, í njúl ná Kříst nyá a shígé bwelê bæ nê sám; nyá a sá ntó shú ná shé bág otútálí kwonj má Kříst dí.

6

¹ Nda jii ná sánónj Zembí wá ngé séy ná, sá ka ngya cí nê bí ná: «Kúgá fándá lég mpaam má Zembí ntó ná ndeé, bí kú dúg mfií á cínong.» ² Mpugá ná Zembí nyá á cí ná:

Ja fwámé fwála í á bæ yí, mæ á magulã májægula mwó.

Jwów wo á ngya jii kwííndyá yí, mæ a shí kwíínd wo.

Fwámé fwála wá má ka bæ ga. Jwów wó jálá nê bii kwííndyá wá ga.

Minjugú mí Pwól

³ Sá ángê nê bwelê jii ná sá má kwal múúd boogú, nacé sá acéélé sá ná buud bwá mpyényúg iséy bísu. ⁴ Sá ngya yida sá ná bí shwúg manyúúl nê sá mázhii mësh dí ná sá bí fwámé ósóól ó másáal ó Zembí; sá ka ngya bul bæ nê jisów: jisów *incwaw í ntæg, jisów micúnj, jisów yágáwó, ⁵ jisów bígá, jisów mimbwug, jisów ocinjúúndá, jisów yíngá íséy, jisów mafúfê mægwá, jisów mázha. ⁶ Sá ngya cí manyúúl, sá ná mpúyá, sá nda nê mílámusa, sá nê jã lám, Nkêñkê Shíshim ngé keye nê sá, sá njúl nê cêlí á kú nê mækánj, ⁷ sá njúl nê ciyá jí búbálé yí, sá nê mpífé má Zembí, sá nê mækwãp nê dósomb má otútálí, má líumbúli nê má kaambulã nyúúl. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwá saambulã sã; gúl ja bwá mpyaam sã, gúl ja buud sá sá mæshwúmb; gúl ja bwá ngya sá nda buud ó máshígá, sá báá njúl otútálí; ⁹ gúl ja bwá ngya sá nda ojínã, í njúl ná buud bwá mpu sá, bwá ngya sá nda sá ngé júgula, í njúl ná sá ngé cugã, bwá dúg sá nda sá bí íntágulíí, nji muud kú gwú sá, ¹⁰ bwá ngé sá sá isá í céyug lámúd yí, sá báá

5:5 1.22 5:7 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 5:8 Flp 1.23 5:9 Kol 1.10; 1Te 4.1 5:10 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10 5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 5:12 1.14; 3.1 5:14 Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 5:15 Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 5:17 Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbá 21.5 5:18 Rom 5.10 5:19 Rom 3.24-26; Kol 1.20 * 5:19 Dúgág sá Yésus ngé cí Yuá 10.30 dí yí. 5:20 Mat 10.40; Iza 52.7 5:21 Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10 6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21 6:4 4.2 6:5 11.23-29 6:6 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 6:7 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 6:9 4.10 6:10 isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 mashusug mashusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

nji mæshusug mæshusug, sá njún mábúwa dí, nji sá ngó sá ná bósól bwá bigúg, sá ngó fúfæ ná sá jêsh, nji sá mbííd byêsh.

¹¹ Yé bwááŋg wá Korênt, sá á jaaw bí isá byêsh kú shweel tao ngwúð, sá á juw bí milám mísú ná wúŋgálún. ¹² Sá báá sá afwóyé yow ceelúlé bí, bí wé bí acéélé lóg ceelí sá ngó ceel bí yí. ¹³ Sá gá námá sá nda sá ngó sá bí ná. Mæ ŋgæ ci ná bí tâŋ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá milám mín ná wúŋgálún!»

Kúgá fula sámbá næ ohááden

¹⁴ Kúgá fula sámbá næ ohááden*, kæ sá dúl váál mbæc mpwøðda kú næ wámbúlé; nyáyé mpwemá nyí næ ŋkul bæ mpédúgá bishúle mósceç næ bésle kú bish mósceç yí? Dáyé kow mánkenya bânŋ yídúgá bí næ ŋkul bæ næ ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí næ ŋkul bæ mpédúgá *Krist bá Belíar† yí? Jáyé wŋngó mbúgala bá hááden‡ jí næ ŋkul bæ næ ndí yí?

¹⁶ Mpáánzó Zembí í má bwele fula jí næ ozembí wá yadúg? Mpugá nð shé báá shé jí Mpáánzó má Zembí á kuwô, næcé Zembí nyæ á cí ná:

Mæ bá jí bwádí, sánŋŋ mæ bá cugæ, mæ bæ Zembí wáj, bân bæ kúl jâm.

¹⁷ Nð ndeé,

wúgá na bwádí, béégyágá næ bwo, Cwámba ŋgæ ci ntó.

Kúgá kúnnya næ sá á dudaná.

Mæ ka bá ŋwa bí næ mæshusug.

¹⁸ Mæ bá bæ bí sóŋgá,

bí bæ mæ bwán wæabudúm næ wæabudá.

Cwámba á ŋkul nyêsh ŋgæ ci ntó.

7

¹ Isá byêsh Zembí nyæ á ngæ kaag íní í dúgyá næ shé. Nda jí ná Zembí nyæ á ngæ kaag sá byo ná, yé bwááŋg má búl ceel wá, shé yílúgá sá jêsh í ngó lweegushi shé mænyúúí næ *mishishim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembí næ gwóžgá, shé ka ngæ casulæ bésle næ kuú njoond á céel yí.

Mæshusug má Pwôl

² Juwugá milám, jil sá cínŋŋ. Sá áshígé byaagulæ næ muud, sá kú díya næ muud, kú námá nyúg tao muud. ³ Mæ anjé ceel cí ná bí má jág sá gúl sá; má shí bwey jaaw bí ná sá má ceel bí váál á ná, tao bí mæ yá, tao bí má nyingæ cugæ, nji sá ngó ceel bí. ⁴ Mæ ngæ jág bul bæ næ búgæ næ bí, mæ ŋgæ bæguwa næ bí, lám du bul cwaaluwo mæ, mæshusug du bæ mæ ntø mínji *incwaw í ntug byêsh sá ngó bwæma næ ndí yííd.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wóss Masedwán yí, sá áshígé bæ næ wogá, nji incwaw í ntug mæváál

mêsh. Næcé í á bæ, buud bæ ngó lúmbuli næ sá, milám mí njúú nyingæ bæ sá ifwaas ifwaas.

⁶ Nji, Zembí má du bæ, ja múúð cúgé ná næ bándáyé yí, a wá nyæ ŋkul lámúd. Nywáá nyæ á ka námá sá ná Títus wóssúg, í mú wá sá ŋkul milámúd. ⁷ Í cúgé ná nji wóssúle Títus nyæ á wóss wá í á wá sá ŋkul milámúd, í á bæ námá næ bímbí bí á wá nyæ ŋkul lámúd yí. Nyæ á jaaw sá váál bí ngó yímæ ná bí mæ dóg sá yí, næ váál sá ngó ceý bí lámúd yí, næ váál bí ngó ceel ŋkény mbag wám yí. Mækál mæŋg má á nyingæ bul sá mæ mæshusug.

⁸ Mæ mpú næ kálaad má á nti bí yé nyæ á ntágulæ bí. Bálé, mæ á shíngi næ dúgúle nda bí á gwág biméfwó ceý lámúd jí joong dí ná. Nji, mæ anyíngóyé ná shíngi. ⁹ Má yidá bæ næ mæshusug ja gaád. Mæ jí næ mæshusug, kú bæ næcé nda bí á bæ næ mæcey mæ lám ná, í yidá bæ næcé, mæcey mæ lám mín mún mæŋg má á sá ná bí céndúg mítédúgá. Ntó má lwó ná mæcey mæ lám mín má á bæ váál Zembí má dú ceel yí. Ntó jí ná sá áshígé sá bí mæbøw.

¹⁰ Næcé, múúð mæ ká gwág váál mæcey mæ lám Zembí má dú ceel yí, muud wæŋgá nyæ e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyingæ shíngi mæcey má á sá nyæ lámúd má. Nji, múúð mæ ká gwág váál mæcey mæ lám má shí ga, má kwaamb nyæ shwiy. ¹¹ Bí a gwág váál mæcey mæ lám Zembí má du ceel yí; bí má ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân mójiguwa e! A wáj mpúle kaambulé nyúul e! A wáj shíngilæ e! A jân gwóžgá e! A jân jø yéesh e! A jân kááfs e! A wáj mpúle súg múúð nyæ á byaagula yé e! Bí a lwó ná milám mín mí á bæ otátæli ja bí á kwambulé léssú wæŋg yí.

¹² Kagá mpu ná ja má á cilæ bí yí, í áshígé bul bæ shú múúð nyæ á byaagula yé, kú nyingæ bæ shú múúð bwá á byaagula næ ndí yí. Mæ á cilæ bí shú ná mísh má Zembí dí, bí dúgúg váál bí ngó jigüwa næ sá yí. ¹³ Sá í á wá sá ŋkul milámúd wá ní.

Í á ka ntág bæ, ŋkul má bæ sá milámúd ntáni íí, sá nyingæ bul gwág nywa mæshusug Títus nyæ á bæ næ ndí má. Nyæ á bæ næ mæshusug næcé bí bêsš bí a sá ná lám í jáág nyæ shí. ¹⁴ Bí má dúg íí, bæguwála mæ á ngæ bæguwa næ bí nyédí míshéd yí, í á shí bæ næ zhíí. Nð ndeé, nda sá má du bwey jaaw bí nji obábélé ná, í á shí nyín ná má a shí bæ næ ŋkaam ná mæ bæguwag næ bí mísh má Títus dí. ¹⁵ A jí nji ká du téduga váál bí á du sá nyæ mægwág yí, næ váál bí á lég nyæ næ gwóžgá næ mæjiguwa yí. Nyæ a má ka nyingæ jág bul ceel bí. ¹⁶ Mæ jí bul bæ næ mæshusug ná bí má sá ná mæ búgúlág bí.

8

6:13 1Kr 1.14 **6:14** 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwól ngæ ceel cí buud bwá cúgé búúð ó Krist wá. † **6:15** Belíar má ké ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá áma cí mpánzó 14 dí yí. **6:16** Lev 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10 **7:5** 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13 **7:8** 2.4 **7:11** 2.5-6 **7:12** 2.5-10 **7:14** 8.24 **7:15** 2.9

Kwíindúló ókrísten

1 Bwaanɔ, sɛ nɔgɔ jii ná bi mpúg váál mpaam má Zembí í á má sɛy mǎdɔ má Masedwán dí yí. 2 Ncúlýá *incwaw í ntug í nɔgɔ tí bwo mǎkuú shí, nji báá búse nǎ mǎshusug ntɔ múnji. Mǎshusug mǎɔng má wǎ má sǎ ná, mǎbúwa má tɛem bii bwo ná nywád íí, bwǎ má yida lwǎ ná báá bwǎ bul bǎ ná lám yána. 3 Bwǎ á má wǎ máyǎna bímbí í jǎlá nǎ mǎbii mǎn yí, mǎ jee námǎ cí ná bwǎ á cɔ bímbí í jǎlá yí; bwǎ á sǎ ntǎg sǎólúgú wǎɔngú nǎ tǎdúgá wǎn bwǎmǎfwo. 4 Bwǎ á zǎ jǎgula ná sǎ, bwǎ bul yáág ná sǎ sǎág bwo mpaam ná bwǎ wǎág mǎbwǎ sǎ sǎ nɔgɔ sǎ buud ɔ Zembí yíid. 5 Bwǎ á wǎ ntǎg mǎnyúul ntɔ váál sǎ á nɔgɔ tǎdúgá yí, tǎéd fwo yǎ Cwǎmba icug byǎn, nyinɔgǎ yǎ sǎ námǎ nda Zembí nyǎ á jii ná bwǎ sǎág ná. 6 Sǎ á ka námǎ yáág nǎ Títus ná nyǎ muud á tǎéd ná bi sǎág sǎólúgú mpáam wǎɔng yé, á sǎág ná bi cásulǎg váál í jǎlá yí. 7 Kǎ, bi báá búsa ná isǎ byésh mǎnkund mǎnkund: bi búse nǎ búgǎ álal-nkul, bí nǎ fug kaand, nǎ mpúyá, nǎ kǎáfǎ áyíyáág, nǎ mǎma cǎelí bí á lǎg ná sǎ yí. Í jii námǎ ná bi búlug wǎ mǎlám sǎólúgú mpáam wǎɔngú. 8 Mǎ ayǎmbǎlíyé bí, mǎ nɔgɔ yida jaaw bí váál bǎólúgá báá bwǎ nɔgɔ jiguwa yí, shú ná mǎjiguwa mǎɔng má lwǎg nkí cǎelí jín í nɔgɔ bǎnda wú lámú. 9 Bi mǎ mpú lám yána mǎ Cwǎmba wúsú Yésus-Kríst; bi mǎ mpú ná nyǎ á bǎ, á mbíd zhwo kúm, á bíd dwo, á zǎ nyinɔgal nyúul mǎbúwa dí, shú ná bí wǎ yídag big mǎbúwa mǎd.

10 Má jaaw bí váál má nɔgɔ dúg cínɔng yí, í é kwíind bí. Jí ná, tǎéd mbú í á cɔ yí, bí á bǎ buud ɔ áshushwǎóógú ná bi mǎ sǎɛnɔg mwaanɛ; bi á shígé bǎ shúshwǎóógú nji sǎɛnɔgú dí, bí wǎ bí á tǎéd bǎ ná yéesh. 11 Casulǎgá tǎdúgá wǎn ja gaád. Sǎgá ná sǎólúgú í bwǎmag nǎ mǎma yéesh bí á bǎ ná ndí yí, í nyin nǎ bímbí lǎ mǎbii bí búse nǎ ndí yí. 12 Ja múud má sǎ yána ná í nɔgɔ wú nyǎ lám dí cwú yí, nɔgǎ bwǎ lǎg nyǎ nǎ sǎ á jí nǎ ndí yí; kú bǎ sǎ á cúgǎ nǎ ndí yí. 13 Í cúgǎ ná muud nɔgǎg nǎ yíl bǎól búúud mǎntǎgula dí ná ndɛé nyɛ yidá nɔgǎ nyasula nyasulǎg. Í yidá bǎ ná buud bǎsh bwǎ bǎg nǎ mǎbii mǎbímbí. 14 Í jii fwǎla gaád ná, sǎ bí má búl bǎ nǎ ndí cɔ bǎólúgá yí, í kǎg lwǎndulǎ bwo kǎl búse bush yí; shú ná jɔng bwǎ bá námǎ bul bǎ nǎ ndí dúl jwǎw dí yí í bǎg lwǎndulǎ bí kǎl bí má bá bǎ bush yí; ná, isǎ í mú bǎ bí mǎbímbí, 15 nda Kálaad Zembí nɔgǎ cí ná. Á nɔgǎ cí ná:

Muud nyǎ á bul cwéég yé nyǎ á shígé bǎ nǎ sǎ í nɔgǎ ntɔ gdwǎ.

Nyɔɔng nyǎ á cwéég bíbíyá yé, nyǎ ashígé fúfa nǎ sǎ.

16 Mǎ yǎ Zembí akíba, nyǎ muud nyǎ á sǎ ná Títus bǎg námǎ ná váál zény dɔɔng shú dún yé. 17 Nǎcǎé Títus má magulǎ sǎ sǎ á nɔgǎ jii ná í bǎg yí. Á má tí nɔɔnd zǎlá nún bídí nda nyǎ á du bwey bwǎnd. 18 Sǎ á mǎ nti bá nɔgǎwól *mínyonǎ wúsú mǎdɔ mǎsh má nɔgǎ sǎgusǎ sǎ á nɔgǎ sǎ shú Jɔjɔ Kéel yí. 19 Sǎ í búl bǎ yí jí ná mǎdɔ má má fǎésh námǎ nyǎ ná sǎnɔn wǎ zǎg sǎ sǎólúgú mpáam ga. Sǎ nɔgǎ sǎ wo shú ná Cwǎmba nyǎmǎfwo nɔgǎg gúmǎ, sǎ lwǎndulǎ jɔjɔ íyug bísu. 20 Sǎ nɔgǎ bwey mpu kǎálugǎ ná buud bwǎ bǎg kú kwey íwushí sǎdí ísǎyéd ja sǎ nɔgǎ kala zhwo *mwaanɛ bwǎ á má yǎ sǎ mbag yé. 21 Sǎ nɔgǎ sǎ sǎ sǎág mǎnywa mǎsh má búúud dí námǎ, kú bul bǎ nji mǎsh má Zembí dí. 22 Sǎ má nti námǎ nɔgǎwól mínyonǎ wúsú. Mínyonǎ wúsú wǎɔngú, sǎ á má faas kǎáfǎ jé ija ija ná ndɛé, á má nyinɔgǎ námǎ lwǎ sǎ jǎga ja ná á jí nǎ fwǎmǎ yéesh, á nɔgǎ bul shwu nyúul ná bí. 23 Títus jí muud gwoong waamǎ, sǎ wǎ sǎ nɔgǎ sǎy nún bídí; bǎólúgá bwǎáng bǎn, mǎdɔ wǎ má á mǎ nti bwo, bwǎ nɔgǎ zǎ shú ná *Kríst nɔgǎg gúmǎ. 24 Lwǎgǎ bwo ná bi má cǎel bwo, bí lwǎ námǎ bwo ná bi má mpíyá nǎ bǎguwǎlá sǎ má du bǎguwa nǎ bí bwǎdí mǎshéd yí; lwǎgǎ bwo ntǎ mǎdɔ má nɔgǎ dúg.

9

Lású mǎkwíindyá

1 Sǎ nɔgǎ sǎɛnɔg *mwaanɛ ná sǎ má bá kwíind búúud ɔ Zembí ná ndí. Mǎ nyinɔgǎlǎ cílǎ bí shú dɔɔngú, í bǎ nda má nɛnɛng. 2 Mǎ mpú ná bi búse nǎ mǎma zény, má du bǎguwa nǎ zény jín jɔng búúud ɔ Masedwán dí mǎshéd ná: «Buud ɔ Akayí búse bwey bǎ nkǎwǎmasǎ té mbú í á cɔ yí.» Wǎlá bí má wǎ mányúul sǎal dɔɔng dí yí í má nyinɔgǎ gwúmushi bǎól nkí bulya yéesh. 3 Mǎ má ka nti bwǎáng shú ná bǎguwǎlá má dú bǎguwa nǎ bí yí í nda bǎ mǎ nkǎngúg. Í jii ná bi bǎg nkǎwǎmasǎ nda má á cí ná. 4 Mǎ nɔgǎ bǎem ná nkí sǎnɔn buud ɔ Masedwán sǎ má zǎ, sǎ zǎ kwey ná bí cúgǎ nkǎwǎmasǎ; á shwǎn nǎ sǎ buud sǎ má du bul lǎ bí wǎ e, á shwǎn nǎ bí námǎ e! 5 Gwǎ wǎ má á mǎ tǎéd nti bwǎáng shwǎg zǎ sǎ ná bí kwǎwǎmasǎ máyǎna mún yí. Bwǎ zǎ sǎɛnɔg máyǎna bí á bwey kaag ná bi mǎ bá wǎ má, í mú bá lwǎ ná bí nɔgǎ sǎ sǎólúgú wǎɔngú ná jɔ lám, kú bǎ íwú-júsú.

6 Mpugǎ ná í du bǎ, muud má sǎ nkǎsǎg nǎ mǎmpǎg má bɛ yé, kú námǎ bul bǎ nǎ idǎw í saw; nyɔɔng mǎ búl bǎ yé, bul námǎ bǎ nǎ idǎw í saw. 7 Muud yésh wǎg máyǎna váál á má nɔgǎ cigúlǎ ná lám yé yí; muud kú nɔgǎ sǎ á nɔgǎ shúsula, kú nyinɔgǎ sǎ nda sǎ cínúlǎ; nǎcǎé Zembí má cǎel múúud mǎ wǎ máyǎna nǎ mǎshusug yé. 8 Zembí jí ntǎg nǎ nkul nyinɔgǎ

8:1 Mis 11.29-30; Rom 15.26 8:6 Títus: 2.13 8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10 8:9 Mat 8.20; Flp 2.6-7 8:10 1Kr 7.25 8:12 Mak 12.43 8:15 MmN 16.18 8:23 Títus: 2.13 8:24 7.14; 8.7-8 9:1 8.1-4; Rom 15.26
9:3 8.22, 24 9:6 Mik 11.24; 19.17; 28.27 9:9 Sóm 112.9

bul sá bí mpaam shú ná bí dúg bæ ná isá í kwágá ná bí mæzhíi mēsh yí, wala dēsh, bí du námá bæ ná jwuŋ váál á ná bí du sá mísóólúgú mí anyunywaá myēsh mí jálá ná síy myá. ⁹ Í mú bæ námá nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «A má bæ ná yána, a má kaaw mímbúmbúwá isá, otátáli bé bwó jí kandugá kandugá».

¹⁰ Zembí wó má du yə búúd mæmpəg nə idāw yə də. A bá námə yə bí mæmpəg, a sá nə mæmpəg mœŋg má fwúg, bí mú bá bul nyingə ngə sá jɔjɔ mísóólúgú. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá big mímbii myēsh, bí mú námá bá bul nyingə bæ ná yána. Nə ndeé, ja sá má bá du kala búúd isá bí má bá du wá yí, buud bœŋg bwé mú bá du lɔ Zembí nœcé yána dán. ¹² Seɛŋgúla bí ngə seɛŋg mwaanē ni, í é kwiind búúd ó Zembí; í áshúge ntág námá shúg cínɔŋgú, í é sá námá ná buud bwé búlug lɔ Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bwé é dúg ná bí ngə ŋwa jɔjɔ Kéel mə *Kříst nə mægwág, bí ngə fula isá nə buud ó Zembí wá Yurásalem, nə bóólúgá bēsh, bí anǵē ntág sá sóólúgú wœŋgú nə mílám mímbá. Ja búúd ó Zembí bwé é dúg ntó yí, bwé é magulá ná bí ngə sá fwámé sá, bwé ka yə Zembí gúmbá. ¹⁴ Bāŋ bwé é buł cœl bí*, bwé ka du jəgala nə Zembí shú dán nœcé a má sá bí mpaam í ngə ntɔ minji. ¹⁵ Akíba nə Zembí, nə mæma yána á ntɔ ŋkwóŋ nyə á má sá sí yí.

10

Pwól jí námá sóol masáal má Kříst

¹ Maméfwó Pwól, mə má teeg kəl nə bí; ŋgaa bí má du ci nə má du bæ fufwáás múud ja shé bású kul ŋgwúd yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bæ nə ŋkúd. Námá nda shé má mpú ná Yésus nyə á bæ nə lám ná shɛɛ, nə jɔ lám ná, ² mə téég bí mæbwé ná: kúgá sá ná mə bág nyingə zə bæ nə ŋkúd ja má é wóós nŋ yí. Bóól búúd bwé ngə ci nŋ nə mə ngə bɛ iyéesh yá shí ga. Mə jí ŋkwəmusá nə mə zə fwo lwó búúd bœŋgú ŋkúd nə ijjóol. ³ Jí mpu bæ bábálé ná sá básə buud ɔ shí ga; nji, sá anǵē gwána nda buud ɔ shí ga. ⁴ Mpugá ntág nə mækwɔɔ mə dóomb sá má du kə nə ndí dóomb ná má má cúgə mækwɔɔ má shí ga; nji, mása nə ŋkul má Zembí, má du céeg ikóógúlá í dóomb*. Sə má du caam mbɛɛ fɔg məshúgá, ⁵ caam námá sá jēsh í láá búúd zhíi ná bwé bəg kú mpu Zembí yí. Sə má du wá tédúgá wēsh mímbwugud, sá ná í bəg nə mægwág nə *Kříst. ⁶ Ja bí má bá bæ bí mú ngə mpu gwág nə Zembí yí, sá má bá ka bæ ŋkwəmusá má yə búúd ɔ mábún intúgúlí.

9:10 Iza 55.10; Ozé 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na jí námá nə ŋkul bæ ná: «Bāŋ bwé é bul bæ nə yéesh ná bwé dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17
* **10:4** Sə ngə cœl ci ná ná: «mækwɔɔ mə dóomb mäsá má du búgə bíl ísá byēsh múúd jí nə ŋkul búgala yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10 **10:11** 13.1-2 **10:12** 3.1 **10:13** Rom 12.3 **10:15** Mis 19.21; Rom 15.20 **10:17** Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 **10:18** 1Kr 4.4-5 **11:2** Ifz 5.25-27 **11:3** Mat 3.1-5, 13
11:4 Gal 1.8-9

⁷ Dugá mpu dúg ísá. Nji múud mə dúg nə nywáá músə muud má Kříst íí, á jala námá nə mpu ja ŋgwúd á kandugə ná, nda á jí múúd má Kříst ná, sá básə námá búúd ó Kříst. ⁸ Í ká bæ ná mə ngə nywá bul bəgawa nə ŋkul Cwamba nyə á yə mə yí, mə kú ntág gwág shwón. Nji mə mpú ná Cwamba nyə á yə mə ŋkul nyœŋgú ná mə sáág nə bí lálug búgád, kú yida bæ ná mə zəg búlal bí. ⁹ Mə anǵē nə jii ná okálaad bām bwé ngəg nə sá bí ikukwende. ¹⁰ Mə mpú ná bóól búúd bwé du ci nə okálaad má du cilé bí wá bwé du bæ nə mpál, bwé njúl ŋkí lal ŋkúl; nji ja mæmefwó má wóós yí, mə njúl zhízhe, lésá wám kú nə mfií. ¹¹ Muud yēsh mə cí ntó yé mpúg ná, váál icyá byám bísa ja má ngə cilé shwóg-shwóg yí, ntó námá wə mísóólúgú myám mí é bæ ja má é wóós yí.

¹² Sá jísó yí jí ná, sá cugé nə ŋkul ci nə sánŋŋ buud bwé ngə sɔ ná buud bwé shwúg mænyúul nə bwo wá sə básə váál ŋgwúd; sə cugé námá nə ŋkul shee yagula micé nə bwo; ŋwála bwé má ŋwa bwóméfwó nda iyuug yí í lwó ná fɔg í mə ncundəw bwo. ¹³ Sá báá sá acéélé bəgawa nə ndeé ntɔ minji, sə ngə námá bəgawa nji nə bímbí Zembí nyə á yigula ná sə zəg nə jɔjɔ Kéel nə ndeé zə wóós bídí ni. ¹⁴ Sá anǵē nə ntɔ minji, námá kí sá a shúgə zə wóós nŋ bídí. Ngaa ná sá wə sá á tééd zə nə jɔjɔ Kéel má Kříst nŋ bídí? ¹⁵ Sá cugé nə bəgawa ántɔ minji, váál á ná sə kə ngə bəgawa nə izhaá iséy. Mbə. Sə má yida téduga ná búgá jín í é ngə lal lálug íí, iséy bísu í mú ngə nyingə mpu nyín kúl Zembí nyə tál sə ná sə séyug yí. ¹⁶ Ja iséy bísu í é mpu nyín na bídí yí, sə mú ka cɔ kə nə jɔjɔ Kéel shwóg, nda kə bəgawa nə iséy bóól bwé á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mə céél bəgawa yé, bəgawag nə sá Cwamba nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mə sɔ ná buud bwé shwúg mænyúul nə nyə yé, nyə dí bwé du magulá yé; nji nyœŋg Cwamba mə sá ná bwé shwúg mænyúul nə nyə yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá má Kříst

¹ Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bí ɔ jísów mə. Bálé, jisówúgá mə. ² Mə ngə baag bí mbœg má Zembí. Nœcé mə a jí bí bá shú ŋgwúm ŋgwúd, nji *Kříst. Mə jíi ná mə bág kə nteŋguli bí nyódí bí njúl nda ncwíyē sás dúsé ná ná fwɔ-fwɔ yí. ³ Nji, mə ngə fúnda ná bí bág gwaa kənd mítédúgá nə ndeé bí mínsə bá ngə keye nə Kříst mílám mímbá; nœcé ntó wə nywá nyə á zə nə məkəŋ zə shiiŋ Ifa yé. ⁴ Mə ngə fúndá ntó nœcé bí ngə bæ ná, nji ná muud má zə bídí zə cúnda Yésus ishús, kú bæ nyœŋg

sá á cúndə yé, nki ntág ná bí mə lég *shíshim íshús, kú bə wəɔŋg bí á lég nə sá yí, nki ná bí mə lég kéél íshús, kú bə nyəɔŋg bí á lég nə sá yé, bí nǵə mpu jísow isâ íni byêsh.

⁵ Mə yida mpu ná, bəɔŋg bí nǵə nwa ná *buud ó lwámá wáshílá-shwáná óni bwá antɔ́yé mə na tɔɔ sá. ⁶ Mə je bə nə shúg lósú; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó isâ byêsh dí nə mázhíí mēsh dí.

⁷ Ntó ná salúlə mə á sal məmɛfwo shí, zə bwiing bí Jɔɔ Kéel mə Zembí ashwá, shú ná bí bánúg gwów yí, mə a sá *sám aá? ⁸ Ja mə á nǵə sɛy bídí yí, mədɔ məshús mə á lúg məbwə məbwə nə mə nǵálə yida yə mə myána shú dán. ⁹ Ja gwámɛfwo mə á bə məsfúə dí nǵə bídí yí, mə a shígé sá ná muud nǵékényúg mbag wám, bwááŋg bwá á zhu Masedwán wá bwá á shí bwúg mə isâ í á nǵə fúfə mə yí. Mə a sá ná bí kú nǵény mbag wám; mə é du ná nǵə sá nji ntó. ¹⁰ Námə nda mə jí nə búbálə mə Krist ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abále sá ná mə yówwug bəgawála Akayí yêsh dí. ¹¹ Mə nǵə ci ntáni nəcé jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbə. Zembí mə mpú ná mə céel bí.

¹² Mə áyówéé sálə sá mə nǵə sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwə nǵə céel nǵény mányúul ná sánón sə nǵə sɛy váal nǵwúd óni, bwá bág kú ná nə zhíí bwə nǵény mányúul. ¹³ Buud óni bwá cúgə fwámé búúd ó lwámá, búə mbéé osóol ɔ məsáal wá íbamb. Bwá á mə shweel sá búə yí, ka yida du sá ná bwə nyínúg nə buud ó lwámá ó Krist. ¹⁴ Ntó cugé námə sá ákáámúg, nəcé *Sátan nyámɛfwo mə du námə shweel sá á jísə yí, ka yida du nyín du *ɛŋgales á mǵənyə. ¹⁵ Nda *Sátan mə du sá ntó ná, osóol ɔ məsáal bé bwá ka námə du sá nda bwə nǵə kyey otútálí ó Zembí dí; muud ka káam jí cínəŋgú? Nji, bwá bá shúgula nji váal í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a məs bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Mə nyinǵə ci ja ábɛé ná, muud kú nwa mə nda mpúfú. Nki ntó dí, jega nwa mə nda mpúfú; sá ɔɔŋg í é yə mə zhíí nə mə kág námə nywá bəgawa. ¹⁷ Mə mpú ná lósú mə zə lás ga í cúgə váal Cwámba mə céel yí, jísə lósú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə jí na sá mə jí nə nǵul bəgawa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlýá buud bwə nǵə bəgawa bəgawa á buud ó shí ga ná, mə zə námə ka bəgawa jám ja. ¹⁹ Bí báá mífafúgú bí nǵə ntág jísow ímpwúfú kú

nə njugú. ²⁰ Bwə nǵə wá bí mányámád, nǵə díya nə bí, nǵə nyúg bí, nǵə sá bí isâ ilan, nǵə cwíl bí məmpóónz; bí nǵə jísow isâ íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyín nə sá bǵə sá á bə mífufwáásá; á shwón ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhíí ná mə bəgawag námə nda bóol bwə nǵə bəgawa ná. Mə mpú ná mə mə ná nyinǵə lás nda mpúfú. ²² Nki búə bwan ó wáhebərú, mə jí námə mwá hebərú; nki búə bwan ó *Izarəyél, mə jí námə mwá Izarəyél; nki búə onta ó *Aburaham, mə jí námə nta mə Aburaham. ²³ Bwə cí ná bwə nǵə sá iséy í *Krist íí, mə je námə lás nda mpúfú ná, mə nǵə bul mpu sá byo cɔ bwo. Mə cɔ bwo nə nǵálə wáduga, cɔ bwo nə nǵálə kə mímbwug dí, nyinǵə bul cɔ bwo nə nǵálə bwəna nə bígə. Mə cɔ bwo nə nǵálə faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwə á mə búd mə shí ija itóon, du yíd mə zhud á mílwón məwúm məlól nə íbuu*. ²⁵ Ijwú í nǵwáməna yíd mə nə mílwón ija ílól, buud lúmə mə məkwóógú ja nǵwúdí, byóol búg nə mə ija ílól. Mə a mə jí mǵə mwásə ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəond mə nǵə kə myá mí nǵə bə mə məwagawo məwagawo: mə a mə nǵə ntə wagawo wagawo míngwəɔ, nǵə bwəna nə izhilnǵaanə, kúl jám nǵə ndény mə məláám, oháaden bwə nǵə kwal mə məbəɔgú. Mə a mə bwəna nə kakále mílɔom dí, bwəna nə ndí íbugád. Mə a mə nǵə ntə mǵə váal áwuwaguwə. Bəɔŋg bwə nǵə shíig nə búə námə ókrísten nda sá wá, wá námə məwagawo. ²⁷ Mə du wáduga na iséy í ayíyáag, mə du jí mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mə mínə; du ci ídáv, jug nə məyón, fúfə nə sá mə bwaád. ²⁸ Mə akéé məel ci sá mə nǵə yímə nə ndí jwów dɛsh yí: nə mədɔ məsh mə bág váal í jəla yí. ²⁹ Zə mə tag dúl *Dɔ dí ná ndéé mə kú bish yé? Zə mə bíil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nki í jíi ná mə bəgawagí, mə yida bəgawa nə ílam byám. ³¹ Zembí mə mpú ná mə nǵéé nə bwiing íjɔɔ, nyə Sóónǵú mə Cwámba Yésus; gúmas bəg nə nyə kandəgə kandəgə. ³² Ja mə á bə Damás yí, nǵwáməna Njwú-buud ánúfí Aretas nyə a tál yé, nyə á tál buud ná bwə nǵəgə nə baagusə mímpumbé mí nǵwála nə bwə bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembí báá bwə á wá mə kúdád, bwə cɛɛlə míkwoolú ka cínǵuli vúnde dí kand tóon, ka nǵə shul nyung nə nyung nə ndéé kə wóós shí; ntáni wə mə á faam yé.

11:5 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 **11:6** 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 **11:7** 12.13; 1Kr 9.12, 18 **11:8** Flp 4.15-18 **11:10** 1Kr 9.15-18 **11:11** 1Kr 16.24 **11:12** 11.5; 12.11 **11:13** Flp 3.2; Mbá 2.2 **11:15** 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cɔ bwo nə nǵálə wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 nǵə lwó na bwá ashígé jalá nə yíd múd cɔ mílwón məwúm mánə; bígə Oyúden í á ka du ka shúg mílwón məwúm məlól nə íbuu; ntó jí ná, yí nǵwúdí məwúm mánə dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22 † **11:25** lúmələ məkwóógú: Í á du bə, bwə kúd múd məbwónǵád ka du lúmə ná ndéé muud yə. Wo jí nə nǵul dég lan mə Pwól ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2 **11:30** 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

12

Isã múúd cùgé nã ñkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mæ bægúwagí? Mbò! Í avwóleé tɔɔ sã. Tɛem bæ ntɔ, mæ zɔ námá fwo yida jaaw isã Cwám̄ba nyæ a lwó mæ *mántamã má mish ná bagád yí, nã byɔɔng nyæ á bágulã mæ *shishim dí yí. ² Mæ mpú ñgwól múúd mæ *Kříst nyæ á ñkãñ kã ná ndeé kã kumã jon álél dí. Nkí nyæ á kã nã nyúúl nyé ncindí ɔ, ñkí í á bæ ntãg ñji shishim yé ɔ, mæ ampúyé, Zembí wó mæ mpú. Sã jɔɔng í mæ siy múús mimbú wúm nã mínɔ. ³ Muud wɔɔngú, ñkí nyæ á kã nã nyúúl nyé ncindí ɔ, ñkí í á bæ ntãg ñji shishim, mæ ñgã ci ná mæ ampúyé, Zembí wó mæ mpú. ⁴ Nji mæ mpú ná nyæ a ñkãñ kã ná ndeé kã kumã *Paradis, a mú gwág icyá í cùgé nã ñkul ciy mákál má búúd dí yí, icyá múúd cùgé nã zhií mæ cí yí. ⁵ Mæ é bægúwa nã váál isã múúd wɔɔngú nyæ a gwág byɔɔngú; ñji, shú dãm mæmfwó, mæ yidã bægúwa nã ilãm mæ jí nã ndí yí. ⁶ Mæ mbhãm ccel ná mæ bægúwa, í kú bæ mæ impwúfú; isã mæ jáaw yí bæ óbúbálé. Nji mæ mæ ajááwé, bwó á bá ñwa mæ ntɔ; sã mæ ñgã sá yí, nã sã mæ ñgã cí yí. ⁷ Zembí nyæ a lwó mæ yáág-yáág isã. Nã ndeé, shú ná mæ bág kú ñkény nyúúl nã mpúlé isã byɔɔngú, nyæ á kã bíd ná fimál bág mæ nyúúlád, ñgwól *eñgeles mæ *Sátan zã yid mæ ná mæ kú ðã ñkény nyúúl. ⁸ Mæ á jægula nã Cwám̄ba ija ilól ná a yilég mæ fimál wɔɔng. ⁹ Nyæ a shígé yíl, nyæ á yida ci nã mæ ná: «Mpaam mæ ñgã sã wo yí í kwagá nã wo. Nkul í ðã sêy ilãmú.» Nã ndeé, mæe mæ yida bægúwa nã lám wêsh ja mæ jí nã ilãm yí, shú ná ñkul mæ Kříst í ñgég nã sêy mádí cugud. ¹⁰ Gwá wá jí ná, mæ gwág nywa ja mæ bé nã ilãm yí, ja bwá lwíy mæ yí, ja cug í ká mæ mbwó yí, ja mæ bwámã nã cúwálí nã yágúwó nãcë Kříst yí.

Nãcë, mæ ji nã ñkul ja mæ jí nã ilãm yí.

Lám wí Pwól gwòw

¹¹ Ngaá ná mú ñgã lãs nda mpúfú! Bi wó mæ nyasulã mæ váál sólógú ðɔɔngú. Bi wó mæ jéálã nã sã ná buud bwá shwúg mænyúúl nã mæ. Nãcë ná, tɛem bæ ná mæe cugé tɔɔ sã, bɔɔng bwá ñgã nyin nda *buud a lwámã wáshilíf-shwánú ðni, bwá ántýé mæ nã tɔɔ sã. ¹² Bi a shí dúg nda mæma jisów jãm í a wéeshilí mæyigýé mæ múúd lwámã mæ *Kříst ná: isã í ntɔ búúd ñkul yí, nã *isã í mimbúgú, nã *mashimbá mæ á ñgã sý. ¹³ Mól mádɔ mæ á ntɔ bí nã jí? Ngaá ñji nã sã ñgwúnd ná mæ a shígé sá ná bi ñkényúg mbag wãm. Juugá mæ nã mæ sãls bí bów kóómb jɔɔngú.

¹⁴ Mæ wál námá nyingɔ zã nũñ ja álél, mæ é sã námá ná bí bág kú ñkény mbag wãm.

Mpugá ná mæ aŋgê nã sɔ mæbii mán, bi wá mæ ñgã sɔ wá. Ye bwán wá bwá ðã wíl obyól? Ngaá ná obyól wá bwá ðã wíl bwán? ¹⁵ Mæ gwág nywa jãm kóómbúð ná mæ kéénzhug sã jêsh, mæ keenzh námá mæmfwó shú dán. Ye í é bæ, mæ ñgã jág bul ccel bí ntɔ, bi bãñ nda nyingɔ mpu ccel mæ? ¹⁶ Shé búse dí cúnj ná mæ a shígé sá ná bi ñkényúg mbag wãm? Nji bóól búúd bwá ñgã ci ná mæ á ñgã kyey nã bí mákãñú; ná mæ a ñgã ñwa bí isã bí kú mpu. ¹⁷ Búúd bêsh mæ á ðã nti bí wá, ye mæ a shí bwele nti ñgwól zã nyúg bí? ¹⁸ Mæ a yáág nã Titus ná a zág, mæ mú nti bá *mínyonã wán bí mæ mpú yé; ye Titus nyæ a shí nyúg bí? Ngaá bi a shí dúg ná sã sã búse nã mitédúgá mimpwúð sã ñgã kyey kú njɔnd ñgwúð? ¹⁹ Bweyále bí á tééd nã ñgãle ci ná sã ñgã bul lãs ntáni ná sã ñgã shwó mænyúúl bídí míshúð. Mbò! Sã ñgã lãs mish mæ Zembí dí, sánõñ Kříst sã ñjúl cúnj. Yé bwááng mæ bul ccel wá, lãsú wêsh sã ñgã ntãg lãs ga wúse shú ná bí lálug búgód. ²⁰ Mæ ñgã bæemb ná ja mæ bá zã yí mæ bág zã kwey bí dúl váál, kú bæ váál mæ ñgã ccel yí; bi bãñ kwey námá mæ dúl váál, kú bæ váál bí mæ céel yí. Mæ ñgã bæemb ná mæ bág zã yí, Zembí waam ná nã ozhuyã, nã mbíya lám, nã dúl nyada, nã mæfendýã, nã ojaawú-jaawú, nã ikúðúgú, nã ñngũñ, nã oncúg-nculé. ²¹ Mæ ñgã bæemb ná ja mæ bá nyingɔ zã nũñ yí, Zembí waam bág sã ná mæ gwágúg shwón bídí míshúð. Nãcë, ñkí mæ zã kwey ná zhwog buud bwá á ñgã sã *misám wá bwá acéndeé mitédúgá ná bwá yóswug misólógú mí áðudanã, yow janga, yow ásý-sýy bwá á ñgã sá yé, mæ bá jii yé nda yã lú shwiy.

13

Mæcwún mæ ámazhúgúlá

¹ Ja álél wá mæ wál zã bídí ga. Sã é zã ðã cígal mílãsú ñji owúshined óbá ólól bwá mæ fwo bwiing mpu ñgwúð. ² Ja mæ á fwo bæ nũñ ja ábêé yí, mæ a shí fwo bwey lãs nã buud bwá á ñgã sã *misám wá, nã bóólógú bêsh. Mæ tééd námá bwey nyingɔ lãs nã bwo ja gaád mæ kú fwo wóos nũñ ná: Mæ ájaguláýé tɔɔ muud ja mæ é zã yí. ³ Nãcë bí ñgã jii dúg mæyigýé mæ lwó ná *Kříst ñgã lãs mádí nyúúlúð ii. Bi mæ mpú ná Kříst ñgã sýy nũñ bídí nã ñkulú, a cugé nã ilãm. ⁴ Jí mpu bæ ná bwá á bwambulã nyæ kwolós dí a ñjúl ná nã ilãm; ká, a ñgã cugã nã ñkul mæ Zembí ja gaád. Nda sã báá sã búse buud bé* ná, sã mæ ka bæ nã ilãm; ñji, sánõñ sã é cugã shú dán nã ñkul mæ Zembí.

⁵ Ná ndeé, muud yêsh fáasug nyæmfwó, bigas cug jé, dúg ñkí a ñgã cug mæmbúgula.

12:5 11:16, 30; 12:1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24 12:17 7.2 12:18 2.13; 8.6, 16-17 12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 12:21 13.2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * 13:4 Buud ó Kříst: Ciyá ni í kó ná buud bɔɔngú cug jãñ jisã mbádúgá nã Kříst.

Bí anǵê nê kwey mǵyǵyê ná Yésus-Kríst njul bí mányúúlúd íí? Bí má ká bigas bímǵfwó ná ndéé bí nda kwey máyǵyê, mpu ná bí cugé ótútálí ó óbúgula. ⁶ Mǵ tǵdúgá ná, tǵó jí tǵó jí, bí é kwey ná sǵ báá sǵ básǵ nǵ máyǵyê mǵǵng. ⁷ Sǵ ngǵ jǵgula nǵ Zembí ná bí kú ná bǵeg sǵ tǵó sǵ ábúbǵw. Sǵ abúlé jǵgula ntǵ ná í nyínúg ná sǵ á má mpu sǵy. Sǵ ngǵ yida jii ná bí ngǵg nǵ sǵ mánywa, tǵó í yida nyín ná sǵ bǵn sǵ a shíǵé mpu sǵy. ⁸ Nǵéé sǵ báá sǵ cugé nǵ njkul í dú júlya nǵ obúbǵlé yí, sǵ má yida bǵ nǵ njkul í dú nywaadulǵ óbúbǵlé. ⁹ Sǵ má gwǵg máshusǵg ná sǵ bǵg nǵ ilǵm, bí yidá bǵ nǵ njkul. Sǵ ngǵ bul jii sǵ ngwúǵ, nǵi ná búgǵ í fífǵg bí. ¹⁰ Gwǵ wǵ má ngǵ bwey cilǵ bí má kú fwo wǵǵs yí, shú ná ja má bá wǵǵs yí, má bǵg bǵ kú zǵ ngǵ njkáánd nǵ bí nǵ njkul Cwǵmba nyǵ á yǵ má yí. Nyǵ a shíǵé yǵ má njkul nyǵǵngú ná má zǵg ngǵ ntǵma buud, nyǵ á yǵ má ná má sǵág ná buud bwǵ lǵlǵg búgǵd.

¹¹ Bwaanǵ, má shúgúlá ci nǵ bí nááá, dúgá bǵ nǵ máshusǵg, ngǵgá nǵ sǵ ná búgǵ í ngǵg fífǵ bí, sǵgá ná muud yǵsh mákuú má tǵwúg shí, dúgá bǵ cún, kúgá dú sǵ mábyaagula. Ná ndéé, Zembí á cǵelí, Zembí á ná shee nyǵ é bá ji nǵ bí. ¹² Ngǵgá nǵ kúllala mákúllala má buud ó Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bǵsh bwǵ ngǵ bǵda bí. ¹⁴ Mpaam má Cwǵmba Yésus-Kríst í jíǵg bí bǵsh dú, nǵ cǵelí má Zembí, nǵ cǵg sǵenǵí mílám má Nǵéǵǵé Shíshim.

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Galátia yé Isá í dúgyá nə Kálaad mə Pwól shú Galátia yí

Pwól nyə a sá məma múnjəənd ngólə jaaw miláŋ mí Zembí. Njəənd ábécə nə aléel dí wə nyə á kə nə miláŋ mí Zembí shí á Galátia yé (Mís 16.6 nə 18.23).

Nji, bəól búud bwá á nyingə kə wu, Pwól kú bə, kə ngə jíguli buud nə okristen bəsh bwá cugé Oyúden wá bwá jalá nə bə məcəç mə Moyíz, bul bə ná ndeé cəç lú ábiwáág.

Nó ndeé, ja Pwól nyə á gwág nə okristen wá Galátia bwá ngə bə nda bwá magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl IféZ), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú nə bwá bəg kú bə njígulá wəəng, bwá nyingəngə ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé iləəl:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sá í á sity nə nyəmféwó yí; nda nyə á cənd kú njəənd nə, na nda okristen wá Yurúsəlem bwá á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná tə micilyá myá Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembí cugé nə ŋkul cí nə muud jì tútali nə a bəçlə məcəç mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwá cəgəg yáal cəg Nkəŋkə Shíshim ngə lwó búu yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dəsh tə mbúgula yésh mə jalá nə gwáduga Nkəŋkə Shíshim wəəng nyədí lámúd, a wú míkəwámúd.

Məbádá

¹ Mə Pwól wə mə cílə kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Krist. Mə cugé múud lwámá nə buud bwá á féesh mə, kú nyingə bə nə muud nyə á təl mə; Yésus-Krist bá Sónŋú wúsú Zembí muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwá wə bwá á féesh mə nə mə bəg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwaáŋg* bəsh sánŋh búsə sámbá wá, sə ngə cilə máđ, məsə Galátia má. ³ Sónŋú ishé Zembí bá Cwámba Yésus-Krist bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bí ngəg nə cəgə nə shee. ⁴ Krist nyə á keenzh nyəmféwó, zə sá ná Zembí júug shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bəw cəg á mwəw məgáəd. Nyə a sá námá nda Sónŋú wúsú Zembí nyə á cí ná. ⁵ Zembí ŋwág gúmə kandugə á kandugə. Amən.

Jəjə Kéel jisə ŋji ngwúd

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 * **1:2** Na cugé óminyəŋá wá byélé, jisə buud bəónŋh bwá ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tít 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15
1:7 5.8, 10; 2.4; Mís 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1 **1:13** Mís 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9
1:15 Zhe 1.5; Mís 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 **1:18** Mís 9.26-28 † **1:18** Séfas; Jisə dúl jíná mə Pyər. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mís 9.30

⁶ Bí mə léel béégya nə Zembí muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Krist yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəəngá éé. ⁷ Mə aciyé nə dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbə. Jí yida bə ná, bəól búud bwá mə zə sá nə fəg í jímbugá bí, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Krist í gwágúg dúl váál. ⁸ Mə cí nááá, ŋkí ngwól múud mə zə nə kéel ishús í ngə shwəpəla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təó í nyingə bə səmféwó, təó jisə nə *éngales nyə ámə zhu gwəw, ŋkwaal nə nyə. ⁹ Sə á shí fwo bwey cí ntə, mə nyingə námá cí nə, ŋkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəpəla nə dəəng bí á *magulə yé, ŋkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Nə jí? Ye mə ngə sə nə sánŋh buud wə sá bəg cún, ye sá Zembí? Ye mə ngə jì ná buud wə bwá gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jì ná buud wə bwá gwágúg mə nywa, mə kú ná bə səl məsáal mə Krist.

Zembí wə nyə á jəw Pwól

¹¹ Bwaəng, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá nə muud nyə ámə bwəndə nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Krist wə nyə a sá nə mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ Ngəá bí a shí gwág sá mə á du sá ja mə á bə náá yəbə *Oyúden dí yí? Bí a shí gwág nə mə á du lwó *Də lú óbugulə ó Zembí cúwáli nə ŋkúd, mə á du cugas bwo nə bwá jéçç.

¹⁴ Mə á ngə léel kə shwóg yəbə Oyúden dí cə bíl zhwoŋ ikala byám mədí kúl búud dí, mə á bul wá lúu məcum mə ódá dí. ¹⁵ Nji, Zembí muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwə mə nyónŋú waam dí yé, múud nyə á jəw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey nə fwámé wəla mə wós yí, ¹⁶ nyə a sá nə mə mpúg Mwán yé mədí lámúd, mə kəg nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Nə ndeé, mə a shigé kə jì tə məcwúŋ wə muud, ¹⁷ mə kú námá fwo kə Yurúsəlem nə mə kə bwəma nə *buud ó lwámá bwá á

téed ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabí, mə nyingə zə Damás. ¹⁸ Nə ndeé, mpúsə mimbú mílól wə mə á ka təem bád kə Yurúsəlem nə mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntəg nyədí mwəw wúm nə mətəón. ¹⁹ Mə a shigé námá bwəma nə təó *muud lwámá ngwúd mwəw wúm nə mətəón məəngúd, mə a dəg ŋji Zhák á mínyəŋá mə Cwámba. ²⁰ Mísh mə Zembí dí, mə anŋé nə bwiing íjəç, sá mə ngə jaaw bí ga jisə búbálé. ²¹ Nə ndeé, mə á ka zə kə məfaan má Sirí nə Silisí. ²² Nji, məđ mə *Krist má Yudéa mə áshigé námá fwo mpú mə mpwoombá. ²³ Bwá á yida ngə gwág ŋji lánj ná: «Muud nyə á du sá shé cúwáli yé mú ngə bwiing búgə nyə á ngə cəel jangulə yí.» ²⁴ Bwá á ka ngə yə Zembí gúmə nə sá nyə á sá mə jəəngá.

2

Pwól bânñh bôól búúd ó lwámá

1 Né ndeé, mæ á ka nyingæ zæ kə Yurúsælem nji mpásæ mimbú wúm nə mín; jân jaa, sá Barnábas wó sá á kə, mæ nkág nə Titus sámbád. 2 Mæ á kə ntág næcé Zembí wó nyə a lwó mæ ná a ngə jii ná mæ kág. Sónñh otówe ó shwóg sá á ka kə sɛɛngya, mæ mú kə lwó bwo Jɔjɔ Kéel mæ ngə cúnda ikúl ishús yí, ná ngəñ. Bwó otówe ó shwóg íí, mæ á lwó bwo Jɔjɔ Kéel ðoongú, næcé mæ a shígé jii ná iséy byám í yóg iyiy-yáy, tɔɔ byoong mæ á sá mwðw mæ mpás yí, tɔɔ byoong mæ ngə sá mwðw mága dí yí byésh. 3 Mæ ngə ci ná sánñh Titus wó sá á bə sámbá, a njúl mwá Gurék; otówe a shwóg bwá áshígé námá yámbuli nyə ná a síyág ábiwáág. 4 Nji bóól búúd bwá á ngə shiig ná búə gwoonj dí wá bwá á ngə ci ná a síyág. Næcé buud ðoongú bwá á zə nyí gwoonj jisúd nda búə námá ókristen nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ngə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá dúg váál sá ngə cugə cug á kú nə mænyámá Yésus-Krist ngə yə sá yí. Bwá á ngə baagusə ntó ná bwá cɛel nyingə wá sá mænyámád*. 5 Nji, sá áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námá bwele yə bwo zhií; sá á ngə jii nji ná obúbálé wá Jɔjɔ Kéel sá ngə bwiing bí wá bwá bág kú fúfug.

6 Buud bwá á bwey mpúy ná otówe ó shwóg wá bwá áshígé námá yámbuli mæ nə tɔɔ gúl sá shús. Mɛɛ mæ abishé sá otówe ó shwóg ðoong bwá á ðu bə yí, Zembí nyə ádé bísh ná mbɛé jí jíga, keel jí jé. 7 Otówe ó shwóg ðoong bwá á yida kwey ná Zembí nyə á yə mə mbag ná mə bwiingug ikúl ishús Jɔjɔ Kéel, námá nda nyə á yə Pyér ná a bwiingug *Oyúden ná. 8 Næcé Zembí muud nyə á sá ná Pyér bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wə nyə á sá ná mæ bág muud lwámá shú ikúl ishús. 9 Ná ndeé, buud bwá á ngə nyə Zhâk bá Séfas† nə Yuánes bú omænci-mænci wá *Dɔ. Omænci-mænci óni báá bwá á magulə ná Zembí nyə a mæ féésh ná fééshá mpáam; báá bwá á ka báda sá Barnábas, lwó ná bwá mæ magulə ná sá mæ fəla nə bwo iséy bwá ngə sɛy yíid, sá kág ikúl ishúsúd, bân bwá kə Oyúden dí. 10 Bwá á yida ci ná sá bág ðu táðga mimbúbúwá myá Dɔ; mæ á bwey námá wá lám ná mæ ðu sá ntó.

Pwól bá Séfas

11 Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mæ a lul lúu nə nyə tám buud, næcé nyə a sá sá mábçé. 12 Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wósúsug íí, nyə á ngə ðə sən

ngwúdu ná ikúl ishús*; nji ja búúd ó Zhâk bwá á wósús yí, a mú fúnda ná buud bwá dú yáág nə ábiwáág wá bwá á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fəla nə ikúl ishús. 13 Dúgála bóól *Oyúden bwá á dúg ntó yí, bwá mú námá julə mænyúúl, Barnábas mú námá nyí máshügá mɔonjúd. 14 Nda mæ á dúg ná kuú njooond wáñ í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwiing Jɔjɔ Kéel dí wá ná, mæ á ka ci nə Séfas buud bɛsh bwá njúl, ná: «Ja wéé mwá Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikúl ishús yí, ntúdelé wó jí nə njul ka yámbuli ikúl ishús ná í njwag kuú njooond Oyúden yé?»

15 «Shé bân, shé á bəél bəél, shé cugé ikúl ishús í ngə sá *mísám íni. 16 Nji, shé mæ yida mpu ná Zembí cugé nə njul ci ná muud jí tətáli nə sála mísóólúgú mæççé mæ ngə jii myá; Zembí mæ ci ná muud jí tətáli nji ja á búgála Yésus-Krist yí; shé bân shé á mæ *búgala Yésus-Krist shú ná búgá ðoong í sáág shé otútáli mísh mæ Zembí dí, kú bə sála mísóólúgú mí mæççé. Shé mæ mpú ná sála mísóólúgú mí mæççé í cugé nə njul sá múúd tətáli mísh mæ Zembí dí. 17 Shé ngə sá ná Zembí njwag shé ná otútáli ó búúd næcé Kríst; nji, í ká yida ngə nyín cínɔng nó shé músə osóol ó mísám nda ikúl ishús íí, ntó ka kə ná jí? *Kríst ngə yida kə nə buud mísámúd í? Gúl sá cugé nə njul bə ntó.» 18 Mæ ká nyingə ngə wéel mæççé mæ á bwey myaas má, ngəá mæ nyingə təl mæmfwó cé múúd mæ cáám mæççé yé? 19 Jí ná, Mæççé mæ á gwú mæ, mæ músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá nə mæççé yíS; mæ jí mbimbə jini kóómbád shú ná mæ ngəg nə ka cugə nji shú mæ Zembí. Mæ á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. 20 Ntó jí ná, mæ ná dí ngə cugə yé, Kríst wə ngə cugə mádí cwú. Cug mæ ngə cugə nyúúl nyám dí ja gaád yí, mæ ngə cugə gwo nji nə búgá ngəla búgala Mwán mæ Zembí, nyə muud nyə á cɛel mæ ná ndeé a yána cug jé shú dām yé. 21 Mæ acéélé sá ná mpaam mæ Zembí í bág kú nə mfíí. Næcé, í ká bə ná muud jí nə njul bə tətáli mísh mæ Zembí dí nə sála mísóólúgú mí mæççé, mpu ná Kríst nyə a fánda zə yə shwiy kú nə mfíí.

3

Ye búgá, ye mæççé

1 Heé, yé iwagula-wagula í búúd yá Galátia! Zə mæ nyingə zə kænd bí micwagwa dí éne? Ngáá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwá á bwambulə nyə kwolós dí ná? 2 Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bí légug Nkɛñkɛ Shíshim, yə sála mísóólúgú mæççé mæ ngə jii

2:1 Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2 2.6, 9 2:4 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Manyámá mæ mæççé mæ Moyiz. 2:6 Rom 2.11 2:7 1.15-16; Rom 1.5 † 2:9 Séfas: Jisa dúl jíná mæ Pyér. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mis 11.3 ‡ 2:12 ikúl ishús: Na jisa ðoong ókristen bwá á shígé bə Oyúden wá. 2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17 Rom 2.17-3.20 2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mæ jí mbimbə shú sá í dúgyá nə mæççé yí: Ntó mæ ká ná «mæ a mæ yow ngəla cugə nji shú lú mæççé». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7 3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17

myá, ye magulálé bí á magulá jòjò lánj sá á bwiinj bí yí? ³ Dáni váál wagula wá jí? Ngeáá bí á ngeá mpu tééd cug krísten nà Nkèñkè Shíshim? Bi wál nyinga téduga ná bí é shínál gwo nà mənkuł mán? ⁴ Ow! Zhwog mənywa bí á bwəma nà ndí má* mǎ á bə ntó cwag íí? Mbǎ, mǎ cǔgé nà ŋkul bə ntó cwag. ⁵ Zembí muud ŋgǎ yə bí Nkèñkè Shíshim á ŋgǎ sá bí *məshimbá yé, á ŋgǎ sá bí mwǎ nǎcé bí ŋgǎlá sá mǎsǎólǔgá mǎcǔǔ mǎ ŋgǎ jí myá? Ngeáá á ŋgǎ sá bí mwǎ nǎcé magulálé bí á magulá jòjò lánj sá á bwiinj bí yí?

⁶ Ngeáá ntó wá í á bə nà *Aburaham yé? «Nyə á *bǔgula Zembí, Zembí mú lǔ nyə bǔgǎ jé jǔongǎ, á mú cí nǎ Aburaham jí tǎtǎlı muud».

⁷ Mpugá gwág cínǔng ná buud bǎnǔŋ Zembí búśǎ mpwogé nǎcé bǔgǎ wá, bwǎ wǎ búśǎ bwǎn ó Aburaham. ⁸ Ngeáá Kálaad Zembí nyə á bwey jaaw Aburaham jǔjǔ lánj ga ná: «Ikúł nǎ ilwoj byēsh í bá zə bwəma nǎ ibwádán wódí». Kúkúł Kálaad Zembí jǔongǎ í á bwey lwǎ ná ikúł ishús í bá bii bǔgǎ ná ndéé Zembí mú cí nǎ búśǎ otútǎlı. ⁹ Ntǔ jí ná, nda Zembí nyə á bwádán nǎ Aburaham nǎcé á bǔgǎlá ná, Zembí mǎ bwádán nǎmǎ ná buud bēsh bwǎ ŋgǎ bǔgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Mǎlweemyá mǎ ŋgǎ yida bə buud bēsh bwǎ ŋgǎ dúg ná baagulǎlá mǎcǔǔ wǎ í é kǎnd bwo wǎ Zembí wá; ngeáá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Muud mǎ bə kú baagulá súsúsá jēsh jisǎ cilyá Kálaad Zembí dí ná á dúg sá gwo yé, ŋkwaal nǎ nyə». ¹¹ Í ŋgǎ ntǎg mpu nyín ná sǎj sǎj ná muud cǔgé nǎ ŋkul bə tǎtǎlı mǎsh mǎ Zembí dí nǎcé mǎsǎólǔgá mí mǎcǔǔ; í cǔgé nǎ ŋkul bə ntó nǎcé cilyá wúsá ná: «Tǎtǎlı muud mǎ bá *dúg cug nǎcé bǎlá nǎ búgǎ.» ¹² Mpugá ntǎg ná baagulǎlá mǎcǔǔ í cǔgé bul bə yuug búgǎ; cilyá í yida bə ná: «Muud mǎ báágǎlá súsúsá jēsh jisǎ cilyá mǎcǔǔ dí ná á dúg sá gwo yé, mǎcǔǔ yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tǔ tǎj shú ná ŋkwaal á mǎcǔǔ bídúg shé. Nyə á ŋkény ŋkwaal wǔongǎ nyǎdí nyúúłúd nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, nǎóó: «Muud yēsh bwǎ kéel líf yé, ŋkwaal nǎ nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ŋkény ŋkwaal wǔongǎ shú ná, nyǎdí kwonj dí, ibwádán í Aburaham í kǎlag íkúł ishúsǎd, shé buud ŋgǎ bǔgula wá shé lǔgǎg Nkèñkè Shíshim Zembí nyə á kaag yé.

Fwámé mpwoj buud mǎ Aburaham

¹⁵ Bwaanǔ, shé ŋwagá ná yuug nǎ gúl sǎ shé mǎ dá dúg búúđ bwǎ dú sá yí. Ngeáá í dú

bə ná zhizhe kálaad lǔgǎ múúđ mǎ sá yé, á ká sǔy váál í jǎla yí, muud kú ná nyingǎ jǎmbal tǔo cilyá, kú nǎmǎ kwáđulá tǔo gúl sá cínǔngǎ?

¹⁶ Aburaham wǎ Zembí nyə á kaag mǎŋkaagǎ yé, *Aburaham nǎ mpwoj buud nyé. Bwǎ ángé nǎ cí nǎ Aburaham nǎ mǎmpwoj mǎ búúđ mé, nda sǎ mǎ cí nǎ mǎmpwoj mǎong mǎśǎ ŋkí bulya. Jisǎ ná «mpwoj buud nyé», ntó jí ná *Kríst. ¹⁷ Mǎ ŋgǎ cǔel cí ná: Zembí nyə á bwey fwo sá kálaad lǔgǎ váál í jǎla yí, á mú ka zə yə *Oyúden Mǎcǔǔ mpǎśǎ mǎmbú mǎtǎd mǎnǎ nǎ mǎwúw mǎlǎól. Mǎcǔǔ mǎong mǎ á shígé bə nǎ ŋkul mǎ cǔnd sǎ kálaad lǔgǎ wǔong dí, ná mǎ zǎ sǎ ná ŋkaagǎ í yǔg ntó cwag. ¹⁸ Nǎcé í ká bə ná muud mǎ lǔg nǎ lǔgǎ nǎcé sǎlá mǎsǎólǔgá mí mǎcǔǔ, í nda ná nyingǎ bə sǎ Zembí nyə á kaag yí. Zembí nywǎá nyə á sǎ Aburaham mǎpam, bǔǔlǎ ŋkaagǎ nyə á kaag yí.

Mfii mǎcǔǔ mǎ ná ndí yí

¹⁹ Ká Mǎcǔǔ mǎśǎ nǎ wáyé mfii? Mǎcǔǔ mǎ á zə kwǎđalı shú ná buud bwǎ dúg mpu ja bwǎ é dú caam mwo yí, té mpwoj buud Zembí nyə á yə ŋkaagǎ yí í afwǔoyé wǔós yí. *Wǎéngǎles wǎ bwǎ á ka zə nǎ mǎcǔǔ, ŋkúmba múúđ mú bə kala-mǎjwú, á mú kala búúđ mwo. ²⁰ Ká, kala-mǎjwú nyə áđé bə ja múúđ ŋgǎ sá sǎ nyǎméfwó yí. Zembí jí ntǎg fwǔó†.

²¹ Ye ntó jí ná Mǎcǔǔ mǎ ŋgǎ lǔmbalı nǎ mǎŋkaagǎ Zembí nyə á ŋgǎ kaag mǎ? Gúl sǎ cǔgé nǎ ŋkul bə ntó. Dúł cǔǔ í á mbǎm bə ná búśǎ nǎ ŋkul yə búúđ cug íí, muud jee bə tǎtǎlı mǎsh mǎ Zembí dí ná sǎlá mǎsǎólǔgá mí mǎcǔǔ. ²² Ká, Kálaad Zembí ŋgǎ lwǎ ná buud ó shí ga bēsh búśǎ mǎnyámá mǎ *mǎsǎmúđ. Mǎnyámá mǎong mǎśǎ shú ná obǔgula bwǎ ŋwág ŋkaagǎ mǎ Zembí, nǎcé báá ŋgǎlá búgǎlá Yésus-Kríst.

²³ Ntǔ jí ná shé á bə mǎnyámá té fwǎla lu búgǎlá Yésus í á shígé fwo wǔós yí; Mǎcǔǔ wǎ mǎ á ka dú fad shé, ŋgǎlá bwǎnd ná Zembí lwóg shé zhí shé búgǎlǎg Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntǔ mǎ kǎ ná, Mǎcǔǔ mǎ á ŋgǎ kyey nǎ shé nda muud ŋgǎ fála múmwán yé, ŋgǎlá bwǎnd ná *Kríst zǎg, shé búgǎlǎg nyə, shé mú bə otútǎlı mǎsh mǎ Zembí dí. ²⁵ Nǎ ndéé, ngeáá ná fwǎla lu búgǎlǎlá Kríst í á mǎ wǔós? Mǎcǔǔ mǎ anǔgé ná nǎ fála shé. ²⁶ Nǎcé, bí bēsh mǎ *bǔgula, bí mǎśǎ bwǎn ó ZembíŠ kwonj mǎ Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bí bēsh buud bí á ŋgǎ duwan tǎj buud ó Yésus wá, bí á mǎ ŋwa

3:4 4.11 * **3:4** Ciyá ní jí nǎmǎ nǎ ŋkul bə ná «Zhwog mǎcǔǔ bí á mǎ jisǔw myá». **3:6** Mat 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mat 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbǎ 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Lav 18.5; Rom 10.5 **3:13** Mbǎ 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ní wúsá Mbǎ 21.23 dí; ntǔ jí ná, shwiy lá kwólós dúśǎ shwiy lá mǎzhǔngǎlı. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mat 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wǎéngǎles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 **3:20** Mbǎ 6.4 ‡ **3:20** Zembí nyə á kaag ŋkaagǎ kú ná kala-mǎjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24** Rom 10.4 **3:26** 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mǎ cí ná ná: «bwǎn ó Zembí» yí, á ŋgǎ cǔel cí bwǎn bwǎ mú fwámé íkala wá, ná bwǎméfwó mpu isǎ í dúgyá ná bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Cuga mbii wí ná muud mǎ dúg bí yé bǎg nda á ŋgǎ dúg Yésus.

Krist nda káandó mós bwaád*. 28 Muud nda ná nyingə dū bə na tádúgá ná mwá *Yúden wós éga, mwá Garék wós éga; lwaá wəga, fulí muud wós éga; nyiga ji mudúm, nyiga mudá. Mbó! Bi bəsh mú sá ngwúd kwonj má Yésus-Krist dī. 29 Nda bí mósú búúd ó Krist ná, bi wós músə mpwonj buud mós *Aburaham. Ntós, bəfəla nkaagó Zembí nyə á kaag yí, bi básə nə kow† wós Zembí.

4

1 Mə ngə cəel ci ná, té wəsh mwán mós lág nə lágó yé jí ná mwán ntombú yí, a təem bə ámódi, a jí námá nda lwaá, kú nə kow isád. 2 Nyə é ngə gwág nə buud bwós é ngə kweemb nyə wá, nə bəonj bwós é ngə vyee nyə júš isá dí wá. A bá cugə ntó ná ndeé kə kumə ja fwála sósingú nyə á cəfəl í bá wós yí. 3 Ntós námə wós í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ngə gwág nə mishishim mí ngə kyeey nə isá yá shí ga myá*. 4 Nə ndeé, ja fwála í á wós yí, Zembí nyə á nti Mwán yé, zə byél mwə mós mudád, íjwúga í Mácəfəd. 5 Zembí nyə á nti nyə ná Mácəfə mós jwúg nə nyə shú ná a jánág tǎj í yíl búúd mənnyámá mós mácəfəd yí, zə sá ná shé bág nə zhíf mə bə bwán ó Zembí. 6 Bi músə bwán ó Zembí; məyiygə má cínənj māsə ná Zembí nyə a mós nti shé Shishim mə Mwán yé milámúd, Shishim wəonj í dū kím ná: «Abba†, Dál!» 7 Ntós jí ná wə cugé nyingə bə lwaá, wə músə mbyágá; ná ndeé, nda wós músə mbyágá ná, Zembí mós sá nə wə bág nə dwó kow isá nyə á bwúg bwán bə yíid.

Pwól lám wúsa gwəw

8 Yág ja bí á shígé dū mpu Zembí yí, bi á dū bə málwaa mós ózembí bwós cúgé námə mpu bə ózembí wá. 9 Ká ja bi mós mpu Zembí gaá, bul bə ná ndeé ja Zembí mós mpu bí gaá, dáyé váal bí bí nə njul nyingə kə *búgula mbéé itag-bwool í mishishim mí ngə kyeey nə isá yá shí ga myá? Ye bi mós cəel nyingə kə bə málwaa? 10 Bí ngə bul kanjəsə mósól mwów, nə bóól ónkwoond, nə bíl isəw, nə míl mímbú!† 11 Bí ngə kənd mə lám gwəw éé! Mə ngə bəemb ná iséy mós á sá bídí yí í yág íyíy-yíy éé!

12 Bwaan, ngaá mə a mós sá móməfwó nda bí, mə téeé bí məbwə, ngəgá nə cugə váal má ngə cugə yíŠ. Bi a shígé bwelə sá mə məbōw. 13 Biməgəw bí mə mpu ná má a téeé bwiinj

bí Jjǎ Lǎj ja áshúshwóogú yí, bwaw wós í á sá ná mə shígulag bídí. 14 Bwas dəonj í á sá ntǎg mə nyúúl njí dana, nji bi a shígé gwág mə nyee, kú kál mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ngwól *əngales mós Zembí, nda mə wós *Krist Yésus. 15 Ká məshusug bí á dū gwág mə ja jəonj má mós á mós ka kə ngow? Mə ngə mpu bwaagula ná bí á dū gwág mə məshusug váal á ná, bí á mbəm bə nə zhíf, bi a nywá tee jí mísh mún yə mə. 16 Ká, mə músə bí zhízhíj ja gaád nəcé mə jaawála bí obúbálé aá?

17 Yambán bóól búúd bwós ngə zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jisə nji ná bhwé cəel zə bəéé bí nə mə shú ná bí nywílyág ní nə bwo. 18 Jisə jǎjǎ sá ná bí nywílyág nə sá anjunyaá; nji í jala ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə nji ja má jí kúnə-kúnə nə bí yí. 19 Yé bwán bəm, mə mú ngə nyingə jug shú dúnád nda mudá ngə kwiy minú ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wós ja Krist nyə é mpu shín nja jiya bídí ícug dí yí. 20 Mə ngə jii ja gaád nə mə bág nūj bídí, mə mpúg váal má é lésə nə bí yí. Mə anyíngáyé ná mpu sá mós sáág shú dún yí.

Mpwokwoond mós Agar bá Sara

21 Bí buud mə céeł nyingə kə nyíi málwaa mós Mácəfəd wá, jaawəgá ná mə: yé bí ngə námə mpu gwág sá Mácəfə mós ngə ci yí? 22 Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə səl məsáal. 23 Mwán mə lwaá nyə á byél yésh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél nkaagó mós Zembí dí. 24 Budá óbá óni búsa mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbənj Sinayí, sə jəonj í byá málwaa: Agar wə éne. 25 Agar wəonj wós mbənj Sinayí wúsə Arabí yí, a jí ntǎg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəonjə bənjnə mimbyágá myé myésh búsa málwaa. 26 Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntǎg wós jí nyóónjgú wúshé. 27 Nəcə jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusug; wo wá yángá, wo muud wó abwélé gwág mácəy mə byéyí yé. Nəcə bwán wós mudá nyə á myeesh yé bwós bul bulya, cǎj bəonj wós mudá jisə nə báá yé.

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † 3:29 Kow ní dúsə kow á jǎjǎ isá Zembí nyə á kwamusa shú bwán bə yí. 4:3 4.9-10 * 4:3 Ciyá sə dāmə ci na ná: «mishishim mí ngə kyeey nə isá yá shí myá» ní, buud bəsh bwós cúgé bul bə nə cún ngwúd na. Sá bənj ngə ci ntáni nəcé sə mós dég ná Pwól ngə ci mənkl má dū ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magalə Yésus-Krist yí. Bóól bwós ngə ci ná jisə «isá í á téeé shí ga yí». Dúgág námə Kol 2.8, 20. 4:4 3.13; Yuá 1.14 4:6 Rom 8.15-16 † 4:6 Abba: Ciyá ní í kə ná «Dá». 4:7 Rom 4.13; 8.17 4:8 1Kr 8.4-6 4:9 Ifz 1.21; Kol 2.8-23 4:9 1Kr 8.3; Kol 2.15 4:10 Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 ‡ 4:10 Na, Pwól ngə jala nə ci məzanj mós Oyúden, njí ntǎg bíl isá íkúl ishús í á də sá dála yə wáacén-cení gúmb yí. Nyə a lás námə lésú ngwúd wəonj Kol 2.16 nə 2.23 dí. 4:12 1Kr 9.19-21 § 4:12 Pwól ngə jii ná obúgula ó Galátia bós cəgəgá nda nyə, kú ná kənd milám gwów nə nyá mácəfə; mácəfə mós cúgé nə njul sá ná bwós bífg cug, mós cúgé námə nə njul sá ná bwós shúbəg cug. 4:13 Mis 16.6; 2Kr 12.7 4:17 1.7 4:19 1Kr 4.15 4:22 Mat 16.15; 21.3 4:23 Mat 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 4:24 MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 4:26 Heb 12.22; Mbá 21.2 4:27 Iza 54.1 4:29 Mat 21.9

²⁸ Bwaanḡ, bi báá bi búsa bwán bwó á byél nkaagó má Zembí dí nda *Izaag wá. ²⁹ Ndeé, mwán nyó á byél yéesh á muud dí yé nyó a lwó nyóonḡ nyó á byél nē nkuł mē Nkēḡḡkē Shishim yé cúwáli; ntó námá wó á ḡḡó bē ja gaád yé. ³⁰ Ká Míciyá ní ḡḡó ci ná jì? ḡḡáá mí ḡḡó ci ná: «Wíḡḡḡḡ múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zḡḡ kaaw mánḡḡw nē mwán mē múdá cúḡé lwaá yé.» ³¹ Ná ndéé bwaanḡ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyóonḡ cúḡé lwaá yé.

5

¹ Kríst nyó a yíl shé mányámád ná shé cúḡḡḡ ofulí. Yímúḡá mányúúl, kúḡá nyingḡ kē nyingal mányúúl málwaaá.

Jiya fulí

² Mē Pwól mē ḡḡó ci ná, bí mē ká kē ḡḡó síya ábiwáág í, sá *Kríst nyó á sá yí í kú ná bē bí nē mfií. ³ Mē nyingḡ báágulá jaaw múúd yésh mē síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísá nyó yímbulí ná a bḡḡ námá máccḡ mēsh. ⁴ Bí buud ḡḡó dúḡ ná baagulalá Máccḡ wó á é tál bí otátalí mísh mē Zembí dí wá, bí mē ntáma bínḡḡ Kríst shwá, bí mē wú kúl bí á dū bwama nē mpaam mē Zembí yí. ⁵ Sá báá, sá ḡḡó jì nē búḡá ná Zembí wó mē bá sá ná sá bḡḡ otátalí; Nkēḡḡkē Shishim wó ḡḡó balan nē búḡó jísá, ḡḡó sá ná sá ḡḡóḡ nē bwánd ná Zembí nyó e sá sá sóólúḡá wóonḡ. ⁶ Nacé, muud músá múúd mē Yésus-Kríst yé mē mpú ná: muud tēem síya ábiwáág, í nda bē nē mfií; muud nyingḡ bē kú síya, kú námá nē mfií; sá ḡḡwúd wó ḡḡó kwiínd: nji búḡó. Búḡó jōonḡ í dū ntāḡ nyín cēlínd.

⁷ A jḡ kúú njōond bí á tééd nē ndí yí ey! Zó nyó a mē zē jándawo bí zhííd ná bí kú ná nyingḡ bḡ obúbálé éne? ⁸ Váál líḡḡulá bwó mē líḡḡ bí ní í áḡḡé nē zhu wá Zembí muud ḡḡó jōw bí yé. ⁹ ḡḡáá bí mē mpú ná búbaalé *lāvur bíbíyá í dū sá ná mbulyá ḡḡḡ wēsh í báduḡ? ¹⁰ Jám kóómbúd í, mē jì nē búḡó ná bí mú buud ó Cwámba, bí abulé nyingḡ bḡ nyúl zhíí shús. Nji, muud nyó á mē zē sá ná sá fūḡ í jímbug bí éne, tōo ná nyó wó zó tōo zó, Zembí mē bá yá nē nyó.

¹¹ Bwaanḡ, í mbám bē búbálé ná mē ḡḡó ná nyingḡ cúndā ábiwáág, bwó ka nyingḡ wáám bē mē nē cúwulí nacé jì? Mē ká nyingḡ ḡḡó jíguli buud ntó, mpu ná mē aḡḡé ná jíguli kwolós, sá í kwál bwo bōḡḡ yí kú ná bē. ¹² Buud bwó mē zē zamudan bí óni, bwó jéḡḡ námá kē cwíya mímyáágá!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaanḡ, *Kríst nyó á mē sá ná bí cúḡḡḡ cug fulí. Nji, cug fulí jōonḡú í ájáláyé nē yida tál bí mēkuú shí ná bí sáág isá mílám mín mí ḡḡó ḡwág yéesh yí. Yidagá bē nē váál cēlí í é sá ná bí dúḡ bā, ḡḡwól kwiínd ḡḡwól, ḡḡwól kwiínd ḡḡwól yí. ¹⁴ Nacé, mampándí mēsh mē Máccḡ mē ká bwama mpándí ḡḡwúd dí ná: «Cēlug múúd yésh jísá wo kúná-kúná yé nda wó cēlí wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí mē ká yida ḡḡó kwagula mpódúḡá nyín, ḡkí ntāḡ ná bí ḡḡó bē, ḡḡwól fēḡḡ ḡḡwól, ḡḡwól fēḡḡ ḡḡwól, bí ó ka bēy ná í bág shúgula bí ná bóól kweemashi bóólúḡá!

¹⁶ Mē ḡḡó yida ci nááá: cugḡá váál cug Nkēḡḡkē Shishim ḡḡó lwó bí yí; ja jōonḡú, bí anyinyḡyé ná ḡḡó bḡ iwímbúḡ í cug mē múúd. ¹⁷ Nacé, iyéesh í cug múúd í ḡḡó lúmbulí nē iyéesh í Nkēḡḡkē Shishim, iyéesh í Nkēḡḡkē Shishim lúmbulí nē bí í múúd; isá íbá íni í ḡḡó síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sá bí mē cēlí sá yí. ¹⁸ Nji, bí mē ká ḡḡó cugá váál cug Nkēḡḡkē Shishim ḡḡó lwó bí yí, bí nda ná nyingḡ bē málwaa mē máccḡ.

¹⁹ Mísóólúḡá mí dá zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúḡé nē njúúḡ, myó wó: ná jaḡḡa, ná mísóólúḡá mí áduúdaná, ná asiy-siy, ²⁰ nē yólé ózēmbí ó áyadúḡ ḡúmá, nē sálé jamb, nē ífamuga, nē ozhuyá, nē mbíya lám, nē dúlé nyada, nē mēfendyá, nē dúlé bē mácúḡ mácúḡ, nē mánḡkoomú, ²¹ nē mēzhún, nē ḡḡḡuluga, nē idína í álal-ḡkúl†, nē bíl váál isá yá ntó. Mē tééd fwo bwey kéwali bí námá nda mē á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwó ḡḡó sá váál isá íni wá bwó ábulé bē nē kōw Faan mē Zembí dí.

²² Ká, Nkēḡḡkē Shishim nywáá mē dá sá nē muud bḡḡ nē cēlí, nē mēshusug, nē mētēla, kú nē mílámusa, nji jḡ lám, nē jḡ fúlú, mēḡkaagó mē nda salan, ²³ nē lám ná shee, nē dúlé mpu bíl lám; kú nē tōo cḡḡ í ḡḡó ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwó músá búúd ó Kríst wá, bwó á mē bwambulé mbíí búúd bwó á dū fwo bē yí kwolós dí, í yē nē iyéesh byé nē iwímbúḡ byé byésh. ²⁵ ḡkí shé mē mpú ná Nkēḡḡkē Shishim wó ḡḡó sá ná shé cúḡḡḡ, shé kágá bíd ná nyó wá kyéyug nē shé. ²⁶ Shé yówugá íbamb, shé yow dúlé ḡḡó sḡ mēbyaagula nē dúlé sá ófímal séméfwó nē séméfwó.

6

Dugá wá mbábwá

4:30 Mat 21.10 5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 5:3 3.10, 12; Rom 2.25 5:5 2.16; Rom 8.23-25 5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 5:8 1.6-7 5:9 1Kr 5.6 * 5:9 Kaaná ní wí námá fwo bē 1Kr 5.6 dí; wúsa námá nda kaaná sá mē dū ci ná: «Shú ḡḡwúd mē dū wá bóól bēsh íbwool» yí. 5:10 1.7 5:11 6.12, 14; 1Kr 1.23 5:13 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 5:14 Lāv 19.18; Rom 13.9 5:15 Zhk 4.1-2 5:16 5.25; Rom 8.2-13 5:17 Rom 7.13-23 5:18 Rom 6.14; 7.4 5:19 Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbá 22.15 † 5:21 idína í álal-ḡkúl: Mbíí idína wóonḡ í á dū bē, buud dē nē ḡḡul ntḡ múnji, buud sá jaḡḡa kú nē mēsus. 5:22 Ifz 5.9 5:23 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 5:24 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 5:26 Rom 12.10; Flp 2.3

¹ Bwaanġ, nġí í wóss ná muud má biil nà iwushí, bí buud nġós bġ Shíshim má Zembí wá, nġwagá nyə nà lám ná shee, bí sá ná a cíg sósólúgú wəonġ. Bi ó du námá káálúgə ná bi bílúg mábwbábulánúd. ² Dugá sá nə, nġwól má ká bə nə məkwowula, bóól wá məbwá; sálə ntó wí ná bí nġə bġ cġġ *Kříst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcé, nġí muud nġə tádúgá ná a jì gúl məma sá, í nġúl ná a cúgə təw sá, a nġə shüig nyəméfwó. ⁴ Nə ndeé, muud yēsh fáásug misósólúgú nyəméfwó nġə sá myá; á ká dúg ná mí mpiyá nə gúmá, a mú nġwa gúmá nə nyəméfwó, kú bə mánýúúl má búúduud. ⁵ Nəcé muud nyəméfwó má jəlá nə fwo wáduga nə micúŋ myé.

⁶ Muud nġə jüġ Milású mí Zembí yé yág muud nġə jüġuli nyə yé kəw á isá byēsh á jì nə ndí yí.

⁷ Kúgá shüig mánýúul; bwá áde kə nə məshüigá wə Zembí; mpəg múúd mə bġ yí, gwo námá wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bġ mpəg á nyúúl*, mpəg jəonġ í bá wúmə nyə shwiŋ, dwə wə á bá mwáág tən mpumá yí. Muud mə ká yida bġ mpəg Shíshim†, mpəg jəonġú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá má bá mwáág tən mpumá yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánýwa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád í, shé má bá mwáág mpúmá á mənýwa məonġú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Nə ndeé, té shé nġə ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bēsh mənýwa, bul bə ná ndeé bəonġ búśó óbúgula nda shé wá.

Məshíné má kálaad

¹¹ Bwaanġ, bi má dúg məma íkanġá má nġə cilə bí nə mbwə wəm yí. ¹² Buud bwə nġə yímbəli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwə nġə sə ná bwə nġwa gúmá nə misósólúgú myá buud. Jísə nġi ná bwə acéélé bwəma nə cúwáli kwolós má *Kříst í nġə kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ə ábiwáág bwəméfwó bwə anġé nə baagula məcġġ, nġi bwə nġə jii ná bi síyág ábiwáág. Jísə bwo nġi ná bwə cəel bá du bəguwa ná bwə wə bwə á sá ná bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mēġ jām kósomb dī, mə cugé nə gúl sá má jí nə nġul bəguwa nə ndí yí, námə nġi kwolós mə Cwámə wúsú Yésus-Kříst; nəcé Kříst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dī, shí ga dúg mə nda mə jì kwolós dī. ¹⁵ Gwə wə má cí ná, síyálə ábiwáág cúgə nə mfií, nyinġólə bə kú síya, nda nə mfií; sá jí nə mfií yí jí nġi bálə kukwumuga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bēsh bwə é bġ nġjúgúlá ní wá, Zembí ká sá ná bwə cúgəg ná shee, ká

gwág bwo cəy lámúd, kə sá námə *Izarəyél yé ntó.

¹⁷ Tééd múús í, muud nda ná nyinġə ntágulə mə lúu; mpugá ná nyúúl nyām nyí nə mənýigye má nġə lwó ná mə a má jug shú má Yésus má. ¹⁸ Bwaanġ, Mpaam mə Cwámə wúsú Yésus-Kříst í jüġ mitádúgá mínúd. Amen.

6:1 Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 6:3 1Kr 4.7 6:5 Rom 2.6; 14.12 6:6 1Kr 9.11, 14 6:8 Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * 6:8 bġ mpəg á nyúúl: Ntó má kə ná: «Wá lúu nġólə sġ mənýwa má dúgyá nə nyúúl má». † 6:8 bġ mpəg Shíshim: Ntó má kə ná: «Wá lúu nġólə sġ mənýwa mə dúgyá nə Shíshim má». 6:9 2Te 3.13
6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 6:11 1Kr 16.21 6:12 5.2, 11 6:14 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19 6:15 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 6:16 Sóm 125.4-5 6:17 2Kr 4.10 6:18 Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbá 22.21

Kálaad Pwól nyə á cilə buud 3 Ifez yé

Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwól shú Ifez yí

Pwól nyə á cilə b3ól 3k3laad a njúl mímbwugud, bwá d3 j3w 3k3laad b33ng n3 «3k3laad 3 mwá mímbwug». B33l3 sá jís3 Ifz 3.1 n3 4.1 dí yí, í ng3 nyín n3 k3laad á buud 3 Ifez jís3 cin3ngú mbwoomb «3k3laad 3 mwá mímbwug» dí, b3n3n ng33ng á buud 3 Filipí, n3 á buud 3 Kol3sia, n3 ny33ng ny3 á cilə Fulm3n yé.

Minjígulá mís3 k3laad w33ng dí myá mí ng3 nyín nda sá m3 cí n3 Pwól nyə a shígé cilə nyə nji shú D3 ngwúd. Shug lú minjígulá my33ng w3 yuug á kandag3 kandag3 Zembí nyə á yágul3 yí; yuug n3 á sh33ng isá yá jon n3 ya shí byésh Kríst dí shí m3kuú (1.10). Pwól nyə á ka kaaw njígulá w33ngú m3nk3w m3bá.

- (1) Nk3w áshúshw33gú í ng3 lw3 n3 Zembí nyə á sh33ng Oyúden b3n3n ikúl ishús, a sá n3 bwá b3g kúl ngwúd kwoj m3 Kríst dí (1.3-3.21).
- (2) Nk3w áb3é í ng3 lw3 n3 obúgula b3sh bwá jalá n3 cug3 cug á b3l3 s33ngyá kúl ngwúd, n3cé b3sh bwá mús3 buud 3 Y3sus-Kríst (4.1-6.20).

M3b3d3

1 M3 Pwól, muud Zembí nyə a f33sh n3 m3 b3g *muud lwámá m3 Y3sus-Kríst yé, m3 cilə bí minj3nk3 mí búúd 3 Y3sus-Kríst, buud 3 abúgulág. 2 S33ngú wús3 Zembí bá Cwámba Y3sus-Kríst bwá 3 sá bí mpaam, bwá 3 sá námá n3 bí ng3g n3 cug3 n3 sh3c.

Mpaam ánt3 minji

3 Gúmá n3 Zembí, S33ngú m3 Cwámba wús3 Y3sus-Kríst, nyə muud nyə á m3 bwádan n3 s3 kwoj m3 *Kríst dí, sá s3 m3nywa má *shíshim m3v3ál m3sh jon dí gw3w yé. 4 Nyə á bwey f33sh s3 kwoj m3 Kríst dí á nda fwo fw3 shí n3 gw3w. Nyə a f33sh s3 n3 s3 b3g minj3nk3, kú n3 sá á jumág ny3dí míshúd. Ng3l3 b3 c33l3 nyə á c33l3 s3 yí, 5 nyə á bwey b3 n3 c33l3 n3 á bá ny3 s3 t3n bw3n b3 kwoj m3 Y3sus-Kríst dí, v3ál j3j3 y33sh j3 í á b3 yí. 6 Y33sh j3 í á b3 nt3 shú n3 s3 s3gús3g m3ma mpaam ny3 á s3 s3 kwoj m3 ábáb3 yé dí yí.

7 Zembí nyə a m3 yíl s3 m3nyámád n3cé m3c3í m3 ábáb3 yé w33ngú, a m3 juu s3 n3 iwushí b3s3 ny3dí kwoj dí, n3 ijuugá námá bímbí m3ma m3p3am nyé. 8 Zembí nyə a m3 bul bul s3 s3 mpaam ny33ngú, juw s3 zhíí m3 b3 n3 f3g n3 ik3n. 9 Nyə a m3 s3 s3 mpúg j3j3 yuug j3 nyə á ng3 baagul3 shwoó n3 á bá z3 s3 lúu m3 Kríst dí yí. 10 Nyə á ng3 baagul3 yuug j33ng n3 á bá z3 casul3 gwo mw3w má m3zhúg3l3: í á b3 n3 á bá s33ng isá by3sh y3 Kríst n3 Kríst ny3m3fwo á jw3w n3 byo: t33 isá b3s3 gw3w jon dí yí, t33 by33ng b3s3 wa shí yí.

11 Zembí nyə a m3 ny3 s3 t3n k3w* dé lúu m3 Kríst dí. Nyə a t33d bwey f33sh s3 námá nda yuug j3 í á bwey b3 n3, nyə muud m3 dú kyey n3 isá by3sh nda á c33l3 n3 yé. 12 Nyə á ny3 s3 t3n k3w dé shú n3, s3 buud s3 á t33d fwo bwey kwoy bw3g3 lúu w3 Kríst wá, s3 d3g s3gus3 v3ál á mp3yá n3 gúm3 yí. 13 Ny3dí kwoj dí w3 Zembí nyə á wá bí Nk3nk3 Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí ny3 t3n m3y3gwé m3 ja bí á gw3g ciyá á búb3lé yí, ja bí á gw3g J3j3 L3n ng3 cug bí yí, n3 nd3é bí mú *búgula ny3 yí. 14 Nyə a wá sh3 Shíshim yé w33ng mílámud t3n b33n n3 á bá y3 s3 d3s3 kow lú m3nywa ja á bá z3 m33l yíl kúl búúd j3 m3nyámád yí. N3cé, nyə á kus3 kúl búúd j33ngú n3 í b3g d3 s3gus3 v3ál á mp3yá n3 gúm3 yí.

M3j3gula

15 S3 j33ng w3 bí é gw3g n3, t3 m3 á gw3duga n3 bí ng3 *búgula Cwám3 Y3sus, bí ng3 nám3 c33l obúgula b3sh yí, 16 m3 ay3wé ng3l3 y3 Zembí ak3ba shú d3n ja j3sh m3 ng3 wá bí m3j3gula m3m dí yí. 17 M3 ng3 j3gula n3, Zembí m3 Cwámba wús3 Y3sus-Kríst, P3p3 á mílwan3 y3g bí *shíshim á f3g í é lw3 bí ny3, s3 n3 bí mpúg ny3 yí; 18 a w3g bí ingún3g3n mísh má lámúd, bí mpúg v3ál bw3g3 lúu búúd bwá d3 b3 n3 nd3 ja á j3w bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoj ijím3 isá á dú kaaw minj3nk3 mí búúd myé yí, 19 n3 m3ma y3ág-y3ág míss3l3gú á d3 s3 shú s3 obúgula myá, míss3l3gú á d3 s3 n3 m3ma nkúl nyé ánt3 minji: myá. 20 M3ma nkúl ánt3 minji ny33ng w3 ny3 á w33f gwúmúshúl3 *Kríst n3 nd3é k3 jil ny3 ny3dí mbw3 m3ncwúm jon dí gw3w yí. 21 Nyə á b3n Kríst gw3w a nt3 isá yá m3y3dúgú: í ng3 wá buud m3nyámád yí, n3 by33ng í ng3 lw3 buud mp3l yí, n3 by33ng í ng3 nt3 buud nkul yí, n3 by33ng bíss3 n3 icwámba yí; á nt3 s3 j3sh jí n3 nkul gwiid3w

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifez: Mis 18.19-21; 19.1 1:3 2.6; 2Kr 1.3 1:4 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 1:5 Yuá 1.12 1:6 Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 1:7 Zembí nyə a m3 yíl s3 m3nyámád: Kol 1.13-14 m3c3í: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a m3 bul bul s3 s3 mpaam: Ifz 2.7 1:9 1.22; Kol 1.16, 20 1:11 1.4; Rom 8.28-29 * 1:11 B3ól bw3 cí n3 n3: «Zembí nyə a m3 y3 s3 d3s3 k3w.» 1:13 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 1:14 4.30; 2Kr 1.22 1:16 Kol 1.3 1:17 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10 1:18 4.4; Kol 1.12 1:19 2Kr 13.4; Kol 2.12 1:20 Mis 2.33; Kol 3.1 1:21 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † 1:21 Na j3s3 w33ngal3s bw3 ng3 ciy Yúd 1.6 dí wá. 1:22 1.10; 4.15; 5.23; S3m 8.7; Kol 1.18; 2.19

jíná tóo wa cug ga dí, tóo jooṅg cug í ṅgé zə shwóg yíí. ²² Zembí nyə a má wá isá byəsh Kríst dí mányámád, ná ndeé, nda Kríst mə jwú nə isá byəsh ná, Zembí mú tál nyə lúu á *Də lú óbúgala, ²³ Də dooṅgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá ná nyə, nyə muud ṅgé lwándulə sá jəsh kál jəsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cug

¹ Bi bān, nə iwushí nə *mísám bí á də sá myá, mí á sá ná bí bəg mimbimbə. ² Bi a wá mányúúl cug iwushí nə misámád yág, ṅwa kuú njooṅd á buud ɔ shí ga, ṅgə bə mása ṅgə kyey ná lal-lal məjamb míngúlúd yé, nyə *shúshim ṅgə lwáfulə buud ɔ míngáádá yé. ³ Sə bəsh óga, sá á bə námá gwoonṅ jooṅgúd, cug jísú í á ṅgə bə iyéesh yá mílam mísú, sá á də sɔ nji ná sɔ má lwándúlá iyéesh byooṅgú ná bów-bów mítádúgá myá cínəṅ; sá á bwey byél sɔ njúl námá nda bóól bəsh, sɔ njúl nji ná Zembí gwágúg sɔ zhwuṅá. ⁴ Nji, Zembí ji bul bə nə lám məcəy, nyə á cɛel shé nə fwámé məma cɛelí. ⁵ Gwá wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bishé wá, nyə á nyingə yə shé cug ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam má Zembí wá í á má sá ná bí dágúg cug. ⁶ Zembí nyə a gwúmushi shénṅh Yésus-Kríst, ná ndeé, lúu yé dí, nyə a má kə jil shénṅh gwów jəṅ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dooṅgú lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ṅgə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntɔ sá shé bān mə jəw ná mpaam yí. ⁸ Mpuɡá nə mpaam má Zembí wá í á má sá ná bí dágúg cug, bí a má ka ntəg bii mpaam nyooṅgú nə zhíí a búgá. Sólúgú wooṅg í cugé sólúgú wán, jísə yána má Zembí. ⁹ Shé ádugeé cug nəcé fwólə sá wúl sólúgú, mbó. Muud nda jee ṅkəny nyúúl. ¹⁰ Shé búsa yida bə sá Zembí nyəmefwó má shín lúlə yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná shé kág sá jəjə mísólúgú nyə á bwey kwamasa shé myá.

Kúl búúd má Zembí

¹¹ Bi buud bí á byél yág ikúl ishús dí wá, bí ɔ tádúgá sá bí á də bə yí, ja *Oyúden bwá á də ṅwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl ná bān bwá á bə nə nyə nji mányúúlúd, məbwá mə búúd sálə. ¹² Bí á də bə, kú nə wónṅó nə *Kríst, kú nə zhíí bí má bə búúd ɔ Izəyél; bí á də

bə ojína, kú nə kəw isá Zembí nyə á də kaag buud ɔ isə bé yíí, ṅgə cugə kú nə bwágé lúu, ṅgə cugə kú nə wónṅó nə Zembí. ¹³ Ká ja gaád íí, bí buud bí á də bə Zembí shwóg-shwóg wá, məcií má Kríst má á má sá ná bí bəg nyə kúnə-kúnə, kwəṅ má Yésus-Kríst dí.

¹⁴ Nyə wá jísə mátəla məsú, nyə muud nyə á sá ná, a ṅwa ká ṅwa ká, a sɛɛṅg yé. Nəcé yánálə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlá í á də wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kóógúlá í á də sá ná bwé dág fiima yí. ¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nə ici yá *mbwoomb məcəɛ, shú nə mwá Yúden bə bəsh mwá ikúl bwá bəg mbii múúd agúgwáan ṅgwúd nyádí kwəṅ dí, bwá cugə mátala dí. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ṅkwambulə mpádúgá bə́nṅh Zembí, a sɛɛṅg mwá Yúden bə mwá ikúl bwá bə sá ṅgwúdu, nyə a shínal ífiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembí wá, jaaw bəṅṅ bwá á bə nyə kúnə-kúnə wá ná ífiimuga í má shín. ¹⁸ Nyə wá nyə a má sá ná sɔ bəsh, nə Oyúden nə ikúl ishús, sá kúməg wá Də nə ṅkul mə ṅkəṅkə Shúshim ṅgwúd nə ṅgwúd.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyingə bə ojína, ṅkí ntəg mintəbə. Bí músə buud ɔ mpwág má Zembí, námá nda míl míṅkəṅkə mí búúd myəsh, bí músa njów búúd má Zembí dí. ²⁰ Bí búsa nda isá í málwəga bwá ṅgə zə lwə nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jooṅg wá *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndə, Yésus-Kríst wá jísə kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamát dí yí. ²¹ Njów wəsh í ka zə ṅgə lwiny nyádí kwəṅ dí ka zə bə ṅkəṅkə Mpaánzə má Cwámba. ²² Nyádí kwəṅ dí wá bí má zə námá ṅgə bwəṅda málwəga dí yé. Bí má ṅgə bwəṅda málwəga dí ná ndeé í mú bə njów Zembí ṅgə jil Shíshim yé yí.

3

Kríst jí námá Kríst á ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcé ṅgólə səy nə *Kríst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, má də jəgula nə Zembí shú dán. ² Bi a má jəlá nə jee gwág váál Zembí ṅgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ṅwa mə wá nyádí misóólúgú, a yə mə iséy ná mə sáág shú dán. ³ Zembí wá nyə a bəgúlə mə *ndímba mə má ndəm cilə bí ní. ⁴ Ja bí é ṅgə lə kálaad

1:23 Də dooṅgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá ná nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sá jəsh kál jəsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mís 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág; Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw isá Zembí nyə á də kaag buud ɔ isə bé yíí: 2.19 **2:13** bí á də bə Zembí shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 macií: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mátala: 2.16; 4.3; Kol 1.20 sɛɛṅg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mís 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26

éga yí, biméfwó bí é jee dág váál má má mpú ndimba má Kríst yí. ⁵ Zembí nyə a shígé fwo lwó ikala í búúđ í ayág ndimba wəɔŋgá nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkèŋkè Shíshim zág weéshuli nyə, lwó míŋkèŋkè mí *búúđ ɔ lwámá ná *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúđ ɔ ikúl ishús bwé má magalə Jǝjǝ Lán yí, bánɔŋ bəsh *Oyúden bwé mǝsə námə nə kow ŋgwúđ mísh má Zembí dí, bánɔŋ bəsh bwé mǝsə íkál í nyúul ŋgwúđ; ŋkaagá Zembí nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bəsh.

⁷ Jǝjǝ Lán wəɔŋg wə Zembí nyə a sá mə mpaam, weef ŋkúl nyé, ŋwa mə ísényúđ ná mə kyeyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfií míŋkèŋkè mí búúđ myésh dí yé, Zembí nyə a sá mə mpaam ná mə zág jaaw íkúl ishús tǝŋ jǝjǝ mákál ná, Kríst ŋgə sá buud mbii mánywa múúđ cúgé nə ŋkul shwánzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndimba: ndimba Zembí nyáméfwó muud nyé á té isá byésh nyə á du baagula shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zág bágulə búbálé wəɔŋg shú ná *Dǝ lú obúgula í lwóg váal Kríst jí nə fúg isá byésh dí yí, isá yá jon, byəɔŋg í ŋgə wə buud mányámáđ yí, nə byəɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembí nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú isá ini byésh, nyə á má ka zə sá sáólúgú kwoŋ má Cwamba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə ŋkul jee kumə wə Zembí kú zhízhigə, nəcé sá mú búúđ ɔ Kríst, sá ŋgə ntág *búgula nyə. ¹³ Mə ka ŋgə ɔ ná, bí tɛɛm dág nda mə ŋgə bwəma nə *incwaw í ntug shú dún éga, bí kú wá mányúul íŋkúŋkwoŋ dí; incwaw í ntug íga í bá shúgula bí sá gúmá.

Ceeli má Kríst

¹⁴ Gwá wə jí ná, mə ŋgə kúđ Dá məbwónj, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúđ myésh mínə, təɔ nya wa shí, təɔ nya jon dí yé, ¹⁶ mə ŋgə jəgula nə nya ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwanə ná, a sáág ná Nkèŋkè Shíshim yé wáág bí məma mpífə mílám dí cwú, lulushi bí. ¹⁷ Mə ŋgə námə jəgula ná, nda bí ŋgə *búgula nyə ná, a sáág ná *Kríst zág jí bí mílámúđ, bí nádag nə ceelí, bí ŋgə magulə njí sá í zə nywadulə ceelí yí, ¹⁸ shú ná bí bág nə ŋkul ná, binɔŋ míl míŋkèŋkè mí búúđ myésh bí wámábálgé bímbí ceelí má Kríst í bwaág yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bág námə nə ŋkul mə mpú ceelí má Kríst í ŋgə

ná ntǝ sə fúg ní, shú nə mílám mí lwándúg bí nə fúg nə ceelí nə cwóó námə nda Zembí jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembí muud jí nə ŋkul bul sá sá mənywa ntǝ bímbí sə má gwaámə nyə yí nə bímbí sə má tǝdúgá nə nyə e sá yé, nyə muud ŋgə sá nə ŋkul nyé í ŋgə nə səy sǝdí ícug dí yé, ²¹ *Dǝ í sáág ná ikala í búúđ byésh í yág nyə gúmá kwoŋ má Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ŋgwúđ

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nə ngələ səy nə Cwamba yé, má cí náaá, cugəgá mbii cug í mpíyá nə muud mə bii njúwúul Zembí ŋgə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwele ŋkény nyúul, du bə njí nə lám nə shee, kú nə mílámusa, ŋgwól jísəw ŋgwól ceelíd. ³ Nkèŋkè Shíshim má seɛŋg bí nə bí ŋgəgə nə cugə búmbá ŋgwúđ; bulugá wá ŋkul nə cug búmbá jəɔŋg í bág kú ntáma; bí ɔ shúgál gwo nə lám máta, nəcé lám máta wə ŋgə báduga bí búmbá ŋgwúđ.

⁴ Bí má jalá nə cugə búmbá ŋgwúđ nəcé Zembí nyə a jów obúgula bəsh nə bwé bwándúg bwágá lúu ŋgwúđ*; ntó, obúgula bəsh búə mbwəɔdá nyúul ŋgwúđ, bwé á lág Nkèŋkè Shíshim ŋgwúđ, ⁵ búə nə Cwamba ŋgwúđ, bwé ŋgə magulə minjígulá mimpwúđ, búə nə nduwán ŋgwúđ†, ⁶ Zembí jí njí ŋgwúđ, á jí Sóɔŋgú a shé bəsh yé; nyə wə má jwú nə shé bəsh, á du balan nə shé bəsh shú sála ísəy byé, a jísə shé bəsh dí.

⁷ Njí, mbúgula yésh nyə a shí lág dé kow lú yána váal* Kríst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəɔŋg wə jí cílyá Kálad Zembí dí ná: Ja nyə á ka gwów yí, nyə á bii míkwám kə nə ndí; a mú yə búúđ mayəna.

⁹ Ká, ja bwé cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná jí? Ngaa ntó má kə ná nyə á fwo tédéd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námə wə nyə a bád kə zhwaángé, cǝ jon lə gwów dəsh; í á bə ntó shú nə nə shí nə gwów byésh í bág njí nyə nə nyə. ¹¹ Mayəna nyə á ŋgə yə buud má má á ŋgə bə ná, nyə a sá ná bóól búúđ bwé bág *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiinye ɔ lán, bóól obaagulə ɔ gwooŋgə nə oyígulí. ¹² Nyə a sá ntó shú ná míŋkèŋkè mí búúđ mí bág fwámé ŋkwəmusá má sá ísəy, ngələ sá nə nyúul má Kríst, *Dǝ lú obúgula í lálug. ¹³ Bwé sáág ísəy

3:6 ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 3:8 búl bə kú nə mfií: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 3:9 1.4 3:10 1.21, 23 3:12 Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 3:13 Kol 1.24 3:14 6.18-19 * 3:15 Bóól bwé cí ná gwiid ní ma kə ná «nyə wə nyə a tɛ». 3:16 Kol 1.11 3:17 Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 3:18 Kol 2.2 3:19 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 3:20 Kol 1.29 4:1 3.1 4:2 5.2; Kol 3.12-13 4:2 Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 4:3 2.14-16; Kol 3.14-15 4:4 1.23; 2.18 * 4:4 bwágé lúu: Nə «bwé bá bə nə cug á kandugə kandugə». 4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † 4:5 nduwán ŋgwúđ: Bwé á ŋgə duwan shú má Cugye ŋgwúđ. 4:6 1Kr 12.6 4:7 Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 4:8 Sóm 68.19 4:9 Yuá 3.13 4:10 1.23 4:11 1Kr 12.28 4:12 1Kr 14.26 4:13 Kol 1.28

byoong ná ndeé kə wóós ná shé bēsh shé má bá bə ná váál búgú ngwúd, shé bēsh mpu *Mwán má Zembí váál ngwúd, shé bēsh fifə námá bímbí Kríst má fifə yí.

14 Í bág ntó shú ná sá nda ná nyingə bə íkúkágə, sá nda nyingə də ngə yángula nda ífúlé í íntál í də yángula ngwəzə ná ngwəzə ná; nda ná nyingə də ngə bə njíngúla wēsh í wóós yí, buud bwá á má kú ná dúlə kəl bósí íbíd wá bwá nda ná nyingə nyúg sá. 15 Sə mú bá yida də jaaw obúbálé ná lám cēlí, sá ka ngə wíy məzhí məsh ngə bə nda Kríst muud jí lúu yé. 16 Nacé nyə Kríst wá ngə sá ná Də dēsh ncindí í bág fwámé téégyá nda nyúúl muud, kəl nyúúl jēsh jí jya dí, misasagá myá məbwəzə mə nyúúl ka ngə laad byo. Də ka bə ntó, kəl nyúúl jēsh ngə sáy váál í jí yí, nyúúl nyēsh ka ngə wíy ná cēlí.

Kuú njəond ágúgwáan

17 Mə ka ngə cēl lās fwámé lās Cwámba ngə mpu, ngə ci náaa: kúgá ná ngə kyey kuú njəond óhááden; bwá ngə sá isá ná milúu myág, milúu ka ngə zhiing bwo ntó kú ná wímbálé. 18 Milúu mí á má shilá[‡] bwo, bwá cúgə ná nkow cug Zembí nyə á má yə búúd yíd nacé shúg dásá bwo milúúd yí ná bímbálə mílám mí á má bímbála bwo yí. 19 Milám mí mūsə bwo kú ná ná məcəy, bwá á má ka wusə mányúúl ásíy-síy dí, ka ngə bə misóólúgú mí áduđaná məváál məsh, ná mbeé ncwanğə antə minji.

20 Nji bí báá, kéel má *Kríst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. 21 Ngaá ná kéel mə Kríst wá bí á gwág yí? Ngaá ná minjígúla myé bí á nwa myá mí á bə obúbálé wá Yésus? 22 Ká jí? Í jii ná bí myáásug kukwumuga múúd bí á fwo də bə kuú njəond ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngəlá bə məshígá íwímbúg í ngə shiig nyə yí. 23 Í jii ná milám ná milúu mí ngəg ná nyingə bul bə bí gúgwáan ná gúgwáan. 24 Í jii ná bí bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembí nyə á má sá ná í bág nda nyáméfwó, í ngə bə otútəlí ná cug máńkál í ngə zhu obúbálé dí yí.

25 Nda jí ntó ná, myaasugá íjəz. Ná ndeé, muud yēsh má jəlá ná bwíing ngwól nji obúbálé, nacé shé mūsə leedyá nda íkúl í nyúul muud. 26 Í ká bə ná muud má gwág zhwunú, kə bey ná á ságə *sóm; a kú ntəg bíd ná jwów í jímag ná njúl ná ná zhwunú.

27 Bí kú bəeg yə Njwú məjamb zhií. 28 Muud nyə á də júwo yé yówug júwo; a yídag sáy ná məbwə mé shú ná á bəg ná sá jí ná nkul kwíind nyáméfwó, kwíind námá ngwól múúd jí ná məyangan yé. 29 Muud kú ná nyingə cúwal ícúwáli-cúwali nyádí mpuđ; nkí í jii ná bí lásúg íí, bí ci nji jəzə íciyá bíśá ná nkul sá ná muud lálug búgád yí, íciyá bíśá ná nkul kwíind búúd bwá gwág wá yí. 30 Zembí nyə á wá bí Nkəńkə Shishim táń məyigyé ná á bá yíl bí mányámád. Kúgá sá ná Nkəńkə Shishim wəong shúsúlág. 31 Ofimál, ná dúlə nyada, ná impimbə, ná ozhuyá, ná *bwaasúlə mpu, tēem bə dúl váál gwólə lám dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. 32 Yidagá bə ná osusa, bí də gwág búúd bēsh cey lámúd, bí də sá ná, ngwól juu ngwól, ngwól juu ngwól, námá nda Zembí nyə á juu bí lúu má Kríst dí ná.

5

Kuú njəond cēlí

1 Ngaá bí jisə bwán Zembí mə búl cēl wá, ngəgá ná sá nda nyə. 2 Nwagá kuú njəond cēlí námá nda *Kríst nyə á cēl sá ná; nyə á cēl sá váál á ná nyə á kəenzh cug jé yə Zembí shú dúsá, a bə sá *mətúnuga má anywa məcud wá Zembí.

3 Bwá nda ná də cwéed bí ná janğa, ná dúl váál misóólúgú mí áduđaná myēsh, tə yéesh məbíi. Isá íni í ájáláyé ná minjəńkə mí búúd. 4 Kúgá ná nyingə də cúwal ícúwáli-cúwali, muud nda ná lās nda a cugə ná lúu, kú sá bəw-bəw fyanga. Ntó nyə ájáláyé. Yidagá də lə mánywa Zembí ngə sá bí má. 5 Bí má jəlá ná wámbulə mpu ná, tə muud janğa, nkí muud jí ná cug áduđaná yé, nkí ntəg muud jí ná yéesh məbíi yé, ngwúd ná ngwúd nyə abúle bə ná kow Faan má Kríst bá Pəpá Zembí dí; yéesh məbíi jisə dúl váál yələ zembí áyadúg gúmə.

6 Bí kú bíd ná muud zəg shiig bí ná mbeé zhizhe kaand. Váál isá byoong wá í də sá ná mpimbə mə Zembí í bíig buud ə məbún.

7 Kúgá də fula sámbá ná bwo. 8 Yág, bí á bə ná milám yídúgú ná yídúgú; ká, bí mūsə ná məńkenya milámúd ja gaad; njwagá kuú njəond á məńkenya. 9 Məńkenya máá má də bə, ná jə lám, ná otútəlí, ná obúbálé. 10 Bí ó də sə nji sá Zembí mə gwág nywa yí. 11 Kúgá də nyíi misóólúgú myá məyídúgú, mí cúgə ná mfií. Yidagá də lwó ná misóólúgú myoong mí anywáyé. 12 Isá bwá də ngə sá məyídúgú

4:14 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 4:15 5.2 4:15 1.22 4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 4:17 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ 4:18 milúu mí á má shilá: Ciyá ní jisə námá 2Kr 3.14; í kə ná «milúu mí mūsə bwo kú ná nyingə də mpu bíi isá, kú mpu faas». 4:19 Kol 3.5 4:23 Rom 12.2 4:24 Mat 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 4:25 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 4:26 Zhk 1.19-20 4:28 1Te 4.11 4:29 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 4:30 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 4:32 Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13 5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 5:2 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 5:3 Gal 5.19-21 5:3 Kol 3.5 5:4 4.29; Kol 3.8 5:5 Rom 5.17 5:6 Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 5:8 yídúgú ná yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.1 məńkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 5:9 Gal 5.22-23 5:10 Rom 12.2; 1Te 5.22 5:13 Yuá 3.20-21

yí í cúgé sá má dá bwiing, sálə shwôn. ¹³ Ja máñkenya má má kwan gúl sá yí, sá jooñg mú nyín nda jí ná. ¹⁴ Nacé mañkenya wə má dá sá ná sá jəsh nyínág nda jí ná. Gwó wə bí má gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumág.

Woológ wú mí mújúád,

Krist ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú dá baagasə kuú njooñd wún ná bi kú nḡə cugə nda iwagúlála, bi cúgəg nda buud bwə má kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála míkwámúd*, bəw mwów mága. ¹⁷ Nə ndeé, kúgá dá wagula, dugá mpu wámbulə sá Zembí mə jí yí. ¹⁸ Kúgá dá nḡul ná ndeé shwág, váál ínguluga dooñg í dá kənd múúd íntífwúlíd. Yidagá dá sɔ ná bi lwándúg† nə Nkɛñkɛ Shishim. ¹⁹ Dugá sey ósóm nə miñgwa nə isusa yá Zembí ja bí má dá lésha yí; dugá ságusə Cwámba ísusa dí nə lám wésh. ²⁰ Dugá lɔ Zembí Sóñgú kwonj má Cwámba wúsú Yésus-Krist dí ja jəsh dí nə sá jəsh dí. ²¹ Dugá sá mpádúgá nyín ná muud yəsh jweeg lúu magulə nə nḡwól jwúg nə nyə nacé gwóɔlə bí nḡó gwóɔ Kríst yí.

Cug á njów bá

²² Budá ɔ, bídúgá ná ogwúm bən bwə jwúg nə bí váál í jálə nə Cwámba yí. ²³ Nacé mudúm má jwú na mudá yé námə nda *Krist mə jwú nə *Dɔ lú óbúgula ná; Dɔ dooñgá, nyə á cug dwo, dásə nyúúl nyé. ²⁴ Nə ndeé, váál Dɔ í nḡó sá Kríst məgwág yí, ntó námə wə búdá bwə jálə nə sá ógwúm bán məgwág məzhí məsh yé.

²⁵ Bi bán ogwúm, cəelugá budá bən váál Kríst nyə á cəel Dɔ yí, váál cəelí á nə nyə á kəenzh cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə á sá ntó ná á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú ná í bəg nkɛñkɛ Dɔ, ²⁷ í nyínág nyə mílwaná mí cúwala nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, nkí gúl váál sá ni, nji nkí nkɛ, kú nə sá á jumé. ²⁸ Váál cəelí jooñg wə nḡwúm má jálə nə cəel múdá yé yí, cəel nyə tən nyúúl nyé á nyəméfwo. Muud mə cəel múdá yé yé, á cəel nyəméfwo. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəméfwo, mbɔ. Muud yəsh má dá wíl nyúúl nyé, dá nḡa njugú nə nywo námə nda Kríst nḡó nḡa njugú nə Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dásə nyúúl nyé yí, sá búas íkál yá nyúúl nyé nyooñg. ³¹ Sá jooñg wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntáni ná, mudúm má bá lágə sóñgú bá nyooñgá, a

kə leedya nə mudá yé, bá obá bwə mú bə nyúul nḡwúdá.» ³² Ndímba ni wúsə ayiyáág; má jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bənñn Dɔ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námə nə bí: muud yəsh cəélug mudá yé nda nyəméfwo, mudá yəg nḡwúm yé gúmá.

6

A bwán nə obyɔl

¹ Bwán ɔ, ságá obyɔl bán váál məgwág má jálə nə Cwámba má, ntó jí tútəlí. ² Nacé nyúl mpəndí í nḡə cí ná «gúmálúg sóñgú wə bá nyooñgú wə», mpəndí nyooñg ntág ɔ í téeđ bə nə nkaag, ³ nyisə nə nkaag ná: «Wo dágúg mánywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaad». ⁴ Bi bán obyɔl ntág í, kúgá sá ná kuú njooñd wún í bág cındal bwán nə bwə dág sá bí miñgáád. Yidagá nḡə wíl bwo, nḡə lwó bwo cug, nḡə yə bwo fwámé njúgúlá í nḡó zhu wə Cwámba yí.

A málwaá nə omása

⁵ Yé málwaá, ságá omása bán bə wa shí məgwág; məgwág maoñg má dág bə nə gwóɔgə nə məjiguwa, nə lám nḡwúd, váál məgwág í jálə nə *Krist yí. ⁶ Í kú ntág dá bə nji bwə má fwo fála bí, nda sá má cí ná bí nḡə sɔ ná buud ɔ bwə gwágúg bí nywa. Dugá sá məgwág má ná bi búasə málwaa má Kríst, bi nḡə leel sá sá Zembí mə jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í nḡó wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bí nḡə séy nə Cwámba, kú bə búúd. ⁸ Ngaá bi mə mpú ná tɔ lwaá tɔ muud cúg lwaá yé, muud yəsh mə sá jɔjɔ sóólúg yé, mə bá nḡa myəna wə Cwámba? ⁹ Bi bán omása ntág í, cugəgá nə málwaa mún váál nḡwúd dooñg. Yowugá cwambulə. Ngaá bi mə mpú ná nə málwaa mún nə bí, Mása wátə á binón bəsh jí gwów jooñd, nyə áde ntág baam nə nḡwól múúd ntɔ nḡwól?

Lúmbulí má mbúgula

¹⁰ Ciyá má zə jəna cí bí yí jí ná, nḡwagá yáág-yáág nkúl mə Cwámba, í ləlushig bí nyóđ kwonj dí. ¹¹ Nḡwagá məkwəzə mə dóóm məsh Zembí mə yə búúd má, bí bəg nə nkul mə dá tál kuú ja Njwú məjamb má dá zə nə zhwoğ məkəñj mē zə dá cəel nyúg bí yí. ¹² Buud dí sə nḡó lúmbulí nə ndí wá. Sə nḡə lúmbulí nə isá yá məyídúgú í nḡó wá buud mányámád yí, nə isá byəsh í nḡó lwó buud mpál yí, nə byooñg í nḡó bə nə miñkwónj wa shí á məyídúgú yí,

5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bəslí bwə cí gwo ná: «mpugá balan nə məfwála má cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik 23.31-35; Rom 13.13 † **5:18** Na nḡə cəel cí ná «bí shwágúg na Nkɛñkɛ Shishim» nda búúd bwə dá shwág nə málwəg ná. **5:19** Sóm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15
5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-1.3; Tit 2.1-1.10; 1Yn 2.12-17 **5:21** 1Pr 5.5 **5:22** Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1
5:22 1Kr 14.34-35 **5:23** 1.22; 1Kr 11.3 **5:25** 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 **5:25** 3.19 **5:26** gusa dwo nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 **5:27** 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 **5:30** 1.23; 1Kr 12.27 **5:31** Mat 2.24 **5:32** Mbá 19.7 **6:1** Kol 3.20 **6:2** Mbá 5.16 **6:4** Kol 3.21 **6:5** Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 **6:6** 1Kr 7.22 **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7 **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12

nə məjamb məsə gwów jon dí má. ¹³ Gwó wə mə cí nə, ɲwagá məkwɔɔ mə dɔ́ɔmb mēsh Zembí mə yə búúd má, du ji nə ndí, bí bág bə kú fúfug ja məfwála mə bá ɲkaŋgula bí yí, bí lúmbuli nə ndeé ntɔ, bí təl nə shím. ¹⁴ Bí ɔ yíim mányúul! Bí ɔ du cugə ɲi: óbábáléd, óbábálé bwə bəg bí tãɲ nda kandá ízimbi. Bí du námə cugə otútəlí dí, otútəlí bwə bəg bí nda wáma ɲɲkwanz bwə du búdal bəd nə ndí yí. ¹⁵ Ságá nə məkuú mán má dúg bə kwéeshá kələ bwiing Jɔjɔ Lãɲ í dú wá búúd mətala mílamúd yí. ¹⁶ Na isá íni byēsh dí, bí ka námə du bíi búgá nda buná, gwə wə í é du jíimə ílá í kuda Múúd Lúmbúli nyə é du wusə bí yí. ¹⁷ Ságá nə cug á kandugə kandugə í bəg bí nda tùm ɲɲkwanz zimbi mə du búdal lúu nə ndí yí; bí ɲwa Milású mí Zembí, kafwele mə ɲkɛɲkɛ Shíshim ɔ ní. ¹⁸ ɲkɛɲkɛ Shíshim dúg yə bí məváál mə məjəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé tɔɔ jáyé, bí du jəgula nə Zembí, du téeɲ nyə məbwə. Bí ɔ yáág nə bí dúg sá sósólúgú wɔɔɲɲ kú bwele káád. Bí ɔ du wá búúd ɔ Zembí bēsh bídí məjəgulad. ¹⁹ Bí du námə wá mə shú nə Zembí wág mə Kéel dé mpu dí, mə dúg jaaw búúd *ndimba á Jɔjɔ Lãɲ nə kpwɔɔ kpwɔɔ, ²⁰ wám lwámá Zembí nyə á yə mə wə Jɔjɔ Lãɲ, tɛɛm bə nə í mə kənd mə mímbwug dí. Dugá wá mə məjəgula dí nə mə dúg bwiing Jɔjɔ Lãɲ wɔɔɲɲ nə kpwɔɔ kpwɔɔ váál í jəla yí.

Məbádá

²¹ Shú nə bí mpúg cé mə təl yí nə sá mə ɲgə sá yí, mwááɲɲ Tishík mə búl cɛɛl yé, sɔ́ɔl məsáal mə Cwámba, sɔ́ɔl məsáal abúgúlág ɲgə zə, nyə é zə bá jaaw bí. ²² Mə wə mə ntí nyə nə a zəg jaaw bí nda mə jíisə nə, a zə wá bí ɲkul mányúúléd.

²³ Zembí Sósólúgú bá Cwámba Yésus-Kríst bwə ɔ sá nə bí bwááɲɲ bēsh bí cugəg nə sheɛ, bwə ɔ sá námə nə bí cugəg cɛɛlíid nə búgád. ²⁴ Buud bēsh bwə ɲgə cɛɛl Cwámba Yésus-Kríst nə váál cɛɛlí í cugé nə ɲkul shín wá, Zembí ké sá bwo mpaam!

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé

Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njoənd misoən yé ábeé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaaalé mímíbú mə cɔ́, a njúl mímíbwug dí (1.13). Nyə á cilə nə á yə ókrísten wá Filipî akíba, a wá bwo njul mílámúd nəcé á bul ceel bwo.

Shug lu lású á kálaad éga wá Yésus (2.6-11). Yésus nyə á bíd isá byésh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembí ka bən nyə gwów ntɔ́ isá byésh nə buud bəsh.

Pwôl nyə á ka təl njígúla mənkwə zəngbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛlá jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə du dúg bíl isá byésh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, du yida ləsha nə Zembí (4.6).
- (7) Du faas mítádúgá mí lám (4.8).

Məbádá

1 Mə Pwôl, sá Timoté məlwáá mə *Kríst Yésus sá wá mə cílá kálaad éga. Sə ngə cilə bí bəsh buud ó Filipî bí búsbú búúó s Zembí kwonj mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cila bímínj otšwe ɔ shwóg bən nə *ojaákwon bən. 2 Sónjgá wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwó s sá bí mpaam, bwó s sá námə nə bí ngóg nə cugə nə shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

3 Mə du yə Zembí waamə akíba ja jəsh mə dú táduga bí yí. 4 Ja jəsh mə du jəgula nə Zembí shú bí bəsh yí, mə du jəgula nə məshusug. 5 Mə du jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúlə jwów ashúshwóógú zə wóós múús íí, bí ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel. 6 Mə ngə mpu búbálé nə Zembí muud nyə á mə tééd bí jɔ sósólúgá wəɔng yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwów mə Kríst Yésus*. 7 Mə jəlá nə bə nə mbíí tádúgá wəɔng shú dánúd nəcé bí búsbə mə njí jág nywa lámúd. Bí búsbə mə njí jág nywa lámúd nəcé bí ngə njwa dún kwó lú byám íbwádan Zembí nyə á mə bwádan nə mə yí, njwa kəw mímíbwug myám dí, njwa

kəw shwɔɔlálə Jɔjɔ Kéel dí, ngələ lwó nə á jí tətálí. 8 Zembí jí wúshínd waamə nə yéésh mə ngó gwág bí bəsh yí jísbə yéésh jí Kríst Yésus lámúd yí. 9 Məjəgula mə ngó jəgula nə Zembí shú dán dí mə məsə nə ceelí jín í ngóg nə kwídulí kúddúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dólə wámbeulə isá. 10 Í bəg ntó shú nə bí dug mpu isá í búl bə nə mfíí isá í ányunywaá dí yí. Ntó bí músbə bá bə nə mítádúgá nə sánj, kú nə sá á jumúg jwów mə Kríst. 11 Jwów dəɔngú bí bəg bə njí nə mpumás* á tətálí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bí wúmásg shú nə buud bwó yəg Zembí məshwúmb yí.

Pwôl teem bə mímíbwug dí, a jí nə məshusug

12 Bwaang, mə jíí nə bí mpúg nə isá byésh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ngóg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. 13 Gwá wə í mú nə, təw ozímí bwó ngó baagula lunj mə ngwámuna wá bəsh, təw kúkúl jəsh íí, í mə mpúy nə mə jí mímíbwug dí nəcé *Kríst. 14 Bósólúgá nɔ́lyá bwáəng sánjng ngə bɛ Cwámba wá, bələ mə mə zə bə mímíbwug dí ga í mə sá nə bwó yidag mpu shwu mányúul nə Cwámba, bwó mú ngə bələ cúndə kéel dé kú nə ífwaas.

15 Bósól bəng bwó ngə cúndə Kríst nə lám íwímíbúg, ngə fendya nə mə; bósólúgá bá bwó ngə cúndə nə jɔ́ lám. 16 Búga báá bwó ngə sá nə ceelí, bwó ngə mpu nə njí mə jí wa, jísbə shú nə mə shwɔɔlɔg Jɔjɔ Kéel. 17 Bósólúgá bəng, ja bwó ngə cúndə Kríst yí, bwó angé nə cúndə nə jɔ́ lám, bwó ngə sá njí ngələ fendya nə mə. Bwó tádúgá nə fendyálə nə mə í yə sá nə mímíbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

18 Ká jí í ntágúl cínəng yí? Kú nə sá! Təw bwó sɛy nə bəw-bəw yuug, təw bwó sá fwámé sá, mímíí myésh dí Kríst wə bwó ngó bwiing yé. Sá jəɔng jísbə mə sá məshusug, mə é du námə bə njí məshusug nə məshusug. 19 Mɛɛ mə mpú ná, nə məjəgula bí ngó jəgula shú dām má, nə shúgálúlə Shíshim mə Yésus-Kríst ngó shúgal mə yí í bá sá mí micúnj myám mí shúgúlág mə təw. 20 Mə abulé bwelə bə nə məsáám nə mbíí mə ngó bwánd sá mə ngó *búgula yí. Njí mə mpú kú nə məshwán ngə təw jáyé ja, təw kíkídígá, təw mə cugə, təw mə yé, Kríst nyə é njwa gúmá mádí nyúúlúd. 21 Nəcé, cug jám jəsh jísbə njí shú mə Kríst; mə ká ntəg yə, shwíy bə mə nə mfíí. 22 Njí, nda jí ná, mə cugələ wa shí míshwun, mə é sá ísɛy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá mə fééshúg yí.

23 Mə mú ngə zhízhiga mpádúgá iyéésh íbá: mə jí nə yéésh nə mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kég cugə kul ngwúd; jánj ɔ jí mə sá mə búl ceel yí. 24 Njí mə dúg nə í bul bə mə nə

1:1 Timoté: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 1:3 Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3 1:6 2.13 jwów mə *Kríst Yésus: 1.10
* 1:6 jwów mə Kríst: Dəsbə jwów á bá zə sámb búúó ɔ shí ga mílású yí. 1:7 2Kr 7.3; Ifz 3.1 1:8 1Kr 16.24; 2Kr 5.14
1:9 Kol 1.9-10 1:10 Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwów mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16 1:11 Yuá 15.8; Zhk 3.17 † 1:11 mpumás: Mpumás ga wá misósólúgá. 1:12 Ifz 3.1; 2Tm 2.9 1:15 2Kr 2.17 1:19 Rom 15.30
1:21 Gal 2.20; Kol 3.3-4 1:23 2Kr 5.8-9

mfií ná mæ ngóg ná cugæ wá shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nacé ntó, mæ ngæ mpu búbólé ná mæ é cugæ, shé é ji kul ngwúd sánôn bí bêsh shú ná mæ kwiíndúg bí, bí búgabanúgí, bí bæ næ mæshusug búgód. ²⁶ Ntó, ja má é nyíngæ zæ bídí yí, zálæ wám í mú sá ná bí hág næ milúu ná sáñ kwonj má Yésus-Kríst dí.

Bi má jalá næ wá ñkúl gwánád

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí má jalá næ cugæ mísh má búúd dí, mbíi cug í mpiyá næ Jójó Kéel má *Kríst yí. Nacé, tóo ná mæ zé dúg bí, tóo mæ anyíngé zæ, má jii ná mæ dúg wádúga ná bí ngæ yím mænyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngóg gwána gwáná á magulálé Jójó Kéel, bí njúl lám ngwúd. ²⁸ Bí nda bwelæ bæ næ ifwaas næ buud bwá lúmbálí næ bí wá. Inkánj bín í é sá ná bwá mpúg ná búás zhí á shwiy dí, bí bânj njúl zhí á cugad; Zembí wá má sá ntó. ²⁹ Nacé íbwádán í ngóg zhu bí wá Zembí yí bísa ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bæ nji búgúlála, jisa námá bí íbwádán ná bí bwámagí næ micúnj shú déf. ³⁰ Bi má jalá næ ñwa dán kow gwáná bí á dúg mæ ngóg gwána yíid, gwáná bí ngóg gwág ná mæ ngæ ná gwána yí.

2

Muud yêsh sálug nyáméfwó shí

¹ Nkí cug seenjí á bínónj *Kríst í wá bí ñkul mílám dí, ñkí ceelí í yó bí ñnkánj, ñkí bí mú ngæ cugæ seenjí næ Shishim má Zembí, ñkí bí mú næ lám ñnkúnkwonj ná ngwól gwág ngwól cey lámúd í, ² ságá ná mæshusug mām má bág lwándúlá. Í é bæ ntó ja bí é ngæ cugæ mbíi ngwúd yí, bí mbíid mbíi ceelí ngwúd, lám ngwúd, bí ngóg cugæ leedyá. ³ Muud nda sá sá næ yéesh máfendyá, nda sá sá næ á sò mísh. Nji, muud yêsh sálug nyáméfwó shí, gúmal bóól búúd ntó mbíi á gúmal nyáméfwó yí. ⁴ Muud nda sò nji mænywa má nyáméfwó; muud yêsh sòg ná bóól bwá hág námá næ mænywa. ⁵ Ngogá næ cugæ mpádúgá nyín nda búúd bwá du cugæ kwonj má Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyæ á bæ næ ndí yí

⁶ Yésus nyæ á bæ mbíi ngwúd næ Zembí. Nji, teem bæ ntó, mfií nyæ á bæ næ ndí wóonjgá, nyæ á shígé nada næ wæ ná á bwên nda Zembí. ⁷ Nji, nyáméfwó næ lám yé, nyæ á bíd gúmal nyæ á bæ næ ndí yí, a yidá zæ bæ mbíi ngwúd næ lwaá, a bæ múúd, buud bêsh mpu námá dúg ná á ji muud. ⁸ Nyæ á sál nyáméfwó shí, sá mágwág ná ndeé magulæ shwiy, shwiy yálæ kwolós dí ntág.

⁹ Gwá námá wá Zembí nyæ á bân nyæ gwów næ ndí yí, a yæ nyæ jíná í ntó míná mêsh yí.

¹⁰ Nyæ á yæ nyæ dwo shú ná isá byêsh, tóo byóonj bí jonj dí gwów yí, tóo byóonj bí wa shí yí, tóo byóonj bí shí ga dí shí yí, í dúg kúd mábwónj shí ja í gwág jíná má Yésus yí,

¹¹ buud bêsh bwá mágalæg ná Yésus-Kríst ji Cwámaba, bwá lás ntó mímpu dí, yálæ Zembí gúmal.

Bi má jalá næ faan máñkenya

¹² Bwáang má búl ceel wá, nda jí ntó ná, bí má du bwey bæ næ mágwág. Í ajíyé ná mágwág máonjg má dúg bæ nji ja má jí núnj bídí yí. Í jii ná bí búlug bæ næ mágwág ja má cúgé núnj bídí ga. Ságá ná cugúlá Zembí má cug bí yí í nyínug bídí ícug dí; ságá ntó næ gwógógá næ májiguwa. ¹³ Nacé Zembí wá ngóg sá ná bí hág næ fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgá á gwág nywa myá.

¹⁴ Ságá sóólúgá wêsh kú cwaduga, kú séñusa makál, ¹⁵ shú ná bí hág kú næ sá á jumág, kú næ cúcwán lé mábwam. Bí má jalá næ bæ bwân ó Zembí, kú næ sá á jumág na kala búúd á lílínjé bínónj ngæ cugæ níid, bí ngóg faan mpádúgá nyámúd nda imoos í wá máñkenya shí gaád yí; ¹⁶ nacé bí ngæ kala bwo kéel á cug kuú njóond wánúd. Sá joong í bá sá ná mæ hág bæ lúu ná sáñ jwów má *Kríst, nacé í bá mpúy ná mæ á shígé ngæ wádúga næ micúnj næ mindóolú ntó ngwas.

¹⁷ Séyálæ bí ngóg séy næ búgá yí í má bwey bæ bí *mætúnuga. Í ká bæ næ mæ yég, shwiy dām zæ casulæ mætúnuga mún máonjgá, mæ bæ næ mæshusug, mæ kala bí bêsh mæshusug máonjgá. ¹⁸ Mbíi ngwúd wóonjgá námá, í ji ná bí hág næ mæshusug, bí kala mæ mæshusug máonjgá.

Pwól má kænd Ipafurodit Filipi

¹⁹ Mæ ngæ bwánd næ búgá ná Cwámaba Yésus nyæ e sá ná mæ léélug nti bí Timoté shú ná nyúul hág námá zæ lal ma ja á bá nyíngæ núnj zæ jaaw mæ mæcwama mún yí. ²⁰ Kú næ ngwól múúd má jí næ ndí wa ná sá sá ngæ bæ næ mæcey mæ lám mbíi ngwúd, ná ndeé á ji næ ñkul mpu wá lúú isá í dúgyá næ bí dí yé. ²¹ Bêsh bwá mú ngæ wá milúu nji ísá í dúgyá næ bwáméfwó yíid, kú bæ byóonj í dúgyá næ Yésus-Kríst yí. ²² Bíméfwó bí mæ mpú ná Timoté nyæ á shí lwó bí sá á jisó yí. Námá nda mwân má du nada næ sóónjgá ná, ntó wá nyæ á má nada næ mæ, sá sá ngóg bwíing Jójó Kéel yé. ²³ Nyæ wá

1:27 Kol 1.10; 1Te 2.12 1:30 Mis 16.19-40; Flp 1.13 2:2 Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12 2:3 Rom 12.10; Gal 5.26 2:4 1Kr 10.24 2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 2:6 Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 2:7 Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 2:9 Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13 2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10

má ngə téduga ná mə é nti ja má é wámbələ nda má é shúgula ná yé. ²⁴ Cwám̄ba má lwó mə bábálé ná məméfwo mə é ləléá zə nún̄. ²⁵ Nji mə ám̄a kwey ná í bul jəla ná mə ntúg bí *mínyon̄j̄ waam̄á Ipaferodit bí á nti ná a zág du kwínd̄ mə ja má jí kwíndyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwíid mə n̄a iséy, zə bə mə muud gwoon̄g lúmbálí. ²⁶ Má ntí nyə n̄acé a ngə bul bə n̄a yéesh ná a dúg bí. Nyə a shígé ngə bə ná shé nda nyə á mpu ná bí a má gwáduga bwás dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə a lág kúná-kúna ná á yə. Ká Zembí nyə a bwúg nyə ná nkwoŋá. Kú námá bə nji nyə, Zembí nyə a bwúg námá mə ná nkwoŋá ná mə á bá bə, mósól m̄ac̄ey mə lám káda mósól. ²⁸ Mə má ka ləléá ntí nyə shú ná bí gwágúg məshusug n̄a nyíngələ dúg nyə, byám̄ ímpimbə í mú námá bóóg. ²⁹ Bí ɔ lág nyə t̄ān̄ muud mə Cwám̄ba, n̄a zhwoŋ məshusug. Dugá ŋwa mbií búúd dé n̄a məjila, ³⁰ n̄acé nyə a má nywá zə yə n̄acé iséy í *K̄rist. A zələ ná a zə wá mbwá wán í á ngə fúfa mə m̄adí iséyúd yí, a má nywá zə bwəma n̄a shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yəla Kríst lám

¹ Bwaan̄g, mə shúgúla cí n̄a bí n̄a, dugá bə n̄a məshusug t̄ān̄ buud ɔ Cwám̄ba. Mə akáádé ŋgələ báásulə bí isá impwúd. Mə báásulə bí byo ntó shú ná bí sásúlág isá í abúb̄w. ² Bí ɔ káálúg n̄a b̄ow-b̄ow ósól ɔ m̄asáal, məb̄é ómpyá b̄oon̄g, bí ɔ káálúg n̄a bwo, wán̄ ábiwáág* bwá á siya yé cugé n̄a mfíí. ³ Shé b̄ān̄ wá búás n̄a fwámé ábiwáág, shé buud shé ŋgə yə Zembí gúmá n̄a zhíí á Shíshim yé wá, shé buud shé búás milúu ná sán̄ n̄a bələ kwon̄ má Yésus-Kríst dí wá, shé buud shé an̄gé n̄a ŋwa gúmá m̄isóólúgú mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə jí n̄a məzhií ná mə jee nk̄eny nyúul n̄a m̄isóólúgú mí cug múúd. Nk̄i muud jí n̄a ŋkul ŋwa gúmá n̄acé m̄isóólúgú, mə wó jí n̄a mə búlug ŋwa gúmá ɔon̄g. ⁵ N̄acé bwá á sá mə ábiwáág jwów lú mwóomb mpúsə byélé dām; mə jí mwān̄ *Izarəyél byélə beend má Bəŋzham̄é dí, mbyágá heburə. Kóómb b̄éłə m̄ac̄e, mə á bə *Farizyēn̄. ⁶ Shú wələ lúú m̄isoon̄ *Oyúden dí, mə á du lwó D̄j lá óbúgula ɔ Yésus cúwálí. Kóómb cugələ t̄útəlí nda m̄ac̄e mə jí ná, mə á bə kú n̄a kúl búás n̄a ŋkul jum mə yí. ⁷ Məfúlu má á du bə mə isá í mfíí m̄əni, mə mú ngə dúg mwo múús kú n̄a mfíí n̄acé mə múse muud má *K̄rist. ⁸ Mpúlə má mə mpu Cwám̄ba waam̄á Kríst Yésus yí, ja má dúg mfíí á cínon̄g

yí, mə má kwey ná bíl isá byésh bíəsh zhizhe. N̄acé Kríst í, mə a má myaas isá byésh, mə dúg byo shíd m̄awúda shú ná mə bág n̄a nyə cug jam̄ j̄esh dí, ⁹ mə bág muud yé ncindí ná ncindí; ja ɔon̄gá mə jee t̄ow Zembí m̄ishúd, kú bə n̄acé t̄útəlí waam̄á ná mə ngə b̄e m̄ac̄e, í yidá bə n̄acé t̄útəlí má Zembí; a má kalá mə nyə n̄acé mə ngə *búgula Kríst. ¹⁰ Mə má dúg isá byésh shíd m̄awúda ntó n̄acé mə ngə j̄ií n̄ji ná mə mpúg Kríst, mə bə n̄a ŋkul í á sá ná a gwúmúg yí, mə ŋwa dām kow á micúŋ myé, mə dúg m̄améfwo nda mbimbə n̄acé shwiy dé, ¹¹ shú ná t̄ow wáyé mbií t̄ow wáyé, mə bág gwúm̄ nda nyə.

Pwól jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə kumə məshíné, ŋk̄i ná mə bíí sá j̄esh. Mb̄ó! Mə ngə ná wá ŋkul ná mə bíig dáás n̄a mbwə wām n̄acé *K̄rist Yésus má bíí mə n̄a mbwə yé. ¹³ Bwaan̄g, məméfwo mə an̄gé n̄a cí ná mə má bwey bíí dáás. Mb̄ó! Nji, tédúgá wám wí n̄ji ngwú; n̄ji náəə, mə má yíl lám cug má á fwo du cugə yíid. Mə ka ngə náduwo ná mə ká n̄ji shwóg. ¹⁴ Mə ngə wá ŋkul nyām nyésh ná mə cásuləg n̄j̄oon̄d, mə bíí dáás Zembí ŋgə j̄ow sá ná sə kág ŋwa nún̄ gwów kwon̄ má Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé b̄esh buud shé mú óŋkwanz ɔ búúd cug s̄eɛŋgí á s̄on̄n̄ Yésus dí wá, shé bág n̄a tédúgá ngwúd wəon̄g. Nk̄i bí mə bə ná tédúgá ishús gúl súsúsá dí íí, Zembí nyə é f̄een bí m̄əŋkenya cínon̄g. ¹⁶ Sá ngwúdu, nda shé má bwey bə ntúga éga, shé kyéyuga kúú n̄j̄oon̄d ngwúd. ¹⁷ Bwaan̄g, yagulaga má. Mpuga du dúg buud bwá ngə cugə mbií cug bí á dúg sá ngə cugə yí. ¹⁸ Mpuga ná ncúlyá buud kúú n̄j̄oon̄d wán̄ í ngə lwó ná bwá ngə lúmbəlí n̄a sá Kríst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwolós dí yí. Mə a shí bwey du jaaw bí gwo, mə nyíŋgə jaaw bí gwo jaá gaad n̄a mazhwíile m̄ishúd. ¹⁹ Zembí mə bá jangulə bwo, n̄acé b̄ān̄, iyéesh byāŋ wá bíə bwo wān̄ Zembí, bwá yidá du mamuda n̄a sá í j̄ələ n̄a sá bwo shwón̄ yí, milām̄ myāŋ mí kə n̄ji isá í shíd. ²⁰ Shé b̄ān̄ nyíshé mpwág nyíshé gwów, wú shé ngə bwánd ná Cwám̄ba ishé Yésus-Kríst mə bá zhu, zə cug shé wá. ²¹ Nyə wó mə bá zə cénd shé manyúul má m̄ántágula shé búás n̄a ndí móga, sá ná mə nk̄ənuwag nda nyúul nyé; a bá sá s̄é ntó n̄acé á jí n̄a mpífí í du sá ná a wág isá byésh nyódí m̄ənyámád yí.

4

¹ Gwá wá má cí n̄a bí ná, yé bwáán̄g má búl c̄eel wá, bwáán̄g má ngə gwág yéésh wá,

2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18 3:1 2.18 3:2 2Kr 11.13 * 3:2 Ábiwáág nyə á du bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá má Abaraham, ntó jí ná a jí muud á kúl mə Zembí. 3:3 Rom 2.28-29 3:4 2Kr 11.18, 21 3:5 Luk 1.59; Rom 11.1 3:6 Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 3:7 Mat 13.44, 46 3:9 Rom 1.17 3:10 Rom 6.8-11 mə ŋwa dām kow á micúŋ myé; 2Kr 4.10-11 a gwúmúg; Mis 4.2; Rom 5.1-7 3:12 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 3:14 1Kr 9.24-25 3:16 Gal 6.15-16 3:17 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 3:18 1Kr 1.23; Gal 6.12 3:19 Rom 16.18 3:20 Ifz 2.6; Heb 13.14 3:21 Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 4:1 1Te 2.19-20

yíimúgá mǎnyúul sá jêsh í dúgyá nǎ Cwám̄ba yíid. Bwaan̄g má búl ccel wá, bí wǎ ngǎ wá má mǎshusug lámúdí, bí wǎ ngǎ sá nǎ bwǎ ságúság ísáy byám.

Kristen má jǎlá nǎ cugǎ lám nǎ salǎ

² Mǎ ngǎ yáág nǎ Ivodí mǎ yáág nǎ Sǎtish nǎ bwǎ dúg bǎ cún̄ ngwúdí tǎn̄ buud ǎ Cwám̄ba. ³ Wee ntǎg íí, fwámé shwǎ waamǎ shwǎ ngǎ sáy sáy ngwúdí yé, mǎ ngǎ cǎ nǎ wo ná wo kwíindúg bwo. Nǎgá wo mpú ná sǎnǎn̄ bwo, nǎ Kulǎman̄ nǎ bóól búud ǎ gwoon̄g, sǎ á gwána shú Jǎjǎ Kéel. Buud bǎon̄gú mínǎ máñ mǎsǎ cilyǎ kálaad á cug dí. ⁴ Dúgá bǎ nǎ mǎshusug ja jêsh tǎn̄ buud ǎ Cwám̄ba. Mǎ nyin̄gǎ cǎ gúl ja ná: dúgá bǎ nǎ mǎshusug. ⁵ Fúlú nyín̄ á ná shee í dúg nyín̄, muud yêsh dúg. Cwám̄ba wál bá zǎ. ⁶ Bí nda yáguwo tǎo sǎ. Nji, dúgá lwó Zembí iyéesh bín, tǎo bí tǎl jáyé cé tǎo jáyé, bí dú jǎgula nǎ nyǎ, dú tǎéng nyǎ mǎbǎwǎ, bí dúgǎ yǎ nyǎ akíba. ⁷ Ja jǎon̄gú, Zembí nyǎ é sǎ ná bí bǎg ná shee; sǎólúgú wǎon̄gú, í ngǎ ntǎ ikǎn̄ byêsh yí, í é sǎ ná milám mín̄ nǎ mitódúgá mín̄ mí nádag wǎ *Kříst Yésus. ⁸ Bwaan̄g, má nyin̄gǎ shúgula cǎ nǎ bí ná, kǎndúgá milám sǎ jêsh jí búbǎlé yíid, í jǎlá nǎ gúmǎ, jí tǎtǎlí, í cúgǎ fulǎ nǎ mǎbǎw, jí ná buud magulǎ yí, jí n̄kí nywa bwíin̄gúla, í njúl sǎ á jǎ fúlú, sǎ á ságúság yí. ⁹ Sǎ jêsh bí á jíig mádí yí, bí á lǎg nǎ mǎ yí, bí á gwág má cǎ yí, bí dúg má sǎ yí, ságá gwo. Ná ndeé, Zembí á mpwogé nyǎ é bá jí nǎ bí.

Pwól̄ jí nǎ mǎshusug nǎ cé jêsh á tǎl yí

¹⁰ Mǎ má bul bǎ nǎ mǎshusug cug má ngǎ cugǎ nǎ Cwám̄ba yíid nǎcé mǎcey bí ngǎ gwág mǎ má má má ka tǎem nyin̄gǎ nyín̄. Mǎ mpú ná bí á dú bwey bǎ nǎ mǎcey nǎ mǎ, nji bí a shúgǎ dú bǎ nǎ fwála mǎ lwóyá mǎcey mǎon̄g. ¹¹ Mǎ alásé ntǎga nǎcé mǎ bǎla máfúfǎd. Mból̄! Mǎ á jíig cug dúlǎ bǎ nǎ mǎshusug nǎ mbíí cé jêsh má tǎl yí. ¹² Mǎ mpú dú cugǎ mǎntǎgula dí, mǎ mpú ná mǎ dú cugǎ mǎbugubaaanud. Ja jêsh, tǎo kúl̄ jêsh íí, mǎ a má jíig cugǎla nǎ jíll, mǎ jíig cugǎla nǎ zha; mǎ mpú dú cugǎ tǎomud, mǎ mpú ná mǎ dú cugǎ máfúfǎd. ¹³ Mǎ jí nǎ n̄kul jíisǎw mbíí cug wêsh nǎcé mǎ jí nǎ muud ngǎ lulushi* mǎ yé. ¹⁴ Nji tǎem bǎ ntǎ, bí a má mpú sǎ ná n̄jwaálǎ kǎw *Incwaw í ntǎg byám dí.

¹⁵ Bí buud ǎ Filipí, bí mǎ mpú ná ja ísáy í Jǎjǎ Kéel í á ngǎ bwele tǎéd yí, ja má á wú Masedwǎn yí, kú nǎ dúl̄ *Dǎ lú óbúgula ǎ Yésus í á wǎ lám ná í dú yéya isǎ nǎ mǎ; nji bí ná mǎ wǎ bí á sǎ ntǎ. ¹⁶ Gwǎ wǎ í á bǎ ná mǎ njúl ná Tesaloníka, bí á nti mǎ mikwíindyá cǎ ja ngwúdí.

¹⁷ Mǎ an̄gǎ nǎ lǎs ntǎga ná mǎ ngǎ sǎ nǎ buud bwǎ yág mǎ isǎ. Mǎ ngǎ yida sǎ nǎ Zembí kwádúlag bí mpurnǎ ísáy bí ngǎ sǎ yíid. ¹⁸ Mǎ a má shín̄ bǎ nǎ isǎ byêsh í jǎla yí, ntǎ ná mǎ bímbí í jǎla yí. Mǎcwúm̄ bí á nti mǎ nǎ Ipfarodit má má á mpú nyin̄gǎ za lwándulǎ mǎ ná cwǎó. Mǎcwúm̄ mǎon̄g mǎsǎ mǎ nda bí á nti mǎ labínda á nywa mǎcud, mǎsǎ jǎjǎ mǎtúnuga Zembí ngǎ magulǎ á ngǎ gwág nywa má. ¹⁹ Zembí waamǎ nyǎ é lwándulǎ bí nǎ isǎ byêsh bí é jí yí, nda zhwog tǎom yé wúsǎ kwon̄ má Yésus-Kříst dí ná. ²⁰ Zembí sǎon̄gú wúsǎ njwág gúmǎ kandugǎ á kandugǎ. Amen.

Mǎbǎdá

²¹ Bí ǎ bǎdá mǎ muud yêsh jí múúdí má Zembí kwon̄ mǎ *Kříst dí yé. Omín̄yon̄á bǎm sǎnǎn̄ búsǎ wa wǎ bwǎ ngǎ bǎda bí. ²² Buud ǎ Zembí bêsh bwǎ ngǎ bǎda bí, bul bǎ ná ndeé bǎon̄g wǎ njǎw má *Káázal. ²³ Mpaam mǎ Cwám̄ba Yésus-Kříst í jíig mitódúgá mín̄ad.

4:3 Mis 3.5 4:4 2.18 4:5 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 4:6 Sóm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 4:7 Yuá 14.27; Kol 3.15 4:8 Rom 12.17-18 4:9 3.17; 1Kr 13.11 4:11 1Tm 6.6-8; Heb 13.5
4:13 2Kr 12.9-10 * 4:13 muud ngǎ lulushi mǎ yé: Jísǎ Kříst. 4:15 2Kr 11.8-9 4:16 Mis 17.1 4:17 1Kr 9.11
4:18 2.25; Lev 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5 4:23 Gal 6.18; Ifz 6.24

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwól shú Kolósia yí

Pwól njúl mimbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwə á zə shüig okristen wá Kolósia nə bów-bów mínjígulá. Bwə á ngə jíguli ná, shú nə muud mpúg Zembí, a dúg cug íí, á jalá nə yə mənkuł mə mshishim gúmə, a bę íjám nə ijag yí Oyúden, siya ábiwáág, baagula bil íci í idáw nə mənngul... Nji Pwól mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembí mə yə búúd kwonj mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á ka nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sá í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembí nyə á nti nə a zég cug búúd yé. A ji nə mpífé í ntə məmpífə mə dú sá búúd ífwaas má, nə ji ntə nəcé nyádi wə nkul mə Zembí í á du wú, í ka ngə té isá byësh yá gwów nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwól mə tééd bəda okristen wá Kolósia, a mú jagula nə Zembí shú dánj (1.3-14). A mú ka zə cilə nda sasa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyësh, a jwú nə Dɔ (1.15-20). Mpúsə sasa, Pwól mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ yí (1.24-2.5).

Ná ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwúnj mə váál mbúgula mə jalá nə cugə nə buud tééd nyádi njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shín nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwól muud Zembí nyə a féesh nə mə bóg *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonj wúsú Timoté, sá wə mə cíl kálaad éga. ² Sə mə cilə bí minjékñkə mí ómínyonj búsu búsu Kolósia wá, omínyonj ó abúgúlag nacé shé bələ búúd ó *Kríst. Sónjgú wúsú Zembí sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cágog nə shee.

Pwól ngə yə Zembí akíba

³ Sə ngə yə Zembí akíba ja jësh sə ngə jagula nə nyə shú dán yí, nyə Sónjgú mə Cwámba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nacé sə mə gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námə cəel obúgula bəsh. ⁵ Bí ngə sá ntə nacé bí ngə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá yə bí isá í

anyunywaá byësh nyə á mə bwíig bí gwów yí. Bí a mpu ná bí mə jalá nə bwánd nə búgə ja mílsú myá obúbálé, Jɔjɔ Kéel nyə á bwəle wóos bídí yí. ⁶ Ja Jɔjɔ Lánj wəonj í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jësh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwə á bwəle jaaw bí mpaam mə Zembí yí. Jwów dəonjgú, bí a wámbulə nə mpaam nyəonjgú nyísa bábálé. ⁷ Ipafras muud sə mə búl cəel wə nyə a jíguli bí ntə; a ji shwə wúsú sánónj sə ngə séy yé. A ji jílá jisú núnj bídí ngələ séy nə Kríst shú dán, a ngə séy mbií á búgúlag. ⁸ Nyə wə nyə á jaaw sə mbií cəeli Shishim mə Zembí mə yə bí yí.

⁹ Sə jəonjgú wə í sá ná, tééd jwów bwə á bwíing sə lánj wán yí, sə mə du jagula nə Zembí shú dán ja jësh ná a yég bí fug nə mpúyá á *shishim shú nə bí mpúg sá jësh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntə, bí mú bə nə nkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmə yí, bí mú bə nyə nkí nywa lámud məzhíí mēsh, bí ngə sá jɔjɔ míssólúgú mimbii myësh, bí ngə nyínjgə bul mpu Zembí. ¹¹ Sə ngə námə jagula nə Zembí ná a lúlushig bí məzhíí mēsh nə məma nkúl nyé ántj minji, shú nə bí bəg nə zény kəla shwóg, bí kú lámusa ja bí mə bwámá nə məkəgula yí. ¹² Dugá yə Zembí Sónjgú akíba nə məshusug, nyə muud nyə á mə sá ná bí bəg nə nkul bíi dán kow lú isá nyə á mə kwamusa shú búúd bə yí, bwə ngə cugə mánjkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amádi á isá byësh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, ntəennguli shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəonj wə nyə á balan nə ndí zə tɔ tɔn, yíl shé mənyámád yé, a juu ntág shé *míssám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sá Zembí jí yí, Zembí múúd cúgə nə nkul dúg yé. A ji Mwán acúmbá mə Zembí*, á ntə isá byësh Zembí nyə a té yí. ¹⁶ Nacé nyádi wə nkúl mə Zembí í á ngə wú†, í ka ngə té isá byësh yá gwów nə shí yé. Isá byësh, nə byəonj í ngə nyín yí, nə byəonj í ángé nə nyín yí, tə otówə ə shwóg wá məyídúgú, tə byəonj bíisə nə icwámba yí, nə byəonj í ngə wá buud mənyámád yí, nə byəonj í ngə lwó buud mpəl yí, nyə wə nyə a té byësh, nyə a té byo shú dé nyaméfwó. ¹⁷ Nyə á du bwey bə, isá byësh nda fwo bə; nyə wə ngə shúgal isá byësh. ¹⁸ A ji lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul#. Nyə wə jíisə shug lú cug ágúgwán, a ji muud áshúshwóógú bwelélə gwúm; í á sɔy ntə shú nə a bəg

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 1:3 Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 1:4 Ifz 1.15 1:5 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 1:6 Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; 1:7 Ipafras: 4.12; Flm 23 1:8 1Kr 8.1 1:9 Ifz 1.17; Flp 1.9 1:10 Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27
1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18; 1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 1:15 Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 * 1:15 Mwán acúmbá: Ciyá ní í ngə lwó mfií Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél. 1:16 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † 1:16 Yésus wə nyə á ngə wéshhuli nkul mə Zembí, ngə té isá nə ndí. 1:17 Yuá 1.1; 8.58 1:18 lúu á Dɔ; 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ 1:18 Námə nda lúu í du yə nyúul cug í dágú lwó nyúul məzhíí ná, a ngə yə Dɔ dé cug, a ngə lwó bwo məzhíí. 1:19 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23

shúshwóógú ikóómb byêsh. ¹⁹ Zembí nyə a sá ntó nacé nyə á gwág nywa ná nyaméfwó jíg wó *Kříst ncindí nə ncindí. ²⁰ Zembí nyə a gwág námá nywa ná á nyingə sá njkwambulə mpédúgá nyə nə isá byêsh, tóo byəoňg bí wa shí yí, tóo byəoňg bí gwów yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kříst zə yə kwolós dí, shwiy dəoňg dí wá Zembí nyə a wá matəla mpédúgá bəndə isá byêsh yé.

²¹ Bi bəň, bi a shígé du bə nə wóngó nə Zembí yág, mitádúgá mín nə bów-bów misóólúgá mín mí á sá nə bí bəg mizhízhíj myé. ²² Zembí má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kříst í á yə yí, í sáág njkwambulə mpédúgá binóň nyə, shú ná a bəg ka təl bí nyádí míshád bí njúl minjəňkə, kú nə lág, kú nə sá á jumúg. ²³ Í bá bə ntó njki bi má nada nə búgá fwámé nada nə bóó, kú fúfug; njki bi má bə kú magulə ná gúl sá í zəg təl bwándúlə bí ngə bwánd sá bí á gwág Jəjə Lán dí yí. Jəjə Lán wəoňg wó osóol ə mäsáal ó Zembí bwá á cündə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə ji ngwól sóol mäsáal ngə cündə Jəjə Lán wəoňg yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ngə gwág məshusug ja má ngə jug shú dán ga. Nacé jugúlə má ngə jug mádí nyúúulád yí, mə ngə jusa *incwaw í ntəg nyúúul má *Kříst í jəlá nə bwəma nə ndí yí, nyúúul má Kříst nyəoňg wá *Də lú óbúgala. ²⁵ Mə á zə bə sóol mäsáal Də dəoňgúd nə yələ Zembí nyə á yə má iséy ná mə bwíingug bí Lán yé wəsh ncindí yí, ²⁶ mə bwíingug bí *ndimba nyə á ngə baagulə shwoód dí ikala í búud í dúgá cə, du cə, du cə yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó minjəňkə mi búud myé. ²⁷ Nacé á cəl nə bwé mpúg bímbi ndimba wəoňgú jí nə milwané ikúl ishús dí yí, yuug jé jəoňg jí nə: Kříst jisə bídí ícugud; ntó, bi je ngə jí nə búgá ná bi má bá jí nyádí jiya gúmd. ²⁸ Kříst wəoňgú, nyə wó sá bəň ngə bwíing yé. Sə ngə bwíing sə ngə sá ná muud yêsh sáág ncə, sə ngə lwó muud yêsh sá í jəlá nə sity yí. Sə ngə sá iséy byəoňgú nə bímbi lú fúg dəsh sá bí nə ndí yí, nacé í jí ná sə sáág nə muud yêsh mə bá tšw mísh má Zembí dí yé fíifug búgád. ²⁹ Shú dəoňg wó má ngə líduga nə cúná yí, mə ngə cúná cúná jəoňgú nə njkul má Kříst í ngə nyín mádí cug dí yí.

2

¹ Mə ngə bul jíi ná bi mpúg ná mə ngə

cúna məma cúná shú dán, nə shú ókřisten wá Ləwdisə, nə shú bóólagá bəsh bwá abwélé dúg mə wá. ² Mə ngə cúna shú ná milám mí səlúg hwo shí, ná bwó cəélagí, cəelí jəoňg í sáág nə bwó búlug bə leedyá; mə ngə námá cúna shú ná bwó bíg íwvádán muud má du bíi ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwó mú mpu ndimba Zembí nyə á ngə ná baagulə shwoód yí, ndimba wəoňgú wúsə: Kříst. ³ Nji nyádí wá múud jí nə njkul kwey sá jəsh í dúgyá nə fug nə mpúyá yí.

Pwól ngə kéwuli óbúgala

⁴ Mə ngə ci ntáni shú ná muud nda zə nə jə mbúlú kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá ná, təcem bə ná mə cugé nún bídí, *shíshim wám wí nún; mə jí nə məshusug nə ngələ dúg ná bí ngə mpu táág isá bídí ícug dí, búgá bí ngə *búgala *Kříst yí í təl nə shím.

⁶ Ná ndécé, nda bí á má lág Kříst Yésus ná nyə wá jí Cwámba wán ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. ⁷ Bí é cugə ntó bí má nada nə nyə, bí ngə magulə nji sá í ngə zhu nyádí yí, bí ngə kyey nə búgá jin nji nda bwá á jíguli bí ná, bí dúgə bul lə mánywa bwá sá bí má.

⁸ Bí ó bey ná muud zəg nə dúl wáál mbéé faasúlə íciyá zə sá ná bí gwágúg nji nə nyə, mbéé məshúgá wá máni. Məshúgá məoňg má ngə nwa njkul íjám nə ijag dí, nə míshíshim mí ngə kyey nə isá yá shí ga myáád *, kú bə wá Kříst. ⁹ Nacé Zembí nyəméfwó njul nyúúul má Kříst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Kříst wəoňg dí wó isá í ngə zhu bí shú ná bí bəg lwándúlá məzhíí məsh yé, nyə muud mə jwá nə isá yá məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəoňg í ngə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bi a síya wán ábiwáág Kříst dí kwəoňud; mbwá má múud dí í á sá bí nyə. Nyəň nyə á zhu wó Kříst, nyə a yíl njkul *míśm mí á du bə nə ndí bídí mílám dí yí. ¹² Ntó jí ná duwanúlə bí á duwan yí, binóň Yésus bí á dəw, binóň mú gwúm. Jí ntó nacé bi a búgala njkul má Zembí í á gwúmushi Yésus yí. ¹³ Ná ndécé, nə iwushí bí á du wush yí, nə bəlé bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bí bəg mimbimbə. Nji, ja gaád jí, Zembí má nyingə yə bíndə Kříst cug, a má jímbal shé iwushí byêsh. ¹⁴ Nyə a má yíl mícilyá mí á ngə lwó ná shé á jag sá myá. Mícilyá myəoňg wó mí á du bə nə mampándí má á du bwaagulə sə məbəcə má. Nyə a má bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isá yá məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə

1:20 Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 **1:21** Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6
1:24 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmd: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 **1:28**
Ifz 4.13 **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2 **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 **2:4** 2.8; Rom 16.18
2:5 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** míshíshim mí ngə kyey nə isá yá shí ga myá: Ofeeshe ə Kálaad Zembí
bəsh bwó cugé bul bə cəň ngwúd na ciyá níid. Sə bəň sə ngə ci ntáni nacé sə má dág ná Pwól ngə ci mənjkul má dá ngə jwú
na muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kříst yí. Ból bwá ngə ci ná jisə «isá í á təcéd shí ga yí». Dúgúg námá Gal 4.3, 9.
2:9 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sə bí nə njkul fécég na ná
«bí ngə búgala ná njkul má Zembí í á gwúmushi Yésus yí í má yíl bí mányámá má misómád». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz
2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10

byoꝝng í ngə lwó buud mpəl yí, Zembí nyə a má déég byo nkul dəomb nyán, a ngə julə kə nə byo mbaadə nə mbaadə tām buud, ngələ lwó ná í mūsə mikwám myé.

¹⁶ Ntə, muud nyə ajáláyé nə cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nə dəg nə mənǵnyí, nkí ntəg sá í dúgyá ná zəñ məcúwo mə mbyòl nkí osábaad yí. ¹⁷ Məcçç mā isá ini má á bə nji tǵn nda shishim í á ngə lwó ná isá í ngə zə yí; nji, wə Yésus-Krist wə fwámé isá bísə yé. ¹⁸ Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogə nə ijwad nyúul í máshüügá, nə ngələ yə *wəéngəles gúmá. Buud bwə sá misóólúgú mɔꝝng wá bwə də bul wá lúu isá bwə də dúg mántaməd yí, bwə nkəny mánnyúul ntə cwùd, í njúl ná milúu myán wə mí ngə fwɔ mitádúgá myán. ¹⁹ Bwə ánádáyé nə Krist. Í njul ná, nyə muud jí lúu yé, nyə wə ngə wíl kug nyúul wəsh, a ngə námə mpu táág iséy í məbwɔɔ mə nyúul nə misusagə, shú nə nyúul í wíyúg váal Zembí mə céel yí[‡].

Cug mə kristen

²⁰ Binǵn *Krist bí á yə, shwiy dɔꝝng í á má sá ná bí béégyág nə bów-bów *mishishim mí ngə kyey nə isá yə shí ga myá. Ká nacé jí bí ngə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nacé jí bí ngə magulə nə bwə ngəg nə yímbali bí nə məmpándí mäsə ná: ²¹ Ci wo kú nwa sá ga! Ci wo kú də jini! Ci wo kú kúnya nə jimi! ²² Məmpándí məní má ngə dúgya nə isá bísə ná, wə ká shín balan nə jǵn, í shín yí. Məsə nji məcçç nə minjígulá myá buud. ²³ Məmpándí mɔꝝngú má ngə jígulá nə muud sáag míl misóólúgú bwə á má ngə wá yəbəd myá, yə wəéngəles gúmá, səl mánnyúul shí, cüg nyúul. Minjígulá mɔꝝng mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cügə nə nkul sá ná muud mpúg máand íyéesh yá lám yé.

3

¹ Ngaá bí mə mpú ná binǵn Krist bí a gwúm? Ntə, ngəgá nə sɔ isá í dúgyá nə cug á gwów kúl Krist njúl Zembí dí mbwə mənɔwúm yí. ² Wágá milúu isá í dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byoꝝng yá shí gaad. ³ Nacé, binǵn Krist bí á yə, cug jín jisə shwoód wə Zembí kúl Yésus jisə yí. ⁴ Ja Krist muud jí cug jín yé má bá zə lwóya nyúul yí, binǵn mə bá nyín, bí ngə námə nkənawa nda nya.

⁵ Nda jí ntə ná, ngəgá nə gwílyə ijám bín yá cug á shí ga; ntə jí ná isá nda janga, nə misóólúgú mí áduđaná, nə iyéesh í ayiyáag, nə bów-bów íyéesh, nə yéesh mábii, nacé

yéesh bələ nə məbii jisə yələ nkúmba zembí áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bów isá ini wə í də sá ná mpimbə má Zembí í bíig buud ɔ málwə.

⁷ Kuú njɔand wán í á bə námə ntə ja bí á də ná bç isá byoꝝng yág yí. ⁸ Nə ndeé, ja gaad íí, myáásugá isá byoꝝng: myáásugá impimba, nə délə nyada, nə gwɔlə lám, nə məlwíy, nə délə cúwal ícúwáli-cúwuli. ⁹ Kúgá ná də bwiingya íjɔɔ mpədúgá nyín, nacé, nda múud má də yíl káandə ná, bí a má yíl mbii múud bí á də fwo də bə yí nə misóólúgú myé myésh, ¹⁰ bí a má bwáad kukwumuga múud ágúgwáan. Mbii múud wɔꝝngú, Zembí má də sá ná í nyíngəg ngə bul bə gúgwáan ngə bçɣla nyə muud nyə á tɛ nyə yé. A də sá ntə shú ná buud bwə mpúg nya váal í jəla yí. ¹¹ Na mūsə ná, muud nda ná nyíngə də bə nə tédúgá ná mwá Gərək wə éga, mwá *Yúden wə éga, nkí ná nyíga nyə a síya ábiwáag, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wəga, fulí muud wə éga. Mbə, bíni í cügé ná nə mfii, nji Krist wə jí nə mfii, a njul ntəg múud yəsh ngə *búgula yé lámúd.

¹² Ntə jí ná Zembí nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bí bəg minjékñk mi búud, á bul céel bí. Ntə, bwáadúgá mbwéedí ágúgwáan, ntə jí ná: bí gwág búud cey lámúd, bə nə jɔ lám, muud kú bwele nkəny nyúul, də bə nji lám ná shɛc, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jisów mpədúgá nyín. Nkí ngwól *mínyonǵ wóo má byaagulə nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sá í ká bul bə wə céeli; gwə wə í é sá ná bí mpúg bə leedyá.

¹⁵ Krist nyə a jəw bí zə seeng búmbə ngwúd shú nə bí cügəgí mpwogé mpədúgá nyín. Ságá ná mpwogé wɔꝝng lwándúg bí milámúd. Dugá lɔ mánywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel má Krist í lwándúg bí milámúd nə cwóó; dugá yéya minjígulá, bí də sá ná nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyíga nə fúg nyín nyésh; bí dúgə sey ósóm nə mingwa nə isusa yá Zembí. Dugá sey byo nə lám wəsh, bí ngə lɔ Zembí. ¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nə isá bí má sá yí, dugá sá byésh jínə má Cwámba dí, bí dúgə lɔ Zembí Sónǵú kwon yéđ.

Cug á mpədúgá okristen

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwə jwúg nə bí. Ntə í jəla nə buud ɔ Cwámba yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cɛelugá budá bín, nda də nwa bwo nə nkáđ.

2:16 Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 [‡] **2:19** Váal líu í də wíl kug nyúul, də námə mpu táág iséy í məbwɔɔ mə nyúul nə misusagə yí, ntə námə wə Krist muud jí líu yé ngə wíl Dɔ lú obúgala dəsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; nkənawa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4 **3:9** Ifz 4.22, 25 **3:10** Mət 1.26-27; Ifz 4.24 **3:11** 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 **3:12** Ifz 4.2-4 **3:13** Ifz 4.32 **3:14** Ifz 5.2 **3:15** 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 **3:16** Ifz 5.19-20; Heb 13.15 **3:18** Ifz 5.21-6.9

20 Yé bwân, ságá obyîl bín mægwág mæzhîf mêsh, ntó ji jô sâ mish má Cwámba. 21 Yé ósósîngú, kúgá ða sá ná bwân bín bwé ðug gwág Izhuñú, manyúul má á bá tag bwo.

22 Yé osól o mäsáal, ságá omása bín bâ wa shí mishwun mægwág; kú bæ nji ja bwé ngó ðug bí yí, í á bá bæ nda bí ngæ sô ná bi nyínúg mish má búúðud. Ságá bwo mægwág næ lâm ngwûd, váál í yé Zembî gú má yí. 23 Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sósólúgú í ngó wú lâm dí cwú yí, nda sá má cí ná bí ngæ sá shú má Cwámba, kú bæ shú búúð. 24 Ðugá sá ntó bi ngó mpu næ Cwámba mæ bá yæ bí kow lú ísâ nyæ á má kwemusa tâñ myána shú búúð bé yí. 25 Næcé muud yêsh mæ sá ólíñgî yé mæ bá nwa myóna myá olíñgî bé, na ji kú næ súsaaalé.

4

1 Yé omása, balanugá næ osól o mäsáal bún váál ðúsá tâtélí kú næ ñkwíílí yí, mpugá ná bi bí námá næ Mása jon ðí.

*Pwôl mæ cwíny ókrîsten
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)*

2 Ðugá jægula næ Zembî ja jêsh, wágá lúu cínongú bi ðugó yæ nyæ akíba. 3 Ngægá námá jægula næ Zembî shú ðúsá ná a júwug mpumbé shú kéel sá ngó bwiing yé ná mæ bwiingug *ndimba má *Kríst, sâ í má sá ná mæ kóg mímbwug dí yí. 4 Ngægá næ jægula námá næ Zembî shú ná mæ bwiingug kéel ðæongú ná sâñ sâñ nda í jîí ná mæ sáág ná.

5 Buud bwé cúgé *Ðó dí wá, bi ó ða bæ næ fug ja í wós ná binón bág yí. Mpugá balan næ mæfwála mæong mêsh. 6 Iciyá bín í ðug bæ ja jêsh nji iciyá í mpaam, ñkí nywa nda bwé á mæ wá ca, shú ná bi ðug mpu bæsa næ muud yêsh váál í jéla yí.

7 Mwááñg Tishik má búl cæel yé, sósól mäsáal mæ Cwámba, sósól mäsáal abúgúlág, nyæ e bá jaaw bí isâ byêsh í ðúgyá næ mæ yí; a jisæ shwé waamó sá ngó séy næ Cwámba yé. 8 Mæ ngæ bul nti nyæ ná a zág lwó bí cé sá tál yí, zæ sæl bí milâm shí. 9 Mæ má nti bá *mínyoná waamó abúgúlág má búl cæel yé, Onezim, mbyágá á nûñ bídí. Bwé é zæ jaaw bí sá jêsh í ngó cò káadá yí.

Mábáda

10 Aristárag muud sá jî mímbwug dí yé ngæ báda bí, tó Márkus mínyoná mæ Barnábas; nyæ wé mæ á nti bí mækál ná: «A ká zæ nûñ, bi o lég nyæ váál í jéla yí». 11 Yésus jî næ dúl jíná ná Yustos yé ngæ námá báda bí. Mpádúgá *Oyúðen bwé á má *búgula Yésus wá, nji ólóol óni wé sánón ngó séy Faan má Zembî wá; bwé á má bul wá mæ ñkul lâmúð. 12 Ipafras, mbyágá á nûñ bídí ngæ námá báda bí. Sósól

mäsáal mæ Yésus-Kríst wæongú nyæ anjé næ yow gwánála shú ðún májægula méð. A ngæ jægula ná bi tówúg búgód ná shîm, bi bág okrísten bwé á má lal wá, bi ðugá bæ cún ja jêsh næ sâ Zembî ngó jîí ná bi sáág yí. 13 Mæ ngæ bwiing lán yé ná a ngæ bul nwa njugú shú ðún næ shú bæong wá Løwdisê, næ bæong wá Ierapolis. 14 Lúkas, jwówuda má búl cæel yé ngæ báda bí, tó Démas.

15 Bi o báda sá bwááñg wá Løwdisê, bí báda námá Nemufá, næ Ðó í ða sængya nyádí njów yí. 16 Ja bí má bá shîn ló kálaad éga yí, bi o bá kænd Ðó á Løwdisê nyæ, bwé ó bá ló, bí ka námá bá ló nyæong mæ bá wú bí wu yé. 17 Cígá næ Arship ná a kwéémbug séy Cwámba nyæ á yæ nyæ yí, shú ná a sáág gwo váál í jéla yí. 18 Mæ Pwól má cilá bí mæbáda mága næ mbwé wám: Bi o tádúgá ná mæ jî mímbwugud.

Zembî ké sá bí mpaam.

3:24 Ifz 6.8 3:25 Zhk 2.1 4:1 Løv 25.43 4:2 Rom 15.30; Ifz 6.18-19 4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17 4:3 Rom 15.30 4:4 1.26 4:5 Ifz 5.16 4:6 Ifz 4.29; 1Pr 3.15 4:7 Tishik: Ifz 6.21-22 4:9 Onezim: Flm 10-12 4:10 Aristárag: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mis 12.12 4:12 Ipafras: 1.7; Flm 23 4:14 Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10 4:15 Løwdisê: Mbá 3.14 4:17 Arship: Flm 2 4:18 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

**Kálaad ashúshwóógú Pwôl
nyə á cilə buud ó
Tesaloníka yé
Isá í dúgyá nə kálaad
ashúshwóógú mə Pwôl shú
Tesaloníka yí**

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábecé yí, nyə á kurnə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja ɔɔɔng wə nyə á fwə Dɔ á cínɔɔng yí. Nji, Oyúden bwá á lɛɛl zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú ka Berè. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bəndɔn gwoonɔɔ jé bwə á bə Atɛn yí, nyə á kand Timotè ná a kág dúg nda mísɔɔn ngə bə Tesaloníka ná. Timotè nyə á ka kə, a mú nyingə, kə bwəma nə gwoonɔɔ Korɛnt. A mú jaaw Pwôl ná obúgula wə Tesaloníka bwə ngə ka nə búgə shwóg, nji, búsə nə bíl isá bwə ngə cɛɛl mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sə bí nə nkul ci nə kálaad wəonɔɔ jí nə mənkwɔn ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembí akíba nəcə məkál á mə bíi má mə lwó ná obúgula wə Tesaloníka búsə nə kuú njəond í jélá nə bə yuug yí.
- (2) A nyingə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tɛéd yí, a ngə ntág cɛɛl ná bəndɔn bwə nyingəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bəndúlál bwo ná bwə wáág nkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wəɔn (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi y nə zíy mə Yésus-Krist yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwún nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílá bí kálaad éga, sənɔɔn Silvɛ nə Timotè. Sə mə cilə bí *Dɔ á Tesaloníka, Dɔ dúsú Dɔ mə Zembí Sónɔɔgú bá Cwámba Yésus-Krist yí. Zembí kə sá bí mpaam, kə sá námə ná bi cúgəg nə shɛɛ.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sə ngə yə Zembí akíba ja jəsh shú dún bi bəsh, sə anɔɔɔ nə bwelə yow ngələ wá bí məjəgula məsúd. ³ Sə ngə bul téduga bí mísh mə Zembí Sónɔɔgú ishéd nacé: búgə jín í cúgé ná á shílág; cɛɛlí jín nda bə á shwánág; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Krist nə búgə yí wúə əlal-nkul. ⁴ Yé bwááɔɔ

Zembí mə cɛɛl wá, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu ná Zembí nyə á féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jɔɔɔ Kéel sá á ngə bwiing bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkɛɔkɛ Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəonɔɔgú nə nkul mə Zembí, sə ngə *búgula nə milám mísú myəsh. Kuú njəond sə á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bi a shú dúg wa.

⁶ Bi a dúg, bí mú námə sá nda sə, sá námə nda Cwámba, bí lág Jɔɔɔ Kéel nə mashusəg mə á ngə zhu wə Nkɛɔkɛ Shíshim má, í njúl ná bí á bə *Incwaw í ntəg dí ná liid. ⁷ Sə ɔɔɔng í mə sá ná obúgula bəsh wə Masedwán nə bəonɔɔ wə Akayí bwə mú də nwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nún bídí nda kwólóɔɔ; lân í mə kyey kúl jəsh ná bí mú fwámé obúgula ó Zembí; mə ngə ci ná kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgé ná nyingə bə sá sə bwíingug. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lág sə fwámé lág nə; ná bí a mə yíl milám ózembí ó áyadúg dí, kənd wə Zembí shú ná bí séyúg nə Zembí jí fwámé Zembí yé, Zembí á kuwó. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw ná bí ngə bwánd Mwán yə ná a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá ná shé fáamugí nə mpimbə mə Zembí.

2

Iséy Pwôl nyə á sèy Tesaloníka yí

¹ Bwaang, ngaá ná biméfwó bí mə mpu ná njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə nə sá á fānda zə ngə kyey ntó? ² Bí mə mpu ná sá á zə wós bídí sə mə fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgə Filipí. Nji, Zembí wúsú nyə á yə sə ínkán í á jəla yí. Ínkán byəonɔɔgú wə í á sá ná, mizhíhín mí á tɛɛm ngə lúmbulú nə sə məzhí mɛsh íí, sə báá sá á ngə námə bwiing bí Jɔɔɔ Kéel mə Zembí. ³ Bí mə jəlá nə mpu cínɔɔng ná sə a shígé ngə bwiing bí Kéel ɔɔonɔɔgú ná mítédúgá mí iwushí, sə áshígé ngə sèy nə milám mímbá, kú sá ísèy í məkán. ⁴ Í yidá bə ná, Zembí nyə á fwo faas sə ná ndeé a mú magulə sá, a mú yə sə Jɔɔɔ Kéel nə sə kág ngə bwiing. Ntó, lású sə á ngə lás yí, sə a shígé ngə lás wə mbií á ná buud bwə fáágug sə; sə á ngə yida lás mbií á ná Zembí gwágúg sə nywa, nyə muud mə də dúg mítédúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bí mə mpu ná sə a shígé bwele jwángulə múúd nə iciyá í mpu, sə nda sá mísóólúgú mí ncwanɔɔgə, Zembí jí wúshinɛd. ⁶ Sə áshígé ngə sə gúmbə tɔɔ bídí, tɔɔ bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sə á shí bə nə zhíí ná sə zág lwó bí mpəl. Ngaá nə *buud ɔ lwámá ó *Krist bí nə nkul lwó búud mpəl? Nji, sə á yida nwa bí nə lám məcɛy nda nyəonɔɔgú mə nkánɔɔgú bwán

1:1 Silvɛ: 2Kr 1.19; 2Te 1.1; 1Pr 5.12 Timotè: 1Kr 4.17 Tesaloníka: Mis 17.1 **1:2** 2.13; Flp 1.3; Kol 1.3; 2Te 1.3; 2.13 **1:3** 5.1-2 **1:4** 2Te 2.13, 16 **1:5** 1Kr 4.20 **1:6** Mis 17.5-9; 2Kr 6.10; 2Te 3.7, 9 **1:8** Rom 1.8 **1:9** Yuá 17.3; Mis 14.15 **1:10** 5.1-2, 9; Rom 5.9 **2:1** 1.5, 9 **2:2** Mis 16.19-24; 17.1-9 **2:3** 2Kr 4.2 **2:4** Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2 **2:5** 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23 **2:6** Yuá 5.41, 44

3

yé. ⁸Mətag moəng ná á sá ná, sá á tɛɛm yə bí Jɔjɔ Kéel, sá á ngə jii jiiɡ ná sá má yá námá bí ícəg bísú yá sáméfwó, nacé bí á shín zə bə sá wəalám.

⁹Bwaang, ngaá bí ngə tóduga wádúgálə sá á ngə wáduga sɛy yí. Sá á ngə cúndə bí Jɔjɔ Kéel sáméfwó sá dúgá sɛy bulú nə mwásə shú ná tɔə muud ngwúd nə ngwúd nda nkɛny mbag wínsú. ¹⁰Bí bí owúshinéd, Zembí námə wúshinéd ná kuú njɔənd sá á ngə kyey nə bí obúgula yí í á bə kuú njɔənd Zembí mə céel yí, kuú njɔənd á otátəlí, nda nə sá á jumág. ¹¹Bi mə mpú námə ná sá á ngə nwa muud yésh á bídí nda sónngú mǎ du ngə bwán ná. ¹²Sá á du cwíny bí, du ləl bí mǎnyúul, sá du báásulə bí ná bí kyéyug kuú njɔənd Zembí mə céel yí. Bí mǎ jǎlá nə cugə ntó nacé Zembí nyə á jǔw bí ná bí bág buud ó Faan dé, nwa dún kəw nyádí gúmd.

¹³Sá ngə námə yə Zembí akíba nə gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembí sá á bwiing bí myá, bí á lág myo nda míś ná. Bí á lág myo ná míśə Milású mí Zembí, kú bə kéel yá buud ó shí ga. Milású mí Zembí myəəng wə mí ngə sɛy bí obúgula dí ícəgud.

¹⁴Nó ndéé bwaang, bí a mǎ sá námə nda mǎdǎ mǎ Zembí mǎsǎ Yudeá mǎ ngə bɛ Yésus-Krist má. Buud ó ləəm bún bwə á mǎ námə wáám bí nə ífamuga námə nda *Oyúden bwə á wáám mǎdǎ moəngú nə ífamuga ná.

¹⁵Oyúden bəəng bwə á gwú Cwámba Yésus-Krist, bwə gwú *buud ó micúndá, bwə á jág námə bul wáám sá nə ífamuga. Zembí nyə angé nə gwág bwo nywa, bwə ngə lúmbulí nə buud bəsh. ¹⁶Bwə ngə ntágulə sá ná sá nda bwiing íkúl íshú Jɔjɔ Kéel, bwə acéélé ná íkúl byəəng í dúgúg cug. Sálə bwə ngə sá ntó yí, bwə ngə casulə *sám wán ná í bág ncindí. Bwə á mǎ ka bwəma nə mpimbə mǎ Zembí.

Pwól nə yéesh ná a kǎ dǎg ókrísten wá Tesalonika

¹⁷Bwaang, sá bāh jísú kóomb di, tɛɛm bə ná sá á mǎ béegya nə bí fúfwálá mísh mǎsú nda ná dúg bí, milám míśú myáá mí leedyá nə bí. Ntó, nda sá á bul bə nə mama yéesh ná sá nyíngəg dúg bí ná, sá á ngə yáág ná sá mǎ zǎ nún bídí. ¹⁸Búbálé sá á mǎ yáág nkí ja ngwúd nkí íja íbá ná sá mǎ zǎ dúg bí, ná ndéé mǎ Pwól; ká, *Sátan nyə á mǎ ntágulə ná sá nda zə. ¹⁹Ye bí ampúyé ná bí wə ngə sá ná sá ngəg nə bwánd Cwámba Yésus nə búgá? Ngaá mǎshusug mǎsú mǎ ngə zhu bídí? Bí wə jí *túm gúmd sá mǎ bǎ ngə bəgwa ná ndí Yésus dí míshád ja á bǎ nyingə zə yí. ²⁰Mpugá ná bí wə bí sá sá gúmd, bí wə bí sá sá mǎshusug.

Pwól nyə á kənd Timoté Tesalonika

¹Zhúgálá zhúgálá, nda sá áshígé ná nyingə jísəw ngálə jí nda gwáduga bí ná, sá á dúg ná í nywa ná sá lúgúg fwó Atən. ²Sá mú nti *mínyəngú wúsú Timoté muud bá Zembí bwə ngə námə sɛy sɛy bwiingúgá Jɔjɔ Kéel yé. Sá mú nti nyə ná a zǎg sá ná bí bág nə ínkán búgə jínád, zə cwíny bí. ³Haaw. Í á jii ná bí bág nə ínkán búgə jínád shú ná mǎntágula mǎ nda tí múúd mǎkuú shí. Bíméfwó bí mǎ mpú ná mǎntágula mǎni mǎsə dású kəw Zembí nyə á yə sá yí. ⁴Ngaá ná ja sá á bə nún bídí yí sá á shí bwey ngə jaaw bí ná sá é bwəma nə mǎntágula? Ntó námə wá í mǎ bə éga, bí mǎ mpú ntó. ⁵Nó ndéé, nda mée mǎ áshígé ná nyingə jísəw ngálə jí nda gwáduga bí ná, mǎ á nti Timoté ná a zǎg wámbulə nda bí ngə cugə cug búgə jín ná. Mə á ngə bɛemb ná Mǎsa mǎbwásbulán nyə á bǎ bwówulə bí ná ndéé njugú sá á nwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶Nó ndéé, Timoté mǎ wóds wa wúlə nún bídí. A mǎ zə nə sá jɔjɔ mǎkál ná bí ngə ná kə shwóg nə búgə jín nə cɛel jín. A jaaw námə sá ná bí ngə ná tóduga sá tódúgálə ányunywaá, bí njúl nə mǎma yéesh ná bí mǎ dúg sá, nda sá bí námə nə yéesh ná sá mǎ dúg bí ná. ⁷Gwə wá jí ná, bwaang, mǎfúfə nə mǎbwásbulán mǎ tɛɛm ngə ntágulə sá, mǎnyúul mǎ mǎ bul nyingə lal sá nə gwádúgálə búgə jín. ⁸Sá mǎ nyingə cugə ja gaád nacé sá mǎ gwág ná bí mǎ nada nə Cwámba. ⁹Sá bí bul bə nə mǎshusug nə bí mísh mǎ Zembí íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nə nkul yə nyə akíba yí. ¹⁰Sá ngə jəgula nə Zembí ntǎ mǎnjí. Bulú nə mwásə sá ngə jəgula ná shé nyingəg dúgya, sá zǎg lwándulə sá í ngə ná fúfə bí búgə dí yí.

¹¹Sónngú íshé Zembí nyəmǎfwó bá Cwámba íshé Yésus bwə sáág ná zhíi zǎlə nún bídí í bág sá nə wan wan. ¹²Bí ngə cila mpádúgá nyín, bí ngə námə cɛel bóol búúd bəsh. Cwámba sáág ná cɛelí jəəng í ngəg nə yáág yáágúg námə nda cɛelí sá ngə cɛel bí yí. ¹³A sáág ná milám mí bág nda nkúnkulə bí, bí bág bə nə kuú njɔənd Zembí mə céel yí, kú nə sá á jumág mísh mǎ Sónngú íshé Zembí dí ja Cwámba íshé Yésus bǎnəng buud bə bəsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəənd

¹Nó ndéé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njəənd Zembí mə céel yí, bí mú námə ngə kyey wə. Nó ndéé, kəgá nə kuú njəənd wəəng shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí

2:9 2Te 3.7-9; Mis 18.3 2:10 2.5 2:11 Mis 20.31 2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12
2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33
2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3:1 Mis 17.15 3:2 Timoté: 1.1 3:3 Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4 Mis 14.22 3:5 Flp 2.16 3:6 Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 3:7 2Te 1.4 3:10 2.17
3:12 Gal 6.10 3:13 5.1-2; Flp 1.10 4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6

ntó jínó má Cwám̄ba Yésus dí. ² Bì m̄pú m̄c̄wũŋ sá á cwĩny bí n̄a ñkul m̄a Cwám̄ba Yésus má. ³ Ñkúmba s̄a Zembí ñḡó j̄i yí jí n̄a bí c̄áḡeg m̄bií á c̄éel yí. Kwanz̄agá jan̄ga. ⁴ Muud ȳesh c̄áḡeg n̄a nyúúł nyé* m̄bií Zembí m̄a c̄éel yí, ñwa nȳa n̄a m̄ajil̄a; ⁵ kú b̄e b̄ów-b̄ów iyéesh nda buud bw̄á ampúȳé Zembí wá. ⁶ Muud nda nyúg *m̄inyon̄h̄ na s̄a ñiíd, nda nt̄o m̄in̄ji. N̄acé Cwám̄ba m̄a ña kunda búúđ is̄á ñiíd; s̄ó á shí bwey ña jaaw bí nt̄ó, s̄é ñḡa n̄ám̄a nyin̄ḡa báásul̄a jaaw bí nt̄ó. ⁷ Mpugá n̄a ñj̄uwúł Zembí nȳa a j̄ów shé yí í áshígé b̄a n̄a shé ñḡóg n̄a ka shwóg ñḡa s̄a is̄á í áđudana; í á yida b̄a n̄a shé c̄áḡeg m̄bií á c̄éel yí. ⁸ N̄a ndeé, muud m̄a b̄an m̄c̄wũŋ mága yé nȳa ab̄ané múud, á ban Zembí muud ñḡo ȳa bí Ñk̄ēñk̄ē Sh̄ishim yé.

⁹ Shú s̄a í d̄úgyá n̄a c̄eelí á mp̄ádúgá om̄inyon̄h̄ yí, í aj̄íȳé n̄a m̄a c̄il̄eg bí, n̄acé m̄a mp̄ú n̄a Zembí nyam̄éfw̄o ȳa á m̄a j̄ígulí bí nda bí m̄a j̄álá n̄a c̄iila mp̄ádúgá nyin̄ n̄a. ¹⁰ Bí ñḡa nt̄ag n̄ám̄a bwey l̄w̄oya c̄eelí j̄oonḡú n̄a om̄inyon̄h̄ ó ish̄é b̄esh wá Masedw̄an ȳesh. Bwaan̄g, s̄é m̄a b̄ándul̄á bí n̄a bí k̄ag n̄a c̄eelí j̄oonḡ shwóg ñḡa yáág yáágúg, ¹¹ bulugá s̄o cug m̄átala, muud bul s̄ó n̄a á d̄úgúg ñji s̄a í d̄úgyá n̄a nȳa yí, s̄ó n̄a á s̄éyug n̄a m̄abw̄a m̄é nda s̄é á cwĩny bí n̄a. ¹² Ságá nt̄ó shú n̄a bí c̄áḡeg cug í é b̄a n̄a m̄ajil̄a m̄ish m̄a buud bw̄á c̄úgé *D̄o dí wá; bí nda s̄a n̄a b̄óól búúđ bw̄á ñḡóg n̄a ñk̄ény m̄bag wán.

Zembí m̄a bá gw̄umushi om̄inyon̄h̄ ó ish̄é

¹³ Bwaan̄g, s̄a ac̄éél̄é n̄a bí d̄úg jág s̄a í d̄úgyá n̄a okristen bw̄á á m̄a k̄a ígwád wá yí. Í j̄i n̄a bí d̄úg mpu, shú n̄a bí kú ña b̄a n̄a sh̄úsul̄ú sh̄úsul̄ú nda buud bw̄á ánḡé n̄a bwánd n̄a búgá wá. ¹⁴ Shé ñḡa *magul̄a n̄a Yésus nȳa á ȳa a mú nyin̄ḡa gw̄um, shé magul̄agá n̄ám̄a n̄a, b̄oong bw̄á á ȳa bw̄á ñḡa *b̄ugul̄a Yésus wá, Zembí m̄a bá gw̄umushi bwo a mú k̄a n̄a b̄ón̄h̄ Yésus.

¹⁵ Gúl s̄a s̄é ñḡa jaaw bí Cwám̄ba nȳa a c̄i wó ga: ja Cwám̄ba m̄a bá nyin̄ḡo z̄a yí, shé buud m̄a bá b̄a shé ñḡó ná d̄úgya wá, shé ab̄ulé k̄a shwóg, l̄úgá b̄oong bw̄á m̄a ȳa wá mp̄ús. ¹⁶ N̄acé í bá b̄a n̄a, buud bw̄á bá gwág k̄l̄ ñḡó c̄ũnda, wúl k̄úkumá *w̄énḡales ñḡó wéeshul̄i k̄l̄, laag m̄a Zembí ñḡó l̄ás, Cwám̄ba nyam̄éfw̄o mú shul̄a wú j̄on̄ dí, buud bw̄á á ȳa bw̄á ñj̄ul̄ búúđ ó *K̄rist wá bw̄á mú tééd gw̄um. ¹⁷ Bw̄á ká sh̄in gw̄um nt̄ani, shé buud m̄a bá b̄a shé ñḡó ná d̄úgya wá, shé mú s̄eñgya n̄a bwo n̄a ndeé s̄ón̄h̄ mú

ñk̄āñ k̄a m̄in̄kúđúđ k̄a bw̄ama n̄a Cwám̄ba ñj̄u m̄inḡul̄úđ; s̄ón̄h̄ s̄ó mú j̄i kandugá á kandugá. ¹⁸ Dugá w̄íya ñkul m̄ilámúđ n̄a iciyá íni.

5

Muud nȳa ampúȳé jw̄ów Cwám̄ba m̄a bá z̄a yí

¹ Bwaan̄g, í ánȳinḡóȳé j̄i n̄a m̄a c̄il̄eg bí shú s̄a í d̄úgyá n̄a m̄afwála n̄a ija is̄á í bá s̄iy yí. ² N̄acé bim̄éfw̄o bí m̄a mp̄ú n̄a s̄án̄ s̄án̄ n̄a jw̄ów m̄a Cwám̄ba í bá z̄a wóós nda j̄uwál í ña z̄a mpw̄o-bulú n̄a. ³ Buud bw̄á bá ñḡo c̄i n̄a: «H̄uáñ! A m̄āñ m̄átala! Kú n̄a t̄oo s̄a í k̄and̄ múúđ l̄ām gw̄ów!» Í bá b̄a, buud bw̄á ñḡó l̄ás nt̄ó, byéndí í ó wóós bwo m̄aseegya, n̄ám̄a nda m̄s̄cey m̄a min̄ú m̄a ña wóós múdá á bum m̄ash̄uga n̄a. Bw̄á ab̄ulé faam. ⁴ Ká, bwaan̄g, bí báá cugé yid̄úgúđ*. Jw̄ów ñaonḡú í ab̄ulé wóós bí nda j̄uwál. ⁵ Bí báá búésá bwán ó m̄on̄kenya bí b̄esh, bwán ó mwás. Shé cugé búúđ ó búlú, búúđ ó yid̄úgú. ⁶ Nda jí nt̄ó n̄a, shé aj̄l̄áyé n̄a k̄a ígwád nda b̄óól búúđ bw̄á ñḡó k̄a ígwád n̄a; shé m̄a j̄el̄á n̄a j̄i ñkas̄é, shé ña cunal iyéesh ish̄é.

⁷ N̄acé n̄a, buud bw̄á ña k̄a ígwád wá bw̄á ña k̄a ígwád íbulú, ongule ña fud̄a n̄a m̄alw̄ag íbulú. ⁸ Shé b̄āñ buud ó mwás, shé d̄úgá cunal iyéesh í ish̄é. Nt̄ó, í j̄i n̄a shé ñwág búgá n̄a c̄eelí búdal íbud dí t̄āñ nda búduga í ñk̄wanz̄ ózimbi bw̄á ña bwáád bud dí yí, shé ka ñḡa bwánd n̄a búgá n̄a Cwám̄ba m̄a bá s̄a n̄a shé fáamug n̄a int̄águl̄i, bwándul̄a w̄oonḡú í b̄a shé nda t̄um ñk̄wanz̄ zimbi m̄a ña búdal lúúđ yí. ⁹ N̄acé n̄a, Zembí nȳa a shígé f̄éesh shé n̄a shé z̄ag yida bw̄ama n̄a mpimb̄a j̄é; nȳa a f̄éesh shé n̄a shé d̄úgúg cug zh̄i m̄a Cwám̄ba ish̄é Yésus-Krist dí. ¹⁰ Nḡa n̄a Yésus w̄oonḡ w̄a nȳa á ȳa shwiy d̄ású? Haaw! Nȳa á ȳa shú n̄a s̄ón̄h̄ s̄é c̄áḡeg, t̄oo shé m̄a j̄i ñkas̄é, t̄oo shé m̄a nyin̄ḡa k̄a ígwád. ¹¹ N̄a ndeé, dugá s̄a n̄a, b̄óól wá b̄óól ñkul m̄ilámúđ, b̄óól s̄a n̄a b̄óól búgá í l̄alug, nda bí mú ñḡa bwey s̄a n̄a.

M̄c̄wũŋ m̄a m̄azh̄ugul̄á

¹² Bwaan̄g, s̄é ñḡa n̄ám̄a c̄i n̄a bí n̄a, b̄oong bw̄á tál bí shwóg bw̄á ñḡó waduga ñḡo c̄wĩny bí cug kristen dí wá, dugá ñwa bwo n̄a m̄ajil̄a. ¹³ Dugá ȳa bwo ḡumá, bí c̄eel bwo n̄a fwámé c̄eelí n̄acé s̄éy bw̄á ñḡó s̄éy yí. Cugagá n̄a sh̄e mp̄ádúgá nyin̄.

¹⁴ Bwaan̄g, s̄é ñḡa yáág n̄a bí n̄a bí d̄úg l̄ás n̄a b̄oong bw̄á ac̄éél̄é s̄éy wá; bí s̄a n̄a b̄oong búésá n̄a ñk̄wo wá bw̄á w̄in̄zhug manyúul, n̄a

4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** B̄óól bw̄á c̄i n̄a n̄a: «Muud ȳesh c̄áḡeg n̄a yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4 **4:11** 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23 **4:17** Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda j̄uwál: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbá 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bw̄á afwóȳé magul̄a Yésus wá bw̄á ñḡo ñk̄uñkula n̄a cug kú mpu shwóg kú mpu shug: búésá yid̄úgúđ. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 **5:14** 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10

bɔɔŋg básé nɔ iləm wá mækuú má tówúg shí; bágá nɔ jísɔw, dɔ jísɔw búúd bêsh. ¹⁵ Bɔ ó bɛy. Muud nda bweel mábɔw ŋgwól má sá nyə má; yidagá dɔ síya mánywa mpádúgá nyín, dɔ námé sá búúd bêsh. ¹⁶ Dugá bə nɔ mæshusug ja jêsh, ¹⁷ dɔ jəgula nɔ Zembí kú káád, ¹⁸ dɔ yə Zembí akíba nɔ mæfwála mêsh má cug jín. Bɔ buud bɔ básó búúd ɔ *Kříst Yésus wá, isá Zembí mɔ jí nɔ bɔ dág sá wó íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə nɔ Shíshim má Zembí bág kú sɛy sɛy jé.

²⁰ Kúgá bɛɛg mpyɛny íciyá í *búúd ɔ mícúndá ɔ Zembí.

²¹ Dugá faas isá byêsh, bɔ dɔ bii nji byɔɔŋg í nywá yl.

²² Bɔ ɔ káálúgá nɔ mbií mɔbɔw wêsh wúsa nɔ ŋkul shweenzh bɔ yl.

Ibwádán nɔ mɔbádá

²³ Zembí á mpwogé nyəmɛfwó ká fúb bɔ ikósɔmb byêsh; ká baagulə bɔ ikósɔmb byêsh, nɔ *shíshim, nɔ *jím, nɔ nyúúl, byêsh í bág bə kú nɔ sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kříst mɔ bá nyingə zə yl. ²⁴ Muud ŋgá jɔw bɔ yé ji abúgúlág; nyə wó má bá sá sósúlúgá wɔɔŋg.

²⁵ Bwaanɔ, dugá jəgula nɔ Zembí shú dású.

²⁶ Kúlálúgá mɔ bwáánɔg bêsh məkúlala má buud ɔ Zembí. ²⁷ Má jəgula nɔ bɔ jíná má Cwámba dɔ nɔ bɔ lɔg bwáánɔg bêsh kálaad éga.

²⁸ Cwámba íshé Yésus-Kříst ká sá bɔ mpaam.

Kálaad ábêê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isá í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúla mí á kə wóos Tesaloníka, zhwoɡ obúgula bwə mú bə myo, isá Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóogúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól obúgula bwə á magula nə jwów mə Cwámba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban nə bwə ányíngáyé nə sɛy nəcə shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl ciləg bwo nyíga kálaad nə á súgúg bwo mitódégá. Nyə á jee cilə nyə baalé ɔŋkwoond mpúsa nyəwɔŋ nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə á njúl námə Kərənt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábêê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

- (1) Pwôl mə tééd yə Zembí akíba nəcə buud bwə ngə gwáduga búgə ɔkrísten wá Tesaloníka búś nə ndí yí; a mú jí Zembí nə bwə bəg nə zény kələ shwóg tə bwə bwəmə nə cúwálí (1.1-12).
- (2) A mú ntəg zə nyə lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isá í bá ngə sɛy í bá bə nə Yésus wál zə yí: Mbáwálú mútúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná obúgula bwə jísówúg (2.13-3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə íbwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí nə: «ŋkí muud nyə acéélé sɛy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cilə bí kálaad éga, səná Silvɛ nə Timoté. Sə mə cilə bí *Dɔ́ á Tesaloníka, Dɔ́ dúsá Dɔ́ mə Zembí Sóóŋgú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. 2 Zembí Sóóŋgú bá Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílású

3 Bwaang, sə búsa nə sə dúg yə Zembí akíba ja jəsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla nə sə dúg yə nyə akíba, nəcə búgə jín í ngə lal lalúg, í, ceełí bí ngə ciila mpádúgá nyín yí í ngə námə yáag yáágúg. 4 Sá jooŋg í mə sá nə sámféfwó sə ngə bwíŋŋ mósł mádɔ́ mə Zembí lāŋ wán nə mílúú nə sáŋ. Mílúú mísa sə nə sáŋ nə bí nəcə bí búsa nə zény kələ shwóg, buud bwə ngə tɛm wáám bí nə cúwálí bímbí bwə ngə wáám yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. 5 Sá jooŋg jísə yuug í ngə lwó nə Zembí mə du cígal mílású sémbye á tətálí. Na mə lwó nə bí mə mpiyá nə Faan

mə Zembí bí ngə jug nə ífámuga yá cínɔŋg yí. 6 Bábálé jísə nə Zembí jí tətálí muud, a bá bweel *incwaw í ntug búúd bwə ngə lwó bí íni. 7 Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə íŋkácíd í *wəŋgales byé yí. 8 Bwə bá zə bəmb-bəmb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ngə ban magulála Jɔjɔ Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgúli. 9 Buud bəwɔŋgú intúgúli byáŋ í bá bə nə, bwə bá kə yúúd kandəgə kandəgə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kuma kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á milwanə yí. 10 Í bá bə jwów á bá zə nə gúmá jé í nyínúg búúd bə dí yí, nə bəwɔŋg bəsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bí mə bá bə gwoonŋ jooŋgú, nəcə bí á magulə sá sə á bwíŋŋ bí yí. 11 Gwə wə í sá nə sə ngəg nə jəgula ja jəsh shú dún yí. Sə ngə jəgula nə Zembí íshé sáag nə bí cúgəg cug í mpiyá nə njúwúlú nyə á jów bí yí. Sə ngə námə jəgula nə á kwíndúg bí nə ŋkul nyé, bí sáag mənywa məsh bí ngə gwág yéesh nə bí mə sá má; a sáag námə nə búgə jín í nda ná bə á shúlag. 12 Ntó, bí e sá nə jínə mə Yésus Cwámba íshé í njwág gúmá, bí mú námə nyə gúmá nyédí. Mpaam mə Zembí íshé bá Cwámba íshé Yésus-Kríst wə í é sá sóólúgú wəwɔŋg wəsh.

2

Isá í bá sɛy shúshwóogú nə Cwámba zəg yí

1 Bwaang, shú zələ Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyíngə zə yí nə nda shé mə bá sɛwɔŋg nyédí nə, sə ngə ci nə bí nə 2 bí kú fándá ləel cugula ntó, námə nda sá mə cí nə jwów dəwɔŋg í mə bwey wóos. Tə nə ŋgwól múúd mə jaaw bí nə *shishim í áma jaaw nyə gúl sá, tə muud mə jaaw bí jí, tə muud mə jaaw bí nə sə wə sə áma cilə, kúgá fándá bə nə ífwaas ntó. 3 Muud tɛm zə jwáŋgulə bí ntudələ, kúgá bə nyə. Nəcə Cwámba nyə abále fándá zə ntáni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ngaan nə Zembí mbíi áyiyáág, Mása míŋgáádə ngə sá nə buud bwə bəg kú bish Zembí yé mə bá fwo lwóya nyúul nə ŋgón, mása wəwɔŋg nye mə bwey bə nə á bá jɛɛ. 4 Mása wəwɔŋg mə bá zə bān lúu, lúmbulí nə sá jəsh bwə jów nə zembí yí, bwə ngə yə gúmá yí. A bá sá ntó nə ndeé kə nyíi *Mpaanzó Zembí kə jí wu, njwáméfwó kə kuda bud nə nyə wə Zembí.

5 Mə á du bwey jaaw bí sá nə mə njúl ná nūŋ bídí; bí anyíngáyé ná téduga ntó? 6 Ja gaád bí mə mpu sá í ngə bíi Mása wəwɔŋg nə á nda lwóya nyúul yí. A bá námə ka lwóya nyúul nji ja fwála dəwɔŋg í bá wóos yí. 7 Tɛm bə ntó, sá *ndímba í ngə sá nə buud bwə bəg kú bish Zembí yí í ngə bwey sɛy. Í bá sɛy nə ŋgón

1:1 1Te 1.1 1:3 2.13; 1Te 1.2-3 1:4 1Te 2.19-20; 3.3, 7 1:5 Flp 1.28 1:6 Rom 12.19; Mbú 18.6 1:7 Mat 25.31; 1Te 5.1-2 1:8 Iza 66.15; Rom 2.8; 1Pr 4.17 1:11 1Te 1.2-3; 5.24 2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2 2:2 2.15 2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6 2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15

ja sá í ngó laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nó ndeé, Mása á kú bish Zembí mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwámba mæ bá yámb nyæ ngûl næ mpu yé, a mú jimb, zálæ Cwámba Yésus mæ bá zæ a ngó ñkanæwa yí, í bá zæ shínal nyæ ná máj. ⁹ Mása á kú bish Zembí yé wœng mæ bá zæ næ ñkul mæ *Sátan zæ ngæ sá *mæshimbá mimbíi mimbii, næ isá í ntó búúd ñkul yí, næ *isá í mimbágú ngólæ shiig buud. ¹⁰ A bá zæ sá ólíngí, zæ shiig búúd bwá jálá næ jimb wá. Bwá bá jimb næcé bwá á bæ nda cœl óbúbálé shú ná bwá dúgúg cug. ¹¹ Sá jœng wá Zembí mæ bá nti bwo nyúul ñkul í bá zæ kænd bwo jugá yí, shú ná bwá *mágulag ijóó. ¹² Næ ndeé, buud bæsh bwá ngó bæ kú magulæ sá jí búúbálé wá, bwá ngó yida gwág nywa olíngí wá bwá bá bwæma næ intúgúli.

Obúgula bwá yáimúg mænyúul

¹³ Nji, yé bwaáŋg Cwámba ma cœl wá, sá bân sá má jálá næ ðu yæ Zembí akíba ja jêsh næcé sá nyæ á má sá bí yí; næcé Zembí nyæ a má fêesh bí ná bí wá tœédúg* dúg cug næ sále Shishim yé í sá ná bí bág minjêñkê mi búúd, bí mú magulæ sá jí búúbálé yí. ¹⁴ Cúndalæ sá á zæ ngæ cúndæ Jójó Kéel bídí yí, Zembí nyæ á balan næ wa, a mú jów bí shú ná bí dúgúg cug, bí bág næ milwanæ mí Cwámba wúsú Yésus-Krist. ¹⁵ Næ ndeé bwaanŋ, yáimúgá mænyúul; sá á jíguli bí minjígulá, míl sá lás næ mimpu bí ngó gwág, mílúgá sá cilæ bí cilág, nadagá næ minjígulá myœng.

¹⁶ Sónúgú íshé Zembí nyæ á cœl shé a sá shé mpaam, wá shé ñkul mænyúúlúð, sá ná shé ngóg næ bwánd næ búgá. Næ Cwámba íshé Yésus-Krist nyæmféwó, næ Sónúgú íshé Zembí wœngú ¹⁷ bwá wág bí ñkul mænyúúlúð, bwá sá ná bí yáimúg mænyúul sá ányunywaá jêsh bí má sá yíid, tœ lœsú ányunywaá wêsh bí má lás yíid.

3

Cwámba jisæ abúgúlág

¹ Næ ndeé bwaanŋ, jœgulagá næ Zembí shú dúsúð. Jœgulagá ná lân má Cwámba í léélug mpyáanz, buud bwá ñwág námá wæ næ gúmá nda núñ bídí. ² Jœgulagá námá ná a yílúg sá mænyámá má íbów-bów i búúd í ányinyaaná ði; buud bæsh ðí bwá ngó magulæ *búgula. ³ Nji Cwámba nywáá jí abúgúlág, nyæ wá má bá sá ná bí yáimúg mænyúul, a sá ná Mbúwúlú múúd nda sá bí mæbów. ⁴ Sá bí næ búgá tâñ buud ó Cwámba ná bí ngæ sá nda sá ngó cí ná bí sáág ná, bí é ngæ námá næ sá nji ntó. ⁵ Cwámba sáág ná milám mín mí cœlúg Zembí, mí bág næ zény kálæ shwóug nda *Krist.

Obúgula bwá séyúg næ mæbwá máj

⁶ Bwaanŋ, sá ngæ cwíny bí jíná má Cwámba íshé Yésus-Krist ðí nœóó: bí a lág ñjígulá næ sá; *mínyonjû wún yêsh mæ bá nda bæ ñjígulá wœngú, a yida ngæ jí kú séy yé, sásúlágá nyæ.

⁷ Bíméfwó bí mæ mpú nda bí má jálá næ ngæ yagula sá ná. Ja sá á bæ núñ bídí yí, sá áshígé ngæ cuga cug ílam. ⁸ Sá áshígé ðu bíð ná buud bwá wílúg sæ ashwá. Mbó. Sá á yida ðu wáduga séy bulú næ mwásá shú ná mbag wúsú í bág kú badawo múud mábagud. ⁹ Ntó cugé ná sá áshígé bæ næ zhíí mæ sá ná buud bwá ñkényúg mbag wúsú. Sá á bæ næ zhíí nyœngú, nji sá á yida cœl lwó bí yuug bí má jálá næ yagula yí. ¹⁰ Ngaá ná ja sá á bæ núñ yí sá á shí bwey ðu jíguli bí ná ñkí muud nyæ acéélé séy næ mæbwá mé a nda námá nyiŋgæ ðu ðæ?

¹¹ Ká, sá ngæ gwág ná bóól búúd wá gwoong jín bwá mú ngæ cuga cug ílam; bwá lúgá séy næ mæbwá máj, búsæ nji ngólæ kænd milám ízháá isád. ¹² Mbií búúd wœngú, sá ngæ yámbuli bwo, ngæ bándulæ bwo jíná má Cwámba Yésus-Krist ðí ná bwá ngóg næ séy ná shee, bwá bág ðæ íðaw bwá á séy næ mæbwá máj yí. ¹³ Bwaanŋ, bí bân bí nda káád sále mænywa.

¹⁴ Muud mæ bá kú sá mágwág næ sá sá ngó cí wa kálaad éga ðí yé, bí ó ñwa nyæ jína, bí mú béégyá næ nyæ shú ná í sáág nyæ shwôn. ¹⁵ Bí nda yida ñwa nyæ nda zhízhí, mbó. Yidagá lámusa næ nyæ nda múúd mæ lámusa næ *mínyonjû ná.

Ibwáðán næ mabáðá

¹⁶ Cwámba á mpwogé nyæmféwó kó sá ná bí cúgæg mpwogé ija byêsh mázhíí mæsh ðí. Cwámba jígú næ bí bæsh. ¹⁷ Mæ Pwól wá má cilá mabáðá mága; ntúga wá má ðu sán ókálaad bâm yé. Mbwaá wám wá í ámæ cilæ. ¹⁸ Cwámba íshé Yésus-Krist kó sá bí bæsh mpaam.

2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8 2:13 1.3 * 2:13 Bóól bwá cí ná nyæ á fêesh bí ná máttéédáléd. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4 3:1 Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 3:3 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 3:4 1Kr 4.16; Gal 5.10 3:6 3.12; 1Te 5.14 3:8 1Te 2.9 3:9 Mis 18.3; 1Te 1.6; bæ næ zhíí mæ sá ná buud bwá ñkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 3:10 1Te 4.11 3:11 1Tm 5.13 3:12 Ifz 4.28 3:13 Gal 6.9 3:14 1Kr 5.9, 11 3:15 Mat 18.15-17; 1Te 5.14 3:16 2Kr 13.11 3:17 1Kr 16.21 3:18 Gal 6.18

Kálaad ashúshwóogú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isá í dúgyá nə kálaad ashúshwóogú mə Pwôl shú mə Timotê yí

Timotê nyooŋgú nyə á bə shilə Yúden, sóoŋgú mwá Gərək. Ja Pwôl nyə á nŋə sá nŋəond yé ábəké wə nyə á kwey Timotê nŋwála á Listra, shí bwə nŋə jəw múus nə Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cinooŋg yí, Timotê nyə á shwal bə nŋwól múúd gwoonŋ mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyooŋg nyə á cilə Titus yé búə wáŋ mbwoomb bwə jəw nə «okálaad ɔ məwáil soonz». Bwə jəw bwo ntó nəcé búə nə məcwúŋ shú obaagula ɔ incwəmbə nə bóól otówe ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóogú jisə nə məŋkəw məbá:

- (1) Minjígulá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpándí Timotê mə jəlá nə bə shú nə iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé nŋə jii nə Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə nŋəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó nə bwə nŋəg nə sá isá nə jə lám, bwə nŋə ságusə Kríst muud mə yil sá mikwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cílə kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sá nŋə bwánd nə búgá yé, bá Cugye wúsú Zembí wə bwə á nŋə cígúlá nə mə bəg muud lwámá. 2 Má cilə wo Timotê fwámé mwān waamá mə á byá cug krísten dí yé. Zembí Sóoŋgú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ɔ sá wo mpaam, bwə ɔ gwág wo cey lámúd, bwə ɔ sá námə nə wo cúgag mpwogé.

Minjígulá myá məshügá mí shúnúg

3 Ja mə á nŋə kə Masedwān yí, mə á yáág nə wo nə wo jíg Ifɛz. Í á bə shú ná, buud bwə nŋə jíguli minjígulá mishús nún wá, wo táləg mpándí nə bwə kú ná kwo jíguli minjígulá myooŋg. Jígú nún, wo táləg bwo mpándí nyooŋg. 4 Gúl sá jí námə ná, nə mikanda, nə lɔlə məbyél nə lɔ lɔ kú nə məshíné*; táləg námə wo mpándí nə bwə kú dá kənd

mílám mbii isá byooŋgúd. Isá byooŋg í ádé kwiind múúd nə muud bəg tádúgá mə Zembí. Í yida də shwambulə búúd nə bwə dág sɛŋusa məkál. 5 Ja mə lás ntúni yí, mə nŋə jii nə obúgula bwə bəg nə fwámé cɛelí. Muud jí nə lám fúbán, lám nə sán, búgá jé kú nə məkán yé, nyə wə mə də cɛel búúd fwámé cɛel yé, váál cɛelí jooŋg wə mə jí nə bi bəg nə ndí yí.

6 Bóól búúd bwə á mə yil mílám jə minjígulá míniid, bwə á mə kə cwagawa bə dúlə lás mbɛɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. 7 Bwə nŋə jii nə buud bwə nŋwág bwo nda *Onkume ɔ məcɛɛ mə Zembí, nji í njúl nə bwə angé nə wámbulə sá bwə nŋə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwə nŋə lás nə injékán yí.

8 Sə báá sá nŋə mpu nə məcɛɛ məsə jɔjɔ sá ja múúd mə bálán nə mwo mbii í jəlá yé. 9 Nda jí ntó ná, sá dúgá mpu nə məcɛɛ mə áshígé tálw shú múúd jí tətəlí yé. Mbɛ. Má á yida tálw shú búúd bí kú bish məcɛɛ wá, nə buud ɔ məlwə, nə buud bí kú bish Zembí wá, nə bóól osól ɔ *mísám, nə buud búú kú gwɔɔ Zembí wá, nə bəoŋg bwə nŋwá isá í Zembí zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú osóoŋg wá, nə bəoŋg bwə gwú ónyooŋg wá, nə bóól ógwíl ɔ búúd bəsh. 10 Məcɛɛ mə á tálw námə shú búúd ɔ janga, nə budúm bwə sá íland nə bóól búúd wá, nə buud bwə kúshá kənd bóól mikwám dí wá, nə obwiingye ɔ lɔjɔ, nə bəoŋg bwə kéén jínə mə Zembí məshügá wá. Məcɛɛ mə á tálw shú sá jəsh í lúmbuli nə fwámé njígulá yí. 11 Fwámé njígulá wəoŋg í nŋə bə jɔjɔ ləŋ mə Zembí á milwaná búúd bwə də ságusə nə nywáá mə jəla yé. Jɔjɔ Ləŋ wəoŋg wə bwə á yə mə nə mə jəla nŋə bwiing yí.

Pwôl nŋə yə Yésus akíba

12 Mə nŋə yə Cwámba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə á mə lúlushi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey nə á jí nə nŋkul jee shwu nyúl nə mə, a mú sá nə mə bəg nyə sól məsáal. 13 Í njúl nə mə á də bul jág lás nə nyə yág, mə á də jugushi buud bə mə njúl nŋkí jág gwɔɔ lám; nji, nywáá nyə a mə bwúg mə nə nŋkwoŋú nəcé mə á nŋə sá isá byooŋg jág dí, mə kú nə búgá. 14 Cwámba ishé nyə a mə sá mə mpaam ntɔ minji, nyə a mə sá nə mə bəg nə búgá, nə cɛelí í nŋə zhu wə Kríst Yésus. 15 Ciyá ga jí abúgúlág, sá mə jəlá nə magulə gwo sá bəsh: jí nə, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ɔ *mísám; ósól ɔ mísám bəoŋgú dí, mə wə jí áshúshwóogú. 16 Nji, Zembí nyə á bul gwág mə nŋkwoŋúshú shú nə jə lám mə Kríst Yésus í nyínég mədí,

1:1 muud lwámá: 2.7 Cugye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 1:2 Timotê: 1Kr 4.17 mwān waamá: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 1:3 Ifɛz: Mis 20.1 buud bwə nŋə jíguli minjígulá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 13-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 1:4 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * 1:4 Oyúden bwə á də baagulə məbyél máŋ micilyá, də lú micilyá myooŋg mísoon, sá jooŋg wə Pwôl nŋə ban na yí. 1:5 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 1:6 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 1:8 Rom 7.12, 16 1:9 Gal 5.19-21 1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 1:11 1Te 2.4 1:12 2.7 1:12 Gal 1.15-16 1:13 Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 1:14 1.5; 1Kr 15.10 1:15 Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 1:16 Ifz 3.7-9; Kol 1.25

mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgula mwôw mə ngá zə má, yuug nə bwá bá lág cug á kandugə kandugə. 17 Buud bwá yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmə. Zembí nyə abúle bwele yə yé, Zembí jí kú nyín nə mísh yé, á jí Zembí nji nyə ngwúd nə ngwúd yé, a nkánuwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jǝjǝ gwáná

18 Timoté mwán waam, mə zə yə wo nyíga mpándí bɛ nə iciyá *búúd ɔ micúndə bwə á ci shú dwó yág yí. Iciyá byəɔng í ɔ yə wo nkul nə wo gwánág jǝjǝ gwáná. 19 Ngagú nə gwána wo mbid búgá, wo njúl nə lám nə sán. Ból búúd bwá á mə dá ban dúlə gwágúlə lám nə ndéé búgá ján í á mú nyasula nda byóól í dá búg ngwǝj nə. 20 Imene bá Aləguzándra búsə sámbá búúd jǝngúd; mə a mə cwámbulə *Sátan bwo shú nə bwá ngwág njúgúla nə bwá nda ná bá bwele *lás nə Zembí bwaasúle mpu.

2

Du sá májəgula shú múúd yəsh

1 Sâ mə ngá tééd fwo yáág nə ndí yí jí ná, obúgula bwá dúg kə nə mĩngwómbálú wə Zembí, du jəgula nə nyə, du gwáám nyə isâ, du lǝ nyə. Bwá dúg sá ntó shú búúd bəsh í, 2 shú ójwú-buud nə shú búúd bəsh bí nə mĩnkwón wá. Sâ jǝng í é sá nə shé cúgəg nə shɛɛ, kú nə intúgúli, nəcé cugále cug í yə Zembí gúmə yí, nə cugále mbii cug í jəla yí. 3 Ntó jí jǝ sâ, Cugye wúsú Zembí mə gwág nywa ntó. 4 Á jii ná buud bəsh bwá dúgúg cug, bwá mpu óbábálé.

5 Nəcé, Zembí jí nji ngwúd, líf-nji námá ngwúd mpádúgá Zembí bənɔn buud,

líf-nji jǝngú jíse muud, nyə wə Yésus-Krist.

6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú nə buud bəsh bwá bág ofali*.

Nyə á sá sǝlúgú wǝng námá fwála í á jəla yí, zə lwó búúd nə Zembí ngə jíi nə bəsh bwá dúgúg cug.

7 Shú dǝng wə Zembí nyə a təl mə mbwiingye lǝn yí, nyə a sá nə mə bəg *muud lwámá, á yə mə mbag nə mə jǝgúlig ikúl í cúgə *Oyúden yí óbábálé bwá jəlá nə *búgula wá. Bábálé mə anǝé nə bwiing ijǝj.

Cug búdúm nə budá dǝ dí

8 Mə ka jíi nə budúm bwá dúg sá májəgula kúl jəsh. Bwá dúg jəgula bwá ngə bən məbwə wə Zembí, məbwə mə njúl kú nə məbyaagula.

Bwá dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhujwa.

9 Mə jíi námá nə budá bwá dúg bwáád mbii í jəla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bə mí asǝ mísh; bwá nda du síya mífind mí ázəgá-dúg, nda du bwáád isá í or, nkí ntǝg onkaaw ɔ álal-kus, nə ivungá nə mikáándə mí álal-kus. 10 Bwá dúg bwáád mimbwéedí mí jəlá nə budá bwá ngə cugə mǝgwág nə Zembí wá; mimbwéedí mǝwǝng wə jǝjǝ mǝsǝlúgú. 11 Mudá mə jəlá nə du nyə njúgúla a njúl kúl-kúl, kú bwele bən lúu. 12 Mə ayəyé múdá nkul nə a jǝgúlig, nkí ntǝg nə a jwúg nə mudúm. A dúg jí kúl-kúl. 13 Jí nə, Adam wə Zembí nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpásə. 14 Adam ntǝg dí nyə á magulə məshügá. Mudá wə nyə á magulə məshügá, a mú caam mácéɛ. 15 Nji, mudá mə bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jíi nə a bəg nə zény búgá, nə zény cəelí, nə zény cugále mbii Zembí mə cəel yí, a mbid lám ájjilá.

3

Sá í dúgyá nə otswə ɔ shwóg wá Dǝ yí

1 Sâ jí kú nə məshwán wə ga: nkí muud mə gwág yéesh nə a sá séy dúlə fála *Dǝ mə Zembí, jǝjǝ mpwóombá iséy wə múúd wǝng ngə jíi ni. 2 Í ka jíi nə tǝwe shwóg bág kú nə sá á jumúg, a bág ngwúm mə múdá ngwúd; a bág muud mə du cunal iyéesh yé, a du shimal isá, a mpíya nə gúmə, a bág muud mə du mpu nyə ójǝn yé, a njúl nə a jíi nə nkul mpu jǝgúli. 3 Nyə ajəláyé nə bə ngule məlwəg, kú bə múúd mándá; a yidag bə kú du yá, kú bə múúd icwóomb. A bág kú cəel *mwaané. 4 A jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝnd, bwán bé kú nə məbún, bwá ngə cugə mbii cug í jəla yí. 5 Nkí muud mə yidá bə kú mpu sá nə njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝnd íf, ntudelé nyə é mpu kweemb Dǝ mə Zembí yé? 6 Muud mə fála Dǝ yé nyə ajəláyé nə bə múúd ngə ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá nyə nyáməfwó nda gúl məma sá, a mú bə kú ná mpu nda á fálag Dǝ nə, nə ndéé a mú bwəma nə intúgúli Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. 7 A jəlá námá nə bə váal múúd dí nə buud bwá cúgə Dǝ dí wá du lǝ nyə nə jǝ múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyǝn nə ndéé a biil láám mə Njwú məjamb dí.

Sá í dúgyá nə ojaákwon yí

8 Námá mbii ngwúd wǝngú, *jaákwon mə jəlá nə bə nə jǝ fúlu, a nda du lás sá ngwúd mimpu mimbá; nyə ajəláyé nə wá lúu

1:17 Rom 16.27 1:18 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 1:19 1.5 1:20 Imene: 2Tm 2.17 Alagazándra: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 2:1 Ifz 6.18-19; Flp 4.6 2:2 Esd 6.10 2:3 Tit 3.4 2:4 Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 2:5 Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * 2:6 Bwá á du jəna nkúmba tǝn shú nə nkúmba kwám í bág falí. Tǝn nyǝng wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd bəsh yí. 2:7 muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 2:8 1Pr 3.7 2:9 1Pr 3.3-5 2:10 5.10 2:11 1Kr 14.34 2:13 Mat 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 2:14 Mat 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 3:2 Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 3:3 2Tm 2.24 3:7 2Kr 8.21; Mís 6.3

málwæg dî, a nda ðu sý *mwaanê nê mæcií mîshúd. ⁹ A jêlá nê magulá *ndimba a búgá lâm á fúbánúd. ¹⁰ Muud mæ cêél bæ jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwá fwóg faas váál múúd á jí yi; á ká bæ kú nê sá á jumúg íí, a mú ka sêy sêy jaákwon. ¹¹ Budá *bwá jêlá námá nê bæ nê jò fúú, nda ðu ci búúd iciyá í bêwáli bwo milâm yí, bwá mpúg ðu cunal íyéesh byán, bwá bág ð abúgúlág mæzhíí mêsh. ¹² Jaákwon mæ jêlá nê bæ ngwûm mæ múdá ngwûd, bwán bê kú bwele bán milúú, a jêlá nê sá ná njów búúd yé í kyéyug jòjò kuú njóond. ¹³ Bóong bwá sá ísêy byán váál í jêlá wá, buud bwá é ñwa bwo nê mæjilê. Búgá bwá ngá *búgula Yésus-Krist yí í é sá ná bwá dág lésha nê buud kú nê ifwaas.

¹⁴ Mæ ngæ cilê wo kálaad éga nê búgá ná mæ wál bá zê nûñ. ¹⁵ Nji, ñkí mæ bá kú læl zê, kálaad éga nyê e sá nê wo mpúg kuú njóond í jêlá nê muud á njów mæ Zembí yí. Njów mæ Zembí wóong wá Dɔ mæ Zembí á kuwô í ngá shúgæ ngæ baagulé obábálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nê mæshwán, mpúyá búgá í ngá yá sá yí wí mæma ndimba ánání. Krist nyê á zê byêl muud, Nkêñkê Shishim nyê a lwó ná a jì tâtáí, *wængales bwá á beny nyê, cúndá yé í á mæ sîy ílwoñ í búúd byêsh dî, ncúlyá buud bwá á mæ búgula nyê wa shí mishwun, Zembí nyê a bán nyê gwôw, yê nyê gúmá jé.

4

Gwánáq ni ibów-bôw í mínjígulá

¹ Nkêñkê Shishim ngæ ci ná sánj sánj ná mwów mæ ámæzhúgúlá dî, bósí búúd bwá bá yíl milâm isá í dúgyá nê búgá yíid, bwá yidá ká sá mægwág nê mishishim mí mæshügá, ká ngæ bæ mínjígulá mí mínjumbálu. ² Bwá bá ká ngæ cwaguwa bæ mikaand mí ijóó búúd ð kwába bwá bá ðu shüig bwá nê ndí myá. Buud ð mækánj bóong iwushí í á mæ nada bwo lámúd nda mæyígyé múúd nyê a lánd nê ñkwánz ágúgwá* má. ³ Bwá tál búúd mpándí nê ci muud kú bá; bwá cilushi búúd bíí ídêw, í njúl nê Zembí nyê á té byo shú búúd ð abúgúlág bwá mpú obábálé wá ná, bwá dág ðe byo nê akíba. ⁴ Sá jêsh Zembí nyê a té yí jí ñkí nywa; kú nê tóo sá í jêlá nê myeesh yí; í jii nji ná sá dág yê Zembí akíba shú sá jêsh sá mæ jwá yí. ⁵ Nacé ná, nê Milésú mí Zembí, nê mæjagula í ðu sá ná isá byêsh í bæg injkêñkê í isá.

⁶ Jígúlig ómínyonjê bwô ð abúgúlág isá íni, ntó nyê e lwó ná wo jì jòjò sóol mæsaal mæ *Kris̄t Yésus, bwá á wíl wo nê jòjò iciyá í búgá nê fwámé njígúgá, wo ngæ námá mpu bæ njígúgá wóong. ⁷ Dugá ban mbii mikanda ícwúcwúú í búdá í ðu kand, mikanda mísá kú bish Zembí myá. Yidagá wá ñkúl nê wo ngóg nê cugæ cug í yá Zembí gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ðu lulushi nyúúú yí bí nê búbaalé mfii bíbiyá. Cug í yá Zembí gúmá yí, jáá jí nê mfii mæzhíí mêsh, ñkaagá njúl námá nê muud mæ cugá cug jóong yé, nyê é cugæ mpwogé ja gaád, a ká námá bá cugæ mpwogé jóong cug í ngá zê yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá mæ jêlá ná magulá gwo sá bêsh. ¹⁰ Ciyá jóong jí ná, sá ngæ wáduga ngæ gwána nacé sá ngæ bwánd nê búgá ná Zembí á kuwô mæ bá ló sá sá ngá sá yí. Zembí á kuwô wóong wá jí cugyê á buud bêsh, bul bæ ná ndéé obúgula. ¹¹ Isá wó jêlá nê jíguli búúd wá íni, wo ci nê bwo ná bwá bæg mínjígulá myóong.

¹² Muud nyê ajáláyé nê mpyêny wo ná wo jì mwántombú. Yidagá sá nê obúgula bwá ñwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njóond, yuug cæelí, nê yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té mæ afwóyê wós yí, wo ð wá lúú dálê ló micilyá mí Zembí ísængyád. Wo ð wá námá lúú dálê sá nê obúgula bwá bæg nda teeg mányúú, wo wá lúú dálê jíguli bwo dî. ¹⁴ Zembí nyê á yê wo ñkul nê fug ja *búúd ð micúndá bwá á cúnda, ocúmbá buud bæd wo mæbwá lúúú yí; wo nda bæeg ñwa yána mæ Zembí dáongú nda zhizhe. ¹⁵ Kændág lâm isá íniid, wo wá lúú sáal dwo dî, buud bêsh bwá dágúg nda wó ngá buguban ná. ¹⁶ Wo ð mpú baagusa cug gwô, mpu baagusa mínjígulá wó ngá jíguli buud myá. Nadagá mínjígulá myóongd. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námá búúd bwá ngá gwágulá wo wá.

5

Lásúle nê buud bwá sá íwushí wá

¹ Nkí í wós ná wo lámásá nê cúmbá muud íí, wo kú ñkáánd nê nyê, wo ð lás nê nyê tâñ nda shwóongá. Wo ð ðu námá lás nê mæncwámá tâñ nda omínyonjê bwô, ² lás nê ocúmbá budá tâñ nda onyóongá bwô, mæsás tâñ nda okóól bwô, nê kálúgá í jêlá yí.

Sá í dúgyá nê mikúsá mí búdá yí

³ Wo ð kweemb mikúsá mí búdá mí cúgé ná nê jígúwé myá. ⁴ Kúsá í ká bæ nê bwán nê onta, bwá jêlá nê tééd fwo jígú dálê cugæ nê buud ð njów bán nda Zembí mæ jíí nê; bwá mpúg ná wífilúle obyól bán bwá á wíl

3:11 Tit 2.3 * **3:11** Na jì nê ñkul bæ búdá ð ójaákwon, jí námá nê ñkul bæ ójaákwon ð ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22
3:16 Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.16; 2.3; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1
3.1 * **4:2** Bósí bwá ci ná: «Milâm mí á mæ bimbula bwo». **4:3** bá: 1Kr 7.1 ídêw; Mat 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mat 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6 **4:10** Tit 3.4 **4:12** 1.5; Tit 2.7 **4:13** 2Tm 3.15-16 **4:14** 1.18; 5.22; Mis 6.6; 2Tm 1.6; 2.2 **4:16** 1.10; 4.12; 2Tm 2.22; 3.10 **5:1** Lav 19.32 **5:5** Luk 2.37; 18.7

bwo yí wúsa mpwálá bwé jálá nà nying yí.
 5 Kúsá múdá í má mpu lúg kú ná nà jígúwé yí í ða kænd búgá jêsh wá Zembí. Mbií kúsá wòng í ða jagula nà Zembí bulú nà mwásá ða gwaábmb nyà kwííndyá nda káád.
 6 Shú myoong mikúsá mí búdá mí ngó ná bę mánywa má cug myá, bwé mpúg ná bwé teem bæ míkuwó, bwé má ya. 7 Kalagá mikúsá mí búdá malábúgá méga shú ná bwé cugégú kú ná mājumá. 8 Nki muud má bə kú kweemb búúd bē, ná ndeé buud ɔ njów yé ntág íí, nyíni múúd má kíflya búgá jé, a má bæ mbúwúlú ntɔ *hááden.

9 Shú ná wo cílág kúsá múdá sámbá á mikúsá mísáon má jéla kweemb myá dí, í jí ná kúsá wòng í bág nà mimbú tééd mawúm mäsaman kə gwòw; í jí námá ná a bág kúsá í á bæ nà nji ngwúm ngwúd yí. 10 Í jii námá ná a bág ná nyə á shí ða sá jɔjɔ mísóólúgú mí dágú nyín, a bág ná nyə á mpu jíguli bwán bē, nyə á ða lóg búúd nyádí njów, ða gusa búúd ɔ Zembí makuú, ða kwíínd intágulá-ntágula í búúd. A bág ná nyə á ða sá fwámé mísóólúgú mimbii mimbii.

11 Wo nda magulá cílálé mikúsá myá mäsás; nácé myán, iyéesh byán í ða gwúm, bwé mú ngə yow sálə sáal má Zembí, bwé mú bæ nə yéesh ná bwé kə mábáád. 12 Ja nyán mə sá ntó yí, a má byaagula, nácé a má ntɔ nkəl nyə á tál ná á jí fwó yé. 13 Bwé ða bæ cínoŋgú, bwé mú kú ná nyingə sá tó sá, nji ngələ jéla minjów minjów; jélálə wòngú kú ntág bæ nji ná bwé cugé nə sá má sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá ísád, bwé cí icigə-cíga.

14 Gwá wá jí ná, má yidá jii ná kúsá wí sás yí í kág báád kə byá bwán, baagula njów bá mpwogé shú ná buud bwé ngó lúmbuli nə sá wá bwé bág kú ná zhíí má cí sé sá ábábòw. 15 Má cí ntó nácé bóól nkí bulya bwé má bwey wú fwámé zhííd kə bę zhíí mə *Sátan.

16 Nki ngwól mbúgula á mudá jí nà mikúsá nyádí njów búúd dí, í jii ná a nkényág mbag á mikúsə myoongú shú ná í nda nyingə bæ mbag á *Dɔ má Zembí. Dɔ í nkényág mbag á myoong mí kú ná jígúwé myá.

Sá í dágúyá nə otówe ɔ shwóg wá Dɔ yí

17 Ocúmbá buud bwé ngó mpu kyey nə Dɔ wá bwé mpíyá nə gúmá íkóómb íbá, ná ndeé bóong bwé má wá mányúúl bwiingúle jɔjɔ kéel nə jígúílúle óbúgula dí wá. 18 Kálad Zembí ngə cí ná: «Wo nda fad ntəny mpu ja í ngə nyaal mpumá ngələ lwáál nywo yí», a nyingə námé cí ná: «Sóol mäsáal má jéla nə bæ nə myána.»

19 Nki bwé zó shwəman ngwól Acúmbá muud á Dɔ má Zembí, wo é jisə magula

shwəman jooŋgú buud obá nkí ólóól bwé má fwo bwiing mpu ngwúd. 20 Bóong otówe ɔ shwóg bwé sá *sám wá, wo lás nə bwo tám buud; sá jooŋg í é sá ná bóól bwé bág nə ifwaas.

21 Má ngə cí nə wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Kríst dí nə mísh má *wəngəles Zembí nya a féesh wá dí ná, wo ɔ bę minjígulá míni, kú kə nkəómá, kú yag múúd mpwoombú. 22 Wo nda jigəwa bæd múúd məbwá; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémád. Wo ɔ baagula wóméfwó ná fwɔ-fwɔ. 23 Wo kú ná ða ngul nji mājúwó; ðagú námá ngul búbaalé məlwəg nə məcey má ða bii wo ija ija məní.

24 Bóól búúd myán mísəm mí ða búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bāŋ myán zə ða mpúy fwála má fwo cɔ. 25 Jɔjɔ mísóólúgú mí ða námá bæ, bóól búúd myán leel nyín. Nji, míl teem bæ nda leel nyín, mí ábúle bwən shwoód.

6

Sá í dágúyá nə malwaa nə omása yí

1 Obúgula bí malwaa wá bwé jéla nə magulə nə omása bāŋ bwé mpíyá nə gúmá jêsh. Ntó nyə e sá ná buud bwé nda *lás nə Zembí bwaasúlə mpu, tó nə njígulá wúsú. 2 Bóong ómása bāŋ bí obúgula wá, bwé nda mpyény bwo ná jisə omínyoŋə bāŋ. Í yidá jii ná bwé búlúg mpu sēy nə bwo, bwé ngə mpu ná obúgula Zembí mə céel wá bwé wá bwé ngə balan nə məbwé má ísəy máŋ. Sá wó jéla nə jíguli búúd wəni, wo yág nə bwo ná bwé máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wədyibəmb

3 Nki ngwól múúd mə jígulá gúl sá shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwámá wúsú Yésus-Kríst, nkí ntág nə a bíd njígulá í dágúyá nə cug í yə Zembí gúmá yí, 4 nyán múúd má jág bul nkény nyúul, a má bul námá bæ nə jág. Í mú nyə nda bwás á ná a dág ngə shuya ózhuyá ɔ dúle ngə faas bíl íciyá. Jí í ða wós cínoŋg yí? Ngaa nji zhín nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, nə dúle bæemb bóól búúd? 5 Í ða námá bæ buud mítédúgá mí má lənguwə wá, ða sənəsa mákál ná sənəsa sənəsa, kú nə məshíné. Nácé buud mítédúgá mí má lənguwə wá bwé ampúyé ná óbábálé, bwé má yida dág ná cug í yə Zembí gúmá yí jisə bwo zhíí bwé é bii kúm yí.

6 Cug í yə Zembí gúmá yí í yida námá bæ zhíí múúd mə bíi kúm yí, nji í bə ntó ja múúd mə mpú ða gwág məshusug nə sá á jí nə ndí yí.

7 Shé áshígé zə nə sá ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə nkul kə nə sá ja shé

5:10 2.10; Heb 13.2; Yuá 13.14 5:13 2Te 3.11 5:14 1Kr 7.9 5:17 1Te 5.12 5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1 5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 5:22 4.14 6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 6:3 1.3-7 6:3 1.10; Gal 1.6-9 6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14 6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 6:6 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 6:8 Mik 30.8-9

má ká yí. ⁸ Ntó jí ná, shé má ká bə nə idəg nə mikáándá, bímbi dɔɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwá du yág ná bwá cɛɛl bə nə kúm wá, bwá du bágulə mányúul ná məbwəbúlán má wáámébug bwo, bwá mú biil láámábád ná ndéé, bwá mú bə nə iyéesh mimbií mimbií í ntágúlə bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔŋg wá í du sá ná muud kweemushi nyáméfwó ná ndéé a yə yí. ¹⁰ Mpugá ná, «cɛɛlúlə *mwaané wúsə kɔɔlə á mimbií mí mábɔw myésh»*. Nda bóól búúd bwá á wá mənyúul cɛɛlí jɔɔŋg dí ná, bwá á béégya nə kuú njɔɔnd búgá kə ŋgə gwaa cwagawa; bwá á má tál bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wɛɛ muud má Zembí, túbúg isá íni. Yídagú sɔ ná wo cágəg tútálí, wo kándug lám wá Zembí, wo bág nə búgá, nə cɛɛlí, nə jisɔw nə lám mótala. ¹² Mpug ná cugələ cug búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jɔɔŋg shú ná wo bíig cug á kandugə kandugə. Cug jɔɔŋg wá Zembí nyə a jɔw wo ná wo zág ŋwa yí. Njúwúlú wɔɔŋg wá wó á bwaagulə zhwog buud bwá ŋgə gwág yí. ¹³ Mə zə tál wo ŋkál mísh má Zembí dí, nəcé nyə wá ŋgə yə isá byésh cug. Mə tál námə wo ŋkál nyɔɔŋgú mísh má Yésus-Krist dí, Yésus muud nyə á magulə Zembí mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Nkál nyɔɔŋg nyisə ná wo mpúg baagulə mámpándí má á yə wo má, wo sá ná wo cágəgí nə mwo kú sá sá májumá, kú fufug ná ndéé kə wós jwɔw Cwámba wúsú Yésus-Krist mə bá nyiŋgə zə yí. ¹⁵ Nəcé, Zembí wá má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wós yí, Zembí muud jí Ajəláci anání yé, Cí í jwú nə micí myésh yí, Cwámba míl mícwámba myésh mí ŋgə gwɔɔ yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wá jí ná nyə abúle yə, a njul kál jí nə mbii məŋkenya mísh má múúd má cúgə nə ŋkul jisɔw yí; muud ŋgwúd nə ŋgwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugé námə nə ŋkul dúg nyə. A ŋwág gúmá nə ŋkul á kandugə kandugə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cug ga wá, tólúg bwo mpándí ná ci bwá nda ŋkény mənyúul, bwá nda kə wá búgə jáŋ kúm dɔɔŋg dí, nəcé í bá cɔ. Bwá yídag kənd mílám wá Zembí muud ŋgə yə sá isá byésh nə jɔ lám yé, nyə wá ŋgə sá ná sá ŋgəg nə balan nə isá byɔɔŋgú shú mánywa mósú. ¹⁸ Cúg nə bwo ná bwá dúg sá mánywa, bwá dúg sá jɔjɔ mísóólúgú məŋkund məŋkund; bwá dúg sá váál yána í ŋgə wú lám dí cwú yí, bwá du bə kwéeshá ná bwá du kaaw məbíí máŋ nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə ná dāŋ kúm wá ŋgələ sá mbii mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cug í ŋgə zə yí, kú nə sá í ntágulə.

Məbádá

* **6:10** Na jí kaaná búúd bwá á du bwey ci fwála mwəw má Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbá 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sóm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sóm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 **6:19** Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

²⁰ É yé Timotê, mpug baagulə sá Zembí nyə á yə wo yí. Wo nda du kənd málwə mbeé zhizhe mikaand mí ŋgə lúmbəli nə búgə myád, wo ɔ sásúlə námə ŋŋkwafad ɔ búúd bwá ŋgə jaaw mənyúul ná búsa nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwá á jaaw mənyúul ntó wá bwá á má ləngawo wú búgəd.

Zembí ká sá bí mpaam.

Kálaad ábêê Pwól nyá á cila Timoté yé Isá í dúgyá nê kálaad ábêê mê Pwól shú má Timoté yí

Kálaad ábêê má Timoté ngæ nyín ná Pwól nyæ á bæ Róma ja nyæ á cila nyæ yí (1.17). Í á jêla nê bæ Pwól ngá jág jug mímbwugad (2.9) a músæ a tál fwó (4.10, 16). Nda nyæ á mpu ná iséy byé í máshín a wál zæ yæ ná (4.6), nyæ á ka cila muud nyæ á bæ nyæ fwámé múúd gwoong á cæli yé (1.2), yæ nyæ mæcwûn.

Pwól mæ tééd fwo yæ Zembí akíba nê búgæ Timoté ji nê ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jójó Lân bwá du jug, du bwæma nê cúwáli ná, a bándúlá Timoté ná a yímúg nyúul ja mækugulá má bá yí, a gwána nda fwámé «mwá zímbi má Kríst», lwóya ínkánj. (1.3–2.13). A mpú bándulá nyæ ná a jüig ncé nê buud bwá du té mbeæ ílís-lís nê ozhuyá nê isá í du ná sá buud bwá wúg búgá dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyæ Pwól, a du cugæ nda mílsás mí Zembí mí ngá ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kæ shínal kálaad nê nkángulá nkángula cé nyáméfwó tál yí, a ngá ló Zembí muud nyæ á ngæ shúgal nyæ yé (4.6–22).

Pwól ngæ lwó ná nyæ a má gwána gwáná á kaambulálê nê Jójó Lân nê ndéé kæ wósós máshiné má cug jé (4.7). A ngæ jüi ja jêsh ná buud bwá ló kálaad éga wá bwá gwánág gwáná jooñgú kú nê ifwaas, nda fúnda mízhízhínj, ngæ gwána nê búgá, nê jísów, nê cæli, nê nadá.

Mæbádá

¹ Mæ wá ngá cila kálaad éga, mæ Pwól. Zembí nyæ a jüi ná mæ bég *muud lwámá má *Kríst Yésus, shú ná mæ bwiingug buud cug nyæ á kaag ná a bá yæ bwo wá Kríst Yésus yí. ² Má cila wo Timoté mwân waam má búl cæli yé. Zembí Sóongú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwá ó sá wo mpaam, bwá ó gwág wo cey lámúd, bwá ó sá námá ná wo cágag mpwogé.

Pwól ngæ yæ Zembí akíba

³ Mæ ngæ yæ Zembí ódá bwá á du yæ gúmá yé akíba. Nyæ námá wá má ngá yæ gúmá mitádúgá myá lám mí njúl mæ fúbán yé. Má du wá wo mádí májagula dí ja jêsh, tao íbulú tao mimwásá. ⁴ Mæ ngæ bul tádúgá yé dwô, mæ ka ngæ bul jüi ná shwá dúgyág mæ búlug bæ nê máshusug. ⁵ Mæ ngæ táduga búgá gwó, búgá á kú nê mækánj, búgá ngwúd nê ngwúd mpáámá gwó Loyís bá nyooñgú woó Enís

bwá á bæ nê ndí yí. Mæ ngæ mpu búbálé ná búgá jooñg námá wá wó jí nê ndí yí.

Magulag jug shú Jójó Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlá wo ná: ngágú nê gwáing sá Zembí nyæ á yæ wo ja má á bæd wo mæbwá yí. ⁷ Næcé *shíshim Zembí nyæ á yæ shé yí í cúgé shíshim ífwaas; í yidá bæ shíshim í du sá ná muud búlug bæ nê nkul, nê cæli, a du jwú nê lám yé yí. ⁸ Ntó má ká ná wo ajáláyé nê gwág shwôn nê ngálá bwiing lân má Cwámba ishé tám buud, wo nda námá gwág mæ shwôn nda má jí mímbwug dí ná. Yidagú magula ná wo júgug námá nda mæ shú Jójó Kéel, shwá ngá *búgula nkul má Zembí. ⁹ Næcé nyæ wá nyæ á cug shé, a jów shé ná shé bág buud bé; nyæ a shígé jów shé ntó ná shé á fwo sá jójó míssólúgá, í á bæ nji næcé nyáméfwó nyæ á njwa cígúlá ná a sá shé mpaam. Nyæ á bwey cælé shé mpaam nyooñg kwonj mæ *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyooñgú ja gaád nê zálê cugye ishé Kríst Yésus nyæ á zæ lwóya nyúul yí. Nyæ wá nyæ a má zæ caam nkul shwiy í á du bæ nê ndí yí, a zæ nê Jójó Kéel zæ sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shín yí.

¹¹ Jójó Kéel doong wá Zembí nyæ á tál má ná mæ ngág nê bwiing yí, mæ bég *muud lwámá, mæ bæ nê zhií mæ jüigáli búud. ¹² Gwá wá má ngá jísów minjugú yí; nji mæ agwágé myo shwôn, næcé mæ mæ mpú múúd má á má búgula yé; mæ mpú búbálé ná a jí nê nkul mpu baagula sá jêsh má yé nyæ ná a báágulag yí, mæ kæ bá njwa gwo jwów á mæzhúgálá.

¹³ Iciyá yá obábálé wó á lág nê má yí, njwag byo tânj yuug, njwag byo nê búgá nê cæli í ngá zhu wá Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sá wo á yíyow yí, wo ó baagula gwo nê kwíindyá má Nkékéké Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ó Azi bêsh bwá á má myaas má, tesm bá Fízhél bá Eræmozhên. ¹⁶ Cwámba gwágúg njów búud má Onezifór cey lámúd. Næcé nywáá nyæ á du wá má nkul nyúúlúd, kú gwág mæ shwôn nê má jí mímbwugud. ¹⁷ Nyæ á yida ngæ só mæ nê zény ja nyæ á wósós Róma yí, a mú kwey mæ. ¹⁸ Cwámba Yésus sáág ná Zembí bág gwág nyæ cey lámúd jwów á mæzhúgálá. Wo ntág wá má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyæ á kwíind má Ifêz yí.

2

Pwól ngæ cwíny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kríst Yésus í lúlushig wo! ² Sá jêsh wó á gwág má á jüigáli zhwoog owúshined bwá njúl yí, kalagú gwo, yæ búud wó má dag ná bí abúgúlág wá,

1:1 1Tm 2.7 1:2 Timoté: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17 1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5 1:5 Mis 16.1 1:6 bæd wo mæbwá: 1Tm 4.14; 5.22 1:7 Rom 8.15 1:8 2.9; Rom 1.16 1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5 1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwiy ... cug jí kú bá bwele shín yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 1:11 1Tm 2.7 1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20 1:15 4.16
1:16 Onezifór: 4.19 2:2 1Tm 1.10; 4.14

bãñ bwá bág nê ñkul mã jǰgǰl bǰǰlágá búúđ. ³ Jísówág đwó kow lú mǰñjugú tǰñ nda fwámé zimbi mã Kríst Yésus. ⁴ Muud ñgǰ sêy sêy ízimbi yé, ja á cêel ná mãsa yé gwágúg nyê nywa yí, nyê áđé ná nyiñgê kænd lám zhizhe ísáđ. ⁵ Bwá đú bwéđé ñgwiime ñgwiimbi *tǰm gúmbé ñji ja á ntǰ nda mǰcêçç mã ñgwiimbi mã cí ná. ⁶ Mbêye mãmpæg nyê á wáduga yé, nyê wá mã jǰlá ná na fwo tǰéđ mwáágulá mpúmbá. ⁷ Faasúg ísá mã ñgǰ cí yí, Cwámba nyê e sá ná wo wámbúlag byêsh.

⁸ Wo ǰ tǰđúgá Yésus-Kríst nyê á byêl mpwoñ buud mã *Dávid dí, nyê á gwǰm yé. Jǰjǰ Kéel mã ñgǰ bwiñg wá ní. ⁹ Mã jǰ mǰmbwug dí nda zhilunǰaaná nǰcê mã ñgǰlã bwiñg Milású mǰ Zembí mǰwǰñg. Nji, mã tǰem bǰ mǰmbwug dí, muud cugé nê ñkul wǰǰlã Milású mǰ Zembí mãñkada. ¹⁰ Gwá wá í sá ná mã ñgǰg nê jísow ísá byêsh, shú ná buud Zembí nyê á fǰésh wá bwá bíig cug Yésus nyê á zǰ nê ndí yí, bwá ka bá bǰ nê milwaná mǰ ábúle bwelê shín yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlag jí ná:

Ñkǰ shénǰñ Yésus shé á yǰ,
shénǰñ mã bá námá nyiñgê cugá.

¹² Shé mã ká yáim mãnyúul,
shénǰñ ka bá jwú.

Shé mã ká kǰlyã nyê,
a bá námá kǰlyã shé.

¹³ Shé mã ká bǰ kú sá sá á cí yí,
nywáá bǰ námá ñji ábúgúlag,
nǰcê a cugé nê ñkul kǰlyã nyáméfwó.

Wo ñgǰ sêy mǰsh mã Zembí dí

¹⁴ Báásúlag búúđ ísá íni. Yámbúlig bwo mǰsh mã Zembí dí ná bwá bág kú đú bǰ dúlã bigas íciyá ná ndeé mbigas kǰ nyç ózhuyá. Sǰ jǰñg í akwiíndé tǰw sá, í yida kweemushi búúđ bwá gwágulá wá. ¹⁵ Wáág ñkǰl ná wo đúg nyín mǰsh mã Zembí dí ná wo mã ntǰ mãkugulu, wo jǰ sǰl mãsáal cúgé nê sá shwǰn yé, sǰl mãsáal ñgǰ bwiñg búbálé mã Zembí mbii í jǰlá yé. ¹⁶ Wo nda đú kænd mãlwá mbéé zhizhe mikaand mǰ ñgǰ lúmbulí nê búg mãyáad. Buud bwá đú lás mbii mikaand mǰwǰñg wá bwá há ñgǰ kǰ ñji shwǰg-shwǰg nê Zembí. ¹⁷ Iciyá byáñ í bá đú đú búúđ nda fǰñ ñkwaambá í đú đú múúđ nyúul ná. Imene bá Filét bí mbii búúđ wǰñg. ¹⁸ Bwá ñgǰ jaaw buud ná gwǰmúshilã sǰ ñgǰ cí ná Zembí mã bá gwǰmushi búúđ yí á mã bwey bǰ. Ja bǰ ñgǰ cí ntǰ yí, bwá mã shwáda wú óbúbáléd kǰ koogú, bwá ñgǰ sá ná bǰǰl búúđ búgá í shwágúság.

¹⁹ Nji, tǰw jí tǰw jí, lal-lal lúmuga Zembí nyê lám yí, jáá jí ná námá ná shím; Zembí nyê á cílã cíññg lúmuga jǰñg dí ná: «Cwámba mã mpú búúđ bí búúđ bǰ wá», a nyiñgǰ námá cílã

ná: «Muud yêsh mã đú kámb Cwámba yé mã jǰlá ná bǰégyã na óflingí».

²⁰ Njǰw mã fwámé múúđ í áđé bǰ ñji ná ishúyá bwá á lúle nê or ñkǰ ntǰg kwóógú bwá đú lúle *mwaañé nê ndí yí; í đú námá bǰ nê byǰñg ísá bwá á caag nê ílí yí, nê byǰñg bwá á mǰ nê yagǰ yí. Bíl bíse byǰñg bwá đú balan nê ndí mãfwála mã gúmbé dí yí; bílúgá, bwá đú balan nê ndí ja í cúgé fwála gúmbé yí. ²¹ Muud mã myáás bǰw-bǰw mǰñjǰgúla mã amǰ ñgǰ cí míni yé, nyê é bǰ shúyá gúmbé. Muud wǰñgǰ nyê é bǰ ñkǰñkǰ múúđ, a bǰ nê mǰfí shú mã Zembí muud ñjǰw, a bǰ kwéésha ná búse nê ñkul balan nê nyê shú wúl jǰjǰ sǰlǰlag wêsh.

²² Túbúg íyéesh í ñgǰ bul julã mãsás nê mãncwámá yí; wo yida sǰ ná wo cúgǰg cug á tǰtǰl, cug búgá, cug cǰelí, cug á ná shǰc. Binǰñ buud bwá ñgǰ jǰw Cwámba nê mǰlãm fúbán wá, bí cúgǰg gwo nê lám wêsh. ²³ Dugú ban sǰñúsálã búúđ bwá đú sǰñusa mãkál kú nê wúmbúle nda mikás yí. Nǰcê sǰñúsálã mãkál wǰñgǰ í ábweyé nê đú shúgula ózhuyá. ²⁴ Í ñjúl ná sǰl mãsáal mã Cwámba nyê ajǰláyê nê đú bǰ nê ozhuyá, á jǰlá nê yidá bǰ nê osusa nê muud yêsh, a đú mpu jǰguli búúđ, a đú bǰ nê jǰlǰlã lám. ²⁵ A jǰlá nê đú sá ná, bǰñg bwá sá nyê ñkwaad wá, a cwini bwo ná shǰc, a ñgǰ bwánd ná ka Zembí nyê é yǰ bwo fwála ná bwá cǰndúg mǰtǰđúgá ná ndeé bwá zǰ mpu óbúbálé, ²⁶ bwá mú nyiñgǰ bíl fwámé mǰtǰđúgá ná ndeé bwá muud cugya wú ñkwaañg mã Njwú mãjamb dí kúl nyê á wá bwo mǰmbwug myéđ ná bwá đúg gwág ñji nê nyê yí.

3

Bǰw-bǰw ísá í bá sý mwǰw mã mãzhúgúla dí

¹ Mpug ná mwǰw mã mãzhúgúla dí, mǰsǰl mãfwála mã bá bǰ ñkǰ lal cug. ² Nǰcê buud bwá bá bǰ nê íbǰí, bwá bul cǰel *mwaañé. Bwá bá bǰ nê bǰguya, bwá đú ñkǰny mãnyúul, đú *lás nê Zembí bwaasúle mpu, sá obyál bãñ mãlwá, nda đú lǰ mãnywa, kú gwǰjǰ Zembí. ³ Bwá bá bǰ nê ñkǰđ, bwá ábúle đú magula juu búúđ, bwá bá đú sá íkúđúgú, đú sá ísá nê jwun, đú bǰ nê mãnyaan, kú cǰel mãnywa. ⁴ Bwá bá đú bǰ ñgwǰl kusha ñgwǰl, ñgwǰl kusha ñgwǰl, bwá bá bǰ nda bwá cúgé nê mílúu, đú jǰg ñkǰny mãnyúul, bwá bá cǰel mãshweesh mã cug ntǰ Zembí. ⁵ Bwá bá đú nyín nda buud bwá ñgǰ gwǰjǰ Zembí wá, ñji bwá nda mpu ñkúl mã Zembí í đú cǰnd búúđ yí. Wo ǰ bá đú tǰw búúđ bǰñg shwǰg-shwǰg.

2:5 4.7-8 2:8 Rom 1.3-4; 1Kr 1.5.4 2:9 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14 2:10 Rom 5.2; Kol 1.24 2:11 Rom 6.8
 2:12 Mat 10.32-33; Rom 5.17 2:13 Rom 3.3-4 2:14 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9 2:15 1Tm 1.10 2:16 1Tm 1.4
 2:17 Imene: 1Tm 1.20 2:19 Ilj 16.5; Yuá 10.14 2:20 Rom 9.21 2:21 3.17 2:22 1Tm 6.11 2:23 2.16
 2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8 2:25 1Tm 2.4 3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúđ 18 3:2 Gal 5.19-21 3:5 Mat
 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16 3:6 Tit 1.11

6 Bóól bɔɔŋg bwá ða keye na minjígúlá myáŋ minjów minjów; budá bwá ngá wáduga na kúdá lú *misám, iyéesh mimbií mim-bii í ngá kə na bwo cɛ kə na bwo cɛ wá, bwá ða biil minjígúlá myɔɔŋg dí, nda óshú bwá ða biil nkwaang dí ná. 7 Búsa nji bwá ɔ ða nwa minjígúlá, nda ka bwele mpu óbábálé. 8 Námá nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbuli na Moyíz ná, ntó námá wá óyíguli bɔɔŋg bwá ngá lúmbuli na óbábálé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúg-nculé milúú, ján búgá í á má yə iyíy-yíy. 9 Nji, sɔ́ólúgú wáŋ í ábúlé bugaban, nəcé buud bəsh bwá é mpu ná bāŋ bwá ngə cugə iwushí dí námá nda iwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isá wó ájíg mádí yí

10 Wɛɛ gwó kóómb dí, wo á bɛ minjígúlá myám, wo nwa kuú njoond wám, wo mpu iyuug má ngá yígula yí, na búgá jám, na cug má ngá cugə kú na milámusa yí, nə céllí jám, nə zény má jí nə ndí shú kálə shwóg yí. 11 Wo mpú nda búúð bwá á wáám mə nə cúwálí nə, wo mpú bímbí jugálə má á jug Antyósh nə Ikóniyum nə Lístira yí. Byáyé ifamuga má áshígé jisəw yí? Nji, isá íni byésh í á teem ngə wáám mə, Cwámba nyə á ngə sá nə mə faámug. 12 Mpug ná buud bəsh bwá céll cugə cug í yə Zembí gúmá kwon mə Yésus-Krist wá bwá bá bwəma nə cúwálí. 13 Nji, bɔɔŋg bí mímbúwúlú wá na bɔɔŋg wá məshügá bwá bá yida ngə jág bul sá məbɔw, bwá ngə yíl bóól búúð zhúúð, bwáméfwó bwá ngə námá yílow.

14 Wɛɛ gwó kóómb dí, nadagú nə isá wó á jíg wo magalə na lám wó yí; wo mpú ntág buud wó á jíg isá byɔɔŋg bwá dí wá. 15 Wó bwey mpu Micilyá mí Zembí tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myɔɔŋg mí nə nkul sá nə muud bág nə fug shú cug búúð bwá ngá bii nə búgúlálə Yésus-Krist yí. 16 Zembí wə nyə á lwó buud cilyá wəsh bwá á cila yí; ntó, cilyá wəsh wúsə nə mfíí shú jígúílilə búúð óbábálé, nə bágúlálə iwushí, nə ságúlə yíl búúð iwushí dí, nə jígúílilə búúð cug á tətəlí, 17 shú nə muud má Zembí bág nə nkul kwag sá jəsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sɔ́ólúgú wəsh wí nkí nywa yí.

4

Timoté bwíŋgug Jəjə Kéel

1 Má ngə lás nə wo mísh má Zembí bá Yésus-Krist dí. Mə lás nə wo, námá nda *Krist Yésus mə bá nyingə zə ná, námá nda á bá zə sámb búúð milású tɔ́ mimimbə tɔ́ mikuwó ná,

námá nda á bá zə təl íjwúga byé ná. 2 Mə lás nə wo ná, cúndág Ciyá má Zembí, báásúləg tɔ́ fwála í jəla, tɔ́ í ajəláyé; dɛgú lwó búúð iwushí byán, dɛgú jum, ða cwíny; isá íni byésh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúílilə. 3 Nəcə dít fwála í bá bə, buud bwá ábúlə ná ða cɛel gwág fwámé njígúlá. Bwá bá yidá ða bɛ iyéesh byán, ða sɛɛŋgya na óyíguli bwá ða jaaw bwo isá í ða lugə bwo málwəd yí. 4 Bwá ábúlə ná ða kənd málwə óbábáléd, bwá bá yida ða gwágulə mikaanə. 5 Nji wɛɛ dɛgú cunal iyéesh byó jə jəsh, wo ɔ jisəw micúŋ, wo ɔ wá nyúúł bwiingúłə Jəjə Lánúð, sá iséy byó mbii í jəla yí.

6 Mɛɛ mú nda cúúú bwá zə cígə yə Zembí *mətúnuga yé, wəla lú njɔond dām í má wós. 7 Mə á má gwána jəjə gwáná, mə mə casulə kúlə má á ngə ju yí, mə á mə baagulə búgá. 8 Tééd kíkídígə, *túm gúmá í músə mə nkəwəməsá, túm gúmá í lwó nə Zembí má cí nə mə jí tətəlí yí. Cwámba, muud jí sémbye milású átətəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jɔɔŋg jwów dɔɔŋgúđ; nyə ábúlə yə nji mə, á bá námá yə bɔɔŋg bəsh bwá ngə cɛel nə á nyingag zə wá.

Isá í lám

9 Wáág nkúl nə wo lálug zə kwey mə. 10 Démas má myaas mə nəcé á jág bul cɛel cug á mwów mága. Nyə á mə kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Títus kə Dalmatí. 11 Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ɔ nwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə iséyúđ. 12 Mə á mə kənd Tishik Ifɛz. 13 Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mə káándá yəŋ má á lágə Truwás wə Karəpus yí; wo ɔ bá námá zə nə okálaad, bul bə nə ndé bɔɔŋg bí síyá nə ikúúúú í cúúú wá.

14 Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbɔw. Cwámba mə bá yə nyə myána myá misɔ́ólúgú myé. 15 Wo ɔ ða námá káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dású.

16 Jwów má á tééd kə shwə nyúúł mpáanzə milású yí, mə á shígé bə nə muud mə kwíind mə, buud bəsh bwá á myaas mə. Zembí kə juu bwo nə bɔw-bɔw sɔ́ólúgú wáŋ wɔɔŋgúđ. 17 Nji, Cwámba nyə á shí kwíind mə, nyə á ləlushi mə mbii á nə mə á bwiing kéel dé dəsh, mə sá nə ikúl ishús byésh í gwágúg dwo. Nyə á tí yíl mə məjə má zhwambəŋkwun dí.

18 Cwámba nyə é bá námá ða yíl mə bíl isá í məbɔw byésh dí, á mú bá sá nə mə kəg nyí Faan dé á gwówúđ kú shwúg júk bú bwiim bɔɔgú. A bág nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5 3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 3:11 Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugálə má á jug: Sóm 34.20; 2Kr 11.23-29 3:12 Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 3:14 2.2; 1Tm 1.10 3:15 Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 3:17 2.21 4:1 Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 4:2 Mis 20.20, 31; Tit 1.13 4:3 1Tm 1.10; 4.1 4:4 1Tm 1.4 4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 4:7 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 4:10 Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 4:11 Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 4:12 Tishik: Kol 4.7-8 4:13 Mis 20.6 4:14 Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 4:16 1.15 4:17 Dan 6.21; Sóm 22.22; Mis 1.8; 23.11 4:18 2Kr 1.10; Flp 1.19-20

Məbədə

¹⁹ Wo ɔ bədə mə Priska bá Akilas nə njów búúd mə Onezifôr. ²⁰ Erâst nyə a lúg Kórênt, mə a lúgə Trofim Milêt a ngə bwás. ²¹ Wáág ñkúl nə wo zég ñkwân nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə ból bwááng bēsh bwé ngə bəda wo. ²² Cwámba jíg nə *shíshim wô! Zembí kó sá bí mpaam.

Kálaad Pwól nyé á cilə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwól shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krísten á ná nyə a shígé bə kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwól bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námmá sá njkwambulə mpádúgá Pwól bəndə nə obúgula wá Kərənt (2Kr 7.6-16). Ja Pwól mə zə cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləəm bwé jów ná Kərət yí; í á bə Pwól mə tál ná a ngóg nə fála ngə kwambulə isá yá Də á nún njkwamə nyooŋg dí (1.5).

Pwól mə bwey lwó shug lu kálaad ná námá mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kále zə kə shwóg nə lúú áshúshwóóg, a lwó kuú njooŋd múúd mə jəla bə nə ndí shú ná bwé tálug nyə tówe shwóg á Də yí (1.5-16). Lúú ábécé wúsa məcwún á ngə cwíny Títus shú isá í dúgá nə ikínda í búúd nyé é bá də bwəma nə ndí Də dí yí: nə icwúcwúúú í búúd nə icwúcwúúú í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwíny míngwól wá), nə məncwámá, nə məlwáá (2.1-15). Lúú álél í nyingə báásulə okrísten isá bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə nə shee ngə kwanz mbéégí mánjkoómú yí (3.1-11), nə ndécé, a mú kə shínal kálaad nə məcwún nə məbádá (3.12-15).

Olóye ə kálaad éga búsa nə njkul leel gwág nə Pwól nyə anjé nə ci nji isá í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isá á ngə lás cínəŋg yí bísa isá í dúgyá nə Də dēsh yí: isá nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njooŋd ótəwe ə shwóg, nə kuú njooŋd obúgula bēsh.

Məbádá

¹ Mə Pwól, mə ji lwaá mə Zembí, *muud lwámá mə Yésus-Kríst nə mə njkényug mbag á sálə nə míféeshá mí búúd myé mí bəg nə búg. Mə ji ná mə sáág nə buud bwé mpúg obubálé bwé lwó ná muud mə kənd lám wə Zembí wá. ² Í bəg ntó shú ná bwé ngóg nə bwánd nə búgá nə bwé bá cugə cug á kandəgə kandəgə. Zembí nyə á bwey kaag buud cug jooŋgú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembí nyə ádé bwelə bwúŋg ijóó. ³ Ja dān fwála í á wóos yí, nyə a sá ná buud bwé mpúg njkaagə nyə á kaag nyooŋgú. Lān wəŋg wə Cugye wúsú Zembí nyə á yə mə séy ná mə ngóg nə bwúŋg yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Títus, mwān waamə kóomb á búg sá bēsh ngə *búgula yí. Zembí Sónŋgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé

ó sá wo mpaam, bwé ó sá námá nə wo cúgəg nə mətala.

Títus mə jəlá nə táág isá yá Zembí Kərət

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nún Kərət yí, í á bə shú ná wo shínug táág isá byēsh, wo təl ócúmbá buud ó *Də mə Zembí míngwála myēsh dí nda mə á ci nə wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bə múúd ngə cugə kú nə sá á jumág yé. A jəlá nə bə njgwúm mə mudá njgwúd. Bwān bē bwé jəlá nə bə obúgula, bwé nda bwele bə nə njagə nə bwé ngə bə nə intíwúlí, njkí ntāg nə bí nə məbún. ⁷ Í ka jii ná tówe shwóg mə də fála Də yé bəg kú nə sá á jumág, nəcə a ji tówe shwóg mə Zembí. Nyə ajáláyé nə bə mbii múúd í də téduga nə nyəmfwó ji nə njkul sá sá jēsh yí, kú bə mbii múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ngule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də sə *mwaanə nə məcií míshád. ⁸ A bəg muud mə də mpu njwa ójón yé, a dúgə cēel isá í ányunywaá, a də cunal iyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sə nji sá Zembí mə gwág nywa yí, a də mpu jwú nə lám. ⁹ A jəlá nə bə múúd mə wá lám njúúgálá ábúgálág sə ngə júguli yíid. Ntó, nyə é bə nə njkul nə bándúlé búúd ná bwé bəg fwámé njúúgálá, a lwó búúd ə njkwafad iwushí byān.

Bəw-bəw mínjúgálá mí jəlá nə shín

¹⁰ Mə mpú nə zhwo obúgula bí nə məlwə; í bul bə ná ndécé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé də sá míkaand kú nə wúmbálé, də shüg buud nə myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalug bwo mímpu, nəcə bwé ngə təl mínjów mí búúd oncindí nə shwuu nə njgəle júguli bwo isá bí kú jəla yí; bwé ngə júguli isá byooŋgú nji shú ná bwé bəg nə myəna bəw-bəw zhí jooŋgú. ¹² Wúl mbyágá á Kərət í á də cúnda micúnda yí í á cí ná: «Buud ə Kərət búsa ja jēsh nji bwiiŋgúle ijóó, nji gwóó-gwóó mílám nda onjweny, mílulám də téduga nji dəg.» ¹³ Ciyá nyə á cí jooŋgú jí búbálé. Nə ndécé, njkáándúg nə bwo fwámé njkáándúla, bwé bəg nə fwámé búg, ¹⁴ bwé nda kənd mílám mbéé míkanda mí Oyúden dí, bwé nda bə məcəcə mə búúd bwé ngə ban obubálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwó-fwó wá, isá byēsh bí námá bwo ná fwó-fwó; nji, shú bəŋg bí nə nyéé wá, bwé ngə ban ná bwé abúgáláyé wá, kú nə təw sá jí bwo ná fwó-fwó, fug nyān nyí nyéé nə nyéé, lám wān nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwé ngə cí ná bwé mpú Zembí, nji isá bwé ngə sá yí í njúl sá shús. Bwé cúgə á cēlég, bí nə məbún, bwé cúgə nə njkul bwele sá sá ányunywaá.

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7 1:2 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18 1:3 3.4; fwála í á wóos: 1Tm 2.6 1:4 Títus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2 1:5 Mis 14.23 1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 1:9 2.1; 1Tm 1.10 1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7
1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6 1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 1Fz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13

2

Minjígulá shú ócwámábá buud

¹ Wɛɛ jaawúg búúd nji sá í ngɔ́ bwəma nɛ fwámé njígulá yí. ² Cúg nɛ ocwámábá buud ná bwá dúg cunal iyéesh byán, bwá jəlá nɛ mpíya nɛ gúmá, cugə cug ikán, bwá jəlá nɛ bə nɛ lal-lal búgá nɛ məma cɛɛlí, nɛ fwámé jísów. ³ Cúg nɛ ocwámábá budá nɛ bwá cugəg námá mbii cug Zɛmbi mɛ gwág nywa yí, bwá nda du ci búúd iciyá í bɛwúlí bwo milám yí, bwá nda bə málwaa má málwəg. Cúg nɛ bwo nɛ bwá dúg bə nɛ jɔjɔ mɛcwún, ⁴ shú nɛ bwá jígulíg mingwool mbii bwá jəlá nɛ cɛɛl ógwúm báj nɛ bwán yí, ⁵ nɛ mbii bwá cugəg cug ikán yí, bwá baagala mányúul nji shú ógwúm báj, kənd milám iséy yá mínjów myánú, bə nɛ jɔ málúú yí. Bwá ó jígulí ngwəal wəsh mbii á jəlá nɛ magulə ijwúga í ngwúm yé, shú nɛ buud bwá nda *lás nɛ Milósá mí Zɛmbi bwaasúlə mpu.

Minjígulá shú ngwítnhá

⁶ Yáágúg nɛ mənɛcwámá nɛ mɛ cugəg cug ikán məzhí məsh. ⁷ Woméfwó tɛédúg sá nɛ bwá njwág yuug misóólúgú mí ányunywaá wódí, wo du bə tətəlí ja wó jígulí bwo yí, wo nɛwa mínjígulá myó nɛ məjilə. ⁸ Iciyá wó cwéed wódí mpu dí yí í bág kú nɛ mədana, í bág iciyá búúd bwá cúgə nɛ nɛkul jum wo nɛ ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwá ngɔ́ lúmbəli nɛ sá wá bwá bág kú nɛ zhí nɛ bwá mpyaam sá, bwá yidá bə nɛ shwón.

⁹ Yáágúg nɛ məlwaa nɛ mɛ maguləg ijwúga í ómása báj məzhí məsh, bwá sáág nɛ ómása báj bwá gwágúg bwo nywa; bwá nda du fadulə iciyá nɛ ómása báj. ¹⁰ Bwá nda du júwo ómása báj isá; bwá yidag bə bwo buud ó abúgúlág ija byésh. Ntó nyə e sá ná, njígulá sá ngɔ́ jígulí shú mɛ Cugye wúsú Zɛmbi yí, buud bwá njwág wə nɛ gúmá.

Zɛmbi nyə a mɛ lwóya mpaam nyé

¹¹ Zɛmbi nyə á mɛ lwóya mpaam nyé í ngɔ́ yə muud yésh cug yí. ¹² Mpaam nyəngúgú í ngɔ́ jígulí sə nɛ sə bənəg cug á kú bish Zɛmbi, sə ban iyéesh yá cug ga; ntó sə mú cugə cug ikán wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lám wá Zɛmbi. ¹³ Sə mɛ jəlá nɛ cugə ntó tɛ sə ngɔ́ bwánd jɔjɔ jwəw mɛ Cwámaba nɛ búgá yí. Nɛcɛ jwəw dɔəngú, Zɛmbi wúsú ánúni, Cugye wúsú Yésus-Krist mɛ bá lwóya milwánə nyé. ¹⁴ Nyə a yána nyəméfwó shú dúsá, zə yil sə mánnyámá mɛ cug sá á ngɔ́ cugə kú bish mɛcɛɛ

yíid, zə fúb njkúmba kúl búúd, kúl búúd í é du bə njkwəmasá ja jəsh ná í sá jɔjɔ misóólúgú yí.

¹⁵ Sə wó jəlá nɛ jaaw búúd wəni. Dugú cwínyu búúd, du njkáánd nɛ bwo nɛ mpál gwó jəsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okristen cug ágúgwáan ján

¹ Báásúləg óbúgula bəsh nɛ bwá nda du sá lal lúu nɛ micí nɛ otówe ɔ shwóg, bwá maguləg ijwúga byán, bwá du bə njkwəmasá nɛ bwá sá sá jəsh jí njkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá dúg sásulə ózhuyá, du bə nɛ yéesh njkwambula, du bul cugə nɛ muud yésh nɛ shɛɛ. ³ Shé mpúgá nɛ shé á fwo námá du bə kú nɛ fug, nji minjáádá, ngə bɛ bəw-bəw məzhí, iwímbúg nɛ yéesh zhwiimbyálə nɛ cug mimbii mimbii í á bii shé mikwám; shé á bə nɛ gwólə milám, nɛ iwímbúg, nda bə sá múúd jí nɛ njkul cɛɛl yí, shé á ngə mpiiya shémé nɛ shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zɛmbi nyə a mɛ lwóya jɔ lám jé á ngɔ́ cɛɛl buud bəsh yí, ⁵ nyə á cug sá, kú bə nɛcɛ sá sálə misóólúgú myá tətəlí, nji nɛcɛ nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nɛ ngusa nyə á gusa sá yí, nɛ séy Nkɛnkɛ Shishim nyə á séy yí. Nɛcɛ ngusa í á sá nɛ sá byéləg byélə ágúgwáan. ⁶ Zɛmbi nyə á shwu sá Shishim yé wəəng nyúúúlád mənɛkund mənɛkund kwoj mɛ Cugye wúsú Yésus-Krist. ⁷ Nyə a sá ntó shú nɛ sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ngɔ́ bwánd nɛ búgá nɛ sá mɛ bá bii yí, nɛcɛ a mɛ ci mpaam nyé dí nɛ sá mú otətəlí ɔ búúd.

Məcwún

⁸ Ciyá ní jí abúgúlág. Mə ka jí nɛ wo lásúg gwo nɛ inɛkán, buud bwá ngɔ́ *búgula Zɛmbi wá bwá mpúg shimal sálə jɔjɔ misóólúgú. Ntó jí jɔ sá, í njúl nɛ mfii shú búúd bəsh. ⁹ Nji, wo ɔ du kwanz mbeɛ sɛnjúsálə məkál, nɛ lələ məbyél nɛ ləl ləl kú nɛ məshínə*, nɛ ozhuyá, nɛ icígə-cígə buud bwá du ngə ci shú mɛcɛɛ mɛ Moyíz yí. Isá ini byésh í cúgə nɛ mfii, bíə ocwúd. ¹⁰ Muud mɛ sá mbeégi mənɛkəomá yé, wo ɔ njkáánd nɛ nya ja áshúshwóógú, wo njkáánd ja ábɛɛ; njkí a kə shwóg í, bí béégya sámbá nɛ nyə. ¹¹ Mpuj nɛ mbii múúd wəəng mɛ nɛwa bəw-bəw zhí, sálə á ngɔ́ sá *misám ní, a ngə gwílya nyəméfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ngwól á bwo mɛ wósós nún, wo ɔ bá

2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 2:5 Ifz 5.22-24 2:6 1Yn 2.14 2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 2:8 1Pr 2.15 2:9 1Tm 6.1-2 2:10 3.4 2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 2:13 1Kr 1.7; 1Te 1.10 2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 3:4 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 3:6 Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 3:7 Rom 3.24 3:9 1.10-16 3:9 1.14; 1Tm 1.4 * 3:9 Oyúden bwá á du baagala məbyél mán micilyá, du ləl micilyá məəng misəən, sá jəəng wá Pwól ngɔ́ ban na yí. 3:10 Mat 18.15-17 3:12 Tishik: Kol 4.7-8 3:13 Apolos: 1Kr 1.12 3:14 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

le:1 zə kwey mə Nikopolis, nəcé cínəŋ wə mə
 mə cɛɛlə ná mə ké cínɔuli ŋkwān yé. ¹³ Wo ɔ sɔ
 ná sá í bág kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé,
 bá Apolos njəond bwə é sá yíid. ¹⁴ Í jii námə
 ná omínyəŋú búsú bwə jígúg dǎlə shimal sá
 jɔjɔ mísóólúgá, da ju míkúlə mí wóss məshiiɡá
 myá shú ná bwə bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud
 bəsh sánɔŋ búsə wa wá bwə ŋgə bədá wo. Wo
 ɔ bəda óshwə búsú sánɔŋ sə bí nə búgə ŋgwúd
 wá.

Zembí ké sá bí bəsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilá Fulmôn yé Isâ í dúgyá nà kálaad mæ Pwôl shú má Fulmôn yí

Fulmôn nyé á bæ fwámé múúd, nyé á ka cénd kuú njóond búgula Yésus, je bæ Dɔ á Kolósia dí. Nyé á bæ shwá mæ Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezím í á ka túb nyé, ka kə bwəma næ Pwôl, Pwôl nyé njúl mímbwug sá á ngə jii nɔ́ Fulmôn nyé á ka námá zə bæ kristen. Pwôl mú ka zə njwa cígúla ná a nyingə kənd nyé wá mása yé, a ka cilá mása wəɔng kálaad éga, ná a lágúg Onezím.

Pwôl mæ tééd fwo báda Fulmôn næ buud bə́nɔ́n bə́wə́ ngə́ jii wá (1-3), a mú yə Zembí akíba næ búgə́ næ zény Fulmôn jii næ ndí yí (4-7). Nə́ ndéé, a mú ka jaaw sá á ngə́ jii nɔ́ Fulmôn sáág lwaá dé Onezím yí (8-22). Mábádá má mə́shíné dí, Pwôl ngə́ cwééd zh-wog buud á ngə́ námá næ cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jii næ njul bæ ná Onezím wə́ nyé á kə́ næ okálaad obá bə́sh, næ nyəɔng á Kolósia, næ yé mæ Fulmôn.

Ja wó lɔ́ kálaad mæ Fulmôn yí, wo dúg nɔ́ Pwôl nyé á mpu njwa shwá yé Fulmôn næ mətəg: kú yímbáli nyé næ tɔɔ sá, kú yə nyé njkúmba wáda, a ngə́ mpu nɔ́ Fulmôn jii næ njul ban sá á ngə́ ci nyé yí. Pwôl mæ lwó ná, cɛ́lí Krist nyé á cɛ́l sɛ́ yí, í ngə́ fɛɛn sá mənkenya ngə́ kwambulə́ wə́ngə́ mpédúgá sá buud.

Mabádá

¹ Mæ Pwôl wá má cilá kálaad éga, mæ muud jii mímbwug dí nɛ́cɛ́ ngə́lɛ́ sɛ́y næ *Krist Yésus yé. Sá mwáang Timoté sá ngə́ cilá wo, abábə́ wúsú Fulmôn, wo muud ngə́ námá béduga næ sá ngə́lɛ́ sɛ́y næ Yésus yé. ² Sá má cilá námá mwáang-shilə́ wúsú Afiya, næ Arship muud gwoong wúsú ngə́lɛ́ lúmbulí dɔɔmb. Sá má cilá námá *Dɔ́ lú obúgula í du sɛɛngya Fulmôn dí njów yí. ³ Sóónɡá wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Krist bə́wə́ sá bí mpaam, bə́wə́ sá námá nɔ́ bí cágə́g nɔ́ shɛɛ.

Fulmôn nyé á bæ næ fwámé cɛ́lí næ fwámé búgá

⁴ Mə́ du yə Zembí waamə́ akíba ja jə́sh má tédúgá wo mádí mājəgula dí yí. ⁵ Mə́ du yə Zembí akíba ntó nɛ́cɛ́ mæ gwág nɔ́ wo ngə́ kə́ shwów næ búgúlálə́ Cwámba Yésus, wo ngə́ námá lwó ná wó cɛ́l búud bə́sh Zembí nyé á mæ fɛ́ésh wá. ⁶ Mæ ngə́ jəgula næ Zembí ná búgá í ngə́ sɛɛng shwá yí í wúmg, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krist mæ sá sá má. ⁷ Mwaang,

mə́ ámə bul bæ næ məshusəg, nyúul bul bæ mæ næ njul næ dúgúlə́ nda cɛ́lí gwó í má lúshí okristen mənyúul ná.

Fulmôn nyíngəg njwa Onezím

⁸ Nə́ ndéé, mæ jii næ zhií kwonə́ mæ *Krist dí ná mæ yímbálig wo nə́ wo sáág gúl sá. ⁹ Njii, tɛɛm bæ ntó, má yida téég wo məbə́wə́ nɛ́cɛ́ cɛ́lí Zembí ngə́ yə́ sá yí, mæ Pwôl, cwúcwúul múúd íí, mæ njúl nyingə́ bæ mímbwug dí ja gaád nɛ́cɛ́ mæ ngə́lɛ́ sɛ́y næ Krist Yésus. ¹⁰ Mæ téég wo məbə́wə́ shú má Onezím. A msa mwán mæ ámə byá cug kristen dí mæ njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyé á shígé fwo du bæ wo næ mfíí ja bíná bí á fwo du cugə́ yí; jaá ga dí, a mս́sə shwá bə́sh nə́ mfíí.

¹² Mə́ nyingə́ nyé nə́ a nyingəg zə́ wódí, a ngə́ zə́ tən nda gúl kúl nyúul jám. ¹³ Mə́ ámə nywá yidá jii nə́ a jíg wa mádí koogú té má jii mímbwug dí nɛ́cɛ́ jə́jə́ Kéel yí, a ngə́g næ sɛ́y næ mæ jilá gwó dí. ¹⁴ Njii, mæ shígé cɛ́l ná mæ sá gúl sá shwá nda fwo bæ cún; mæ acé́lé́ nə́ wo sáág mánywa yímbálig, í jii nə́ wo sáág nə́ jə́jə́ lám. ¹⁵ Jii næ njul bæ ná Onezím nyé á bɛ́égya næ wo búbaalé́ fwála shú nɔ́ wo nyingəg ləg nyə́ kandəgə́ kandəgə́. ¹⁶ Nyé ányingəyé ná bæ wo lwaá, nyé é ntə́ lwaá, nyé é bæ wo *mínyonə́ wó búl cɛ́l yé. A má bæ mæ abábə́, nyé é nyingə́ bul bæ shú dwó dí; nɛ́cɛ́, a jii fwo bæ múúd woó, a má nyingə́ bæ kristen nda wo.

¹⁷ Gwá wá má cɛ́lí ci ná, njí wo mpú ná mæ jii wo shwá, njwaág Onezím nda wó jii næ njul njwa mæ ná. ¹⁸ Njii nyé á byaagula næ wo, njí ntə́g nə́ a jii næ wo mpwá́lɛ́, ləg nə́ mæ wá mbíd wo nywo. ¹⁹ Mæ Pwôl mæ ngə́ cilá næ mbwá wám nə́ mæ bá jéna wo mpwá́lɛ́ nyəɔng; mæ abulé́ cɛ́l nyingə́ jaaw wo nə́ cug gwó jii námá wo mpwá́lɛ́ wó mbíd mæ yí. ²⁰ Nə́ ndéé mwaaŋg, ság mæ kwíindýá má ngə́ jii wo ni jíná má Cwámba dí; námá nda shwá bí ókristen ná, salug mæ lám shí.

²¹ Mæ ngə́ cilá wo kálaad éga mæ njúl nə́ búgá nə́ wo é sá sá má ngə́ jii nə́ wo sáág yí; mæ mpú nə́ wo é sá má isá cɔ́ jini. ²² Mə́ jii námá nə́ wo kwámbuləg mæ bwágə́, mæ ngə́ dúg nə́ shé wál bá zə́ nyingə́ dúgyá, mæjəgula mán má ngə́ gwáɔ.

Mabádá

²³ Ipafras muud sá jii mímbwug dí nɛ́cɛ́ ngə́lɛ́ sɛ́y næ *Krist Yésus yé ngə́ báda wo. ²⁴ Buud sá gwoong ísəy bām Márkus, næ Aristárug, næ Démas, næ Lúkas bə́wə́ ngə́ námá báda wo. ²⁵ Mpaam mæ Cwámba Yésus-Krist í jíg bídí.

1:1 Timoté: 1Kr 4.17 1:2 Rom 16.5 Arship: Kol 4.17 1:4 Rom 1.8 1:5 1Te 3.6 1:6 Flp 1.9; Kol 1.9-10
1:7 Rom 12.10; 2Kr 7.4; Heb 13.1 1:8 1Tm 6.1-2 1:9 mímbwug 1; Ifz 3.1 1:10 Onezím: Kol 4.9 mwán: 1Tm
1.2 1:13 Flp 2.30 1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2 1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2 1:19 1Kr 16.21 1:23 Ipafras: Kol 4.12
1:24 Márkus: Mis 12.12; 2Tm 4.11 Aristárug: Kol 4.10 Démas, næ Lúkas: Kol 4.14 1:25 Gal 6.18

Kálad bwá á cilə Wəheburâ yé

Isâ í dúgyá nə kálad Wəheburâ yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálad éga yé nyə e téduga nə í cúgé kálad, í yidá bə bwiingála míláj mí Zəmbí. Mátéédulé mäsə, kú nə muud bwá cilə yé. Nji məbədə məss ímpánzə yá məshíné mə líu 13 wá mə sá nə muud mpúg nə jísə kálad nə bwá á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okristen nə bwá kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé mə Moyiz dí. A ka ngə lwó bwo nə cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul téduga nə í du cug búúd yí.

Kálad mə bwey na námá lwó mátéédulé nə Zəmbí nyə á lwóya sá á jísə yí wá Yésus-Kríst (1.1-3). Kálad éga ji nə fwámé məma məŋkaw məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olóye bwá nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwúŋ nə íbwádán (12.12–13.25).

Zəmbí ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág hí, Zəmbí nyə á du lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə mícúndá bé. ² Nə ndeé, mwów má məzhúgúla mágá dí, a mə lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋŋ wá nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə tál nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zəmbí dí yí, a ji zhiigim mbççla mə Zəmbí, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciya jé álal-ŋkul, isâ byêsh yá shí nə gwów. Ja nyə á shín fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə məncwúm mə Zəmbí á ŋkul nyêsh dí.

Mwân mə Zəmbí mə ntə wəŋgales

⁴ A ntə *wəŋgales, jíná Zəmbí nyə á gwiid nyə yí ntə jíná dán. ⁵ Mpugá nə Zəmbí nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgales nə: «Wo jí Mwân waamâ, mə mə byá wo múús». Nda námá nyiŋgə ci nə: «Mə é bə nyə sósŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zəmbí mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná: Wəŋgales ó Zəmbí bəsh bwá kúdúg məmpwoombú mándəlúd yə nyə gúmá. ⁷ Nyə á ci shú wəŋgales nə: A du sá nə wəŋgales bé bwá bág nda fufə, a sá nə osól ə məsáal bé bwá bág nda ngwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná: Yé Zəmbí, ijwúga byò í bá ji kú nə zhúgá. Otátəlí wá bwá ngə lwó nə wo ngə jwú nə faan dwò.

⁹ Wo á ccel otátəlí, wo mpii fúlú a kú bish mácçé; sâ jəŋŋ wá jí ná, yé Zəmbí, Zəmbí woó nyə a gwáágulə wo məwúdə mə máshusug; ntə ji nə nyə á yə wo cé í ntə búúd ə gwoŋŋ bwò yí.

¹⁰ Zəmbí nyə á ci námá nə: Yé Cwámba, mátéédulé dí, wo wá wo á fwə shí, wo a sá námá jon nə məbwá mwò.

¹¹ Isâ byəŋŋ byêsh í bá shín, nji wəe njul kú nə zhúgá; byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá, ¹² wo bá báág byo nda bwá du báág jud ná. Haaw. Í bá shín cénd nda káándá. Nji wəe wo njúl nji mbii ngwúd, mimbú myó kú bwele shín.

¹³ Zəmbí nyə abwélé námá ci nə ngwól éŋgales nə:

Jig shí wa mədí mbwə məncwúm kə wós ja mə é culushi mízhízhíŋ myó, mí bə wo sá wó du tál mákuú yí!

¹⁴ Wəŋgales bān ná wá ozá? Ngáá bəsh básə míshíshim mí ngə séy nə Zəmbí, Zəmbí ka du kənd bwo nə bwá kəg ngə kwíind buud bwá bá ŋwa cug tŋŋ ílúgi Zəmbí mə bá yə sá yí?

2

Zəmbí mə cug shé

¹ Nda ji ntə ná, í bul jii nə shé mpúg wá mílúú sá bwá á jaaw shé yíid, ŋkwanjá sá á bá kwab zhií. ² Shé mpúgá nə kél *wəŋgales bwá á zə nə ndí yág yí, í á bá álal-ŋkul; muud yêsh nyə á caam mácçé, nda bish dwo yé, nyə a shí bwəma nə íntúgúli í á jəla yí. ³ Nda jí ntə ná, shé mə ká bə kú bish shísha məma cug bwá ngə jaaw shé yí, shé nda bá bwele faam. Cwámba nyəmfwó wá nyə a tééd jaawúla ləŋ á cug jəŋŋgá, buud bwá á gwág nə nyə wá bwá mú zə báásulə shé wə. ⁴ Shú lwólə námá nə kél dəŋŋ dúsa fwámé kél, Zəmbí nyəmfwó nyə a wéeshli isâ í ntə buud ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə *məshimbá mimbii mimbii. A mú námá yə bwo idáás Shíshim mə du dáás búúd yí, nda nyə á ccel nə.

Yésus, Mwân mə Zəmbí nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sə ngə ci nə í bá bə yí, wəŋgales dí bwá bá jwú nə gwo, Zəmbí nyə a shígé sá nə í bág bə ntə. ⁶ Í yidá bə cilyá Kálad Zəmbí dí ná:

Yé Zəmbí, wo ngə téduga muud nəcə a ji jí?

1:2 Mwân: 5.8 sála: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3 1:3 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwə məncwúm: 8.1 1:4 Ifz 1.21; Flp 2.9
 1:5 Sòm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5 1:6 Sòm 89.28; 97.7 1:7 Sòm 104.4 1:8 Sòm 45.7-8 1:10
 Sòm 102.26-28 1:13 8.1; Sòm 110.1 1:14 Sòm 34.8; 91.11 2:1 6.4-6 2:2 Mis 7.38, 53; Gal 3.19 2:3
 10.29; 12.25 2:4 Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12 2:6 Sòm 8.5-7

3

Wo ngə kweemb kukwumuga muúd nəcə í bə́lə jí?

7 Wo má səl nyə shí fúfwála, cǝ wə́ngəles.

Ná ndeé, wo má sá ná a ñkə́nəwag, a bə́g nə gúmá nda cí.

8 Wo má wá isá byə́sh mánýámá má muúd dí. Haaw. Sálə Zembí má sá ná a jwúg nə isá byə́sh yí, tə́ sá ngwúđ nə ngwúđ í alágé. Nji, shé cugé nə ñkul fwo dúg ja gaád ná a ngə́ jwú nə isá byə́sh. 9 Nji, sá shé mú ngə́ dúg yí jí ná, Yésus muud Zembí nyə́ á səl shí fúfwála cǝ wə́ngəles yé, a mú ngə́ ñkə́nəwə, a njúl nə gúmá nda cí, nəcə nyə́ á jug ná ndeé a yə. Nyə́ á zə́ cə́ buud bə́sh, lwóyálə mpaam Zembí nyə́ á baam nə bwo yí.

10 Zembí wə́ nyə́ a té isá byə́sh, nyə́ wə́ ngə́ sá ná byə́sh í ngə́g nə kyey mpwogé, nyə́ námə́ wə́ nyə́ á jí nə ncúlyá zhwog bwān bə́ bwə́ ñkə́nəwag mə́ñkə́nəwə́ mé. Í á ka jə́la ná a sáág ná micúŋ mí bíig Yésus muud nyə́ á juw zhí ná bwān ó Zembí bwə́ bíig cug yé, micúŋ myə́ŋng mí mú mēel sá ná Zembí jílug nyə́ jiyá í á jə́la ná nyə́ yí. 11 Ntó, nə Yésus muud ngə́ sá ná buud bwə́ bə́g mɪŋkə́ŋkə́ mí búúđ yé, nə buud á ngə́ sá ntó wá, bə́sh búə́ nə shug ngwúđ. Gwə́ wə́ á jí kú gwág shwōn jówúlə bwo ná omínyonǝ́ bə́ yí. 12 Ntó wə́ á cí ná:

Mə́ bá də́ bwiing omínyonǝ́ bā́m bímbí lú múúđ wo jí yí,

mə́ sey wo isusa í gúmá ja bwə́ sééŋgyá ná bwə́ gúmal wo yí.

13 A nyiŋgə́ námə́ cí ná:

Mee já́m jágúwé jə́sh í bá bə́ nyədə́. Nyə́ námə́ ná: «Mə́ wə́ éga, nə bwān Zembí nyə́ á yə́ mə́ wá». 14 Nda jí ná bwān á ngə́ cí óni búə́ nə mishwun nə məcíí ná, Yésus nyə́ á ñwa námə́ nyúul muud, a bə́ nə mishwun nə məcíí shú ná a yə́g, shwiý dé mú culəshi ñkúl mə́ Njwú mə́jamb, nyə́ muud nyə́ á ngə́ kyey nə shwiý yé. 15 Nyə́ á yə́ ntó shú ná a yíl búúđ bə́sh mánýámád, nəcə́ bwə́ á ngə́ cugə́ ñkúmba cug nji ngə́lə fúnda shwiý, cug mánýámá. 16 Í mə́ mpu nyíŋ ná Yésus nyə́ a shígé zə́ kwiid wə́ngəles; nyə́ á yida zə́ kwiid mpwon buud má *Aburaham. 17 Sá jə́ŋng wə́ í á sá ná a cə́ndúg bə́ nda omínyonǝ́ bə́ mazhí mēsh, shú ná a bə́g bwo fwámé Ajəláci á ofada mə́ gwág bwo ceylámúđ yé, á sá iséy váál Zembí mə́ céel yí. A jí Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnəga, yíl búúđ *mísám myə́j. 18 Yésus jí nə ñkul kwiínd búúđ mə́bwə́bəlán mə́ ngə́ fwágusə́ mə́kuúnd shí wá, nəcə́ nyə́mēfwó nyə́ á fwo námə́ bwə́ma nə mə́bwə́bəlán, nyə́ á jug.

2:8 1Kr 15.27 2:9 Flp 2.8-9 2:10 1Kr 8.6; 12.2; Mís 3.15 2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 2:12 Sóm 22.23 2:13 Iza 8.17-18 2:14 2.17; Yuá 1.14 Njwú mə́jamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbá 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7 3:6 Mwān: 5.8 bwānd nyə́ nə búgə́: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 3:7 Sóm 95.7-11 3:8 MmN 17.7; Ilj 20.2-5 3:11 Ilj 14.21-23 3:14 3.6

Yésus-Krist má ntǝ́ Moyíz

1 Ná ndeé yé mɪŋkə́ŋkə́ mí omínyonǝ́ bā́m, bí buud Zembí nyə́ a má námə́ jə́w ná bi bə́g ñwa ñkə́w cug á gwówúđ wá, kə́ndugá mitédúgá wə́ Yésus. Nyə́ wə́ sá ngə́ magələ́ tām buud ná a jí *muud lwámá má Zembí, a njúl Ajəláci á ofada yé. 2 Nyə́ á sá iséy byé váál í á kwaga míš má múúđ nyə́ á nti nyə́ yí, námə́ nda Moyíz nyə́ á kyey nə njów búúđ má Zembí wə́sh váál í á kwaga yí ná. 3 Mpugá ná Zembí nyə́ a dúg ná Yésus má jə́lá nə bul ñwa gúmá ntǝ́ Moyíz, námə́ nda múúđ mə́ lwə́ njów má də́ ñwa gúmá ntǝ́ njów wáméfwó ná. 4 Bi mə́ mpú ná njów wə́sh í də́ bə́ nə muud nyə́ ámə́ lwə́ yé; nji, Zembí wə́ má də́ lwə́ isá byə́sh. 5 Moyíz nyə́ á kyey nə njów búúđ má Zembí wə́sh váál í á kwaga yí. Nyé, nyə́ á bə́ sóol mə́sáal, ngə́lə lwó ná sá Zembí mə́ bá jaaw búúđ yí í bá bə́ búbáále. 6 Krist ngə́ sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá jí Mwān á njów má Zembí. Njów má Zembí wə́ŋng wə́ shé, ñkí shé má kə́ nə ñkə́ŋ shwóg, kə́ námə́ shwóg nə ngə́lə bə́ nə mílúú ná sə́ŋ nəcə́ sá ngə́ bwānd nyə́ nə búgə́.

Zembí má də́ yə́ búúđ bí nə búgə́ wá wogá

7 Gwə́ wə́ Nkə́ŋkə́ Shíshim ngə́ cí yí, ná: Nkí bi mə́ gwág kál dé múús í, 8 kúgá sá nún nda ja búúđ bwə́ á sá mɪŋgáád yí. Jwōw də́ŋngá, buud bwə́ á ka nə mə́kə́gə́lú wə́ Zembí nún shí a shwééshá dí. 9 Osóŋgú bān bwə́ á shweenzh mə́ cínəŋng ná bwə́ dúg sá má é sá yí. Bwə́ á shweenzh mə́, í njúl ná bwə́ á shí dúg isá má á sá bwo 10 tǝ́ŋ mimbú mə́wūm mənǝ́ yí.

Nda bwə́ á də́ she ná bwə́ dúg sá má é sá yí ná, mə́ á nyada nə kala búúđ jə́ŋngá, mə́ mú cí ná: «Búə́ ja jə́sh nji dúlə wush; bwə́ afwóyé mpu zhí má ngə́ lwó bwo yí».

11 Mə́ mú ka kə́en nə mpimbə́ ná: «Bwə́ ábúle bwə́le kumə́ kál mə́ á kwə́musa bwo wogá yí».

12 Bwaəŋg, bi ó bəy ná ngwól múúđ gwoonng wún bə́g nə bów-bów lám, lám á kú nə búgə́ ná ndeé a mú yid kwonə́ nə Zembí á kuwó.

13 Yidagá də́ sá ná, jwów də́sh búúđ bí nə ñkul jə́w ná «múús» yí, ngwól cwiny ngwól, ngwól cwiny ngwól. Dugá sá ntó shú ná *səm í nda bá shiig tə́ muud á bídí gwoonng ná ndeé nyāŋ mú bə́ nə nún. 14 Nəcə́ shé mūsə́ *Krist buud ó gwoonng bə́, ñkí shé má bíi búgə́ mə́bwə́ mə́bá kə́ wóós mə́shínéd, námə́ nda shé á tééd

mâetéédúléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná jisê cilyá Kálaad Zembí dí ná: Nkí bí mæ gwág kál dé múús íí, kúgá sá núj nda ja búúd bwá á sá miŋgáádó yí.

¹⁶ Ozó bân bwá á gwág kál mæ Zembí ná ndeé bwá mú sá miŋgáádó wá? Ngaá í á bə buud bəsh Moyíz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷ Ozó Zembí nyə á nyada nə ndí tãŋ mimbú mæwúm mánš wá? Ngaá í á bə buud bwá á səm nə ndeé mimbimbə myán mí mú nge mpəŋguli shí a shwééshád wá? ¹⁸ Ozó nyə á kɛn ná bwá ábúle bwele kumə kúl nyə á kwəmusə bwo wogá yí? Ngaá í á bə buud bwá á sá nyə miŋgáádó wá? ¹⁹ Haaw! Shé mš dág na ná bwá á shígé kumə kúl Zembí nyə á kwəmusə bwo wogá yí nəcə jí? Nəcə bwá á ban ná bwá abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá mš Zembí

¹ Zembí nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwá yówulag; nkaagó nyooŋg nyí ná. Bì ó ka bey né nğwól múúd á gwooŋg jín bág shúb wogá jooŋg. ² Shé á shí námá gwág kéel mš Zembí nda bwo. Nji, wán gwágúla bwá á gwág yí í á shígé kwíínd bwo tó sá, nəcə bwá á shígé *búgula sá bwá á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú nge yowula, kú bə bwo, nəcə nyə á cì shú dánúád ná:

Mə mú ka kɛn nə mpimbə nə:

«Bwó ábúle bwele kumə

kúl mæ á kwəmusə bwo wogá yí».

Zembí nyə á cì ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal iséy byé byésh. ⁴ Shú sá í dégyá nə jwów á zangbá yí, sə mš mpú ná Zembí nyə á cì gúl kúkúlád nyádí kálaad dí ná: «Zembí nyə á ka yowula nə iséy byé byésh jwów á zangbá». ⁵ Gwó námá wé á cì wa jíga kúkúlád ná: «Mə abúle bwele sá ná bwá yówulag». ⁶ Ntó jí nš cígúal í bwey bə ná Zembí mə bá sá ná bósól búúd bwá yówulag. Nji, buud bwá á tééd gwág kéel wá, bwá á shígé yowula, nəcə málwə. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembí mš tál dúl jwów búúd bwá é cì ná «múús» yí. Nyə á zə tál jwów dooŋgá mimbú mí mš bwey bul cə té wula fwála mš Moyíz; nyə á ka cì mpu mə *Dávid dí nda nyé áma fwo cì ná, ná: «Nkí bí mæ gwág kál dé múús íí, kúgá sá núj».

⁸ Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwá á shín nyí shí á cəplá yí, Zembí nyə á shígé nywá nyingə cì nš dúl jwów lú wogá dása. ⁹ Ntó mš lwó ná gúlúgá wogá jisə ná shú búúd ó Zembí, í njúl

nda fwámé wogá Zembí nyə á woga jwów lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembí mə sá ná a yówulag yé, nyə é yowula nə iséy byé byésh námá nda Zembí nyə á yowula nə byé ná.

¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mənkul ná shé bág yowula nda Zembí nyə á kaag ná; shé wágá mənkul shú ná muud nda bá shúb nəcə sála mbíi málwə bwá á sá má.

¹² Mpugá ná Milésú mí Zembí misə mikuwó, mí njúl mí ankál-ŋkálá. Mí du bəwəli ntə kafwele jəsh bwə du jəw íkóómb íbá yí. Mí du nyíi múúd nyúúúlád kə kumə kúl mí béeŋ *jím bá *shíshim yí; mí du béeŋ mšbwə mə nyúúl nə óshú ó iyasód. Milésú mí Zembí wə mí du lwó ŋkí mítádúgá nə iyuug yá lám, bíś ŋkí bəw, ŋkí bíśa ŋkí nywa. ¹³ Kú ntág nə tóo sá Zembí nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembí. Isá byésh bíśə oshushwáás, ompajáá nyádí mışhád, nyə muud mə bá sá sš shitóg yé.

Yésus jí wúśú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúśú shísha Ajəláci á ofada nyə á líina jəŋ lu gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwān mš Zembí. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgó jisú shwóg, kú bwele tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgə nyooŋg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dású yé. A yídá bə nyooŋg jí ná nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhíi məsh nda shé, nji a nda sá *sám yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembí kúnə-kúnə kú fúnda. Shé shíshúgá nyádí caangód kúl á nge lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíínd shé ja shé má jíi kwííndyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwá du féesh múúd yəsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpádúgá buud, bwá təl nyə ná a dúg séy nə Zembí shú dán. A du kala isá bwá yé Zembí yí, du sá *mátúnuga shú ná *mísəm myán mí jimbúg. ² A jí nə ŋkul mpu micúŋ íwugúlu nə minjé-gwów mí nge bwəma nə ndí myá, nəcə a jí námá múúd nə iləm námá nda bwo. ³ Sá jooŋg wə jí ná, á jəlá nə du sá mšátúnuga shú jimbálúle mísəm myá nyəməfwó, nə myooŋg myá kúl búúd námá. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jooŋgá wánda wándág ná á nwa gúmá; Zembí wə mš du jəw búúd bwé nwa jiya jooŋg wá námá nda nyə á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó námá wə jí nə *Kříst yé. Kříst nyə a shígé wánda jiya jooŋgá wánda wándág ná á nwa gúmá; Zembí wə nyə á yə nyə gwo, Zembí muud nyə á cì nə nyə ná: «Wo jí Mwān waamə, mə mš byá wo múús».

3:16 Ilh 14.1-35 3:17 Ilh 14.29; 1Kr 10.5, 10 3:18 Ilh 14.1-4 4:4 Mat 2.2 4:5 3.11 4:7 3.7-8; 3.15
4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4 4:10 4.4 4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbá 1.16 4:14
5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * 4:14 Nyə á ka kumə kúl Zembí jí yí. 4:15 2.18;
5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Lav 9.7; 16.6, 15 5:4
Arəon: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sóm 110.4; Heb 6.20

6 A nyinggə nómá ci gúl kúkúlúd nó: «Wo ji fada, wo é ji jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

7 Ja Kríst nyə á ngə cugə wa shí ga dí yí, nyə á du bul jəgula, du téeg Zembí məbəwə, Zembí muud nyə á ba nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á du kám, a jii, məzhwíle wós. Zembí mú gwág nyə, nəcé nyə á ba nə məgwág nə Zembí. 8 Teem bə ná nyə á ba *Mwán mə Zembí, nyə á bwəma nə micún, mí mú jíguli nyə məgwág. 9 Zembí mú sá ná a bəg váal í jəla yí. A mú bə ámádí á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bəsh bwə sá nyə məgwág wá. 10 Haaw! Zembí nyə á təl nyə mbii Ajəláci á ofada má Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béegyá nə Zembí yí

11 Bulya isá sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féégúg bí byo, í bul kwowala, nəcé bí ádé ná ləel mpu gwág. 12 Bweyála bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ngə ná jii nə muud jígúlg bí isá bwə jəlá nə fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembí dí yí. Í ngə ná jii bí mənýá mə bəl, kú bə fwámé idaw. 13 Muud ngə ná cugə nə mənýá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cugəg tətáli mísh mə Zembí dí ná; a ji ná kúkeny. 14 Nji, buud bwə á mə lal wá, báá wə bwə jəlá nə fwámé idaw, nəcé bwə á mə jíg cug nə ndéé milám mí á mə janzala bwo nə dúlə wá mímbéégí mpədəgá mənýwa nə məbəw.

6

1 Ná ndéé, shé kəgá shwóg, shé jígúgá isá í Zembí í jəlá nə buud bwə mə lal búgód yí. Shé yówug dúlə nyingə kə mpás kə du ŋwa mínjígúla mí *Kríst myá mətədədále. Shé kúgá nyingə tééd límále límuga ja shús. Ntó ji nə shé kúgá nyingə ngə ŋwa mínjígúla myá nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísóllégú mí shwiy dí, *búgala Zembí ná; 2 nə mínjígúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búud məbəw yí; ŋkí ntəg mínjígúla mí dúgyá nə gwúmále mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémbyé mílósú á kandugə kandugə yí. 3 Mbó! Shé ányingəy ngə bə bíni; ŋkí Zembí mə magula, shé mə zə yida ŋwa mínjígúla mí jəlá nə buud bwə á mə lal wá yí.

4 Bóól búúd bí ná, məŋkenya mə Zembí mə á shí kwan bwo, bwə á shí bə nə kow á isá Zembí ngə yə buud bə yí, bənnə bósólégá bwə á shí lég Ŋkəŋkə Shíshim, 5 bwə á shí kagula mənýwa má Milósú mí Zembí, bwə á shí nómə kagula ŋkul Zembí mə bá yə búúd mwów mə zág má yí. 6 Mbii búúd ná, ja bwə

mə yid kwonə nə Kríst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyingə sá nə bwə nyingəg kənd mílám wə Kríst. Nəcé banále bwə mə ban *Mwán mə Zembí yí wúsa bwo nda bwə ngə nyingə bwambula nyə kwolós dí jəŋ ja, ngə nyingə sá nə a nyingəg bwama nə shwón tám buud.

7 Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú ná ndéé í kó idaw, Zembí bwádan nə shí nyooŋg, buud bwə á bə məmpəg wá bə nə mfií. 8 Nji, í ká yida kó ibiin-biin nə məgwaagalú, í lúg kúná-kúná nə Zembí lwéémug nywo nəcé í cugé nə mfií; zhúgúla zhúgúla, bwə jígal nywo.

9 Nji, yé bwáang mə búl cəl wá, teem bə ná sá ngə lás ntáni, sá ngə mpu búbálé ná bí báá bí təl fwámé zhíid, bí ngə sá isá í lwó ná bí mú nə cug yí. 10 Nəcé, Zembí cugé nə olíingí ná a bá wusa sá bí ngə sá yí nə mbii bí mə céel nyə yí. Céelí jooŋg í ngə nyín nə séyála bí ngə séy nə buud bə wú yág zə wós múús yí. 11 Sə ngə bul jii nə muud yesh á sámbá jín yáágúg nə ngəla cugə cug jooŋgú cé cug, ja jooŋgú bí mú bá bii isá bí ngə bwánd nə búgə ná í bá bə yí. 12 Kúgá sá íkósólégú; yidagá ngə sá nda buud bwə mə jéég mənýúul wə Zembí kú nə mílamusa wá, bwə wə bwə bá bə nə kow lú isá Zembí nyə á kaag bwo yí.

Ŋkaagə Zembí nyə á kaag Aburaham yí

13 Ja Zembí nyə á kaag *Aburaham ŋkaagə yí, nyə á keen ŋkaan. Nda jí ná ngwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembí ná, Zembí nyə á keen jín dé nyaméfwó, 14 nyə ná: Búbálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá ná mpwonə buud nywó í búlúg bul bulya.

15 Aburaham nyə á ka nómə bwánd ŋkaagə nyooŋgú nə lám jisów ná ndéé, í mú námə bə nda Zembí nyə á kaag nyə ná. 16 Ja múúd mə du keen ŋkaan yí, á du keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé. ŋkaanə mú já, muud kú ná sá məshwán. 17 Ntó, Zembí nyə á cəl ná buud bwə á lúg nə isá nyə á kaag yí bwə mpúg nə nyə abulé nyingə cənd cígúla á mə ŋwa yí, a mú keen ŋkaan. 18 Nə ndéé, nə ŋkaagə Zembí nyə á kaag yí, nə keenále ŋwa á keen búbálé yí, ngwúd nə ngwúd á na í cugé nə ŋkul salan, nəcé Zembí cugé nə ŋkul bwiing íjə. Nyə á kaag, a nyingəg keen búbálé nəcé jí? Í á bə shú ná manyúul mə lálúg shé buud shé mə kə shwaaw nyádí, ngə bwánd sá á mə kaag shé wá. 19 Bwándále shé ngə bwánd nə búgə wooŋgá, wúsa shé shwamá shú ná lám nda ŋkúŋkula. Nda jí ní nó, shé mə bá kumə

5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgala bwə du duwan yí, Oyúden bwə á du námə ba nə wánj nduwán na myánj mísóllégú. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 6:8 Mat 13.7, 22 6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 6:12 11.1-12; Luk 21.19 6:13 Mat 22.16-17; Heb 11.12 6:16 MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 6:18 Ilu 23.19 6:19 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † 6:19 Lóg Mat 27.51, ŋkí Mak 15.58, ŋkí ntəg Luk 23.45 jisə sanda í á du wá nji mpədəgá fúm á ci nə mpáanzə nyésh yí. 6:20 4.14 Melukisedek: Sóm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4

kúl Zembí jísó yí, línálé kə mpúsə sanda*.
20 Wu wá Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyíi shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

1 Melukisedek sə ngə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada mə Zembí á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lúmbali dəomb nə bósól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ngə nyingə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhúid kə bwádan nə nyə. 2 Ja jəng wə Aburaham nyə á ya nyə *nkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. Jíns lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otútali yé». Nyə á nyingə ntəg bə njwú-buud á Salem, ntó nyingə kə ná «njwú-buud á mpwogé». 3 Melukisedek nyə á shigé bə nə sósəngá, kú nə nyəngá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á ya yí. Nda Zembí nyə á sá ná á bəǵlag *Mwán mə Zembí ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

4 Fwogá ná dág bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámbs jísú Aburaham yə nyə nkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. 5 Buud bəsh bwá á də təw ofada mpwənj buud mə Lévi dí wá, nyúl mpəndí á Mácçç mə Moyíz í ngə yə bwo nkul ná bwá dág gwáám búúd ó *Izəryél nkəw wúm á isá byáñ. Ntó jí ná bwá jəlá nə nwa kəw dəəng ómínyəñə bəñ dí, í njúl nə ómínyəñə bəñ búəs námə bwán ó Aburaham. 6 Sá ngwúdu, Melukisedek nyə á shigé bə múúd á mpwənj buud nyáñ; njí, tsem bə ntó, nyə á nwa kəw dəəng wə Aburaham, a bwádan ntəg nə Aburaham, í njúl nə Aburaham wə Zembí nyə á kaag məñkaagə má kúl jé yé. 7 Shé mə mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə má də bwádan nə zhizhe muud. 8 Jísə na ná, jíga kósomb dí, ofada bwá də nwa kəw dəəng wá, bəsh bwá də bə búúd bwá bá yə wá. Njí, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. 9 Sə bí nə nkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek nkəw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə nwa dwo yé, nyə á shí námə yə Melukisedek kəw dəəng na məbwá mə Aburaham dí. 10 Sə bí nə nkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek nkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugálu dí cwú*.

Yésus jí mbií fada mə Melukisedek

11 Mácçç Moyíz nyə á yə buud ó *Izəryél mə má ngə ci ná ofada bwá dág zhu bəend

mə Lévi dí. Ká, jíya fada á bəend mə Lévi í á shigé mpu sá ná isá í bəg wáál í á jəla na bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, kí í á shigé nyingə jíi ngwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə njí ofada wá wáál mə Arəon. 12 Nə ndéé, ja jíya fada í má cénd yí, í jíi námə ná məcçç mə á də fwo bə má mə céndúg. 13 Shé mə mpú nə muud sə ngə ci éne nyə á byél bəend shúsúd; təw mbyágá ngwúd nə ngwúd á bəend jəəng í á shigé fwo bwelə səy *alatár dí. 14 Buud bəsh bwá mpú nə Cwámba wúsú nyə á byél bəend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shigé ntəg bwelə cwééd bəend jəəngú ja nyə á lás sá í dугyá nə səy fada yí. 15 Í má nyingə mpu nyin ná isá í á cénd, nəcé wúl mbəǵla mə Melukisedek í á təw fada. 16 Nyə atówé fada ná nyə á byél byélé dəəng, kú námə bə ná micççlá mí búúd wə mí tál nyə; cug nkúl jé wá í sá ná á bəg fada, nəcé cug jé jəəng í cúgə nə nkul shín. 17 Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembí mí ngə bwiing ləñ yé ná: «Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». 18 Na mə lwó nə cçç acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcé í á bə nkí tag, í á shigé bə nə mfíí. 19 Mácçç mə Moyíz mə á shigé mpu sá ná isá í bəg wáál í á jəla nə bə yí. Zembí mə yida yə sə fwámé sá antuntəq sə mə jəlá bwánd nə búgá yí, sá jəəng wə í má sá ná shé shishúg Zembí kúná-kúna.

20 Sá í búl nyin cínəng yí jí ná, Zembí nyə á də nkəl ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə á shigé də də nkəl ja bósólúgá bwá á də təw ofada yí. 21 Njí, Yésus nyə á təw fada na nkəl mə Zembí ná,

Zembí Cwámba nyə á kəen nkəanə ná:

«Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə.»

Nyə abulé nyingə shwána nkəanə nyé nyəəng. 22 Kəenálə Zembí nyə á kəen ntó yí í lwó ná sə Yésus nyə á jéég bəd dí yí í ntə jəəng áshúshwóogú. 23 Gúl sá jí námə ná, ofada wá bəend mə Lévi bwá á bə nkí bulya nəcé shwiy í á də sá ná bwá bəg kú səy kandugə kandugə. 24 Njí, Yésus nywáá nyə abulé bwelə yə, səy fada jé í abulé bwelə shín. 25 Ntó jí ná, buud bwá cingyá wə Yésus ná bwá shish wə Zembí wá, Yésus jí nə nkul cug bwo ja ngwúd á kandugə, nəcé a jí kuwó, nyə é də jəgula nə Zembí shú dəñ ja jəsh.

26 A jí mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nəcé a jí nkəñkə múúd, kú nə mabyaagulé, fúbán, mbéégí wúsə mpədúgá bəndəñ osóol ó *mísəm, a njul jíya gúms í ntə jíya byəsh yíid. 27 A cugé nda bósól wáájəláci wə ofada. Bwá á də bə jwów dəsh íí, nyáñ fwo tééd sá *mótúnuga shú mísəm myé, a mú ka sá shú

7:1 Melukisedek: Mat 14.17-20; Heb 5.6 7:5 Ilj 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwán mə Yákwab, Yákwab mwán mə Izaag, Izaag mwán mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham məbwugálu. 7:14 Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 7:17 5.6 7:19 9.9; Rom 3.20 7:21 7.17 7:22 8.6 7:24 6.20 7:25 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 7:26 4.15 7:27 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18

mísém mí bósól búúd. Í ajáyé né Yésus dág sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga maoŋgá ja ηgwúđ á kandəgə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Macéξ má Moyíz má dū ηwa buud bwá njúl kú bə lwándulá məzhií mēsh, dū təl bwo wəájəláci wá ofada; nji, Zembí nyə á zə də ηkál mpúsə Macéξ, a təl Mwān yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhií mēsh kandəgə á kandəgə.

8

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada sɔ á gúgwáan dī

¹ Lúú ciyá á isá sá ηgə ci íni wúsə né: mbíí Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyooŋg nyə á má kə ji jiya gúmad jəŋ dí, mbwə məncwúm má Zembí á ηkul nyēsh dí yé, ² nyooŋg ηgə sá iséy í fada fwámé kál Zembí njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwɔ, kú bə múúd.

³ Bwə dū təl Ajəláci á ofada ná a dág kala isá búúd bwə yə Zembí yí, a dū námá sá mátúnuga. Í á jii né wúsú Ajəláci á ofada bəg námá nə jé sá á kálá Zembí yí. ⁴ A mbəm bə shí gaad íí, a kú bə fada. Mbó! A kú bə, nacé ofada bwə ηgə kala Zembí isá wá búsə, bwə ηgə sēy nda Macéξ má Moyíz má ηgə ci ná. ⁵ Wāŋ yələ bwə ηgə yə Zembí gúmad yí wúsə nji yuug á fwámé gúmad jí jəŋ dí yí, sá jee námá ci ná jisə shishim á fwámé iséy byooŋg. Nacé, ja Moyíz nyə a lwɔ banda mátúnuga yí, Zembí nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ bá sá sá jēsh bə yuug má á lwó wo mbúnéd yí.» ⁶ Nji, jaá ga dí, iséy Yésus nyə a lwɔ ní í bul bə fwámé iséy, jí ntó nacé nyə wə jí líí-nji mpádúgá sənəŋ Zembí shú sɔ í ntɔ yí. Sɔ jooŋg í ntɔ nacé məŋkaagá mé má ntɔ maoŋg má sɔ áshúshwóógá.

⁷ Sɔ áshúshwóógá* í a mbəm bə kú nə sá á jumég íí, í á shigé nywá nyingə jii né sɔ abéé í zág sīy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembí nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná: Fwála í zag, mə Cwámba mə ηgə ci ntó. Fwála má bá sá sɔ ágúgwáan yí. Mə bá sá sɔ jooŋgá nə kúl búúd Izarəyél, nə kúl búúd Yúda. ⁹ Jāŋ sɔ í abálé bə nda jooŋg má á sá nə osóŋgá bāŋ jwów má á bii bwo mbwád wú nə bwo Igípten yí. Nda bwə á shigé baagələ jāŋ sɔ ná, mə á shigé ná námá ηgə bísh bwo.

Mə Cwámba mə má ci ntó. ¹⁰ Sɔ má bá sá nə kúl búúd *Izarəyél yí, í bá bə ná,

ja mwów maoŋg má bá cɔ yí, mə bá wá bwo macéξ mām mítádúgád, mə cilə bwo mwo milámád.

Mə Cwámba mə má ci ntó mə bá bə Zembí wāŋ, bwə bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə abále ná nyingə jíguli múúd jí nyə kúná-kúna yé, ηkí *mínyəŋá yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nacé bēsh bwə bá mpu má, bēsh, tēéd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋŋí bāŋ, mə yíl *mísám myāŋ mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembí ηgə lās lésú sɔ á gúgwáan yí, a má ηwa ná sɔ áshúshwóógú dé fwála í á má ntɔ. Sá jisə ná dé fwála í á má ntɔ yí, í mú sá acwúúl, jāŋ í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yələ búud bwə á dū yə Zembí gúmad yág yí

¹ Sɔ áshúshwóógú Zembí nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə macéξ má dúgyá nə yələ Zembí gúmad má nə banda *mátúnuga kál bwə á dū bwəma nə Zembí wa shí gaad yí.

² Bwə á lwɔ banda dooŋg í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə túwuli, nə íbuléd cinəŋg túwuli dí, íbuléd í ici shú gúmad má Zembí. Bwə á dū jów kóómb jooŋg ná «kál jisə ci yí». ³ Jooŋg kóómb í á dū bə mpúsə *sanda abéé yí, bwə á dū jów gwo ná «kál í búl bə ci yí». ⁴ Cínəŋg cwú, í á dū bə nə *alatár bwə dū jígal Zembí olabinda yé, nə *wóle sɔ; bwə á shín bwadulə alatár nə wóle sɔ or kúkúl jēsh. Wóle jooŋg í á dū bə cwú, nə kwúmbu *mána, nə fiidye má Arəon í má kɔ íkáá shwógúd, nə məkwóógú má á bə nə cilyá mácéξ má sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə siyá nə or. ⁵ Bwə á mə ivəguli í osherubé* íbá, bwə təl búduga wóle jooŋg dí gwów shú dúlə lwó ná Zembí á milwanə jisə cinəŋg; ivəguli byooŋg í á bə í má lēsh máfafugə dū wá gúgúwá kál ofada bwə á dū myeeg məcií shú cweelələ Zembí mpimba yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáad isá byooŋg.

⁶ Nda bwə á shín táag isá íni byēsh ntáni ná, ofada bwə á dū nyíi banda dooŋgú dí nji kóómb áshúshwóógú dí jwów dēsh, dū kə sá iséy byāŋ. ⁷ Kóómb abéé jāŋ, nji Ajəláci á ofada

7:28 5.1-2, 8; 7.19; Sóm 2.7 **8:1** 4.14 mbwə məncwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sóm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sɔ í á sīy mbún á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6 **9:2** banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatár: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye má Arəon: Ilŋ 17.21-25 məkwóógú má á bə nə cilyá: MmN 25.16 **9:5** MmN 25.18-22 * **9:5** Sherubé: Jisə dúl wáál éngəles. **9:6** 10.11; Ilŋ 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16

nyaméfwó wá nyá á ðu nyíi cínɔŋg. Nyá á ðu nyíi cínɔŋgú ja ngwúð ñkúmba mbú. Ja á ká ntáŋ nyíi cínɔŋg yí, á jalá nà kà nà mæcií má cúdú á ká myeeg shú ðéð nà shú íwushí yá kúl búúd. ⁸ Ñkɛŋkɛ Shíshim ñgá lwó nà sósólágú búúð ná zhií í ká fwámé kúl Zembí njúl yí í á shígé bæ mbəg té wəsh séy í á ñgá ná siy kóómb banda áshúshwóógú ðí yí. ⁹ Sá jɔɔŋg jíisə tɔŋ yuug shú mwðw mága. Yuug jɔɔŋg í lwó ná, wo tɛɛm yə Zembí isá, wo tɛɛm sá *mátúnuga, isá byɔɔŋgú nà *mátúnuga mɔɔŋgú má cúgé nà ñkúl sá ná lám í bág wo váál í jalá yí. ¹⁰ Bisə ñji míççɛlá búúð bwá á ñgá ççɛlá shú sá í ðúgyá nà ðəg nà mɔŋgul nà mĩngusa mí íci yí; isá byɔɔŋg mfií wɔŋ í á shĩn ja Zembí nyá á wá míççɛlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji mátúnuga

¹¹ Kríst nyá a má zə, tɔŋ Ajəláci á ofada, zə sá ná sá bág nà kow á fwámé isá í á má bwey zə yí. Nyá a nyii banda *mátúnuga ánúni ðí, fwámé banda mátúnuga, kú bæ ðɔɔŋg búúð bwá á lwɔ nà mabwá yí. Ntó ji ná ðɔŋ banda mátúnuga í cúgé sá á shí ga. ¹² Nyá a nyii cínɔŋg ja ñgwúð á kanduga; nyá a shígé nyii nà mæcií má incwambe nà inteny, nyá a yána mæcií mé, a yil sá mányámád kanduga. ¹³ Ja ofada bwá á ðu myeeg buud mæcií má incwambe nà inteny, gúl ja ifí í cwɔ myɔólú nteny yí, isá byɔɔŋg í á ðu sá ná muud nyúúł í bág fúbán. ¹⁴ Ñkámásá ná isá ini í fúb búúð, ñkamusa nà mæcií má *Kríst. Kríst nyá á ñwa nyaméfwó, yə Zembí tɔŋ *mátúnuga mású má njúl kú nà tɔɔ cúcwán lú mábwam. Nyá á sá námá nda *shíshim á kanduga í á lwó nyá nà. Ngaá ná mæcií mé má sá ná milám mí bág shé mífúbán, shé mú yow mísólágú mí ðu kánd búúð shwiy ðí myá, shé yida yə Zembí á kuwó gúmá?

Mæcií má Kríst mäsə mbyúł á sɔ á gúgwáan

¹⁵ Sá jɔɔŋg wá í á sá ná *Kríst bág líf-ñji mpádúgá sənɔŋ Zembí shú Sɔ á Gúgwáan. Nyá á yə shú ná buud bwá wəg mĩkwám mí caamúlə bwá á ðu caam mæççə bwá njúl ná Sɔ a Cwúłú ðí yí; bɔɔŋg Zembí má jɔw wá bwá mú bæ nə kow á jɔjɔ isá nyá á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwá wéççəg kálaad lúgá, í ðu jii ná bwá tɛéðúg fwo mpu wámbulə ná muud nyá á cilə nyá yé nyá a má yə. ¹⁷ Nacé kálaad lúgá cugé tɔɔ sá té múúð nyá á cilə nyá yé ñgá ná cugə yí. Múúð wɔɔŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛɛm bæ nə ñkúl. ¹⁸ Gwá wá bí má ðág ná míççɛlá myá sɔ áshúshwóógú mí á tɛéð mæcií má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá yí, ja Moyíz nyá á shĩn lɔ kúl *Izarəyél jəsh mampándí má á bə cilyá

Mæççəð má ñgwúð ñgwúð yí, nyá á ñwa mæcií má ikálá nə bwán sɔ inteny fula nə məjúwó, a mú ñwa mbúmbwá *Ízop nə kúl káándá átitúí í njúl síyá nə mimyçç mí ncwambe, ñgə juwo cínɔŋgú, ñgə myeeg kálaad mæççəð, ñgə myeeg námá búúð bəsh wá kúl búúð. ²⁰ Nyá á ñgə myeeg ntó a ñgə kálə ná: «Mæcií má sɔ wá mága, sɔ Zembí ñgə ci ná bi má jalá nə baagula yí.» ²¹ Moyíz nyá á myeeg námá mæcií mɔɔŋg banda *mátúnuga ðí nə isá byəsh bwá ðu balan nə ndí ðúlə sá mísɔɔn yí. ²² Mæççə má Zembí má lwó ná bwá ðu fúb zhwoŋ isá nə mæcií; mæcií má ká bæ kú shwiy, ijuugá í *mísɔm nda bæ. ²³ Ntúni wá ofada bwá á ðu fúb isá yé, í njúl ná isá byɔɔŋg í á ðu bæ ñji ivuguli yá fwámé isá bisə jɔŋ ðí yí. Ntó ji ná bwá jalá nə fúb isá byɔɔŋgú nə mátúnuga mə búł ntɔ má.

²⁴ Haaw. Kríst nyá a shígé nyii banda mátúnuga búúð bwá á lwɔ nə mabwá yí; banda ðɔɔŋg í á bæ vuguli á fwámé kúl Zembí njúl yí. Kríst nyá a nyii jɔŋ ðwáméfwó, kúl á tál Zembí míshúð shú ðúsú yí. ²⁵ Nyá a shígé nyii wu ná a bá ðu ka yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má ðu kə «kúl í búł ñkɛ yí» mbú wəsh ná. Ajəláci á ofada má ðu ntáŋ ka nyii kúl jɔɔŋgúð nə ízháá mæcií, kú bæ mæcií mé nyaméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, ñki Kríst má jug ija ija té Zembí nyá á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyá a lwóya nyúúł ñji ja ñgwúð á kanduga mwów má məzhúgála ðí shú ná mátúnuga mé má zág shĩnal mísəm. ²⁷ Ñkúmba cigúlá wúsa ná muud má jalá nə yə ñji ja ñgwúð ná ndeé a mú bá kə tɔw kɔɔud. ²⁸ Námá mbii ñgwúð wɔɔŋgú, Kríst nyá a yána cug jé ñji ja ñgwúð ná a ñkény zhwoŋ buud mbag mísəm wɔŋ. A bá zə ja ábɛ kú ná bæ shú zələ ñkény mbag mísəm, í bá bæ shú zələ yə búúð bwá ñgə bwánd nyá wá cug.

10

Mátúnuga má Yésus má kwaga ná muud yəsh

¹ Mæççə Moyíz nyá a tál má má cúgé wámbulə bæ fwámé isá í á jalə nə zə bæ yí, mäsə ñji ishishim. Mæççə mɔɔŋg má jígúlı ná buud bwá ðúg sá *mátúnuga mampwúð mbú wəsh kú yow. Nacé má cúgé nə ñkúl sá ná buud bwá çéél shísh wə Zembí wá bwá bəg váál í jalə yí. ² Í á mbəm bæ ná má ðu sá ntó, ñki bwá á má bwey yow sálə mátúnuga mɔɔŋg, ñki buud bwá ðu sá mwo wá bwá á má bwey bæ váál Zembí mə çéél yí ja ñgwúð á kanduga, bwá nda ná ðu çwáduga milám myánjád ná búsa

9:9 7:19; 9:2 9:10 Ləv 11; 15; 1lŋ 19 9:11 4:14 9:12 7:27; 10:4; Ləv 16.14-16 mæcií mé: 9:25; 12:24; 13:12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 1.8-19; 1Yn 1.7 9:13 1lŋ 19.1-10.17 † 9:13 Í á ðu bæ ná, ja múúð má bæ nə malwaagəwo yí, bwá çigə incwambe nə inteny ñwa mæcií, bwá jígal cwɔ myɔólú nteny ñwa ifí byé, bwá mú myeeg múúð wɔɔŋgú mæcií nə ifí byɔɔŋg ná ndeé nyúúł mú bæ nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8:2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; 1lŋ 19.6 9:22 Ləv 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10:10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 10:1 8.5 10:4 9.12-13

nə məbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga məoŋg mə yidá dɔ b́áásulə bwo *mísám myáŋ b́áásulə b́áásúlóg mbú wêsh, ⁴ nəcé məcíí mə ínteny nə ikálá mə cúgə nə ŋkul jímbal mísám. ⁵ Sá ʒoŋg wá í á sá nə, ja *Křst nyə á bə nə á zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembí nəs:

Wo a shígé jii nə buud bwé sáág wo tɔ mətúnuga,

ŋkí ntág nə bwé yég wo tɔ sá.

Nji wo a sá nə mə bóg nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdu bwé á dɔ jígál álatár dí oncindi wá, nə mətúnuga mə mísám,

byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wò.

⁷ Mə á ka ci nəs: «Mə wé éga. É, yé Zembí,

mə zə sá sá wó jii yí,

nda kálaad woó ŋgə ci shú dām nəs».

⁸ Křst nyə a tédé fwo ci nəs:

Wo a shígé jii mətúnuga,

kú jii nə bwé yég wo isá,

kú jii nə bwé jígálúg wo ocúdu álatár dí oncindi,

kú jii mətúnuga mə mísám.

Isá byoŋg í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wò.

Í ŋjúl nə Məççé mə Moyíz mə ŋgə gwáámb byo. ⁹ A mú nyiŋgə ci nəs: «Mə wé éga, mə zə sá sá wó jii yí». Ntó jii nə a mə yíl mísólúgú mí acwúlu, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Nə ndéé, Yésus nyə a sá sá Zembí nyə á jii yí. Nyə a yána nyúul nyé ja ŋgwú á kandugə, a mú sá nə shé bég minjékŋkə mí búúd.

¹¹ Fada yêsh mə dɔ tšw títəlí jwów dêsh dɔ sá ísý mə Zembí. A dɔ sá mətúnuga məmpwúd ja jêsh, nji mə kú bwele jímbal mísám. ¹² Ká Křst nywáá, sóólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ŋgwú. Nyə a mə kə jii shí mbwé məncwúm mə Zembí dɔ, jílə á kandugə. ¹³ A mú ka ŋgə bwánd nji nə Zembí culushigí mizhízhiŋ nyé, wá nyə myo mákuu dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúul nyé ja ŋgwúd yí, nyə a mə sá nə shé buud mú ŋgə bə minjékŋkə wá, shé bég váál í jéla yí, kandugə kandugə. ¹⁵ Njékŋkə Shíshim ŋgə námə bwaagulə shé gwo ná jisə ntəs; nyə á fwo ci nəs:

¹⁶ Cwámba mə ci nəs:

«Sɔ mə bá sá nə bwo yí, í bá bə nə,

ja mwów məoŋg mə bá cɔ yí,

mə bá wá bwo məççé mām mílámúd,

mə cilə bwo mwo mítédúgá».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə nəs:

Mə bá yíl mísám myáŋ mádí mítédúgád,

mə yíl námə mísólúgú bwé á dɔ sá kú bish məççé myá.

¹⁸ Ja múud mə bii íjuugá í mísám myé yí, í á nyiŋgáyé ná jii nə muud wəoŋgá sáág mətúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembí kúnə-kúnə

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus nyə á shwu məcíí mé yí, í á mə sá nə shé jéég nyíi kál í búl ŋkə yí kú nə ífwaan. ²⁰ Nəcé nyə a mə juw shé zhií agúgwáan í kə nə buud cug dí yí. Zhií nyoŋg nyíə línlálə *sanda, ntó jii nə línlálə nyúul nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ŋgə kyey nə njów mə Zembí yé. ²² Shé kágá shísh Zembí kúnə-kúnə kú nə məkón, shwu nyúul nə nyə ncindi nə ncindi. Shé shíshúgá nyə kúnə-kúnə, nəcé Yésus a mə myeeg shé məcíí mé, mílām mí mú shé mífubán; nyə a mə gusa shé mənyúul nə məjúwó mə aŋkəl-ŋkəl. ²³ Shé kándugá mílām njkaagə shé ŋgə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ŋgə zhízhiɡə, nəcé Zembí muud nyə á kaag shé njkaagə yé jii abúgúlág. ²⁴ Shé bíígá mítédúgád nə shé dúg wíya məgwə mənyúúlúd ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, shú nə shé cágəgí cug cəlí, shé ŋgə sá jɔjɔ mísólúgú. ²⁵ Ból búúd bwé mú dɔ mpyény jílə ísəŋgyá bíshéd, kúgá ŋwa fúlú nyoŋg. Yidagá dɔ ŋgə wíya ŋkul mənyúúlúd, ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, búl bə nə ndéé ja bí ŋgə dág jwów mə Cwámba í ŋgə shísh kúnə-kúnə ga.

²⁶ Shé á mə shín mpu sá jii bábálé yí, shé magulə gwo. Nəcé, ŋkí shé mə ka nyiŋgə ŋgə sá *mísám nə kwo, mól *mətúnuga mí nə ŋkul yíl myáŋ mísám máá mə cúgə ná. ²⁷ Í mə yida lúg nji ŋgələ fúndə yáág-yáág sémbyé Zembí mə bá sámb shé mílász yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígál mizhízhiŋ mí Zembí yí. ²⁸ Muud yêsh nyə á caam məççé mə Moyíz yé, bwé á gwú nyə nə ŋkú d ja ówúshinéd obá ŋkí ólól bwé bwaágulə yí. ²⁹ Nkámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáam məççé mə Moyíz yé, njkəmasa nə muud mə ŋwá *Mwán mə Zembí nda sá cwag yé. Muud wəoŋgú mə dúg nə macíí mə sɔ mə á sá nə a bég njékŋkə múud mə məsə zhizhe, a mə lwíy Shíshim á mpaam. Bii mə tédúgá nə muud wəoŋg mə jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ngeá nə shé mə mpú múúd nyə á ci nəs:

Mə wé mə bá dɔ kunda,

mə wé mə bá dɔ yə búud myóna

mí jəlá nə mísólúgú myáŋ myá.

Nyə á ci námə nəs: «Cwámba mə bá cígə búúd b́é mílász».

³¹ Í bul jág wagəwə nə muud kúdug Zembí á kuwó məbwéd.

³² Yidagá tédugə mwów məŋkenya mə Zembí mə á bwele kwan bí má. Bii a jisəw

10:5 Sóm 40.7-9 * **10:9** Ntó jii nə Křst mə yíl mətúnuga nə isá í acwúlu, a cénd byo nə mətúnuga má cug jé nyə á yána yí. **10:10** 7.27 **10:11** 9.6; MmN 29.38 **10:12** 8.1 **10:13** Sóm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhií agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9

lal-lal gwáná, jísow micúnj. ³³ Í á du bæ, bíl íja bwá lwíyí bí, jugushi bí tám buud, bíl íja bí ñwa minjugú mí bósól búúd bwá á du bwama nà mbíi mínjugú mín wá. ³⁴ Jí ná bí á du ñwa micúnj mí búúd bwá á bæ mímbwug dí wá; ja búúd bwá á du déég bí isá yí, bí á du bíd bwo nà mæshusug, nàcé bí á du mpu ná bí búwá nà fwámé mábíi, mæong má bá jí kandugá kandugá má. ³⁵ Ná ndeé, kúgá bæeg yow yímálé mányúúl ínkánúú, nàcé bí má bá bæ nà mæma myána. ³⁶ Ntó, í jii ná bí bág nà zény kálá shwóg shú ná, bí má ká sá sá jêsh Zembí ñgá jii ná bí sáág yí, bí lág sá nyè á kaag yí. ³⁷ Nàcé, nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, í má lág wuwálá cíg-cíg, muud ñgá zə yé ká wósó, nyè á bweye.

³⁸ Zembí má nyinjə ñámé ci ná: Muud jí tátəlí mádí míshúd yé, nyè é nti lám mádí, a mú dág cug. Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbíi búúd bwá du cúculə nə kwon ná ndeé kə jimb wá. Shé má yidá bæ boong básə nə búgá nə ndeé bwá mú bii cug wá.

11

Búgá sá má dág nə obúgula á ayág yí

¹ Búgá jisə cidawála lám má múúd í ká cidaw nə gúl sá ná, í é bæ, kú yíl kú bəd yí; búgá jisə ñámé magulála lám má múúd í mágúlá gúl sá ná, tɔɔ nyə anǵé ná dág gwo, jisə búbálé yí. ² Obúgula á ayág bwá á bæ nə búgá joong. Gwá wá í á sá ná mínə mányé má nyiig Mícilyá mí Zembí dí.

³ Búgá wə ñgá sá ná shé ñgáŋ nə magulə ná Zembí nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bæ. Ntó jí ná sá jêsh shé ñgá dág yí í á zhu sá shé anǵé nə dág yíid.

⁴ Búgá í á sá ná Abel sáág Zembí *mætúnuga má njúl ñkí nywa cə mé má Káan, Zembí magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tátəlí muud. Ná ndeé, tɛɛm bæ ná Abel nyə a má bwey yə, a ñgə ná lás nyádí búgá nyə á *búgula yíid.

⁵ Búgá í á sá ná Inoog ñkánúg kə wə Zembí kú fudə. Tɔɔ muud nyə a shigé ná dág nyə nàcé Zembí nyə a sá ná a ñkánúg. Kálaad Zembí ñgə ci ná shúshwóógú ná a ñkánúg íi, nyə á nywa Zembí lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda nàcé búgá, muud nda bwele nywa Zembí lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembí kúnə-kúnə yé má jəlá nə magulə ná Zembí jisə; á jəlá

nə magulə ñámé ná buud bwá ñgá wá lám ná bwá sə Zembí wá, Zembí ñgə yə bwo myána.

⁷ Búgá í á sá ná *Nówe gwágúg macwúnj má Zembí a mú bwey mpu sá í á bæ ná í zə síy yí, sá joongú nda fwo bæ. Nyə á ñwa ciyá má Zembí nə məjilə, a mú lwəŋ məma byóol, a cug ñjów búúd yé. Nyə á lwó nə sósólúgú yé wəong nə buud ə shí bwá á bæ nə məbɛɛ. Ná ndeé, búgá jé í á sá nə Zembí cíg ná a jí tátəlí muud.

⁸ Búgá í á sá ná *Aburaham sáág Zembí məgwág ja Zembí nyə a jów nyə yí. Nyə a tí ñjoond kálə loom í á bæ ná Zembí mə bá yə nyə tánj lúgí yí, a nda fwo mpu kál loom wəong í á bæ yí. ⁹ Búgá í á sá ná a kág ñgə cugə nda ñjónj loom Zembí nyə á kaag nyə yíid. Nyə á du ñgə jí məbanda dí, *Izaag jí ñámé ntó, tɔɔ *Yákwab, bwó buud bwá á lág nə isá impwúd nyə á kaag Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á du ñgə jí ntó nàcé nyə á ñgə bwánd ñgwála álal-límuga í á bæ ná Zembí nyəməfwó mə bá cwə yuug, nyəməfwó lwə yí.

¹¹ Búgá í á sá ná kundú múdá nda *Sara zág bæ nə ñkul mə bíi mpwoŋ buud a má bwey shín kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembí muud nyə á kaag ñkaagə yé jí abúgúlág. ¹² Sá joong wá í á sá ná, muud ñgwúú zə bæ nə mpwoŋ buud, nyúúl mə shín bwey kə. Mpwoŋ buud nyé mpyáanz nda waacən-cení wá jón, nda shɛ á bwúnj lú ñgwəŋ.

¹³ Obúgula á ayág óni bəsh bwá á ñgə yə bwá ñgá ná búgula Zembí, nji bwá nda fwo bíi mánywa Zembí nyə á kaag bwo má. Bwá á yida dág mwo shwóg-shwóg, bwá mú shwas mwo. Bwá á magulə ná búwə oŋónj wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwá lás ntáni yí, bwá lwó ná ñgáŋ ná bwá shwóg sə wúl loom í bá bæ bwo nyəŋ mpwág yí. ¹⁵ Loom wánj í á mbəm ná ñgə nyinjə sá bwo fund íi, bwá á nywá ñámé je bæ nə fwála mə nyíngə nə mpús, kə wu. ¹⁶ Nji mpúllə dág dí, bwá á ñgə jí ná bwá ká loom á gwów, loom í búl nywa cə wəong bwá á du jí yí. Sá joong wá Zembí jí nda gwág shwón ja bwá jów nyə ná Zembí wánj yí; ñgáá nyə á má kwamusa bwo fwámé ñgwála?

¹⁷ Zembí nyə sá Aburaham məkugulu ná a yánág cúgá lú mwán dé Izaag, sá mótúnuga. Búgá í á sá ná Aburaham mágulə, a ñgə mpu ná Zembí nyə á kaag nyə məŋkaagə. ¹⁸ Nàcé Zembí nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə má bá byá wo mpwoŋ buud má á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburaham nyə á bæ nə búgá ná Zembí jí nə ñkul gwúmushi búúd. Ntó, Izaag nyə á bæ Aburaham ja joongú nda muud nyə á mə yə ná ndeé a má nyinjə gwúm yé.

10:34 11.26; 13.14 **10:35** 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4 **10:38** Rom 1.17; Gal 3.11 **11:1** Rom 8.24; 2Kr 4.18 **11:3** Mat 1.1; Sóm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 **11:4** Mat 4.3-10 **11:5** Mat 5.21-24 **11:7** Mat 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 **11:8** Mat 12.1-2 **11:9** Mat 35.12, 27 **11:10** 13.14 **11:11** Mat 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * **11:11** Bósólúgá bwá ci ná nə: Búgá í á sá ná Aburaham zág bæ mbyól a mú cwúcwúúl, fwála lu byá má bwey ntə, Sara ntág kundú. **11:12** Mat 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mat 23.4; 47.9; Sóm 39.13 **11:16** 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mat 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mat 27.27-29, 39-40 **11:21** Mat 47.31-48.20

²⁰ Búgə í á sá nə Izaag bwádánug nə Yákwab bá Eso shú cug í á nge zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá nə, ja Yákwab nyə á bə nə á zə yə yí, á ngeg nə bwádan na bwán ó Yóseb ngewúd ngewúd nə ndeé á mú jwaagawo nyədəí fídye dí, ya Zembí gúmá.

²² Búgə í á sá nə ja Yóseb nyə á bə nə á zə yə yí, á jáawug buud nda bwán ó *Izarəyél bwə bá wú Igipten, wósə nə nda bwə bág sá iyasə byé ná†.

²³ Búgə í á sá nə, ja Moyíz nyə á byél yí, obyəl bé bwə shwéelug nyə tán onkwoond olól nəcé bwə á dág nə nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpándí njwú-buud nyə á tál yí í á shígé sá bwo ifwasa.

²⁴ Búgə í á sá nə, ja Moyíz nyə á bə muud yí, á bānug nə bwə kú də jów nyə nə mwān mə shilə mə Farawón. ²⁵ Nyə á yida cəel nə bwə cügúg bānón kúl mə Zembí, ntə nə á kág bə mánnywa má kúkál wəla cug *mísámád.

²⁶ Nyə á kwey nə í nywa nə bwə sáág nyə isá í shwón námə nda bwə bá sá *Kříst nə, nəcé cínong wə jí fwámé təom ntə wəonj á kúm á Igipten. Míš mə mə á nge dág nji myəna á bá bii mwəw mə zág má yí.

²⁷ Búgə í á sá nə á wúg Igipten kú fúnda nə njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə á yím nyúul nda sá mə cí nə nyə á nge dág Zembí, í njúl nə muud cügé nə nkul dág nyə. ²⁸ Búgə í á sá nə Moyíz fwəg *Páska, á cí ná búud ó Izarəyél bwə myéégug məcií bwədə mímpumbé mí mínjówúd shú nə *éngəles á shwiy nda gwú bwān bān ó acumbā.

²⁹ Búgə í á sá nə bwān ó Izarəyél bwə ntəg māj mə atítúí nə məkuu nda bwə á nge kyey zhizhe shid; ja búud ó Igipten bān bwə á nywá zə ntə ntə yí, məjúwó mə á zə byaluga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

³⁰ Búgə í á sá nə mənnyung mə Zheriko‡ mə shínág shugula shí ja bwān ó Izarəyél bwə á də cínnyga cínong ngewəla tán mwəw zangbá yí.

³¹ Búgə í á sá nə Ráhab mudá jangə bág kú yə ja búud bwə á sá Zembí mingáádə wá bwə á yə yí. Nəcə, nyə á lég buud bwə á kə nge bigas ngewála shwoó wá. ³² Mə nnyngag ná jaaw bí jí? Mə ká cí nə mə bwíing bí mílān mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhefuté nə *Dávid nə Samyéł nə *buud ó mícúndə, fwála fúfə mə.

³³ Nəcə, búgə í á sá nə bwə lúmbúllig nə məfaan məshús, bwə ntə mwə; bwə á nge kyey nə loom otátəl dí nə ndeé bwə mú bii

isá Zembí nyə á kaag yí; bwə á fad ozh-wambānkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwə á jímə íbimb-būmb íkuda, bwə faam íkúl í á bə nə bwə gwúg bwo ná ikafwele yí. Məbwə mə á də bii bwo, Zembí mú də yálushí bwo, bwə mú bə ónkāŋ ó dósmb, júlya nə igwəonj í dósmb yə míl míloom. ³⁵ Bóslúgá búdá, buud bān bwə á yə wá bwə á nyingə gwúm, bānón nyingə cugə.

Bóslúgá búud bwə á yida bwəma nə cügə áyíyáág bwə fudə fudəg. Bwə á ban nə bwə cügé nə nkul cuwó kwoŋ nə Zembí shú nə bwə fáamugí nə cügə. Bwə á sá ntə shú nə bwə bág bə nə fwámé cug ja bwə bá gwúm yí. ³⁶ Bósl bwə á bwəma nə cóog, bósl bigə, bóslúgá kə mímbwug dí ngewówála məŋkada nə mikwoolú mí íŋkwánz. ³⁷ Bwə á gwú bósl nə məkwóógú, bwə shigə bósl nə ndeé sámb íkúl íbá, gwú bósl nə ikafwele. Bóslúgá bān, bwə á nge kyey kə cə kə cə, bwə dágə bwáád nji íkúúdu í ncwəmbə nə íkúúdu í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwə nge bwəma nə cügə, buud bwə nge júgushi bwo. ³⁸ Váál búud dāŋ í áshígé bə nə í jíg nə buud ó shí ga. Bwə á ka nge jé gwów məshí mə ashwéeshád nə mímbūŋád, bwə dágə jí míku mí məkwóógúđ nə míku mí mándalúđ.

³⁹ Təem bə nə Zembí nyə á faag buud bəonjú nəcé búgə ján, bwə á yə bwə kú fwo bii sá Zembí nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí nə, Zembí nyə á nge bwey kwəmasa shé sá í búl nywa yí; nə ndeé, nyə á shígé jí nə bwə téédég kə bə váál í jəla yí, sə bān lág mpús.

12

Zembí mə də súg bwān bé

¹ Nda shé bān jíshé kóomb dí, kúda zhwog buud óni bwə mə lyč shé, cug bwə á cuga yí í nge lwó shé sá bwə jów nə búgə yí. Ntó, shé myáásugá isá í ngeŋŋkí nkúngula shé yí, nə *mísám mí nge leel nada shé nyúúlúđ myá, shé yidag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlə Zembí mə kwəmasa nə shé júg yí. ² Shé kándugá mish nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgə mílámúđ yé, nyə námə wə mə bá sá nə búgə í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwólóš dí, kú bish bímbí lú shwón dúse shwiy dəonj dí yí. Nyə á shígé bish dwo nəcé nyə á nge bwey dág məshusug Zembí nyə á bwey kwəmasa nyə má. A njul jíya gúmad ja gaád, *caangə mə Zembí dí mbwəš mənčwúm. ³ Kəndugá mítédúgá nyədəí, nyə muud ósól ó mísám nge á jág lúmbúli nə ndí nji á nge jíśow jíśowúg yé.

11:22 Mat 50.24-25; MmN 13.19 † 11:22 Dúgúg Mat 50.24-25. Yóseb nyə á cí ná bwə bág nwa iyasə byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwədəí loom Zembí nyə á bwey yə impááməb byáj yíđ. 11:23 MmN 1.22; 2.2 11:24 MmN 2.10-12 11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30 Zho 6.12-21 ‡ 11:30 Buud ó fwála dəonj bwə á də lwə məmə mánnyung tán lúngula lyélə ngewəla wəsh, ka légə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10J 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25 11:35 10J 17.17-24; 20J 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21 11:38 1Sa 13.6 12:1 1Kr 9.24 12:2 2.10; 8.1

Kændugá mitédúgá nyédí, bi bág kú tag, búgú bág kú bii bí milámúd.

⁴ Bí ngə lúmbali ná sã bwá jów ná sém yí, nji lúmbáli jooŋg í afwóyé bə lúmbáli á shwiy. ⁵ Nə ndeé, ye bi má wusa lésú Zembí ngə lás ná bí tãh bwãn bé shú wálə bí ŋkul milámúd yí? Ngəá á ci ná:

Mwãn waam,
ja Cwamba mə ság wo yí,
kú ŋwa sã jooŋgú nda fyanğa.
Ja á ŋkáand nə wo yí,
kú kænd nyúú íbwundúd.

⁶ Nəcə Cwamba mə du ság múúú yēsh á cēel yé;

nyooŋg yēsh á mágúlú ná á ji mwãn yé yé,
á du yə nyə intégúli.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mísə shú ngəlá ság bí. Mpuğá ná Zembí ngə ŋwa bí cínooŋgú nda bwãn bé. Ye mwãn abyág nyə á mə bwelc cugə sóŋgú nda du ság nyə? ⁸ Zembí ká bə kú ság bí nda á du ság bwãn bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwãn bé, bí mə yidá bə nyə nda bwãn bwá á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sá bí mə jálá nə nyingə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí du ság shé, shé du gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ngəá shé mə jálá nə bul bul magalə ljuwiga byé shú ná shé dúgúg cug í? ¹⁰ Osóŋgú bwá á byá shé wá bwá á du ság shé nji shú kúkál wəla mbií bwá á du kwey mətəla yí; Zembí nywáá ngə ság shé shú mánnya mə íshé, á jii ná shé bág mbií á cēel yí. ¹¹ Intégúli bwá yé shé ná bwá ság shé yí, í ádé fwo bə shé sá məshusug, shé mə du shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intégúli byooŋg í du wúmə mpúmə: shé cugə ná shee, cugə cug á otátali. ¹² Ntó, lulushigá məbwá mún mə mə káád məní, bí lulushi məbwón mún mə ngə tagawa məní. ¹³ Dugá kyey nji məzhíí məsə tətəli mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda lánŋawo kə koogú, bwá yidag lal mánkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bí cúgəgi nə buud bēsh ná shee, bí wá ŋkul ná bí cúgəgi ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugə nə ŋkul bá dūg Cwamba. ¹⁵ Bi ɔ mpú du dūg ná muud nda shúb mpáam mə Zembí. Bi ɔ mpú námə du dūg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhoom nə ndeé *Dɔ mu yúúú. ¹⁶ Bi ɔ mpú du dūg ná muud nda wá lúú

janğad, ŋkí ntəg ná a mpyēny sã í dúgyá nə Zembí yí nda Eso nyə á sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ idəw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínalə nyə á shín kusha nə jiya ntúni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə mətúle mə lúgú yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tɛem nyingə jii, wéeshuli məzhwíle, nyə á shigé bə nə ŋkul cénd sã í á bwey sŷy yí.

¹⁸ Bi á shigé shísh kúná-kúnə nə wúl mbúnj búúú bí nə ŋkul kúnya nə ndí yí, mbúnj í ngə jígə nə kuda; bí á shigé shísh kúná-kúnə nə gúl kúkál í njúl nə yidúgú á ikukwendé, kú námá nyingə bə kúkál ŋkwɔ nyə á ngə kuŋg yí. ¹⁹ Bi á shigé shísh kúná-kúnə nə gúl kál laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kál dooŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo tao ciyá. ²⁰ Nəcə bwá áshigé bə nə ŋkul kwiig mpándí Zembí nyə á tál yí. Mpándí nyooŋg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sã jēsh í kúnya nə mbúnj yí, bwá gwú gwo nə məkwóogú.» ²¹ Isá bwá á dúg cínooŋg yí í á bə ŋkí jág wagawo, Moyiz nyəmefwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

²² Bi bāŋ bí á yida shísh kúná-kúnə nə mbúnj Siyôn *, ŋgwála mə Zembí á kuwó, Yurúsalem á jonj dí gwów kúl ncúlyá *wəéŋgales bwá ngə sá zan yí. Wəéŋgales bəoŋg básə ŋkí jág bulya, bímbí múúú cúgə nə ŋkul lɔ yí. ²³ Bi á shísh kúná-kúnə nə sɛeŋgyá bwãn wə acumbá míná mə mú bwo micilyá jonj dí gwów wá; bí á shísh kúná-kúnə nə Zembí muud mə du sámb milésú mí búúú bēsh yé, bí á shísh kúná-kúnə nə *míshíshim mí otátali ɔ búúú bwá mú váál í jəla yí ²⁴ Bi á shísh kúná-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sá bəg mífúbán yé. Nyə wá jí líf-nji mpédúgá sənŋh Zembí shú sɔ á gúgwáan, məcií mé mə ngə lás fwámé lésú cɔ mə mə Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bí agwágúloyé múúú ngə lás ná bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgə yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúloyé wá, bwá á shigé faam nə intégúli. ŋkámúsá ná bwá fwo bə kú faam, ŋkəməsa nə shé ja shé mə bān ná shé agwágúloyé múúú ngə lás ná shé jonj dí, shé cugé nə ŋkul bá faam. ²⁶ Yág íí, kál dé í á sá ná shí í júngyag; nji, ja gaád íí, á mə kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jāŋ ja, kú ntəg bə nji shí wá í bá jungya, gwów í bá námə jungya.» ²⁷ Ja á cí ná á bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó mə lwó ná isá í du jungya yí í bá wú, nəcé byāŋ bíśə isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúgə nə ŋkul jungya yí. ²⁸ Nə ndeé, shé

12:5 Mik 3.11-12; Mbá 3.19 12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18
12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; S6m 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6
12:16 Mat 25.29-34 12:17 Mat 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21 12:20 MmN 19.12-13 12:22
13.14; Gal 4.26; Mbá 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məmə mbúnj bwá á lwó ŋgwála á Yurúsalem cínooŋg gwów yí.
12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mat 4.10 † 12:24 Məcií mə Yésus mə ngə lás lésú jjuugá Zembí mə juu sá
mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel māŋ mə á ngə jii ná Zembí kúndagi nyə nda mínyoŋh nyə á gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1;
MmN 20.22 12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14

yágá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúgé nə nkul ntanusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbií nyá é gwág nywa yí, séy nə gúmá nə fúndúgá. ²⁹Nacé Zembí íshé jí kuda í ðu cumbal jígal sá jêsh yí.

13

Mbií cug Zembí mə céel yí

¹ Kúgá yow ciilála bíméfwó nə bíméfwó nda omínyonjá, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dálə njwa ójon bídí mínjów. Mpuhá nə sála bóól búúd bwə sá ntó yí, bwə á njwa *wəéngales bwə nda mpu ná í á bə wəéngales. ³ Bi ó ðu téduga búúd búás mímbwug dí wá, gwág bwo cey námá nda binón bəsh wə búás mímbwugud. Bi ó ðu téduga námá boong bwə ngə bwəma nə minjugú wá, námá nda binón bəsh wə ngə bwəma nə minjugú myəonng. ⁴ Bi bəsh gúmalúgá bā. Muud nda kə nə isá í məbwwam gwonjá báád, nacé Zembí mə bá yə buud ó janja nə osóol ɔ mínoomb intúgúlí.

⁵ Kuú njəond wán í nda bəeg bə ngəólə bə zánj *mwaané. Bi mə jələ nə gwág məshusug nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá nə Zembí nyəméfwó nyə á cí nə: «Mə abúlé bwele béégya nə wo, mə abúlé bwele myaas wo». ⁶ Gwə wə jí nə, shé búsa nə nkul lás nə inján, cí nə: «Cwamba ngə kwíind mə, mə afúndáyé ná tə sá; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ó ðu tédúgá otówe ɔ shwóg bən bwə á bwiinj bí Milésú mí Zembí wá, kandugá mitédúgá dúg nda ícug byán í á shúgula nə, bí yágulag búgə bwə á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Krist jí mbií ngwúd wú yág, wós múús, kə nə ndéé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd nə minjígúgá mishús mísó mímbíí mímbíí myá mí yilúg bí zhíid kənd koogú. Nacé í nywa nə mpaam mə Zembí wə í wág bí nkul mílámúd, kú bə məcəç mə dúgyá nə idáw má. Məcəç məonng mə anğé nə kwíind buud bwə ngə bə mwo wá tə sá.

¹⁰ Shé bān shé búsa nə *alatār jí nə, buud bwə ngə ná séy banda *mátúnuga dí wá bwə cúgé nə zhií mə njwá idáw cínəng. ¹¹ Ajeláci á ofada nyə á ðu kə nə məcíí mə ócúdu «kúl í búl nké yí», ðu kə sá mátúnuga shú nə Zembí jwúg *mísám. Njí, ocúdu boongú mikug myán, bwə á ðu wú nə myo ngwóla ðu kə jígal bugád. ¹² Ntó námá, shú nə Yésus njwág məcíí mə mā nyəméfwó kə sá nə kúl búúd í bəg nkənké kúl, nyə á kə jug nə məcəy bugád nə ndéé a yə. ¹³ Ná ndéé, shé wúgá ngwóla kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyényúg námá shé nda bwə á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nacé shé cugé nə ngwóla á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ngə sə

wəonng ngwóla í bá zə bə yí. ¹⁵ Nə ndéé, nda Yésus nyə á sá ntó nə, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó məcí. Ntó jí nə mimpu míshé mí jalá nə jaaw búúd ná jíná dé dás nə mpífó. ¹⁶ Bi kú wusa dálə kwíind bóól búúd nə dála yána isá bín, nacé mbií mátúnuga wəonng wə Zembí mə ðu gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bən bwə ngə jí nkasá shú *mishíshim mín, bwə bá námá kə jaaw Zembí séy bwə á séy shú dán yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byánjád, shú nə bwə sáág séy ján nə məshusug kú təðwa. Bwə ká təðwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dású. Jísú kósmb dí, sá ngə mpu nə milám mísa sə nə sánj, sə ngə ntəg námá she cugə ja jêsh mbií í jəla yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə nə bí jəgulag nə Zembí, a sáág nə mə lálug nyinğə zə kwey bí.

Ibwádán na mabádá

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwamba íshé, mbaagula itəw anání yé, nyə á cə sə á kandugə kandugə nə məcíí mé. ²¹ Zembí wəonngú yág bí nkul nə bí sáág sá ányunywaá jêsh á céel yí. A sáág nə shé bág váál á gwág nywa yí, kwoj mə Yésus-Krist dí. Yésus-Krist njwág gúmá kandugə á kandugá! Amen! ²² Bwaanng, mə jəgula nə bí nə bí jisówúg lású mə ngə yáág nə bí nə ndí ga. Kálad nyəméfwó mə mə cíla bí yé nyə agwááyé. ²³ Mə céel jaaw bí nə bwə mə bíd *mínyonjá íshé Timoté; á ká leel wós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bi ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bən bəsh nə buud ó Zembí bəsh. Boong wá Itali bwə ngə báda bí. ²⁵ Zembí kə sá bí bəsh mpaam.

12:29 Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Met 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sóm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16 **13:9** Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Lev 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ; 8.6 məcíí: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyé á cilé yé Isâ í dúgyá nê Kálaad mæ Zhâk yí

Zhâk nyé á cilé okristén shú ná bwé mpúg kuú njæond bwé jálá ná kyeey mpádúgá nyánj dí yí ná váál bwé jálá ná cugæ ná buud bwé cúgæ okristén wá yí.

A ngæ ci isâ nkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nê fug yí: fug í du wú wé Zembí (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nê mæbúwa nê kúm, mækugulu nê mæbwábúlán, fwámé yébs í jálá ná du nyín nê misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngæ lámusa nê dúlé nwa búúd nê mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nê búgú nê misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nê fwámé fug (3.1-18).
- (6) Cug á mpádúgá buud mímbii myésh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nê nadá mæjægula, nê mikwíindyá (5.7-20).

Nkúmba sâ á ngæ bándalé okristén yí jísæ ná «búgú jí kú nê misóólúgú yí jísæ mbimbæ» (2.26).

Mæbádá

¹ Mæ Zhâk, Iwaá má Zembí bá Cwámba Yésus-Krist, mæ wé má cilé bí kálaad éga. Mæ bádá bí bwán ó íbænd wúm nê íbá bí á má ciima kæ ngæ cugæ máshí máshí wá.

Mækugulu má du lulushi búgú má múúd

² Bwaang, mækugulu mæsh bí má bwámá ná ndí má má jálá ná bæ bí nji sá mæshusug, tæ mæsa wáyé mbii tæ wáyé. ³ Bí má jálá ná gwág máshusug ntó nê mpúlá ná búgú jín í ká ntó mækugulu, bí bæ ná jísów. ⁴ Nji, í jii ná jísów jæong gwámáfwó í cásulag bí séy jé milámúd, shú ná bí bág ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfæ ná tæ jø fúlu ngwúd. ⁵ Í ká bæ ná fug í ngæ fúfæ ngwól múúd á gwoong jín, a gwaámábúg Zembí, Zembí é yæ nyæ. Næcé Zembí má du sá yána ná muud yésh, á du ntâg sá dwo ná jø lám, kú ná mæjumá. ⁶ Nji, í jii ná muud mæ gwaám yé gwáámábúg ná búgú, kú bæ ná milám mímbá. Muud mæ sá milám mímbá yé jii ná ikwó í mæn nkwo má du yángulæ kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbii múúd wæong kú yímbê ná tæduga ná nyæ é lég sá wé Cwámba. ⁸ Næcé muud mæzhigó jii milám mímbá, nyæ ádè mpu bæ nkúmba zhí ja á céél sá sá yí.

⁹ Mbúgula jí ná mæbúwa yé gwágúg máshusug ná Zembí nyæ á má bán nyæ gwów. ¹⁰ Nyæong mæ yidá bæ ná kúm yé bág ná lúú ná sán ná á bálé shí, næcé á bá cý nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa má du bæ, yásí í ká námá shigushi, mægwó mé má shwéesh ká, fuláwa mú bwaambæwo, ijø byé í mú shín. Námá mbii ngwúd wæong wé múúd kúm má bá ngæ bwaambæwo, misóólúgú myé myésh mí ngæ shín yé.

¹² Muud mæ jísów mækugulu kú fúfug yé nywáá má jæla, næcé á ká bá shín ntó mækugulu, a bá lég cug á kandugæ kanduga, mpóógú nyæong wé Zembí nyæ á kaag buud bwé ngæ cæel nyæ wá yí.

¹³ Ja múúd mæ bwámá ná mæbwábúlán yí, a nda bæcg ci ná: «Zembí wé ngæ bwóowulæ mæ»; næcé muud cugé ná nkul bwóowulæ Zembí, nyæ ádè námá bwóowulæ búúd. ¹⁴ Í yidá bæ ná, muud nyæmfwó iyéesh byé wé í du julæ nyæ, kænd nyæ lám *misámúd; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg í má nwa bum yí, sém í mú byél; ja sém í má wíy yí, í mú sá ná muud yé.

¹⁶ Yé bwaáng má búl cæel wá, kúgá shüg mányúul! ¹⁷ Fwámé isâ Zembí má du yæ búúd yí, ná mænywa mæsh sè ngæ bwæna ná ndí má, má ngæ zhu gwów, wé Sóóngú má du wéeshuli mánkænya yé; a jii nji mbii ngwúd kú cénd. ¹⁸ Sóóngú wúsá wæongú nyæmfwó nyæ á bæ ná jøjø tædúgá jé ná á zæ byá shé, a mú zæ byá shé ná ciyá jí búbálé yí. Byála nyæ á byá shé yí wæongú wúsá shú ná shé bág mpumá ashúshwóógú á isâ á má té yí.

Du gwágulæ, ka du sá

¹⁹ Yé bwaáng má búl cæel wá, bí má jælá ná mpu ná muud má jælá ná du læl gwágulæ, nji nda læl lás, nda læl gwág mpimbæ. ²⁰ Mpimbæ múúd mæ gwág yí, í cúgé ná nkul wéeshuli sá jí tátálí mish má Zembí dí yí. ²¹ Gwé wé má cí ná bí ná, myaasugá mælwaagawo mæsh ná mbíya gwólé milám; myaasugá myo, bí ka lég kéel Zembí nyæ á bæ bídí yí, bí lég dwo ná lám ná shee; dwé wé dí ná nkul sá ná *mishishim mín mí dúgúg cug.

²² Ságá nda kéel mæ Zembí í ngæ ci ná, bí kú du gwágulæ gwágúlég, bí á bá ngæ shüg biméfwó. ²³ Næcé, nkí muud mæ gwágúlé kéel gwágulæ gwágúlég a kú sá nda í ngæ ci ná, muud wæongú jii nda muud má shín dúg mpwóómbú yæn dí, ²⁴ ná ndéé á kyey. Ja á má kyey yí, a má læl wusa nda mpwóómbú nyé í ámæ bæ ná. ²⁵ Nji, muud mæ mpú kænd mísh mæcéf mæ Zembí dí nda du gwágulæ ná ndéé wusa yé, nywáá má jælá. Mæcéf mæong má cúgé ná iwushí, máá má du yíl búúd

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mís 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 **1:2** Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7 **1:5** Mik 2.6 **1:6** 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 **1:9** 2.5 **1:10** Zhb 14.2; Sóm 90.5-6; Iza 40.6-8 **1:10** 5.1 **1:12** 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17 **1:17** Mat 1.14-18; Mat 7.11 **1:18** Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 **1:19** 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1 **1:22** 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 **1:25** 2.12, 24; Sóm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2

mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jala, í jii ná a nádag nà mwo, a dà sá nda má ngó ci ná.

²⁶ Nkí ngwól múúd mæ tádúgá ná a ngæ cugæ mbií Zembí mæ gwág nywa yí, á ká ngæ shüig nyúul nda yidá ðu bii mpu yé, muud wæongú yábá yé wúsæ sâ cwag. ²⁷ Yábá Zembí mæ gwág nywa yí, fwámé yábá wúsæ ná: ðu tæduga bwán ó nyulú ná mikúsé mí búdá *incwaw í ntug mí ngó bwæma nà ndí yíid, ka baagulé nyúul nda kala málwaagüwo má cug á shí ga.

2

Mímbeéí mpádúgá buud mí anywáyé

¹ Bwaang, kúgá ðu sá ná, bí ngó *búgala Yésus-Krist, Cwámá ishé á milwaná, bí ngó nyiŋgæ baam nà bóól búúd ntó bóól. ² Næcé ná, ja í wósó ná, bí njúl sængyá jínád, ngwól múúd zæ nyíi a njúl nà ilwondó í or nà mimbwéédí mí álal-nkul, gúl ntágulá-ntágula mú námé zæ nyíi nà isala. ³ Nkí bí má ngæ múúd jí nà mimbwéédí mí álal-nkul yé nà majila, bí næ né ná: «Záa jí wa fwámé jiyad», bí næ ntágulá-ntágula ná: «Tówúg na tótáli», nkí ntág ná: «Jig wa kúl má ðu tál mákuú gaád». ⁴ Ja bí má sá ntó yí, ngæá ná bí má wá mímbeéí mpádúgá buud wá ní? Ngæá ntó má lwó ná bí ngæ bigas buud bí njúl nà bów-bów mítádúgá?

⁵ Yé bwaáng má búl cæel wá, gwágulágá mæ. Ye Zembí nyæ a shigé ffésh mímbeéíwá shí ga dí ná mí bág nà kúm búgá dí? Nyæ á kaag buud bwé ngó cæel nyæ wá Faan, ngæá nyæ a má sá námé næ mimbúmbúwá mí bág nà kow Faan ðoongúd? ⁶ Ká bí bân bí ngæ ðúg mímbeéíwá mpyóŋ næ mpyóŋ. Ozé bwé ngó lwó bí cúp, ngæá mikúkúm? Ngæá bwó wá bwé ngó kæ ná bí námáánz næ mílósú? ⁷ Ngæá bwó wá bwé ngó jág lás næ jýj jíná lú Krísten búúd bwé á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ngæ lwó ná cæx mæ Cí wúsú *Krisí í ngó ci ná: «Cælug múúd yésh jísé wo kúná-kúna yé nda wó céél wóméfwó ná.» Nkí bí mæ lwándulé cæx ðoongú, bí mæ sá jò sóólúgá. ⁹ Nji, ja bí má ðu wá mímbeéí mpádúgá buud yí, bí má ðu sãm; Mæcæx má lwó ná bí má jala næ íntágulí í búúd bwé má caam mæcæx wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mæ ká bæ námáándí má Mæcæx mæsh ná ndeé a wush nji næ ngwúðugá, a má byaagulé næ mæsh. ¹¹ Næcé muud nyæ á ci ná: «Ci wo kú sá mínæomb» yé, nyæ námé wá nyæ á ci ná: «Ci wo kú gwú múúd». Nkí wæc wo ádé sá mínæomb, nji wo má gwú múúd, wo músæ caam mæcæx. ¹² Ntó, ðugá lás, næ ðu

sá isá bí ngó mpu ná bwé bá sámb bí mílósú bæglæ cæx í ðu yíi búúd mányámád yí. ¹³ Næcé, buud bí kú gwág búúd cæy lámád wá, bwé bá bwæma næ sémybé mílósú á kú næ mæcæy mæ lám. Buud bwé ngó gwág bóól nkúŋkwoŋwá wá, íŋkúŋkwoŋ í ðu ntó sémybé mílósú wáŋ.

Búgá jí kú næ misóólúgá yí jí fudá

¹⁴ Bwaang, nkí muud má ci ná a jí næ búgá, nji misóólúgá kú nyín, wáŋ mbií búgá í é kwiínd nyæ jid? Í é cug nyæ? ¹⁵ Nkí *mínyoŋá wán á mudúm nkí á mudá ngó fúfa næ sá má bwáád, nkí ntág ná a ngæ fúfa næ idáw yá ðáŋ jwów, ¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín mú ci næ nyæ ná: «Wo ká ná shee; kaag bwáád, wo ðe!» Nkí a ci ntó nji næ mpu, kú yæ nyæ sá í ngó jii nyæ yí, ntó nyæ é kwiínd nyæ jid? ¹⁷ Ntó námé wé búgá jísé yé. Wó ká bæ næ búgá, nji kú næ misóólúgá, búgá gwó jísé fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd jí næ nkul ci næ ngwól ná: «Wæc jí næ búgá, mæc næ misóólúgá.» Lwóŋ ná má búgá gwó nda næ misóólúgá, mæc mæ e lwó módí misóólúgád ná mæ jí næ búgá. ¹⁹ Wo ngæ *magulé næ Zembí jí nji ngwúð, wo ngæ mpu sá; nji, mæjamb má ngæ námé magulé ntó, má ngó lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu ðu faas isá yé, ye wo cæel mpu ná búgá jí kú næ misóólúgá yí í akwiíndé tóo sá? ²¹ Ngæá Zembí nyæ á nwa mpáámá ishé *Aburaham ná tótáli muud mísh méð nacé a yánálæ mwán yé *Izaag tán *matúnuga *alatâr ði. ²² Wo adúgé? Búgá jé í á bæ mbádúgá næ misóólúgá, byésh í ngó sèy; misóólúgá wá mí á zæ sá ná búgá jé í bág ncindí. ²³ Ná ndeé, í mú bæ nda Kálaad Zembí ngó ci ná; ná: «Aburaham nyæ á *búgala Zembí, Zembí mú lú nyæ búgá jé jooŋgá, a mú ci ná Aburaham jí tótáli muud; bwé mú gwiid nyæ ná shwé má Zembí.»

²⁴ Bí má ðúg í? Zembí má ngæ múúd ná tótáli muud næcé misóólúgá, kú bæ nji næcé búgá. ²⁵ Ntó námé wá Ráhab mudá janŋa nyæ á bæ yé. Ngæá ná Zembí nyæ á ngæ nyæ ná tótáli muud næcé sóólúgá nyæ a sá yí? Næcé, buud bwán ó *Izarayél bwé á kænd wá, Ráhab nyæ a lág bwo nyádí njów, a mú sá ná bwé kyéyug zhí shúsúð. ²⁶ Nyúul nyísó kú næ *shíshim yí, nyísó mbimbe; ntó námé, búgá jí kú næ misóólúgá yí jísé mbimbæ.

3

Júm ðúsæ wagüwo wagüwo sá

¹ Bwaang bí mæ mpú ná sá buud ngó jígulí wá, Zembí mæ bá bæ næ nkæð wúsú sémybé mílósúð ntó bóól búúd wáŋúð. Ntó, í ajíyé ná

1:26 3.2, 10; Sóm 34.14; 141.3 **1:27** Sóm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 **2:1** 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sóm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 **2:5** 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbá 2.9 **2:8** Lav 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 **2:9** 2.1 **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3
2:11 MmN 20.13-14 **2:12** 1.25 **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36
2:17 Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; mæjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mat 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sóm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26

bi bág zhwog oyíguli ñkí bulya, ² nácé shé bēsh shé má ðu kwab mímíí mímíí. Múúd mæ ká bæ kú ðu kwab næ lésú á mpu yé, nyíni nye má bæ váál í jēla yí, nywáá ji námá næ ñkul mpu bii nyúúl nyé nyēsh. ³ Ngeá ná shé má ðu shwaam ikabulí ñkwaanz mpu dí shú ná í sáág shé mægwág, ná ndeé shé ka bæ næ ñkul mæ kánd bwo mányúúl oncindi kúl shé má céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bísa mæma isá í anání, ñkwo ð anání wá bwá ðu sá ná í kyéyug. Nji, teem bæ ntó, ñkúñkwaawé cig-cig wá má ðu sá ná titíma kág kóómb jēsh muud ñgá julæ nyæ yé má céel yí. ⁵ Ntó námá wá júm dúsó yé. Í teem bæ kúkúl nyúúl cig-cig, dúsæ næ ñkul ðu mamæda næ í ñgæ sá mæma isá. Bi má dóg íí? Kukúdá cig-cig í jígal mæma jugá. ⁶ Júm dúsæ námá kuda, dúsæ jiya oláñgá sádí ikúl í nyúúúlád. Í ñgæ lweegushi nyúúl nyēsh. Júm í ñgæ wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kæ wósós shwiyud. Kuda jooñg í ñgæ zhu kuda á kandağæ dí. ⁷ Muud nyæ a má kwááf mímíí mii ócúúú myá jugá nyēsh, tæ inunú, tæ ocúúú bwá júlú mímwá shí wá, tæ ocúúú wá mãñ, nyæ a má kwááf bēsh. ⁸ Nji, kú næ tæ muud ñgwúú næ ñgwúú jí næ ñkul kwááf júm yé. Júm dúsæ bów-bów sá cúgæ næ ñkul jí ná shæ yí, dúsæ næ gwoog ná cwós. ⁹ Shé má ðu balan næ júm ishé, ðu ságusæ Sósñgá ishé Cwámæba, shé ðu námá balan næ júm ðooñg ðu lweem búúú Zembí nyæ kwambulæ yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ñgwúú næ ñgwúú í wéeshulí íbwádán wéeshulí málwéemyá. Mbá bwaañg! Í ajáláyé næ ðu bæ ntó. ¹¹ Ye ncwun nyí næ ñkul wéeshulí májúwó má ancúncwón næ mæ águgwulú luun ñgwúú dí? ¹² Bwaañg, ye líí *figyè jí næ ñkul wúmæ íbumá í olivyé? Ye fambá *vinyæ jí næ ñkul wúmæ íbumá í figyè. Ncwun í ðu wéeshulí májúwó má ca næ ca yí í cúgæ næ ñkul nyíñgæ wéeshulí zhizhe májúwó.

Fwámé fug í ðu zhu wá Zembí

¹³ Zó jí næ fug næ cóñ næ bídí yé? Muud wooñg lwóyág ntó jø kuu ñjænd jéd, a dág sá isá næ lám ná shæ, næ fug. ¹⁴ Í ká yida bæ ná bí ñgæ bæ næ mbíya lám, næ mæfendyá milámúú íí, kúgá yámbé næ ñkény mánnyúúl ná bí búsa næ fug; jisæ bí íjój. ¹⁵ Fug nyooñg í áñgæ næ zhu wá Zembí; nyísa fug á shí ga, fug á iyéesh í nyúúl muud, fug minjumbálu. ¹⁶ Nacé, kúl jí ná, bóól mpii bóól, bóól fendya næ bóól yí, isá ðu síy ncúg-nculé, bów-bów mísóólúgá ðu bæ mímíí mímíí. ¹⁷ Fug í ðu zhu wá Zembí yí nyáá í ðu bæ ná fwó-fwó, í dágæ céel mátala. Fug nyooñg í ádí bæ næ kwambulá, í ðu bæ

fug á ñkwambulá, í dágá bul gwág búúú cey lámúú, ðu bul sá jø mísóólúgá, kú næ mbéégí mánñkoomá, kú næ mækón. ¹⁸ Buud bwá ñgá wá matala mpádúgá buud wá, bwá ñgæ bæ mpæg mátala dí. Mpæg jooñgá ka ñgæ wúmæ bwo cug á otátélí.

4

Mbúgula nyæ ajáláyé næ bæ milám mímá

¹ Jí í ñgæ sá ná bí bág næ icwoomb næ igwáná? Ngeá ná jisæ nácé iyéesh í zhwíim-byála næ cug í ñgá sá lúmbulí mányúúl mán dí? ² Bí ñgæ wámb isá, ñji bí kú ñgæ bii byo; ná ndeé, bí mú ñgæ bæ næ yéesh gwúlæ búúú. Bí ñgæ jí isá, ñji bí cugæ næ ñkul bii byo; ná ndeé bí mú ñgæ bæ næ ozhuyá, ñgæ gwána igwána. Bí añgæ næ bii nácé bí añgæ næ gwáám Zembí. ³ Bí teem ntág námá gwáám íí, bí kú bii, nácé bí má ðu gwáám næ bów-bów tádúgá, ñji shú ná bí mæ lwándúlú iyéesh bín yá zhwíimbyála næ cug.

⁴ Bí búsa osóól o mánæomb; ye bí ampúyé ná bí má ká bæ mánywa má shí ga, bí má fum Zembí? Ntó jí ná muud næ cé shwá næ shí ga yé, má bæ zhízhíy má Zembí. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Zembí nyæ acéélé ná gúl sá í zág shwá wú næ Shíshím nyæ á sá ná í zág jí shédí yí*. Ye bí mæ tádúgá ná ja Mícilyá mí ñgæ cí ntó yí, jisæ zhizhe icigá-cigæ? ⁶ Mbá! Zembí má yidá bul bæ næ mpaam. Sá jooñg wá Mícilyá mí ñgæ cí yí, ná: Zembí má ðu lúmbulí næ buud bwá ðu ñkény mányúúl wá; ñji, booñg bwá sál bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndeé, bídúgá ná Zembí jwúg næ bí; ðugá lul lúu næ Njwú majamb, nyæ e fúnda bí, a kæ shwóg-shwóg. ⁸ Shíshágá Zembí kúná-kúna, nyæ e shísh námá bí kúná-kúna. Yé osóól o *mísém, gusagá mæbwá; bí buud wá milám mímá, fúbúgá milám. ⁹ Magulagá mæntágula mán, bí gwág bíméfwó cey lámúú, bí mú jí mányúúl. Kúgá ná ñgæ gwo, yidagá jí; yowugá dúlæ fánða gwág mæshusug ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Salúgá bíméfwó shí mísh má Zembí dí, a mú bá bæn bí gwów.

¹¹ Bwaañg, kúgá ðu cya ícya í ábábów. Wó ká cí *mínyonñá woo næ muud cya ábábów, ñkí ntág ná wo jéég nyæ ñjagá, mpug ná wo má jág lás næ mæcéç, wo má jéég mæcéç ñjagá. Ñkí wo jéég mæcéç ñjagá, mpug ná wo cúgé múúú næ báágúlú mæcéç yé, wo má yidá bæ

3:3 Sóm 32.9 3:6 Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 3:7 Mat 9.2 3:8 Sóm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 3:9 Mat 1.26-27 3:12 Mat 7.16 3:13 Rom 12.16 3:14 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4 3:15 1.5, 17 3:17 Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 3:18 Mat 5.9 4:1 Rom 7.5; 1Pr 2.11 4:2 1Yn 3.16 4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * 4:5 Bóól bwá cí ná: «shíshím Zembí nyæ a sá ná í zág jí shédí yí í bul bæ næ wú». 4:6 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 4:7 Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 4:8 Sóm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 4:9 Luk 6.25 4:10 4.6; 1Pr 5.6 4:11 Sóm 101.5; 1Pr 2.1 4:12 Rom 14.4; 1Kr 4.5

múúd má du jéég macéε minjagó yé. ¹² Muud nyo á tál macéε, á du námá balan ná mwo yé, jí nji ngwú. Nyo wó jí ná nkul sá ná muud cágεg, nyo námá wó jí ná nkul sá ná muud yág. Wo wó zó ná wo yóg muud jí wo kúná-kúná yé mabéε?

¹³ Bi bâñ ntâg íí, bi má du ci ná: «Ŋkí múús ŋkí mán sá é kâ ngwála shús ngwála kel, kâ jí wu mbú ncindí ngé sá mákíd bii mwaané»

¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cug jín í é bâ mán ná; bi búsé nda ngúdá í du wósós fúfwála ná ndeé í mú jimb yí. ¹⁵ Bi má jálá ná yidá du ci ná: «Ŋkí Cwám̄ba má magulá, sá é cugá, sá sá sá shús sá kel.» ¹⁶ Nji bi mú ngé ŋkény mányúul ná bégawa dún dōng; váál ŋkényá nyúul dōng dēsh dúsá ŋkí bōw. ¹⁷ Muud má mpú du sá mánywa yé, á kâ bē kú sá mwo, á má sām.

5

Mikúkúm mí ó káálugá

¹ Bi bâñ mikúkúm ntâg íí, jügá mányúul; kímúgá onkwimbyé nacé mantágula má zó bii bí. ² Kúm dún í má bwo, mikáánds mín mí má díya óshé. ³ Or wán ná *mwaané wún wú ná myángulá; myángulá wōng í bá bwaagula bí mabéε mún. Í bá námá céég dá bí mányúul nda kuda í du dá ná, nacé bí má ŋkúnd kúm mwōw mágaád, í njúl ná shí í wál zâ shín. ⁴ Dugá, bí á ban ná bí ajánáyé ná olwaábula bwó á du saag bí mampæg ifambá wá. Myána bí á má mánda myōngú mí ngé kím ngé shwáman bí, Cwám̄ba á ŋkul nyésh má gwág onkwimbyé olwaábula bwó ngé kím wá. ⁵ Bi má cugá wa shí mishwun, ngé gwú iyéesh bín, ngé cugá cug nyanjá. Bi á má bwaag nda mimyáágá mí ócúdu bwó bá cigá jwōw lú zāñ myá. ⁶ Bi má du bē ná, muud kú ná mabéε, bí yo nyo mabéε, bí gwú nyo, á kú lúl lúu ná bí.

Mbúgula bág ná jísōw

⁷ Ná ndeé bwaang, ngéágá ná jísōw, kâ kumá jwōw Cwám̄ba má bá zâ yí. Bi má du dí dug íí? Mbōl mampæg má du ngé bwánd ná nyo é bii jōjō mpúmas í é wú nyo mândalúd yí. A du jísōw ná ndeé ompú wá mētéédulé ná wá mēshíné nywō. ⁸ Jísōwúgá námá ntó; máándúgá millám, nacé Cwám̄ba wál bá nyingá zâ. ⁹ Bwaang, bóól bwó nda du tēduwa ná bóól, bí á bá ŋwa mabéε. Dugá muud má zó sámb shé millású yé tál mpumbéd íí. ¹⁰ Bwaang, *buud ó micúnds bwó á du lás ná ŋkul má Cwám̄ba wá bwó á jug, bwó kú lámusa; ŋwagá yuug ná bwo. ¹¹ Nda bí má

mpú ná, shé ngé ci ná buud bwó á bē ná zény kála shwóg wá, báá bwó má jela. Ngaá bí á shí gwáduga lāñ má Zhwōb; nyo á bē, á ngé tēem dug micún, á ngé kâ nji shwóg ná shwóg. Bi á shí námá dug cé Cwám̄ba nyo á kâ shúgula tál nyo yí. Zembí jí bul bē ná lám íŋkúnkwon, á du gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaang, sá bí má jálá ná tēéd fwó mpu yí jí ná, ci bí kú du keen jōñ lú gwōw, kú keen mándalu má shí, kú námá keen tōo nyúl ŋkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jálá ná bē haaw yí, ci «Mbō» ja í jálá ná bē mbō yí; dugá sá ntó shú ná bí bág bē kú ŋwa mabéε ja Zembí má bá cigal millású yí.

¹³ Ŋkí ngwól múúd á ná bídí ngé bwōma ná minjugú, á jégulag ná Zembí. Ŋkí ngwól jí ná mēshusug íí, á séyug isusa ságusa Zembí.

¹⁴ Ŋkí ngwól múúd á ná bídí ngé bwōw íí, á jówúg ocumbá buud wá *Dō lú obúgula, bwó zág jégula ná Zembí shú dé, bwó ngé shúlá nyo mawúda jíná má Cwám̄ba dí. ¹⁵ Bwó ká sá májégula mōngá ná búg, mbál í é cugá, Cwám̄ba nyo é wēel nyo tál tūtálí. Í kâ ntâg bē ná nyo á sá *misám, Cwám̄ba juu nyo ná myo. ¹⁶ Ná ndeé, dugá sá ná ngwól kâ magulá misám myé wó ngwól, ngwól jégula ná Zembí shú má ngwólúgá, shú ná bí dug yál. Májégula má tūtálí muud mósá má ankal-ŋkálá, má du séy. ¹⁷ Eli nyo á bē námá nda shé. Nyo á jégula ná Zembí ná lám yé wēsh ná ompú bwó tōwúg kú ná nywō. Ompú bwó á shí tōw kú nywō tāñ mimbú millól ná onkwōond ósaman. ¹⁸ A mú nyingá jégula gúl ja, jōñ í mú nywēlashi mpú ná ndeé mândalú má mú sá ná mampæg má wúmág.

¹⁹ Bwaang, ŋkí ngwól múúd á ná bídí má béégya ná obúbálé, á kâ ngé gwaa cwagawa, ngwól má ká sá ná á nyingag ná mpás íí, ²⁰ mpugá ná muud má sá ná sōl misám wúg kóomb nyo áma ngé cwagawa yí, á nyingá ná mpás yé, á má sá ná *shishim yé í fáámug ná shwiy; á má sá námá ná Zembí bág kú ná kænd mísh ncúlyá misám myéd.

4:13 Mik 27.1; Luk 12.18-20 4:14 Zhb 7.9-10; Sóm 39.6 4:15 Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 4:16 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 4:17 Luk 12.47 5:1 Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 5:1 1.10; Luk 6.24 5:2 Mat 6.19-20 5:4 MmN 3.7; Lav 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 5:5 Zhe 12.3; 25.34 5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3 5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 5:9 Mat 7.1-2 5:10 Mat 5.12; Heb 11.32-38 5:11 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 5:12 Mat 5.34-37 5:13 1.5-6; Mis 16.25 5:14 Mak 6.13 5:15 Mat 9.2; Mak 16.18 5:16 Sóm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 5:17 10j 17.1 5:18 10j 18.42-45 5:19 Gal 6.1 5:20 1Pr 4.8

Kálad ashúshwóógú Pyêr nyé á cilá yé Isâ í dúgyá nà Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá má Yésus-Kríst, bá Silvê (Silas) wá bwá á cilá (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwá njúl *Babilon (5.13). Róma wá á ngó jéla ná jəw ná Babilon éne.

Kálad nyáméfwó ngə nyín ná nyə á ciləw shú búúd bwá á ngə kúnəw nyí yábə ókrísten dí wá (2.2), mədɔ mən má á bə ciimá ntáni ímpál í shí ítóon yá Azi ácwáágé dí. Məma íciyá bisə cínəngú ntága:

- (1) Okrísten básə ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 ná 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Kríst í jəlá nə bə krísten yəsh yuug á ngóg nə bə yí.
- (3) Yuug jəong í lwó krísten kuú njəond á kyéyugú nə ohááden yí, nə bósl okrísten yí, nə otáwe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njəond ósól ɔ másáal básə nə omása ohááden wá, nə budá bwá á bá ohááden wá (5.1-7 ná 1.22–2.3).

Cug má krísten í jéla bə mbii á ná buud ɔ tón bwá bəg kú nə sá bwá jum ókrísten yí.

Mabáda

1 Mə Pyêr, *muud lwámá má Yésus-Kríst, mə wá mə cilá kálad éga. Má cilá bí miféeshá mí Zembí mí á má ciima, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pōn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azi, nə Bitini yí. 2 Féeshála Zembí Sónngú nyə á féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigala ná á bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkənkə Shíshim tólúg bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Kríst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembí ká bul sá bí mpaam, a bul námá sá ná bí cúgəg nə shec.

Akiba nə cug Zembí ngə nti sá yí

3 Gúmá nə Zembí, Sónngú mə Cwámaba wúsú Yésus-Kríst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sɔ cey lámúd, a gwúmushi Yésus-Kríst, a mú sá ná sá byélúg ncuncumbə cínəng gwúmála wəong dí yé. Byélúlé sá á má nyinğə byél ja ábɛé wəongú í á má sá ná sá bəg nə bwágé lúú í ábúlé bwele bə nə mäsáám yí, 4 sá kə ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembí má bwíg gwów jon dí yí, mánywa má ábúlé bwele ntáma, kú bwele kə mábwam, kú bwele jumé má. 5 A mə bwíg námá bí buud mpífə nyé í ngá baagala wá, bí buud ngé bí

mbaagulá wəongú nə zhií á búgá wá, shú ná bí bəg nwa cug á má bwey shín kwámusa búúd bə yí, cug í bá nyín nə ngəŋ mwów má məzhúgálá dí yí. 6 Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛm bə ná í é jí ná ná bí ngóg nə bwəma nə məkugulu mimbii mimbii, má ngə sá bí məcəy mə lám búbaalé fwálá ja gaád. 7 Məkugulu məong má jéla nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfií ntə or; sá í dú ntáma yí; ná ndéé, námə nda bwá dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jéla nə bwəma nə məkugulu shú ná í mpúyég ná jí fwámé búgə, bí ka bá nwa məshwúb, nwa gúmá, bwá ságusa bí jwów Yésus-Kríst mə bá zə lwóya nyúúl yí. 8 Bí ngə cɛel Yésus wəongú í njúl ná bí á shigé dág nyə, bí ngə *búgala nyə bí kú námá fwo dág nyə; gwá wə ngə yə bí məshusug má ntə nkóé, mbii məshusug múúd cúgé nə ŋkul bə nə ndí jí. 9 Məshusug məong məsə nəcé bí má bíi myána mí búgə jín: *mishishim mín mí bá bíi cug.

10 Buud ɔ micúndá bwá á cúndá nə Zembí mə bá sá bí sólégú mpáam wá, bwá á wundə micilyá, sɔ nə bwá wámbulá cug mishishim mín mí má bíi ní*. 11 Bwá á ngə sɔ nə bwá mpúg fwála isá byəong í á bə ná í bá sɔy yí, nə váal í á bə ná í bá ngə sɔy yí; nəcé Shíshim má *Kríst bwá á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcəy í á bwey bə ná Kríst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bə ná í bá bɛ cínəng mpúsú yí. 12 Zembí nyə á ka lwó bwo ná ləŋ bwá á ngə bwiing yí í á shigé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dán. Ná ndéé, Nkənkə Shíshim má ka wú gwów zə sá ná obwiingye bwá bwiingug bí ləŋ wəongú. *Wəəngales bwáméfwó bwá ngə cɛel kənd mish isá yá ləŋ wəongú.

Kuú njəond á buud ɔ Zembí

13 Nda jí ntó ná, ságá nə milúú mí bəg bí ŋkí yíisa, cunalugá iyéesh bín, ságá ná bwágé lúú jəsh í bəg bí nji mpaam má Zembí dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kríst mə bá lwóya nyúúl yí. 14 Ságá nda bwán wá məgwág, kúgá ná ngə bə iyéesh í ayiyáág bí á du bə nə ndí bí kú fwo mpu Kríst yí. 15 Muud nyə á jəw bí yé nyə ádé seengya nə məbów; nda jí ntó ná, bí mə jéla nə du sásulə məbów kuú njəond wán wəsh dí. 16 Gwá wé jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná: «Bágá minkənkə mí búúd, nəcé mə jí ŋkəŋkə.»†

17 Dá mə du sámb búúd milású nda í jéla ná, kú kə múúd ŋkəomúđ; Dá wəong ntəg ɔ bí mə dú kámɔ yé. Nda jí ntó ná, ngəgá nə cugə nə fúndágú té bí ná wá shí mishwun

1:1 2.11; Zhk 1.1 1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19 1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5 1:6 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3 1:7 Zhb 23.10; Sóm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7 1:9 Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * 1:10 Tééd na kə wósós mpánzə 12, jisə sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí. 1:12 Ifz 3.9-10 1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 1:15 Lav 19.2 † 1:16 Dúgúg ciyá ní Lav 19.2 dí. Í ngə cɛel ci ná: dágá sásulo misəm, nəcé mə ádé seengya nə misəm. 1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 1:18 Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20

yí, ¹⁸ bi ñgə mpu ná Zembí nyə á jəna tãŋ yílálə bí mbéé cug bí á lág nə impáambé bin yííd. Tãŋ nyəɔŋg í á shígé bə ísà nda or ñkí kwóógú bwə du lúla *mwaané nə ndí yí, ísà bí nə ñkul ntáma yí. ¹⁹ Tãŋ Zembí nyə á jəna yí í á yida bə ijimá í mácií, má njúl nda mácií mə mwá ncwəmbə jísə kú nə sá á jumég, kú nə təɔ cúcwán lú mábwam yé, mácií má Kríst. ²⁰ Zembí nyə á bwey tál Kríst ntó a nda fwo fwə shí nə gwòw; a mə ka zə sá sósólúgú wəɔŋg shú dán mwów má məzhúgúlá mágaád. ²¹ Nyə gwúmushi Kríst, a sá nə á ñwág zhwog gúmá, shú nə búgə nə bwágə lúú í bág bí nyádí.

²² Nda bí á má ñwa obábálé nə məgwág ná, məgwág məɔŋg mə á má fúbushi bí *mishishim ná bí céélag fwámé cúlálə á omínyəŋá, kú nə məkán. Cúlagá mpádúgá nyín nə milám mífúbán, cila ntó kú yow. ²³ Bí má jalá nə cila kú yow, nəcé, bí buud bí á má byél ncuncúmbə wá, mpəg í á má byá bí yí í cúgə ntág mpəg jí nə ñkul bwo yí; jísə mpəg í cúgə nə ñkul bwo yí, gwə wá Milású mí Zembí myá mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ Ngəá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Buud bəsh búsə nda ikáá,
 ijəɔ byáŋ nda fuláwa.
 Káá í dú shwáás, fuláwa kud,
²⁵ nji Milású mí Zembí myáá
 mí njúl kandugə á kandugə.

Milású mí Zembí myəɔŋg wá Jəɔŋ Lánj bwə á bwiing bí yí.

2

¹ Nə ndeé, yowugá məgwəɔ mə lám, yow məkán, nə kwába, nə zhín, nə ojaawú-jaawú. ² Yidagá gwág yéesh milású mí Zembí námə nda ikákény í dú gwág yéesh bəl ná. Milású mí Zembí misə bí mún mənyá, fwámé mənyá kú bə má fulá. Bí má jalá nə gwág myo yéesh shú nə mí sáág nə bí ñgəg nə wiy kə bá kumə cug á kandugə kandugə dí. ³ Í é bə ntó ñkí bí á má kagulé Cwámba nə ndé bí kwey nə á nywa.

Mísəɔn agúgwáan

⁴ Shishúgá Cwámba kúná-kúnə; a jísə kwóógú á kuwó búúđ bwə á myaas yí, í njúl ná dáá wə Zembí nyə á féesh ná dəsá jimá shú dé dí yí. ⁵ Bí músə mikuwó mí məkwoógú; kwagá ngə seɛŋgya nə ndeé bí mú bə njów á *shishim shú ísý í fada, í dúg kənd Zembí

*mətúnuga má shishim, nyə é du magulə lúú mə Yésus-Kríst dí má. ⁶ Jísə Kálaad Zembí dí ná:

Dugá! Mə á má féesh jimá kwóógú,
 mə bwág dwo Siyón* tãŋ kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwonj nyádí yé nyə abálc sámba.

⁷ Zembí mə sá nə bí buud ngə *búgula wá bí ñwág gúmá. Nji, buud bwə anğé nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəy bəw á myaas yí,
 í mə bə kwóógú lú lámuga*.

⁸ Í nyingə námá bə kwóógú lú mábəɔgú, kwóógú í é du búlal búúđ yí.

Bwə é du bwiim cínəŋgú nəcé bwə mə ban ná bwə *amágúláyé ciyá mə Zembí; Zembí nyə á bwey námə tál bwo nə bwə bág shúgula ntó.

⁹ Bí báá bí búsə mpwəon buud Zembí nyə á féesh yí, bí búsə kında ófada ó Cí, lwonj búúđ mə Zembí, kúl búúđ Zembí nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bí dúg bwiing məma ísə byé, nyə muud nyə á jəw bí nə bí wúg yídúgúđ zə mánjkenya mé má nímbugú dí yé. ¹⁰ Bí á shígé bə kúl mə Zembí yág, bí músə kúl je ja gaád. Zembí nyə á shígé du gwág bí cey lámúđ, a mú ngə gwág bí cey lámúđ ja gaád.

Kuú njəond ósól ə mäsáal ə Zembí

¹¹ Yé bwááŋg mə búl cəel wá, bí búsə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwə njúl izháá shúđ nə bwə bá cə wá. Nə ndeé, mə ñgə yáág nə bí náá: yowugá ngəlá bə iwímbúg í cug múúđ, í cəel gwíilya bí *mishishim. ¹² Dugá bə nə jə kúú njəond na cug bínəŋ ohááden ngə cugə nííd. Í dúg bə ntó shú ná, ja bwə céél du ntáma bí mínə nə bí búsə mimbáwəlú yí, bwə yídag du dúg jəɔ misósólúgú mín nə ndeé bwə mú bá yə Zembí gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búsə búúđ ó Cwámba ná, bídúgá nə tówe shwóg yəsh búúđ bwə má tál yé jwúg nə bí; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wá jí ájaláci, ¹⁴ ogwámuna jwú ná bwo wá njwú-buud nyə á tál ná bwə dúg yə ósól ə məbəw intágúlí, du ságusə íjəɔ í búúđ wá. ¹⁵ Nəcé sá Zembí ngə jíi yí jí ná bí dúg sá mənywa, mənywa məɔŋg mə é du sá nə míkás mí búúđ mí bág kú ná nə sá mí é cí bí yí. ¹⁶ Ngəgá nə cugə cug fulí; nji, cug fulí jəɔŋg í á jáláyé nə ka yida bə bí búduga délə shweel məgwəɔ mə lám; dugá yida ñwa bíméfwó nə bí búsə salawús mə Zembí dí.

1:19 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12
 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 1:23 Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 2:1
 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 2:2 1Kr 3.2 2:3 Sóm 34.9 2:4 Sóm 118.22; Iza 28.16 2:5 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22
 2:6 Iza 28.16; Rom 9.33 * 2:6 Dúgúg ciyá ní Rom 9.33. Siyón nyə á bə mama mbəŋj bwə á lwə ngwála á Yurásalem
 cínəŋg gwów yí. 2:7 Sóm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † 2:7 Dúgúg sá ní Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á du bə kwóógú bwə á du tééd jil mándalúđ yí, dwó wá bwə á du bə ja bwə lám mənnyung mə njów yí. 2:8 Iza 8.14; Rom
 9.33 2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit
 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 2:10 Ozé 2.23; Rom 9.25 2:11 1.1, 17; Sóm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17;
 Heb 13.14 2:12 Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 2:13 Rom 13.1-7; Tit 3.1 2:15 3.16 2:16 1Kr 6.11, 19-20; Gal
 5.13 2:17 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12

17 Gúmálúgá muud yêsh, bí ceel ómínyonjá bân wá búgá, ñwa Zembí nâ gwóógá, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábula

18 Yé ólwaábulá, bídúgá ná omása bân bwé jwúg nâ bí, ñwagá ijwúga byán nâ fwámé gwóógá; tao omása búás nâ bów-bów fúlú wá, kú bul bâ ñji bœng búás nâ jô fúlú wá, ñkí ntâg bœng bwé ádé yâ wá. 19 Mpugá ná, jisâ jôjô sóólúgá ná múúd jisówúg mantágula á ñgâ bwéma nâ ndí a kú nâ mabéçé má; a jisówúg kú lámusa nœcé nywáá bálá múúd má Zembí.

20 Ñkí muud má jisow bígá á bwémá nâ ndí nœcé a sálá mábów yí, dayé dúmá nyé é ñwa cínœng yí? Wó ká ñgâ yida jisow njugú wo ñgá sá mánywa, jisâ jôjô sá mísh má Zembí dí.

21 Zembí nyâ a jów ntâg bí ná bí zág cugâ ntó. Ngaá *Krisť nyâ á jug shú dán? Nyâ a lwó bí yuug ná bí bág du bç zhíí nyé. 22 Nyâ muud nyâ á shígé bwele sá *sám yé, nyâ muud nyâ á shígé bwele lás lésú mákân yé, 23 nyâ muud nyâ á du bœ, bwé ñgá lwíy nyâ a kú bweel yé, a teem jug, a kú cwambulá búúd, a yida du jów ñji Zembí muud má dá cigal mílísú tétálí yé; 24 nyâ muud nyâ á ñwa mísám mísú nyádí nyúúlad kâ nâ myo kwolós dí yé, nyâ a sá ntó shú ná sô bág mimbimbâ shú sá í dáyá ná mísám yí, sâ kág yida ñgâ cugâ shú otátálí; nyâ muud nyúúli á jug nâ yáág-yáág máfân bí bân bí mú yâl yé. 25 Nœcé bí á bœ nda incwembe í á jím̄b nâ zhíí yí. Ká, ja gaád í, bí má nyíngâ zâ wá muud ñgâ wúli *mishíshim mín ñgâ baagulé myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudúm

1 Budá o, námá nda sá amâ cí nâ bóólúgá ná, magulágá ná ogwúm bân bwé jwúg nâ bí; ntó nyâ e sá ná, teem bœ ná bóól bwé ñgâ bœ nâ mæshwán, kuú njœond ná budá bân í é sá ná bwé mágulag Milésú mí Zembí ntáni muud nda lésha nâ bwo. 2 Bwé é magulá ñji nâ düla dúg nda bí ñgá cugâ nâ lám ñgwúd ná, nâ nda bí ñgá mpu yâ bwo gúmá ná. 3 Kúgá du sá nyanjá á nyúúli dí tóón, du fendya mílúu, du bwaád ònkaaw nâ ivungá í or nâ mikáándé mí álal-kus. 4 Yidagá du sá nyanjá í á búle bwele fyóómb yí, nyanjá á lám dí cwú: fúlú á kú du yâ, du bœ ná shœe, jân nyanjá wá í búl bœ nâ mfíí mísh má Zembí dí. 5 Budá bwé á gwág nâ Zembí yág wá, bwé á du bwánd sâ jêsh nâ búgá wá Zembí wá, ntó wá bwé á du sa nyanjá yé, bwé dúgá magulá ná ogwúm bân bwé jwúg nâ bwo. 6 Í á bœ budá nda

*Sara mudá mæ *Aburaham, nywáá nyâ á du bœ nâ magwág nâ ñgwúm yé, a du jów nyâ ná Cwám̄ba. Bí músâ bwán ó *Sára wœœng ka ñgâ sá mánywa kú bíd ná ifwaas í zág sá bí mítédúgá ná búl-bul-búl.

7 Bí bân budúm ntâg íí, námá nda má ñgá cí nâ budá ná, ñgagá ná cugâ nâ budá bân bí ñgá mpu ná bân búásá váál búúd átutagá. Ñwagá bwo nâ gúmá ná Zembí ñgâ námá yâ bwo dán kœw á cug á ñgá yâ bí mpáam dí yí. Cugagá nâ bwo ntó shú ná mæjœgula má dúg bœ bí kú nâ mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyonjá

8 Má ceel cí nâ bí bêsh ná: bægá lám ñgwúd, bí ka du gwíígya máçey, du ciila ceelí á omínyonjá nâ omínyonjá, du bœ nâ lám ñnkúnkwon, muud yêsh sálug nyaméfwó shí; 9 kúgá du bweel mábów, kú bweel málwíy. Yidagá du bœ, múúd mæ ká sá bí mæbów, bí bwádan nâ nyâ, nœcé sá Zembí nyâ a jów bí ná bí dúg sá wá cí, a ka námá bá shwu bí ibwádán. 10 Mpugá ná jisâ cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ñkí muud má ceel cugâ fwámé cug, cug á ná a wœef nyúul, á jalá nâ bœ kú du jág lás nâ buud, kú du bwiíng íjôjô;

11 á jalá nâ yow sálá mábów, a du sá mánywa, a du sô mézhíí mêsh ná mpwogé bág,

a du wá ñkul nyé nyêsh ná mpwogé wœœng kág shwóg nâ shwóg.

12 A sáág ntó nœcé mísh má Cwám̄ba má ñgâ dúg otutálí o búúd, a ñgâ gwágulá mæjœgula máñ;

a má yida nywaadulá mpwóómbú nâ buud bwé ñgá sá mæbów wá.

Cug á fwála lu cúwáíl

13 Bí má ká ntâg bœ nâ cimbú sálá mánywa, zó nyâ e sá bí mæbów? 14 Ñkí bí má ka ntâg jug nœcé ñgálá cugâ tétálí, bí báá má jala. Kúgá bœ nâ ifwaas nâ buud bwé mpíí bí wá, kúgá bíd ná mítédúgá mí bág bí ná búl-bul-búl. 15 Yidagá ñgâ yâ Cwám̄ba wán *Krisť gúmá mílámád, bí du bœ kwéeshá ja jêsh ná ñkí muud mæ jî bí sâ bí ñgá *búgula yí, bí mpu shwópla búgá jín. 16 Shwóplála wœœng í jalá nâ yida bœ nâ lám ná shœe, nâ lám ná sán, lám kú bæemb tao májumá; ntó nyâ e sá ná ja bwé ñgá ntáma bí míná yí, buud bwé ñgá cí ná bí anjé nâ kyey fwámé kuú njœond ókrísten wá bwé bág nâ shwôn. 17 Nœcé, ñkí Zembí mæ bíd ná muud jûgug nœcé a ñgála sá mánywa, ntó bul jela, ntô jûgúlá nœcé mæbów.

2:18 Ifz 5.21-6.9 2:18 Ifz 6.5-8 † 2:18 Ciyá sá má cí na ná «lwaábula» ni jisâ námá Luk 16.13 nâ Mis 10.7 nâ Rom 14.14. 2:19 5.12 2:20 4.14 2:21 Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 2:22 Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 2:23 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 2:24 Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 2:25 Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 3:1 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 3:3 1Tm 2.9 3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 3:8 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 3:9 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 3:10 Sóm 34.13-17; Zhk 1.26 3:13 Rom 13.3 3:14 4.14; Mat 5.10 3:15 1.3-5; Kol 4.6 3:16 2.15

Yésus nyà á ntɔ̄ kúl jêsh

¹⁸ Nacé ná, *Křst nyaméfwɔ nyà á zə yə ja ɔ̄ ngwúɔ̄ nəcɛ *misám mín, nyà á zə cé buud ɔ̄ mábyaagula, nywáá kú nə mábyaagula, shú ná á kə nə bí wə Zembí. Bwá á gwú nyə nyúul, Zembí mú sá ná Nkɛ̄nkɛ̄ Shíshim nyíngəgə yə nyə cug. ¹⁹ Nkɛ̄nkɛ̄ Shíshim wəɔ̄ngá ɔ̄kúl nyé wá í á sá ná á kág nə Jɔ̄jɔ̄ lán kə cúndə *míshíshim mí á bə mímbwug dí yí, ²⁰ míshíshim mí búúɔ̄ bwá á dɔ̄ sá míngáádá yág ja Zembí nyə á ɔ̄ngə jíɔ̄w məbɛ́ɛ́ mə búúɔ̄ *Nówe ɔ̄ngə caag byóól yí. Byóól ɔ̄ɔ̄ng dí cwú wá búbaaalé buud í á faam nə məjúwɔ̄* tɔ̄n buud mwəɔ̄mb yé. ²¹ Məjúwɔ̄ mɔ̄ɔ̄ng mə á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ɔ̄ngə cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgɛ ɔ̄ngusa ná í yíl múúɔ̄ məbwam mə nyúul, í yida lwó ná muud má yid wə Zembí nə lám ɔ̄kɔ̄kɔ̄kɛ̄†, a má dág cug nə zhiú á gwúmúla Yésus-Křst nyə á gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, a njul Zembí dí mbwə məncwúm; isá byésh í ɔ̄ngə lwó buud mpəl yí nə byəɔ̄ng í ɔ̄ngə ntɔ̄ buud ɔ̄kúl yí, byésh í mú mənyámá méɔ̄.

4

Icug í jalá nə cénd

¹ Ná ndéé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bí é jug námá nda nyə, bí ɔ̄ngə mpu ná muud nyúul í má jug yé, nywáá má yíl lám *sámúɔ̄. ² A má yíl lám sémúɔ̄ ná, té á jí ná wa shí gaad yí, a bág kú ná ɔ̄ngə nyíngə bɛ́ ɔ̄wíwímbúg, a yida ɔ̄ngə cugə váál Zembí ɔ̄ngə jii yí. ³ Bímí bí á má bɛ́ cug ɔ̄hááɔ̄ɔ̄n yág ní í á má kwaga; bí á wá mənyúul ásíy-síy dí, nə íwíwímbúgɔ̄ɔ̄, nə fud məlwəgɔ̄ɔ̄, nə idina í álal-ɔ̄kúl* dí, nə ɔ̄ngulugɔ̄ɔ̄, nə mbɛ́é yálə ɔ̄zembí ɔ̄ áyadág gúmáɔ̄. ⁴ Ná ndéé, ɔ̄hááɔ̄ɔ̄n bwá ɔ̄ngə káam ná bí anyíngəyé ná ɔ̄ngə fula sámbá nə bwo íntíwáí byəɔ̄ngúɔ̄; bwá mú ka ɔ̄ngə lwíy bí lwíy lwíyúg. ⁵ Nji, bwá bá tɔ̄w kəɔ̄ɔ̄ɔ̄d mísh má Zembí dí nə misóólúgú myəɔ̄ngú, nəcɛ Zembí wál bá zə sámb búúɔ̄ bəsh mílású, tɔ̄ bəɔ̄ng bwá bá ná bə míkuwó wá, tɔ̄ bəɔ̄ng bwá á bwey yə wá. ⁶ Sá ɔ̄ɔ̄ng wá í á sá ná Jɔ̄jɔ̄ lán í kág námá ná ndéé buud bwá á yə wá gwág, shú ná, ja bwá má shín bwəma nə cígúlé mílású á buud míshwun dí yí, bwá káág námá bwəma nə cug má Zembí *shíshim dí.

Cug ɔ̄búgula té sə ɔ̄ngə bwánd Yésus yí

⁷ Mashíné má isá byésh má músə kúnə-kúnə. Kúgá dɔ̄ wəgula, dɔ̄gá cunal íyéesh bín

shú ná bí dág sá məjəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé máccy mə omínyəɔ̄ɔ̄ nə omínyəɔ̄, váál máccy ɔ̄ɔ̄ng í dɔ̄ búɔ̄ɔ̄l ncúlyá *míśám. ⁹ Dugá sá ná, bóól mpu ɔ̄ngə bóól bwá dí mínjɔ̄w, bóól mpu ɔ̄ngə bóól, bí ɔ̄ dɔ̄ sá ntɔ̄ kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá biméfwɔ tɔ̄n ikulág má á mə bii mpaam mə Zembí mimbii mimbii má; bí ka dɔ̄ sá ná, muud yésh kwíínd bóólúgá nə jé sá Zembí nyə á téduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntɔ̄ jí ná, ɔ̄kí muud mə lás íí, í bág nda a ɔ̄ngə kala sá Zembí nyə ámə cí yí; ɔ̄kí muud mə kwíínd bóólúgá, a kwííndúg bwo nə ɔ̄kúl Zembí má yə nyə yí; í jii nə misóólúgú mín myésh mí yúg Zembí gúmá líu má Yésus-Křst dí, nyə muud jí nə gúmá, nə ɔ̄kúl, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwá ɔ̄ngə bwəma nə cúwáí wá bwá má jalá

¹² Yé bwááng má búl cɛɛl wá, ja məkugulu má é báɔ̄ɔ̄gə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajáláyé nə bə yí. ¹³ Yidagá gwág məshusug ná bí ɔ̄ngə ɔ̄ngə dún kow lú máccy *Křst nyə á jug nə ndí má, shú ná bí bág gwág məshusug, bí kɔ̄s ja á bá lwóya mílwánə myé yí. ¹⁴ Búúɔ̄ bwá ká fíim bí nəcɛ bí bəle ɔ̄křstén íí, bí má jalá; mpugá ná Shíshim má Zembí, Shíshim á gúmá wúśə bídí. ¹⁵ Nji, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúɔ̄, ɔ̄kí ntág ná nyə ámə júwə, ɔ̄kí sá mól məbɔ̄w, ɔ̄kí ná nyə ámə sá íshwígulí. ¹⁶ ɔ̄kí muud má yida jug nəcɛ a bəle křstén íí, a kú bɛ́ɛg gwág shwón, a yídag yə Zembí gúmá nə jíń lú křstén. ¹⁷ Mpugá ná fwála lə cígúlé mílású í má wóśs, í é fwo tééd nə buud wá njów mə Zembí. Ja í ká bə ná cígúlé mílású í tééd nə sá yí, buud bwá ɔ̄ngə bán ná bwá ámagúláyé Jɔ̄jɔ̄ Lán má Zembí wá bəɔ̄n bwá bá bə ntúɔ̄ɔ̄l?

¹⁸ ɔ̄kí í tééd fwo líɔ̄ɔ̄ɔ̄ shú ná títəlí muud dúgúg cug, í ka bə ntúɔ̄ɔ̄l nə muud jí kú bísh nyə yé bá bəɔ̄n sóól *míśám?

¹⁹ Ná ndéé, buud bwá ɔ̄ngə jug nəcɛ Zembí nyə ámə jii ná bwá júgug wá, báá bwá kág shwóg nə mənywa, bwá báɔ̄ɔ̄g ijim byáɔ̄n məbwá má múúɔ̄ nyə á té fwo yéɔ̄, á dú námá sá sá jêsh á cí yé.

5

Məcwúɔ̄

¹ Mə léshá nə ɔ̄cúmbá wá *Dɔ̄ bwá ɔ̄ngə bə nūɔ̄ bídí wá. Mə jí námá cúmbá á Dɔ̄ nda bwo,

3:18 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mat 6.14-22 * **3:20** Jí námá nə ɔ̄kúl bə ná «məjúwɔ̄ má á cug búbaaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nə ɔ̄kúl bə ná «muud ɔ̄ngə gwááməb Zembí lám ɔ̄kɔ̄kɔ̄kɛ̄». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwə məncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * **4:3** Idina í álal-ɔ̄kúl: Mbii ídina wəɔ̄ng í á dɔ̄ bə, buud dá nə ɔ̄ngul ntɔ̄ múnji, buud sá jaɔ̄ngá kú nə məsus. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1 **4:7** 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 **4:8** 1.22; Zhk 5.20 **4:9** Heb 13.2 **4:10** Rom 12.6-8 **4:11** Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 **4:12** 1.7 **4:13** 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 **4:14** 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 **4:16** 2Tm 1.8 **4:17** Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 **4:18** Mik 11.31 **4:19** Sóm 31.6 **5:1** 1.21

mə á bə ntâg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námá bə nə kəw lú milwaná mí bá zə nyín myá. ² Mə yáág nə bí ocúmbá wá Dɔ nááá: wílúgá ítəw Zembí nyə a mə yə bí yí. Bí ɔ mpú də dúg byo nə lám wêsh váál Zembí mə jí yí, kú bə nda sá cínđúlá nə muud ηgə cínđal bí, mbɔ; kúgá bə nə yéesh məbíi, baaguləgá bwo nə jɔ tádúgá. ³ Buud Zembí nyə á bəd bí məbwád s̄ni, kúgá yida mpááməwə bwo gwɔw nda bí búəsə bwo omása, yidagá ηwa bímféwó t̄n̄ iyuug s̄ənz j̄esh í j̄əla nə b̄ɛ yí. ⁴ Nə ndeé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *t̄úm gúmə á milwaná í cúgə nə ηkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntɔ námá wə mə cí nə bí mənəwámá nááá: bíđúgá nə ocúmbá buud bwá jwúg nə bí. Mpádúgá nyín ntâg íí, muud yêsh sələg nyəmféwó shí, nəcé Zembí mə də lúmbúli nə buud bwá də ηk̄eny mənyúúl wá; n̄ji, b̄əɔηg bwá səl bwəmféwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlúgá bímféwó lal-lal mbwá mə Zembí dí shí, nyəmféwó ka bá b̄an bí ja fwála d̄əɔηg í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isá byêsh í ηgə kənd bí mílám gwów yí, bəd nyə məbwád; mpugá nə nyə wə ηgə baagulə bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh b̄in, jigá ηkas̄. Muud lúmbúli wán Njwú məjamb ηgə kuηg nda zhwambáηkwuη mə dú báam nə, a ηgə s̄ɔ muud á céégúg d̄ə yé. ⁹ Dugá ləl lúu nə nyə, bí kú fúfug búgád, bí bwey də mpu nə omínyon̄ú b̄an búəsá shí nyêsh dí wá bwá ηgə námá jug váál bí ηgə jug ní. ¹⁰ N̄ji, Zembí amádí á mpaam nyêsh wə nyə a j̄əw bí nə bí bág buud ɔ *K̄rist Yésus bí mú bə nə kəw lú milwaná myé. Zembí wəɔηgá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəmféwó nyə é sá bí váál í j̄əla yí, a nywaadulə bí, a wá bí ηkul, a sá nə bí bág kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ηwág ηkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá nə ibwádán

¹² Silv̄é wə mə ámə ηwa nə a zág cilə mə baalé íciyá íga yé. M̄eɛ ηgə ηwa nyə nə *mínyon̄ú waamə abúgúlág. Mə ámə cí nə a zág cilə mə wá, mə wág bí ηkul mílámúd, mə báásulə námá bí nə bí təl fwámé mpáam mə Zembí dí; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dúsá *Babilon, Zembí nyə á féesh námá nda bí yí í ηgə b̄əda bí; n̄cwámá d̄am Márkus ηgə námá b̄əda bí. ¹⁴ N̄gəgá nə kúlulə məkúlulə mə c̄eélí.

Zembí ká sá nə bí b̄esh buud bí músá búúd ɔ K̄rist wá, bí cúgəg nə sh̄eɛ!

Kálaad ábê Pyêr nyá á cilá yé

Isá í dúgyá ná Pyêr ábê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá má Yésus-Kríst wá nyá á cilá kálaad éga (1.1). Nyá á cilá okrísten bêsh.

Wa kálaad éga dí, Pyêr nyá á ngá lúmbúli ná buud bwá á ngá kyey ná waguwo-waguwo mínjígúla Dɔ má Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísé námá nda bílágá yá kálaad má Yúd (dág 2.1-8 ná Yúd 4-16).

Pyêr nyá á ka tál icé í lósú byé ntúga:

- (1) A báda búúd, a mú ka báásulá máfúlú má krísten (1.3-21).
- (2) A mú bágulá ísáy ná kuú njáond mímbáwúlú mí búúd mí ngá bə ná ndí yí (2.1-22).
- (3) Mímbáwúlú mí dɔ cágulá búúd bwá ngá bwánd zíyé má Kríst wá, bwá dɔ cí ná zíyé wáonj í ábúle bə (3.1-18). Ná ndéé, Pyêr ka ngá bəsa ná mímbáwúlú myáonj ná Kríst ngá bə kú lɛl zə nácé Zembí ngá ná fwo jísəw ná zhwog buud bwá bág fwo dág cug.

Kálaad éga jí ná bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwá búl gwág nywa yí:

- (1) Cwámá nyá á má yə shé isá byêsh í jálá ná kwiínd yí (1.3-4).
- (2) Jwəw ngwúd dúsə mísh má Cwámá dí nda mímbú tóóshin, mímbú tóóshin nda jwəw ngwúd (3.8).

Mabádá

1 Má Shímun Pyêr, lwaá ná *muud lwámá má Yésus-Kríst, má wə má cílá kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú ná Cugye wúsú nyá á má sá ná jə lám jé ná, bósól búúd bwá légúg námá búgá í njúl ná mbíí mfií búgá jísú jí ná ndí yí. Buud bəonj wá má cílá kálaad éga wá. ² Kálá bí é ngá kə shwóg ná mpúlá Zembí ná Cwámá wúsú Yésus yí í búlúg kwádulá bí íbwádán, í bul sá ná bí bəg ná shɛɛ.

Cug krísten má jálá ná cugə yí

³ Mpugá ná Cwámá nyá á má yə shé isá byêsh í jálá ná kwiínd shú ná shé ngəg ná cugə cug í yá Zembí gúmə yí. Nyá á yə shé isá byəonjəg nkúl Zembí nyéd, sálə nyá á má sá ná shé mpúg Zembí muud nyá á jəw shé yé; nácé Zembí nyá á jəw shé ná zhí í mənəkənuwa mé ná jə fúlú jé. ⁴ Mənəkənuwa ná jə fúlú jé jəonj wá í á sá ná shé bííg məmə isá nyá á kaag yí, isá byəonj bí ná məmə mfií shú dúsú. Nyá á sá ntó shú ná, ja bí má bíí məmə isá byəonj yí, bəw-bəw isá í ngə wá məlwaaguwo

shí ga dí yí í bəg kú ná nyingə julá bí, máfúlú mún má yídagú bə nda máfúlú má Zembí. ⁵ Nácé ntó, wágá nkul nyín nyésh ná, nda bí mú ná búgá ná, bí kwádúlág jə fúlú búgá jəonj dí, bí kwádulá fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulá kuú njáond á dálə mpu bíi lám, kwádulá zény kálə shwóg tóo jí tóo jí, kwádulá kəndúlə lám wá Zembí, ⁷ kwádulá mácey má omínyonjə ná omínyonjə, bí kwádulá cɛɛlí cɛɛlúlá búúd bəsh. ⁸ Nácé, jə máfúlú mání, bí má ká bə ná mwo má ngə kwídulí kúdúlíg íí, mwa wá má é sá ná bí bəg kú dɔ báág məbwá, bí yídá ngá kə shwóg ná shwóg ngə mpu Cwámá Yésus-Kríst fwámé mpúlá. ⁹ Mpugá ná jə máfúlú mání, muud cúgə ná mwo yé, jisə nda muud má yə mísh á ka ngá bwówulá zhíí bwówulá bwówúlág yé, a má wusa ná Zembí nyá á shí fúb nyá, yíl nyá *mísám nyé mí ayág. ¹⁰ Gwá wá má cí ná bí ná, bwaanj, wágá nkul ná njúwúlú Zembí nyá á jəw bí yí, ná fééshálə nyá á féésh bí yí, bí njwág byo ná məjilá. Bí má ká sá ntó, bí nda bá wəɛɛɛ bufa məbəwəd. ¹¹ Ntó, Zembí mú bəgushi bí zhíí ná sánj kálə nyíí faan á kanduga kanduga má Yésus-Kríst, Cwámá ná Cugye wúsú.

Obúgula bwá jálá ná nada ná njígúla bwá á nwa yí

¹² Gwá wá jí ná, má bá dɔ báásulá bí isá íni tɛɛm bə ná bí má bwey mpu byo, bí má bwey námá nada ná búbálé bí á jígú yé. ¹³ Má dág ná jisə mpwogé ná, té má jisə ná wa banda ga dí yí, má dág báásulá bí isá byəonjəg, bí bəg kú wusa mányúul. ¹⁴ Nácé má ngə mpu ná má wál bá zə wú banda dəonjád, Cwámá wúsú Yésus-Kríst nyá á má lwó má ntó. ¹⁵ Mə é wá nkúl ná bí bəg dɔ téduga isá byəonjəg ja jəsh, tɛɛm bə ja í bá bə má kyey yí.

Njígúla má Pyêr wúsə búbálé njígúla

¹⁶ Sá á sá ná bí mpúg nda Cwámá wúsú Yésus-Kríst má bá nyingə zə ná nkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njígúla wəonj yí, sá á shígé ngə bwiinj bí milán búúd bwá á té ná milúu ná ndéé bwá mpu shín táag myá. Jísə ná sá á dág cé ícwámá jé ná mísh mäsú. ¹⁷ Haaw, nyá á lág gúmə ná milwaná mí ngə zhu wá Zembí Sónjəg. Nyá á lág byo ja kál lú ící má Zembí á milwaná í á cí ná nyá ná: «Mwán abábə waamá óga; nyádí wá lám wám wəsh wúsú yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dəonjəg í ngə zhu gwəw jon dí ja sánjə sá á bə mbámənj Zembí nyá á féésh yí. ¹⁹ Ná ndéé sá ngə wá milám mísú oncindi íciyá í *búúd ɔ mícúndód. Í bul jəlá ná bí kəndug mísh íciyá byəonjəd nácé bísə shú dúnəd nda lámá í ngə gwəg yídúgád yí, í gwə ntó ná ndéé kə wóos ja ácén-cení á kúnd mán má bá fɛɛn bí mənkenya milámád yí.

1:2 Yúd 2 1:3 1.16-17; Ifz 1.3 1:4 Rom 5.2; Zhk 1.14-15 1:5 Tit 2.11-12 1:6 Gal 5.22-23 1:7 Gal 6.10
1:11 2Tm 4.18; Cugye: 2.20; 3.18; Tit 3.6 1:12 Yúd 5 1:13 té má ngə ná cugə wa nyúul mishwun dí yí 2Kr 5.4
1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19 1:16 Mat 17.1-8 1:19 Sóm 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11

²⁰ Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ó micúndá misé Kálaad Zembí dí myá, mí á shígé ngə zhu mítádúgá mí búúdd. ²¹ Nəcə, kú ná tso cúndá má Zembí ngwúdí á bwele zhu tádúgá má múúdd. Nji, buud bwé á du cúnda jíná má Zembí dí wá, Nkɛŋkɛ Shíshim wé nyə á du sá ná bwé cúndág.

2

Oyúguli ɔ máshügá bwé bá bá

¹ Nji, *buud ɔ micúndá wá máshügá bwé á shí námé du bə kúl búúd *Izərayél dí. Oyúguli ɔ máshügá bwé bá námé du bə bídí gwoongud. Bwé bá zə nə bów-bów mínjügú lá mí agwálya buud, zə ngə nyíngal myo na gwoong dí nyima. Bwé bá kə nə íbəmb byáŋ ná ndeé kə shwána Mása wáŋ nyə á wá lal-lal tãŋ shú ná bwé bág fulí yé. Ntó, bwé mú bá léél jɛɛ kú bwey. ² Buud ŋkí bulya bwé é bɛ ásyí-síy wáŋ wəong, kuú njəond wáŋ í mú sá ná cug krísten í bág sá cóógá. ³ Oyúguli ɔ máshügá bəongá, nda bwé ngə sɔ məzhí məsh ná bwé bág nə zhwog məbíi ná, bwé é du zə nyúg bí nə mikaand mí máshügá shú ná bwé díyá nə bí. Mpugá ná intúgálí byáŋ í mí bwey bə, Zembí wál bá zə jaŋgələ bwo.

⁴ Mpugá ná Zembí nyə a shígé jagulə *wəəngales bwé á sá *səm wá; nyə á wusə bwo Tarutar dí. Búse feedyá nŋŋ kúl yídúgá í búl bə ná kulúd yí, bwé ngə bwánd sémbyé mílásá. ⁵ Nyə a shígé námé jagulə búúd ɔ ayág. Nyə á nti məmə mpəŋ áyiyáág zə jaŋgələ búúd bwé á bə kú bish nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búúd zəŋgbá bəónŋ *Nówe, nacé Nówe nyə á du cúndə ná buud bwé bég tútəlí má Zembí. ⁶ Zembí nyə á jaŋgulə mɪŋgwála myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífí. Nyə á lwó yuug cínəŋ ná buud bwé dúgúg, bwé mpu ná, mpwəw má ngə zə má, nyə abúle jagulə búúd bí kú bish nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tútəlí muud nyə áshígé du bə ná shɛɛ nə dúgúla ásyí-síy búúd ɔ ɪŋgwúmbú bwé á ngə sá yé. ⁸ Nəcə tútəlí muud mə Lót ja nyə á du cugə nə buud bəong yí, nyə á du dúg isá bwé á du sá yí, a du gwág byəong bwé á du lás yí: í á du bə nyə lám á tútəlí yéd ífí, cúgə jwəw dɛsh. ⁹ Na mə lwó sə ná, buud hí nə gwəzəgə ná Zembí wá, Zembí mə mpú du tí yí bwo məkugulud. Nji, a ngə táág ɔsól ɔ məbów ná a bá jugushi bwo jwəw lú sémbyé mílásá. ¹⁰ Buud bwé bá bul bwəmə nə intúgálí byəong wá, í bá bə bəong bwé ngə bɛ bów-bów iyéesh yá milám myáŋ, bwé ngə sá isá í shwón wá, bwé ngə mpyəny jiya ícwamba má Zembí wá.

Buud bəong búse buud ɔ íməmí, búse nə mpyaam, bwé cúgə nə ífwaas nə zh-wog gúmá má Yésus, bwé yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl ná wəəngales bwé ntɔ bwo ŋkul dí, búse ɪŋkácíd cɔ bwo; nji báá bwé áde jág lás nə gúmá jəong mísh mə Cwamba dí. ¹² Buud bəong búse nda ocúdu wá jugá, ocúdu bwé du byél ná bwé bá biil maláámbúd ná ndeé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwé bá námé du yə shwiy lú ocúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myəna shú ólíŋŋé bəŋ. Bwé gwág shweesh ná bwé dúg sá isá yá bów-bów iyéesh byáŋ mpwó-mwásé izhulun. Bwé ngə zhwiimbya nə máshügá mán. Ja bwé zə dína bín dí yí, bwé zə sá isá í shwón, zə wá bí məlwaagawo ídinad. ¹⁴ Mán mádúgya māsə ayaas nə ayaas; búse kú bwele káád sála míśəm; bwé ngə shiig buud bwé afwóyé mpu mínjügú lá wá nda búúd bwé du shiig óshú nə mədə ngwéye dí ná; myáŋ milám mí á má janawo nə yéesh məbíi; búse nə mazhúŋgúlú má Zembí ícug byáŋúd. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwaguwa bɛ zhí mə Balaam mwán mə Bosor, muud nyə á gwág nywa sála ólíŋŋé shú ná a nɔwá myəna cínəŋ yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəmə nə məŋkóndug nacé malwə mé məong. Myəólú jakáás í á lás nə kál lú múúd shú ná í culashi múúd micúndá sósólúgá íkás yé wəong. ¹⁷ Oyúguli ɔ máshügá bəong búse nda məncwun mí kú nə məjúwó má, námə nda mɪŋkúdu mí du fanda bándawo gwów ntə ná ndeé mí shín nyingə cima nə ŋkwə mpu nda nywəw mí. Ján jiya í bá bə kúl yídúgá jísə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwé du kə nə məmə mikaand mí njúl ocwúd kə du shiig búúd bwé má shín faam ná bwé béégyá nə misám wá, nyingə du kə nə mbéé íwámbug yá mənyúul mán, nə ásyí-síy, du kə shiig bwo nə ndí nda bwé dú shiig óshú nə mədə ngwéye dí ná. ¹⁹ Oyúguli ɔ máshügá óni bwé ngə kaag buud cug fulí í njúl bəŋ bwáméfwó, ásyí-síy má nwa bwo məlwaá. Nəcə muud yəsh jisə lwaá á sá í má ntɔ nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwé má mpu Cwamba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh isá í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwé ká nyingə kə wá mənyúul isá byəongud bwé bíd ná í ntɔg bwo, cé bwé é tɔw yí í é jág nyingə bul bów, ntɔ cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Á nywá bul jəla shú dāŋ dí ná bwé jíŋ nda mpu fwámé búl, nda bə ná bwé shín mpu mpəndí má Zembí *búúd ɔ lwámá bwé á kala bwo yí ná ndeé bwé mú yida myaas mpəndí nyəong. ²² Ntó ji ná, sá ngwól mpwokwoond ngə mpu ci yí í

1:21 2Tm 3.15-16 2:1 Yúd 4-13 2:1 Mat 7.15 2:3 1Tm 6.5 2:4 1Pr 3.19-20; Yúd 6 2:5 3.6; 1Pr 3.20
2:6 Mat 19.24-25; Luk 17.29; Yúd 7 2:7 Mat 19.1-16 2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 2:10 Yúd 7-8 2:11
Yúd 9 2:12 Yúd 10 2:13 Yúd 12 2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6 2:15 1Ij 22.7, 17; Yúd 11 2:16 1Ij 22.28-31
2:17 Yúd 13 2:19 Yuá 8.34; Rom 6.16 2:20 1.11; Mat 12.45 2:21 Luk 12.47-48 2:22 Mik 26.11

má bwəma nə bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə má nyiŋgə də igwíile byé.» ŋkí ntág ná: «ŋkuú ngə ná má shín gusa, a má nyiŋgə kə biduga ishəwáfád.»

3

Jwəw má Cwámba í bá wós

¹ Yé óshwə bām má búl ccel wá, kálaad ábcé mə cilələ bí wə éga. Təo kálaad ashúshwóógú dí təo nyíga dí, mə ngə ccel gwúmushi bí mitédúgá, bí bág nə fəg nyísə ná sán yí. ² Má jii ná bí tédúgág íciyá *búúd ɔ micúndá ɔ Zembí bwə á ci yág yí, bí téduga ná má mpándí mə Cwámba nə Cəgye wúsú *búúd ɔ lwámá bwə á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bí tédúg fwo mpu ná, ja mwəw má nge məshíné mə cug ga má bá wós yí, buud ɔ cóógú bwə bá za nə cóógú ján za ngə sá isá nə milúu myán. ⁴ Bwə bá námə du ci ná: «ŋgaá ná nyə á kaag ná a bá nyiŋgə za? Ká ŋkaagə nyəwəng í á má ka shúgula ngow? Odá bwə á má ngə shín yə isá í njúl námə nji nda í á ngə bwey bə tééd matéédúlé má shíd ná.» ⁵ Ja bwə lás ntó yí, bwə wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembí nyə á ci ciyá yí, jon lu gwów í mú bə, məndalú má mú námə bə, má ngə zhu májúwód. ⁶ Məjúwó námə wə Zembí nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyésh í janəwog məjúwód ná ndeé isá í shí byésh í mú jəç. ⁷ Ná ndeé, nə ciyá jé ngwúd nə ngwúd jəwəgá, Zembí má təl jon nə məndalú mága nda kulú ná a bá ntí kuda za janəgə byo jwəw lú sémbyé milású, jwəw búúd bí kú bish nyə wá bwə bá jəç yí.

⁸ Yé óshwə bām má búl ccel wá, ŋkúmba sá bí má jəla nə bə kú wusa yí jisə. Jwəw ngwúd dásə mísh má Cwámba dí nda mimbú tóshin, mimbú tóshin nda jwəw ngwúd. ⁹ Bóól búúd bwə ngə téduga ná Cwámba ngə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mból! Nyə anəgə nə neela. A ngə yida bə nə jisów nə bí, nyə acéélé ná bí bóólúgá bí jimbúg. A ccel ná bí bəsh bəg nə fwála mə cənd kuú njəond.

¹⁰ Nəcə, jwəw má Cwámba í bá za wós nda júwál í du zə ná. Jwəw dəwəngá, jon í bá sá məma ncíndá, í mú jimb. Isá í jon byésh í bá bumb ngwíile í mú shín nyə. Shí nə misóólúgú mí shí í bá shín jigə*. ¹¹ Nda í ká bə ná isá byəwəng byésh í bá shín nyə ná, tédúgág mbíi búúd bí má jəlá nə bə yí! Kuú njəond wán nə gú má bí má yə Zembí yí í jəlá nə bə nda Zembí mə céel ná. ¹² Bí má jəlá nə ngə bwánd jwəw má Zembí nə məjiguwa ná í léélug wós, jwəw jon í bá bumb ngwíile, isá í jon í mú nyə nə məgwə má ngwíile wəwəng yí. ¹³ Sə ngə bwánd jon lu gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda

nyə á kaag ná. Cíwəng wə isá byésh í bá bə nda tətəlí má Zembí mə jii ná.

Bi ɔ mpu du dúg

¹⁴ Gwə wə má cí nə bí né, yé óshwə bām má búl ccel wá, nda bí ngə bwánd jwəw dəwəng ná, wágá ŋkul ná í bág zə kwey bí bí njúl kú nə cúcwán lú məbwam, kú nə sá á jumúg mísh má Zembí dí, binón ná shee. ¹⁵ Mpuğá ná Cwámba ishé ngə bə kú lámusa nəcé á ccel cug búúd. Sá *mínyəwə ishé Pwól nyə á cilə námə bí wə cí. Má búl ccel nyə, á jí nə fug má Zembí. ¹⁶ Gwə námə wə á ngə cilə ókáláad bə bəsh dí kúl á ngə lás lású isá impwúd íga yí. Nji, okáláad bə bəwəng bí nə bíl íkákúl bísə ŋkí kwowula gwəgúlad yí. Íkákúl byəwəng wə í ngə bə ná, buud bí nə jág nda fwo mpu minyinúgúlá wá, bwə ngə kwíŋg byo, námə nda bwə ngə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sólúgú wán wəwəng í bá janəgə bwo.

¹⁷ Bí bān oshwə bām má búl ccel wá, mə má kéwuli bí óni. Bi ɔ ka bey ná buud bəsá kú bish mácéç wá bwə bāg julə bí cwəgəwálə wán bwə ngə cwəgəwə níid. Bi ɔ bey, bí a bá wú kúl bí má jəla nə tów ná shím yí. ¹⁸ Yidagá ngə wiy, mpáam má Zembí nə mpu yá mpúlə Cwámba nə Cəgye wúsú Yésus-Krist dí. A ngəwə gú má tééd kíkídiga kə wós kandəgə á kandəgə. Amen.

3:1 1Pr 1.1 3:2 Yúd 17 3:3 Yúd 18; 2Tm 3.1 3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 3:5 Mat 1.6-9; Heb 11.3 3:6 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39 3:8 Sòm 90.4 3:9 3.15; 1Tm 2.4 3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * 3:10 Bóól bwə cí ná: «í ábulé ná kwo bə», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?» 3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbá 21.1, 27 3:15 3.9; Rom 2.4 3:17 Yúd 24-25 3:17 Mak 13.5; 1Kr 10.12; 1Pr 4.7 3:18 1.11

Kálad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dësh í ngə ci nə Yuánes wə nyə á cilə kálad éga, nə bəonɔg óbá bwə ngə bɛ wá, tɛɛm bə nə nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálad éga a músə cwúwúul, a njúl Ifêz. Fwála dəonɔg í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada ikál ikál. Kálad éga ngə sá nə sə mpúg nə məɔɔ, məsh mə á ngə dúg cúɔg nə bəw-bəw mínjúgúla mí á ngə mpyáanz mwəw məonɔg dí nyá. Nə ndé, Yuánes nyə á ka cilə kálad éga nə a bwéel isá íbá:

(1) a bándúlá múud yəsh mə lɔ yé nə a mpúg bə nə wónɔg nə Zembí bá bəsh Mwán yé Yésus-Krist;

(2) a lúmbúlí nə bəw-bəw njúgúla í á ngə kand buud jugá yí.

Yuánes ngə ka ci nə, njúgúla wəsh í yídá lwó nə Kríst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgala mə jəlá nə bə kú kənd málwə njúgúla wəonɔg dí.

Ciyá mə Zembí í ngə yə sə cug

¹ Sə ngə cilə bí sá í á də bwey bəshí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bəh dású fwála dí, sə á gwág gwo, sə dúg gwo nə mísh mäsú, sə mpu beny gwo, məbwə mäsú kúnya nə gwo. Sə jəonɔg wə Ciyá mə Zembí í də yə búud cug yí. ² Cug jəonɔg í á zə lwóya nyúul, sə dúg gwo. Gwə wə sə ngə bwiing nə jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey də bə wə Zembí Sónɔgú yí, sə ngə jaaw bí gwo nacé í á zə lwóya nyúul sádi. ³ Sə sə á dúg sə gwág yí, gwə wə sə ngə námə jaaw bí yí shú nə shé bəg námə nə wónɔg. Wónɔg jəonɔg jí ntəg í, nə shé, nə Zembí Sónɔgú bá bəsh mwán yé Yésus-Krist. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú nə məshusəg mə bəg shé kú nə njí.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sə á gwág nə Yésus-Krist yí, dwə wə sə ngə jaaw bí ga. Dúsa nə, Zembí jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádi. ⁶ Shé má ká ci nə shénɔɔnɔ Zembí básə nə wónɔg, njí shé ngə nyinɔgə cugə bəw-bəw cug í, shé ngə bwiing ijɔɔ, kuú njəonɔd íshé í anɔgə nə bɛ obúbálé. ⁷ Njí, shé má ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembí nyəméfwo jí mənkenya nə, ntó jí nə shé básə nə wónɔg shémé nə shémé, macíi mə mwán yé Yésus mə mú jímbal shé *mísám myəsh. ⁸ Shé má ká ci

nə shé cugé nə mísám, shé ngə shúg mənyúul, búbálé cugé shé mílamúd. ⁹ Njí, shé má ká magulə mísám míshé mísh mə Zembí dí, a juu shé, a jímbal shé olíingí, bəsh shé á sá wá, nacé a jí tútali, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé má ká ci nə shé anɔgə nə nə nyinɔgə sá mísám, shé má ci nə Zembí jí nə ijɔɔ, ciyá mə Zembí cugé bwelə bə shé mílamúd.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isá íni shú nə bí nda də sá *mísám. Njí, njí í wósos nə muud mə sá sám, mpugá nə shé búsa nə muud ngə kyem shé mísh mə Sónɔgú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krist, muud a tútali. ² Nyə a yána nyəméfwo tən cúdu icweel shú mísám míshé; í á shígé námə bə njí shú mísám míshé shéméfwo, í á bə shú mísám mí búud bəsh wá shí mishwun.

Shé sáagá sá Zembí ngə ci yí

³ Sə í lwó nə shé mə mpu Zembí fwámé mpu yí, jí nə shé ngə baagulə məcɛɛ mé. ⁴ Múud mə ká ci nə a mpú Zembí, njí a nda ngə baagulə məcɛɛ mé, a jí nə ijɔɔ, obúbálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Njí, muud ngə bɛ ciyá mə Zembí yé ngə mpu cɛel Zembí váal í jəla yí. Sə í lwó nə shé bí buud bə yí jí nə: ⁶ muud mə cí nə a mə nada nə Zembí yé mə jəlá nə kyey kuú njəonɔd Yésus nyəméfwo nyə á kyey yí.

⁷ Yé búud bəm mə búl cɛel wá, cɛɛ mə cílə bí ga í cugé gúl sá ágúgwáan nə bí abwélé gwág. Dúsa cɛɛ bí mə bwéy mpu té wúla ja bí á tééd nə bí mə bɛ *Krist yí. Haaw. Cɛɛ dəonɔg dúsa ciyá acwúul bí á bwey gwág yí. ⁸ Njí, tɛɛm bə nə bí á bwey gwág dwo, í yida námə bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyín gúgwáan cug mə Kríst dí, í ngə námə nyín gúgwáan bídí cugud. Jí nə, yídúgú í mú ngə cə, fwámé mənkenya mə mú ngə nwa jiya.

⁹ Múud mə ká ci nə a ngə cugə mənkenya dí, njí a ngə yida mpíi *mínyonɔh yé, a jí ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ngə cɛel mínyonɔh yé yé, nywáa mə nwa jiya mənkenya dí; a cugé nə tɔo sá jí nə njul kwal nyə bəogú yí. ¹¹ Nyəonɔg ngə mpíi mínyonɔh yé yé jí ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə anɔgə nə mpu kósomb á ngə kə nə cug é yí, nacé yídúgú í mə búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílam isá yá shí gaád

¹² Yé bwán bəm, mə cilə bí, nacé Zembí mə juu bí nə *mísám mín nacé *Krist.

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25

1:2 bwiing: Yuá 15.27

1:4 Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12

1:5 1Tm 6.16

* 1:5 mənkenya: Ciyá ní í bédúgá zhwog isá shú mə Zembí: nə otətali, nə obúbálé, nə jə lám, nə məsəɔɔ.

† 1:5 yídúgú: Ciyá ní í bédúgá námə zhwog isá: nə ijɔɔ, nə olíingí, nə bəw-bəw cug mimbii myəsh. 1:6 2.4 1:7 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbá 1.5 1:9 Sóm 32.3-5 2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 2:2 4.10; Yuá 1.29 2:4 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 2:6 Yuá 13.15; 15.5 2:7 4.11; Yuá 13.34 2:7 2.24; 3.11 2:8 Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 2:9 3.10, 15; 4.20 2:10 Sóm 119.165; Rom 14.13 2:11 Yuá 12.35-36 2:12 Mis 4.12 2:13 1.1-2

13 BÍ ocúmbá buud, má cila bí nácé bí á má mpu nyooŋ nyə á bwey bæ tééd mátéédúlé má shí ná gwów yé.

Bí ngwíinzhá, má cila bí nácé bí á má ntɔ Mbáwálú múúd.

14 Yé bwán bām, má má cila bí nácé bí má mpu Sóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, má má cila bí nácé bí á má mpu nyooŋ nyə á bwey bæ tééd mátéédúlé má shí ná gwów yé.

Ngwíinzhá, má má cila bí nácé bí má lal máŋkul, Milású mí Zembí mí á má ŋwa jiya bídí mílámúd, bí á má ntɔ Mbáwálú múúd.

15 Kúgá bɛ mánywa má shí ga, ŋkí isá yá shí ga. Muud má bɛ mánywa má shí ga yé cugé ná ŋkul bɛ Dá. 16 Nacé cug á shí ga jísá: ná iyéesh bíś kú ná Zembí yí, ná dálá wám̄b sá jésh mísh má dág yí, ná dálá ŋkény nyúul ná sá wó jí ná ndí yí ná sá wó jísá yí; isá íni byésh í ádé zhu wó Dá, í dā zhu cug á shí gaád. 17 Nji, cug á shí ga í ŋgə shín, tɔɔ iwám̄búg byé námá. Muud má sá sá Zembí ŋgə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúud bwə ŋgə lúmbulí ná Kríst

18 Yé bwán bām, fwála lá máshíné má shí wó mú ŋgə bwey bə ga. Sá á shí bwey jaaw bí ná *Sátan má *Kríst ŋgə zə; ná ndeé, buud ɔ lúmbúli booŋg bwə mú ŋkí bulya ja gaád, gwə wə í ŋgə sá ná shé mpúg ná məshíné má shí má mú ŋgə bwey bæ. 19 Buud ɔ lúmbúli booŋg bwə á wú shédí *Dɔ dí, ntɔ má lwó ná bwə áshígé námá fwo bæ búúud ɔ íshé. Bwə á mbām bæ búúud ɔ íshé, ŋkí bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgálíg ná bəsh óni dí, kú ná tɔɔ ŋgwúud nyə á bæ muud wúsú.

20 Nji, bí báá, Kríst nyə á gwáágulə bí məwúda yála bí Ŋkəŋkə Shíshim*, ná ndeé bí bəsh bí má mpú obúbálé. 21 Já má ŋgə cila bí ga, má aciyé ná bí má jág obúbálé; má ŋgə yida cí ná bí má mpú obúbálé. Bí má mpú námá ná sá jésh jí íjǝ́ jí í cúgə ná ŋkul wú obúbálé dí cwú. 22 Ká zə jí nə íjǝ́ yé? Jísə muud yəsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ŋgə lúmbulí ná Kríst wə éne, á má ban Zembí Sóŋgú bá Mwán bəsh. 23 Muud yəsh mə bán *Mwán má Zembí yé, nyə ampúyé námá Zembí Sóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, á mpú námá Sóŋgú.

24 Nda jí ntɔ ná, bí báá bí á shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dooŋgú í ŋwág jiya bídí mílámúd. Í ká ŋwa jiya bídí mílám dí, bí nada nə Zembí Mwán bá bəsh Sóŋgú. 25 Ná ndeé, ŋkaagə Kríst nyəməfwó

nyə á kaag yí nyisə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kanduga.

26 Sā má á ŋgə yímə ná má cílog bí wáni, shú ná bí mpúg buud bwə ŋgə ccel yíl bí zhíd wá.

27 Bí báá, bí á shí lóg Ŋkəŋkə Shíshim ja Kríst nyə á gwáágulə bí məwúda yí. Ŋkəŋkə Shíshim wooŋg má ŋwa jiya bídí mílámúd; ná ndeé, bí anyiŋgáyé ná jii ná ŋgwól múúd jíugálíg bí. Ŋkəŋkə Shíshim ŋgə jíuguli bí sá jésh, níjígulá yé wúsə búbálé, nda bæ íjǝ́, nadagá nə Kríst nda níjígulá wúsə ná.

28 Yé bwán bām, nda jí ntɔ ná, nadagá nə nyə, bí bág bæ kú bæemb tɔɔ sá ja á bá nyiŋgə zə yí, bí nda gwág shwón shíshúlə nyə kúná-kúna.

Bwán ɔ Zembí bwə ŋgə cugə cug ɔtútəlí

29 Bí má mpú ná *Kríst jí tútəlí muud mísh má Zembí dí; mpugá námá ná muud yəsh mə cugə cug ɔtútəlí yé jí məbyá má.

3

1 Bí má dág mbii ccelí Sóŋgú íshé Zembí nyə á ccel shé yí? Nyə á ccel shé ccelí á ná á jów shé ná bwán bə. Ntɔ, shé mpúgá ná shé búśə bwán bə, sá booŋg wə í sá ná buud ɔ shí ga bwə bág kú nyiŋgə mpu shé nácé bwə afwóyé mpu Sóŋgú íshé. 2 Yé búúud bām má búl ccel wá, shé mú bwey bæ bwán ɔ Zembí, níjii mbii shé má bá bæ yí í afwóyé mpu nyín. Sə má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénón mə bá bæ mbii ŋgwúud, nácé shé má bá dág nyə nda á jí ná. 3 Ntɔ jí ná, muud yəsh ŋgə bwánd nə búgə ná á bá bæ nda Kríst yé, nyə é ŋgə sásulə *mísám nácé Kríst cugé nə sām.

4 Muud yəsh ŋgə sá mísám yé ŋgə caam məcɛɛ mə Zembí. Sálə sám wúsə caamúlə məcɛɛ mə Zembí. 5 Bí má mpú ntág ná Kríst nywáá muud cugé ná ŋkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná á zə jímbal mísám. 6 Ntɔ jí ná, muud yəsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yəsh ŋgə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dág Kríst, nyə ampúyé námá nyə.

7 Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíd. Muud yəsh ŋgə sá isá ɔtútəlí yé jí tútəlí muud nda Kríst jí tútəlí muud ná. 8 Nyooŋg ŋgə kə nə sálə mísám shwóg yé, jí muud mə Njwú məjamb, nácé bwey Njwú məjamb nyə á tééd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwán mə Zembí nyə á zə shí ga dí zə caam mísólógú má Njwú məjamb.

9 Muud yəsh jí məbyá má Zembí yé nyə ádé ná nyiŋgə sá mísám nə ilan; cug má Zembí í á má ŋwa jiya nyádí lámúd nácé á jí məbyá má Zembí, á cugé ná nə ŋkul ŋgə kə nə sálə mísám

2:15 Zhk 4.4 2:16 Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 2:17 Mat 7.21; 1Kr 7.31 2:18 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7
7 2:19 Mis 20.30 2:20 2.7 * 2:20 Bóól bwə cí ná «yálə bí Ciyá jé». 2:22 4.3; 2Yn 7 2:23 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 2:24 2.7 2:25 Yuá 5.24 2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 2:28 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5 2:29 3.10 3:1 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 3:2 2Kr 3.18; Flp 3.21 3:5 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 3:6 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 3:8 Mat 12.26-29; Yuá 8.44 3:10 2.9, 29

shwóg. ¹⁰ Mbéégí í ðu bæ mpádúgá bwán ó Zembí nà bwán ó Njwù məjamb. Sà í ðu wá mbéégí wəɔŋg yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá isá otútáí yé, cùgέ mwán mə Zembí, teem bæ nyəɔŋg mə bə nda ceel *mínyonh yé yé.

Shé cǎlagá mpádúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tééd ná bí mə bę *Křst yí dásə ná shé cílag mpádúgá íshé. ¹² Shé kúgá ŋwa kuú njoond mə Káan muud nyə á gwú mínyonh yé yé, nyə á bæ muud mə Mbúwáíú Múúđ. Nyə á gwú ná mínyonh nəc é jí? Í á bæ nəc misóólúgá myé mí á bæ ŋkí bəw, mínyonh nywáá myé mí njúl otútáí.

¹³ Bwaang, bí kú káam mpiíla búúđ ɔ shí ga bwə ŋə mpii bí yí. ¹⁴ Shé mə mpú ná shé á bæ mimbimbə, nji shé cugé ná mimbimbə, shé mú mikuwó*. Shé mə mpú ntó nəc shé mú ŋə cǎla mpádúgá íshé. Muud jí kú ceel bóól yé jí ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpií *mínyonh yé yé jí ŋgwúl buud. Bí mə mpú ntág ná ŋgwúl buud ŋgwúđ nə ŋgwúđ cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé mə mpú sá bwə jəw ná ceełí yí nə sóólúgá ga: Yésus nyə á yána cug jé shú dəsú. Shé mə jəla námə nə yána ícug bísú shú ómínyonh bəsú. ¹⁷ Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dóg mínyonh yé ŋə fúfə nə sá, á nda gwág nyə cey lámúđ íí, yé á jí nə ŋkul cí ná á ŋə ná ceel Zembí? ¹⁸ Yé bwán bām, shé kúgá ðu jaaw ceełí nji mímpu dí, shé dúgá ceel fwámé ceel, misóólúgá mí ceełí ðu nyín.

¹⁹ Ntó wə shé é mpu ná shé ŋə bę fwámé zhú yé, mílám mí mú já shé shí mísh mə Zembí dí. ²⁰ Ja jəɔŋgá, teem bæ ná lám í jum shé nə gúl sá, shé bæ námə nji ná shé, nəc Zembí mə ntə lám wúsú, á mpú sá jêsh jí nə ŋkul kənd sá lám gwów yí. ²¹ Yé búúđ bām mə búł ceel wá, ŋkí lám í ajúmé shé nə gúl sá, shé jee lésa nə Zembí kú nə ifwaas, ²² á yə shé sá jêsh shé mə gwaám nyə yí, nəc shé ŋə baagula məcɛɛ mé, ŋə sá sá á gwág nywa yí. ²³ Cɛɛ dé nyə á yə shé yí dásə ná: Shé mágulagá ná Yésus-Křst jí *Mwán mə Zembí, shé cílag shémé nə shémé nda nyə á cí ná. ²⁴ Muud mə báágulá məcɛɛ mé yé nywáá mə nada nə Zembí, Zembí nyə á mə ŋwa jiya nyádí lámúđ. Shíshim nyə á yə shé yí í ðu lwó ná Zembí nyə á mə ŋwa jiya shédí mílámúđ; ntó wə shé mə ðu mpu ná Zembí nyə á mə ŋwa jiya shédí mílámúđ yé.

4

Dúlo faas míshíshim

¹ Yé búúđ bām mə búł ceel wá, bí nda ðu kənd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bí dóg mpu ŋkí mí ŋə zhu wá Zembí. Dugá sá ntó nəc ncúlyá *buud ɔ micúndə wá íbəmb bwə mú shí gaád.

² Məyigyé bí é ðu yag Shíshim mə Zembí yí məsə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Křst nyə á zhu wá Zembí zə ŋwa nyúul muud yí, í ŋə zhu wá Zembí. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslála mpu dí ná Yésus nyə á zhu wá Zembí zə bæ múúđ yí, wúsə shíshim mə Múúđ lúmbúlı mə *Křst bí á gwág ná á zag yé; á mə bwey wóos ja gaád.

⁴ Yé bwán bām, bí báá bí bí bwán ó Zembí, bí á mə ntág bwey ntə búúđ ɔ micúndə wá íbəmb; bí á ntə bwo nəc Shíshim wí bí mílámúđ yí í ntə wəɔŋg wúsə búúđ ɔ shí ga mílámúđ yí. ⁵ Buud ɔ micúndə wá íbəmb óni búə buud wá shí ga; gwə wá í sá ná bwə lásúg námə nji nda buud ɔ shí ga, buud ɔ shí ga ka námə ðu gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembí. Muud yé mpú Zembí yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé mə Zembí yé nyə agwáguláyé shé. Na wə sá mə ðu yag Shíshim óbábálé, shé mpu námə shíshim íwúshí yé.

Shé cǎlagá mpádúgá íshé

⁷ Yé búúđ bām mə búł ceel wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nəc ceełí í ŋə zhu wá Zembí. Muud yêsh jí nə ceełí yé jí məbyá mə Zembí, á mpú námə Zembí. ⁸ Muud cugé nə ceełí yé nyə afwóyé mpu Zembí, nəc fúlı mə Zembí nyí ná á jí nə ceełí. ⁹ Sá í lwó ceełí Zembí nyə á ceeł shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ŋgəg nə cugə nyádí kwonud. ¹⁰ Ceełí jəɔŋg cugé ná shé wə á ceel nyə; nyə wə á ceel shé, á mú nti Mwán yə nda cúú ícweel shú *mísám míshé. ¹¹ Yé búúđ bām mə búł ceel wá, nda Zembí nyə á ceel shé ntáni ná, í jii ná shé kág cǎla mpádúgá íshé. ¹² Muud nyə abwélé dóg Zembí. Nji, shé mə ká cǎla mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembí mə ŋwa jiya shédí mílámúđ, ceełí jí í músə shé mílámúđ mbii í jəla yí.

¹³ Shé mə nada nə Zembí, Zembí nyə á mə ŋwa jiya shédí mílámúđ. Sà í ŋgə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə á mə yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sə báá sá á shí dóg nə mísh məsú ná Zembí nyə á nti Mwán yé zə cug búúđ ɔ shí ga. Sə ŋə bwiing ná jí mpu bæ ntó búbálé. ¹⁵ Muud yêsh mə lás nə mpu yé ná Yésus jí *Mwán mə Zembí yé mə nada nə Zembí, Zembí mə ŋwa jiya nyádí lámúđ. ¹⁶ Shé báá mə mpú ceełí Zembí ŋə ceel shé yí, shé ŋə námə *búgula gwo.

3:11 Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34	3:12 Mat 4.8	3:13 Yuá 15.18	3:14 2.11; Yuá 5.24; 13.35	3:14 mimbimbə:
Ntó jí ŋgələ cugə kú nə wónɡó nə Zembí; mikuwó: ntó jí bəle nə wónɡó nə Zembí.	3:15 Mat 5.21-22; Mbá 21.8	3:16	3:17 Mbá 15.7	3:18 Zhk 2.15-17
3:17 Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8	3:18 Zhk 2.15-17	3:21 2.28	3:22 Yuá 15.16	3:23
3:24 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14	4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21	4:2 Yuá 1.14; Rom 10.9;	4:3 2.18, 22	4:4 5.5
4:5 Yuá 3.31	4:6 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37	4:8 4.16	4:9 Yuá 3.16	4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10
4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5	4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18	4:13	4:14 Yuá 15.27	4:15 2.23
4:16 4.8-10; Yuá 15.5				

Fúlú má Zembí nyí ná a jí nà ceelí; muud yêsh má nada nà cug ceelí yé má nada nà Zembí, Zembí nyà a má ñwa jíya nyódí lámúd.

17 Sâ í lwó ná ceelí má Zembí jîsa shé milámúd váál í jéla yí jí ná, shé má shwu mányúul ná jwów lú sémbyé mílúsú. Shé má shwu mányúul nàcé shé búsa wa shí gaád námá nda Yésus nyà á bə ná. 18 Ceelí í ádé seeygya nà ifwaas; fwámé ceelí í yidá du shínal ifwaas. Nàcé ifwaas í lwó ná muud ñgə mpu ná nyə é bwəma nà intágúli. Ntós jí nà, muud mə sá ifwaas yé ceelí má Zembí í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jéla yí.

19 Shé báa ñgə bə nà ceelí nàcé Zembí nyə á fwo tééd ceelel shé. 20 Nkí múúd má cí ná á ceelel Zembí, ñjí a ñgə mpíi *mínyoná yé, a jí nà ijóó. Nàcé sá ñgə dág omínyoná búsu ñjí sá cugé ná ñkul dág Zembí. Ntudelé sá búsa ná ñkul ceelel Zembí sá nda ñgə ceelel omínyoná búsu yé? 21 Cəçé *Kříst nyə á yə sá ntág wə ga: muud mə ceelel Zembí yé, ceelelóg námá mínyoná yé.

5

Búgú í ntə məbwəbúlán má shí mishwun

1 Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus jí *Kříst yé má byél byélé á Zembí. Ná ndéé, muud yêsh mə ceelel mbyól yé nyə é ceelel námá mwán mbyól nyə áma byá yé. 2 Shé má du mpú ná shé ñgə ceelel bwán ó Zembí ja jí ná shé ñgə ceelel Zembí nyáméfwó shé ñgə baagulé macəç mé yí. 3 Haaw, ceelelú Zembí wúsə ná shé má bə macəç mé. Macəç mé má cugé ntág sá cúnj. 4 Nàcé muud yêsh má byél byélé á Zembí yé ñgə ntə məbwəbúlán má shí mishwun. Búgú sá ñgə *búgula Kříst wə ñgə sá ná sá ñgəg nà ntə ntó. 5 Zə jí nà ñkul ka ntə məbwəbúlán má shí mishwun yé? Njí muud mə magulé ná Yésus jí *Mwán má Zembí yé.

Isá í lwó ná Yésus jí Mwán má Zembí yí

6 Yésus-Kříst wə nyə á zə nə məjúwó nə mæcií. Nyə a shígé zə ñjí nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə mæcií námá. Nkəñkə Shíshim jí wúshined ná jí ntó búbalé. Nkəñkə Shíshim ñgə bwaagulé ntó nàcé nyə wə obúbálé. 7 Owúshined búsa ólól*: 8 nə Shíshim, nə məjúwó, nə mæcií; bəsh ólól bwó ñgə bwíing sá ñgwúd. 9 Shé má du magulé bwaagulé ówúshined wá buud bwó du bwaagulé yí; yé má Zembí wə í búl bə, nàcé Zembí ñgə bwaagulé lánj má Mwán yé. 10 Muud mə búgúlá *Mwán má Zembí yé má du gwáduga Zembí ñgə bwaagulé nyə lámúd ná ntó jí búbalé. Muud mə bə kú *búgula Zembí yé

mə ñwa Zembí ná mbwíingye ijóó, nàcé a má bə kú magulé sá Zembí ñgə bwaagulé shú má Mwán yé yí. 11 Bwaagulé wəonj wí nááó: «Zembí nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəonj í ñgə zhu wə Mwán yé. 12 Muud jí nə Mwán má Zembí yé jí nə cug; muud cugé nə Mwán má Zembí yé cugé nə cug.»

Iciyá í aməzhúgúlá

13 Mə cílə bí isá íni, bí mpúg ná bí mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ñgə *búgula jíná má *Mwán má Zembí wá.

14 Shé mú nə ñkul milámúd mísh má Zembí dí ná ja shé má gwaám bə nyə sá yí, ñgwómbúlu wəonj í ká bə váál á jí yí, a gwágulé shé. 15 Nda shé má mpú ná á du gwágulé májəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bíi sá shé má gwaám bə nyə yí.

16 Nkí muud mə dág *mínyoná yé ñgə sá *sám, sám wəonj nà bə sám í du kə nə muud shwiy dí yí, a jəgəlag nə Zembí; Zembí nyə é yə mínyoná yé wəonj cug. Í é bə ntó ñjí shú míśám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nàcé wúl sám í du kə nə muud shwiyud, mə anjé nə cí ná muud jəgəlag nə Zembí ja jí sám wəonj yí. 17 Misóólúgú myá lílínjə myésh míśám míśám, ñjí míl míśám míśə, myánj mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

18 Shé má mpú ná muud yêsh má byél byélé á Zembí yé nyə ádé ñgə kə shwóg nə sála míśám, ñjí Mwán má Zembí má du kyem mbií múúd wəonj, Mbəwálu múúd kú ná nə ñkul mə sá nyə sá. 19 Shé má mpú ná shé bənj bí buud ó Zembí, shí mishwun nyésh nyənj í njúl mpəl mə Mbəwálu múúd.

20 Shé má mpú ná Mwán má Zembí nyə a shí zə, zə wá shé fug milámúd ná shé mpúg Fwámé Zembí, shé mə nada leedyá ná Fwámé Zembí. Mwán yé Yésus-Kříst wə má sá ná shé bəg buud ó Fwámé Zembí. Nyə, Yésus-Kříst jí Fwámé Zembí, a jí cug á kandugə kandugə.

21 Yé bwán bəm, bí ó du bey ózembí wá yadúg!

4:17 2.28; 4.12 4:20 2.9 4:21 4.11; Mat 22.34-40 5:1 1Pr 1.22-23 5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 5:4 Yuá 16.33 5:5 4.4; Rom 8.37 5:6 Yuá 16.13; 19.34 5:7 Yuá 5.36-37 * 5:7 Míl míciyá mí ayág mí ñgə lás nà ímpánzə íni dí ntága: 7 Owúshined búsa ólól jonj dí: búsa ná: nə Sóónjə, nə Ciyá, nə Nkəñkə Shíshim; bəsh ólól búsa sá ñgwúd. 8 Owúshined bwó njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə mæcií; bəsh ólól búsa cúnj. 5:10 Rom 8.16; Gal 4.6 5:11 Yuá 3.16-18 5:12 Yuá 3.36; 5.24 5:13 Yuá 20.31 5:14 Yuá 15.16 5:16 Mat 12.31; Heb 6.4-6 5:18 3.6, 9-10 Mbəwálu múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 5:19 Yuá 12.31; Gal 1.4 5:20 Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 5:21 1Kr 10.14

Kálaad ábeê Yuánes nyó á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes ábeê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jəw nyəmfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngó lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúltúú ná a jee bə nə dúl bímbí lá íjwúga. A ngə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bəndəh bwán bé, ntó ji ná Də mə Yésus nə buud wá cínəng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isá nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyiŋgə báásulə bwo cə lú ccelí (4-6), nyiŋgə báásulə ná bwó ó káálúgə nə buud ó máshúgá (7-11) bwó ngó ci ná Yésus nyə á shígé bə nə nyúul muud wá. Sə Yuánes mə kwádúl wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwó cúgəg nə buud ó máshúgá bəng yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwó nda du jəend váál búúd dəng, bwó á bá nyiŋgula bəw-bəw mísóólúgú myáŋúđ». A mú ka shínal kálaad nə məkál ná a bá kə wu bwódí, a ka námə ngə báda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yəsh mə lə kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wó má cilə wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, bínəh bwán bwó. Mə ngə ccel bí fwámé ccel. Məmfwó ntəg námə dí ngó ccel bí, bóól búúd bəsh bwó á má mpu obúbálé wá bwó ngə námə ccel bí. ² Sə ngə ccel bí ntó nəcé obúbálé bwó á má nyə jiyə shédí ícugəđ, bwó bá námə jí shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sónəgú bá Mwán yé Yésus-Kríst bwó bá sá shé mpaam, bwó gwág shé cey lámúd, bwó sá námə ná shé cúgəg ná shee. Bwó bá ngə sá ntó námə nda shé é ngə mpu obúbálé shé ngə cila ná.

Cúlagá, bí ngó cugə obúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúla ná bóól bwán bwó bwó ngə cugə mbií obúbálé bwó ngó jí yí, ngə bə cəx Də nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cəx má zə cilə wo ga í cúgə gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dásə cəx shé bí nə ndí té wúle ja shé á tééd ná shé má bə *Kríst yí. Cəx dəng dásə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bále nə ccelí wúsa ná muud bə máccəx má Zembí. Cəx bí á jíg té wúle ja bí á

tééd ná bí má bə Kríst yí, dwó wó cí, ná bí cílag, dwó wó bí má jəlá nə bə yí.

⁷ Má ci ntó nəcé ncúlyá buud ó máshúgá bwó mú shí mishwun, bwó ángé nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wó Zembí zə nyə nyúul muud. Muud yəsh mə sá ntó yé, muud məshúgá wó éne, a ngə lúmbəli nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajúyé ná bí bág shúb sá sá á ngə sə nə Iséy bísu yí, í yidá jí ná bí bág ləg myóna myəsh myá cínəng. ⁹ Muud yəsh mə bə kú bə njí njúgúla má Kríst, a yidá ntəng yé, a cugé nə Zembí. Nyəng mə bə njí njúgúla wəng yé, nywáá jí nə Sónəgú bá bəsh Mwán. ¹⁰ Ná ndeé, njí ngwól múud mə zə nún bídí a kú ngə jígúli njúgúla wəngə, bí nda ləg nyə bídí njów, bí nda jəend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéénd mbií múud wəng yé má nyiŋgula bəw-bəw mísóólúgú myéđ.

¹² Mə jí nə zhwog zhwog isá má jáaw bí, njí mə shígé ccel cilə bí byo fəbúd nə tíndí†. Mə jí yidá bə nə búgə ná mə e bá zə nún zə ləsha nə bí, bí njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə məshusug másə kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyəŋə shilə woó Zembí nyə á féesh yé bwó ngə báda wo.

1:1 3Yn 1 * 1:1 Cwámba múdá: Bwó ngó ci nə ná í cúgə njkumba múud; jíse dúl váál jəwále Də lú obúgula. Wo jí nə njkul dág Iza 54, bwó ngə lás nə Siyón cínəngú nda ngwól múdá. 1:4 3Yn 3 1:5 Yuá 13.34; 1Yn 4.11 1:6 Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 1:7 1Yn 2.18 1:9 1Yn 2.23 1:10 Rom 16.17 1:12 3Yn 13-14 † 1:12 tíndí: Í á du bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó má lwaaw; bwó á du juwo kwas məjúwó məngid ka du cilə nə ndí.

Kálad aléel Yuánes nyé á cilé yé Isâ í dúgyá nê Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wá nyé á cilé kálad éga. Nyé á cilé ngwól shwá yé Gáyus. Sâ ábulé mpu múúd wòong jé cug, nji ná nyé á bē dúl Dò mē Yésus í á ngē bē ná icwucwu yíid. Nji, tēem bē ntó nywáá nyé á shígé bē ámákuu-má-sómbá, nyé á ngē námá bē nji obúbálé (1-8). Kuú njòond yé í á shígé bē nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nye nyé á bē, a njúl ajaláci á Dò, a ngé yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntâg ngē magulá ná á baagula ójòŋ ó ázembí.

Muud nyé á cilé kálad yé ngē námá ci ná muud bwá á du jòw nŋŋ ná Dámitrí yé (11-12), nyé á bē námá fwámé kristen. A mú ka kē shínal kálad ná mēbádá ngólé bēda oshwá (13-15).

Ja wó ló kálad éga yí, wo é dúg ná wó ká du baagula ójòŋ, wo du lág ókristen íí, í é bē wo yuug ná wo mpú cēlí ókristen, wo mpu óbúbálé, wo cugé ntâg ámákuu-má-sómbá.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ngé cēl fwámé cēl yé, mē Acúmbá muud wá má cilé wo kálad éga. ² Wey e, mē ngē jagula nē Zembí ná wo búgabanugí ikósómb byésh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wó í ngé bugaban ná. ³ Má ci ntó nācé mē a jág bul bē nē mēshusug ja bósólúgá ómínyonhú óshé bwá á wós wá yí. Bwá á ngē bwiing ná wo ngē mpu bē obúbálé, kuú njòond wó wí námá nji óbúbáléd. ⁴ Má du jág bul bē nē mēshusug ja má gwág ná bwán bām kuú njòond wán wí nji óbúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngē nkēny mbag ómínyonhú óshé, bwá njúl ntâg ójòŋ; wo ngē sá jò sósólúgú í ngé mpíya nē búgá gwó. ⁶ Bósólúgá bōong bwá á zē bwiing wa sádí *Dò dí ná wo jí bul bē nē cēlí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njòond wán dí yí, wo á sá mbií í jálá nē Zembí yí, ntó í é bē jò sá. ⁷ Mpug ná bwá ngē kē njòond ní dí ná bwá ká ngē bwiing jòjò lán má *Kríst. Ja bwá ngé ntâg kē ní, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tō kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ní budud. Sâ má ká sá ntó, sâ má wá mēbwá ísēy bwá ngé sēy shú óbúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mē á cilé Dò dún kúkálaádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mē cēlí ná nyé wá dúg ci yé, nyé angé nē magulá sá bísú íciyá. ¹⁰ Sâ jōong wá í bá sá ná, nkí mē zé nŋŋ, mē zē lwó bōw-bōw mísósólúgú myésh á ngé sá myá. A ngē

jág bul lweegushi sá jíná. Nē ndéé, nyé ashúgé bímbí dōongú, a ngē ban ná nyé alágé bwááng má ngé nti ná bwá zág bwiing jòjò lán wá. A ngē bē, nyáméfwó ngé ban bwo ntáni, a ngé nyiingē ntágulá bōong bwá ngé cēl lág bwo wá ná bwá kú lág bwo, a ngé yíl bwo Dò dí. ¹¹ Wey, wo kú du yagula búúd bwá du sá mēbōw wa, dugú yagula bōong bwá du sá mánywa wá. Muud yésh mē du sá mánywa yé, jí yé má Zembí; nyōong má du sá mēbōw yé nyé afwóyē mpu Zembí.

Dámitrí

¹² Buud bēsh bwá ngē ci ná Dámitrí ngē kyey jò kuú njòond, obúbálé bwá ngé nyín nyádi cug dí wá bwá ngē námá bwaagula ntó. Tō sáméfwó sá ngē námá ci ntó, wo mpú ntâg ná sá má du lās nji búbálé.

¹³ Mē jí nē zhwoog isâ má cilé wo; nji mē acéélé cilé wo fábúd nē tindi*. ¹⁴ Mē jí yidá bē nē búgá ná shwá wál bá zē dúgya, shwá ka lésha, wo njúl mē njúl. ¹⁵ Zembí ká sá ná wo bág ná shee! Oshwá bwó bwá ngē bāda wo. Wo á bádá námá mē oshwá bām, ngē bāda bwo ngwúd ngwúd.

Kálaad Yûdà nyé á cilá yé Isâ í dúgyá nà kálaad mæ Yûdà yí

Ja wó lɔ́ kálaad éga yí wo é dúg nà mǎtédúléd nà muud nyé á cilá yé nyáméfwó ngə jaaw jíná dé ná nyé wá «Yûdà, lwaá má Yésus-Kríst, mínyonjá má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdà nyé anɔ́ɔ́ nà dúgya nà nɔ́kúmbaDɔ́, a ngə dúgya nà okrísten bɛ́sh. Kéel dé í ngə nǎmá bul bə nda dé Pyêr nyé á cilá kálaad yé ábɛ́ɛ́ dí yí (na jì, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bɔ́onɔ́g bɛ́sh bwá á ngə lúmbuli nà buud bwá á ngə kyey nà wagawo wagawo mínjúgúlá wá, bwáméfwó bwá ngə cugə cug mísám.

Yûdà nyé a tééd kálaad yé nà isâ bwá du nǎmá ci mǎtédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndɛ́ɛ́, a mú ka zə lúmbuli nà mimbáwálú mí búúd myonɔ́ngá nà nɔ́kulú, buud sá ngə ci ná bwá á ngə kyey nà nyaan-nyaan mínjúgúlá zə nyínɔ́l Dɔ́ mæ Yésus dí wá, a lwó mábɔ́w bɛ́sh bwá bá bwama nà ndí má (3-16). Ná ndɛ́ɛ́, Yûdà mú ci nà okrísten báá ná bwá yímúg mǎnyúúl búgád (17-23), ngə kə shwóg ngə bɛ́ mínjúgúlá bwá á bwey nwa myá. A mú ka kə shínal kálaad nə yála Zembí gúmá, «Zembí ngwúd nà ngwúd ngə cug shé nǎcɛ́ Cwámba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngə lwó ná ijɔ́ɔ́ bí nà mæma mæma nɔ́kul, a ka nǎmá lwó ná mæma mæma kwíindyá nà bwágé lúú í ngə zhu okrísten wá Zembí nà wá Yésus-Kríst í, zhí á Nkɛ́nɔ́kɛ́ Shíshim (20-21).

Məbádá

¹ Mæ Yûdà lwaá má Yésus-Kríst, mæ mínyonjá mǎ Zhâk, mæ wá mǎ cilá kálaad éga. Mǎ cilá bí buud Zembí Sónɔ́ngá mæ cɛ́ɛ́l wá, buud nyé á jɔ́w wá, á ngə baagulé kə wóós ja Yésus-Kríst mæ bá zə yí. ² Zembí búlɔ́g ngə gwág bí cey lámád, a búlɔ́g sá ná milám mí bág bí ná shec, a búlɔ́g cɛ́ɛ́l bí.

Oyíguli á mǎshúgá búsa

³ Yé óshwá bǎm mǎ búl cɛ́ɛ́l wá, í á ngə ná bul bə má yéésh ná má cilag bí isâ í dúgyá nə cug Zembí má yə shé bɛ́sh yí. Mæ má ka kwey ná jisə mæ yímúbúli ná má cilag bí, wá bí nɔ́kul mǎnyúúlád. Zembí nyé á yə mífééshá mí búúd myé búgə ja ngwúd á kandugə. Ságá lúmbúli shú kaambulélə nə búgə jɔ́onɔ́g. ⁴ Mpugá ná bɔ́ól búúd bí kú bish Zembí wá bwá á mǎ zə nyíi bídí gwoonɔ́g dí nyima. Buud bɔ́onɔ́gú bwá mǎ yid mpaam má Zembí wúsú,

í yida bə nda nywé wá í ngə ye bwo nɔ́kul ná bwá sáág ásíy-síy; bwá ngə shwána Mása nə Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Bweyála búúd bɔ́onɔ́gú intúgúli byán í á bwey bə cilyá.

⁵ Tɛɛm bə ná bí mǎ bwey mpu isâ íga byésh nə sán sán, mǎ cɛ́ɛ́l báásulə bí ná Cwámba nyé á yil kú búúd jé mǎnyámád Igipten nji, nyé á zə janɔ́lú bɔ́onɔ́g bwá áshígé shwu mǎnyúul nə nyé wá. ⁶ *Wəéngales bwá áshígé baagulé cɛ́ɛ́l ján wá, bwá á yida mpánɔ́lú jiya ján wá, Cwámba nyé a wá bwo míkwoolú myá kandugə kandugə dí, yídúgúd ngəlá bwánd mæma jwów Zembí mæ bá zə cígal mílású yí. ⁷ Ntá nǎmá, buud ɔ́ Sódóm nə Gomor nə míngwála bǎnɔ́n bwá á bə melaad wá, bwá á wusə mǎnyúul ásíy-síy dí nda wəéngales bɔ́onɔ́g, bwá ná bwá kə nə janga ná ndɛ́ɛ́ kə janga míshwun mí cúgɛ́ mbii ngwúd nə myán myá. Nda bwá á sá ntá ná, bwá ngə yóla nə intúgúli yá kuda á kandugə kandugə: mæma yuug wáni.

⁸ Ná ndɛ́ɛ́, buud bwá á mǎ zə nyíi bídí gwoonɔ́g dí nyima óni, bwá ngə nǎmá sá isâ mbii ngwúdú wəonɔ́gá. Bwá ngə yád mǎnyúul mán nda buud bwá ngə cugə cug í du bə mǎntámád wá, bwá ngə ban jiya ícwámba mǎ Zembí, ngə lás nə wəéngales wá mílwaná *bwaasúla mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wəéngales nyé a shígé sá ntá. Ja bá Njwú məjamb bwá á sɛ́nɔ́sa makál shú mbimbə mǎ Moyíz yí, nyé a shígé bwɛ́ɛ́l lás nə Njwú məjamb bwaasúla mpu. Nyé á yida ci nə nyé ná: «Zembí nkáándúg nə wo.» ¹⁰ Nji, bǎn bí ná, sá bwá ampúyé yí, bwá lás nə gwo bwaasúla mpu; bwá ngə cugə nda ocúdí, du sá isâ nda bwá cúgɛ́ nə mílám; Zembí mæ bá janɔ́lú bwo. ¹¹ Mǎntágula nə bwo, nǎcɛ́ bwá ngə bɛ́ kúu njɔ́ond mæ Káan; bwá mǎ wá mǎnyúul ócícéndé dí ná bwá sɔ́ *mwaanɛ́ nda Balaam bwá mǎ yə shwíy nǎcɛ́ bwá mǎ sá míngáádá nda Korɛ́. ¹² Sɛɛngyálə bínɔ́n mǎ sɛ́ɛ́ngyá ídina dí yí í yidá bə bí bɔ́ogá; bwá sá ngúlúgú dɛ́g kú gwág shwón, bwá yáág nji nə bwáméfwó. Búsə nda mínkúdí mí du bándawo ntó ná ndɛ́ɛ́ nɔ́kwɔ́ mú zə caam myo mpú kú nywɔ́ myá. Búsə nda ílí í mǎ bə kú wúmə wəla lu mpúmú dí, í mǎ mun ná ndɛ́ɛ́ í mǎ shwáás yí. ¹³ Nǎmá nda ikwɔ́ í mán í du wusə vúl nə isâ í mǎbwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó nǎmá wá bwá du wééshuli míssólúgú mí shwón myán mísh mǎ búúd dí yé. Bwá nyinɔ́g nǎmá bə nda wəacɛ́n-céni wá jɔ́n bwá mǎ wú lwoɔ́ wánúád ngə ntún ntó wá; Zembí mǎ kwambulə bwo ján jiya kú yidúgú á ná kulád jí kandugə á búndugə yí.

¹⁴ Inoog muud á kala búud zanjá mpúsə

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3 1:2 2Pr 1.2 1:3 1Tm 1.18 1:4 2Pr 2.1-22 1:4 Gal 5.13; 2Pr 2.1 1:5 MmN 12.51; Ilh 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13 1:6 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4 1:7 Mat 19.1-24; 2Pr 2.6 1:8 2Pr 2.10 1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7 1:10 2Pr 2.12 1:11 Káan: Mat 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilh 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korɛ́: Ilh 16.1-34 1:12 2Pr 2.13, 17 1:13 Iza 57.20; 2Pr 2.17 1:14 Mat 25.31 Inoog: Mat 5.18, 21-24; Heb 11.5

má Adam, nyə a cündə cündə wáñ nés: «Cwám̄ba ñgə zə nə wéñgales bé, búsa hímbí múúd cúgə nə ñkul lə yí. ¹⁵ A zə sámb búúd bēsh mílāsú, zə bwaagula búúd bí kú bish Zembí wá bów-bów míśólúgú myáñ myá kú bish Zembí, nə iciyá í mpyóñ byēsh óśól ɔ *míśám bəñg bwé á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembí wá búśə ñji ná shúsúlú shúsúlú, ñji bwé wé du təduwa nə məlal mə cug; kuú ñjənd wáñ í ñgə bə ñji bów-bów íyēesh byáñ; bwé du lás məma mikaand, bwé faag múúd ñji nyəñg bí nə ñkul ñwa mfi nyádí yé.

Məcwūñ shú óbúgula

¹⁷ Bi bāñ oshwá bām mə búl cēl wá, tádúgágá isá *búúd ɔ lwámá ó Cwám̄ba wúsú Yésus-Krist bwé á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá nə bwé á ci nə bí nés, «Ja í bá zə bə nə cug á shí ga í wál zə shín yí, buud ɔ cóógú bwé bá bə, kuú ñjənd wáñ í bá ñgə bə ñji íyēesh byáñ yá kú bish Zembí.» ¹⁹ Bwé wé óñi; bwé ñgə sá nə buud bwé ñgég nə béégya, bwé ñgə cugə ñji nda isá í shí í ñgə kə bwo mílúúd ná, bwé cúgə nə Shíshim mə Zembí.

²⁰ Bi bāñ oshwá bām mə búl cēl wá, wágá ñkul nyín nyēsh nə bí dúg du cwínya, ból cwíny ból shú nə cug jín jēsh í bág ñji isá bí á *búgula yíid. Dugá sá məjəgula bí ñgə bə kwíindyá Nkēñkē Shíshim mə kwíind bí yí. ²¹ Cwám̄ba íshé Yésus-Krist mə bá zə lwó nə a gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ñgə bwánd wəla dəñg yí, ñgəgá nə cugə bí ñgə mpu nə Zembí ñgə cēl bí. ²² Gwágúgá buud bwé ñgə ná zhízhigə wá ñkúñkwóñúlə. ²³ Bəñg bwé mú ñgə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bólúgá ñkúñkwóñúlə. Ñji bí ó bəy, mpiigá isá bwé ñgə sá yí, bí mpii tə káándé bwé amə sá məbów nə ndí yí.

Zembí ñwág gúmə

²⁴ Nə ndéé, Zembí jí nə ñkul sá nə bí bág kú bwíim bəgú, bí ka bá kə tów nə məshusug nyádí mílwanéd, bí njúl kú nə sá á jumug yé, ²⁵ nyə Zembí ñgwúd nə ñgwúd ñgə cug shé nəcé Cwám̄ba íshé Yésus-Krist yé, a ñwág gúmə, nə icwám̄ba, nə ñkul, nə ijwúga, tééd mətédúlé, zə wós mús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

Kálaad Mbúgúlú mé Yuánes Isá í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wó nyə cìlè kálaad Mbúgúlú. A nḡa bágulə isá Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okristen bwá á nḡa bwəma nə cúwáli nəcé Yésus-Krist. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo nḡkul, bwá kág shwóg búgula Yésus, bwúg lúú nḡi nyádí.

Sá bí nə nḡkul ci ná məma mánḡkəw mäsə kálaad éga dí ntúga:

- (1) Okálaad zangbá shú mádḡ zangbá mǎ Azí Minḡr, faan dúsó nə shí bwá nḡs jḡw mwḡw mǎga dí ná Turki yí (1.4-3.22).
- (2) Yuánes mǎ nḡkǎn kə gwḡw, a mǎ kə dḡg zhwoḡ isá (4.1-20.10):
 - (a) kǐnda á jḡn í nḡs yə Zembí gúmə (milúu 4 nǎ 5);
 - (b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1-8.1);
 - (c) micwḡn zangbá (8.2-11.19);
 - (d) nḡkəondú bəndḡ ibiin ibá (12.1-13.18);
 - (e) Mwá Ncwəmbə nə buud 144 000 bwá á wú mǐkwámúd wá;
 - (f) wǎéngǎles jaaw nda cígúlé mǐlǎsú í bá bə ná (14.1-20);
 - (g) íbalá zangbá yǎ mpimbə mǎ Zembí (15.1-16.21);
 - (h) Babilḡn mǎ bá bwǐl, nə biin, nə muud micúndé á íbəmǎ nə Sátan bwá jḡ (17.1-20.10).
- (3) Milúu 21 nǎ 22 mí nḡa cúnda nǎ Zembí nḡa kwəməsa nǎ á bá té isá nncuncúmbə.

Kálaad mǎ kǎ shǐn nə jḡjḡ nḡkaḡ Múúid nyə a gwúw yé nḡs kaag yí, náəó: «Haaw, mǎ wál bá nyinḡa zə» (22.21).

Mətédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Krist nḡa hágula isá Zembí nyə a cwíny nyə ná a lwóg ósól ə mǎsáal bə yí. Jísə isá í mú kúnǎ-kúnə nǎ í zǎ sḡy yí. *Krist nyə á ka kənd *éngǎles yé ná a kág lwó sól mǎsáal yé Yuánes isá byəḡnḡá. ² Yuánes nyə á ka bwaagula nǎ isá byésh nyə á dḡg yí, bíšə isá Zembí nyə á nḡi Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud nḡs lḡ íciyá kálaad éga nḡs cúnda yé, nywáá mǎ jəla, tɛɛm bə bəḡnḡ bwá nḡs gwágulə isá bisó cilyá cínḡnḡ yí, bwá nḡs baagula byo wá, bwá mǎ námmǎ jəla, nəcé isá byəḡnḡ í wál zə sḡy.

Məbǎdá

1:1 4.1; 22.6 **1:2** 6.9 **1:3** 14.13 **1:4** 4.5 **1:5** 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 **1:6** 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 **1:7** 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 **1:8** 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * **1:8** Alúfa nǎ Oméga: Bíšə, nə kanḡá áshúshwóógú nə áməzhúgúlé yá kál lú gurék. Ntǎ mǎ kǎ ná «mətédúlé nǎ mǎshínə». **1:9** 22.8 **1:10** 17.3 † **1:10** Na ji jwǎw lú shwǐnde, jwǎw okristen bwá du yə Cwámǎ gúmə yí. **1:11** 4.5 **1:12** Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zangbá: 4.5 kafwele: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18

⁴ Mǎ, Yuánes wǎ mǎ cílè mádḡ mǎ Zembí zangbá mǎsǎ Azí mǎ.

Zembí nyə á bə yé, á jisə yé, á nḡs zə yé, bəndḡ mishishim zangbá mí tǎl nyə mp-wóómbú caangḡd myá bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námmǎ nǎ bí cǎgəḡ nǎ shee. ⁵ Yésus-Krist muud jisə wúshined abúgúlag yé kǎ sá námmǎ bí mpaam, a sá nǎ bí cǎgəḡ nǎ shee. Nyə wǎ jisə muud ashúshwóógú bwelélə gwúw, a njúl Cí í jwú nǎ micí myá shí ga myésh yé.

Nyə muud mǎ céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshəli mǎcii mé shú ná a cḡg shé nǎ *mǐsǎm yé, ⁶ nyə a sá ná shé bǎg buud ó faan dé, ofada ó Sóḡnḡá yé Zembí, nyə Yésus nḡwǎg gúmə nǎ nḡkul, kanduga á kanduga. Amen.

⁷ Dugá, a nḡa zə mǐnḡkúdád, muud yésh mǎ bá dḡg nyə, tɛɛm bə bəḡnḡ bwá á cúwal nyə nyúul wá. Ikúli í búúid byésh í bá nḡa tǎduwa shú déd. Haaw, í bá bə ntǎ, Amen.

⁸ Zembí Cwámǎ nḡa ci ná: «Mə ji Alúfa, mǎ Oméga*, mǎ jisə, mǎ á bwey du bə, mǎ nḡa námmǎ zə, mǎ ji áḡkul nyésh.»

Yuánes nyə a dḡg ntamǎ á mǐsh nǎ bagǎ

⁹ Mǎ *mǐnyḡnḡá wǎn Yuánes, mǎ muud shé nḡs bəma nǎ mǎntǎgula mǎmpwúd, shé tǎl cé íci nḡwúid, shé nǎ zény nḡwúid kǎl shwóg nǎ Yésus yé, bwá á kənd mǎ mǐkwám dí nḡkwám bwá jḡw ná Patmos yí. Í á bə nəcé Mǐlǎsú mí Zembí, nǎ mǎ wǎlə cḡg jǎm ná mǎ nḡa bwiinḡ lǎn mǎ Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwǎw mǎ Cwámǎ†, Nḡéḡkḡ Shíshim nyə á zə sá mǎ nda mǎ nḡa cḡgə nḡi *shíshim dí; mǎ mú gwág dúl kál mǎdí mpǎsə kwon, í nḡs lǎs gwǎw-gwḡw nda cwḡnḡ. ¹¹ Kál dḡḡnḡ í á nḡa ci ná: «Cilǎg sǎ jésh wó nḡs dḡg yí kálaad dí, wo kǎndug mádḡ zangbá mǎgád: ná *Dḡ á Iféž, nǎ dḡḡnḡ á Simirna, nǎ á Pergám, nǎ á Tiyatír, nǎ á Sardes, nǎ á Filadelfi nǎ á Lowdisé.»

¹² Mǎ á ka yid ná mǎ dḡg múúid nyə á nḡa lǎs nǎ mǎ yé. Já mǎ mǎ yid ntǎni yí, mǎ mú dḡg ícǎ í lámǎ zangbá í njúl síyá nǎ or. ¹³ Mǎ mú dḡg nḡwól múúid tǎl nǎ mpǎdúgá ícǎ í lámǎ, a nḡs bḡɛla nǎ Mwán mǎ Múúid. Nyə á bə a mǎ bwáád jud nḡs wǎɛla kə wós mǎncǐndúgú, nǎ fwǎngǎ or fífú nyə kugud. ¹⁴ Lúu yé nǎ shilú jé í á bə nḡi jǎg fumə, cḡ mǎfumə mǎ fǎm. Mǐsh mé mǎ á nḡa lwenya nda mǐngwiile. ¹⁵ Mǎkúú mé mǎ á nḡa faan nda nḡkwǎnz bwá mǎ gwǐnḡ kuda dí ná ndeé í mú títí yí, kál dé í á nḡa shwag nda ikwǎ í mǎn í du shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd waacén-cení zangbá nyádí mbwə mǎncwúmú, kafwele í á nḡa cúwo nyə

mpu dí, í njúl njəwá ikóómb íbá, mpwoombá nyé í á bə nda jwəw ja í má mpu cwíil yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyádí shí məkuú, mə mú kán nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə mənkwím yé nyúúúlád, nyə nə mə ná: kú bæeg fúnda, ¹⁸ mə jì mətéédúlé nə məshíné, mə jì nyooŋg á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə jì kuwó, mə é jì kuwó kanduga á kanduga. Mə mbid shwiy nə ban mínjím mádí jwónz lá mbwád. ¹⁹ Ciləg sá jəsh wó má dúg yí, nə sá í ngə síy yí, nə byooŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə fégə wo *ndimba wəacén-cení zangbá wó ngə dúg wa mádí mbwə mənkwím dí óga, nə ndimba icé í lámba zangbá bisó síyá nə or yí: wəacén-cení zangbá óni búsə *wəəngəles wá madə zangbá, icé í lámba zangbá í njúl mədə zangbá.

2

Kálaad á Də á Ifēz

¹ Ciləg *əngəles á *Də dúsó Ifēz yé ná: muud mbid wəacén-cení zangbá nyádí mbwə mənkwím dí yé, á ngə kyey mpədúgá icé í lámba zangbá bisó síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgá myô, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jì nə ndí ná wó cəel ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wó ádɛ magulə nə binəj mimbəwúlú mí búud ngəgə nə cugə. Mə mpú ná wó á bigas buud bwə dɛ ci ná búsó *buud ó mílwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wó á bigas bwo ná ndɛɛ wó mú kwey ná bwə ngə shüig. ³ Wo jì nə zény ná wó kə shwóg, wó á má dúg micúŋ shú dām dí ná dúg dúg, nji wó aŋgə nə kə mpás. ⁴ Nji mə ngə ná jum wó nə sá ngwúđ, jì ná wó anyíngé ná cəel mə nda wó á fwo dɛ cəel mə ná. ⁵ Tádúgág kúl wó ngə zhu nə mbəogú yí, céndúg tádúgá, wó nyíngag tééd mísóólúgá myô mí ashúshwóógá. Nki ntó dí, mə zə núŋ, zə yíl cé lámba gwô kúl í dɛ tšw yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wó nywa nəcé wó mpii mísóólúgá mí búud bwə ngə bɛ Níkwalá wá, námə nda mə mpii mísóólúgá myooŋg ná. ⁷ Muud jì nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág isá Nkəŋkə Shíshim ngə jaaw mədə má Zembí yí. Muud mə bá ntə yé, mə bá yə nyə nkul ná á dóg bumá líf á cug í tál *Paradis má Zembí dí yí.»

Kálaad á Də á Simirna

⁸ Ciləg *əngəles á *Də dúsó Simirna yé ná: muud jisə mástéédúlé nə məshíné yé, nya á yə nə ndɛɛ á nyíngə gwúm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngə bwəma nə micúŋ yí, mə mpú ná wó ngə cugə məbúwa dí, í njúl ná wó jì nə kúm. Mə mpú bímbí boŋg bwə ngə

shüig nə búsə *Oyúden wá bwə ngə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgə fwámé Oyúden, búsó buud wá Də mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá jooŋg í ajəláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb mə bá zə sá nə bóól búúđ bín bwə kəg mím bwugud; sá jooŋg í bá bə bí makəgula shú ná sá bí búsó yí í mpúyúg. Bì é jug tən mwəw wúm. Wo ə baagula kuú njəond wó kə wóós jwəw lá shwiy, mə ka bá bwéed wo cug nda *túm gúma. ¹¹ Muud jì nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág isá Nkəŋkə Shíshim ngə jaaw mədə má Zembí yí. Shwiy ábɛé í ábúle ná bíi múúđ mə bá ntə yé.»

Kálaad á Də á Pergâm

¹² Ciləg *əngəles á *Də dúsó Pergâm yé ná, muud jisə nə kafwele njəwá ikóómb íbá yé má ci ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangə má *Sátan jì núŋ. Mə mpú ná tɛɛm bə ntó, wó mə nada nə jíná dām. Mə mpú ná tɔɔ ja bwə á gwú wishined waamə abúgúlág Antipas núŋ bídí kúl Sátan njúl yí, wó á shígé kíilya búgə wó ngə *búgula mə yí. ¹⁴ Nji mə ngə ná jum wó nə búbaalé isá: wó jì nə bóólúgá búud na bwə ngə bɛ minjígúla mí Balaam. Balaam nyə á jíguli Balag ná á sáág ná buud ə *Izarəyél bwə dəg ocúđú buud bwə áma cígə shú ózembí ó áyadug wá, bwə wúsəg námə mányúul janga dí shú nə bwə bəg nə boogú bwədí ícugud. ¹⁵ Wo jì námə nə buud bwə ngə jíguli minjígúla mí búud bwə ngə bɛ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tádúgá, nkí ntó dí, mə lɛel námə wóós núŋ, zə lúmbuli nə buud boŋgú nə kafwele jì mə mpu dí yí. ¹⁷ Muud jì nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág isá Nkəŋkə Shíshim ngə jaaw mədə má Zembí yí. Muud mə bá ntə yé, mə bá sá ná á dóg *mána mə jì nə ndí shwóó dí yé, mə yə námə nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lég kwóógú yé.»

Kálaad á Də á Tiyatír

¹⁸ Ciləg *əngəles á *Də dúsó Tiyatír yé ná: *Mwán mə Zembí, muud jì nə mísh mə ngə lwenya nda mingwiile yé, á jì nə məkuú nda inkwánz yé, ngə ci ná: ¹⁹ «Mə mpú mísóólúgá myô myəsh, tɔɔ cəelí gwô, tɔɔ búgə gwô, tɔɔ sáal dwó, tɔɔ lám jisəw wó jì nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgá wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cə mí ashúshwóógá. ²⁰ Nji mə ngə ná jum wó nə sá ngwúđ. Wo ngə dúg mísóólúgá mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná á jì mudá micúndá mə Zembí, á ngə shüig osóol ə mäsáal bām nə bwə ngəgə nə sá janga, bwə ngəgə nə də ocúđú buud bwə áma cígə shú ózembí ó áyadug wá. ²¹ Mə á má yə

1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 2:8 1.8, 18 2:9 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 2:11 20.6, 14; 21.8 2:12 1.16 2:14 2.20; Ilh 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sóm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 Ilh 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20

nyə fwála ná a céndúg tódúgá, nji nyə acéélé yow jaŋga. ²² Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə bwúg nyə bwágó *incwaw í ntugud; ná ndeé, buud bəsh bənónjə bwó á sá minəomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, nkí bwó acéndé mítédúgá ná bwó yow mísóólúgú mí abábôw myé myəwəŋg. ²³ Mə bá námá gwú bwán bə bəsh, mədɔ məsh mə ka bá mpu ná mə wó mə bigas mítédúgá nə iyéesh í búud, mə bá jəna nə muud yəsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. ²⁴ Nji, bí bəwəŋg óbúgula wá Tiyatír bí aŋgê nə bɛ minjígúla mí múdá wəwəŋg wá, bí buud bí áshígé nyí ísá bwó ngá jôw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyingayé ná bá káág bí wúl mbag. ²⁵ Mə jí nji ná, bí mpúg bíi sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja mə bá nyingə zə yí. ²⁶ Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndeé kə wós ja shí ga í bá shín yé, mə bá yə nyə nkul ná a jwúg nə ikúl byésh, ²⁷ a ka bá də fála byo nə nkúd nda muud mə bwú mímbágó mí mpú yé. ²⁸ Námə nda Dá nyə á yə mə nkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení mə du faan mpámán mpámán yé* . ²⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkékéké Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

¹ Cilág *əngəles á *Dɔ dúsá Sardes yí ná: muud jisə nə mishíshim yí Zembí zəŋgbá nə waacén-cení zəŋgbá yé mə cí ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myésh. Buud bwó ngə bul gwáduga ná wo ji kuwó, í njúl ná wo ji mbimbə. ² Jigu nkasé, wo lúlushig sásúsá í má lúg ní, í á bá yə. Nəcə mə mə dóg ná mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúla mísh mə Zembí waam dí. ³ Tédúgág nda wó á lág njígúla ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tódúgá, wo nyingəg baagula njígúla wəwəŋg. Wó kə bə kú ji nkasé, mə zə nda jwúwál, wo kú mpu ja mə é wós yí. ⁴ Nji, bóólúgá búúd wá wódí Dɔ dí nūŋ Sardes bwó a shígé wá nyéé myán mikáándé. Bəŋ wə sənónj mə bá kyey sámbá wá, nə mikáándé mí áfufumə nəcé í jalá nə bwo ntó. ⁵ Nə ndeé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwéed nyə káándé áfufumə. Mə abúlé jimbál jíné dé káalaad á cug dí. Mə bá magulə nyə mísh mə Sónjgú waam bənónj wəngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkékéké Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilág *əngəles á *Dɔ dúsá Filadelfi yé ná: Nkékéké muud, Muud á obábálé, muud jí nə juwəga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á cí ná: ⁸ «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mə juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgə nə nkul fad yí. Mə juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə nkul, nji wo mə baagulə kéel dām kú kíflya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud básé Dɔ mə *Sátan dí óni, bwó ngə cí ná básə *Oyúden, bwó nda bə fwámé Oyúden óni; bwó ngə shüg. Mə bá sá ná bwó zág kúd wo məmpwombú shí, bwó mpu ná mə á cəel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məməfwó mə bá námə baagulə wo ja fwála lú mákugulə í bá zə kwaga nə shí nyésh yí. Muud yésh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulə məwəŋg. ¹¹ Mə wál bá nyingə zə. Bííg sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wó.

¹² «Muud mə bá ntɔ yé, mə bá təl nyə Zembí waam dí Mpáánzə nə shím, a nda bá nyingə wú cíwəŋg. Mə bá cílə nyə jíná mə Zembí waamə nə jíná lú ngwála mə Zembí nyúúúlú. Ngwála wəwəŋg wə Yurásəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembí yé. Mə bá námə cílə nyə jíná dām ágúgwáan nyúúúlú. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkékéké Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ á Lowdisé

¹⁴ Cilág *əngəles á *Dɔ dúsá Lowdisé yí ná: muud jisə amen yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amádí á sá jəsh Zembí nyə a té yí, a ngə cí ná: ¹⁵ «Mə mpú mísóólúgú myô myésh. Wo jisə fwaalá, kú gwə, kú tala. Wo ə nywá bə nkí tala, nkí ntág nkí gwə, yáa. ¹⁶ Nə ndeé, nda wó jisə fwaalá, kú tala, kú gwə ná, mə bá gwú wo nda igwíle. ¹⁷ Wo mú ngə cí ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byəwəg, mə anyíngsýé jii tɔw sá.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji nkúŋkwónjəla, ntágúla-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-cím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág məcwúŋ mágə: zəág mədí, zə kusa or mə á mə shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zə kusa mikáándé mí áfufumə wo bwaádúg, wo nda ná nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwón. Zə kusa cwə cwéel míshú, wo mpúg dóg shwóg. ¹⁹ Məc mə dū lās nə buud mə céel wá, mə dū ság bwo. Lúlág nkúl, céndúg mítédúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ngə kuda. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyí nyédí njów zə də nə nyə kul ngwú. ²¹ Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a zég, sá zə jí mədí

2:23 22.12; Zhe 11.20 2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sóm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námə nda 22.16, acén-cení mə du faan mpámán mpámán yé jisa yuug á nkul Dá mə bá yə múúd wəwəŋg yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sóm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14 3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 3:11 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 3:14 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 3:17 Ozé 12.9; 1Kr 4.8 3:18 6.11; 16.15 3:19 Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 3:20 Mat 8.11; Yuá 14.23 3:21 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1

caangád; nácé ja mǎ á ntǎ yí, mǎ á zǎ námǎ, sǎ pǎpǎ zǎ jǐ nyǎdí caangád. ²²Muud jǐ nǎ mǎlwǎ mǎ gwág yé, kǎ mpú gwág isǎ Nkǎŋkǎ Shíshim ngǎ jaaw mǎdǎ mǎ Zembí yí.»

4

Gúmǎ mǎ Zembí

¹ Mǎ músǎ nyingǎ kǎnd mísh, mǎ mú dúg mpumbé í njúl nǎ bagǎ nǎŋ jonǎd. Kǎl mǎ á fwo gwág í ngǎ lwǎ nda cwǎŋ yí í músǎ cǐ nǎ mǎ ná: Zǎá kúga gwǎw, mǎ zǎg lwǎ wo isǎ í jǎlá nǎ bá zǎ sǎy yí.

² Kú námǎ bwey, Nkǎŋkǎ Shíshim mú zǎ sǎ mǎ nda mǎ ngǎ cugǎ nji *shíshim dí. Mǎ músǎ dúg mǎma *caangǎ, muud njúl cǐnǎŋ. ³Muud wǎŋgú kǎ dǎ lwenya nda jǎjǎ mǎkwóogú bwǎ dǎ jǎw nǎ zhǎspǎ nǎ sardwǎn má, njumbú í mǎ lyǎ nyǎ caangǎ, njumbú wǎŋŋ ngǎ lwenya nda kwóogú bwǎ dǎ jǎw nǎ emerǎd yí.

⁴ Bíl ícaangǎ mǎwúm mǎbǎ nǎ ínǎ í njúl na caangǎ ní dí mǎkoogú mǎkoogú, ocúmbǎ buud mǎwúm mǎbǎ nǎ ónǎ bwǎ njúl ícaangǎ byǎŋgúd. Bwǎ nǎ mikǎándǎ mǎ áfufumǎ, nǎ mitúm mí gúmǎ lúud, mí njúl síyǎ nǎ or.

⁵ Minjǎs mí mú dǎ dagǎwa, mí ngǎ zhu na caangǎd, nǎ mǎjǎŋǎ, nǎ nkǎl mpú. Mǎ mú dúg ílǎmba zangbǎ minjǎdyǎ na mpwóombǎ caangǎd, ílǎmba byǎŋŋ bíse mishíshim zangbǎ mí dǎ tǎw mísh mǎ Zembí dí myǎ.

⁶ Mǎ dúg námǎ gúl sǎ cǐnǎŋ mpwóombǎ caangǎd nda mǎma mǎŋ, nǎ nkǎl-nkǎl nda yǎn kristǎl. Bílǎgǎ isǎ ínǎ í njúl mǐkuwǎ í á bǎ na tǎm caangǎ nǎ mǎkoogú mǎkoogú, isǎ byǎŋŋ í njúl nǎ mísh bwǎma nǎ nyúul nyǎsh. ⁷Kuwǎ sǎ áshúshwóogú í á bǎ nda zhwambǎŋkwǎŋ, ábǎé nda cwǎ ngwúm nteny, aléel nǎ mpwoombǎ nda muud, ányina nda mpal ja á ngǎ jéel yí. ⁸Mikuwǎ mí isǎ mǐnǎ mǐni nyǎsh mí ngǎ bǎ nǎ mǎfaafugǎ mǎsaman mǎsaman, faafugǎ dǎsh nǎ mísh kǎl jǎsh, tǎw gwǎw, tǎw shí. Mikuwǎ mí isǎ mǐni mí dǎ wǎ ngwa ja jǎsh bulú nǎ mwásǎ ná:

Zembí Cwǎmba jǐ Nkǎŋkǎ, a jǐ Nkǎŋkǎ, a jǐ Nkǎŋkǎ,

Zembí á nkul nyǎsh,

Zembí nyǎ á bǎ yé, á jǎs yé, á ngǎ zǎ yé.

⁹ Isǎ ínǎ ínǎ í ngǎ gúmǎl nyǎ, ngǎ sǎgusa nyǎ, ngǎ yǎ nyǎ akǐba, nyǎ muud njúl caangǎd, á ngǎ cugǎ kandǎgǎ á kandǎgǎ yé. ¹⁰Nǎ ndǎé, ja jǎsh isǎ ínǎ í ngǎ wǎ nyǎ ngwa ntǎni yí,

ocúmbǎ buud mǎwúm mǎbǎ nǎ ónǎ bwǎ á ngǎ kúd mǎmpwóombǎ shí, ngǎ yǎ muud njúl caangǎd yé gúmǎ, nyǎ muud ngǎ cugǎ kandǎgǎ kandǎgǎ yé. Bwǎ ngǎ kul mitúm mí gúmǎ myǎŋ na mpwóombǎ caangǎd bwǎ ngǎ cǐ ná:

¹¹ Yé Cwǎmba wúsǎ, yé Zembí wúsǎ, í jǎla ná bwǎ yǎg wo milwanǎ, nǎ gúmǎ, nǎ mpífǎ.

Nácé wo á té isǎ byǎsh; wo wǎ wo á jǐ ná í bǎg, í mú ntǎg námǎ bǎ.

5

Feedyǎ kǎlaad

¹ Mǎ mú dúg íf, muud nyǎ á bǎ a njúl caangǎd yé nyǎ á bǎ nǎ kǎlaad mbwǎ mǎncwúmúd, kǎlaad wǎŋgú njúl, micilyǎ cwú micilyǎ tǎón, bwǎ á ka fǎla nyǎ ná ndǎé fad nǎ lug *mifeedyǎ zangbǎ. ² Mǎ mú námǎ dúg gúl nkǎcíd *ǎngǎles, a ngǎ cúndǎ gwǎw-gwǎw ná: «Zǎ mǎ mpíyǎ nǎ wǎefíulǎ kǎlaad éga a tí mifeedyǎ myé yé?» ³Nǎ ndǎé, tǎw jon dí gwǎw, tǎw wa shí, tǎw shí ga dí shí kú nǎ muud nyǎ á bǎ nǎ nkul wǎef kǎlaad ná a dúg sǎ jǐ cwú yí. ⁴Mǎ músǎ nkǎnyǎ mǎma yǎ, nǎ dúgúlǎ ná kú nǎ tǎw muud nyǎ á mpíyǎ wǎef kǎlaad ná a dúg sǎ jǐ cwú yí. ⁵Nji, ngwǎl cúbmba muud mú cǐ nǎ mǎ ná: «Kúl bǎeg jǐ. Dǎgǎ, Zhwambǎŋkwǎŋ á bǎend mǎ Yúda, nta mǎ *Dávid, nyǎ a mǎ ntǎ sǎ jǎsh; nyǎ wǎ jǐ nǎ nkul wǎef kǎlaad, a tí mifeedyǎ zangbǎ mǐni.»

Mwǎ ncwǎmbe

⁶ Mǎ mú dúg íf, na tǎm *caangǎ, Mwǎ ncwǎmbe njúl nda buud bwǎ á cǐgǎ nyǎ tǎŋ *mǎtúnuga, a tǎl na mpǎdúgǎ mikuwǎ mí isǎ mǐnǎ nǎ ocúmbǎ buud. A njúl nǎ mǎlaag zangbǎ nǎ mísh zangbǎ; mǎlaag zangbǎ mǎŋŋ wǎ mishíshim zangbǎ Zembí nyǎ á kǎnd shí nyǎsh dí myǎ. ⁷Mwǎ ncwǎmbe wǎŋŋ nyǎ á ngǎ shísh nǎ ndǎé kǎ kumǎ wǎ muud nyǎ á bǎ a njúl caangǎd yé, a músǎ lǎg kǎlaad múud wǎŋŋ dí mbwǎ mǎncwúmúd.

⁸ Ja Mwǎ ncwǎmbe nyǎ á shǐn lǎg kǎlaad yí, mikuwǎ mí isǎ mǐnǎ nǎ ocúmbǎ buud mǎwúm mǎbǎ nǎ ónǎ bwǎ mú wusa mǎnyúul ombúbudǎ na nyǎdí shí mǎkuú. Bwǎ á bǎ, muud yǎsh nǎ bínzhá nǎ ikwǎw í njúl síyǎ nǎ or, ikwǎw ínǎ milwǎndǎlǎ nǎ cá: cá ní wǎ mǎjǎgula mǎ óbúgula. ⁹Bwǎ músǎ ngǎ sey susa ágúgwǎan. Bwǎ á ngǎ sey ná: Wo wǎ mǎ mpíyǎ nǎ ngwa kǎlaad, wo tí mifeedyǎ myé

4:2 5.7; Sóm 11.4; 103.19 4:3 Eze 1.26-28 4:4 ocúmbǎ buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumǎ: 6.11 4:5 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 4:6 15.2; Eze 1.22 isǎ ínǎ í njúl mǐkuwǎ: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 4:8 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 4:11 Mat 1.1, 31; Mbǎ 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 5:1 Lug wúsǎ gúl sǎ í dǎ bǎ kǎl óncǐŋ o wǎsǎgǎ bwǎ dǎ lwǎ mǎkwíindye dí yí; sǎ jǎŋŋ í dǎ nada, muud jee táámb isǎ nǎ ndí. 5:5 4.4; Mat 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 5:6 4.6-7 Mwǎ ncwǎmbe: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuǎ 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zangbǎ: 4.5; Zak 3.9 5:7 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 5:8 8.3-4; Sóm 141.2 bínzhá: 15.2 5:9 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sóm 96.1

nacé bwá á cigə wo tãŋ mətúnuga.
 Wo á ka ṭj buud nə məcií mwô
 shú nə bwá wúg míkwmám mí *mísámúd,
 bwá bág buud ó Zembí,
 bwá ñgá zhu íbènd byêsh dí,
 nə məkál mēsh dí, nə íkul nə ilwɔŋ byêsh dí.
 10 Wo a má sá ná bwá bág
 faan lú ófada, ñgə séy nə Zembí.
 Bwá bá bə nə ijwúga shí ga nyêsh dí.

11 Mə músə nyingə kənd mīsh, mə mú gwág
 məkál mə nculýa wəéŋgales bímbí múúd cúgə
 nə ñkul ḷj yí, bəñɔŋ míkúwó mí íkukwumuga
 nə ocúmbá buud. Bwá á bə bwá málye caangá
 nə bíiíi. 12 Bwá á ñgə ci gwów-gwów ná:
 Mwá ncwəmbe bwá á cigə yé,
 mə mpíyá nə lág mpífé, nə kúm,
 nə fúg, nə ñkul, nə gúmá,
 nə milwaná, nə məzhwámá.

13 Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembí
 nyə a sá tao jɔŋ dí gwów, tao wa shí, tao shí
 ga dí shí, tao m̄n̄ yí, nə isá byêsh bíś cínɔŋ
 yí, byêsh í ñgə ci ná:
 Nyəɔŋ ñjúl caangád yé bá Mwá ncwəmbe,
 bwá mpíyá nə məzhwámá,
 nə gúmá, nə milwaná, nə ñkul
 kandugə á kandugə.

14 Mikúwó mí isá mín̄j míni mí mú ci ná:
 Amen. Ocúmbá buud bwá mú búɔw shí, ya
 Zembí bá Mwá ncwəmbe gúmá.

6

Mwá Ncwəmbe mə zó tí mifeedyá mí kálaad

1 Mə músə nyingə kənd mīsh, Mwá
 Ncwəmbe mə tí feedyá áshúshwóógá; mə mú
 gwág míkúwó mí isá mín̄j míni, gúl mú kím
 ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú.
 2 Mə músə nyingə kənd mīsh, mə mú dóg
 kabulí í ñjúl nə fuúm, muud ñjúl gwo gwów
 nə banjá mbwád. Bwá mú ya múúd wɔɔŋgá
 *túm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí mántɔ-
 buud ná, a nyingə námá kə ñgə ntɔ.

3 Mwá Ncwəmbe mú tí feedyá ábèé, mə mú
 gwág kuwó sá ábèé mə ci ná: «Zaág!» 4 Gúl
 kabulí í mú cúwo, í ñjúl títií nə zhwuŋ, muud
 ñjúl gwo gwów. Bwá mú ya múúd nyə á bə
 a ñjúl gwo gwów yé ñkul nə a kág sá nə shí
 nyêsh í ṭwág nə shwu, kú ná nə mətala, shú
 nə buud bwá ñgəg nə gwúya. Bwá mú ya nyə
 məma kafwəle.

5 Mwá Ncwəmbe mə tí feedyá álél, mə mú
 gwág kuwó sá álél mə ci ná: «Zaág!» Mə
 músə nyingə kənd mīsh, mə mú dóg kabulí
 í ñjúl yíyínd, muud ñjúl gwo gwów nə lwud
 mbwád. 6 Mə mú gwág námə nda kál í ñgə
 cúwo mpádúgá míkúwó mí isá mín̄j míni, í

ñgə ci ná: «Ñgug *blé í zə kusha, kílɔ ñgwúd
 *danarí ncindí; ñgug *orzha w̄n̄, yálo olól
 danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma mawúda
 nə malwəg.»

7 Mwá Ncwəmbe mə tí feedyá ányina, mə
 mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná:
 «Zaág!» 8 Mə músə nyingə kənd mīsh, mə mú
 dóg kabulí í ñjúl nə nyúúl məjúwó mə mbədí,
 muud ñjúl gwo gwów, muud wɔɔŋgá nə jíná
 nə Shwiy, ban m̄n̄jím í á ñgə bə nyə mpús.
 Bwá mú ya shwiy bá ban m̄n̄jím ñkul nə bwá
 gwúg buud shí nyêsh dí tãŋ kaw ñgwúd á
 məkaw mən̄j; bwá ñgəg nə sá nə bóól búúd
 bwá yəg dósmb dí, bóól yə nə zha, bóól ya nə
 kwaag-jumə bwás, bóólúgá d̄y íbiini í shí.

9 Mwá Ncwəmbe mə tí feedyá átána, mə
 mú dóg í, *mishishim mí búúd shí *alatár. Í
 á bə mishishim mí búúd bwá á gwúyow nacé
 Milású mí Zembí wá, nacé bwá á bə fwámé
 ówúshined, bwá á bwiing Milású mí Zembí
 váal í jəla yí. 10 Mishishim myəɔŋ mí á ñgə
 kím gwów-gwów ná: «Yé Nkəŋkə Mása, Mása
 áfwámé, ñgaá wó jalá nə kunda sá, yá nə buud
 ɔ shí bwá á gwú sá wá? Wo é ñgə bwey ntáni
 ná ndéé ka wósó jáyé ja?» 11 Ná ndéé bwá mú
 ñgə ya bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú
 ci nə bwo ná bwá səlég milám shí búbaalé
 fwála, kə wósó ja bēsh bwá é kwaga bímbí
 bwá jəlá nə bə yí; nacé í jii ná bóól óshwá b̄n̄
 bəñɔŋ bwá á ñgə séy wá nə bóól óm̄nyɔŋá b̄n̄
 bwá fwóg gwúyow námə nda bwo.

12 Mə músə nyingə kənd mīsh, Mwá
 Ncwəmbe mə tí feedyá ásamana, shí í mú
 jág ntaŋasa, jwów mú yíndə nə ncuú nda
 káandé íktús, ñkwoond yêsh ncindí mú bə títií
 nda məcií, 13 wəacén-céni wá jɔŋ bwá mú
 ñgə kud shí námə nda íbumá í líí í du kud ná
 mín̄jwá ya ñkwə ñgə kung yí. 14 Jɔŋ í mú fúlə
 nyúul nda múúd mə du fúlə kwólə-kwólə ná;
 mimbán̄ myêsh nə m̄n̄kwamə mēsh mə mú
 t̄aw ícéd. 15 Í mú ka zə bə, tao ojwú ɔ shí,
 tao ofwó búúd, tao milúlúú mí ózimbi, tao
 míkúkúm, tao ñkácid, tao malwaa, tao ofulí,
 bēsh óni bwá mú kə ñgə shwaaw miku mí
 məkwoógúd nə məkwoógú má mimbán̄júd.
 16 Bwá mú ñgə ci nə mimbán̄j nə məkwoógú
 má ananí ná: «Kádágá sá, shweelugá sá, sá
 bág shwóg-shwóg nə muud ñjúl caangád yé,
 shwóg-shwóg nə kúl Mwá Ncwəmbe mə kuya
 mpimbə yí. 17 Nacé, jwów lú mpimbə mə
 Mwá Ncwəmbe bá Muud ñjúl caangád yé í
 mə wósó, muud e faam í?»

7

Məyügyé mə bwán ó Zembí

5:10 1.6 5:11 wəéŋgales: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 5:12 4.11 5:13 Sóm 150.6; Flp 2.10 6:2 19.11,
 14; Zak 1.8; 6.1-7 6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozê 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24;
 Sóm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 6:12 8.5, 12; 11.13, 19;
 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 6:14 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21 6:16 5.7; Ozê
 10.8; Luk 23.30 6:17 Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 7:1 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2

¹ Ja isá íni í mæ shîn bæ yí, mæ mú dág *wéngales onô bwá tál ikóómb í shí ínô dí, bwá má káágulá òŋkwô onô* wá shí. Bwá a shígé bíd ná ñkwô kúngug tóo shí, tóo mân, tóo málííd. ² Mæ mú nyingá dág ñgwól *éngales ñgá wú ñgæ kóómb jwôw í ða cúwo yí, a mbíd sá bwá ða bwadulá búúd máyügyé má Zembí á kuwó yí. Nda bwá á yə wéngales ónô ñkul ná bwá ntámág shí nə mân, éngales mæ á nyingá dág éne mú kím gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ñkí mân, ñkí málíí; bwándúgá, sé fwóg wá ósól ɔ másáal 4 Zembí wúsú máyügyé mámpwoombúd.» ⁴ Mæ músə gwág ná buud bwá á wíyow máyügyé wá bwá á bæ buud otóóshin təd nə mæwúm mánô nə ónô, ñgələ zhu íbænd í *Izarayél byêsh dí.

⁵ Í á bæ buud otóóshin wúm nə óbá bæend mæ Yúda dí, otóóshin wúm nə óbá bæend mæ Ruben dí, otóóshin wúm nə óbá bæend mæ Gàd dí, ⁶ otóóshin wúm nə óbá jé má Azər dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Neftali dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Manase dí, ⁷ otóóshin wúm nə óbá jé má Símuyon dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Lévi dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Isakrí dí, ⁸ otóóshin wúm nə óbá jé má Zabulon dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Yóseb dí, otóóshin wúm nə óbá jé má Bəñzhamé dí. Buud óni bəsh wá bwá á wíyow máyügyé mámpwoombúd wá.

Kúl mæ Zembí

⁹ Ja amáyügyé éne mæ shîn yí, mæ mú dág búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nə ñkul ló yí. Bwá á bæ buud wá ilwon byêsh, nə íbænd byêsh, nə ikúl byêsh, nə makəl mēsh, bwá tál mpwóómbú caangəd, Mwā Ncwambe dí mishúd, bwá má bwáád íjud í áfufumá, bwá nə máŋ má lándú mábwád. ¹⁰ Bwá á ñgə kím gwów-gwów ná: Zembí wúsú muud njúl caangəd yé, bá Mwā Ncwambe wá bwá má cug sá. ¹¹ *Wéngales bəsh bwá má lyé *caangəd nə ocúmbá buud, nə mikuwó mí isá mínô wá, bwá mú wusə mányúúl shí ombúmbudí na mpwóómbú caangəd, yə Zembí gúmá, ¹² bwá ñgə ci ná: Amen. Məzhwámá, nə milwaná, nə fug, nə akíba, nə gúmá, nə mpífá, nə ñkul, bísə Zembí wúsú isá byé kandugə á kandugə. Amen.

¹³ Nə ndéé, ñgwól cúmbá muud mú lás, ci nə mæ ná: «Ozá bəñ bí nə íjud í áfufumá óni, bwá

ñgə wú ñgow?» ¹⁴ Mæ mú bəsa nə nyə ná: «Yé Cwámba, wo wá má mpú.» A mú ci nə mæ ná: «Búsə buud bwá ñgə wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwá má gusa íjud byáñ mácií mæ Mwā Ncwambe dí, sá ná í bág ofúfumá.

¹⁵ Gwá wá bwá tál na mpwóómbú caangəd mæ Zembí dí yí.

Bwá é ða yə Zembí gúmá bulú nə mwásá nyádi Mpáanzá.

Muud njúl caangəd yé má bá wá bwo nyádi gúgúwád.

¹⁶ Bwá abálé ná bwele gwág zha, kú nyingá bwele gwág shwáásúlá miná.

Tóo yásə tóo ñgwól bibibi nyə abulé ná nyingá nyaan bwo nyúúlad.

¹⁷ Nəcə Mwā ncwambe jí tám caangəd yé má bá bæ mbaagulá wáñ,

a bá kə nə bwo mánɔwun má ñgə wééshuli məjúwó má cug mád,

Zembí mú bá fim bwo məzhwíle mēsh mishúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwā Ncwambe músə zó tí feedyá á zangbá. Ja á má tí wə ntáni yí, mæ mú gwág jon ná kufug tãñ kúl wəla. ² Mæ mú dág *wéngales zangbá bwá ða tów mísh má Zembí dí wá. Bwá mú yə bwo micwôñ zangbá. ³ Engales shús mú zə tów álatâr dí, a mbíd kwów bwá ða yáñgulá *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwá mú yə nyə zhwog olábinda nə á jígálag ná álatâr dí, yile jooñg í bádég nə məjəgula má mĩñkəñkə mí búúd myēsh tãñ *mətúnuga. *Álatâr wəoñgú nyə á bæ síyá nə or cínong mpwóómbú caangəd. ⁴ Yile ólabinda nə məjəgula má mĩñkəñkə mí búúd í mú wú *éngales dí mbwád, bád kə wá Zembí. ⁵ Engales mú ñwa kwów bwá ða yáñgulá cáá yí, ñwa kuda álatâr dí lwándulə cínong nə cwóó, a músə wusə shí. Ñkél mpú kə kyeg, nə məjunú, nə minjəs, shí í mú jág ntañusa.

Micwôñ mısaman mí ashúshwóógú

⁶ Wéngales zangbá bwá á bæ nə micwôñ wá bwá mú kwəmsa ná bwá zó lwôñ myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwô yé cwôñ. Nə mətáləmu, nə kuda fulá nə mácií í mú shwiy shí. Kəw lə shí ñgwúd á məkəw məlól í mú cumbalı jígə, kəw lə ílí ñgwúd á məkəw məlól cumbalı námá jígə, ikáá íbəs byēsh í mú námə cumbalı jígə.

⁸ Engales ábée mú lwô yé cwôñ. Bwá mú wusə gúl sá mân. Sá jooñg í njúl námə

* ⁷ 1 Onkwô óni búsa boonj búsá nə ñkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13 **7:9** 5.9; 6.11; Lev 23.40 **7:10** 5.7 **7:11** 4.4, 6 **7:12** 4.11 **7:13** 6.11; 7.9 **7:14** 1.5; 22.14; Sóm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 **7:15** 21.3 **7:16** Iza 49.9-10 **7:17** 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 məzhwíle: 21.4; Sóm 126.5-6; Iza 25.8 **8:1** Zak 2.17; Aba 2.20 **8:2** micwôñ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3 **8:5** 4.5; 6.12-13; Lev 16.12; Eze 10.2 **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21

nda mæma mbúnj í mǎ ja ngwiile. Kǎw lǎ mǎnj ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl í mú shǎn bǎ mǎcǎi mǎcǎi,⁹ kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl mǎ íkukwumuga í á bǎ mikuwó mǎnj yí í mú yǎ, kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl mǎ ititíma í mú shǎn cǎóg.

¹⁰ Engǎles aléel mú lwǎ yé cwǎnj. Mǎma ácén-cení mú wú jon dí, a ngǎ jǎgǎ námǎ nda shǎgǎ lú kuda. A mú zǎ kud kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl mǎ mǎngwǎj nǎ milúu mǎncwúnj dí. ¹¹ Acén-cení wǎnjǎ jǎnǎ dé wǎ Mǎgwul. Kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl mǎ mǎncwó í mú bǎ njǎ gwul; ncúlyǎ buud bwǎ á ngǎ njul mǎjúwó mǎ mǎncwó mǎnjǎ wǎ bwǎ mú ngǎ yǎ nǎ mǎgwul mǎnjǎ.

¹² Engǎles ányina mú lwǎ yé cwǎnj. Í mú zǎ bǎ, nǎ kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl mǎ jwǎw, nǎ ngwúd á mǎnjǎ mǎ njkwoond í, nǎ ngwúd á mǎnjǎ mǎ wǎacén-cení mǎ mú shǎla. Sǎ jǎnjǎ mú sǎ nǎ kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl mǎ mǎwǎsǎ í mú bǎ yídúgú, bulú námǎ ntó. ¹³ Mǎ músǎ nyinjǎ kǎnd mǎsh, mǎ mú gwǎg mpal ngǎ jéel tǎm jon a ngǎ kǎm gwǎw-gwǎw nǎ:

Wo buud ǎ shǎ ǎ! Nkwéé bí eé!

Nkwéé bí ja wǎngǎles olǎl bwǎ mǎ lǎg wǎ bwǎ é lwǎ myǎnj mǎcwǎnj yí eé!

9

¹ *Engǎles átána mú lwǎ yé cwǎnj. Mǎ mú dúg ácén-cení nyǎ á wú jon dí kud shǎ yé, bwǎ mǎ yǎ nyǎ juwuga bí ncǎma. ² A mú juw bí ncǎma, yǎle í mú wú núnj nda yǎle í ngǎ wú mǎma kuda dí yí. Yǎle jǎnjǎ í mú lwǎnd njul wǎsh nǎ ndeé jwǎw shǎla. ³ Ikǎjalá í mú dú cúwo yǎle jǎnjǎ dí shulǎ shǎ. Bwǎ mú yǎ íkǎjalá byǎnjǎ váal njúl wǎacǎlaafǎ bwǎ dú bǎ nǎ ndǎ yí. ⁴ Njǎ bwǎ mú cǎ nǎ byo nǎ í kú beeg ntǎma íkǎá nǎ ílǎ byǎsh, í kǎg njǎ lúu njǎ buud bwǎ cúgǎ nǎ mǎyǎgyé mǎ Zembǎ mpwóobúd wǎ. ⁵ Bwǎ mú námǎ cǎ nǎ byo nǎ í kú ngǎ gwú buud bǎnjǎ, í yǎdag tǎl bwo cwúnd dí tǎnj njkwoond otǎon. Vǎal cwúnd í á ngǎ sǎ yí í á bǎ nǎ njǎim-njǎim nda ja ácǎlaafǎ mǎ lúu múud yí. ⁶ Í bá bǎ mǎwǎw mǎnjǎ dí, buud bwǎ bá njǎ sǎ nǎ bwǎ yǎ, njǎ muud kú yǎ; bwǎ bá njǎ jǎ shwǎy, njǎ shwǎy ngǎ fúndǎ kǎ bwo shwǎg-shwǎg. ⁷ Ikǎjalá byǎnjǎ í á ngǎ bǎ nda ikabalǎ bwǎ mǎ shǎn cwǎj nǎ bwǎ kǎ nǎ ndǎ dǎómb dí yí. Í á bǎ nǎ isǎ milúud nda mitúm mí gúmǎ myǎ sǎyǎ nǎ or, bwǎ nǎ mǎmpwoombǎ nda buud. ⁸ Bwǎ á bǎ nǎ ishǎlú milúud nda budǎ, mǎjǎ nda mǎjǎ mǎ ózhwambǎnjkwunj. ⁹ Ibud í á bǎ bwo nda íbúduga í njkwǎnz ózimbi bwǎ dú

búdal bud nǎ ndǎ yí, nyǎnj ncǎndǎ nda ncǎndǎ ómǎtúwa íkabalǎ njǎ bulya í ngǎ julǎ kǎ nǎ ndǎ dǎómb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myǎnj mí á bǎ nda mikwundú mí wǎacǎlaafǎ, nǎ ishushwom; mikwundú myǎnj wǎ bwǎ á dú sǎ buud mǎbǎw nǎ ndǎ tǎnj njkwoond otǎon yí. ¹¹ Cǎ wǎnj wǎ *engǎles a bí ncǎma, bwǎ dú jǎw nyǎ heburǎ dí nǎ Abadón, gurǎk dí nǎ Apolyón*.

¹² Íntǎgúlú í ashúshwóógú í mǎ shǎn óni. Bíl íntǎgúlú í ngǎ ná zǎ, mǎváal mǎbǎ.

¹³ Engǎles ásamana mú lwǎ yé cwǎnj. Mǎ mú gwǎg dúl kǎl í ngǎ wú mǎlaag mǎnjǎ mǎsǎ álatǎr or mǎ Zembǎ dí mǎ. ¹⁴ Kǎl dǎnjǎ í mú cǎ nǎ Engǎles ásamana ná: «Cinyǎg wǎngǎles onǎ búgǎ cǎlǎ njwǎj Ifurǎt wǎ». ¹⁵ Bwǎ mú ciny wǎngǎles onǎ bwǎ á bǎ njkwǎmǎsǎ shú dǎnj wala, nǎ dǎnj jwǎw, nǎ nyǎnj njkwoond ná wǎnj mbú wǎ. Bwǎ mú ciny bwo nǎ bwǎ gwú buud í, kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl.

¹⁶ Ozimbi bwǎ dú ju nǎ ikabalǎ wǎ bwǎ á bǎ omilyǎnj mitad mimbǎ, mǎ a shǎ gwǎg bímbǎ bwǎ á bǎ yí. ¹⁷ Ntǎ wǎ mǎ á dúg *ntamǎ a mǎsh ná bagád yé, mǎ a dúg ikabalǎ nǎ ozimbi bwǎ dú ju nǎ byo wǎ. Byǎnj íbúduga njkwǎnz bwǎ á búdal íbud nǎ ndǎ yí í á bǎ, nǎ otítǎ, nǎ nyúul jon lǎ mpú, nǎ nyúul ncǎnǎ. Byǎnj ikabalǎ nǎ milúu nda ózhwambǎnjkwunj, kuda nǎ yǎle nǎ fidǎ í á ngǎ wú bwo mímpud.

¹⁸ Okwaag-jumǎ olǎl óni bwǎ mú gwú buud í, kǎw ngwúd á mǎkǎw mǎlǎl; í á bǎ, nǎ kuda, nǎ yǎle nǎ fidǎ í á ngǎ wú ikabalǎ mímpu dí yí. ¹⁹ Nǎcǎ ikabalǎ byǎnjǎ, njul nyǎnj nyǎsǎ bwo mímpu dí nǎ mikwundú; mikwundú myǎnj mí nda onywǎ, míse nǎ milúu, milúu myǎnj wǎ mí dú lwána. ²⁰ Bǎlǎgǎ búud bwǎ a shǎgǎ fwo yǎ nǎ okwaag-jumǎ óni wǎ, bwǎ áshǎgǎ cǎnd mitǎdagǎ nǎ bwǎ yow bǎw-bǎw míssǎlǎgú bwǎ á dú sǎ myǎ; bwǎ áshǎgǎ yow yǎle mǎjamb mǎsǎ ózembǎ ó áyadǎg dí mǎ gúmǎ, mbeé ózembǎ ó or, nǎ kwóógú bwǎ dú lúla *mwaanǎ nǎ ndǎ yí, nǎ dúl váal njkwǎnz na, ozembǎ ó mǎkwóógú, nǎ ílǎ, mbeé ózembǎ kú nǎ njul mǎ dúgya, njǎ gwǎg, njǎ kyey. ²¹ Buud bǎnjǎ bwǎ áshǎgǎ yow mǎgwú mǎ búud, kú yow ncǎda, kú yow jangǎ, kú yow júwo.

10

Kúkáláád á bíbíyǎ

¹ Mǎ á nyinjǎ námǎ dúg gúl njǎcǎd *engǎles ngǎ shulǎ wú jon dí, a mǎ fulǎ njkúdu nyúúlǎd nda *sanda. Nyǎ á bǎ nǎ njumbú í mǎ lyǎ nyǎ lúud, mpwoombǎ ngǎ lwenya nda jwǎw; mǎkuú mé mǎ á bǎ nda mǎmpinj, mǎ njúl nda mǎngwiile mí kuda. ² Nyǎ á bǎ nǎ kúkáláádú

8:11 Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncǎma: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4
9:2 Mat 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4
9:8 Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5 * **9:11** Apolyón: Mǎ kǎ nǎ «muud caamǎ-caamǎ». **9:13** 8.3; MmN 30.1-3 **9:14** 7.1; Mbǎ 1.7 **9:15** 8.7-12 **9:17** Zhb 41.10-12 **9:20** 16.9; MmN 20.13-15 **9:20** Dan 5.4, 23; Sǎm 135.15-17; Iza 44.9-20 **10:1** 4.3 **10:2** 5.1; 10.8 **10:3** Zhe 25.30-31; Ozǎ 11.10

mbwád, kúkáláádú jooṅg ná bagó. A mú shulá nés ndéé, tál kuú ámancwúm m̄n̄, wooṅg á mækóól cindú. ³A mú kím gwów-gwów, námá nda zhwambáṅkwuṅ m̄s̄ d̄u b̄ám ná. Nj̄i nyá á kím yí, ṅkél mpú mú saal íja zangbá. ⁴Ja ṅkél m̄s̄ shín saal nt̄úni yí, m̄s̄ mú tééṅ ná m̄a cila; nj̄i, m̄a mú gwág kál m̄s̄ ci ná m̄a jon̄ dí n̄s̄: «Shweelág s̄á ṅkél mpú nyá á m̄a ci ja nyá á m̄a saal íja zangbá ní, kú cila gwo.» ⁵En̄gales m̄a á d̄úg nyá á tál m̄akuú wúga m̄n̄ wúga cindú yé, mú b̄án mbwá m̄ancwúm ṅgeṅ jon̄ dí. ⁶A mú k̄een Zembí ṅgá c̄ugá kandugá kandugá yé, nyá muud nyá á té gwów na isá byésh bí cínōṅg yí, a té shí na isá byésh bí cínōṅg yí, a té námá m̄n̄ na isá byésh bí cínōṅg yé; nyá á k̄een nyá, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ja en̄gales ázangbá m̄s̄ bá lw̄z cwōṅ yé yí, *ndimba m̄s̄ Zembí í bá ka zə nyín, námá nda nyá á bwey d̄u jaaw osóol ɔ m̄s̄áal bé *búud ɔ micúndá n̄s̄.»

⁸Nó ndéé, kál m̄s̄ á gwág jon̄ dí í mú nyingá lás ná m̄a ná: «Kaá wá en̄gales m̄s̄ tál m̄akuú wúga m̄n̄ wúga cindú yé, wo kág ṅwa kúkáláádú á jí n̄a ndí mbwád ná bagó ní.» ⁹M̄a mú k̄ə wá en̄gales k̄ə ci ná nyá ná a yóg m̄a kúkáláádú. Nyá ntág ná m̄a ná: «ṽwag gwo wo m̄n̄ag. Í é b̄a wo mw̄z dí cwú ná cindún, nj̄i ṅkí n̄cwōṅ m̄pu dí nda kwaan.» ¹⁰M̄a mú ṅwa en̄gales kúkáláádú mbwád, m̄a mú min̄; í mú b̄ə m̄a ṅkí n̄cwōṅ m̄pu dí nda kwaan; nj̄i, ja m̄s̄ m̄a min̄ yí, mw̄z mú b̄ə m̄a cwú ná cindún. ¹¹Bwá mú ka ci ná m̄a ná: «Í j̄ii ná wo kág nyingá jaaw s̄á Zembí m̄s̄ c̄ɛ̄l̄ə shú zhwog ikúl n̄a ilwōṅ n̄a m̄ákál, n̄a zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá s̄ l̄án̄ m̄s̄ Yésus

¹Bwá mú yə m̄a fiidye í njúl nda líl̄í bwá d̄u ȳiiga isá n̄a ndí yí, bwá ná m̄a ná: «Tówág ȳiiga Mpáanzá m̄s̄ Zembí, n̄a *alatar, wo l̄z búud bwá ṅgá yə Zembí gúms̄ cínōṅg wá. ²Nj̄i, wo ɔ l̄úg m̄baadá wúsá lun̄gula ná lun̄gula dí yí, wo kú ȳiiga wo, n̄acé bwá á ya ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byooṅg í bá tagulə n̄yaal ṅk̄ɛ̄ṅk̄ɛ̄ ṅgwála t̄n̄ ṅṅkwond m̄əwúm m̄án̄ṅ ná obá. ³Nj̄i, m̄a bá yə obwiingye obá b̄ám ṅkul ná bwá cúndə micúndə myám t̄n̄ mwów tósshin ná mitəd mimbá ná m̄əwúm m̄ásaman, bwá bá ṅgə cúndə bwá m̄s̄ bwáád m̄ṅkuda.»

⁴Obwiingye obá b̄ooṅg b̄əwə oliviyé obá ná ícə í lám̄ba íbá Kálad Zembí ṅgá ci ná í tál m̄ish m̄s̄ Cwám̄ba á shí nyésh dí yí. ⁵Múud

m̄a ká ntágulə bwo, m̄iṅgwile mí wóos bwo mímpu dí, jígal búud bwá ṅgá lúmbulí ná bwo wá. Haaw! Muud yésh ná ntágulə bwo yé, á j̄alá ná bá yə ntó. ⁶Búsə ná ṅkul fad jon̄, máánd mpú ná a kú nyw̄z té mwów bwá ṅgá cúndə micúndə mí Zembí yí, búsə ná ṅkul yd̄ m̄ájúwó m̄a m̄əncúwó m̄s̄ nyéé m̄ácií, búsə ná ṅkul n̄ti ókwaag-jumə shí m̄əváál m̄əsh, ja j̄esh bwá c̄éel yí.

⁷Ja bwá bá shín bwiing s̄á bwá á j̄ala ná bwiing yí, biin í bá wú bí n̄cimə dí zə s̄á bwo d̄əomb, nt̄ə bwo ná ndéé gwú bwo. ⁸Mimbimbə myáṅ mí bá ja m̄baadád, ṅgwála ánúní dí, ṅgwála bwá á bwambulə Cwám̄ba kwolol dí yí. ṅgwála ánúní wooṅg, dé jíns̄ lú *ndimba wá Sódóm, ṅkí ntág Iḡipten. ⁹Buud wá ikúl, ná íb̄eend, ná m̄ákál, ná ilwōṅ bwá bá zə d̄u beny m̄imbimbə myooṅg t̄n̄ mwów m̄álól ná kál, bwá kú m̄yulə ná bwá d̄úlug myo. ¹⁰Buud wá shí bwá bá gwág m̄əshusug ná shwiy d̄án̄ d̄ooṅg. Bwá bá t̄l̄ m̄zəzan, ṅgə k̄anda m̄əcwúm n̄acé *buud ɔ micúndə obá b̄ooṅg bwá á tál buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹Nj̄i, mwów m̄álól ná kúl m̄ooṅg m̄s̄ ká c̄ɔ, Zembí yámb bwo wúl ṅgúl á c̄ug, bwá mú t̄əw t̄útl̄í ná m̄əkuú m̄áṅ. Ná ndéé, ikukwende í bá bii búud bwá á zə d̄u beny bwo wá. ¹²Bwá mú gwág dúl kál í ṅgá wú jon̄ dí, í ṅgá ci ná bwo gwów-gwów ná: «Bádágá zə ká!» Bwá m̄úsə bád m̄ṅkúdd k̄ə kumə jon̄əd, buud bwá á ṅgə lúmbulí ná bwo wá bwá ṅgá d̄úg. ¹³Shí í á j̄ág n̄tan̄usa námə wəla d̄ooṅgád, k̄əw ṅwúd á m̄əkw wóm m̄a ṅgwála í mú shugula shí, buud otósshin zangbá bwá mú yə ná n̄tan̄usá l̄ə shí í á n̄tan̄usa ní. Ikukwende í mú bul bii b̄ooṅg bwá áshígé yə wá, bwá mú ṅgə yə Zembí a gwów gúms̄.

¹⁴Intágulí í áb̄éé í m̄s̄ c̄ɔ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwōṅ á zangbá

¹⁵Nó ndéé, *en̄gales á zangbá mú lw̄z yé cwōṅ. M̄ékál m̄s̄ mú kyeeḡ jon̄ dí ná ṅkulú ná: Cwám̄ba wúsá wá m̄úsá ná ijwúga juwá l̄ə ná shí ndon, ná nyə ná Kríst yé.

Nyə e jwú kandugá á kanduga.

¹⁶Ocúmbá buud m̄əwúm m̄ábá ná ón̄ṅ bwá á d̄u b̄ə bwá njúl byán̄ ícaangéd m̄ish m̄s̄ Zembí dí wá, bwá mú wusa m̄ənyúul shí ombúmbudí, yə Zembí gúms̄. ¹⁷Bwá á ṅgə yə nyə gúms̄ bwá ṅgá ci ná:

Sá ṅgə yə wə akíba, yé Zembí wúsá Cwám̄ba, Zembí á ṅkul nyésh,

Zembí jíss̄ yé, nya á bwey námə d̄u bə yé.

10:6 Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 **10:8** Eze 2.8-3.3 **11:1** 21.15 **11:2** Sóm 79.1; Luk 21.24 42 on̄kwond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 20j 1.10; Sóm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm: Mat 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Iḡipten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12** 20j 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 11.18; Sóm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18

Sé ɲgə yə wo akíba nə wo wɛɛfúlə məma ɲkúl nywô,
təl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, ɲji, wo má kuya mpimbə gwô,

fwála í má wóós nə wo sámbúg buud bwá á yə wá milésá,

fwála á nə wo yág osóol ɔ mäsáal bwô myəna myáj;

osóol ɔ mäsáal bəɔɲg búə, nə *buud ɔ mícúndá nə mɪɲkɛɲkɛ mi búúd í,
nə bəɔɲg bɛsh bwá á ɲgə ɲwa jíná dwô nə gúmá wá,

təɔ ozhizhe ɔ búúd təɔ fwámé búúd.

Fwála í má wóós nə wo cáámug buud bwá ɲgə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzə má Zembí jonud,
*wóle sɔ jé í mú nyín nyádí Mpáánzə. Mɪɲjəs mí mú bédúga jonud, nə məjuɲú, nə ɲkél mpú, shí í mú jág ntəɲusa, mətáləmu má ɲgə kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ɲkəondú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós jonud; í á bə, mudá má bwaád yásə tɲɲ káándá, məkuú mə təl nyə mbyólúd, nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wəɔɲg í ɲjúl nə wəacén-cení wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum nə ntám, a ɲgə kím nə məcɛy má minú nə a zə byá.

³ Dúlágá shimbá í mú nyíngə wóós jonud. Ján í á bə, dúl wáál ɲkəondú ɲkí bwaag, a ɲjúl títí nə zhwuɲ, a mbíd milúú zəngbá nə məlaag wúm; milúú zəngbá míni mí ɲjúl, lúú wəsh nə *túm ícɪ. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-cení wá jon, kəw ɲgwúd á məkəw məlól, wusə shí. ɲkəondú éne nyə á kə təw mudá nyə á ɲgə bə nə a zə byá yé mpwóómbád nə, ɲji nə mwán má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán má jéllá nə fála íkúl nə ɲkád yé. Bwá mú ntág ɲkény mwán yé wəɔɲgú kə nə nyə wá Zembí, nyádí caəngəd. ⁶ Mudá nyé mú túb kə shí á shwééshá dí, kúl Zembí nyə á bwey kwambələ nyə jiya yí, shú nə bwá kág wíl nyə wu tɲɲ mwəw tóóshin nə mítəd mimbá nə məwúm məsaman.

⁷ Nə ndéé, dəəmb í á ka zə kyɛɛg jonud. Míshiyél bə́nɔ́ɲ *wə́ɲgəles bɛ́ ján kóómb, ɲkəondú bə́nɔ́ɲ bɛ́ wə́ɲgəles ján kóómb.

⁸ ɲji, ɲkəondú bə́nɔ́ɲ jé gwoonɲ bwá áshígé lal məɲkul; nə ndéé bwá mú bə kú ná nə jiya jonud. ⁹ Nə ndéé, nda Míshiyél bə́nɔ́ɲ wə́ɲgəles bɛ́ bwá á ntə bwo nə, bwá á ka

wáɲgulə wusə ɲkəondú anání éne kúga shí, nywá a yág bwá jów nə ɲjwú məjamb yé wəɔɲgú, nyə Sátan, muud ɲgə shúg buud ɔ shí ndon bɛsh yé, bwá á wáɲgulə wusə bə́nɔ́ɲ bɛsh wə́ɲgəles bɛ́.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ɲgə cɪ nə ɲkulú jon dí ná:

Fwála Zembí mə cug búúd yí í má wóós, nə ɲkul nyé, nə íjwúga byé, nə mpál má Krist yé.

Nəcé bwá má wáɲgulə wusə múúd ontaandé shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ɔ ómínyonú búú

kə də jaaw Zembí təɔ ibulú, təɔ mimwásə yé.

¹¹ Bwá á má ntə nyə ɲkul nəcé məcúí mə Mwá Ncwəmbə.

Bwá á má ntə námə nyə ɲkul nəcé bwiingúla bwá á bwiing lán má Yésus yí, bwá áshígé cɛɛl cug ján wáál á nə bwá fúndə shwíy.

¹² Gwá wá má cɪ ná:

nə jon lə gwəw, nə bí bəɔɲg ɲjúl nún jon dí wá,

gwágágá məshusug!

ɲji, məntágula nə bí, shí nə mán!

Nəcé ɲjwú məjamb mə shulə nún bídí,

a mpú nə fwála í má lág nyə bíbíyá,

a má ntág bul nyada.

¹³ Ja məma ɲkəondú éne nyə a dúg nə bwá má wáɲgulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə júlya nə mudá nyə a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ ɲji, bwá má nyə mudá wəɔɲgú məma məfaafugá məbá nda məfaafugá mə mpal, nə a jéélag kə shí á shwééshá dí, nyádí jiyad, kúl bwá jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ɲkəondú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ɲgə yámb məjúwó nə mpu yé, má ɲgə wó nda ɲgwəɔ ɲgə wáamb mudá nə mə kə cɔ nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem mudá, í beeg mpu, mínə ɲgwəɔ wəsh ɲkəondú nyə á ɲgə yámb nə mpu ní. ¹⁷ ɲkəondú mú jág gwág mudá wəɔɲgú mpimbə. A mú ka zə kə lúmbulí nə bəɔɲg bwá má lág mpwon buud mə mudád wá, búúd bwá ɲgə baagulə isá Zembí nyə á cɪ ná í bág yí, bwá ɲgə bwiing lán má Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə təw shɛ́ á məɲud.

13

Biin á mán

¹ Nə ndéé, mə mú dúg gúl biin ɲgə bád wú mán, biin ní ɲjúl nə məlaag wúm, milúú zəngbá. Məlaag wúm məni məsə na, laag dɛsh nə *túm ícɪ; míno má *bwaasələ mpu

11:18 19:5; Sòm 2.1-5; 110.5-6 **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17
12:3 ɲkəondú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sòm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7;
19.5-7; Mat 2.13 mwəw tóóshin nə mítəd mimbá nə məwúm məsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mat
3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat
16.25 Mwá Ncwəmbə: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20 **12:14** mimbú mílól nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7;
Dan 7.21 **13:1** mán: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9

má njúl nyə cilyá mílúúđ. ² Biin má á dág jooŋg í á ngə bę́la nkweny, mæcwəd má njúl nyə nda mæcwəd má gúl shísha nyaan-nyaan cídú bwá ɗa jów ná *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambáŋkwuŋ. Nkəondú mú zə yə nyə mpu pífé nyé, na jiya ícɪ jé ná yáág-yáág íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə ná váál fáj í ná nyə é yə. Ná ndéé, fáj nyooŋg mú bále yál. Buud ɔ shí ndon bēsh bwá mú ngə jág káam, bwá mú ngə bę́ biin jooŋg kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwá á ka kúd nkəondú mæmpwoombá shí, nyə muud nyə á yə biin nkul nyé yé, bwá mú náám ngə kúd biin mæmpwoombá shí ngə ságusə nyə ná: «Zá jí nda biin ga yé, zə jí ná nkul lúmbali dósómb ná nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngəg ná lás məbil-nkəndí, ngə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow nkúl ná a sáág sósólúgú yé tǎŋ onkwoond məwúm mánŋ ná óbá. ⁶ A mú téd lásúlə ná Zembí bwaasúlə mpu, lás ná jíná dé bwaasúlə mpu, lás ná kúl á ɗa jí yí bwaasúlə mpu, tɔ buud bwá njúl jooŋg dí wá, a lás náám ná bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwá mú yə nyə zhií ná a lúmbálíg ná mɪŋkɛŋkɛ mí búúđ, a ntə bwo. Bwá á yə náám nyə nkul ná a sáág misósólúgú myé íbænd byésh dí, ná íkúl byésh dí, ná mákál mēsh dí, ná ílwoŋ byésh dí. ⁸ Buud ɔ shí bēsh míná má áshígé cilya káalaad á cug dí ja Zembí nyə a fwə shí ná gwów yí, bwá bá kúd biin ní mæmpwoombá shí; káalaad á cug wəoŋgú jí káalaad má Mwá Ncwəmbə bwá á cígə yé.

⁹ Muud jí ná məlwəł má gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yésh í á ba cę́lá ná a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyooŋg í á bə ná a bá gwúyow ná kafwele yé, a gwúyow. Sâ jooŋg wá jí ná mɪŋkɛŋkɛ mí búúđ mí jalá ná bul bə ná jísów, bwá bí búgə məbwá mábá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndéé, má mú náám dág gúl biin ngə cúwo wú shí. Jǎŋ í á bə ná malaag mábá má njúl nda məlaag má mwá ncwəmbə; í á ngə lás nda nkəondú.

¹² Jǎŋ biin mú náám zə lwóya nkúl nyésh biin áshúshwóógú í á bə ná ndí yí, biin jooŋg ngə dág. A mú sá ná, shí ná buud ɔ shí bwá kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fáj í á yál yí mæmpwoombá shí. ¹³ Biin ní mú ngə sá məma *máshimbá váal á ná a jów kuda í shulə wú jooŋg dí buud bwá ngə dág. ¹⁴ A mú ngə shiig buud ɔ shí ná məma máshimbá nyə á yéyow zhií ná a ngəg ná sá, biin áshúshwóógú ngə dág yí. A mú ci ná buud ɔ shí ná bwá sáág vugali má biin í á cugə ná fáj kafwele yí. ¹⁵ Bwá mú yə nyə zhií ná a

sáág ná vugali biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág ná bwá gwúg buud bēsh bwá ákúde gwo mæmpwoombá shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwá wíyág məyiygyé nkí mbwə mæncwúmúđ nkí mpwóómbúđ, buud bēsh, tɔ ozhizhe ɔ búúđ tɔ fwámé búúđ, tɔ mimbúmbúwá tɔ mikúkúm myésh, tɔ ofulí tɔ məlwəa mēsh, ná bēsh bwá wíyág məyiygyé. ¹⁷ Muud yésh má bə kú wíya məyiygyé məoŋg yé nyə é bə, ci a kú kusə sá, ci a kú náám kusha tɔ sá. Məyiygyé məoŋg má á ngə bə, gúl ja í bə jíná má biin áshúshwóógú, gúl ja nambə á jíná ɗooŋg.

¹⁸ Na má jí fəg. Muud jí ná ikəŋ wá jí ná nkul bála nambə má biin jooŋg, nacé nambə wəoŋgú jisə məyiygyé má jíná lú múúđ. Nambə wəoŋg wá mitad mısaman ná məwúm mısaman ná isaman.

14

Mwá ncwəmbə bǎnɔŋ buud bwá á wú mikwámúđ wá

¹ Má mūsə nyiŋgə kənd mísh, má mú dág Mwá Ncwəmbə tál lúú mbáj bwá ɗa jów ná Siyón yíđ, bǎnɔŋ buud otósshin təd ná məwúm mánŋ ná óŋɔ. Buud bəoŋg bwá á bə ná jíná má Mwá Ncwəmbə ná dé má Sósóŋgú yé cilyá mpwóómbúđ. ² Má mú gwág kál ngə wú gwów, í ngə shwag nda məjúwó má mpán, í ngə saal nda nkél mpú áyiyáág; kál ɗooŋg í á ngə gwúg nda íbǎnzhá ná buud bwá ngə bwam. ³ Bwá á ngə sey ngwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbúđ caŋgəd, mikuwó mí ísá mínŋ ná ocúmbá buud bwá njúl. Kú ná ngwól múúđ nyə á bə ná nkul jíŋg ngwa wəoŋgú, náám nji buud otósshin təd ná məwúm mánŋ ná óŋɔ bwá á zhu shí wá, bəoŋg Zembí nyə a jəna tǎŋ shú ná bwá wúg mikwámúđ wá. ⁴ Báa bwá áshígé bwele lweegushi ícug ná nyá budá, bwá á ɗa jí óncwiyé. Bwá ɗa ngə bę́ Mwá Ncwəmbə kúl jēsh á kə yí. Zembí nyə a fēésh bwo mpádúgá buud, a jəna tǎŋ shú ná bwá wúg mikwámúđ. Nyə a sá ntó shú ná bwá bág bá Mwá Ncwəmbə tǎŋ nda mpumás ashúshwóógú bwá ɗa kənd koogú shú má Zembí yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bēny mímpu myán bwiŋg ijóó, bwá á bə ntág kú ná tɔ sá á jumág.

Jwów á məzhúgúlá

⁶ Má mú nyiŋgə dág ngwól *éŋgales ngə jéel tǎm jooŋg. Nyə á bə ná Jǎŋ Kéel á kandəgə kandəgə ná a bwiŋgug buud ɔ shí, ílwoŋ byésh, ná íbænd byésh, ná mákál mēsh, ná íkúl byésh. ⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwów ná: «Gwóógá Zembí, yágá nyə gúmá nacé fwála lú sémbyé mílású má wós. Kúdágá nyə

13:3 17.8 13:4 Sóm 89.7 13:5 Dan 7.25; 11.36 42 onkwoond: 11.2 13:7 12.17 13:8 3.5 Mwá Ncwəmbə: 5.6

13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 13:11 Mat 7.15 13:13 16.14; 20.8 13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20;

20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 13:17 13.18; 15.2 14:1 22.4 mbáj bwá ɗa jów ná Siyón: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otósshin təd

nə məwúm mánŋ ná óŋɔ: 3.12; 7.3-4 14:2 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 14:3 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 14:4 Yuá

10.4-5 14:5 Iza 53.9; Sof 3.12-13 14:6 Mat 24.14 14:7 Sóm 146.6 14:8 17.2; 18.2

məmpwoombú shí, nyə wə nyə a sá gwów na shí, a sá mǎn nə mǎncwunǎ!» ⁸ Ngwól éngales, éngales ábèé mú ngə bɛ ashúshwóógú a ngə ci ná: «Babilon má bwíl, ngwála í á du jwəzə ni í má bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byésh nə jǎng nda bwə dú nywíl búúd nə mǎlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ Ngwól éngales, éngales aléel mú námá ngə jéel tám jonǎ a ngə ci gwów-gwów ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, a wíya máyíigyé mǎn ǎkí mpwóómbúd, ǎkí mbwád, ¹⁰ Zembí mə bá námá ngulal múúd wəəngǎ mpimbə jé nda bwə dú ngulal múúd mǎlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyədí balá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sá. Muud wəəng mə bá bwəma nə cwúnd kál kuda nə fidə í ngə gwə yí. A bá bwəma nə cwúnd jəəngǎ, mǎnkɛŋkɛ mí wéngales nə Mwá Ncwəmbə bwə ngə dǎg. ¹¹ Buud bwə ngə kúd biin mpwoombú shí, kúd námá vuguli jé mpwoombú shí, bwə wíya námá máyíigyé má jíná dé wá, yíle kuda í ngə sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandugə á kandugə. Bwə bá yóola, nə mwásé nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jəəng nə mǎnkɛŋkɛ mí búúd mí mpúg jǎsow, bá buud bwə ngə baagulé isá Zembí nyə á ci ná í bəg yí, bwə ngə *búgula Yésu wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngə ci jonǎ dí ná: «Cilég sá má zə jaaw wo ga: Tééd kíkídiga, buud bwə é ngə yə bwə njúl buud ə Cwámba wá, báá bwə má jala. Haaw, mə Nkɛŋkɛ Shíshim, mə ngə magula ná bwə má jala, bwə má yowula nə iséy byán, nəcə misólógú myán mí ngə bɛ bwo.»

Bwə bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyingə kənd mǎsh, mə mú dǎg ǎkúúdí áfufumá, muud njúl ǎkúúdí wəəng dí, a ngə bɛɛla nə Mwán mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmá lúúdí, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwə du saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngales mú cúwo wú *Mpáánzə Zembí a ngə kǎm gwów-gwów ngə ci nə muud nyə á bə a njúl ǎkúúdí yé ná: «Ŋwag báágə mǎsaag dwó wo sáágug shí, nəcə fíwála lú mǎsaag má wós, idəw í mú mǎngwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a njúl ǎkúúdí yé mú ǎwá báágə mǎsaag dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngales mú cúwo wú Mpáánzə Zembí nyísə jonǎ dí yí; nyə á bə námá nə báágə mǎsaag í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éngales mú wú álatár dí; nyán nyə á bə nə ǎkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwów ci nə nyəəng nyə á bə nə njəwá báágə mǎsaag yé ná: «Ŋwag báágə mǎsaag dwó, wo kəg shí, kə ngə sámb ikanǎ í *vinyə ngə sɛɛŋg, í má shín tí.» ¹⁹ Engales

mú ntǎg ǎwá báágə mǎsaag dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikanǎ í vinyə ná ndéé, kə du shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembí í é nyám byo yí. ²⁰ Faduga jəəng í á bə, wo fwo wú ngwála kə bugád. Bwə á ka kə nyám byo wu. Í á ka bə, bwə ngə nyám ntáni, məcií má mú du jǎg ná jǎg jǎg jǎg, má sá məma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndéé kə wós cə mpu kabáli, í á ngə wó ná ndéé kə jee wós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zəngbá wə mǎzhúgúlá

¹ Mə mú dǎg dúlégá *shimbá í má nyingə wós jonud. Í á mpu bə ázəgá-dǎg, sá á káámúg. Í á bə, wéngales zəngbá bwə mbíd okwaag-jumə zəngbá wə mǎzhúgúlá, bəəng Zembí má bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dǎg gúl sá njúl nda məma mǎn, í ngə faan námá nda yən, í ngə bə fulá nə kuda. Mə mú dǎg íi, buud bwə á bə nə, ǎkul nyán í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námá tǎn í ngə bwəma nə jíná dé wá, mə mú dǎg búúd bəəng bwə tál məma mǎn məəngúdí, bwə mbíd íbǎnzhá Zembí nyə á yə bwo yí.

³ Bwə á ngə shil ngwa má Moyíz sól mǎsáal má Zembí, ngwa wúsə námá ngwa mə Mwá Ncwəmbə yí. Bwə á ngə ci ngwa wəəng dí ná: Yé Cwámba wúsə Zembí á ǎkul nyésh, misólógú myô misə mí ázəgá-dǎg, mí á káámúg.

Məzhií wó du kyey má mǎsə otátəlí, mǎsə mazhií mə obúbálé, yé Njwú ngə jwú nə ikúl í cúgə *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba, zə jii nə ǎkul sá múdǎgú ná nyə afúndyé jíná dwó,

nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Nji wo wó jí Zembí;

ikúl byésh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombú shí,

nəcə wóó sámbúlə wó du cígal milású yí í á má nyín.

⁵ Mə músə nyingə kənd mǎsh, mə mú dǎg Mpáánzə má juw jonǎ dí, í njúl banda í du lwó ná Zembí jisə búúd bə dí yí. ⁶ Wéngales zəngbá bwə mú wú cínəng cwú, wéngales bwə á bə ná bwə zə jǎg jugushi shí nə okwaag-jumə zəngbá wá. Mimbwéédí myán mí á bə leedyá nə fwámé lɛ* njúl ǎkí jǎg fumə, ǎkí ǎkənuwa; bwə á bə bwə má fif mífwanǎg mí or míkugud. ⁷ Mikuwó mí isá mínə míni, gúl í mú yə wéngales zəngbá óni ikwów

14:9 13.15 14:10 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mət 19.24; Sóm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 14:11 19.3; Iza 34.10
 14:12 13.10 14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9
 14:14 1.7, 13 14:19 19.15; Iza 63.1-6 * 14:20 Cilyá á yág wúsə ná «osutád tšóshin nə mitəd misaman». 15:1
 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 15:3 4.11 15:3 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sóm 145.17
 ngwa: MmN 15.1; Sóm 111.2; 139.14 15:4 14.7; Sóm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 15:5 11.19; MmN 40.34; Mis
 7.44 15:6 1.13; Dan 10.5 * 15:6 lɛ: Jisə dúl wáál káándó ájujaambuwó, nə lalála kus. 15:7 4.6; 14.10; 16.1

zangbá. Ikwôw byoŋŋ í njúl síyá ná or; í njúl Iwándálá ná mpimbə má Zembí nə cwóó, Zembí ngə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bídugi *Mpáánzə Zembí nə nkáá; ná ndéé, kú ná muud mə bə ná nkul nyíi Mpáánzə té ní wésh, kə wóós ja wéngəles zangbá bwə bá shín ntáma shí nə okwaag-jumə zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ngə zhu *Mpáánzə Zembí, í ngə ci ná *wəngəles zangbá nə nkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zangbá bíś ná mpimbə má Zembí íni, bí kəg shwu shí nyésh».

² Engəles ashúshwóógú mú kə ná jé kwôw kə shwu shí. Buud bwə á bə nə məyiigyé má biin, bwə á ngə kúd vuguli jé məmpwoombá shí wá, dúlúgá váál mbiya cey-cey ígúságé í mú shwi y bwo nyúúlád.

³ Engəles ábɛɛ mú kə ná jé kwôw kə shwu m̩əŋ. Məjwúw má m̩əŋ mə mú bə mácií mácií nda bwə á m̩ə gwú múúd cínəŋg, ocúdu bəsh bwə ngə cugə m̩əŋ wá bwə mú shín yə.

⁴ Engəles aláél mú kə ná jé kwôw kə shwu m̩ŋgwəzə nə m̩əncwunad, myésh mí mú bə mácií mácií. ⁵ Mə mú gwág *éngəles mə jwú nə m̩əncúwó yé má ci ná Zembí ná:

Wo wə jí bále bə Zembí, wo Zembí jísá yé, wo nyoŋŋ wo á bwey bə yé; wo jí tətáli ná váál wó má cígal m̩lású ní.

⁶ Nacé bwə á gwú m̩ŋkɛŋkɛ mí búúd myô ná *buud ɔ m̩cúndás bwô,

sá jəŋŋ wə wó mə sá ná bwə ngúləg m̩əcií yí. Sólúgú wəŋŋ í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ngə zhu *alatâr dí, í ngə ci ná: «Haaw! Yé Cwám̩ba wúsú Zembí á nkul nyésh, sémbyé wó dá samb búúd m̩lású yí wúsə búbálé ná tətáli.»

⁸ Engəles ányina mú kə ná jé kwôw kə shwu jwówád. Jwów mú léŋ nkul ní í jígálúg buud ná kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúŋ kuda mú jígal bwo. Bwə mú ngə lás ná Zembí bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwə yida ban ná bwə acéndé kuú njəond yə Zembí gúmə.

¹⁰ Engəles atána mú kə ná jé kwôw kə shwu *caəŋgə má biin dí. Yídúgú í mú shwi y nyádí faan dí ná nkwed, m̩əcey má mú bii búúd váál á ná muud ngə kwagulə j̩m. ¹¹ Bwə mú ngə lás ná Zembí á gwôw *bwaasúlə mpu nacé m̩əcey ná m̩əfəŋ bwə á bə ná ndí má. Nji, bwə nda bíd bôw-bôw m̩sólúgú nyáŋ.

¹² Engəles ásamuna mú kə ná jé kwôw kə shwu m̩əma ngwəzə bwə jów ná Ifrát yí. Ngwəzə

í mú yísh shú ná micí myá kóómb jwów í dá cúwo yí mí báŋ bə ná zhií. ¹³ Mə mú dág bôw-bôw m̩shíshim m̩lólól mí mə wóós í, wúga wú nkəondú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á íbamb mpu dí. Bôw-bôw m̩shíshim myoŋŋ mí á bə námás nda mikwóŋ. ¹⁴ Jísə m̩shíshim mí m̩sjamb mí ngə sá isá í ntə búúd nkul yí. Mí dá kə micí myá shí ga nyésh dí, kə dá seŋŋ bwo shú ná bwə báŋ sá lúmbúli m̩əma jwów bwə dá jów ná jwów má Zembí á nkul nyésh yí.

¹⁵ Cwám̩ba ngə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwál. Muud ngə jí nkəsə á ngə baagulə m̩imb-wéédí myé ná a kú bá kyey shushwás nwa shwôn yé, nywáá má jala.» ¹⁶ M̩shíshim míni mí mú seŋŋ micí kúl bwə dá jów hebarə dí ná Armagədón yí.

¹⁷ Engəles ázangbá mú kə ná jé kwôw kə shwu ngúlád. Dúl kál í mú wú caəŋgə mə Zembí dí zə cúwo Mpáánzə Zembí, í mú ci ná: «Í má bə.» ¹⁸ Minjas mí mú dagawa, məjuruŋ gwúg, nkél mpú kə saal, shí jəŋ ntaŋsa váál í afwóyé bwelə ntaŋsa té búúd bwə á jí shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ngwála ánúni mú bóóg m̩əŋkəw m̩əlól. Ikúl ishús m̩ŋgwála myáŋ mí mú bwíl. Zembí mú kənd m̩sh m̩əma ngwála á *Babilon, a mú yə ngwála wəŋgú kwôw nə mpimbə jé í ó dá musála nda m̩əlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, m̩əŋkwamás m̩əsh shín wəenzh, m̩imbəŋ myésh shín j̩mb. ²¹ Yáág-yáág m̩átálumu mə mú ngə wú jon dí ngə zə kadawa buud nyúúlád, búgú m̩átálumu ngwúd jee jilə okilo mawúm m̩əŋ. Buud bwə mú yida *lás ná Zembí bwaasúlə mpu nacé kwaag-jumə á m̩átálumu ní nyə á nyaan ntə m̩ínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúli

¹ Ná ndéé, *wəngəles zangbá bwə á bə ná ikwôw zangbá wá, ngwúd a cínəŋg mú zə ci ná mə ná: «Zaá, mə zág lwó wo intúgúli í bá bii mbyóóŋg múdá í á má kwambələ jiya mpədúgá m̩shwú ní yí. ² Nyádí wə micí myá shí mí á wusə m̩ənyúul jangá dí yé; buud ɔ shí bwə á fudə nə jangá dé nda bwə dá fudə ná m̩əlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə ná *j̩m j̩m nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dág ngwól múdá njúl gúl biin dí, biin í njúl títiŋ nda kəzə. Biin ní í á bə ná m̩ínás má *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyésh, nyə ná milúw zangbá ná m̩əlaag wúm.

⁴ Mudá wəŋŋə m̩imbwéédí myé mí á bə, m̩l tí nda m̩əcií, m̩l tí nda kəzə. Nyə á bə ná

15:8 MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sóm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 16:2 13.15; MmN 9.10 16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sóm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sóm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 16:7 15.3 16:9 9.20-21; 16.11, 21 16:10 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 16:12 Iza 11.15; 44.27; 46.11 16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sóm 78.45 16:14 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúli: 19.11-21 16:15 3.3, 18 16:17 16.1; Iza 66.6 16:18 4.5; 6.12-13 16:19 14.10; 18.2 16:21 11.19; 16.9 17:1 Zhe 51.13 17:2 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 17:3 biin: 13.1-2 17:4 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13

misángá nə onkaaw bwə njúl síyá nə or, nə ijimé í mákwóógá, bósólúgá síyá nə kwóógá álal-kus bwə du jów ná pèrlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwád, í njúl námá síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaaguwo lwaagawo isá í janğa dé. ⁵Dúl jíná sá *ndimba í á bə nyə cilyá mpwóómbúd ná:

«*Babilon anání, budá ó janğa nyóonǵá wáŋ, nyóonǵá á dana dana isá yá shí ndon.»

⁶Mə mú dúg múdá wóonǵ nə fud nda fud málwag. Í á bə nyə fud ná nyə á nǵul mácií má mǵnkǵnkǵ mi búúđ nə mácií mə búúđ bwə á gwúyow nácé Yésu wá.

Mə a jag bul káam ja má á dúg nyə yí. ⁷Enǵales mú cí nə mə ná: «Wo káám jí ná? Mə é bágulə wo ndimba mə múdá éne, tó ndimba mə biin í nǵó nkǵnyə ni, biin jí nə milúú zanjǵá nə mǵlaag wúm ni.

⁸«Biin wó ámə dúg ní í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncíame dí kə kúl í bá kə jǵǵ yí. Nə ndéé, buud ó shí bwə bá káam ja bwə bá nyingə dúg biin ní yí, bwə bá káam nácé í á shí bə, í cúgé ná, nǵi í bá nyingə nyín. Buud ó shí bwə bá káam óni, í bá bə bóonǵ mǵnə má cúgé mǵcilyá kálaad dí wá; nácé tééd námá ja Zembí nyə á fwǵ shí nə gwów yí, mǵnə má bwey bə mǵcilyá kálaad á cug dí.

⁹«Í jii wa ná muud wámǵlǵ isá nə fǵg. Milúú zanjǵá wó dúg mǵni, jisə mimbəŋ zanjǵá kúl múdá éne má kə jí yí; jisə námá míci zanjǵá. ¹⁰Míci zanjǵá myóonǵ dí, mǵtón mi cúgé ná míci, nǵwúđ wusə, nǵwúđ í afwóyé zə. Ja wáŋ í bá zə yí, í bá zə jí nǵi fúfwálá cig-cig. ¹¹Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyingə bə ni, gwámǵfwo jisə cí á mwóomb. Bónǵ mǵci zanjǵá wə básá; a nǵə námá kə kúl á kə jǵǵ yí. ¹²Mǵlaag wúm wo ámə dúg mǵni mǵsə míci wúm. Myāŋ mí afwóyé ná bə nə mǵfaan má íjwúga; nǵi, bǵnǵŋ biin bwə é jwú ní wəla nǵwúđ. ¹³Míci myóonǵ myēsh mǵsə nə tédúgá nǵwúđ, nə mí yə biin mpǵfə nyāŋ nə nǵul íjwúga nyāŋ. ¹⁴Myēsh mí é lúmbali nə Mwá Ncwəmbə, nǵi Mwá Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nácé nywáá jisə Cwámǵa míl mǵcwámǵa myēsh mí nǵó gwǵǵ yí, Cí í jwú nə míci myēsh yí. Bónǵ buud nyə á má jów wá, bwə wə bwə bá cú míci myóonǵ. Nácé nyə á féesh buud nyə á jów wá, básə nyə wəabúgúlág.»

¹⁵Enǵales mú nyingə cí nə mə ná: «Mishwú wo ámə dúg mbyóonǵ múdá mə kwambəla jiya mpǵdúgá míni, jisə ikúl, nə mǵnkǵmbə mə búúđ, nə ilwon, nə mǵkál. ¹⁶Mǵlaag wúm wo ámə dúg mǵni bǵnǵŋ biin bwə bá fəm

mbyóonǵ múdá, bwə dééǵ nyə isá byé byēsh, a lúg shushwáás, bwə bá cééǵ da nyə ifundá ná ndéé jígal nyə kudad. ¹⁷Bwə bá sá ntó nácé Zembí nyə a wá bwo nǵi yéesh nǵwúđ lúúđ, nǵi ná bwə sááǵ sá nyə Zembí nǵó jí yí; ná bēsh bwə tówáǵ cǵn ná bwə yə biin ici byāŋ, a bǵlanǵi nə dí ná ndéé kə wóós ja isá Zembí nyə á cí yí í bá bwama yí.

¹⁸«Nə ndéé, múdá wo ámə dúg éne, nyə wə nǵwála ánání í nǵó jwú nə míci myá shí ga myēsh yí.»

18

Babilon mə bwíl

¹Ja mə mə shín dúg mbyóonǵ múdá ní yí, mə mú dúg nǵwól *enǵales nǵó shulə wú gwów nə yááǵ-yááǵ nǵkúl íjwúga. Milwaná myé mí mú kwan shí nyēsh ná nǵǵǵ. ²A mú kǵm gwów-gwów ná:

*Babilon mə bwíl, nǵwála í á du jwǵǵ ní í má bwíl. Í mǵsə jiya májamb. Í mǵsə, mimbii mí íbów-bów í mǵshishim myēsh kə jí cǵnǵŋ, mimbii mí íbów-bów í ínunú í áduđaná byēsh kə jí cǵnǵŋ *.

³Í mǵsə ntó nácé ikúl í cúgé *Oyúden yí byēsh í á nyǵgala janğa déđ nda bwə du nyǵgala nǵguluga dí ná†. Míci myá shí mí á wusə mǵnyúul janğa dí nə nyə,

buud bwə á du kusha kúm shí ndon wá, bwə á bíg nə yááǵ-yááǵ tóom yé áśǵ mísh. ⁴Mə mú gwáǵ dúl kál mə cí jonǵ dí ná: Buud bām, wúgá nǵwála níúđ, bí bág kú nyúí *mǵsám myéd, ókwaag-jumə bwə jálá nə bií nyə wá bwə á bá námá bií bí.

⁵Nácé mǵsám myé mí mǵ bǵgawo mǵkú mǵkú kə wóós jonǵ dí, Zembí mə kǵnd mísh ólíŋǵi bēsh wə nǵwála níúđ.

⁶Ságá nyə nda nyə á nǵə sá bósól ná. Sá nyə á jugushi muud nə ndí ja nǵwúđ yí, jugushigá nyə nə gwo íja íbá. Bálá nyə á nǵulal buud nə ndí ja nǵwúđ yí, bí nǵulal nyə nə gwo íja íbá.

⁷Bímí nyə á du bǵgawa nə isá í gúmə byé nə tóom yé áśǵ mísh yí, tǵlúgá nyə cwúnd dí bímí dǵonǵ, bí jil nyə mántǵála dí bímí dǵonǵ. Nácé a nǵə cí nə lámúđ ná: «Mə njul caǵǵád nda wúl cí múdá,

17:5 Zhe 2.20; Ozé 1.2 17:6 16.6 17:7 13.1-2 17:8 13.3 kálaad: 3.5 17:9 13.18 17:12 Dan 7.7, 24 17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sóm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 17:15 17.1 17:16 17.2; 18.8; Lav 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5 17:17 17.13 18:1 Iza 13; 47; Eze 27 18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * 18:2 Míl mǵcilyá mí ayág mí nǵə cí nə *mimbii mí íbów-bów í ínunú myēsh kə jí cǵnǵŋ, mimbii mí íbów-bów í ócúđú í áduđaná kə jí cǵnǵŋ. 18:3 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † 18:3 Ntó má kə ná janğa dé í á má gwǵlyya íkúl í cúgé Oyúden yí. 18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17 18:5 Mat 18.20 18:6 Sóm 137.8; Zhe 50.29 18:7 Iza 47.8-9

mə cugé kúsə, mə abálé bwele bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ngó téduga ntó ná, okwaag-jumə Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə wá

bwə bá zə káda nyə jəwðw ngwúđ. Í bá bə: nə shwiy, nə məccy mə shwiy, nə zha; kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nacé Zembí Cwamba, muud mə sámb nyə milású yé jisə nkácíd.

⁹ Micí myá shí myèsh bə́nə́n ngwə á wusə mənyúul janga dí nə təom ásş mish dí myá, mí bá jii máyè, mí bí məbwə bud dí⁸ shú déđ ja bwə bá dúg yíle í ngó kə gwów nə á ngə jíga yí.

¹⁰ Bwə bá fúnda nə bwə ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwə du tów shwóg-shwóg ka du ci ná:

Nkwéé, nkú məma ngwəla á Babilon e!

Nkú ngwəla ínkácíd ga e!

Sémbyé milású wó í mə shín námə nji wəla ngwúđú!

¹¹ Buud bwə du kusha kúm shí ndon wá ngə jii nyə nda bwə du jii mbimbə ná, nacé kú ná nə muud mə kúsə zhwog kúm básə nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dəng dúsə, nə or, nə kwóógú bwə du lúle *mwəanè nə ndí yí, nə ijimá í mákwóógú, nə kwóógú álal-kus bwə dú

jəw nə pərlə yí, nə fwámé lé⁸, nə mikáándə mí atítíí nda məcúí, nə káándə nyanjá bwə

dú jəw nə suwá yí, nə myá otítíí nda kəş, nə məváál mə líí məsh mə anywa məcud, nə isá

bwə du sá nə mimbanj mí zhwóg yí, nə byəəng bwə cáág nə jəjə lííí, nə fwámé nkwánz, nə

dúl váál nkwánz námə yí, nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dəng dúsə námə: nə

fuláwa məwúds bwə jəw nə sinamón yé, nə mósól məwúda mə anywa fwş, nə olabínda, nə

mósól məkál mə líí bwə du jəw nə *mír má, nə dúl váál áshub anywa məcud, nə məlwəg, nə

məwúda, nə mĩngug, nə *blé, nə iwoo í anúńí, nə itəw, nə ikabulí, nə omətúwa ikabulí í du

jula yí, nə mikwám, nə ícug í búúđ*.

¹⁴ Jəjə isá lám wó í á du ccel yí í músə wo cé jonj.

Nə təom ásş mish, nə isá í ánkənkənwá, í mə wú wo məbwád.

Byèsh íni, muud nyə abále ná nyingə kwey byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm dəngú bíg nə dwo wá bwə bá fúnda nə bwə ashíshé kúl á jí

cwúnd dí yí, bwə bá tów shwóg-shwóg ka ngə jii nyə nda bwə du jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwə bá

ngə ci ná: Nkwéé, nkú məma ngwəla á Babilon e!

Ngwəla ni í á du bə nə fwámé lé!

Mikáándə myé mí á də bə, míl tí nda məcúí, míl tí nda kəş.

Ngwəla ni í á du bə nə or nə ijimá í mákwóógú,

nə məkwóógú mə álal-kus bwə du jəw nə pərlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dəng dəsh wə mə jímb nji wəla ngwúđú ga?

Nə omása bwə jwú nə itítíma wá, nə buud bwə jáánd itítíma byəəng dí wá, nə odəgulo-shwəngə bwə júlú itítíma wá, nə buud bəsh

bwə ngə bə nə mənywa mán wá, bəsh bwə á du gwaa tów, ¹⁸ du dúg yíle májíga mə ngwəla, bwə ka du kím ná: «Wáyé ngwəla í á bwele

bə nda jə-jə ngwəla ga yí?» ¹⁹ Bwə á ka du shwu mífumbyá mílúúđ, bwə ngə jii, bwə ngə

təduwa, bwə ngə jii nda bwə du jii mbimbə ná, bwə ngə kím onkwimbyé ş shwiy ey!

Nkwéé, nkú məma ngwəla á Babilon e!

Ngwəla í á sá nə buud básə nə itítíma mán wá bəsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wə ş mə bānda lúg cwúđ nji wəla ngwúđú ga?

²⁰ O yé búúđ bíjonj dí wá, gwágúgá mashusug nə ngwəla ni cíimúle!

Təo bí mĩnkənké mi búúđ, nə *buud ə lwámá, nə bí *buud ə mícúndə, gwágúgá námə

məshusug. Nacé, ja Zembí mə sámb Babilon ləsú yé tətəlí ni, a mə kunda bí.

²¹ Nə ndéé, gúl nkácíd éngəles mú nkény dúl məma kwóógú†, a mú wəngulə wusə dwo

mán nə nkulú, nyə ná: Ntúni wə sə mə bá wəngulə wusə Babilon yé,

nə nkulú, məma ngwəla ni í abále ná nyingə bwele nyín.

²² Nə məkál mə íbúnzhá, nə məkál mə óseye isusa

nə məkál mə ílúlwónj í ábulya məkál, nə məkál mə mícwónj í,

ngwúđ nə ngwúđ í abále ná gwíig wódí. Təo muud mə sá gúl séy məbwə yé,

təo ncúndə nə bwə ngə kwaag ifwán í abále ná námə bə.

²³ Í bá bə, kú ná nə təo ingúngónj nə lámba dəsə njidá,

kú ná gwáduga təo məshusug má nə ncwəmə bá sás bwə ngə kúnəw béya.

Í bá bə ntó nacé okusha ə kúm bwə wə bwə á bul bə,

wo á shüig ikúl í cugé Oyúden yí byèsh nə misóólégú mí jamb wo á du sá myá.

²⁴ Wo wə jí nə mpwene shwiy mə búúđ ə mícúndə nə mĩnkənké mi búúđ,

təo bóólégá bəsh bwə á cíguləw məcánj shí nyésh dí wá.

19

Mĩngwa mi gúmə jonud

18:8 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Təduwa. **18:12** Eze 27.12-24 **S** **18:12** lé: jisə dúl váál káándə ájujaambuwó, nə lalálə kus. * **18:13** Du kusha ícug í búúđ nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dəngj í njúl nda məkwóógú bwə á du kwaag ifwán cíəng yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 **18:23** Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 **18:24** 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 **19:1** 4.11

1 Ja isá ìní í má shîn yí, mæ mú gwág nda kúda zhwog buud bwá ngæ kîm jon dí, bwá ngó ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsú wá má ða cug búúd, milwaná nà mpífá bísæ Zembí wúsú isá byé, 2 nácé á ða cígal mílósú tátálí ná jalá.

A má sámþ lósú má mæma mbyóóng múdá í á ngæ ntáma shí nà jaŋga yí, a má kunda ósól ð mäsáal bé, a má yá nà mbyóóng múdá í á gwú bwo yí.

3 Bwá mú ci ja ábæé ná: Alelúya! Yíle jé í ngæ kæ gwówh kandugæ á kandugæ.

4 Ocúmbá buud mæwûm mábá nà ónô bânôh mikuwó mí isá mínô bwá mú kúd mámpwoombú shí, yæ Zembí muud njúl caangó yé gúmbá, bwá ngó ci ná: «Amen! *Alelúya!»

Zaŋ bá má Mwá Ncwæmbe

5 Dúl kál í mú wú *caangó má Zembí ná: Bi bësh ósól ð mäsáal ó Zembí wúsú, bí ngó gwóŋ nyæ wá, ozhizhe ð búúd nà fwámé búúd, ságúságá nyæ.

6 Mæ músæ gwág dúl kál nda kúda zhwog buud bwá ngæ kîm, nda májúwó má mpurú má ngæ shwo, nda mæma nkél mpú ngæ saal; kál ðaang í á ngæ ci ná:

Alelúya! Zembí Cwámba, Zembí á nkul nyêsh má nwa ijwúga byé.

7 Sá gwágúgá mæshusug, sá kóos, sá yæ nyæ gúmbá, nácé zaŋ bá mæ Mwá Ncwæmbe í zó sýy, mudá á zó bá yé má shîn kwæmusa.

8 Bwá má yæ nyæ káándá í njúl fwámé lë* í ngó fumæ mæfumæ má áŋkukænwá. Fwámé lë wæng wá misólúgá myá tátálí míŋkëŋkë mí búúd mí á ngæ sá myá.

9 Engales mú ci nà mæ ná: «Cilag ná: Buud bwá má jówæw ná bwá zág ða dína bá má Mwá Ncwæmbe wá, báá bwá má jala.» A mú nyingæ ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembí wá óni.»

10 Ja á má ci nà mæ ntáni yí, mæ mú wusæ nyúúl nyádí shí mækuú mbúmbudí ná má yæ nyæ gúmbá. Nyæ ntâg nà mæ ná: «Mbô! Kú bæeg sá ntáni! Mæ ji muud gwoong wán ná shé ngæ sêy séy ngwúð, bínôh omínyôhâ bwó bwá ngó bwiing lán má Yésus wá. Yidagú yæ Zembí gúmbá! Obúbálé shé ngó bwiing shú má Yésus wá bwá ngæ zhu sá nyáméfwó nyæ a ci yíid.»

Nda Kríst mæ bá nyingæ zæ ná

11 Mæ mú dæg jon ná bagó, wo dæg kabulí áfufumâ, muud njúl gwo gwówh; bwá dægó

jôw múúd wæng ná Abúgê næ Afwámê. Nyæ wá má ða cígal mílósú ótátálí dí, ða námá lúmbulí dósomb ótátálí dí. 12 A ji næ mísh má ngó lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá mitûm mí ící lúúd. Jíná dé dúsæ cilyá váal múud shús cúgé næ nkul lÿ yí, nji nyáméfwó. 13 Kúúd á ji næ ndí nyúúl dí yí jisæ næ mæcií ná lwob. Jíná dé wá Ciyá má Zembí. 14 Misámábá mí dósomb mísh jon dí myá mí á ngæ bæ nyæ, bësh bwá njúl ikabulí í áfufumâ dí, bwá mbid mimbwéédí mí fwámé lë, a njúl nkí fumæ, fúbán ná fwó-fwó. 15 Nyæ á bæ næ wál-wál kafwêle í ngó cúwo nyæ mpu dí nà a zó cugal ikú í cúgé *Oyúðen yí. A bá fála byo nà nkúð, a nyâm bwo nda bwá ða nyâm isá faduga dí ná, lwólá nà mpimbæ má Zembí Ankul-nyêsh í má bul yáág. 16 A ji næ cilyá nyádí kúúd dí nà nyádí jwu dí ná:

Cí í jwú næ micí myêsh yí, Cwámba míl micwámba myêsh mí ngó gwóŋ yí.

17 Mæ mú dæg ngwól *engales tál jwówád tátálí. A mú kîm gwówh-gwówh ci næ inunú byêsh yâ gwówh ná: Zágá! Sængyagá bí zág mæma dína má Zembí dí, 18 zæ ða. Bí má zé ða míshwun mí micí, næ míshwun mí ójwú-buud næ ozimbi wá gwówh-gwówh, næ míshwun mí ikabulí næ buud bwá ngó kyey næ byo wá, buud bësh, tóo ofulí tóo mikwám, tóo ozhizhe ð búúd tóo fwámé búúd.

19 Mæ mú dæg biin bânôh micí myá shí næ misámábá mí dósomb myáŋ bwá má sængya ná bwá zó lúmbulí næ Muud njúl kabulí áfufumâ dí yé bânôh bé ózimbi.

20 Bwá mú ntâg bii biin, bii námá *múúd micúndá á ibæmb, nyæ muud nyæ á ða shüig buud næ mæma *mæshimbá nyæ á ða sá mísh má biin dí yí. Buud nyæ á ða shüig wá bwá wé bwá á ða magalæ ná bwá wág bwo mæyügyé má biin, bwá ða kúd vugulí jé mæmpwoombú shí wá. Bwá mú wusæ biin bá *muud micúndá á ibæmb cwoogá kuda dí mikuwó, kuda næ fida í ngó bæmb. 21 Kafwêle í á ngæ cúwo muud kabulí áfufumâ mpud yí, í mú gwú bóólúgá bësh. Inunú byêsh í mú ða míshwun myáŋ ná ndéé jilá.

20

Ijwúga tâh mimbú tósshin

1 Ja isá ìní í má shîn bæ ntáni yí, mæ mú dæg ngwól *engales ngó shulæ wú gwówh a mbid juwuga bí ncímæ ná mæma kwoolú ñkwánz. 2 A mú mamusæ bii ñkæondú éne, nywá a

19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sóm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sóm 106.48 19:5 11.18; Sóm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sóm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11

* 19:8 lë; Jisæ dúl váal káándá ájujaambawó, nà lalúle kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sóm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15; 2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11 19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 19:16 17.14 19:17 Eze 39.4-5, 17-19 19:18 13.16 19:19 17.12-14; Sóm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 19:20 13.1-2, 13, 15 fida: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 20:1 10.1; 18.1 bí ncímæ: 9.1 20:2 12.3, 9

yág jís Njwú mājamb yé wəəngá, nyə *Sátan, a mú wóla nyə maŋkada; a bá ji maŋkada məəng dí mimbú tósshin. ³A mú wusə nyə bí ncíma dí ná ndeé a fad mpumbé, wá máyiyé nguñud. Nyə á fad ŋkəəndú éne ntáni ná a jíg kú ná nyingə ŋəə shiig ikúl í cugé *Oyúden yí, kə wós ja mimbú tósshin mí bá shín yí. Ja mimbú myəəng mí bá shín yí, í bá jii ná bwé bídúg nyə fúfwála.

⁴Mə mú dúg ícaangó, buud bwé mú zə jí ícaangó byəəngúd. Zembí mú yə bwo ŋkul ná bwé ŋgóg nə sámb milásá. Mə mú námə dúg *mishishim mí búúd bwé á cígəw məcúŋ nəcé bwé á wá cug jáŋ ŋgələ bwaagula lán mə Yésus dí, nə ŋgələ bwiing Milásá mí Zembí wá; bəəng bwé áshigé kúd təə biin təə wugali jé məmpwoombú shí wá, bwé áshigé wíya máyiyé ŋkí mpwóómbúd ŋkí mbwád wá. Buud bəəng bwé mú gwúm ná ndeé bəəndəŋ *Křst bwé mú bə nə ijwúga táŋ mimbú tósshin. ⁵Mílúgá mimbimbə mí áshigé fwo gwúm té mimbú tósshin mí áshigé fwo shín yí. Buud bwé á gwúm bəəndəŋ Yésus zə bə nə ijwúga táŋ mimbú tósshin wá, gwúmúla áshúshwóógú wóni. ⁶Buud bwé gwúm gwúmúla áshúshwóógú wá bwé má jəla, báá búəə mĩŋkəŋkə mí búúd. Shwiy ábécé í ábúlé ná kúnya nə bwo, bəəndəŋ Křst bwé bá yida bə nə ijwúga táŋ mimbú tósshin.

⁷Ja mimbú tósshin mí bá shín yí, bwé bá yíl Sátan mimbwugud, ⁸a mú bá cúwo tóón kə ŋəə shiig ikúl í cugé Oyúden yí mákug mə shí mánə dí, ntó jii ná Gəg nə Magog*; kə ŋəə shiig bwo ná ndeé bwé mú seŋgya ŋkí bulya nda shə nyísə mán yí, ná bwé sá dósomb.

⁹Bwé á ka mpyáanz shí nyésh, bwé lyé ŋwála Zembí mə cəél yí, kúl bag dé dúśá yí, lyé wə nə kyesh. Nji, kuda í á wu jonj dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰Nə ndeé Njwú mājamb nyə á ŋəə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dí, kúl biin bá *muud micúndá á íbəmb búśá yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kanduga á kanduga.

Sémbyé mílású ámazhúgúlá

¹¹Mə múśə ka dúg məmə *caangó áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəng mışhúd, í jimb kú ná nyingə bə. ¹²Mə mú dúg búúd bwé á yə wá, təə ozhizhe ə búúd, təə fwámé búúd, bwé təl otətəlí mpwóómbú caangád. Okálaad bwé

múśə bényəw. Mpúəə búni, bwé mú nyingə bény ŋgwólúgá íshús, nyəŋ njúl kálaad á cug. Zembí mú ŋəə sámb buud bwé á yə wá milásá, ŋəə bə misóólúgá myán. ¹³Bəəng búúd bwé á yə mán wá, mán mə mú nying bwo, shwiy nə ban mĩnjĩm í mú námə nying báj. Zembí mú ŋəə sámb muud yésh milásá, ŋəə bə misóólúgá myé. ¹⁴Bwé mú wusə shwiy nə ban mĩnjĩm bí kudad: shwiy ábécé wə wusəwála bí kuda dí. ¹⁵Muud yésh jíná í á bə kú nyín kálaad á cug dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹Nə ndeé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á shí jimb, təə mán, mə kú ná nyingə bə. ²Mə mú dúg Yurásəlem ágúgwáan, ŋkəŋkə ŋwála ŋəə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í mə shín cwəə nyúul nda mudá mə kwísha ná a kə béya yé. ³Mə mú gwág dúl kəl í ŋəə wú *caangó mə Zembí dí, í ŋəə cí nə ŋkulú nə: «Zembí bəəndəŋ buud banda dáŋ wəga. ⁶Zembí mə zə jí búúd dí, buud bwé múśə bə búúd bə, nye ntəg Zembí wán. ⁴A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwé ábúlé ná bwele du yə, bwé kú ná bwele du sá məshwiy, kú ná bwele jug nə məcəy. Isá í acwúlu í á má cə.»

⁵Muud nyə á bə a njúl caangód yé mú cí ná: «Wo mə dúg hí? Mə ŋəə sá íni byésh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Ciləg isá íni, nəcé iciyá byám bíśə í abúgúlá, bíśə obábálé.» ⁶A mú námə cí nə mə ná: «Í mə bə! Mə jí Alúfa, mə Oméga*. Mə jí Mətéédúlé, mə Məshíné. Muud ŋəə gwág shwáásúla minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwuj á cug, a ŋul mwo ashwá. ⁷Muud yésh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wóni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nye bə mwán waamə. ⁸Buud bwé júlé mányúul fúndə cúwálí wá bəŋ hí, nə buud bwé á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəəng bwé á mə sá icug ŋkí dana mışh mə Zembí dí wá, nə ogwúl ə búúd hí, nə buud ə janga, nə buud ə ncidə, nə buud bwé ŋəə yə ozembí wá yadúg gúmə wá, nə mĩnjĩnjəś, búni bəsh bwé bá shúgula nji bí kuda nə fidə dí, shwiy ábécé wóni.»

Yurásəlem ágúgwáan

20:4 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gəg nə Magog: Ntáni wá múúd micúndá Ezekiyél nyə a jəw buud bwé ŋəə lúmbali nə kúl mə Zembí wá yé. Wo jí nə ŋkul dúg gwo Eze 38 nə 39 dí. **20:9** 1lŋ 2; 2Oj 1.10, 12; Sóm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20 **20:11** 5.7; 6.14; 21.1; Sóm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábécé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.6; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikanğá íbá íni bíśə, nə kanğá áshúshwóógú nə ámazhúgúlá yá kál lé gurék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1

9 Nǎ ndeé, wǎéngales zangbá bwǎ á bǎ bwǎ mbíd ikwǎw zangbá lwándúlá nǎ okwaaag-jumǎ zangbá wǎ mǎzhúgúlá wǎ, ngwǎl á cínǎngú mú zǎ lǎs nǎ mǎ ná: «Zǎá, mǎ zǎg lwágulǎ wo mudá mǎ zǎ béya yé, mudá mǎ Mwǎ Ncwǎmbe.»

10 A mú kǎ nǎ *jím jám wúl mǎma mbǎj dí gwǎw. A mú lwágulǎ mǎ Yurúsalem, nkǎnkǎ ngwǎla ngǎ shulǎ wú gwǎw wǎ Zembí. 11 Í á bǎ nǎ milwanǎ mí Zembí, í ó dǎ lwenya nda jǎjǎ kwóógú bwǎ dǎ jǎw nǎ zhǎspǎ yí, zhǎspǎ wǎǎng njúl wo tǎl kǎ wo ngǎ dǎg kǎ, námǎ nda yǎn kristál. 12 Yurúsalem wǎǎng nyǎ á bǎ nǎ mǎma gwaa-gwaa mányung mǎ mǎ lyé ikóómb byésh nǎ kesh, mǎnyung mǎǎngú nǎ mimpumbé wúm nǎ mímbá, nǎ wǎéngales wúm nǎ óbá bwǎ njúl isándálé. Mínǎ mǎ á bǎ námǎ mícilyá cínǎng mǎmpumbéd, mínǎ mǎ íbǎend wúm nǎ íbá yǎ bwǎn ó *Izurǎyél. 13 Mimpumbé wúm nǎ mímbá mǎǎngú mí á bǎ, kóómb jǎwǎ í dǎ cúwo yí mimpumbé mílǎl, *mǎncwúm mǎ jǎwǎ[†] mimpumbé mílǎl, *mǎkóómb mǎ jǎwǎ[‡] mimpumbé mílǎl, kóómb í dǎ jímǎ yí mimpumbé mílǎl. 14 Bwǎ á fwǎ manyung mǎ ngwǎla wǎǎngú nǎ mǎváál mǎ mǎkwóógú wúm nǎ mǎbá, bwǎ mǎ cila *búúd ó lwámá ó Mwǎ Ncwǎmbe mínǎ mǎj mǎkwóógú mǎǎngú, búúd ó lwámá bwǎ á bǎ wúm nǎ óbá wǎ.

15 Engǎles nyǎ á ngǎ lésha nǎ mǎ yé nyǎ á bǎ nǎ máda ná á zǎ yigula ngwǎla nǎ mimpumbé, nǎ mǎnyung; máda wǎǎng nyǎ á bǎ síyá nǎ or. 16 Ngwǎla í á bǎ ikóómb byésh nǎ jalǎ, mǎgwaa nǎ mǎbwugúlu mǎsh cǎ ngwúd. Engǎles mú ngǎ yigula ngwǎla ná máda; a mú kwey nǎ nǎ mǎgwaa, nǎ mǎbwugúlu, nǎ cé kǎlǎ gwǎw, byésh í á bǎ cé ngwúd, *osutád[§] otóóshin wúm nǎ óbá. 17 A mú námǎ yigula mǎnyung mǎ ngwǎla, a kwey nǎ mǎsǎ kǎlǎ gwǎw okude^{*} tad nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ, ngǎlǎ yigula nda búúd bwǎ dǎ yigula ísǎ ná.

18 Bwǎ á mǎ mǎnyung mǎǎngú nǎ mǎkwóógú bwǎ dǎ jǎw nǎ zhǎspǎ má, bwǎ lwǎ ngwǎla nǎ fwǎmé or áfuaaná, á dǎgǎ nkǎnǎwa nda fwǎmé yǎn. 19 Bwǎ á ngǎ wǎ mǎkwóógú mǎváál mǎsh mǎfwǎyá myǎ nyung ngwǎla dí nǎ í bǎg nkǎ nywa dǎg. Bwǎ á sǎ ná, fwǎyá áshúshwóógú dí, bwǎ wǎ kwóógú bwǎ dǎ jǎw nǎ zhǎspǎ yí; ábǎé dí, bwǎ wǎ dǎǎng bwǎ dǎ jǎw nǎ safir yí; álǎl dí, bwǎ wǎ dǎǎng bwǎ dǎ jǎw nǎ kalusedwǎn yí; ányina dí, bwǎ wǎ emeród. 20 Bwǎ á wǎ dǎǎng bwǎ

jǎw nǎ sardwǎn yí átána dí, konalin ásamuna dí, krizolit ázangbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizopurás áwúmúd, yasǎt áwúm nǎ ngwúdud, ametistǎ mú kǎ shúgula áwúm nǎ bǎé dí. 21 Minjuwǎg myǎ mimpumbé wúm nǎ mímbá mí á bǎ síyá nǎ kwóógú álal-kus bwǎ dǎ jǎw nǎ pǎrlǎ yí, nda mpumbé, nda pǎrlǎ. Bwǎ á kwaag njwǎng ányíní á ngwǎla nǎ fwǎmé or, or wǎǎng njúl, wo tǎl kǎ wo ngǎ dǎg kǎ, nda yǎn.

22 Mǎ a shígé dǎg tǎǎ *Mpáánzǎ Zembí ngwǎla wǎǎng wǎsh dí. Zembí Cwǎmba á nkul nyésh bá *Krisť wǎ búás tǎj Mpáánzǎ á ngwǎla wǎǎng. 23 Ngwǎla wǎǎng í ángé nǎ jǎ jǎwǎ, kú jǎ nkwoond; milwanǎ mí Zembí wǎ mí ngǎ kwan wǎ, Mwǎ Ncwǎmbe jǎsǎ mǎǎs í ngǎ kwan ngwǎla wǎǎng yí. 24 Ikúl ishús í bá dǎ cugǎ nyǎdí mǎnkǎnyad, micí myǎ shí mí bá zǎ dǎ tǎǎm wǎj cínǎng. 25 Mimpumbé myé mí ábúlé bwǎle dǎ feed, nǎcé ibulúl í ábúlé ná dǎ bǎ ngwǎla wǎǎngú. 26 Bwǎ bá zǎ dǎ nti tǎǎm nǎ milwanǎ myǎ ikúl ishús cínǎng. 27 Sǎ jǎ nkǎ dana mísh mǎ Zembí dí yí í ábúlé bwǎle kǎ cínǎng, tǎem bǎ múúd nyǎ a mǎ wusa nyúúl ísǎ í ádadaná dí nǎ íjǎǎ dí yé. Buud bwǎ bá kǎ cínǎngú jǎn bǎǎng mínǎ mǎj mǎsǎ cilyá kǎlaad á cug mǎ Mwǎ Ncwǎmbe dí wǎ.

22

1 Nǎ ndeé, *éngales éne mú lwó mǎ ngwǎǎ mǎjúwó mǎ cug, í njúl nǎ nkúl-nkúl nda yǎn kristál; ngwǎǎ wǎǎng í ngǎ zhu *caangǎ mǎ Zembí bá Mwǎ Ncwǎmbe dí, 2 í ngǎ wó tǎm ngwǎla, lí cug í tǎl mǎnciindyé mǎ ngwǎǎ mǎbá mǎsh dí. Lí jǎǎngú í dǎ bǎ nǎ mpumǎ nkwoond yésh á mbú, buud dǎ mwǎáǎ mpumǎ cínǎngú íja wúm nǎ íbá nkúmba mbú. Ikǎá byé í dǎ lwag ikúl í cúgé *Oyúden yí. 3 Sǎ í ábúlé ná nyinjǎ bwǎma nǎ mǎlweemyǎ ngwǎla wǎǎngú. Caangǎ mǎ Zembí bá Mwǎ Ncwǎmbe í bá bǎ wu. Osóó sǎ mǎsǎal ó Zembí bwǎ bá sǎ Zembí iséy. 4 Bwǎ bá dǎg mpwóómbú nyé, bwǎ bǎ námǎ nǎ jínǎ dé cilyá mǎmpwoombú. 5 Bulú í ábúlé ná dǎ yind wu. Buud bwǎ ábúlé ná dǎ jǎj mǎnkǎnyá wu, kú námǎ jǎj mǎlámba, nǎcé Zembí Cwǎmba mǎ bá dǎ kwan bwo. Bwǎ bá bǎ nǎ íjwǎga kanduga á kanduga.

Yésus wál bá nyinjǎ zǎ

6 Engǎles mú ci nǎ mǎ ná: «Iciyá íga bísa í abúgúlág, bísa obúbálé. Cwǎmba, Zembí mǎ jwú nǎ *mishishim mí *búúd ó micúndǎ

21:10 17.3; Eze 40.3; Mat 4.8 21:11 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 21:12 7.5-8; Mat 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † 21:13 mǎncwúm mǎ jǎwǎ: Í kǎ ná Nord; wo é kwey féél-fééli yé nkǎw á oféél-fééli ó iciyá dí. ‡ 21:13 makóómb mǎ jǎwǎ: Í kǎ ná Sud; wo é kwey féél-fééli yé nkǎw á oféél-fééli ó iciyá dí. 21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 sutǎd: jǎsǎ kúnǎ-kúnǎ omáda mǎtad mímbá. * 21:17 kudé: Jǎsǎ kúnǎ-kúnǎ kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sóm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kǎlaad á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Lfǎ: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sóm 17.15; Mat 5.8 22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20

yé, nyə á nti mə ná, mə *éngəles yé mə zág lwágulə ósól ɔ məsáal bé sá í wál bá zə sýy yí.»
 7 Yésus má ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Muud mə báágúlé íciyá kálaad éga ngə cúndə yé, nywáá mə jəla.»

8 Mə Yuánes wə mə á gwág isá íni, mə wə mə a dág byo. Ja mə á gwág mə dág byo yí, mə á wusa nyúul mbúbumbudí éngəles nyə á ngə lwó mə byo yé dí shí məkuú, ná mə yə nyə gúmá. 9 Nyə ntág nə mə ná: «Mbò! Kú bɛɛg sá ntáni! Mə ji muud gwoong wán nə shé ngə sɛy sɛy ngwúd, nə mə nə binɔŋ omínyoŋə bwó búúd ɔ mícúndá, nə buud bwə ngə baagulé iciyá í kálaad éga wá. Yidagá yə Zembí gúmá!»

10 A mú nyingə ci nə mə ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ngə cúndə yí, nəcé isá byoong í wál zə sýy. 11 Muud mə du sá ólɪŋgí yé, nyingəg ngə sá olɪŋgí; nyooŋg músa nə nyéé mísh mə Zembí dí yé, nyingəg bə nə nyéé. Muud ngə sá otútəlí yé, nyingəg sá otútəlí, nyooŋg ji ɲkɛŋkɛ múúd yé sá nə a nyingəg bə ɲkɛŋkɛ múúd.» 12 Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Mə zag ntág nə myəna, mə bá zə ngə jəna nə buud ngə bɛ sósólúgú mə múúd yésh. 13 Mə ji Alúfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóógá, mə aməzhúgúlá. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. 14 Buud bwə ngə gusa íjud byáŋ wá bwə mə jəla, nəcé bwə bá bə nə zhií mə kúmá líf cug dí, bwə bə

námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ngwálad. 15 Ngwála dí tón nyə mə bá bə, nə buud bwə á lweegushi ícug nda ompyê wá, nə buud ó ncida, nə buud ó janga, nə ogwúl ɔ búúd, nə buud bwə ngə yə ozembí wá yadág gúmá wá, nə muud yésh mə céél íjǒǒ á ngə námá bwiing byo yé. 16 Mə Yésus mə a nti éngəles waamá nə a zág bwaagulé mádɔ dí ná isá íni bísa obúbálé. Mə ji mbyágá á mpwoŋ buud mə *Dávid, mə ji acén-cení má du faan kúndá mán yé.»

17 ɲkɛŋkɛ Shishim bá ngwóol mə Mwá Ncwambɛ bwə ngə ci ná: «Zaág!» Muud yésh ngə gwág yé cig nə: «Zaág!» Muud ngə gwág shwáásúlə minú yé zág. Muud mə jí májúwó mə cug yé, lágúg mwo ashwá!

18 Bí buud ngə gwág iciyá kálaad éga ngə cúndə wá, mə Yuánes, mə ngə bwaagulé bí ná, muud mə kwádúlə gúl ciyá wa yé, Zembí bá námá kwádúlə nyə okwaag-jumə kálaad éga ngə lwó wá. 19 Muud mə ká námá béég gúl sá wa iciyá kálaad éga ngə cúndə dí yé, Zembí bá béég múúd wooŋgú dé kow lə isá kálaad éga ngə lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə ɲkul mə ds íbumá í líf á cug, nda yə nyə ɲkul mə nyíi ɲkɛŋkɛ ngwálad.

20 Muud ngə bwaagulé ná isá byoong bísa obúbálé yé ngə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyingə zə.» Amen! Yé Cwamba Yésus, zaág!

21 Cwamba Yésus kə sá bí bəsh mpaam.